

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

МАЙДАН ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Регіональний вимір

Випуск 3
частина 2

*Львівська —
Чернігівська області*

Київ
2018

УДК 821.161.2'06-92+323.27 (477-25)“2013.11.21/2014.02.22”

ББК 84(4Укр) 6-4+66.3 (4Укр-2К)

М 14

М 14 Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Вип. 3. : у 2 ч. Ч. 2. Львівська – Чернігівська області / уклад.: Г. Боднар, О. Доброер, Т. Ковтунович, О. Морозова, О. Стукалова [та ін.], відп. ред. Т. Привалко ; Укр. ін-т нац. пам'яті. – Київ : К.І.С., 2018. – 432 с. : іл.

ISBN 978-617-684-217-0

Книга є складовою серії збірників «Майдан від першої особи», що видається Українським інститутом національної пам'яті в рамках проекту «Майдан: усна історія». У 2017 році вийшла перша частина третього випуску, в якій містяться розділи від Автономної Республіки Крим до Луганської області. В цій другій частині представлені розділи про решту областей.

У виданні подані фрагменти спогадів учасників та очевидців протестних акцій в регіонах, що відбувалися під час Революції Гідності. Інтерв'ю зібрані регіональними робочими групами, до яких увійшли історики, музейники, архівісти, журналісти, громадські активісти. Фрагменти спогадів доповнені джерелами документального характеру, дописами із соціальних мереж, світлинами, агітаційними матеріалами. Метою видання є спроба реконструкції подій місцевих майданів, включення спогадів про них до загальнонаціонального наративу Революції Гідності. Видання покликане сприяти збереженню пам'яті про Майдан та його учасників.

Електронні версії всіх випусків серії доступні для вільного завантаження на сайті Інституту.

При редагуванні збережена стилістика мовлення оповідачів.

Для дослідників, учителів, та всіх, хто цікавиться перебігом подій Революції Гідності.

УДК 821.161.2'06-92+323.27 (477-25)“2013.11.21/2014.02.22”

ББК 84(4Укр) 6-4+66.3 (4Укр-2К)

© Український інститут національної пам'яті, 2018

© Ольга Сало, дизайн, 2017

ISBN 978-617-684-217-0

ЗМІСТ

Львівська область	5
Миколаївська область	41
Одеська область	69
Полтавська область	101
Рівненська область	137
Сумська область	167
Тернопільська область	197
Харківська область	229
Херсонська область	265
Хмельницька область	299
Черкаська область	329
Чернівецька область	355
Чернігівська область	389
Відомості про інтерв'ю	425
Перелік учасників проекту	429

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Отець Михайло ДИМИД

1959 року народження, викладач Українського католицького університету, священник Української греко-католицької церкви*

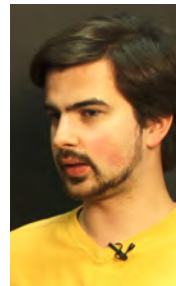
Олег ДУКАС

1982 року народження, активіст ГО «Український молодіжний прорив»

Роман МАЛЕЦЬ

1994 року народження, комендант львівського Євромайдану

Маркіян МАЦУХ

1991 року народження, приватний підприємець, співзасновник компанії «Senstone», співорганізатор акції «Фортепіано на Майдані»

Андрій ПОРОДКО

1984 року народження, директор Львівського комунального підприємства «Львівський кіноцентр», співкоординатор львівського Євромайдану

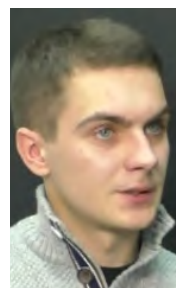
Борис ПОШИВАК

1987 року народження, голова Студентського Братства Львівщини, співкоординатор львівського Євромайдану

Софія ФЕДИНА

1984 року народження, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка, співачка і телеведуча, голова Світової федерації українських лемківських об'єднань (2012–2018), ведуча львівського Майдану

Любомир ХОДАНЬ

1994 року народження, студент Львівського національного університету імені Івана Франка

* Відомості про всіх оповідачів подаються на час проведення інтерв'ю.

2013

17.11

віче біля пам'ятника Шевченку на підтримку євроінтеграційного курсу України з плакатами «Геть від Москви!», «Час позбутися совка», «Наш вибір — об'єднана Європа»; розгортання прапора Європейського Союзу.

19.11

закріплення на фасаді Львівської міської ради банера з прапором ЄС.

21.11

зібрання студентів на підтримку київського Євромайдану; оголошення початку акції громадянської непокори; створення координаційної ради львівського Євромайдану.

22.11

хода студентів вулицями Львова з гаслами «Студенти за Європу!», «Приєднуйтесь до нас!», «Революція!»; студентський мітинг напроти головного корпусу Львівського національного університету імені Івана Франка, в якому взяло участь керівництво вишу;

звернення Львівської міської ради до Президента України з вимогою відправити у відставку уряд і підписати угоду про асоціацію з ЄС; створення у Львівській обласній раді координаційного штабу Євромайдану;

рішення Львівського окружного адміністративного суду за позовом Львівської ОДА про обмеження права на мирні зібрання шляхом заборони встановлювати малі архітектурні форми — намети, кіоски, навіси — з 23 до 29 листопада 2013 р. на центральних площах і вулицях Львова.

23.11

намагання виконавчої служби виконати рішення Львівського окружного адміністративного суду, прийняте напередодні. Через помилку в адресі припису зробити це не вдалося; звернення керівництва львівських вишів до Президента України з вимогою підписати угоду про асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС на Вільнюському саміті Східного партнерства;

мітинг протесту проти відкладення підписання угоди про асоціацію з ЄС за участі студентів, громадських активістів та політиків; вивішення прапора Євросоюзу на стіні Гарнізонного храму святих апостолів Петра і Павла.

24.11

акція урочистого підняття прапорів Європейського Союзу та України на щоглі оглядового майданчика в парку Високий Замок, найвищій точці Львова; прикрашання символікою ЄС скульптур на площі Ринок;

загальноміське віче на підтримку євроінтеграції України; під час віча на сцені виник конфлікт із депутатом від ВО «Свобода» Ю. Михальчишином після закликів організаторів проводити захід без участі політиків і прохання покинути сцену; оголошення протестних акцій безстроковими; збирання підписів за євроінтеграцію;

протестна хода студентів «Від героя до героя» — від пам'ятника Іванові Франку до монумента Степану Бандері, з продовженням до Головного залізничного вокзалу. На вокзалі на столичний Майдан передали намальовані студентами різних вишів об'єднані прапори України та ЄС.

25.11

студентський страйк, масовий вихід студентів на львівський Євромайдан.

26.11

поблизу Львова, в с. Гамаліївка, ДАІ зупинили автобуси з протестувальниками, що прямували до Києва, й заборонили продовжувати шлях, посилаючись на незадовільний технічний стан транспорту. На знак протесту активісти перекрили дорогу;

пікетування студентами УМВС України у Львівській області з вимогами забезпечення вільного руху автобусів на Київ.

27.11

акція «євромалюків», під час якої батьки з малими дітьми пройшли вулицями міста до Львівської міської ради та ОДА. Подання учасниками акції до ОДА звернення до Президента України з проханням підписати асоціацію з ЄС, проілюстроване дитячими малюнками; обхід 12 консульств країн ЄС у Львові з листами-подяками за підтримку євроінтеграційного курсу України;

автопробіг центральними вулицями Львова із символікою ЄС і України.

29.11

«євроланцюг» на вулицях Львова та інших населених пунктів області, що символізував з'єднання майдану Незалежності в Києві з західними кордонами України.

30.11

зібрання львівського Майдану на знак протесту проти розгону протестувальників у Києві; мобілізація львів'ян для поїздки до столиці (місце збору автотранспорту було організовано біля Львівської обласної ради).

01.12

віче на знак протесту проти розгону столичного Майдану; заява Ради ректорів Львівської області із засудженням грубого порушення демократичних прав і свобод громадян на Євромайдані в Києві в ніч на 30 листопада і вимогою об'єктивного розслідування подій.

02.12

оголошення загальнообласного страйку; забезпечення Львівською обласною радою роботи кол-центру в Києві, який координував дії жителів Львівської області, що виїхали до столиці на підтримку Євромайдану.

05.12

відеозвернення учасників львівського Євромайдану до світової спільноти з приводу подій в Україні; акція «Звільни емоції», учасники якої кидали у скриньки папірці з вираженням невдоволення, які потім випустили в небо на повітряних кульках; інсталяція «Соціальна піраміда», що була споруджена зі стільців і мала на меті відобразити соціальну структуру та ієрархію в державі.

06.12

хода жінок із червоними трояндами і гаслами «Міліція з народом!», «Міліція у Львові — хлопці гонорові!» до військових частин, військової прокуратури та СБУ з метою привітати військовослужбовців з Днем Збройних Сил України;

долучення львівського Євромайдану до всеукраїнської кампанії бойкотування бізнесу Партії регіонів; звернення протестувальників до членів Партії регіонів з вимогою вийти з партії.

07.12

листи-звернення студентів-юристів Львівського національного університету імені Івана Франка та Київського національного університету імені Тараса Шевченка до судових і правоохоронних органів України, посольств США та країн ЄС з метою привернення уваги до подій, що відбуваються у країні.

09.12

пікетування баз розташування «Беркута» і внутрішніх військ МВС із закликом не виконувати злочинних наказів;

затримання міліцією фотографа й активіста Майдану Олега Панаса.

10.12

флешмоб на підтримку затриманих і побитих 30 листопада та 1 грудня у Києві; початок запису до загонів самооборони.

11.12

дзвін по львівських церквах як реакція на спробу нічного розгону Майдану в Києві; автопробіг вулицями міста із закликом їхати до столиці;
віче з вимогою відставки Президента й уряду України та закликом до військовослужбовців дотримуватися присяги на вірність народу України або подавати у відставку.

12.12

Андріївські вечорниці на львівському Євромайдані.

17.12

рішення Львівської обласної ради про відкликання делегованих нею повноважень ОДА.

19.12

показ на львівському Майдані фільму «Плошча» (про акції протесту в Білорусі); акція «Миколай для Євромайдану»; урочисте відкриття «євроялинки».

22–23.12

початок формування обласного осередку ВО «Майдан»; створення окремого молодіжного руху львівського Євромайдану «Європейський вибір», метою якого визначено сприяння євроінтеграції України, запровадження європейських стандартів у політиці, економіці та суспільстві, здійснення просвітницької роботи в різних регіонах України для їхнього об'єднання.

24.12

телеміст «Ми — це Україна» між київським, львівським, сімферопольським, запорізьким, луганським і херсонським майданами; початок акції «ЄвроРіздво разом», упродовж якої на запрошення львів'ян до міста на різдвяні свята приїжджали мешканці різних регіонів України.

26.12

пікетування УМВС України у Львівській області на знак протесту проти репресій щодо протестувальників та громадських діячів і жорстокого побиття журналістки Тетяни Чорновола.

30.12

долучення львівського Майдану до всеукраїнської акції «Не бійся — вийде мільйон!» на згадку про постраждалих при розгоні 30 листопада; на Майдані лунав барабанний бій; по церквах дзвонили дзвони.

2014

04.01

участь львівських активістів в автопробігу до дачі В. Медведчука в смт Жденієво Закарпатської області;
спроба правоохоронців вручити отцю Михайлові Димиду повістку про виклик до суду за підозрою про незупинення на вимогу працівників ДАІ.

06.01

Святвечір на львівському Євромайдані, частування традиційними українськими стравами.

07–09.01

фестиваль коляди і вертепів на сцені львівського Євромайдану.

11.01

виїзд зі Львова до Харкова автоколони активістів на підтримку харківського Майдану.

13.01

створення львівського Автомайдану.

16.01

обласний форум студентів і молоді з метою формування студентсько-молодіжного руху в рамках ВО «Майдан»; пікетування Львівської ОДА з вимогою припинити руйнування історичних пам'яток.

17.01

флешмоб «касок і масок» для демонстрації недолугості законів 16 січня.

19.01

акція «Обливний протест «За здорову націю», приурочений до Водохреща, з пропагуванням здорового способу життя; «марш каструль і друшляків» на знак протесту проти законів 16 січня.

20.01

блокування активістами військових частин ВВ і бази спецпідрозділу «Беркут» у Львові; оголошення мобілізації до самооборони у зв'язку з активізацією подій у Києві.

22.01

у Києві на вулиці Грушевського смертельно поранено мешканця Львівської області Романа Сеніка;

доставлення до львівських лікарень перших поранених унаслідок сутичок у Києві; звернення активістів львівського Майдану до мешканців міста із закликом створювати групи для оперативного поширення інформації.

23.01

створення Студентським братством Львова Центру підтримки поранених та переслідуваних з боку міліції; акція студентів «Сьогодні на парах — завтра на нарах!» із ходінням по пішохідному переходу в центрі міста з метою привернення уваги до подій у Києві;

захоплення протестувальниками приміщення Львівської ОДА; створення Народної ради; зведення барикад біля ОДА;

під тиском протестувальників голова ОДА О. Сало написав заяву про звільнення, але того ж дня оголосив, що цю заяву слід вважати недійсною;

відкриття міліцією кримінального провадження за фактом захоплення приміщення ОДА.

24.01

день жалоби за вбитими в Києві протестувальниками; поховання Юрія Вербицького, викраденого невідомими з лікарні 21 січня після поранення на київському Майдані та знайденого у Бориспільському районі Київської області після катувань мертва.

25.01

визнання львівськими обласною та міською радами Народної ради як колегіального органу, що представляє інтереси Українського народу.

26.01

розміщення на фасаді львівської Ратуші банера з написом «Вільне місто вільних людей».

27.01

пікетування студентами УМВС України у Львівській області з вимогою визнати Народну раду й перейти на бік народу; оголошення про створення озброєної Національної гвардії України для здійснення охорони громадян;

поховання Романа Сеніка у його рідному селі Наконечне Друге;

саморозпуск у Львівській обласній раді фракції Партії регіонів.

28.01

спільне патрулювання вулиць Львова та виїздів з міста самообороною львівського Майдану та міліцією; пікетування активістами Майдану прокуратури Львівської області з

вимогою припинити тиск на активістів та провести справедливе розслідування справи про викрадення і катування Юрія Вербицького; «прогулянка» протестувальників перед управлінням Західного територіального командування внутрішніх військ МВС України.

30.01

оголошення загальностудентського страйку з вимогами безстрокового припинення навчального процесу, перенесення сесії та припинення політичних репресій проти студентів; загальноміське поминальне віче з екуменічною панахидою за загиблими на Майдані.

02.02

флешмоб «Схід, ми з вами!» перед Львівською міською радою на підтримку мешканців Сходу та Півдня України, де мирні протести обмежували;

поїздка львівського Автомайдану до м. Сколе, пікетування відпочинкового комплексу голови Львівської ОДА О. Сала «Золота форель».

08.02

напроти ринку «Південний» активістами львівського Майдану встановлено портрети загиблих у Києві протестувальників і «закладено» нову вулицю — Пам'яті жертв регіоналів.

11.02

рішення Львівської обласної ради про створення комунального підприємства «Муниципальна дружина — народна самооборона».

13.02

попереджувальний страйк львів'ян біля міськради з вимогами покарання правоохоронців, причетних до смертей і викрадення активістів, повернення до Конституції 2004 р., проведення позачергових виборів Верховної Ради і Президента України.

14.02

пікет-марш львівської самооборони перед приміщенням обласної прокуратури на знак протесту проти переслідувань з боку влади; флешмоб учасниць Майдану «З любов'ю в серці» біля пам'ятника Франку, під час якого із паперових сердечок синього і жовтого кольорів було утворено зображення серця.

15.02

виконання театральними та співочими колективами поезій Тараса Шевченка та Івана Франка на сцені львівського Майдану.

17.02

на виконання закону про амністію учасників акцій протесту біля військових частин ВВ були розібрані барикади і залишено блокпост із черговими самооборони.

18.02

на вулиці Грушевського у Києві було вбито львів'янина Володимира Бойківа, тіло якого певний час було серед невпізнаних;

оголошення загальної мобілізації для поїздки у Київ; відновлення блокування військових частин міста, зведення біля них нових барикад.

19.02

«Ніч Гніву»: захоплення протестувальниками приміщень УМВС, управління СБУ у Львівській області, Львівської обласної ради та ОДА, прокуратури Львівської області, районних у м. Львові відділків міліції, військової частини ВВ № 4114; пожежа у казармі військової частини;

оголошення Львівським національним університетом імені Івана Франка безстрокового страйку; звернення до всіх навчальних закладів України із закликом приєднатися до актів громадянської непокорності і створити всеукраїнський протестний рух; заява Ради ректорів ВНЗ Львівської області з вимогою припинити правопорушення, відновити законність та

порядок, з підтримкою прагнень молоді, зверненням до керівників країн ЄС і світових лідерів з проханням про посередництво.

20.02

викрадення радикальними активістами вогнепальної зброї з відділків міліції; у Києві на вулиці Інститутській убито протестувальників — мешканців Львова та області Івана Бльока, Богдана Вайду, Романа Вареницю, Андрія Дигдаловича, Анатолія Жаловагу, Володимира Жеребного, Андрія Корчака, Віталія Коцюбу, Богдана Сольчаника, Романа Точина, Олега Ушневича, Йосифа Шилінга та смертельно поранено Богдана Ільківа; за ініціативи Громадського сектору Євромайдану проведено толоку в місцях погромів, що відбулися у «Ніч Гніву»; виїзд до Києва на підтримку Майдану близько ста правоохоронців Львівської області, відставних офіцерів та колишніх воїнів-афганців; прорив бійцями львівського «Беркута» блокування активістами бази їхнього розташування та втеча за межі частини.

21.02

налагодження координації між штабами загонів самооборони; проведення у Львівському палаці мистецтв інструктажу для охочих вступити до самооборони.

22.02

прощання на львівському Майдані із загиблими 20 лютого у Києві протестувальниками; голова Львівської ОДА О. Сало подав у відставку.

23.02

молебень на львівському Майдані за загиблими протестувальниками; облаштування меморіалу з фотографіями загиблих, їхніми іменами та прізвищами; ухвалення на зібранні львівського Майдану вимог про повне перезавантаження влади з проведенням дострокових виборів Верховної Ради, місцевих рад, сільських, селищних та міських голів; притягнення до відповідальності працівників правоохоронних органів, винних у злочинах проти майданівців.

24.02

бійців «Беркута» змусили пройти через «живий коридор» до сцени львівського Майдану й стати на коліна; керівник спецпідрозділу звернувся до протестувальників із запевненням, що він та його підлеглі не брали участі у розстрілах майданівців; прощання із загиблим 20 лютого у Києві Богданом Ільківим; патрулювання Автомайданом вулиць та околиць Львова.

26.02

прощання на львівському Майдані із загиблим 18 лютого у Києві Володимиром Бойківим; відеозвернення активістів до мешканців Сходу та Півдня України із запрошенням приїжджати до Львова і закликком не сіяти розбрат між громадянами країни через невчасно підняте політиками мовне питання.

27.02

створення організації «Оборона краю», до складу якої увійшли ініціативи, що виникли на Майдані: самооборона, «Правий сектор», «Галицький легіон», «Варта 1», «Варта 2», Афганська сотня, друга афганська сотня самооборони м. Львова та інші.

28.02

започаткування львівським Автомайданом люстраційного автопробігу по області.

02.03

звернення львівських активістів до кримчан українською, російською і татарською мовами зі словами підтримки та дружби, заявою про готовність прийняти в себе родини військовослужбовців і всіх кримчан, що виявлять бажання виїхати з півострова; початок роботи безкоштовної «гарячої лінії» при Львівській обласній раді для жителів Криму з метою розв'язання питання їх тимчасового проживання на Львівщині.

Борис ПОШИВАК

Ще навчаючись в останніх класах, я хотів потрапити в якусь організацію, якимось долучитися до громадського життя, бо бачив, що щось у моїй країні робиться не так, як мало би. [...] Коли закінчував школу, то вже якимось був занурений у той процес. А вже в університеті знайшов однодумців у Студентському Братстві. Мене захопило, що молодь відроджує українські традиції, проводить масові заходи. Я подумав: «Чому б не долучитися до цього процесу?» І невдовзі так сталося, що я навіть очолив осередок, а пізніше й організацію. Спочатку де-факто, а потім де-юре.

У Студентському Братстві є така популярна пісня: «Жовтень 90-го, Києве, встань, знову Січ пробудися, Львово, не дай заснути». І для нас вона не була порожнім звуком, для мого покоління Студентського Братства. За прикладом попередників, які робили Революцію на граніті, а пізніше Помаранчеву, «Україна без Кучми», ми вже були морально готові щось робити, знали, що ми не злякаємося, не підемо ховатися в разі чого, не скажемо: «Нам це не потрібно». Знаєте, це був такий юнацький період, хотілося чогось такого... реалізації.

Віче на підтримку євроінтеграції України біля пам'ятника Шевченку у Львові. 17 листопада 2013 р.

Коли у вересні 2013-го губернатором призначили Олега Сала (а в нас була інформація від наших старших побратимів, які від його дій перед Помаранчевою революцією постраждали), ми вже знали, що це за людина, з ким ми маємо справу. Тому розуміли, що будуть «гайки закручувати». Перше, що ми робили — протестні акції проти новопоставленого губернатора. Розклеювали ночами наліпки «Сала геть!». Не відмовлялися і від своїх традиційних заходів: «Львів очима молоді» — це величезна виставка, яка передбачала роботу з купою митців, художників, студентів; «Кращий студент Львівщини» — теж, насправді, дуже важкий захід, з конкурсами і тому подібним.

Любомир ХОДАНЬ

Я був на другому курсі й громадською роботою особливо не займався. Хоча відвідував якісь мітинги, акції — відзначення річниць Голодомору, Героїв Крут чи УПА, — які мали радше просвітницький характер, тобто не були якимись антивладними. А коли ми побачили зрив асоціації, коли Азаров зробив відповідну заяву, прийшло усвідомлення того, що час щось змінювати.

Роман МАЛЕЦЬ

Я ніколи не був великим прихильником євроінтеграції, бо в мене були дещо інші погляди на це питання. Я бачив у цій інтеграції не тільки плюси, а й купу мінусів. На Михайла зателефонували мені знайомі й сказали, що потребують моєї допомоги. В силу мого організаційного досвіду, певних знань, попросили під'їхати в центр. І тоді ж, 21-го числа ввечері, ми із цими моїми знайомими поїхали в центр, де зустріли студентів УКУ та інших вишів. Так воно якимось і почалося. Тобто це для мене спершу не було якимось свідомим політичним вибором, це радше була допомога друзям.

Олег ДУКАС

Один із членів нашої організації, який навчається в Києві, Богдан Кучер, зателефонував і каже, що в Києві біля монументу Незалежності починають збиратися люди. У зв'язку з тим, що уряд Азарова і Януковича дав задній хід у підписанні угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Тоді ця звістка надзвичайно обурила нас, як і все українське суспільство. І ми вирішили, що ми солідарно з Києвом також повинні висловити свою громадянську позицію. Тим більше, була інформація, що у Львові теж люди в центрі міста починають збиратися. Всі в той момент чудово розуміли, що якщо влада європейський курс розвитку країни перекреслює, то обирає цілком протилежний курс — на інтеграцію з Росією.

І всю ніч ми сиділи: розробляли макети плакатів, писали членам нашої організації, іншим активістам, зверталися до студентського самоврядування, — щоб зранку 22-го всі вийшли на центральну площу нашого міста, площу Ринок, висловити свою незгоду з тим курсом, який обирала тодішня українська влада. Це було перше віче, яке зібралось у Дрогобичі. Воно було досить багатолюдним і повністю складалось з молоді.

Зібрання львівських студентів на підтримку київського Майдану. 21 листопада 2013 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Львів»)

Маркіян МАЦЕХ

Ми з друзями зі студентських часів їздили до Славська, святкувати День студента. Це тривало вже шість чи сім років, зараз навіть не скажу. І ми знову мали туди їхати. А тут асоціацію перервали, деякі люди вийшли на Майдан. І в нашій групі виникла дискусія: чи варто їхати, чи зараз це буде недоречним.

Тоді з Януковичем, з тим усім... було якось так взагалі сумно... А ця асоціація давала якусь надію, що стане краще. І коли повідомили, що цього не буде, то це так ніби обрубали майбутнє і нас завернули в інший бік. Це було дуже неприємно і стало достатньою для мене причиною, щоб змінити свої плани, хай вони, може, і не були дуже критичні, і поїхати в Київ стояти на морозі. Якщо подумати, то приїхати і просто стояти на майдані — то не є сильна дія. Але подати свій голос — це найменше, що я міг зробити.

Роман МАЛЕЦЬ

Найцікавішим був початок, тобто 21 листопада. Це було досить неординарно. Ніхто особливо не знав, що робити, куди рухатись. Більшість студентів, які стояли біля пам'ятника, були з УКУ. І було дуже мало інформації з Києва. Тобто якісь повідомлення в соцмережах — і все! На цьому інформація вичерпувалася.

Було дуже важко встановити контакт із Києвом — дізнатися, що там відбувається, хто входить у страйкком, хто його очолює, з ким координується, за якими принципами слід діяти Львову, як це все розвивати — організувати мітинг, страйк чи надавати підтримку Києву? Так було перші дві-три доби. І це було абсолютно безглуздо! Просто люди приходили, стояли, думали: що робити, як робити...

Борис ПОШИВАК

Перший день революції для мене почався досить складно. У нас перед цим було дуже багато акцій, ми практично не спали, навіть ночували в офісі Студентського Братства. І тут 21-го числа о 21-й годині 21 хвилина мені телефонує друг і каже: «Борисе, ти де?» Питаю: «Що трапилось?» — «Азаров заявив, що ніякої інтеграції не буде. Ти мусиш бути там». Я кажу: «Хлопці, я вже не можу. Я вже кілька днів не сплю. Давайте я хоча б пару годин посплю і прийду». А він: «Ні. Все, бігом!» В результаті пари годин не вийшло: я прокидаюся, дивлюся на телефон — пройшло лише чотири хвилини. Побажав «винуватцям свята», Азірову і Януковичу, так само виспатися, як я в той вечір, і пішов на львівський Майдан.

Там уже була пара десятків студентів. Побачив багато знайомих облич. У Львові громадські активісти один одного знають в обличчя: «І ти тут!» Уже понадягали прапори на «хвилю» Шевченкову. Якось дівчинка з УКУ побігла шукати європрапор — знайшла в якомусь готелі. Це був єдиний європрапор того вечора. І от ми такою веселою (кажу як є)... веселою компанією... Хоча насправді були розлючені тією ситуацією. У нас іще був ентузіазм, надія, що щось зміниться, коли ми всі вийдемо, покажемо, що ми проти. І так ми простояли цілу ніч. Навіть наші старші побратими прийшли — ті, що робили Революцію на граніті. Це нам була ще така додаткова підтримка. Відразу провели й інструктаж: що та як треба робити.

Достояли ми до ранку. О шостій залишили біля пам'ятника Шевченку кількох людей і тим кагалом — усі, хто пережив нічку, — пішли до офісу Студентського Братства, де зробили першу збірку. Ми підглянули у киян, як вони це назвали — «Євромайдан». Щодо цього у нас думки збіглися. Ми з цією ж назвою створили сторінку у Фейсбуці. Її створив студент УКУ Павло Островський, з яким ми тоді щойно познайомилися. Він просто там на своєму планшеті ту сторінку і створював. Ми там перші правила встановили: що це має бути протест без символіки політичних партій... Тобто перші правила були встановлені саме там, десь приблизно між шостою і сьомою ранку, в офісі Студентського Братства. Фактично це молодіжне середовище, навіть без залучення старшого покоління, так і збереглося до завершення активної фази львівського Євромайдану, впродовж трьох місяців.

Любомир ХОДАНЬ

22 листопада зранку ми зірвали пари в університеті й пішли до Львівської обласної державної адміністрації. Тоді почався великий шлях свободи, коли наша свідомість змінилася абсолютно, діаметрально протилежно тому, якою вона була доти, і ми стали по-справжньому вільними людьми.

Для нас Майдан почався дуже гарно. Про це такі світлі спогади: коли всі були дуже щирими, взаємодопомога була на дуже високому рівні, всі працювали безкорисливо. Це було на пориві щирих емоцій, якоїсь загальної ейфорії. Для нас перші дні були дуже радісними, щасливими. Ми ходили студентськими маршами, постійно один одному передавали мегафон, намагалися якось акумулювати свої думки. Тоді ми ночами взагалі не спали: планували маршрути, ставили намети, обживали їх, почали жити на тому Майдані.

Тоді ж почалися перші знайомства. Середовища, які були більш-менш активними, сформували координаційну раду Майдану, інші ініціативи. Ці неформальні органи були для багатьох, скажімо так, першим досвідом громадської роботи. А для багатьох це було просто продовженням їхньої попередньої діяльності, бо в такому режимі вони жили дуже давно. Але тоді це для нас було чимось якісно новим. Ми такого ніколи не бачили: цей вогонь в очах — це було щось неймовірне...

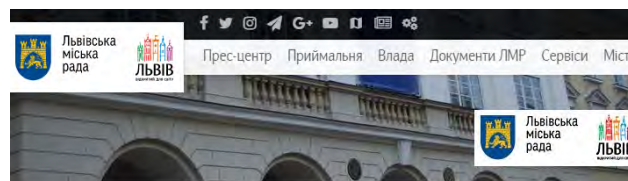
Хо́да студентів вулицями Львова 22 листопада 2013 р. (фото П. Паламарчука)

Борис ПОШИВАК

Сцени ще не було, а навпроти пам'ятника Шевченку стояв намет Студентського Братства — величезний, армійський, на 120 місць. Можна сказати, що я дав таку вказівку: «Робимо наметове містечко. Витягайте все, що в кого є, і ставимо». Поставили намет, колонки, якісь УФО, щоб зігритися.

Ночами просто стояти важко, то грали на гітарах. Я попросив своїх товаришів музикантів та бардів прийти. Серед них і мій товариш — відомий виконавець, Зеник Медюх, прийшов і розважав нас, можна сказати, дітей, ночами. Він зараз у зоні АТО і воює, і грає. Подіставали співники, бо люди такі різношерсті, багато хто не знав, як співати українських пісень, не обов'язково повстанських, — просто не був занурений у громадське життя, де всі знають акорди і як співати ту чи іншу пісню.

«Відсічі» у Львові вже на той час не існувало, але якась технічна база в активістів залишилася: генератори, ще щось. Це використовували, а також кожен доносив усе, що міг. Але все одно цього було недостатньо, щоб тримати публіку на Майдані. У мене був досвід

Заява сесії Львівської міської ради з приводу призупинення процесу підготовки до укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Ми, депутати Львівської міської ради, обурені рішенням Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготовки до укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Розцінюємо це як зраду національних інтересів найвищими посадовими особами країни: Президентом Віктором Януковичем та Прем'єр-міністром Миколою Азаровим. Режим показав своє справжнє обличчя — воно не європейське. Зневажаючи волю мільйонів українців, влада підписала собі вирок — вона нелегітимна, не українська, не європейська. Піддавшись на тиск Кремля, Янукович і Азаров продемонстрували свою слабкість, перевагу особисто-матеріального інтересу над волевиявленням українців.

Львів завжди був, є і буде європейським містом. Це наш курс, наше бачення майбутнього для наших дітей. Ми, депутати Львівської міської ради, заявляємо про неприпустимість геополітичного реверсу. Україна — європейська держава. Ми ніколи не станемо сировинною колонією для Росії. Ця влада слабка — вона боїться свого народу. У цьому наша сила, і цим ми повинні скористатися.

Закликаємо львів'ян, які усвідомлюють, що наше майбутнє — це майбутнє в європейській родині, в європейському співтоваристві, 24

Заява Львівської міської ради від 22 листопада 2013 р.

проведення великих open air, концертів — були контакти з людьми, що забезпечували сценами. Попросив — треба поставити. Створювали якийсь контент. Запросив свою колежанку Софію Федину. Вона вже, фактично, була готова вести Майдан — раніше, ніж до неї подзвонили.

І все було спочатку так дуже райдужно. Всі долучаються, все супер. Когось дуже крутого, такого, «з крилами», ми теж старалися якось у команду інтегрувати: «Люди, працюймо разом!» Когось не вдалося: «Хлопче, ти там, у Києві, корисніший будеш, ми тут твоїх потуг не стягнемо...»

м. Львів
23 листопада 2013 року

Звернення

Університетська громада Львова
висловлює своє підтримку суверенізації й національній Україні і закликати громадянство сповістити державні українськомовні парламенти і підписати угоду про асоціацію з ЄС у Віденні.

Ми підтримуємо не тільки державотворення, ми підтримуємо суверенізацію, ми у відповідності і широким своїм готуємо впровадити суверенізаційний вибір своєї країни.

Докладні професор Лео Шкварко членів комісії у Львівському ін-ті Франка
В.С. Писотинський

Ректор Національного технічного університету України ім. Кіровоградського ім. Т.Шевченка
Ю. Тунича

Проректор Національного університету «Львівська політехніка»
Д. Фарес

Українська академія друкарства
ректор ректор Гурменко
Петро Лавівецького ректорів
В.С. Писотинський

ІНМІ, факультет
професор, проф. Миколайчук
Львівський національний університет ім. Шевченка
професор Ів. С. Фасиола

Львівський національний аграрний університет
професор Луційевич В.І. Писотинський

Український католицький університет
професор Лавівецького
Львівська національна академія наук і мистецтв
професор Писотинський

Львівська державна академія мистецтв
професор Писотинський

Звернення керівництва львівських вишів до Президента України з вимогою підписати угоду про асоціацію України з ЄС. 23 листопада 2013 р.

Софія ФЕДИНА

У мене вже певне розчарування назрівало. І тут опів на дванадцяту колона з кількох тисяч студентів, з мандаринками, приходять під облдержадміністрацію. Тоді я вже зрозуміла, що щось починається.

Того ж дня ввечері було перше віче. І там вийшла така цікава ситуація: студенти категорично не хотіли мені надавати слово. Але на вічі було кілька активних студентів, у яких я не викладала, але з якими ми працювали в різних проектах, і вони ведучому кажуть: «Тут Софія Федина, дай їй слово!» — «Хто така Софія Федина?» — «Дай їй слово, вона скаже те, що треба». — «Вона не політик?» — «Ні, не політик». І мені дали слово. І вдалося сказати і на користь студентів, і на користь громади. Дуже позитивно сприйняли мій виступ усі сторони, слава Богу. І для студентів було дуже важливо, що серед них стоїть викладач. Тому що тоді якоїсь загальної підтримки ще не було. А тут я поруч із ними — значить, не так усе страшно.

Любомир ХОДАНЬ

У моєї родині з приводу моєї участі у Майдані суперечок не було — всі розуміли, що це необхідно, що настав час. На той момент мені було 19 років, і виховання батька й матері, з їхніми цінностями і традиціями, спонукало це все захищати.

Звісно, мама боялася і не хотіла мене пускати. Але вона розуміла, що я маю там бути. Розуміння було у всіх, підтримка була загальною. Це було приємно. Коли ти відчуваєш за спиною серйозну підтримку людей, близьких

по крові, в тебе всередині народжуються якісь нові сили, ти готовий знову й знову брати себе в руки і їхати.

Моя родина майже вся була на Майдані. Тому це було дуже сильно. Я відчував не тільки загальноукраїнську єдність, а й родинну. Це було приємно і важливо.

Борис ПОШИВАК

Ми спочатку все старалися робити власними силами, не довіряли фактично нікому. Тому що, з одного боку, є Олег Сало, якому ми не довіряємо, з іншого — облрада. Вона, а також певні представники адміністрації конфліктували з тим самим Салом. І їхній внутрішній конфлікт не дозволяв їм достатньою мірою допомагати нам. Були, наприклад, судові позови проти нас, у перші дні. Управління збереження пам'яток поскаржилося, що ми своїм наметом нищимо бруківку. І наших хлопців, Василя Молдована і кількох студентів юридичного факультету, запросили на судове засідання. Василь погодився, тому що він був помічником народного депутата. Тобто йому було безпечніше поїхати в суд.

Кинули клич, що на ранок за судовим рішенням придуть «беркути» знімати намет. І народу насипало — всі були готові просто горою стояти, щоб той намет, який ми встигли першим поставити, не віддати тому режиму. Це був більш ніж символ. Насипало народу, прийшов пристав із судовим рішенням. Але річ у тім, що вони наплутали з адресою. Отож десь шоста година (не пам'ятаю, було ще темно), приходять той судовий пристав, каже: «Все, ви тут не маєте бути». Я йому: «Покажіть адресу». А там написано: «проспект Шевченка, 1». Там саме розташовувався ресторан «Сало». «То прошу до вашого товариша Сала. Там знімайте намети». І так ми Майдан відстояли.

Притому, дивіться. Яке нищення культурних пам'яток?! Ми ж не перший день проводимо заходи в центрі міста, і нам теж шкода львівської бруківки. У нас стояли дерев'яні палети, і зверху насипали якесь каміння (з вулиць, де велися ремонтні роботи), якісь мішки з піском. І так ті намети фактично стояли. У нас уже була напрацьована схема, як ставитись у місті й не забивати кілки в асфальт.

Роман МАЛЕЦЬ

Почалася вже якась координація з Києвом, почався розподіл обов'язків, встановили чергування. Протягом кількох днів у нас чітко вималювалася структура: хто як працює, хто чим займається. І вже, здається, 23-го числа вночі ми відправили перший автобус на Київ. Ця ідея виникла з того, що просто підходили люди і хотіли зробити пожертвування — якось підтримати. У нас до кінця дня назбиралася досить значна сума, за неї ми орендували автобус, який відправили на Київ з усіма охочими. Було складено списки — ними дівчата займалися. Була створена жива черга, і люди старалися добратись до Києва.

Софія ФЕДИНА

У суботу відзначали річницю Голодомору — ми всі так само зібралися. А в неділю було перше величезне віче, на якому я зірвала голос. Тоді була величезна хода — спершу від Шевченка до Франка, а потім її продовжили до пам'ятника Бандері. І ми так подумали: підемо на залізничний вокзал і вивісимо там прапор Євросоюзу. Що й зробили. Міліція була шокована. Але ми були дуже чемні. Вони лиш просили: «Тільки нічого не ламайте!» Ми прийшли туди, почали закріплювати прапор на дверях (він там потім місяців чотири висів). Але спочатку нам

то не вдавалося. І тут кудись міліція побігла. Ми думаємо: «Все, зараз нас будуть звідси виганяти». Але бачимо — несуть драбину. Ми залізли, почепили прапор, і то було гарно.

А ще такий цікавий момент був під час того походу. Ми йшли десь біля МВС, головного управління, а біля мене йшов хлопчина, якого я тільки візуально знала з багатьох акцій, і питає: «Софіє, ти знаєш, куди ми йдемо?» Кажу: «Та йдемо до Франка, а далі буде видно». — «А хто веде?» — «Уявлення не маю». — «А хто керує?» — «Не знаю. Сказали йти, то ми йдемо». — «А хто буде людям щось казати?» Я йому кажу: «Ти мене питаєш? Я в таких самих правах іду». — «Ні, Софіє, ти вийшла на сцену, ти взяла відповідальність. Значить, люди за

Богдан Сольчаник під час акцій львівського Євромайдану (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Львів»)

тобою йдуть, люди тебе слухають, значить, ти маєш брати це в свої руки». І там ми якраз із ним роззнайомилися. Це був Богдан Сольчаник. Він тоді сказав, що я маю брати на себе цю відповідальність, і тепер його постать так і стоїть у мене перед очима: якщо взялася за якусь справу, значить, треба брати на себе цю відповідальність.

Ми поверталися назад, а там якась пара в цей час одружувалася. Ми розділили всіх людей на Майдані на дві частини. А молодята з прапорами України і Євросоюзу підійшли до сцени, і там ми їх вітали, там був їхній поцілунок. Ця фотографія згодом обійшла всі мас-медіа.

Любомир ХОДАНЬ

Ми могли стояти в одному строю з мусульманами — хоча самі християни. З представниками інших національностей, рас, зовнішностей, соціальних груп, будь-чого — солідарність була загальна.

Щодо студентів. Наприклад, дівчата-студентки дарували надію на те, що все, що ти робиш, не дарма: коли я бачив їхні щирі очі й посмішки, то розумів: «О, так, треба це робити». Студенти-хлопці, друзі, знайомі постійно підтримували, допомагали психологічно: ти разом з ними їздив, стояв... І загалом про студентську солідарність скажу: це було явище в явищі. Тобто це була маленька частина великої солідарності.

Софія ФЕДИНА

Наступного ранку встаю — треба ж йти на Майдан. Падає страшний дощ зі снігом. «Ой, — думаю, — все!» Це ж робочий день, студентам на пари. Всі люблять революції робити, але бажано у вихідні дні та в позаурочний час.

Приходжу на Майдан — там людей трішки. Сильний сніг, холодно, мокро... І тут з усього Львова починають стікатися потічки з вишів. Це було ще одне підтвердження того, що воно буде рухатися вперед, що почалося щось велике, щось для нас неосяжне. Що саме? І що з того вийде? Ніхто ще не знав. Але тоді це було щось. Тоді це було велике зрушення. Того дня десь близько 20 чи 30 тисяч було на Майдані.

І тоді ми почали бавитися в цікаву забавку: «Одягни на ближнього капюшон». У перші дні я зі сцени промовляла інструкцію: вдягни капюшон на того, хто стоїть перед тобою. А

всі ж дівчата з розпущеним волоссям, гарні! Там же стільки було гарних дівчат, стільки гарних хлопців, ще й розмальованих! Я не знаю їхніх імен, але було там двоє «братів-акробатів». Вони завжди мали розмальовані жовто-блакитно обличчя — може, то були якісь футбольні фанати, бо так професійно це було зроблено. І вони завжди стояли в центрі, завжди щось помагали, щось робили. А через кілька днів Майдану вже всі знали, що треба вдягати капюшон чи шапку, коли холодно.

Пам'ятаю, на сцену передавали записки, що якихось студентів не відпускають з пар. Ми тут же на Євромайдані оголошували, що такий-то ВНЗ «поганий», бо звідти не пускають студентів на Майдан.

Було видно, що Євромайдан — то велика сила, яка може на щось впливати, навіть тим, що ми просто стоїмо. Я пам'ятаю, як говорила людям: «Давайте вдягнемо на знак нашої причетності до революції якісь жовто-блакитні наклейки чи стрічечки. Щоб ми, йдучи по місту, знали, що ми свої». І люди це вдягали. Хоча... виходиш за зону центру... і важко було повірити, що там відбувається щось таке велике.

Олег ДУКАС

Окремо хочу згадати про студентські зриви. Бо це було величезне і незвичайне явище. Ми у Дрогобичі мали координаторів по кожному навчальному закладу: по всіх факультетах нашого педуніверситету, по технікумах (у нафтовому був Юра Дрогобицький, у механічному — Юра Федькович). Також долучалися училища: 19-те, 15-те, медичне, музичне... Ми склали маршрути — студенти яких навчальних закладів по яких вулицях ідуть, де вони зливаються в одну колону. І так зібрали на площі, може, тисяч 5 студентів. Це фактично був перший студентський зрив. Мета його була — привернути увагу молоді до подій, які тоді відбувалися, щоб студенти замислилися, адже їм жити в цій країні, їм її розвивати — насамперед у тому напрямку, в якому вони це бачать.

Студенти виявилися надзвичайно активними. Вони прийшли з численними плакатами, національними прапорами, гаслами. Всі, напевне, пам'ятають картинку з російського телебачення «Хто не скаже, той москаль!» — на ній нібито в якійсь школі учні-бандерівці стрибають. Це насправді були наші студенти, які співали і кричали: «Хто не скаже, той москаль!» — біля дрогобицької Ратуші.

Студентський зрив у Дрогобичі (фото С. Тихої)

Отець Михайло ДИМИД

Коли повстали журналісти, студенти Києво-Могилянської академії у Києві й Українського католицького університету у Львові, я спостерігав. Було цікаво, але я просто спостерігав. Потім якось на вулиці Княгині Ольги я міняв колеса з літніх на зимові, і біля мене пройшла колона студентів, мабуть, із лісотехнічного університету. Вони йшли в центр міста, щоб висловлювати там свій протест. І я собі подумав: «Добре, Михайле, а що ти думаєш про це?» І я не дав собі якоїсь конкретної відповіді.

Але ввечері у внутрішній пошті Українського католицького університету я прочитав, що студенти історичного факультету та журналістики організували два автобуси в Київ і шукали

духовного провідника. Я собі думаю: «Добре! Їду!». Це був такий прямиий поклик. Це була відповідь на питання, яке я собі поставив, міняючи колеса. Ми не змогли поїхати того вечора, бо на водіїв автобусів натисло ДАІ. Наступного дня я поїхав своєю машиною, а студенти поїздом.

Потім у Києві ми всі зустрілися в підвалах Могильянської академії, на Службу Божу. Студенти хотіли розпочати цю боротьбу в духовний спосіб. Це паломництво, це хід — ідеш кудись і не знаєш, якою буде дорога. Так що ініціаторами того духовного пошуку стали студенти, а я був дуже радий це супроводжувати.

Акція «євромалюків» 27 листопада 2013 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Львів»)

Під час тієї Служби Божої в підвалах Могильянки я виходив з таким меседжем, що Майдан має знайти місце в серці кожного з нас — якщо цей протест, і це стояння, і їхні евентуальні наслідки будуть потім перенесені в серце. Якщо ми з цими ідеями будемо жити насамперед для себе, тоді це все має сенс. В іншому випадку це буде солom'яний вогонь, який гарно розгориться, але потім усі розійдуться — і він згасне. Це була така перша потужна ідея, яку я передав студентам. Багато з них і самі так відчували.

Роман МАЛЕЦЬ

У нас було багато конфліктів з працівникам ДАІ: коли ми відправляли автобуси у Київ, інспектори їх зупиняли з незрозумілих причин і розказували, що вони не мають права їхати. Вимагали документації, яка не потрібна для перевезення пасажирів. Тобто було дуже багато перешкод.

Один з яскравих прикладів — у ніч на 26 листопада інспектори зірвали номер з автобуса. Виник величезний конфлікт. Такого не можна було пробачати, і студенти вийшли і вирішили повністю перекрити трасу, що, в принципі, тягне за собою кримінальну відповідальність. Але ми перекривали трасу на пішохідному переході — щоб не порушувати правил дорожнього руху. Після того випадку зі зриванням номерів ми почали жорсткіше спілкуватися з працівниками правоохоронних органів та інших владних структур.

Отець Михайло ДИМИД

На початку Євромайдану в Києві ані студенти, ані журналісти, ані ті, хто пильнував сцену, не допускали туди священників. Вони не хотіли мати нічого спільного з Церквою. А мене пустили. Я не пропонував своїх послуг, але мене знав один з охоронців сцени, побачив і каже: «Отче, ви можете вийти». Мене впустили, і не через те, що я священник, а тому, що представник Українського католицького університету.

Я виступив біля загального мікрофона. Але в тому моменті, треба сказати, ще не було духовного компонента. То вже потім, після того, як на тому місці були побиті люди, зрозуміли, що без Бога... Якщо це є духовна революція, насамперед вона має змінити нас ізсередини. Тоді треба брати до уваги і те, що людина є створена на подобу і образ Бога. Потім це відчулося, і ввійшло, як би то сказати, в програму Майдану. Я б навіть сказав, що, можливо, й забагато потім уже було релігійного.

Олег ДУКАС

У Дрогобичі в перші два місяці Майдану щодня відбувалися віча. Першого тижня вони збиралися навіть двічі на день: у першій половині дня і о 16-й. Тому що досить багато подій відбувалося, багато разів змінювалася ситуація. Але, звісно, такий темп витримати досить важко. Тому стали проводити віча один раз на день, о 16-й. А недільні починалися о 12-й.

Крім віч ми організовували дуже багато різноманітних заходів. Зокрема, проводили акцію з розфарбовування великого банера: студенти на ньому намалювали символ Європейського Союзу. І цей плакат був відправлений у Литву. Тоді там проходив саміт Євросоюзу. І саме на цьому саміті стало остаточно відомо, що Україна відмовляється від підписання угоди про асоціацію. Це викликало нову хвилю обурення. Ми пікетували всі державні установи, які є в Дрогобичі: міліцію, прокуратуру... Проводили акцію під назвою «Стоп Дрогобич» — безперервно ходили по пішохідному переходу, перешкоджаючи руху транспорту.

Я із самого початку допомагав, чим міг: зі збиранням коштів, організацією віч, поїздок до Києва. Потім усе якось так структурувалося, що на мене був покладений обов'язок координатора відділу логістики — відправлення людей, речей, харчів до Києва. Як у нас організувалася робота? Був штабний номер, люди телефонували на цей номер і записувалися на поїздку до Києва — напередодні. Потім у день поїздки дівчата предзвонювали всім — щоб до обіду був сформований список.

За час Майдану сформувалася велика база автотранспорту — від невеликих бусів на 12–16 місць до великих автобусів. І з огляду на те, який за кількістю людей список формувався, ми вибирали потрібний транспорт. Були власники транспортних засобів, які піддавалися владному тиску, а були такі... Вони розуміли, що теж якусь свою частку вносять у нашу спільну перемогу, і, попри небезпеку й утиски, все-таки їхали в Київ, не боялися. Були випадки, що в Києві у деяких транспортних засобах, наших, з Дрогобича, розбивали вікна. Тому велика шана цим власникам, які не боялися їхати.

«Євроланцюг» на вулицях Львова 29 листопада 2013 р.

Отець Михайло ДИМИД

Вже відчувався великий неспокій. У Могилянській академії проходила Служба Божа. Була сьома чи восьма година, ми вже Службу майже докінчили, як Ігор Скочилас, відомий історик, декан гуманітарного факультету УКУ, який керував нашою групою, став подавати мені сигнали, щоби прискішувати кінець. І тоді я сказав: «Амінь». Він підбігає і каже: «Отче, ректор дзвонить, що нам треба моментально залишати приміщення, щоби не було жодного сліду. Міністерство освіти висилає несподівану інспекцію. Бо їм хтось доповів, що тут у навчальних приміщеннях нелегально мешкають студенти».

Студенти за п'ять хвилин весь «балаган» спакували у свої наплічники і різними шляхами повиходили. Коли я виходив, назустріч уже йшла та інспекція. Одна студентка несла каріматку, і голова тієї інспекції чіпляється до тієї студентки: «Що це є? Чому у вас каріматка?» А вона: «Йду в місто», — чи щось таке. Вона дуже добре вийшла з цієї ситуації, хоча то була каріматка, на якій вона спала півгодини тому. Це був перший такий конкретний знак, що не йдеться просто про протест, що тут сили зла дуже налаштовані кожного прикрутити, де можна і чим більше.

Потім протягом дня «Беркут» уже організовував різні десанти довкола стели. Вже з'явилися люди у спортивній формі — вони ніби там стояли, але вже було відчутно, що то не наші люди, що то є люди, які мають недобрі наміри. Я тричі ходив до організаторів і говорив, що тут є люди, які налаштовані негативно, і що треба бути уважними. Вони не дуже реагували. Вночі ми виїхали до Львова. А вранці дізналися по радіо, що було те побоїще.

Маркіян МАЦЕХ

У ту ніч, о четвертій годині, я прокинувся від дзвінка тата, який сказав, що на Майдані побоїще. Я був шокований. Тато сказав, що країну перевертають з ніг на голову. Я почитав, подивися відео, в мене просто... І зараз мурашки по шкірі. Я був у шоці, не міг уявити, що в нас таке відбувається. На відео було видно, що люди просто стояли, їх били, вони кричали: «За що?» Я теж так думаю: за що? Просто ж стояли і нікому нічого не робили, просто продовжували протест. І я безмежно вдячний їм, що вони залишилися там. Хай їх була сотня чи дві, вони залишилися протестувати, навіть коли скасували асоціацію. І от їхня витримка стала таким тригером, що влада не могла з цим змиритися. Це, звісно, був жахливий шок. Я бачив, наскільки по-звірячому їх гнали до Михайлівського собору...

Ми почали збиратись із силами і зрозуміли, що треба їхати у Київ, протестувати ще більше. Сказати, що ми проти цього, що не будемо це толерувати.

Цілу суботу я займався тим, що обдзвонював друзів, складав списки людей. І ми організували поїздки у Київ. Мій батько, Олег Мацех, брав велику участь у Помаранчевій революції, він громадський діяч, бізнесмен. У його колі знайомих була зустріч, «інтелектуальний клуб»: думали, що робити. Розділилися на кілька напрямів: хтось тримає оборону у Львові, хтось їде на Київ.

Ми зібрали десь сто осіб, а може, трішки більше. Що насправді чимало. Тато і його друзі-бізнесмени фінансували проїзд. Поділилися відразу на десятки: були визначені відповідальні, які мали знати, де перебуває решта. Побудували таку мережу, аби коли щось станеться, ми знали, як зібратися до купи. Ми не знали, що нас там чекає, а знали лише, що треба триматися купи і бути на зв'язку...

Софія ФЕДИНА

Я пам'ятаю ту першу ніч, коли побили студентів. Зранку я прийшла на наш львівський Майдан, і він був зовсім інший. Не розумію, чому, але ті, хто був відповідальний за сцену, екран, говорили, що не можна показувати відео нічних подій у Києві. Коли я хотіла показати кадри з побиття, мені заявили, що того категорично показувати не можна, бо людей це збурить і може бути неадекватна реакція. Більшість львів'ян їх не бачили, їх показували тільки в Інтернеті.

Я тоді їм наперекір увімкнула ці всі відео і просто почала коментувати. Але тоді, о 9-й ранку, було мало людей, основна маса підтягнулася десь о 12-й. І це вже прийшли не діти! Це вже були батьки, дорослі люди, тому що... Ми всі усвідомлювали, що в даному випадку в українців забрали майже все. І врешті посягнули на найсвятіше — дітей. Ми можемо не любити владу, можемо не вірити в революцію, але коли рухають наших дітей — то вже занадто.

Андрій ПОРОДКО

У перші дні я відповідав за відправлення людей на Київ. Тоді переважно їхали молоді. Я їм усім давав свій номер телефону, а їхні батьки всі були у мене в списку. Ми ніколи не від-

правляли малих, дивилися, щоб були старші 16 років. Ми знали, що ті, хто їде, розуміють, куди їдуть, і їдуть з дозволу батьків. Хоча серед охочих було більше дітей, ніж дорослих. Це вони сприймали як пригоду — от ми їдемо на Київ, там якісь протести...

А в ту ніч, коли сталося побиття, до мене дзвонили батьки, говорили, що їхніх дітей б'ють, куди ми дивимося і навіть взагалі було їх туди відправляли. Тоді вже стало зрозуміло, що треба долучатися дорослим, щоб усе населення протестувало. Це мала бути революція всієї країни. Тоді вже став зовсім інший рівень організації — голова обласної ради Петро Колодій займався цим на рівні області. Людей у Київ тоді відправляли вже не з Євромайдану, а від Львівської облради.

Роман МАЛЕЦЬ

Після розгону в Києві львівський Євромайдан почали охороняти. Ніхто не очікував напливу такої кількості людей. Я в той час покидав комендатуру і починав займатися охороною. Тому що мені вже було зрозуміло, куди це все йде і чим може закінчитися. Я в той самий день з'їздив у Тернопіль і назад. Там можна було знайти більш-менш адекватне спорядження — наколінники, налокітники. Я вже готував себе і своїх хлопців до того, що може бути якась заворушка.

Більшість людей почали приходити в лижних касках, шоломах, хтось навіть прийшов у військовому шоломі, старому, сталевому, що мене добряче здивувало. Люди почали організовуватись. Страху не було. Було більше відчайдушності, були якісь чистіші помисли, як на мене. Люди в той час не дуже переймалися тим, що їм за це буде. Якщо вже всі ув'язалися в це, то всі ув'язалися. Тобто ніхто не збирався нікуди відступати.

Борис ПОШИВАК

Ті люди, які координували на той час Майдан у Києві, наприкінці листопада його просто зливали. Не знаю, чи їх залякали, чи... Дзвонить мені товариш, Остап Походжай, каже: «Не їдь, бо тут усе зливають». Дзвонить Микола Перехожук (побратим, який, до речі, згодом став свідком побиття під стелою), каже: «Тут просто все йде нанівець. Ті, що назвалися координаторами Євромайдану, просто його зливають». І ми зрозуміли, що треба брати ситуацію у свої руки і їхати в Київ. І так сталося випадково, що саме в ту ніч, коли ми поїхали, сталося побиття. Ми були в дорозі — частина координаторів та штабу львівського Євромайдану.

О четвертій ночі дзвонить мій побратим і каже: «Борисе, тут така ситуація... Нас розігна-ли». І я в такому шоці. А я вже їхав з рупором, навіть із двома, у мене було кілька батарейок до рупора, ноутбук. Приїжджаю зранку і бачу на Михайлівській площі купу людей. Біля імпровізованого подіуму сказали, що в них батарейки порозряджувалися, і один рупор я їм віддав.

Був якийсь хаос. Стоять люди, хтось викрикує зі сцени... Але потроху стали вимальовуватись якісь початки координації. Ми познайомилися з колишніми відсічанами, іншими активістами. Практично все це середовище і доти зналося між собою. А хто ще не знався, перезнайомилися. Багато хто перетинався під час мовного чи податкового майданів, інших акцій. І це, можна сказати, спочатку виглядало як «клуб друзів і знайомих Олі Сало». У нас було перше засідання Громадського сектора Євромайдану, який утворився того самого дня, то це мало такий вигляд — кожен представлявся і говорив: «Я такий-то, звідти й звідти, знаю такого-то або таку-то». І більшість назвали Олю Сало.

З нами ще зі Львова приїхала Василина Думан. Ми з нею дивимося на той натовп, і вона каже: «Треба щось робити, треба все це якось координувати. Борисе, твій план?» І ми йшли й

випитували кожного там, на Михайлівській площі, що він уміє, що він знає: чи служив в армії, чи має якийсь досвід військових операцій, чи в єдиноборствах, чи у громадській сфері, чи в медичній. Ходили, а потім вона каже: «Стій тут, ми зараз до тебе пришлемо людей, ти будеш координатором». І воно якось самовільно вийшло. Ми це робили не для того, щоб це очолювати. В нас не було такої мети. Ми просто хотіли зібрати ці середовища, вже на якомусь досвіді медіаторства.

Якось у купку зібрали медиків. Окремо була самооборона з десятниками і сотниками. Були дівчата, які просто приймали те, що люди приносили, сортували. І якось робота пішла. На зміну тим людям, які координували київський Євромайдан спочатку, приїхали ті, що організовували протест у Львові, плюс іще купа київських з'їхалися. Фактично 1-го числа ніби відбулася зміна середовищ.

Зібрання львів'ян, обурених розгоном столичного Майдану. 30 листопада 2013 р. (фото П. Паламарчука)

Любомир ХОДАНЬ

Коли люди бачать кров, спрацьовує інстинкт, який штовхає їх діяти за старим принципом «Око за око» і йти вбивати у відповідь. Але тоді перед нами стояла вища мета, яка гасила цей інстинкт. Коли ми приїхали зі львівського Майдану, то побачили людей, які справді були злі. Але не можна сказати, що ця злість була жорстокою, вона була справедливою. Навіть так: ми не побачили жорстокості, ми побачили гнів, страшний гнів народу. І це було явище, яке абсолютно перевернуло наш світогляд.

Так, ми ходили на мітинги. Десь схоже можна було побачити під час відзначення Голодомору чи якихось значних для України дат — коли проявляється народний гнів. Але все це було якимись маленькими вогниками, а 1-го числа у Києві було просто вогнище народного гніву. І всі хотіли не помсти, а справедливості. Не знищити тих, хто бив дітей уночі, а щоб їх

покарали, справедливо, за законом. Тобто люди хотіли законності, скажімо так, революційної законності. І цей гнів потім вилився у події на Банковій. Так, можливо, хтось там був куплений, як їх тоді називали, провокаторами. Але вони б нічого особливо не змінили. Багато з тих, хто був того дня на Банковій, виявилися просто хорошими хлопцями, які, до речі, потім воювали на Сході чи й зараз воюють.

Андрій ПОРОДКО

Це було тяжко, люди боялися. Тому що ніхто ж не знав, як воно закінчиться, на чю користь — чи на нашу, чи на користь тодішньої влади. Тоді кожен з нас ризикував, бо ми розуміли, що у випадку поразки нас усіх будуть переслідувати. Мене неодноразово викликали в міліцію, у прокуратуру, брали показання, постійно стежили. За перекриття доріг, за відправлення людей на Київ. Постійно були пресинг, тиск...

Львів'яни в Гарнізонному храмі святих Петра і Павла перед вічем 1 грудня 2013 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Львів»)

Маркіян МАЦЕХ

Ми схилилися до того, що починається дуже складний період. Треба однодумцям з Майдану йти у підпілля, об'єднуватися. Ми розуміли, що цю битву ми програли, хоча продовжували далі стояти. Не знали, що ще робити. Мені було жахливо сумно, я теж не знав, що робити, і, пам'ятаю, пішов з двома друзями в кіно, на «Голодні ігри». Як не дивно, у цьому фільмі була озвучена дуже цікава думка: «Пам'ятай, хто твій справжній ворог». І це частково вплинуло на те, що я робив далі. Ми нерідко стикалися з міліцією, але нам насправді треба було переконати міліціантів, що ми не з ними ворогуємо, а з владою, з Януковичем. Якби ми їх переконали, то могли б якось рухатись далі, щось пробувати робити. Таким чином, на тлі цього всього (було багато різних подій) виникла ідея з фортепіано...

Роман МАЛЕЦЬ

Постало, звісно, питання охорони. Тому що було досить багато ситуацій з людьми, які приходили не так підтримати, як погуляти, подивитися, покрасуватися. І ми звернулися до досвіду Революції на граніті — до кольорових пов'язок: червоного, жовтого та білого кольорів. Про них нам розповіли учасники тієї революції. Вони ж нам підказали кілька дуже простих, логічних речей, які багато в чому спростили нам роботу. Щодо тієї самої охорони та інших питань. Тобто справді якісь логічні речі, до яких ми самі не додумалися. Адже ми вперше мали справу з такою великою структурою.

Ми досить часто зверталися до учасників Революції на граніті за порадами. Безліч разів спілкувався з паном Ігорем Коцюробою. Він підказав дуже багато організаційних моментів, саме щодо охорони. Також спілкувався з паном Андріаном Кліщем, який дав поради стосовно виставлення периметра. Це побутові речі, вони не пафосні, але дуже важливі.

У нас були дві зміни охорони, за якими були закріплені десятники. Кожна команда мала свої позиції, точки, де вона мала перебувати і стежити за всім. В принципі, охорона спер-

шу працювала непогано. Потім почали виникати певні нюанси: «Мені треба туди, мені треба сюди...» З часом запал згасав, і треба було щось змінювати. Тому згодом ми перейшли на більш спрощену систему...

Маркіян МАЦЕХ

Коли не знаєш, що робити, вдаєшся до якихось відчайдушних кроків. Якось у Львові я робив акцію «Вуличне фортепіано». Будь-хто міг на ньому грати. Це було дуже класно, багатьом сподобалося. Це стало такою своєрідною точкою, куди люди приходили, грали, співали, слухали. Ця акція принесла тоді дуже багато позитиву. Я подумав, що було б цікаво провести таку акцію і на Майдані — щоб трохи і підвеселити людей, і додати наснаги, аби продовжувати там стояти.

Нас тоді провладні ЗМІ показували як фашистів, варварів тощо. І за допомогою акції з фортепіано можна було це спростувати: показати, що Майдан — не агресивний рух, дуже мирний, простий, зрозумілий. Піаніно, музика тут би додали гарної ноти. Я не знав, що саме я хочу зробити, у мене були такі божевільні ідеї... Мені муляло-муляло — так хотів щось зробити. Мати хоч якусь мету, якась заняття — це було благо у ті дні. Тому що час проходив як? Ти сидів в Інтернеті й перевіряв новини: кого заарештували, кого посадили, кого знайшли, чи побили, чи ще щось... І ти тільки сидів, і був у шоці від того, що відбувається. Тому відволіктися від того і зайнятися чимось корисним — це було за щастя. Десь піти на пікет, там відвоювати тих, тих і тих...

Потім я татові запропонував: «Давай усе-таки, тату, може, з тим піаніно зробимо акцію. Бо я не знаю, що ще робити». Він сказав: «Якщо хочеш щось зробити, то зроби так: постав його навпроти кордону міліції. Тоді воно може мати ефект». Тато якраз за пару днів перед тим зробив фотографію — дитина навпроти кордону міліції. Він відвідував свого часу школу фото

Втілення Маркіяном Мацехом ідеї з «революційним» піаніно. М. Київ, вул. Лютеранська, 7 грудня 2013 р. (фото із Фейсбука)

графії, то трохи розуміється на композиції. Він те фото виклав у Фейсбуці, й воно набуло великого розголосу. Таке дуже потужне фото: як дитина просто йшла, гуляла районом і потрапила на кордон міліції. Він сказав: «Якщо ти зробиш щось подібне з фортепіано, воно може мати якийсь ефект».

Ідея моя зрештою оформилася так: фортепіано в кольорах прапора України на тлі кордону міліції. На ньому цілий день грають люди, щоб було веселіше. І відповідно, ми запросили медіа, аби вони зробили про це сюжет — щоб показати нас, Майдан, з іншого боку, мирного. Інформаційна війна починалася...

Софія ФЕДИНА

У мене взагалі було дві поїздки на київський Майдан. Якось не виходило їхати, тому що я весь час тут, у Львові, мала тримати відповідальність. У мене дуже тривалий період навіть помічників не було. Час від часу приходив Тарас Гаврик, а потім до роботи долучився Юрко Шивала, соліст групи «Хочу ще!». І нам із ним дуже файно працювалося.

8 грудня я була вперше на київському Майдані. Андрій Іванович Садовий попросив, щоб я, як ведуча львівського Майдану, поїхала до Києва — передати на недільному вічі вітання Майдану київському, оскільки там було дуже багато львів'ян.

Прийшли до сцени, це була 9-та ранку. Там саме був ведучий Володимир Гонський. Він як узнав, що прилетіла Софія Федина (а він, виявляється, знав мене тільки заочно, по піснях), тут же, о 9-й ранку, випустив мене на сцену. Але це був ще не той Майдан, не головне віче. Я тоді кілька пісень заспівала, людей привітала. Потім дуже багато людей поприходило, купа знайомих.

Але моє завдання було виступити на головному вічі, як ведучій львівського Євромайдану. Проте всі контакти, які мені дали у Львові, не відповідали. Вже ближче до п'ятої вечора віче стало набирати накалу. А в мене о сьомій чи восьмій був літак назад. Я знову до сцени — мене не пускають. Ніхто зі львівських, що стояли на сцені, не спішив передати слово комусь іншому. А я розумію, що мені треба виступити. Я вже перестала чекати, що за мене хтось заступиться, і пішла напролом. Через тих, хто стояв поблизу, я вже знала, хто відповідальний за сценарій на сцені. Підійшла до них і просто почала говорити все, що про них думаю. І я отримала тих 10 хвилин, щоб передати вітання від львівського Майдану. Цей мій маленький бій був виграний, тому що для тих людей зі Львова (а їх у той день було дуже багато), які там стояли, це було дуже-дуже важливо.

Отець Михайло ДИМИД

Люди побачили Церкву в іншому ракурсі. Вони її побачили через простір людей, які молилися. Через священнослужителів, через пасторів, які були там разом з ними. Вони не були там, щоб проповідувати, щоб наvertати. Вони самою своєю присутністю проповідували. І дуже важливо, що вони бачили не слова, а дію. Церква була серед народу і разом з народом. І я це зрозумів, коли перед Київською адміністрацією до мене приступив якийсь чоловік і питає: «А ви священник?» Я був у рясі (я завжди ходив у рясі). Кажу: «Так». — «А я атеїст. Але я, — каже він, — хотів вам подякувати за те, що ви тут присутні». І все — наші дороги розійшлися. Але це для мене було дуже потужним сигналом, що наша молитва, моя молитва, була і його молитвою. Церква вже не була якоюсь конфесією, закритим клубом, вона була з народом. Тобто Дух Святий діяв усюди — в рамках Церкви і поза нею.

Отець Ігор Онишкевич поставив біля стели молитовний намет. Редемптористський монах там день і ніч був присутній. Потім і я туди став приїжджати. Не знаю, чому, але преса назвала мене парохом Майдану. Мені це було приємно, і я старався відповідати тому званню.

Тепер я так малюю своє пережиття і наполягаю на тому, що сигнали для дії завжди приходили від інших. І це дуже важливо розуміти. Так само і сотні тисяч людей, які приходили на Майдан, отримували сигнали, по-різному. Вони отримували сигнали і позитивно на них відповідали. Свідомо чи несвідомо, але вони відповідали позитивно. Оце є дуже важливо! І для мене, християнина, який старається практикувати, це є явний заклик і дія Святого Духа.

Дуже важливо, що різні люди, з різних куточків України і навіть з-поза її меж, різних релігійних сповідань і навіть ті, які не вірять у Бога, які себе вважають атеїстами, навіть вони відчували якийсь поклик. Потім вони збагнули, що відповіли на якийсь поклик, і отже, вони є однією спільнотою на Майдані, духовно-суспільною. Тут було більше любові, ніж розуму. Ти йшов за позитивною хвилею. Ти відчував, що вона є небезпечною, але так само і те, що вона є позитивною, і що ти маєш іти. То є твій шлях, і немає іншого. І ти йшов, відважно йшов!

Координатори й активні учасники на сцені львівського Євромайдану. Грудень 2013 р.

Роман МАЛЕЦЬ

Перші імпровізовані бронжилети ми почали робити десь після першого розгону в Києві. Знайшли людей, які нам були готові вирізати зі сталі пластини. Я залучив кілька магазинів, які займалися військовим спорядженням. Власне, у них ми закуповували по дуже зниженій ціні гарні чохла, а замість пластин брали листову сталь, сантиметрової товщини. Одна пластина важила кілограмів 20. Але це було надійніше і краще.

І 11-го числа ми вкотре привезли у Київ штук 20 бронжилетів. Нас було десь восьмеро-дев'ятеро, ми приїхали одним автобусом і розраховували, що нам там, на місці, допоможуть і ми все нормально розвантажимо. Але поки ми їхали, почався розгін. КМДА штурмували, і ми були змушені нести десь по 40 кг цих жилетів — по дві-три штуки кожен. Ми проривалися до КМДА як могли.

Бронжилети розходилися по людях, я навіть не дуже зважав, кому їх роздаю. Ми ще частково потрапили на поливання міліції водою, потім на відтиснення силовиків із «профспілок». Це якісь такі спогади... вони зараз як у тумані. Згадуєш, розумієш, що був там, бачив, робив... І не віриться, що можна було, не дбаючи про себе, не думаючи про якісь наслідки для себе, настільки віддаватися спільній справі.

Заклик від львівського Євромайдану
(автор листівки — П. Нека)

із собою, що пакувати, на що розраховувати. І просто з Майдану, бо, як виявилось, на Майдані вже були чоловіки в повному спорядженні, вони за ним пішли. І вже мали відправлятися автобуси до Києва.

Софія ФЕДИНА

11 грудня львівський Майдан був іншим. Я пам'ятаю, як прийшла на площу після тієї спроби розгону... Стою і розумію, що нічого не можу сказати, НЕ МАЮ ЩО людям сказати! Не знаю, як це пояснити, не знаю, яка буде реакція. Тоді ми просто увімкнули пісню Олександра Пономарьова «Бо потрібна допомога моїй рідній землі...». Я вийшла на сцену і почала махати рукою. І люди почали махати. Потім я розплакалася просто на сцені. Зійшла вниз, на сцені щось чергове організаційне оголошували, а я стою й ридаю. Підійшов до мене чоловік, із яким я вже потім роззнайомила, тепер то дуже добрий мій друг. Він такий: два на два, у військовому камуфляжі... ну, не зовсім військовому... такому сірому, плямистому. Він щось починає говорити до мене, а я стою і ридаю, кажу: «Я взагалі не знаю, що говорити. Тут така біда!..» Він як викричиться на мене. Я перелякалася, і сльози перестали текти. Дивлюся на нього такими великими очима, а він питає: «Можна я вийду на сцену?» Кажу: «Так, виходьте». Він вийшов і почав говорити: де буде збір, що брати

Борис ПОШИВАК

Багато хто каже: «О, то не треба було львівського Майдану». А як не треба? Це тил, це ресурсна база, це відправлення, автобуси... Це такий центр, який не належить нікому, жодній політичній силі. Він є громадський, і багатьом силам це не подобалося. Вони прагнули зайняти цю нішу, і ми, зі свого боку, старалися не допустити цього. З цією ж метою ми утворили

Громадський сектор Євромайдану (після побоїв у ніч на 30 листопада). Але десь у середині грудня ми зрозуміли, що не об'єднуємо всі громадські ініціативи, які є на Майдані.

А опозиція більше нагадувала опозицію десь у Росії. Знаєте, така... Вона реально не представляла Майдан і більше внесла такої... деструктивної дії. У них багато що йшло врозріз із тими речами, за які стояла більшість громадськості на Майдані. І в нас була проблема — суб'єктивізувати Майдан. Ми розуміли, що Громадський сектор Євромайдану не суб'єктивізує Майдан, бо треба було об'єднати всіх-всіх-всіх. І на тій основі ми зробили Громадську раду Майдану. Мені приємно, що я мав до цього пряме долучення.

Все почалося з меморандуму: всі громадські об'єднання його проголошували на Майдані й підписалися під ними. Щоправда, не так добре сталося, як ми планували. Адже перемогти політиків на той час було важко. Тому що поки громадськість зволікала, вони вже свої дивіденди отримали: і сцена була їхня, і фінансові потоки фактично були за ними. Але вони налякалися, реально налякалися. І щоб виправити ситуацію, організували так зване ВО «Майдан». Причому меморандум просто скалькували з нашого. [...] Дуже багато положень у нас скалькували. Вони злякалися, що ми візьмемо гору, що громадськість висуне своїх представників і піде на перемовини з владою сама, без політиків.

Коли дійшло до формування обласного осередку ВО «Майдан» у Львові, нам довелося провалити його створення двічі: спочатку в малій сесійній залі облради, потім у великій. Вони робили дві спроби його легалізувати, і двічі це провалилося.

Олег ДУКАС

Хочеться згадати, як ми Новий рік на нашому дрогобицькому Майдані відсвяткували. З 12-ї на 1-шу ночі на площі була купа людей, усі вітали одне одного... І це, фактично, був чи не єдиний Новий рік у Дрогобичі, під час якого у місті не було п'яних. Був порядок — люди усвідомлювали, яка ситуація в країні. Відбувалося відправлення вертепів на київський Майдан. Це Микола Походжай організував.

Також окремо мушу згадати Левка Скопа і Таню Думан. Адже Лев Скоп, наш дрогобицький художник, був одним з ініціаторів «броні» ялинки в Києві. Разом зі столичними та іншими митцями вони різними малюнками прибрали київську ялинку.

Святкова хода звіздарів і вертепів у Львові. 8 січня 2014 р.

Маркіян МАЦЕХ

...Була настільки складна ситуація, що я не знав, кому вірити, що правильно, а що ні. Коли почалися радикальні дії, я, зокрема, дивився на те і намагався зрозуміти, що я про це думаю. Тому що, в принципі, я не підтримував таких дій.

З одного боку, Майдан просто стояв, чекав, чекав. Нічого не відбувалося. Так довго це все було... А це ж зима, холодно. Ніхто не знав, що буде далі. І стався такий ніби сплеск, і це точно гарантувало, що люди там іще довго стоятимуть. Але це нас виводило зовсім на невідому стежку. До того ж нам заборонили протестувати мирно. Я не знав, що є правильно, просто сидів і дивився на те. Час від часу підходив ближче до барикад. Я не кидав гранати, не брав участі в тому протистоянні. І намагався зрозуміти, що я про це думаю.

Поки я думав, люди діяли. Сталися перші смерті. І це була така депресивна новина, гнітюча. Я вже не знав, чим можу долучитися, бо розумів, що з фортепіано чи ще чимось таким буде вже недоречно. Я щось носив, допомагав будувати барикади, щось таке. Щоб було хоч якесь заняття. Це дуже неприємне відчуття, коли ти бачиш, що відбувається, хочеш щось зробити, але не знаєш, що, як. [...] Думаю, якби на Майдані все відразу перейшло до насильства, в нас би не було такої підтримки Європи і більшості населення всередині країни. Це спихнули б на радикалів, і їх би не підтримали. Але дуже довгий час люди просто стояли і демонстрували свою позицію.

З іншого боку, без людей, які були готові на радикальніші дії, протест, напевно, нікуди б не дійшов. Усе, мабуть, просто згасло б. Але, врешті, чому Майдан перемиг? На мою думку, через самопожертву тих, хто залишався там стояти — коли вбивали людей, їхніх друзів. Вони там залишалися, і це була така жертва... Для мене це щось подібне до біблійних історій про Ісуса — коли він пожертвував собою заради більшого блага і заради інших людей. Ці люди — Небесна Сотня — здійснили святий вчинок, на мою думку. Вони жертвували собою заради того, щоби ми, всі решта, могли жити краще.

Любомир ХОДАНЬ

Коли ми приїжджали з Києва, наші рішення змінювалися. Адже коли ми побували на Грушевського, повернулися сюди, то побачили, що народ займається якимись дурницями: флешмобами, ще чимось. А це вже було неактуально. От тоді були страшні розноси. Ми дуже категорично на це реагували.

Ти кожного разу вертався з Києва іншою людиною. Тобто ти їхав туди з одними думками, а вертався з абсолютно іншими, з іншими цінностями. Ти бачив там дим, вогонь, повертався сюди — а тут спокійно, тут усе добре, тут і далі співають... Хоча це насправді було як відпочинок моральний.

Потім вектор львівського Майдану змінився. Після кривавих подій абсолютно весь він перелаштувався на допомогу київському Майдану: спорядженням, харчами, медикаментами, абсолютно всім необхідним. Вже не було жодних неактуальних речей.

Нас дуже багато їздило зі львівського Майдану. Ми поверталися, їхали інші. Ми постійно змінювали одне одного. Тому ми могли якось тримати лінію правди, правильну лінію — таку, яку тримав київський Майдан.

«Марш каструль і друшляків» на знак протесту проти законів 16 січня. 19 січня 2014 р.

Софія ФЕДИНА

Стало зрозуміло, що треба переінакшувати свою діяльність і займатися тим, чим потрібно. Оскільки тоді почалися активні переслідування майданівців, з'явилися поранені, ми з дівчатами створили «Дівочу сотню». До неї увійшли ті, кого на Майдан не пускали, або ті, хто через сімейні причини не міг їхати. Властиво, це були дівчата, у яких діти.

Ми створили дівчачу спільноту «ВВС» («Баба бабі сказала») — закриту групу у Фейсбуці, суперсекретну. Оскільки на перших порах цього не можна було робити від-

крито, ми таємно збирали інформацію: хто кого може поселити та перетримати у себе вдома, хто готовий бути донором і якої групи крові. Збирали всі ці списки. В нас це називалося «Запрошення на вечірку». Список передавали так, щоб ніхто його не знайшов. Дуже багато збиралося інформації.

Андрій ПОРОДКО

Можна сказати, що у нас була досить толерантна співпраця з керівниками обласної міліції, Олександром Рудяком. Якби інший генерал керував, то, може, були б зовсім інші дії. Він розумів, що ми маємо відправляти людей на Київ. Він це блокував, але не завжди. Якби він дуже хотів, то ще в перші дні протесту нас би всіх заарештували і усунули від тих процесів, які відбувалися.

Ми все з ним узгоджували, телефонували, коли в нас траплялися провокації: і під час відправлення людей на Київ, і під час акцій. Звісно, на Майдані були різні групи активістів, вони проводили свої акції протесту, які зазвичай з міліцією не узгоджувалися. Ми ж старалися, щоб ті акції, які проводимо ми, були узгоджені — щоб не було агресії, щоб не було провокацій. Все проходило досить мирно. Серйозних сутичок не виникало.

Коли у Львові настала «Ніч Гніву», ходили чутки, що до нас із Донецька везуть якихось силовиків, тітушок... Ми не раз чекали цього. Про це ми також говорили з керівниками міліції. Вони теж були не зацікавлені в тому, щоб у Львові були якісь провокатори, щоб вони до нас приїжджали з Києва чи зі східних областей. Ніхто в цьому не був зацікавлений — ні ми, ні силові структури Львівської області.

Борис ПОШИВАК

Лякали: «Тітушки, тітушки. Приїдуть тітушки. Приїде «Беркут». Вже настільки всі ті лякання, фобії дістали, що прес-служба Майдану написала при вході в намет величезними літерами: «Якщо ви маєте інформацію про тітушок чи «Беркут», ви можете її повідомляти тільки за умови, що ви це бачили особисто». Тому що це була реальна проблема — «накликали» тих тітушок щодня.

Плюс постійно були якісь проблеми з місцевим населенням, часом нетверезим, з якими хуліганями. Охорона у нас вічно була якась потовчена. Це, звісно, людський фактор... Хлопці в охороні були молоді, дехто навіть іще до університету не вступив, школярі. І з ними були певні проблеми — вони потрапили в це середовище, дорвалися, так би мовити, до влади. І досить часто передавали куті меду. Часто бувало, що знімали з охорони всю зміну і ставили інших хлопців. Але люди, зрештою, вчилися.

Вміння, набуті на Майдані, пригодилися потім, у значно іншій, складнішій ситуації. Тоді люди, принаймні, отримали певний досвід: як запобігати конфліктам, як формувати команду. Тому що в Україні відсоток людей, задіяних у громадській сфері, дуже низький. І через це у нас багато проблем. Адже більшості, великою мірою, до цього байдуже...

Софія ФЕДИНА

Ми взялися доглядати поранених майданівців по госпіталях. Спершу так собі думали: «Ми молодці, підемо за ними доглядати. Це буде страшно, там будуть покалічені хлопці. З ними буде важко. Але ми йдемо!» Звернулися до медиків, а вони кажуть: «Дівчата, що ви собі

надумали? Люди із психологічною травмою. Вони посилають психологів далеко й надовго. Вони з отцями не хочуть балакати, а ви хочете, щоб з вами говорили?» Ми подумали, що ми мудріші — «бойовий» макіяж на всі сто, високі підбори, гарна сукенка... Ми прорвалися в госпіталь... і закінчилося все тим, що ми сиділи у палатах, а хлопці на милицях ганяли по магазинах за цукерками й шампанським.

Це був дуже великий і цікавий етап життя. Була неймовірно широка географія допомоги: різні люди діставали медикаменти, привозили потрібні речі... Були задіяні швидка допомога, обласна лікарня, військовий госпіталь і різні менші лікарні. Їх треба було всіх оббігати, всі палати обійти, зайнятися кожним прооперованим. Посидіти, побалакати з ними. Знайти хлопців, які втекли від волонтерів. Ми кидали клич, що того-то потрібно доглянути, і відгукувалося багато охочих. В результаті бідні хлопці вже й не знали, куди від нас ховатися.

Барикади біля Львівської ОДА. 23 січня 2014 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Львів»)

Роман МАЛЕЦЬ

Хлопців привезли до Львова швидкими допомогоюми. Їх поклали до лікарень, їм допомагали, а міліція туди ходила без кінця. Їх намагалися просто з ліжка витягнути і забрати, посадити. У людини немає руки, людина майже сліпа, а ви хочете забрати її з лікарні?! Тому організувалися групи, які повністю перекривали периметр лікарень. Вони стежили за тим, щоб туди ніхто чужий не зайшов, щоб ніяких правоохоронців там не було.

Ми дізнавалися, що хлопців везуть, і ще до їхнього приїзду збирали людей, які їх мали зустрічати. Супроводжували до лікарень, повністю перекривали проходи, щоб ніхто сторонній не міг туди зайти. Це були вимушені заходи, бо я знаю, що в Києві дуже багато поранених з лікарень витягували.

Львівські лікарі також дбали про безпеку поранених. Пізніше цих хлопців вивезли на лікування за кордон.

Із заяви голови Львівської ОДА Олега Сала під час брифінгу 22 січня 2014 р.

Сьогодні день особливий — День Соборності та Свободи України. В цей день ми вшановуємо пам'ять тих людей, які 95 років тому започаткували об'єднання Української Народної Республіки із Західноукраїнською Народною Республікою. Ми повинні брати з них приклад, і працювати так, аби таких сумних подій, які відбуваються сьогодні, ніколи не повторилося. Впевнений, українці, добрий і працьовитий народ, і ми вміємо це робити. [...]

Я як громадянин України співчуваю родичам, близьким тих людей, які загинули в Києві. У зв'язку з цими трагічними подіями прийнято рішення про відміну святкової Урочистої академії з нагоди Дня Соборності та Свободи України, яка мала відбутися сьогодні у Львівській опері. [...] Наголошую, я за єдність та спокій в Україні.

(Офіційний сайт Львівської ОДА: loda.gov.ua/news?news-date-from=21.11.2013&news-date-to=02.03.2014&id=9851)

Прощання з Героєм Небесної Сотні Романом Сеником у його рідному селі Наконечне Друге. 27 січня 2014 р. (фото П. Паламарчука)

Любомир ХОДАНЬ

Майдан був щирим, справжнім. Контролювати емоції людей не було потреби. [...] Я не раз бачив, як старші люди плачуть. Я розумів їх: вони плачуть не так через жертви, як через те, що вони безсилі, що не можуть нічого зробити.

Ми були як одне ціле. Люди зі львівського Майдану були і на київському. І ти розумів, що стоїш із побратимами — якщо їх можна так назвати. І це прекрасно, чудово. Ти розумів, що ти не сам, що ти — у великому моноліті, який рухається в одному напрямі. І емоційність була всюди однакова. Не спочатку, звісно. Але згодом Майдан був єдиний: що у Львові, що в Києві — за духом, принципами, світоглядом.

В останні місяці на львівському Майдані переважно було старше покоління, молоді майже не було. Молоді люди до того моменту або не хотіли брати участі у Майдані, або були в Києві. Багато хто з них тоді вже втомився, багато хто хотів завершити свою діяльність. Хоча я знаю багатьох людей, які розчарувалися в Майдані на початку січня, а в лютому були на барикадах.

Соціальна неоднорідність Майдану говорить про його унікальність. Бо якби це було уніфіковане суспільство, якась однорідна соціальна група, він би не був таким, яким він був — справжнім. Коли шахтар із Донецька рятує людину із Західної України від поранення, ти розумієш — це відбувається консолідація українського суспільства. Таку консолідацію ми на власні очі побачили вперше.

Отець Михайло ДИМИД

На Майдані, серед гамору, серед музики, серед стрілянини була й тиша — під час якої ти міг розмовляти зі своїм Сотворителем. Такого ти не відчуваєш у буденному житті — треба поїхати туди, щоб це відчути. Це була тиша, у якій ти був сам на сам із собою. Ти міг ставити собі фундаментальні питання: для чого ти живеш? Яка місія твого життя? Чому ти тут, серед цієї небезпеки? Чому ти маєш стояти? Чому не підеш сховатися, перечекати? І це були такі екстремальні моменти, такий глибокий діалог кожного зі своїм Сотворителем.

Отець Михайло Димид благословляє у каплиці-наметі на Майдані в Києві (фото з приватного архіву отця Михайла)

Якби не було того загального благословення, тієї особистої молитви, яка збігалася із загальнохристиянськими молитвами — «Отче наш», «Богородице Діво», — то це все мало б інакший вигляд. Не було б цієї гідності у спілкуванні, цієї толерантності, однодумності, не було б цієї усмішки. Не було б... як би це сказати... любові до свого супротивника: ми тут до кінця, але не поступимося. Ми тут не задля своєї впертості, ми тут, бо сповідуємо такі принципи, як свобода, людська гідність, любов до Батьківщини, від яких не можемо відступити. І це важливо продовжувати й у постмайдані.

Любомир ХОДАНЬ

У нашій сотні був десятник, який нас зганяв на барикади. То він, якщо я не помиляюся, був із Дніпродзержинська, тобто зі Сходу України. Він був абсолютно адекватною людиною, веселий, справжній воїн. Були хлопці з Донецька, Луганська, Києва, Львова, Одеси, Криму. Звідусіль. Навіть невідомо, звідки більше. Напевно, що найбільше із Заходу. Але за щирістю й відданістю я б не сказав, що ми, з західного регіону, були найвизначнішими. Ті хлопці, які приїхали з Донецька, Криму чи навіть із Центральної України, де середовище більш русофільське, були абсолютно щирими. Патріотом у Західній Україні бути дуже просто: виходиш на вулицю, гукаєш: «Слава Україні!» — і ти патріот. А бути патріотом у тому середовищі, та ще й до Майдану, було дуже складно. Вони приїхали на Майдан і відчули себе у своїй тарілці — бо вони були серед таких самих, як вони. Вони вирвалися зі зросійщеного середовища. От вони були справді відданими людьми.

Звісно, там були різні люди. Не можна говорити про Майдан як про виключно позитивне явище. Серед мільйонів, ясна річ, траплялися і не дуже чесні люди, але вони були з різних регіонів.

Взагалі на Майдані була вся Україна. І не тільки українці, а й представники інших національностей. Варто відзначити, що серед перших загиблих були вірменин Сергій Нігоян і білорус Михайло Жизневський.

Олег ДУКАС

Коли було затишшя і за браком коштів не було за що відправляти автобуси до Києва, ми вирішили співпрацювати з іншими майданами. Налагодили комунікацію з Трускавцем, Стебником, Бориславом. Також постійно їздили на збори представників майданів у Львів.

Це все робилося для того, щоб якось оптимізувати відправлення людей до Києва. Ми домовлялися з Трускавцем чи Стебником і оплачували автобус по половині. Бувало, що і до них досаджували своїх людей — їм доплачували за людей із Дрогобича. Чи навпаки, вони до нас досаджували своїх людей і доплачували нам за них.

Бувало, що в автобусі з Дрогобича залишалася певна кількість вільних місць, то щоб вони не пропадали, ми їхали через Львів і там добирали людей. Тоді, можна сказати, співпраця почалася не тільки з Києвом, а й тут, на місцях, між собою.

Отець Михайло ДИМИД

З боку озброєних людей, які боролися проти Українського народу, було багато ненависті. Це впадало в око. Це було дуже відчутно. Я кілька разів чув на власні вуха, як вони ображали протестувальників. 18 лютого, коли я проходив повз них разом із кількома депутатами (зумів звільнитися від їхніх лап), то я такої ненависті ніколи не чув у своєму житті. Ніде, ніколи. Це було на блокпостах, розташованих в урядовому кварталі. Утворився такий коридор: з одного боку стояли «Беркут», внутрішні війська і за ними тітушки, а з іншого — наші люди. Я ходив по тому коридорі й не розмовляв з беркутівцями.

Моя дочка Климентія (я її прикликав) дуже любила такі гострі моменти. Вона зробила кілька фотографій і вже почала розмовляти з беркутівцями. Я не розмовляв, бо відчував, що не знаю, що їм сказати такого, аби вони це прийняли. Бо я можу з ними розмовляти, але вони закриті до мене. Тоді я ходив на віддалі 5–10 метрів від них і просто молився. Бо я собі думав, що молитва буде тут більш дієвою, ніж якщо я їм щось говоритиму. Що я їм скажу? «Навертайтесь»? Коли вони думають, що це я маю повернутися... Чи «Будьте патріотами»? Слова проти слів. Коли є фанатизм, то ніщо не допоможе.

Андрій ПОРОДКО

Коли стало відомо, що проти людей у Києві можуть застосувати наші місцеві підрозділи внутрішніх військ, ми стали їх блокувати. Я відповідав за блокування всіх військових частин. Був комендантом барикад, зведених біля них. Ми там поставили намети і фактично не давали військовим їхати в Київ на підтримку тодішньої влади.

В одній із частин був генерал Юрій Аллеров, який зараз очолює Нацгвардію. Тоді ми фактично були по різні боки барикад. Зараз ми з ним бачимося і навіть часом щось згадуємо: наприклад, як у нас щодня були перемовини, як ми намагалися уникати провокацій. Не завжди було достатньо людей, аби тримати оборону. І час від часу з'являлися люди, які хотіли спровокувати внутрішні війська на ту чи іншу агресію. Слава Богу, і в нас, і у тодішнього керівництва ВВ вистачило розуму не допустити цього. Ми змогли втримати ситуацію.

Треба було завжди бути посередині між військовими і блокувальниками, примиряти їх. Бо, наприклад, кожного дня з військової частини триста людей зранку виїжджало і заїжджало. Це були ті, хто охороняв банки, консульства і посольства у Львові. Це було дуже важливо. Ми мусили пропускати їх, бо розуміли, що ці установи

ШАНОВНІ ЛЬВІВ'ЯНИ!

Режим Януковича хоче вивезти зі львівських військових частин до Києва бійців внутрішніх військ, спецпідрозділів «Беркут» і «Грифон». Там їх кинуть проти наших синів і братів, які протестують проти свавілля влади. Їх зроблять живим щитом для найманців, які вбивають людей. Їм загрожує небезпека!

ДОПОМОЖІТЬ ЇХ ЗАХИСТИТИ!

Приходьте щодня (о будь-якій порі, але краще вночі або вранці) на мирні пікети за адресами:

- Стрийська, 146 (позаду парку Боднарівка) – Наукова, 2 - Рубчака
- Тролейбусна, 16
- Книжні Ольги, 105 (навпроти Центру зайнятості) – Трускавецька
- Кульпарківська, 95 (це не помилка, «Грифон» заблокований у приміщенні психікарні)

Приносьте гарячий чай і каву, харчі, привосьте дрова
онлайн-координація: fb.com/groups/nopasaranlviv/

мають охоронятися. Але інші військові іноді робили якісь провокативні речі: час від часу заводили машини, може, навмисно під'їжджали до воріт. Ніби дражнили людей. То люди взагалі вже не хотіли нікого випускати. І знову ти мусив півдня їх умовляти, що декого пропускати таки треба. І це доводилося постійно в тих нервах жити.

Хоча зрозуміло, якби військові хотіли вийти з частини, то зробили б це легко. В нас на барикадах було по троє людей на посту — тридцять осіб на всю барикаду. Це мало. Поки потрібна кількість людей зібралася б, військові уже давно поїхали б у Київ.

Роман МАЛЕЦЬ

Дуже часто бувало, що на блокуванні залишалося дуже мало людей, і тоді на території військової частини починалася незрозуміла активність. Але частина закрита, ми знали її периметр, знали про всі виходи з неї, можливі й неможливі. Всюди були розставлені люди. Для цього досить багато зробила організація «Варта 1». Вони займалися саме частинами, хоча спершу бралися за все. Тобто це була така собі група швидкого реагування. А решта під'їжджали за необхідності.

Врешті було визначено кілька точок спостереження за частиною, тих, де найкраще базуватися силовому блоку, методи запобігання, які доцільно застосовувати. Також були пункти спостереження в будинках, розташованих поряд із частиною. Були пости, був налагоджений зв'язок — усе працювало.

Трохи важче було з базою «Беркута», яка стояла через дорогу. Там було складніше і блокувати, і тримати периметр, тому що не було жодних точок спостереження. Тим паче, що там базувалися дві військові частини, не лише «Беркут». Там було важко працювати. Було дуже багато словесних конфліктів із беркутівцями.

І сталося так, що «Беркут» таки втік урешті-решт. Під час розстрілів у Києві працівники «Беркута» підірвали власну зброярню, частину зброї забрали, близько двадцяти бійців сіли у великий бус, а їхні керівники — у легкову червону машину і виїхали у напрямку, здається, Городка. Не знаю, яким чином вони прорвали львівський периметр, бо на той час уже стояли блокпости на виїздах зі Львова. Мабуть, це сталося тому, що ніхто не очікував такого нахабства. Вони прорвалися, хоча ми забезпечували ці блокпости шипами, які варилися з арматури, зі сталі, тобто були досить міцними. В мене були знайомі ковалі, які виготовляли ці шипи. Їх можна було просто кинути під машини.

Андрій ПОРОДКО

Коли загинули кілька людей, Нігоян, то ми думали, що, може, це випадково. Адже кожного дня в аваріях гинуть сотні людей. А коли вже пішли масові розстріли... Тоді у Львові була «Ніч Гніву». Це вже було... Добре, що тут ніхто нікого не повбивав. Бо дуже тяжко було стримати людей. Коли з частин виводили військових, вони кинули свої щити, зброю. Військових було пара сотень, а людей — десятки тисяч. І вони хотіли їх роздерти... Але були й такі, хто прийшов туди просто пограбувати.

Ми з військової частини позбирали всі щити, шоломи, палиці, все поскладали в намет і одразу відправили на Київ. Машини їхали через центр міста, повз обласну раду, і одна «загубилася». Лише десь через півроку в когось у гаражі знайшли все те, що було в тій машині.

Стали у нас бігати люди зі щитами і палицями. Питаю: «Нащо ти ходиш у цьому спорядженні? У Львові все мирно». Ми в них силою забирали щити, шоломи, палиці й відправляли на Київ. [...]

Якби в ту «Ніч Гніву» ми не перемогли, то нас переслідували б по повній. Тож треба було йти до кінця. Ми так і йшли. І влада зупинилася. Шкода, що цією перемогою скористалися не відразу, бо потім потрошку все повернулося на круги своя.

Олег ДУКАС

Тоді в нас у штабі дрогобицького Майдану всі були, як на голках. Ми терміново почали організувати автобуси на Київ. Того вечора організували два автобуси, виїхало 100 людей. Це була миттєва самоорганізація.

Я теж вирішив поїхати і був старшим в автобусі. Тоді з нами їхав майбутній Герой Небесної Сотні Йосип Шилінг. Це була досить важка поїздка. Спочатку ми заїхали у Львів. У Львові була сформована колона, до нас доєдналося дуже багато людей: львів'ян, зі Стрия, інших міст. І ми цією величезною колоною рушили на Київ.

Біля Житомира нас намагалися зупинити. Але де там! Як таку масу людей зупиниш? Це ж купа автобусів, купа люду. Ніякому посту це було не під силу. Під Києвом теж намагалися зупинити: там були поставлені бетонні блоки, але був невеликий проїзд, і нас пропустили. І так уся колона проїхала до Києва.

Заїхати на Хрещатик уже тоді можливості не було. Ми висадилися біля Володимирського собору. Це був ранок 19-го числа. Всі вийшли з автобусів і здоровою колоною рушили до майдану Незалежності.

Любомир ХОДАНЬ

Мої друзі, брат, я 19-го зранку приїхали в Київ. Те, що ми тоді побачили... це, напевно, ніколи не вийде з пам'яті. Ми подумали, що все, кінець. Кілька сотень людей тримають барикади зі щитів навколо сцени, купа поранених, усе навколо горить. «Беркут» з усіх боків, БТРи... Це було справді вражаюче. Коли ми їхали, то думали, що там зараз буде справжній бій, серйозний: Самооборона, «Правий сектор», інші структури, — і ми зможемо протистояти великій репресивній машині. Але побачили зовсім іншу картину. Щоправда, до вечора народ з усієї України почав з'їжджатися, і ми зрозуміли, що з нас потрошку формується така собі народна армія.

Ми стояли на барикадах біля пам'ятника засновникам Києва. Вони почали кидати гранати із зовсім іншим газом, не таким, як доти, — ми відчули його через респіратори. Потім, уже після Майдану (а ми всі почали страшенно кашляти, дерло горло, постійна задишка), коли ми пішли на перевірку, виявилось, що ці гранати були з токсичними домішками. У нас були токсичні опіки легень. Ми вилікувались, тобто якоїсь серйозної шкоди не зазнали.

На Майдан приїхали мій батько, хрещений, їхні друзі — у нас там була велика компанія. І тоді, в останні дні, ми спостерігали дуже цікаве явище. Коли ми бачили трупи в трунах, 20-го, 21-го лютого, ми не усвідомлювали взагалі, що сталося. Усвідомлення прийшло вже після того, як ми повернулися до Львова. Прокинулися вдома, і тоді вся картина склалася. Ми зрозуміли, що це була жертва на вітар свободи, і українська нація вирвалася.

«Ніч Гніву» у Львові. 19 лютого 2014 р. (фото П. Паламарчука)

Софія ФЕДИНА

18 лютого у мене День народження. І я весь день проплакала біля комп'ютера. У мене мали бути пари в університеті, я їх вести не могла. Мені не було прикро, що в мене зірвався День народження, мені було прикро, що я не там, не на Майдані. Це почуття провини досі в мені. Тоді на Майдані було стільки моїх знайомих, друзів... Я могла би бруківку колупати, ще щось робити. Ми мали бути всі там, така моя думка.

А потім уже пішло як фатум. 18 лютого 2015 року — Дебальцевський котел. Правда, мені мої хлопці зробили подарунок — вийшли живими із того котла. Наступний свій День народження я теж відсвяткувати вже не змогла — мене зтягнув волонтерський вир.

Молоді медики вийшли на львівський Майдан з мішками на спинах. 21 лютого 2014 р. (фото із фейсбуксторінки «Євромайдан Львів»)

Тоді, у 2014-му, 18–20 лютого — це було жорстко. Я, чесно кажучи, пам'ятаю лише кадри з телебачення. А що я робила, не пам'ятаю. Ми тільки всі чекали, що воно має переламатися. І воно переламалося. Треба було доглядати за пораненими, ходити на якісь акції. Тут почалася окупація Криму. Я, чесно, була ніби в якійсь прострації. Тобто щось робила, але що саме, не пам'ятаю. А 1 березня мені подзвонив полковник Зіновій Гладун, з яким ми на Майдані пакували саморобні бронезилети. Він відставний військовий, з повітряної оборони, і каже: «Софіє, в нас тут біда. Хлопців нових призивають. Їх треба відправляти на Схід, а в них узагалі нічого нема. [...] Софіє, приїжджайте борти — в нас немає чим їх зустріти... Допоможи». Так почалася моя волонтерська діяльність.

3 вимог львівського Євромайдану, оприлюднених 23 лютого 2014 р.

1. [...] Ми вимагаємо затримання, слідства, суду та кари для всіх, хто віддавав злочинні накази та виконував їх. Ніхто не повинен unikнути покарання.
2. Зміна системи, а не облич. Люди стояли й гинули на Майдані не за те, щоб замінити Януковича на одного з лідерів опозиції. Ми вимагаємо розпочати процес повного реформування системи виконавчої влади, щоб убезпечити нас від повернення диктатури та авторитаризму.
3. Негайне очищення правоохоронних органів. [...]
6. Люстрація виконавчої влади. Зокрема, у Львові люди, що прислужували Януковичу й допомагали йому збирати «данину», повинні піти негайно. Жоден із керівників підрозділів обласної державної адміністрації, призначений О. Салом та його попередниками, не повинен залишатися на посаді без схвалення Майдану. [...]

Борис ПОШИВАК

Всі, хто з самого початку був на Майдані, вже дуже виснажилися під кінець січня. Постійне неспання, плюс почалися ускладнення зі здоров'ям. [...] На гребені хвилі більшості тієї команди вже не було, люди просто виснажилися. Тоді вже на Майдані контингент дуже змінився: людей насипалося ще більше, а ті люди, що були з самого початку, відійшли на другий план.

Я знову включився в роботу, коли 4 березня їхав у Крим. Ми зрозуміли, що на Майдані вже нічим не допоможемо, ми вже свою функцію виконали, і треба їхати, треба виручати хлопців.

Звісно, до Криму ми не доїхали, затрималися у Херсоні. Нам сказали, що на Крим уже все перекрито. До того ж на більшість із нас була наводка — ми знали про це зі своїх джерел інформації.

Але чому ми там залишилися і були впродовж місяця? Ми просто побачили, в якому стані наша армія, ті хлопці... Я розумів, що маю бути саме там. Ми знайшли підприємців на Херсонщині, потім підключили львівських, київських. Зібрали ресурсну базу, поїхали, купили рації, якусь камуфляжку... Потім, через тиждень уже, з'явилася яворівська «Залізна бригада». Ми і їх також забезпечували. І так з Майдану все плавно перейшло в допомогу армії.

Під час львівського віча 2 березня 2014 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Львів»)

Маркіян МАЦЕХ

За зміни, які в державі є надто повільними, я теж відчуваю особисту відповідальність. Якщо говорити про те, як би я міг і хотів змінити країну, я роблю це професійно, через ІТ. Дуже багато напрямків, які за допомогою ІТ-технологій треба покращувати в нашій країні: судова система, поліція, ведення бізнесу... Є багато різних сфер, до яких можна докласти зусиль. Я вважаю, що кожен мав би прикладатися там, де він щось знає і може щось робити. Я мрію, щоб це сталося.

Хочеться зробити, щоб країна стала сильною технологічно, щоб у нас виросло багато стартапів. Від цього, я вважаю, зміниться економіка, бізнес. І в нас стане більше того, чим можна пишатися. Я вважаю, що ми можемо це зробити. Нашу індустрію ІТ треба реформувати в такому напрямку, щоб більше людей робили власні стартапи.

Я вважаю, що після Майдану таких людей, як я, стало більше. Думаю, що багато людей відчувають свою відповідальність через ціну, яку заплатила Небесна Сотня. І зараз платять наші військові на Сході країни. Я думаю, це породило у багатьох вищий рівень толерантності, більше завзяття, прагнення до змін і відповідальність. Тобто боротьба продовжується. Боротьба України проти совковості, можна сказати.

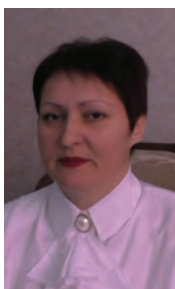
Софія ФЕДИНА

Мене з Майдану пам'ятають як дівчинку в сірій шапочці. А Юрка Шивалу — як хлопчика в червоній. На сцену навіть приходили записки: «Чи у хлопчика в червоній шапочці є дівчина? Бо як ні, то є кандидатка!» На Майдані люди знайомилися... Тобто це було життя в усіх його проявах...

Для мене Майдан — це щось щасливе. Щасливе, бо була віра, що ми можемо щось змінювати. І врешті-решт ми щось-таки змінили. Бо багато хто каже, що Майдан програв або ж не досягнув своїх цілей. Це все брехня! Ми зняли уряд, отримали нового Президента, новий парламент — які б вони не були. І ми досягли угоди про асоціацію України з ЄС. Тобто найголовніше, чого вимагав Майдан, ми здобули. І треба вміти бачити свої здобутки — щоби від них набиратися сили, відштовхуватися й рухатися далі.

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

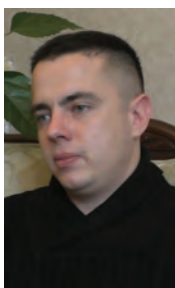
Ірина БАБИЧ

1968 року народження, викладач історії і правознавства, авторка віршів — звернень до населення, ведуча сцени миколаївського Майдану

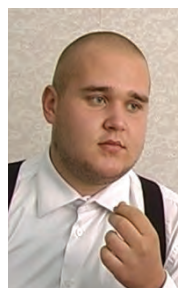
Олег ГІЛЯКІН

1960 року народження, тренер-викладач греко-римської боротьби, член Народного Руху України

Демид ГУБСЬКИЙ

1986 року народження, очільник миколаївського осередку ВО «Свобода»

Олексій ДЕМ'ЯНОВ

1995 року народження, студент Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Юрій ДІДЕНКО

1959 року народження, політолог, голова Миколаївської обласної організації Народного Руху України

Олександр МАЛИЦЬКИЙ

1944 року народження, викладач, заступник голови Миколаївської обласної організації Народного Руху України

Світлана МАТЕЙЧУК

1989 року народження, очільниця миколаївського осередку партії «Демократичний альянс», співкоординатор миколаївського Майдану

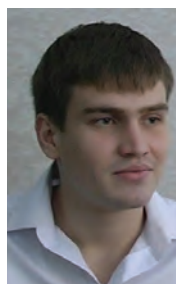
Антон МИРОНЕНКО

1982 року народження, електронщик, приватний підприємець, співкоординатор миколаївського Майдану

Крістіна СКЛЯРЕНКО

1992 року народження, студентка Чорноморського державного університету імені Петра Могили, голова миколаївського обласного осередку молодіжної організації «Молодь демократичного альянсу»

Михайло СТЕПНОВ

1993 року народження, викладач, член миколаївського осередку ВО «Свобода»

Катерина СТОКОЛЯС

1980 року народження, вчитель, редактор сайту новин, член партії «Демократичний альянс», співкоординатор миколаївського Майдану

2013

22.11

початок у Миколаєві протестних акцій на підтримку Євромайдану в Києві. Протестувальниками прийнято рішення залишатися на площі цілодобово. Під час облаштування активістами наметів міліцією було здійснено три спроби розгону.

24.11

Миколаївський окружний адміністративний суд заборонив організатору миколаївського Майдану Євгенії Матейчук проводити акцію «Я обираю ЄС». Була подана інша заявка на проведення акції, яка, зрештою, розпочалася о 12 годині.

27.11

перший автопробіг на підтримку Євромайдану із закликом до студентів виходити на акції протесту.

01.12

хода євромайданівців центральною вулицею міста з вимогами «Януковича за ґрати».

02.12

перший провладний мітинг у Миколаєві. Його учасники прийняли резолюцію із закликом до відновлення суспільного діалогу.

07.12

в автопробігу по місту взяло участь близько 30 автомобілів.

12.12

акція з прикрашання «йолки» для Януковича побажаннями від миколаївців.

22.12

відзначення місяця тривання миколаївського Майдану. Показ вистави, присвяченої нічній спробі розгону Майдану.

24.12

хода до пам'ятника В'ячеславу Чорноволу.

26, 27.12

акції біля відділків міліції під гаслами «Служіть народу України»; підпал дверей квартири координатора миколаївського Майдану Євгенії Матейчук.

27.12

на народному вічі в Миколаєві створено обласний осередок ВО «Майдан»; сформована ініціативна група для координації подальших дій протестувальників.

31.12

зустріч Нового року на Майдані з виступами, трансляцією на екрані кліпів та запрошенням миколаївців приєднуватися до підтримки Євромайдану.

2014

12.01

на миколаївському Євромайдані був показаний різдвяний політичний вертеп.

16.01

почав роботу відкритий університет миколаївського Майдану.

після 16.01

у відповідь на прийняття законів 16 січня миколаївцями було створено мережу самозахисту з поділом на пари та щоденною комунікацією. Сформовано базу майданівців з номерами телефонів.

22.01

мітинг з нагоди Дня Соборності та ланцюг Злуки від пам'ятника Тарасові Шевченку до пам'ятника В'ячеславу Чорноволу.

23.01

позачергова сесія Миколаївської обласної ради, на якій прийнято звернення до Президента України із закликом щодо забезпечення захисту громадян, безпеки суспільства і держави;

активісти Майдану взяли участь у засіданні Миколаївської обласної ради.

24.01

звернення голови обласної ради І. Дятлова до жителів Миколаєва з попередженням про те, що в місті перебувають заїжджі з інших місць, які мають намір захопити адміністративні будівлі;

початок провладних мітингів біля Миколаївської ОДА на чолі з головою ОДА Г. Ніколенком та головою облради І. Дятловим. Очільники мітингів закликали народ збиратися біля ОДА як головного символу влади на Миколаївщині й посилювати її захист від націоналістів з інших регіонів;

звернення Громадської ради при Миколаївській ОДА до жителів Миколаївщини, представників усіх політичних партій та громадських об'єднань із закликом утриматися від силових та протиправних дій задля збереження миру та спокою в області;

хода майданівців містом під гаслами «Миколаїв, вставай!».

25.01

пикет провладних активістів з метою недопущення захоплення майданівцями приміщення ОДА.

26.01

траурна хода у пам'ять про загиблих на Майдані в Києві;

затримання в центрі міста активіста Майдану Дмитра Біди, якому інкримінували заклики до штурму ОДА. Суд призначив активісту тримання під вартою у СІЗО. Була задіяна мережа самозахисту для з'ясування обставин його затримання та організації правового захисту;

у соціальних мережах проросійські активісти створили загін народної самооборони м. Миколаєва та області.

27.01

звернення президії Миколаївської обласної ради профспілок до членів профспілок, трудових колективів Миколаївщини, лідерів опозиційних партій та чинної влади із закликом до проведення в країні конструктивного діалогу.

29.01

хода і панахида пам'яті Героїв Крут за участі духовенства УПЦ КП, УАПЦ та УГКЦ.

02.02

складання плану подальших дій миколаївського Майдану;

на зібранні Майдану говорили про необхідність перейменування вулиць та знесення пам'ятників комуністичним діячам.

03.02

у Центральному районному суді м. Миколаєва відбувся суд над активістом Майдану Андрієм Скороходом. Йому інкримінували порушення порядку організації та проведення зборів, мітингів. Справа була закрита судом.

07.02

хода майданівців до офісу Партії регіонів.

08.02

автопробіг майданівців з метою попередження влади. Учасники акції під кожною районною адміністрацією міста залишали шину і пляшку, закорковану серветкою, як символи боротьби. Організатори автопробігу вимагали залучати громадськість міста до обговорення питань використання землі, що належить місцевій громаді, припинити її розкрадання.

09.02

хода і пікет учасників миколаївського Майдану під будинком голови Миколаївської облради І. Дятлова.

13.02

акція майданівців «Ми — миколаївці», хода;
напад тітушок на активістів Майдану Євгенію Матейчук, Антона Мироненка та Олександра Фоміцького.

16.02

акція «Свій Майдан. Своє піаніно»;
пікет активістів Майдану під казармами «Беркута» на Лагерному полі з закликом не виконувати злочинні накази влади, спрямовані проти протестувальників.

19.02

спільне засідання президії обласної ради і Громадської ради при голові ОДА, на якому було створено робочу групу з депутатів обласної ради та представників громадськості, яка мала проводити щоденні зустрічі для обговорення нагальних питань з обласним керівництвом.

20.02

марш у пам'ять про загиблих на Майдані в Києві.

22.02

повалення пам'ятників Леніну на центральній площі Миколаєва та інших локаціях міста.

23.02

на вічі Майдану створено позапартійний неполітичний тимчасовий робочий орган самоврядування територіальної громади — Народну раду;
виконуючий обов'язки мера Миколаєва Ю. Гранатуров та голова Миколаївської облради І. Дятлов оголосили про вихід із Партії регіонів.

24.02

складення І. Дятловим із себе повноважень голови Миколаївської облради. Висунення на цю посаду кандидатури Тараса Кременія від миколаївського Майдану;
заява Майдану Миколаєва про те, що його учасники ніколи не планували руйнувати і знищувати пам'ятники героям, загиблим у роки Другої світової війни.

25.02

проросійськими активістами розбито наметове містечко біля пам'ятника героям-ольшанцям;

напад учасників Антимайдану на майданівців. Втручання міліції у протистояння. Майданівці знайшли прихисток в одному із супермаркетів.

27.02

миколаївці, які займали нейтральну позицію, та фанати ФК «Миколаїв» закликали прихильників і противників Майдану до примирення.

01.03

проросійськими силами організовано мітинг, на якому лунали заклики утворити нове федеральне об'єднання разом з Одесою та Херсоном;

на постаменті колишнього пам'ятника Леніну встановлено прапори Миколаєва та Російської Федерації.

02.03

у сквері Ради Європи пройшов мітинг «Україна єдина і неподільна!».

Ірина БАБИЧ

...Коли Азаров заявив, що Україна не буде вступати до Європи... Пам'ятаю, в той день я прийшла додому, почула його слова і почала дуже плакати. Не знаю, чому в мене була така реакція. Зараз я розумію, що, можливо, це було передчуття, що відбуваються і відбуватимуться страшні події...

Ми є патріотами України і хочемо жити в Європі, у європейській незалежній державі, й маємо кожен на своєму місці робити все для цієї мети. І тому ми вийшли на Майдан — щоб протестувати. В нас було таке відчуття, що ми повинні це зробити. Це якесь внутрішнє переконання, внутрішній поштовх.

Олександр МАЛИЦЬКИЙ

...Раптова відмова керівництва Януковича від руху до Євросоюзу для мене була несподіваною. Тому Майдан був закономірним. Я не сумнівався, що він буде. Знаючи нашу молодь, знаючи її історію... Майдан був у 1990-му, у 2004-му. Тому в 2013 році він був неминучий. Я тоді у себе в коледжі проводив виховну роботу, спілкувався зі своїми дітьми-студентами — знав, що вони це так не залишать.

Олег ГІЛЯКІН

У нашій державі була неймовірна несправедливість, особливо з боку влади. Здавалося, за 24 роки мало в нас усе нормально стати. Деякі країни, які починали при рівних можливостях з нами, ввійшли в Європейський Союз і живуть цивілізовано, а Україна ще досі бореться за свою владу. Якщо чесно, що Майдан буде, я вже прогнозував давно. Але не в таких масштабах.

Антон МИРОНЕНКО

...Було якесь природне відчуття, що просто це треба робити, це єдиний вихід. Тобто ми розуміли: якщо ми не вийдемо, не захистимо себе, свої ідеї, то потім у нас такого шансу не буде. Янукович і далі робитиме те, що робив, і просто вже не буде України, нікого буде захищати, і доведеться виїхати з цієї країни. Звісно, ніхто цього не хотів.

Катерина СТОКОЛЯС

Оскільки в нас була діяльність, спрямована на боротьбу з корупцією, з безпределом, який творився у країні, то ми вже були, в принципі, до цього готові. Ми бачили багато такого, чого пересічному громадянину, може, й не було видно. Але коли нас рік годували тим, що ми підпишемо договір про асоціацію з ЄС... Таку нам надію дали, що от, може, оці європейські закони, оцей рівень європейський... Навіть не те, що рівень життя — нам ще до них далеко. Але рівність їх перед законом... Уже дійшло до того, що нікому було жалітися: повністю прогнила правоохоронна система, суди. Ми стикалися з цим і бачили це. І коли востаннє, за тиждень до підписання, прем'єр-міністр сказав: «Ні. Все», — це людей обурило: нас зрадили, нам збрехали, знову.

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Зараз багато людей критично налаштовані щодо Майдану. Я їм у відповідь кажу: «А хіба нам було добре жити? Хіба правоохоронна система, судова влада були на належному рівні? Хіба медицина, соціальне забезпечення..?» Ситуація в країні на той момент була критичною. І чиновники, які, по суті, мали служити народу, убивали економіку, соціальну сферу тощо.

Те, що мене, мою сім'ю зачепило безпосередньо — бездіяльність правоохоронної та судової системи. До того ж я, будучи багато разів учасником і організатором якихось акцій, бачила, наскільки цій країні, зокрема й цьому місту, потрібні зміни на краще.

Катерина СТОКОЛЯС

Коли у Фейсбучі Мустафа Найєм закликав вийти, то ми з Євгенією Матейчук до двох годин ночі вирішували, що робити: чи виходити, чи ні. Нам почали дзвонити-писати активісти миколаївські: «Давайте вийдемо і ми, підтримаємо Київ». Все ж таки ми вирішили вийти.

Протистояння протестувальників з міліцією (фото із Вконтакті)

кійно. Хтось приніс гітару. Люди, які жили поруч, просто винесли нам якусь їжу, чай, каву, бутерброди. Десь приблизно об 11-й годині прийшли представники з виконкому міськради. Людиною, яка намагалася скласти на нас протокол, був Дмитро Ніконов. Пізніше ми дізналися, що він очолював Антимайдан, всі сепаратистські акції в місті. Але, тим не менше, він тоді прийшов і намагався скласти на нас протокол — що ми нібито незаконно встановили намети на площі.

Там було всього лише 3 намети, і то такі, що встановлюються дуже легко — така конструкція, що швидко складається і жодним чином не псує асфальтне покриття. Ми встановили їх... Це була для нас візуалізація якогось такого протестного духу. І вони намагалися їх забрати: спочатку вони хотіли скласти на нас протокол, потім міліція намагалася їх забрати.

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Я їхала в університет, і як зараз пам'ятаю, до мене за телефонувала Женя Матейчук і попросила, щоби я допомогла в організації акції. Я приїхала. Ми тоді малювали банер із написом «Нас кинули». Це була перша ніч Євромайдану. На той момент ми ще самі не знали, що це буде, як це буде. Тієї ночі ми оголосили про безстрокову акцію.

Євгенія МАТЕЙЧУК

22-го числа ми вийшли. І залишилися на ніч. Десь до 11-ї години було тихо, спо-

І було настільки дико дивитися, коли на нас... Нас було десь 30 осіб, а з їхнього боку — приблизно 80, тобто їх у рази було більше. І вони пішли на нас, намагаючись забрати ці намети. Ми взялися в ланцюг і перегородили їм рух до наметів. У тодішньої влади намети викликали страх, а для нас було справою принципу: тримати своє і не віддавати.

І почалася така давка фактично. Перший раз, другий... Вони такими наступами йшли. Це все зайняло певний час. Зрештою вони таки зламали кілька наметів і забрали. А один залишився в нас, здається. І нам вдалося їх трохи... Врешті вони відступили. Ну, власне, пішли. І вже ми там до ранку були на площі.

Начальник Управління МВС України в Миколаївській області Юрій Седнев дії міліціонерів 22 листопада 2013 р. зі знесення наметів, встановлених учасниками Євромайдану, назвав профілактичними заходами.
(news.pn/ru/public/92718)

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Тієї ночі їхня кількість збільшувалася в арифметичній прогресії: спочатку було 20 міліціонерів, потім 40, потім 60, 80.

Пізніше я від свого знайомого дізналася (він у Миколаївському РУВС працював), що їх просто серед ночі будили і змушували, по суті, нас розганяти. Вони не знали, куди і навіщо їдуть, їх просто зібрали з усіх райвідділів Миколаєва і погнали туди, на площу.

Я питаю його: «А навіщо? Ти ж розумів, що робиш?» Він говорить: «У нас був наказ, і нас просто могли звільнити. Я розумів, що цього не треба робити, але в мене просто не було виходу. Мені телефонують о 10-й вечора і по тривозі підіймають...»

Антон МИРОНЕНКО

Для нас це було дико: влада боялася, що ми ставимо намети та бочки. Для них це було настільки страшно, ніби ми намагалися встановити там якусь гармату. Тобто вони дуже боялися, і нас це дивувало. Ми намагалися поставити, але для нас це було не надто принципово — є ті намет та бочка чи немає. Хтось потім поставив автобус, і ми ходили туди грітися (ми його назвали «приймальною депутата»). А один намет, який ми ставили і нам його зламали, зберігся — тепер це реліквія.

Олександр МАЛИЦЬКИЙ

Найважливішим був перший день, коли молодь з Демальянсу вийшла. І за ними зразу ж пішли інші молоді люди, студенти вишів. Я знаю своїх студентів, які покинули заняття в коледжі й прийшли — вони присвятили себе Майдану. Вони залишалися на ніч — робили те, що ми, вже старші, не могли собі дозволити. Вони залишалися на ніч, були легкою здобиччю для сепаратистів, але не відступили, не злякалися.

Я просто в захваті від нашої молоді. Україна — молода! Говорять, що українська нація давня, а вона молода! Україна живе молоддю. Це ж не тільки зараз — наша молодь завжди була радикальною. Давайте згадаємо історію Крут: молодь пішла захищати Київ — беззбройна, роздягнена, голодна, але вони таки зупинили наступ більшовиків. А в 40-х хіба ж не молодь?.. 18-річні брали благословіння у батьків, у священників і йшли похідними групами, вночі, взимку, по всій Україні піднімати оунівське підпілля.

І в 1990 році, коли ми, старші, ще боялися говорити про незалежність, вони, молодь, студенти, сказали, що Україна має бути незалежною. Молодь так само повстала у 2004 році проти реваншу бандитизму і перемогла. Інакше бути не могло. Тому я просто щасливий, що належу до цього народу і що живу в такі щасливі часи, коли будується держава, коли відбуваються такі звершення. Я захоплююся нашою молоддю і не сумніваюся в її успіху.

Олексій ДЕМ'ЯНОВ

Я вважав режим тодішнього президента цілком несправедливим, бандитським і злочинним. Саме це й спонукало мене долучитися до тих подій. Це все виражалося в найбезпосереднішій участі у революції, починаючи від листівок і закінчуючи силовими протистояннями. [...]

Акції були досить різноманітними, і організатори, відповідно, теж були різні. Основна маса — це, звісно, були молоді люди, переважно студентство, почасти учні старших класів школи, але не без досить активної участі старшого покоління — з огляду на те, якими були акції.

Коли це був флешмоб, то участь брала в основному молодь. Якщо якісь силові акції, то були і люди старшого віку, ну і, звичайно, здебільшого чоловіки. А до роздачі листівок на підтримку революції долучалися абсолютно всі вікові групи.

Олександр МАЛИЦЬКИЙ

У мене троє дітей і четверо онуків, яких я люблю. І я викладаю багато років. Я люблю своїх студентів, бажаю їм добра і вважаю, що люди мого віку вже повинні відпочивати, а вони — обирати собі нову владу. Вони хочуть до Європи — вони мають на це право, і ми не маємо їм у цьому перешкодити. Я не міг залишитися осторонь. Вони пішли на Майдан, я, як старший і відповідальний за них, мусив бути там.

Я був там у перший же день і постійно їх підтримував. До речі, я продовжив цю роботу і в коледжі: оголосив голодування і тиждень ходив з пов'язкою, що голодую. Коли вже стало видно, що злам буде на нашу користь, я зняв пов'язку і почав знову їсти. Але Майдан — це була моя щоденна робота.

Запрошення від активістів миколаївського Євромайдану

Олег ГІЛЯКІН

Народний Рух України в організаційному плані надав дуже велику допомогу Майдану, тому що ми вже були досвідчені в цьому. І на Помаранчевій революції були серед активних, і на цьому Майдані теж: і в Києві, й тут, у Миколаєві.

В Миколаєві акції, в основному, проводилися після роботи, щоб люди могли приходити. Я працюю тренером, і після роботи завжди прибігав у спортивній формі. Просто я веду здоровий спосіб життя: на роботу бігаю, з роботи бігаю... І завжди пробігав через миколаївський Майдан.

Наш Майдан був постійно діючий: ми могли там виставити чай, бутерброди. Демальянс був дуже активний, гарно організував роботу. І всі інші політичні партії, на той час опозиційні, і багато інших організацій долучалися. Були навіть деякі місцеві депутати, такі як Тарас Кремень, Олександр Жолобецький, — приходили і підтримували. Великий збір був завжди на вихідних, так само як і в Києві.

Євгенія МАТЕЙЧУК

Коли ми приїхали до Києва десь без двадцяти 6 чи 5, я вже не пам'ятаю точно годину (нас було п'ятеро з миколаївського Майдану), кілька миколаївців уже теж на той час були на Майдані. І я телефоную Олегу, кажу: «От, ми приїхали. Дай, будь ласка, свої координати, щоб ми могли тебе знайти десь на Майдані». А він каже, що Майдан розігнали. І ми тоді пішли на площу. Там справді вже нікого не було, крім кількох сотень «Беркута». Тобто вони просто стояли, і їх було дуже багато — весь Майдан заповнений ними.

Врешті ми знайшли на Михайлівській площі декілька десятків людей з розбитими головами. Люди були в крові, молоді хлопці й дівчата. Серед них був наш миколаївець, власне, Олег, з яким я спілкувалася по телефону. Ми дуже швидко зайшли в Михайлівський собор. Треба було щось робити, бо ці люди тікали від «Беркута», а «Беркут», фактично, ходив і шукав їх. У Михайлівському соборі вже позачиняли брами, все було зачинено.

І десь до 8-ї ранку туди приїхало дуже багато людей, ну дуже багато. Це були люди, які просто везли речі, харчі, медикаменти. Просто приїхали, підтримати. [...] В самому дворіку з'явилася дуже велика кількість продуктів, різних абсолютно. Люди просто привозили їх машинами, пачками ставили, намагаючись таким чином якось допомогти людям, яких побили. Під Михайлівським собором стояла одна чи дві машини «беркутів», «швидка» приїхала. Люди там, хто дуже потовмився, спали просто в Соборі на підлозі. І дуже багато журналістів приїхало туди. Тобто вже 8-ма ранку — країна прокинулася, країна вже побачила, що відбувається.

І потім мій друг, колега з Одеси, Олексій Чорний просто взяв рупор, вийшов на Михайлівську площу і почав кричати, закликати: «Українці, ви маєте бути тут, у Києві, на Михайлівській площі. Тому що тут, зараз, сьогодні, ви бачите, що в країні робиться? Як цей режим намагається себе захистити і якими способами?» І, власне, вже після цього інформація почала дуже швидко передаватися, і на площу стали сходитись люди, дуже багато людей.

Юрій ДІДЕНКО

Всі події, які відбувалися в Києві, відразу знаходили відгук у Миколаєві. Ми постійно діяли як майданчик з відправлення в Київ коштів, які ми генерували у себе на Майдані. Також до Києва відправляли миколаївських активістів. Приходили люди, записувалися, ми

організували їм поїздки до столиці. І в Києві діяв наш намет, де активісти з Миколаєва перебували і висловлювали свою підтримку чи брали участь у протестних акціях проти дій тодішньої влади.

Катерина СТОКОЛЯС

У Києві я була тоді, коли ще був мирний Майдан. І я трохи допомагала, коли був пікет під прокуратурою — мовчазний протест. Коли активістів заарештовували, мої колеги з Демальянсу десь тиждень чергували біля прокуратури, лежали на снігу й перекидали двері.

Я там була десь 2–3 години, розливала чай, каву, годувала їх. І після цих кількох годин я дуже змерзла, не могла вже стояти, у мене вже руки відпадали. Я дивилася на них і думала: «Боже, вони вже тут тиждень. Як? Як?!» Ці люди для мене стали якимись... не знаю... небожителями. Як ото кажуть, «сверхчеловекі». Ну просто... Я не знаю, як вони це витримали — цілодобово перебувати в цьому.

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Тоді в Києві багато людей ішли подивитися: «Леніна» немає, о Боже!» Одесити там більше за інших підстрибували, більш за всіх задоволені були. Я не знала цих людей, випадково зустріла їх, коли йшла по Хрещатику. «Куди така черга?» — питаю. — «Та там черга, щоб подивитися на «Леніна», більша, ніж до Мавзолею. Черга подивитися, як він лежить. Сподіваємося, що не встане».

Євгенія МАТЕЙЧУК

Ми налагодили систему збору необхідних речей і коштів, за які всі бажаючі їздили до Києва. І так допомагали революції. Кожного дня збиралися... різні випадки траплялися... Це от коли я приїжджала в Київ на Майдан, і... просто в Києві воно більше

2 грудня 2013 р. біля Миколаївської ОДА зібрався мітинг на підтримку дій влади. На ньому було прийнято резолюцію

Із резолюції мітингу

Шановні миколаївці!

У попередні дні ми стали свідками того, як мирні акції на підтримку євроінтеграції України переросли в стихійне протистояння та призвели до насилля. Опозиційні політичні сили та їхні лідери шляхом провокацій намагаються загострити ситуацію в країні й на хвилі протестів здійснити, по суті, захоплення влади. Ми вже проходили реалізацію схожого сценарію у 2004 році й до цих пір пожинаємо його руйнівні наслідки.

Сьогодні ті самі політики, змінивши кольорові відтінки чергового майдану, знову цинічно паразитують на бажанні простих українців жити краще. Майстерно підмінюючи поняття, вони знову намагаються розірвати Україну на дві частини.

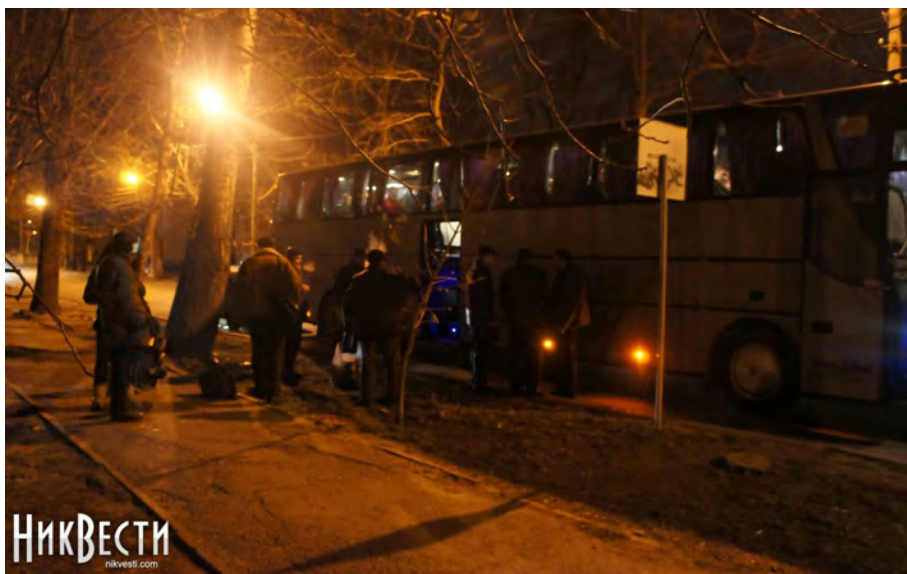
Президент України Віктор Федорович Янукович перед усією країною заявив про підтримку громадянських акцій і підтвердив: народ і влада єдині у виборі європейського майбутнього для України.

Переконані, що мітинги, штурми, конфлікти не дадуть суспільству відповіді на серйозні питання і виклики, які належить розв'язувати Україні. У нас чітка позиція: ми засуджуємо всі силові дії, що мали місце з обох сторін, вимагаємо знайти і покарати провокаторів, які штовхнули людей на необдумані емоційні дії. [...]

Закликаємо всіх українців спільними зусиллями зупинити руйнівну хвилю насильства та відновити суспільний діалог.

(Офіційний сайт Миколаївської ОДА: mk.gov.ua/ua/news/?id=7816)

відчувалося. Дух перехоплює, коли ти розумієш, що от усі ці люди прийшли сюди заради однієї мети. Тоді ми ходили з наліпкою «Янукович — підарешт!». Це був такий головний меседж, який кожен з нас ліпив мало не біля серця — щоб воно здійснилося, щоб мета була досягнута, завдання виконане.

11 грудня 2013 р. Миколаївська обласна організація Партії регіонів відправила чергову групу людей на Антимайдан у Київ (0512.com.ua/news/436632)

Юрій ДІДЕНКО

Молодь дала якийсь новий поштовх, нові форми протестів — флешмоби біля міліції, ходи... Через те, що стояти було холодно, ми постійно такі ходи проводили. Сама ідея ходів належить Народному Руху. Вона була запроваджена ще в 1992-му, коли ми до Дня Незалежності організували першу ходу — від пам'ятника Шевченку до барельєфа Миколи Аркаса і «воїнів-ольшанців». Згодом у нас була запроваджена хода від пам'ятного знаку жертвам Голодомору.

І всі такі рухові акції протесту саме на Майдані набули

нових форм. І ми вже ходили від площі Леніна до Садової, де нині стоїть пам'ятник Небесній Сотні. Там тоді вже був пам'ятник «Єдиній Європі». І це було так символічно, що ми під час ходи рухались саме так — наче Україна йде до Європи.

І до пам'ятника В'ячеславу Чорноволу ходили, до різних державних установ. Проводили пікетування голови облдержадміністрації Круглова, голови обласної ради Дятлова. Часом деякі політичні сили нас не підтримували, але кісткяк усе-таки зберігався.

У Херсоні нинішній голова обласної організації Народного Руху Павло Гавриш був постійним спікером Майдану. Він три місяці вів Майдан, і до нас приїжджав також. Ми навіть такі обміни запровадили: він приїжджав сюди, ми їздили туди, щось робили, мінялися. Ну, просто треба було якісь акції проводити, щоб людям було цікаво, бо людина не може не говорити, не слухати. Тобто було багато рухів, нестандартних акцій, ходів, з вигуками, гаслами... Власне, той дух, бойовий такий, моральний, весь час намагалися підтримати. Бо, зрозуміло, що віра потроху згасала...

Антон МИРОНЕНКО

Ми кожного дня готувалися і щось організували. Це збоку здається просто, але насправді ми весь свій вільний час... та де там вільний!.. весь час присвячували Майдану. Кілька місяців життя пройшло на Майдані. [...] Пам'ятаю, як біля нашого обласного МВС проводили акцію — намагалися міліцію якось закликати до адекватних дій, щоб вони згадали, що все-таки живуть в Україні й служать народу України, а не бандитам...

верталася додому, а щілина для ключа залита бокситкою. А іншого разу двері квартири, де я жила в той час, підпалили вночі.

В Житомирі наших трьох хлопців побили, дуже жорстоко — палицями із вкрученими шурупами. Біля будинку перехопили і дуже серйозно побили. Але, попри це, тим хлопцям вдалося нападників схопити.

Тобто я знаю, що відбувалося у більшості регіонів України. Мої колеги, друзі в Чернігові, Одесі, Житомирі, Львові, Дніпропетровську, Запоріжжі, Черкасах, фактично в більшості міст України, займалися координацією майданів. Ми тримали контакт. В Одесі розігнали їх уночі, коли всі спали в наметах. У Чернігові теж дуже жорстоко вчинили: і людей побили, і шкоди завдали матеріальній.

Харків узагалі... У Харкові, до речі, дуже близька мені людина була теж координатором Майдану. Загалом ми розуміли, що відбувається. Врешті, ми намагалися десь обмінюватися інформацією, десь допомагати, тому що для багатьох із нас усе це було доволі нове.

Олег ГІЛЯКІН

Я приїхав на Новий рік додому, пішов на роботу, хотів налагодити відносини зі своїм керівником. Але, на жаль, він сказав: «Ні, Олеже, звільняйся». Тоді ж влада була ще під Януковичем, довелося звільнитися. І я в кабінеті так і сказав: «Банду геть!» — і поїхав у Київ цю владу перемагати.

Ірина БАБИЧ

Переломний момент, я вважаю, був, коли майданівців у Києві почали обливати холодною водою. Це показало, що влада здатна на все, на найжорстокіші дії.

А в нас у Миколаєві злам, я думаю, настав, коли почали бити майданівців. Ми зрозуміли, що справа серйозна, і треба готуватися, можливо, до найгіршого. Але це нас не зупинило, ми все одно продовжували виходити, тому що не могли інакше.

І от я, аналізуючи свої почуття тодішні, думаю: «Ну хіба нам не було страшно?» Звісно, було. Але щось тебе штовхає — ти повинен туди йти. Хоч тобі страшно, але щось є важливіше і більше, ніж той страх. Це бажання змінити свою країну і відчуття, що далі так уже не можна.

Юрій ДІДЕНКО

Я в політиці дуже довго — з 90-х, із часу проголошення незалежності. І мені дуже приємно наголосити, що у Миколаєва вистачило потуги і сили, духу активістів збиратися на Майдані щодня впродовж майже 90 днів.

Хоча були такі моменти... Ми бачили, що Майдан видихається,

Подача до Центрального райвідділу міліції Миколаєва заяв про злочин щодо незаконних дій інспекторів «Миколаївобленерго», директором якого був депутат Миколаївської міськради від Партії регіонів Ю. Антощенко. 16 січня 2014 р. (фото Р. Бабчука)

невелика кількість активістів збирається... Їх було 50–70, але вони збиралися щодня. І коли вже десь у січні, коли люті-люті морози були, до 20 градусів, така хуртовина... Це було десь після 15 січня, перед другим Святим вечором, така холоднеча... Вже здавалося, ну не треба йти... «Ні, — думаю, — прийду. Подивлюся, що там нікого нема, і піду додому».

Приходжу. Там стоїть чоловік 70, і мітинг на півтори години, і мороз –18. Холодно, але люди знаходили можливість збиратися, щось їм надихало, вони мали що сказати. Була навіть моя така ініціатива... Коли прозвучала пропозиція припинити Майдан, я сказав: «Я приходитиму сюди, і навіть якщо тут буде одна людина, ми обоє будемо стояти на Майдані й продовжувати його як постійно діючий». Після того збиралося просто трішки менше людей, але вони були. Особливо багато збиралося у вихідні — і 500, і 1000 осіб підходили.

Антон МИРОНЕНКО

Наші миколаївські «Батьківщина», «Фронт змін» були на Майдані, але поводитися так само, як і політики в Києві. От коли пропонували Кличку, Яценюку чи Тягнибоку очолити Майдан, вони: «Ні, ні, ми разом, у нас усе мирно». Тобто вони відверто боялися, що потім будуть за це відповідати. Так і наші чинили.

Було дивно. Сидять начебто дорослі люди, а коли ми плануємо якісь дії, особливо серйозні — піти на протест під будинок Дятлова тощо... Вони так цього боялися! Вони спочатку нібито погоджувалися, а потім, як маленькі діти, вигадували якісь «відмазки». І коли 22-річна дівчина Женя «розмазала їх по стінці», це було смішно, звичайно.

У відповідь на прийняття «диктаторських законів» 16 січня 2014 р. у Миколаєві створили мережу самозахисту

Катерина СТОКОЛЯС

У нас був штаб Майдану. Я туди теж входила. Ми кожного дня о 12-й годині збиралися в цьому штабі, вирішували на кілька днів наперед, що будемо робити. Коли ще був мирний Майдан... бо я розділяю... Мирний Майдан — до 19 січня 2014 року. В нас таке було — з надією якимось, з оптимізмом. А потім уже, коли в Києві на Грушевського почалися криваві події, то вже в нас такі були акції в основному жалобні, пікети з вимогами тощо.

А до того ми якимось так... Аби людей більше до нас приходило, аби бачили, що ми не якісь там, «понаїхали» щось таке погане робити, а справді хочемо змін, ми мирні, нормальні, — що ми влаштовували? Ялинку наряджали для Януковича, і

люди чіпляли там побажання для нього. Потім ми збирали валізи йому, прем'єр-міністру і всій їхній банді.

Потім у нас по вихідних здебільшого була хода по вулиці Радянській. У нас був величезний прапор України, ми його розгортали, співали Гімн, вигукували всі наші кричалки. Закликали людей до нас приєднатися, читати про те, що ми робимо, куди ходимо.

Зі звернення Миколаївської обласної ради до Президента України від 23 січня 2014 р.

Ми, депутати Миколаївської обласної ради, керуючись інтересами жителів нашої області, висловлюємо рішучий протест проти подій, що розгортаються в м. Києві, і вимагаємо негайного відновлення законності та порядку.

Хвиля насильства, що розповсюджується вулицями Києва, є результатом численних радикальних закликів і заяв безвідповідальних політиків, які вже два місяці лунають зі сцени на майдані Незалежності. Лунають з вуст тих, хто фактично узурпував право народу на висловлення своєї позиції й перетворив мирне зібрання громадян на поле битви. Опозиційні вожді втратили контроль над ситуацією. Агресивний натовп екстремістів, що готовий змести все на своєму шляху, — це і є найголовніший підсумок Майдану. Розгул насильства має бути негайно зупинений. Найголовніше зараз — не допустити державного перевороту в Україні. Ми висловлюємо підтримку діям Глави держави, що спрямовані на відновлення миру і стабільності в країні.[...]

(Офіційний сайт Миколаївської обласної ради: mk-oblrada.gov.ua/pishennyia-oblasnoi-rady?group_id=143)

З виступу голови Миколаївської обласної ради Ігоря Дятлова на засіданні ради 23 січня 2014 р.

Головне питання цієї сесії — прийняття обласного бюджету на 2014 рік. Однак я вважаю правильним розгляд питання безпеки наших жителів, збереження їх здоров'я та життя. В столиці відбувається кривава бійня, яку ведуть проти нашого Українського народу, в якій вже загинули громадяни України. Фактично знищується структура столиці України. Хочу висловити

скорботу за жертвами чужого терору проти нашої держави. Якщо сьогодні ці варвари руйнують нашу столицю, то хто може дати гарантію того, що завтра вони не почнуть знищувати наше місто? Ми докладемо всіх зусиль для того, щоб загасити пожежу ненависті в столиці й не допустити її розповсюдження в регіонах України.

(Офіційний сайт Миколаївської ОДА: mk.gov.ua/ua/news/?id=8708)

Олексій ДЕМ'ЯНОВ

Досить багато тітушок возили з Миколаєва на Київ. Ми зупиняли автобуси з ними, розвертали і відправляли додому. Також нам доводилося з ними стикатися під час силових акцій. Чимало моїх друзів у протистоянні з тітушками були поранені, зазнали ушкоджень.

Юрій ДІДЕНКО

Ми намагалися триматися дуже згуртовано. Хоча все-таки були залякування певні, намагання якимось нас примусити стишити протестні акції. Більше намагалися молодь провокувати — вони легше піддаються на провокації. Але все-таки нам вдалося обійти всі такі неприємні ситуації.

Були всілякі незаконні дії проти протестувальників з боку правоохоронних органів, тітушок. В принципі, скільки в Миколаїв возили тітушок, усе це здійснювалося через державні органи, через примус.

Ми перехоплювали тітушок, фіксували їх відправлення на Київ. Наші активісти їх ловили, і зрозуміло було, що вони в спайці з правоохоронними органами. Жодні наші заяви до міліції не діяли. Ми розуміли, що то не є серйозно, але ми їх намагалися фіксувати, подавали заяви.

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Я побачила, що у мене на Васляєва стоять автобуси, їх було два чи три. Дивлюся: хлопці — спортивний одяг, жінки — теж у якомусь незрозумілому вбранні, коротко кажучи — не інтелігенція. І я підходжу, зустрічаю серед них знайомого хлопця (ми з ним разом колись відпочивали) і питаю: «Костю, а що відбувається?» Він каже (а це була, щоб ви розуміли, 10-та година вечора): «Ми погриби їдемо». — «О 10-й вечора, взимку?» — «А що?»

Потім жінки підлетіли: «Що таке? Що ви хочете?» Я кажу: «Зараз міліцію викличу!» Хоча й розуміла, що та міліція як приїде, то їм ще й допоможе, а мене заарештує.

Жінки мені сказали, що їдуть на екскурсію по святих місцях Миколаївської області. Я питаю: «Чи багато ви їх знаєте в нашій області?» Вони-то є, звісно, та чи знали вони про них?

Неймовірно страшно було тоді, з одного боку, а з іншого — така злість брала...

Траурна хода 26 січня 2014 р. на вшанування загиблих на Майдані в Києві

Ірина БАБИЧ

Після довгої перерви я почала знову писати вірші. Перший написала у січні 2014 року, він називався «Ні — диктатурі». І потім будь-яка подія, що відбувалася на Майдані, виливалася у мене в поезії.

Один вірш був написаний 10 лютого:

*Кажуть, Майдан є серцем України.
Мені ж живу нагадує істоту!
Він має власне тіло, мов в людини,
Як дивишся з пташиного польоту.
По вулицях розкинув він широко
Свої труженні руки й ноги пружні,
І хоч лежить поки що самотньо,
Та дивиться очима в небо мужньо.
Він терпеливо жде, щоб йти до шлюбу
Із площею, що родом з півдня-сходу,
Він мріє про свою кохану-любу,
Що повна сил прекрасного народу.
Як наречена площа з ним зіллється,
Й не буде меж могутньому екстазу,
Їхня донька — Свобода! — там зачнеться,
Хоч родиться, звичайно, не одразу.
Та родиться, нарешті, і Свобода
І в Україні житиме віки!
І хай хоч що диктує нам природа,
Не щезнуть назавжди її батьки!
Вони не щезнуть! Збереже лелека
Мільйони душ, невидимих ззовні.
І для доньки як буде небезпека,
Воскреснуть знов, повсталі до борні!*

Юрій ДІДЕНКО

...Якщо в 2004 році все-таки спонсорування здебільшого відбувалося збоку (олігархи, скажімо так, давали кошти), то під час цього Майдану всі кошти ми збирали на Майдані. Одно-го дня в скриньку кинули 1000 євро — це величезна для нас сума.

Як усе відбувалося: ми ставили на Майдані скриньку, в понеділок запечатували. Була спеціальна група з лідерів Майдану, до неї будь-хто міг долучитися. Протягом тижня ці гроші збирали, а потім їх розподіляли: куди скільки витратити. Наприклад, частину коштів було виділено на випуск газети «Український південь», яка переживала скруту й жодного фінансування не мала. У газеті давалися матеріали про Майдан, досить такі цікаві. Вони якраз фіксували все, що тоді відбувалося. І сьогодні можна ті газети взяти, подивитися, що робив Майдан. Усе це залишиться в історії.

Звернення учасників миколаївського Майдану до бійців спецпідрозділу «Беркут»

(16 лютого 2014 р.)

Бійці миколаївського «Беркута», земляки!

Ось уже майже три місяці чесні й вільні громадяни України продовжують боротьбу за те, щоб залишатися вільними, жити і рости своїх дітей у державі, керованій чесною та патрі-

отичною владою, а не кланом, члени якого заклопотані лише примноженням власних капіталів. Що б вам не розповідали на політзаняттях, ті, хто вийшов на захист своїх прав і продовжує залишатися на Майдані в Києві, ті, хто виходить на майдани в Миколаєві й інших містах по всій країні, є не екстремістами і злочинцями, а людьми, які прагнуть гідного майбутнього для себе і своїх сімей.

Сьогодні влада використовує вас як свій останній аргумент, як щит, за яким боягузливо ховається від народного гніву. Віддаючи вам злочинні накази, нацьковуючи на ваших співвітчизників, вона хоче зробити вас співучасниками власних злочинів, пов'язати ненавистю і кров'ю.

Згадайте, що ваш підрозділ було створено для боротьби з озброєними бандитами, для захисту мирних громадян від злочинців. Але злочинці не просто вільно і безкарно ходять по вулицях, вони вже віддають вам розпорядження, ховаючись за вашими спинами. Невже цю долю ви вибирали собі, коли йшли в «Беркут»? Хіба про таку роботу ви мріяли, роками навчаючись бойового мистецтва? Хто з вас вивчав прийоми стрільби та рукопашного бою для того, щоб бити й калічити жінок і дітей?

Ми закликаємо вас замислитися і згадати про своє призначення. Ми не вороги і не противники один одному. Те, чого ми хочемо для себе і своїх близьких, так само важливе і для вас. Ми всі громадяни однієї країни, жителі одного міста. Ми хочемо знати, що міліція — наш надійний захисник, а не пособник злочинців, що розперезалися.

Згадайте про присягу, яку ви складали не «мурчащим и смотрящим», а народу України. Не забувайте про те, що згідно з Конституцією ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні накази. Ми не вороги один одному. Міліція — з народом!

(0512.com.ua/news/476008)

Ірина БАБИЧ

Коли ми ходили до бази «беркутів» у Миколаєві, щоб агітувати їх не йти на Київ і перешкодити їхньому виїзду, їх там тоді не було, а були лише ті, хто охороняв базу. Але ми все одно там провели мітинг, я прочитала вірші. А потім мені мої знайомі кажуть, що було цікаво дивитися на тих хлопців молодих, які стояли в охороні: «Вони дивилися на тебе, як ти читала, і сміялися». Бо я читала гумористичний вірш, політичну сатиру, а їхні начальники — офіцери — дивилися на них із погрозою, щоб вони не сприймали, не посміхалися, не проявляли своїх емоцій. То, кажуть, було цікаво спостерігати.

Демид ГУБСЬКИЙ

...Я був помічником коменданта у «профспілках». Але на момент закінчення революції «профспілок» як таких уже не було, вони згоріли, і ми переїхали в інше приміщення. Комендант «профспілок» Михайло Васильович Блавацький очолював ще таке утворення, яке називалося «Фінансова безпека». Воно відповідало за облік грошей, які люди привозили і добровільно здавали на підтримку Майдану. Представники «Батьківщини», УДАРу і «Свободи» приймали колегіальні рішення щодо того, як ці гроші, власне, витратити.

І от у найтрагічніший із днів Майдану було ухвалено рішення, щоб родинам усіх загиблих (на той момент їх було трохи більше 70) видати по 10 тисяч гривень, ну хоча б на такі перші потреби: транспортувати тіло, купити необхідні для похоронної церемонії речі тощо.

Там була одна дівчина, Оксана зі Львова, яка цим займалася — видавала гроші. Коли мені зателефонували і сказали, що ще двоє померли в лікарні й треба підвезти ще 20 тисяч, я взяв їх і поніс на Майдан — за сценою стояв намет, де ці гроші передавали людям. І я досі не розумію, як та Оксана не збожеволіла в той день. Я просто був у захваті від неї, від її моральних сил! Тому що ви уявіть собі цей момент: передати гроші на похорон матері загиблого сина або дружині загиблого годувальника...

Це надзвичайно важкий момент. І тоді я максимально відчув, через своє серце пропустив той зв'язок. Янукович того не бачив. Він тому і програв. Він був настільки далекий від людей... Він не розумів, чим люди керувалися і як вони жили. Для нас це було реальне наше життя. І я більш ніж упевнений, що якби було потрібно ще раз так піднятися, то й ті, хто загинув, пішли б, навіть знаючи, що вони загинуть. І ми б пішли. Тобто тоді це був день нашої величі.

Юрій ДІДЕНКО

Розстріл на Майдані — трагічна сторінка історії України. І я хотів наголосити, що, на жаль, та влада не розуміла українців. На жаль, і нинішня влада, яка прийшла на хвилі Майдану, чомусь вважає, що Майдан можливий лише проти тієї влади — злочинної.

Якщо зазирнути в історію України, то ми пам'ятаємо Майдан на Січі й багато інших повстань, коли українці, не маючи своєї державності, все-таки чинили опір. Згадуючи Голодомор (ми раніше цього не знали), хочу сказати, що десь близько 5000 повстань було в Україні проти Голодомору. Люди не вмирили безмовно, як нам намагалися показати.

Тому, я думаю, українці не будуть мовчати і сьогодні, якщо влада не виконуватиме обіцянок, які вона давала на Майдані. Тому всі події, які відбувалися на київському, миколаївському та інших майданах, є важливими. Звісно, кульмінаційний момент — це розстріл на Майдані і те, що після нього дуже багато людей не сховалися, а сказали, що вони готові їхати і підтримувати київський Майдан.

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5

Вих. № 184/34 від 20.02.2014 року

Начальнику Управління Служби безпеки
України в Миколаївській області
Землянському В.Ю.

54001, м. Миколаїв, вул. Спаська, 40

Шановний В'ячеславе Юрійовичу!

Управлінням Служби безпеки України в Миколаївській області незаконно та протиправно ведеться приховане зняття інформації з засобів зв'язку, ведеться незаконне зовнішньо-візуальне переслідування депутатів Миколаївської обласної ради від політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» Мерікова В.І., Кременя Т.Д., Мартиросова С.В., Індікова Я.В., Янішевської О.А., Підберезняка В.І., депутатів Миколаївської міської ради від політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» та депутатської групи в міській раді «Народна Рада Миколаєва» Жолобецького О.О., Курченка О.Т., Мудрака О.І., Болтянського О.М., активістів та організаторів мирних акцій в Миколаєві та Миколаївській області. Такі дії є грубим порушенням особистих прав людини та громадянина, гарантованих Конституцією України.

Про дану інформацію мені стало відомо від офіцерів Служби безпеки України, що спеціалізуються на здійсненні відповідних дій з розвідки та зняття інформації з каналів зв'язку.

Відповідно до ст. 263 Кримінального процесуального кодексу України такі дії співробітників органів Служби безпеки України можливо проводити виключно за наявності ухвали слідчого судді в рамках існуючого кримінального провадження та при наявності достатніх підстав визначених кодексом для застосування вказаних заходів до фізичних осіб.

У зв'язку з цим, прошу негайно мені повідомити та надати вичерпну інформацію з приводу наявності правових підстав здійснення підрозділами Служби Безпеки України в Миколаївській області зазначених заходів переслідування опозиційних депутатів місцевих рад та активістів та організаторів мирних акцій в Миколаєві та Миколаївській області.

Про розгляд даного депутатського звернення прошу мене повідомити у визначений чинним законодавством строк за адресою моєї громадської приймальні: 54017, м. Миколаїв, пр. Леніна, 93-В, оф. 504.

Народний депутат України

Бриченко І.В.

Звернення народного депутата України Ігоря Бриченка (0512.com.ua/news/479683)

які тоді вийшли, вони не намагалися його завалити чи ще щось. Там був присутній Юрій Гранатуров, який — в страсі: що ж відбувається? — почав говорити, до рішення виконкому апелювати, що все, мовляв, пам'ятник можна демонтувати.

Приїхала техніка, яка мала демонтувати його. Але потім прийшли кілька сотень тітушок, які просто кидалися камінням і всім, чим тільки можна було, в людей, які стояли на площі. Сам же цей кран... крановик просто його посунув, тому що дуже швидко розвивалися події й така була атмосфера. Ну, власне, так усе це й сталося.

І вже після того сепаратисти тодішні стали говорити, що, от, мовляв, ті, що валяють пам'ятники, хочуть завалити пам'ятник ольшанців. Звісно, ніхто цього не планував робити.

Ірина БАБИЧ

Ми зібралися, натовп чекав повалення Леніна. У цей час туди прибігли бандитського вигляду молодики у спортивній формі й почали відтісняти майданівців. Тітушки взяли велику довгу мотузку і почали нас оточувати. Вони практично оточили половину площі Леніна і почали стискати це коло мотузок. Люди намагалися вирватися звідти, а вони били, штовхали... Це було дуже страшно. Потім бризкали в очі сльозогінним газом — я пам'ятаю це.

Михайло СТЕПНОВ

Сам пам'ятник скидало біля двохсот осіб. А навколо було багато людей, що спостерігали за ними, серед них і діти. А тітушки так звані, які винаймалися партією Медведчука, закидали камінням звичайних громадян, не тільки тих, хто скидав пам'ятник. Влучало в голову і літнім людям.

Євгенія МАТЕЙЧУК

Коли втік Янукович, відразу в країні почали швидко відбуватися різні події, особливо наші, місцеві. Я пам'ятаю, як на площі Леніна пам'ятник демонтували. Я би так це назвала. Бо якби не тітушки, той Ленін був би таки демонтований, як це і мало бути. Тому що ті люди,

Хто такі ольшанці, миколаївці знають. І цих людей поважають А то було, власне, маніпулювання громадською думкою.

Ну, власне, в той момент... Я думаю, що в той день для нас просто почався новий виток життя. Це перейшло в іншу стадію.

Ірина БАБИЧ

Що таке Майдан? Це злам в історії України, який відбувся не без Божої допомоги. Тому що люди без зброї, без сили здолали систему, яка була дуже розвинена, дуже сильна, але таки розпалася. І 22 лютого, в день перемоги Майдану, в мене народився вірш, який називається «22.02».

*Двадцять два нуль два, двадцять чотирнадцять.
Це прості слова, та багато значать.
Радісні журби й щастя гіркі сльози,
Взимку розцвіли на снігу мімози.
Розколовся лід від юнацтва стуку,
В друзки моноліт розлетівсь без звуку.
Промінь сонця мчав по нічному небу,
І Геракл зміняв на Вкраїну Гебу!
І від мокрих дрів зайнялось багаття.
Як народ схотів — себе зняв з розп'яття!*

Юрій ДІДЕНКО

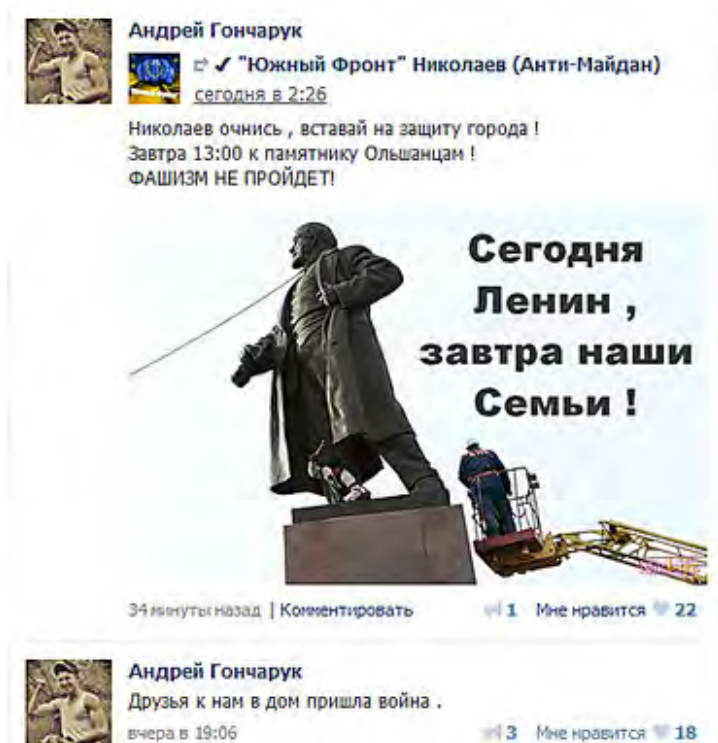
Одразу після Майдану було створене народне ополчення Миколаївщини. То була моя ініціатива. Я її запропонував на Центральному проводі Руху в Києві 28 лютого, коли в Криму почалися оті події.

Була в мене ідея: піти на Крим, зібрати багато людей, щоб «масою задавити», як то кажуть. Не будуть же вони в нас стріляти? Ну, зрозуміло, що це жодної підтримки не знайшло. Тоді я кажу: «Давайте хоча б наберемо добровольців-ополченців, зброї не будемо давати, але скажемо, що для них ця зброя десь є. І коли Путін піде, то тоді щоб кожен міг узяти автомат і, грубо кажучи, два мільйони людей могли зі зброєю вийти проти Путіна». В принципі, з цією ініціативою Центральний провід Народного Руху звернувся до Турчинова, але вона не знайшла підтримки.

Тоді ми зорганізували народне ополчення в Миколаєві. До нього багато ввійшло тих, хто був на Майдані, хто особливо активно проявився. Ну, і потім події квітневі, коли народне ополчення все-таки розігнало той Антимайдан, який стояв біля «ольшанців». І то вже була така перемога, перелом.

Михайло СТЕПНОВ

Найбільше мені запам'яталися вже післямайданівські події в Миколаєві, коли наші патріотично налаштовані містяни розігнали кубло сепаратистів. Той вечір я добре запам'ятав: було дуже страшно, була стрілянина. Отримав по голові трохи. Ми тоді їх розігнали, зробили важливу справу. Тим самим захистили наше місто від сепаратизму.

Допис у Вконтакті активіста громадського руху «Український вибір» Андрія Гончарука

Олексій ДЕМ'ЯНОВ

Під час Майдану нас небагато людей сприймало. Але ще до того, як почалася війна — коли показали кадри з Межигір'я, з будинків депутатів, — до народу стало доходити, у багатьох головах дещо прояснилося. І коли вже почалася війна, ми мали велику підтримку.

Катерина СТОКОЛЯС

Коли ми кожного дня три місяці стояли, то я часто бачила тітушок, ходила їх фоткала. [...] Я, мабуть, буду необ'єктивна в оцінці цих людей. Думаю, що когось уже покарано вищими силами, хтось, може, змінив свою думку. Я знаю таких людей, які стояли в Миколаєві на Антимайдані. А потім, коли почалася війна, вони стали волонтерами і допомагають українській армії. Вони переглянули свою позицію і по-іншому вже дивляться на все це.

Олег ГІЛЯКІН

Уже сам факт, що в Миколаєві був Майдан, є великою подією для міста, тому що Миколаїв вважався проросійським регіоном, російськомовним, будемо так говорити. Але що в Миколаєві є патріотично налаштовані люди, то, звісно, з перших днів Майдану вони проявили активну позицію.

Антон МИРОНЕНКО

Зрозуміло, це не швидкий шлях, за один день це не робиться. Щоб змінити мислення людей, тим паче після нашої трагічної історії з тим самим Голодомором, потрібен час. І в будь-якому випадку в нас це вийде. Ми бачимо, що дуже відрізняємося від росіян. Тобто у нас є свій унікальний менталітет, своя «родзинка». І ми точно ніколи не будемо вітати жодного «царя», ми точно завжди будемо за демократію, за розвиток.

Михайло СТЕПНОВ

Я все ж таки став більш свідомо ставитися до свого життя. Елементарні речі тепер роблю, наприклад, викидаю сміття в урну. Я тепер згадую, що був Майдан, ми стояли за демократичну, гарну Україну. Колись було таке, що давав в університеті хабарі. Зараз думаю: «Не за те гинули хлопці на Майдані, щоб потім знову вся ця корупція продовжувалася».

Олексій ДЕМ'ЯНОВ

Мені здається, що Майдан не закінчився і не закінчиться в найближчі кілька років, адже контрреволюція повернула свої позиції й навіть зміцнила їх. Щодо моєї участі, то думаю, вона закінчиться не раніше, ніж моє життя.

Майдан змінив мене як особистість. На початку Майдану я був звичайним хлопцем-першокурсником, який просто хотів справедливості. Зараз же я вважаю себе крайнім правим активістом, вже з більш тверезим поглядом на життя та політичну ситуацію в країні. Перед собою я поставив зовсім інші цілі.

Євгенія МАТЕЙЧУК

Згадаю про Парад вишиванок, який у Миколаєві проходить. Якщо в 2013 році на нього трохи більше десятка людей вишло, то 24 серпня 2014-го вже кілька тисяч. Людину, яка вдягла вишиванку, можна розцінювати по-різному. Хтось називає це шароварщиною, але як на мене, цим ти показуєш: я — громадянин цієї держави, і я її поважаю. Поважаю її культуру, традиції, історію. Я як громадянин готовий відстоювати її цілісність.

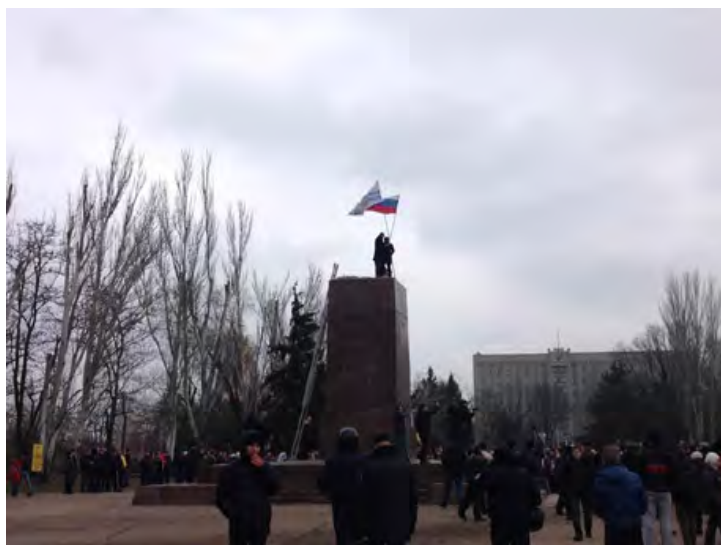
Це ознака того, що зміни в країні, у свідомості багатьох людей таки відбуваються. У мене є знайомі, які ніколи не брали участі в жодному громадському русі. Знаєте, жили своїм життям, працювали, свідомо платили податки, виховували дітей. Це теж добре, це правильно.

Якщо людина працює, чесно виконує свою роботу, виховує дітей — це прекрасно.

Але вони почали розуміти, що цього недостатньо. Є ще інший бік: ти живеш у цьому суспільстві, й воно потребує тебе, твого внеску, такої синергії громадської. І от багато таких людей з'явилося. Вони почали вкладати: хтось коштами або своїм часом допомагає армії, хтось із дітками працює, хтось займається патріотичним вихованням, хтось малює, хтось творить стріт-арт. І це все людина просто вкладає. Я вам скажу, що це справді чогось варте. Саме за рахунок цього ми зможемо *step by step* прийти в іншу державу. В державу, де влада працюватиме на цих людей.

І ще важливо: добра влада — контрольована влада. Які б не були люди, яких ми обираємо, їх треба контролювати. Починає приходити розуміння, що треба проконтролювати, як працює ЖЕК, з'ясувати, чому я плачу за маршрутку 4 гривні, а не 2,50. Це локальні речі. Але з таких локальних речей будується Європа. Європейці захищають свої інтереси у таких локальних справах.

Зневажаються мої права — я їх відстоюю: особисто або наймаю адвоката, або звертаюся по допомогу. Європейці не нарікають, що все погано. Ні! Вони роблять, вкладають. В Україні це вже з'явилося, це працює.

1 березня 2014 р. на постаменті колишнього пам'ятника Леніну проросійські активісти встановили прапори Миколаєва та Російської Федерації (pravda.com.ua/news/2014/03/1/7016758/)

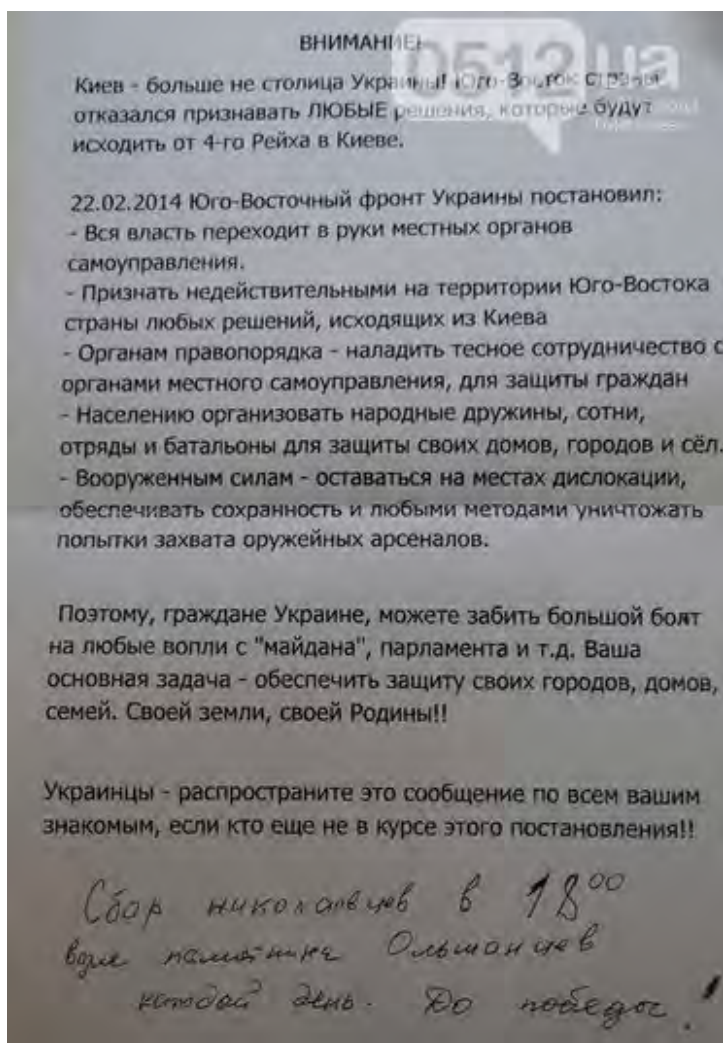
Демид ГУБСЬКИЙ

Дуже часто, на превеликий жаль, так стається, що щирість того, що люди декларують за життя, ми можемо перевірити тільки по їх смерті. Ці люди точно були щирими, насамперед Герої Майдану. Вони мають, звісно, залишитись у нашій пам'яті, й ми маємо подумки узгоджувати свої дії, своє життя з тим, як жили вони і як вони помирили. Це надзвичайно, надзвичайно потужно.

До чого б не призвів Майдан, які б покидьки не прийшли на крові тих Героїв сьогодні до влади, ці люди були справді щирими, вони на той момент реально боролися за Українську державу, за найвищу цінність, яка є у патріота України. Я думаю, що на їхньому прикладі й треба виховувати дітей, говорити про героїзм, тому що насправді наші діти є спадкоємцями цієї боротьби.

Ірина БАБИЧ

Як усе велике, воно буде оцінене поступово, через роки. Звісно, це переломний момент, це революція, яка змінила все наше суспільство. І хоча зараз ще зміни дуже незначні, але я вірю і знаю, що Україна буде квітучою країною. І це заслуга Майдану, заслуга людей, які не побоялися, вийшли і заявили свій протест.

Відозви сепаратистського характеру, поширювані по Миколаєву на початку весни 2014 р. (0512.com.ua)

Вже зараз ми повинні збирати матеріали для музею Героїв Майдану, Героїв Небесної Сотні. Тому що втрачається пам'ять, втрачаються якісь спогади, артефакти, речі, які були на Майдані.

Я вважаю, що мають бути музеї. І готуватися до їх відкриття треба вже зараз. От я була нещодавно в Івано-Франківську, там відкрито чудовий музей Небесної Сотні. Я вважаю, що ми теж повинні це робити.

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Щоразу, коли я приїжджаю до Києва, не знаю, чому, але їду на Хрещатик і їду по алеї Героїв Небесної Сотні. Дивлюся на обличчя цих людей, і в мене таке відчуття, що кожного з них я знаю. Хоча насправді з усіх, хто загинув, знала лише Устима Голоднюка, і то ми мимохідь познайомилися, це все швидко відбулося. Особисто я цю людину не знала.

Це нестерпний біль, і це дуже страшно. У мене внутрішнє відчуття, ніби я їх усіх знала. Тому я впевнено можу сказати, що вони — Герої. Що би хто не казав, а віддати життя за свою країну — це великий подвиг. Хай навіть вони до кінця не розуміли, що відбувається, але я можу сказати, що вони великі люди, всі без винятку.

Михайло СТЕПНОВ

Я вважаю, що Майдан ще триває, адже Майдан — це не просто якась революція, це революція свідомості. І коли ми досягнемо того, чого прагнули, тоді він і закінчиться.

Ми довели людям, що можемо щось змінювати. Адже побутує таке викривлене прислів'я: «Моя хата скраю — нічого не знаю». Насправді ми довели нашим громадянам, що це прислів'я має бути таким, яким було ще за козацьких часів: «Моя хата скраю — першим ворога стрічаю».

Тобто ми довели людям: якщо є бажання, можна все змінити докорінно. От дехто каже: «Нічого не можна змінити в цій країні. Я краще десь поїду, навіщо мені тут жити?» Ні! Ми довели, що зміни можливі, що влада — це народ. Саме народ змінює все на краще...

Демид ГУБСЬКИЙ

Я сказав би, що Майдан — це явище, яке виникає, коли влада на те заслуговує. Ми ж знаємо: коли не проводиться реальна люстрація, це виливається в цілком закономірне явище — «сміттеву» люстрацію. Ми розуміємо: коли правоохоронці не працюють належним чином, виникає самосуд. Ми бачимо: коли влада не працює і йде проти народу, народ починає йти проти влади.

Будь-яка дія породжує протидію. Тобто з дрібнички, за великим рахунком, з питання одного підпису нашого президента на угоді про асоціацію постало те, що підняло всі проблеми суспільства: питання люстрації, деолігархізації, декомунізації...

Євгенія МАТЕЙЧУК

Моє оточення дуже сильно змінилося — ті люди, з якими я дуже близько спілкуюся. А дехто відійшов з мого життя, дехто з'явився новий. Зараз, знаєте, іноді йдеш по місту і зустрічаєш людей — майданівців, і таке відчуття, ніби родичів зустрів: обіймаємося, «Як справи? Зідзвонимося...» У мене ніби з'явилася друга сім'я.

Зараз я трішечки по-іншому загалом дивлюся на країну, на своє завдання, на те, що я особисто можу зробити. Я завжди любила свою країну і державу — виховання, в мене мабуть, таке. Зараз усе це в мені стало, мабуть, трохи сильніше. І більше стало впевненості, що я особисто можу впливати на це все. Своїми справами, великими чи малими, я можу показувати приклад іншим.

Крістіна СКЛЯРЕНКО

Після завершення Майдану я побувала і в Західній, і у Східній Україні, й на півночі. І скажу так: в принципі, мислячі люди розуміють, що всі ці події були потрібні, тобто ті люди, які й раніше розуміли, що країні потрібні кардинальні зміни. Може, вони не всі підтримують Майдан, але що щось таке мало відбутися — це вони розуміють.

Люди, які звикли сидіти «під царем» і не хочуть думати самі — не провідники, а ведені. Такі люди як не розуміли, що таке Майдан, так ніколи й не зрозуміють. Вони в усьому звинувачують Майдан. Зараз я розумію цих людей. Багато хлопців у Миколаєві, які працюють у порту, на початок Майдану мали зарплату 500 євро, 500–800 доларів. Сьогодні у них максимум 100–200 доларів. Звісно ж, різниця відчутна, і вони звинувачують у цьому Майдан. І важко їм пояснити, що не Майдан у цьому винен.

Треба проводити роз'яснювальну роботу, розповідати людям про Майдан, про Героїв Небесної Сотні. І це дасть результат: буде менше невдоволених, люди, навіть ведені, почнуть щось розуміти.

Антон МИРОНЕНКО

Майдан — це такий крик душі. До того ж це його крайня межа, краще до такого не доводити. Тобто просто треба на все реагувати своєчасно. Якщо є проблема, не варто її відкладати, бажано розв'язувати відразу, і що рішучіше, то краще.

Тобто Майдан відбувся через те, що ми своєчасно не розв'язували проблеми, вони накопичувалися, накопичувалися, чекали, чекали — а потім воно все вилилося, коли вже іншого виходу не було. Краще до такого не доводити. А якщо доведеться, думаю... досвід уже є, відчую, що треба робити, — серце підкаже.

Катерина СТОКОЛЯС

Я — вчитель історії, і дуже горда тим, що була учасницею тих подій, коли народжувалася нація. Коли оця свідомість народжувалася, коли люди заради своєї свободи, що виявилася для них найвищою цінністю, були готові вмирати. Величезна жертвність нашого народу — це взагалі унікальний феномен. Коли хлопці з дерев'яними щитами йшли на озброєних людей, переступивши через свій страх, заради того, щоб ми були вільними. Я не знаю, які слова можна підібрати, щоб сказати про все це.

Так склалося, що я постійно брала із собою на Майдан доньку, їй тоді було 5 років. Кожного дня ми з нею ходили, а вона там і нила: «Я не хочу», — і те, і се. У дні, коли вже було страшно, я її з подругою залишала — вони йшли в кафе поряд з Майданом, пересиджували. А так здебільшого кожного дня вона була зі мною.

Коли була друга річниця Майдану, ми виходимо з нею з маршрутки, а вона питає: «Мамо, куди ми йдемо?» Я їй кажу: «На Майдан». — «Ой, я так скучила!» І я дивлюся на неї, думаю: «Боже, таж заради цих дітей ми вистоювали і в мороз, і в дощ, і в сніг, і йшли на ті пікети. От заради цих дітей». А вони інші, зовсім інші. Коли вони виростуть, будуть жити зовсім в іншій країні.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Олена БАЛАБА

1972 року народження,
журналістка, керівник
Одеського кризового
медіацентру, громадська
діячка

Віра ГРУЗОВА

1988 року народження,
блогер, активістка, членкиня
партії «Демократичний
альянс», менеджер культури

Оксана ДОВГОПЛОВА

1969 року народження,
професор Одеського
національного університету
імені І. І. Мечникова

Зоя КАЗАНЖИ

1968 року народження,
журналістка, радниця
з комунікацій агенції E'COMM

Денис КУЗЬМІН

1974 року народження,
політолог, експерт
Центру міжнародних
досліджень Одеського
національного університету
імені І. І. Мечникова

Олександр ОСТАПЕНКО

1962 року народження,
депутат і керівник фракції
партії «Фронт змін» Одеської
міської ради

Михайло ПУСТОВОЙТ

1973 року народження,
психотерапевт

**Отець Олександр
СМЕРЕЧИНСЬКИЙ**

1974 року народження,
священик Української
греко-католицької церкви

Віталій УСТИМЕНКО

1993 року народження,
студент Одеського
національного університету
імені І. І. Мечникова,
співкоординатор одеської
самооборони Майдану

Олексій ЧОРНИЙ

1984 року народження,
очільник одеського осередку
партії «Демократичний
альянс», співкоординатор
одеського Майдану

Андрій ЮСОВ

1983 року народження,
керівник одеської обласної
організації партії УДАР

2013

20.11

нарада громадських активістів та представників опозиційних політичних партій, під час якої була запланована акція «Одеса: курс — Євро».

22.11

мітинг під назвою «Одеса: курс — Євро»; у цей же час встановлено перші намети.

23.11

нічне засідання Одеського окружного адміністративного суду із розгляду позову виконкому Одеської міської ради щодо заборони масових акцій у центральній частині міста. Позов частково задоволений;

перенесення наметів до пам'ятника першому одеському градоначальникові Арману де Рішельє (Дюку).

24.11

масова акція на підтримку підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

25.11

заборона Одеського окружного адміністративного суду до 31 грудня 2013 р. проводити будь-які масові заходи на центральних вулицях міста;

ранковий розгін наметового містечка біля пам'ятника Дюку, який закінчився побиттям та затриманням активістів; початок судового процесу, пов'язаного з цим;

вечірнє зібрання активістів Майдану на знак протесту проти знесення наметового містечка; відкриття біля пам'ятника Дюку для захисту протестувальників громадських приймалень місцевих опозиційних депутатів Сергія Веселова та Олександра Остапенка.

28.11

мітинг студентів біля головного корпусу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова на підтримку євроінтеграції;

відправлення до Києва Партією регіонів працівників бюджетних організацій області для участі в Антимайдані.

29.11

флешмоб молодіжних активістів у торговельному центрі «Афіна» з прапорами Євросоюзу.

30.11

мітинг біля Управління МВС в Одеській області з вимогою відставки Міністра внутрішніх справ В. Захарченка; під час мітингу відбулася екуменічна молитва на підтримку протестувальників.

02.12

звернення Одеської міської ради до Президента В. Януковича з проханням навести порядок у країні; пікети учасників Майдану та Антимайдану біля приміщення міської ради.

07.12

автобуси з одеськими активістами, які їхали до Києва на віче, закидані камінням.

12.12

збирання підписів під «Меморандумом трьох поколінь», у якому засуджено силове придушення мітингів.

14.12

розміщення у соціальній мережі «Гімну одеського Євромайдану», поряд з яким відомі одесити висловили своє ставлення до подій у країні.

16.12

одеські майданівці гаслами «За п'ятірку став шестіркою», «Вода для рабів» зустрічали на вокзалі потяги зі студентами — учасниками київського Антимайдану.

25.12

на одеському Євромайдані розпочався фестиваль документального кіно про права людини.

26.12

перформанс на Потьомкінських сходах, під час якого учасники вишикувалися у напис «Ми Є!» і розтягли 12-метровий прапор України.

29.12

марш активістів Майдану по центру Одеси, прикрашання Тещинового мосту жовто-синіми стрічками.

2014

05.01

мітинг та марш на підтримку київського Майдану.

06.01

різдвяна вистава, організована молодими активістами одеського Євромайдану.

11-12.01

участь представників одеського Євромайдану у першому Всеукраїнському форумі Євромайданів України (м. Харків).

18.01

перший автопробіг учасників Майдану, що був організований на знак протесту проти законів 16 січня і пройшов під гаслами «Ми проти диктатури»; створення одеського Автомайдану;

акція активістів партії «Родина» та громадських організацій «Молодежное единство» і «Дозор» біля пам'ятника Богдану Хмельницькому «День дружби між Україною та Росією», присвячена 360-й річниці Переяславської ради. Учасники акції вийшли з червоними прапорами, прапорами Росії та нашивками «Новоросія».

19-23.01

блокування активістами одеського Майдану бази «Беркута» на вулиці Промисловій.

19-21.01

блокування активістами одеського Майдану військової частини внутрішніх військ задля недопущення їх відправлення до Києва.

22.01

звернення Одеської обласної ради до Президента України з вимогою забезпечення безпеки людини, громадянина, суспільства і держави і закликом вжити задля цього адекватні заходи.

23-25.01

масові підпали автомобілів активістів одеського Майдану.

24.01

звернення Одеської міської ради до Президента із закликом до рішучих заходів, спрямованих на зупинення насильства та безладу, відновлення в Україні громадського порядку та законності.

26.01

мітинг Антимайдану біля Одеської ОДА;
марш учасників Майдану від пам'ятника Дюку до ОДА на підтримку київського Майдану;
відеозвернення одеських ультрас до В. Януковича з рекомендацією виїхати з України.

27.01

лідер громадської організації «Молодежное единство» Антон Давидченко оголосив про створення загонів народної самооборони для захисту від майданівців.

28.01

за розпорядженням голови Одеської ОДА М. Скорика входи до приміщення в очікуванні штурму майданівців перекрито бетонними блоками.

29.01

звернення військовослужбовців Одеського гарнізону до Президента В. Януковича із закликом використати усі можливості, щоб зупинити екстремізм, протиправні дії, не допустити розпалювання громадянської війни та руйнування цілісності держави.

30.01

ініціатива представників Антимайдану щодо заборони в Одеській області партії «Свобода» та громадських організацій правого спрямування.

01.02

автомобільний пробіг учасників Майдану вулицями Одеси.

02.02

«Марш мирних» учасників Майдану;
мітинг противників Майдану під гаслом «Це не наша війна»; сутичка між учасниками двох акцій.

08.02

автопробіг учасників Майдану до міста Южного.

13.02

перформанс «Штурм Одеської мерії», організований учасниками Майдану.

14-16.02

другий Всеукраїнський форум євромайданів, у рамках якого відбулася хода під назвою «Марш регіонів».

18.02

блокування активістами Майдану бази «Беркута»;
голова Одеської ОДА М. Скорик закликав центральну владу до застосування сили проти учасників Майдану в Києві, а також погрожував мобілізацією активістів Партії регіонів проти одеських майданівців, які займалися відправленням протестувальників на київський Майдан.

19.02

акція активістів Євромайдану біля Одеської ОДА «Не стріляйте!»; напад на неї тітушок;
початок формування одеської самооборони для захисту від проросійських сил.

20.02

підпал невідомими приміщення штабу одеського Майдану на вулиці Преображенській.

21.02

звернення Одеської обласної ради до Президента України, Верховної Ради, представників усіх політичних сил та народу України із закликом шляхом діалогу та компромісу при-

пинити кровопролиття, не допустити розпалу громадянської війни та відродити стабільність у державі;

створено громадський рух «За Одесу!», який проголосив своєю метою забезпечення міста від громадянської війни та проведення консультативного референдуму щодо визначення подальшої політичної долі регіону.

22.02

автопробіг учасників одеського Майдану до міста Іллічівська.

23.02

багатотисячні марші прихильників та противників Майдану вулицями Одеси.

24.02

зустріч представників Майдану і Антимайдану в приміщенні Одеської міської ради, в результаті якої було прийнято резолюцію про недопущення заворушень у місті; постійним місцем зборів проросійських сил стало Куликове поле.

26.02

звернення Управління СБУ в Одеській області до населення з закликом повідомляти по телефону довіри про сепаратистські заклики і загрози державній безпеці.

02.03

багатотисячний марш прихильників одеського Майдану до Генерального консульства Росії під гаслами «Ні окупації АР Крим».

03.03

спроба проросійських сил захопити приміщення ОДА та підняти російський прапор; під тиском чисельнішого зібрання проукраїнських сил та самооборони Майдану захоплення не відбулося;

звернення Одеської обласної ради до всіх громадян, представників різних громадських організацій та політичних сил із закликом до виваженої позиції, подолання наявних розбіжностей виключно демократичним шляхом.

Отець Олександр СМЕРЕЧИНСЬКИЙ

У ті три роки, коли президентом був Янукович, людей ламали, в різні способи. Більше того, нас, ламаючи кожного зокрема і всіх разом, намагалися зробити співучасниками ламання самих себе — змушували напівпогоджуватися, брати участь в усьому цьому.

Я розмовляв з величезною кількістю різних людей, і в мене склалося враження, що люди не до кінця розуміють, чому, але їм те все стало впоперек горла, і вони відчули, що треба щось із тим робити.

Говорячи про Євромайдан, кожен розповідав про щось своє. Більшість були у Європі й знають, що Європа дуже багатолика... різна. Німеччина, Португалія, Іспанія... Європа різна. Кожен, хто виступав за євроінтеграцію, говорив щось своє. Не йшлося про Європу. Йшлося про Україну — у тому вигляді, в якому вона була нами люблена і зненавиджена водночас. Ми любили Україну, але майже ненавиділи її — ту, якою вона була. Коли сталося те, що сталося, від тієї України почало вернути, і треба було щось із тим робити.

Денис КУЗЬМІН

Я був упевнений, що Янукович підпише угоду про євроасоціацію. Так, її виконання тягнулося б роками: щось виконувалося б, щось ні, вони замилювали б очі європейським чиновникам — так, як це робить нинішня влада... Тобто важко повірити, що уряд Януковича в тому чи іншому вигляді не зміг би адаптуватися до тієї угоди. Значить, вони не змогли створити всередині України ту базу, на яку могли б зіпертися і таким чином зберегти елемент суверенності.

Якщо це був тиск з боку Росії, яка вирішила, що підписання угоди про асоціацію — кінець світу... Хоча це дивно. Просто я думаю, що цей момент усі сторони вважають таким собі наріжним.

На мою думку, найважливішим є те, що Янукович не зміг створити для себе в Україні соціальної бази. Мабуть, через свою жадібність. Цієї ж помилки припускається і нинішня влада: наситившись, вони не можуть зупинитися, створити нормальну соціальну базу і на неї спиратися. Тоді можна було б по-іншому поводитися. Чи він сам вирішив, чи хтось змусив його піти на такі різкі кроки — але це закономірно запустило революційний сценарій.

Олена БАЛАБА

Я на той час працювала у прес-службі обласної організації політичної партії УДАР Віталія Кличка: очолювала її, була журналістом та піар-менеджером. Зрозуміло, що в партії обговорювали всі тодішні події, і в п'ятницю 22 листопада 2013 року, незалежно від того, що оголосить Янукович, ударівці вирішили зібрати всіх прихильників євроінтеграції (без огляду на партійну приналежність) на Думській площі, біля пам'ятника Пушкіну.

Нарада з приводу акції проходила на початку робочого тижня. Тобто наше місто було готове виходити на Євромайдан ще до того, як усіх став збирати Мустафа Найєм у Фейсбуці. Ми розуміли, що Янукович, швидше за все, нічого не підпише, але все-таки тихо сподівалися, що коли ми продемонструємо свою підтримку угоди про асоціацію з Євросоюзом, то зможемо вплинути на його рішення — і він усе-таки підпише.

Найцікавіше, що гаслом короткої, як ми тоді думали, акції (розраховували, що вона триватиме максимум 5–6 днів) стали пушкінські рядки «Здесь все Европой дышит,

Початок одеського Євромайдану. 22 листопада 2013 р.
(фото С. Діброва)

веет...» з «Подорожі Євгенія Онегіна». А збиратися ми вирішили біля Пушкіна — такі от «бандерівці». Зараз це навіть смішно... А тоді ми видрукували маленькі флаєри з профілем Пушкіна і віршами і покликали всіх на площу. Зібралось, напевно, чоловік із 500. Був теплий туманний одеський вечір, люди виступали перед мікрофоном на підтримку євроасоціації...

Меморандум «Одеса: курс — Євро. Євромайдан — 2013», прийнятий 22 листопада 2013 р.

Одеса завжди була, є і буде європейським містом. Спершу на місці турецької фортеці Одеса була задумана як гавань для грецьких моряків, а згодом перетворилася на одне з найкрасивіших міст Європи. Наше місто будували і прикрашали представники всіх європейських народів. Всі ми, одесити, вважаємо себе європейцями — у нас намішано багато різної крові), ми волелюбні і свято шануємо наше сонячне місто.

Ми — європейці. Ментально і географічно. Ми не хочемо жити як раби — на задвірках чийсь імперії. Ми готові проявити солідарність і рішучість для досягнення цілей щодо модернізації нашої країни та інтеграції її до європейської спільноти.

Ми закликаємо всіх висловити свою громадянську позицію — підтримати акцію протесту в Києві і регіонах — проти рішення уряду призупинити процес підготовки до укладання угоди про асоціацію з ЄС. Наш об'єднаний протест — це єдиний реальний шанс змусити президента країни Віктора Януковича не звернути з євроінтеграційного курсу і підписати угоду про асоціацію з ЄС.

Ми звертаємося до депутатів Верховної Ради, незалежно від їх партійної приналежності, — виконати всі вимоги ЄС про інтеграцію України в Європу і терміново позбутися ганебної практики вибіркового правосуддя — звільнити Юлію Тимошенко з-за ґрат. Тобто — зробити все можливе, щоб угода про асоціацію України з ЄС була підписана на саміті Східного партнерства у Вільнюсі вже 28–29 листопада цього року, без боягузливих переносів цього важливого для держави моменту. Ми вимагаємо від президента Януковича відправити уряд Азарова у відставку.

Ми також закликаємо владу зупинити політичну гру навколо процесу євроінтеграції. Наші діти гідні жити в кращій країні — заради них ми готові продемонструвати колективну і масштабну підтримку європейського вибору України і показати незгоду з будь-якими «паузами», що затримують зміни в нашій країні. Ми більше не можемо бути заручниками «політичної ситуації», ми хочемо жити і працювати у своїй Україні, на благо своїх родин і своєї держави.

Акція «Одеса: курс — Євро!» з сьогоднішнього дня називається Євромайданом. Це початок великого шляху. Ми створюємо розширений оргкомітет руху «Євромайдан» і закликаємо всі громадські організації Одеси і просто активних громадян — підтримати Європу в Україні і Україну в Європі. Боротьба тільки починається.

Разом ми — сила!

([facebook.com/olena.balaba/posts/642192512497576](https://www.facebook.com/olena.balaba/posts/642192512497576))

Олександр ОСТАПЕНКО

Ми з Ігорем Кисильовим прийшли на Думську площу, де перед пам'ятником Пушкіну зібралися люди. І ми там виступали. Тоді ж Олексій Чорний разом із представниками Демальянсу прийняли рішення створити таке імпровізоване наметове містечко, як на Майдані у Києві. Це містечко скидалося радше на театральні декорації, аніж на реальне місце, призначене для постійного проживання. Хлопці хотіли організувати там чергування. Спочатку вони планували поставити намети біля пам'ятника Пушкіну, але хтось «лагідно» попросив їх перенестися до Дюка. Тому наступні наші зібрання проходили там.

Віра ГРУЗОВА

За моїми критеріями революційності, жодного революційного духу в повітрі тоді не відчувалося. Я пам'ятаю, як у перший тиждень вела одеський Майдан біля Дюка, виступала там. Їхала туди після роботи і допомагала на той момент дружньому оргкомітету доносити до людей ідею, заради якої ми всі збиралися там увесь тиждень на 18-ту годину, щоб мерзнути на листопадовому морському вітрі, — заради чогось дуже важливого, що не всі могли пояснити, але багато хто розумів.

Для нас, організаторів, це була більш-менш звична справа. Не кожену акцію ми робили тоді з наметами, ночівлею і нон-стоп-програмою. Але за Януковича такий акціонізм був уже необхідний — що жорсткіше закручувалися гайки, то голосніше і різкіше доводилося протестувати.

Акція 24 листопада 2013 р. (фото В. Грузової)

Отець Олександр СМЕРЕЧИНСЬКИЙ

Коли почався Євромайдан, мене в Україні не було — я перебував у поїзді, тож спостерігав за всім, що відбувалося, через Інтернет. Між іншим, уперше участь у Євромайдані я взяв у Брюсселі.

На Майдані в Одесі тоді вийшла негарна ситуація зі священником Київського патріархату, який біля Дюка процитував фразу з Євангелія: «Вся влада від Бога» — і закликав людей розійтися. І мене просили врятувати ситуацію, бо люди були пригнічені й потребували підтримки. Наступного дня я вже був на Майдані.

Віра ГРУЗОВА

Ідучи додому в один зі спокійних днів Майдану біля Дюка, жартома сказала Андрію Юсову і Сергію Гуцалуку: «Но пасаран!» Тоді почувалася спокійно, «як завжди», трохи навіть весело, хоч і майнула думка: «В кожному жарті лише частина жарту...» — несвідомо так.

Навряд чи колись забуду той жах, коли почула, що знесли наше наметове містечко. Мені о 5-й ранку дзвонив Льоша Чорний, і я почула у слухавці гвалт: як б'ють людей, як кричать від

болю і люті мої друзі, як їх «пакують» — за те, що прямо дозволено громадянам 39-ю статтею Конституції.

Був жах і від усвідомлення, що в міліції мені не допоможуть — адже це конкретне правопорушення вчиняє саме міліція. Кому дзвонити?

Олександр ОСТАПЕНКО

Я думаю, депутати з Партії регіонів, які були в місцевому керівництві, вирішили, що Майдану в Одесі не буде, і змусили міліціонерів діяти жорстко. Тоді Майдан знесли, тупо, примітивно, і прийняли ідіотське рішення: на три місяці заборонити масові зібрання. Я тоді був депутатом міськради, мене це обурило.

Ще у 2012 році ми працювали у форматі об'єднаної опозиції: «Фронт змін», партія Гриценка, «Батьківщина» та інші. Утворилася така спілка із шести партій. І в нас на той момент залишалися усі зв'язки. Я зателефонував Веселову, Медюку, Андрію Юсову... Ми тоді всі один одного обдзвонили і зібралися на нараду: шукали способів продовжити підтримувати Майдан в Одесі. Було запропоновано організувати вуличні прийоми депутатів.

На проведення такого прийому влада в правовому полі не могла зреагувати ніяк. Мені надсилали попередження з міліції, якісь листи з міськради від Іщенка (він тоді був начальником юридичного відділу) — про те, що прийом треба організувати в приміщенні, і т. ін. А я йому писав у відповідь: покажіть мені статтю закону, де сказано, що я повинен приймати людей обов'язково у приміщенні, а не на вулиці. У цьому листуванні вони загрузли, нічого креативного не вигадали.

Акція студентів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова 28 листопада 2013 р. (фото О. Балаби)

Отець Олександр СМЕРЕЧИНСЬКИЙ

Те, що я бачив усередині майданівського середовища на початку — це була просто реакція на беспредел, котрий відбувся в Одесі. Пам'ятаймо, що не в Києві спочатку були побиті студенти. Цинічне блюзнірство, зневага до людської гідності уперше проявилися саме в Одесі. Коли познущалися з демальянського наметового містечка на Думській. А потім уже було те, що сталося у Києві... Тобто майданівський рух був природною, нормальною реакцією.

Михайло ПУСТОВОЙТ

30 листопада 2013 року рано-вранці мене розбудила дружина словами: «Всі сподівання на європейське майбутнє України скінчилися». В її словах був докір — адже я роками перекопував її, що життя от-от зміниться на краще, не бажаючи емігрувати, як моя сестра та батьки.

Я увімкнув телевизор і побачив ролик, на якому озброєні спецназівці жорстоко били студентів. Мимоволі сльози підступили до очей... Я згадав себе під час студентських протестів 1991 року, згадав студентів, які зробили Помаранчеву революцію, і подумав: на їхньому місці могли бути мої діти — адже я їх виховував у традиціях європейської демократії. Я тихо за-

плакав: мені здавалося, влада переступила останню межу дозволеного — вона підняла руку на наших дітей.

Пізніше того ж дня я пригадав, як син недавно мені сказав: «У нашій країні краще бути бандитом, як Янукович, ніж професором», — і подумав, що духовно влада вже скалічила наших дітей, тепер же дала знати, що може їх калічити фізично.

До вечора в мені дозріла готовність боротися з цим режимом. І це було не тільки раціональне рішення, засноване на розумінні, що треба обов'язково щось змінювати, а й екзистенціальне прагнення — бо були порушені й зневажені мої ідеали. Вранці наступного дня я був на мітингу в Києві.

Нас зібрався мільйон. Я зустрів багатьох друзів і знайомих, яких давно не бачив. Без кінця дзвонив мій телефон, і друзі питали мене, чи піду я на народне віче, а я відповідав, що я вже тут. Я подзвонив до свого близького друга, який займається політикою, хотів із ним зустрітись. Але ми не змогли пробитися один до одного крізь сотні тисяч людей.

Увечері я читав доповідь у Національному університеті імені Шевченка, на головній психологічній конференції країни. У залі слухали доповіді й паралельно дивилися новини в Інтернеті. У перервах усі говорили тільки про віче. Обговорювали, хто напав на ВВ-шників на Банковій, хто зупинив бульдозер, хто захопив Київраду. Було якесь гарячкове змішане збудження, однак переважала радість від того, що крига нарешті скресла і що завтра життя вже не буде таким, як раніше.

Ніч у поїзді я не спав, переписувався зі своїм братом з Москви, доводив йому, що бійку біля Адміністрації Президента затіяли провокатори. Він не вірив. Я читав новини в Інтернеті, знаходив докази і посилав йому, поки не розрядився телефон.

Акція 1 грудня 2013 р. (фото О. Доброера)

Олександр ОСТАПЕНКО

Діяти в рамках партійних інтересів у той момент було неприпустимо. Тому що якби кожна партія стала тягнути на себе ковдру, це відштовхнуло б багатьох одеситів. Здебільшого одесити були аполітичними. Їх лякали прапори «Батьківщини», «Фронту змін», «Свободи». «Свобода» в цьому плані була нашим категоричним опонентом. Ми домовилися, що на наш одеський Євромайдан виходимо без прапорів, а вони зрідка робили провокації — виходили зі своїми прапорами. Ми їм робили зауваження. Вони іноді реагували, іноді ні. Але це було нечестно.

«Правий сектор» з'явився вже пізніше: були хлопці, які ходили на наш Євромайдан і захопилися ідеями «Правого сектора». Ваня Вишиваний... Це були перші такі «пташенята», не товщі за палиці, які вони тримали в руках. Їх було з десяток осіб, які вдавали із себе грізних воїнів, хоча такими не були. Ми це розуміли, але їх треба було підтримати, щоб у них було відчуття своєї потрібності й причетності до процесу.

Михайло ПУСТОВОЙТ

До мене на терапію прийшов пацієнт, дотичний до Партії регіонів, що мав іпохондричні скарги.

Він довго совався у кріслі, висловлюючи сумніви з приводу того, що наші зустрічі матимуть якийсь позитивний ефект. Потім раптом каже, що коли дозволяє собі злитися, то почувається краще. Далі видає сентенцію про неприпустимість опору представникам правопорядку, а також про те, що студентам-протестувальникам варто було б переламати кістки, щоб сиділи вдома і вчилися, а не політикою займалися, про те, що по демонстрантах у Києві потрібно було випустити автоматну чергу, і все б заспокоїлося. Він емоційно розмірковує про основи держави, зокрема й силові, стверджує, що держава повинна захищати себе силою...

Зі звернення Одеської міської ради до Українського народу, Президента України та всіх політичних сил країни від 2 грудня 2013 р.

З моменту свого виникнення Одеса в культурному, соціальному та економічному плані — місто європейських традицій та цінностей.

З часу здобуття незалежності Україна — географічний центр Європи, країна, яка прагне до інтеграції в європейський політичний, економічний, правовий простір. [...]

Разом з тим, використовуючи неприйняття частиною суспільства зваженої позиції Президента України В. Ф. Януковича щодо дотримання національних інтересів на зовнішньополітичній арені, деякі політичні сили роблять спроби дестабілізації соціально-політичної обстановки, які супроводжуються масовими заворушеннями, блокуванням адміністративних будівель, порушенням громадського порядку. [...]

Одеська міська рада звертається до:

— Українського народу — зберегти національну єдність, громадянський мир і злагоду, утримуватися від радикальних проявів, незаконних дій, що порушують громадський порядок;

— Президента України як до гаранта державного суверенітету та дотримання Конституції України з підтримкою послідовно проводжуваного ним зовнішньополітичного курсу, що базується на національних інтересах України, — забезпечити права і свободи громадян України, безперешкодне функціонування державних органів, підприємств і організацій; вжити невідкладних заходів щодо недопущення дестабілізації соціально-політичної обстановки в країні. Приймати рішення з питань зовнішньоекономічної інтеграції, спираючись на думку народу України;

— політичних сил — утриматися від зазіхань на конституційний лад і громадський спокій, проявів насильства, блокування роботи державних органів влади на догоду вузькопартійним інтересам і амбіціям окремих лідерів. Відповідно до декларованих європейських цінностей залишатися толерантними до різних політичних та ідеологічних позицій, вести цивілізований діалог з політичними опонентами на основі пріоритету національних інтересів України.

(Офіційний сайт Одеської міської ради: omr.gov.ua/ua/acts/council/56040/)

Я відчуваю, як у мені наростає неприйняття цієї людини, що межує зі зневагою. Намагаюся стримувати свої емоції, кажу йому: «Ви вважаєте, що для захисту інтересів держави всі засоби придатні? Однак ви не допускаєте думки, що люди, які вийшли на демонстрацію, теж відчували, що захищають інтереси своєї держави».

Він майже кричить роздратовано, що я не розумію простої речі: якщо дозволити піднімати руку на представників влади, сама держава може перестати існувати... Він не заспокоюється до кінця сесії, розмовляючи зі мною як зі своїм особистим ворогом. В принципі, я відчуваю майже те саме.

Мене вистачило лише на те, щоб мовчати до кінця сесії. Більше цей пацієнт не приходив. Усупереч своїй звичайній толерантності, я сприйняв це з полегшенням.

Одеські студенти на залізничному вокзалі перед відправленням на київський Антимайдан (фото timer-odessa.net)

Олена БАЛАБА

У грудні обласна влада стала активно відправляти людей за гроші на Антимайдан у Київ, в Маріїнський парк. Ми знали, звідки відправляють їхні автобуси і скільки грошей дають по приїзді.

А 16 грудня кілька одеських вишів зобов'язали відправити туди студентів. Відправили Морську академію, економічний університет і ще кілька вишів. Чемпіоном по відправленню тітушні в Маріїнський парк можна вважати ківаловську Юридичну академію — для них навіть підганяли окремих додатковий поїзд «Одеса — Київ (Дарниця)». Ми його проводжали, а наші в Києві зустрічали. Студенти говорили, що їх залякували нездачею сесії — тому всі їхали.

Олександр ОСТАПЕНКО

Якийсь час, до середини грудня, наші зібрання були нечисленними. Але саме в той момент склався кістяк одеського Майдану. Коли приходили одні й ті самі люди, зростала довіра до цих людей, було зрозуміло, що з ними ми зможемо піти до кінця. На цьому кістяку стало наростати «м'ясо» — людей приходило все більше.

Кістяк став організаційним комітетом. Ми щодня збиралися і планували заходи: про що будемо говорити, що робитимемо і т. ін. Потім встановили чергування: одну нараду проводив я, іншу Юсов і т. д.

Почалося брнутькування за інтересами. Було цікаво спостерігати за зростанням суспільного руху, живого, як організм, як клітина, що розмножується. Майдан став кістяком активно-го громадянського суспільства, що розбухує громадську думку Одеси і сьогодні.

Олена БАЛАБА

Перший марш ми провели на початку грудня. Його придумав grosмейстер Михайло Голубєв — ми намалювали «чек на 3 млрд доларів», які Янукович узяв у борг у Російської Федерації, і понесли цей імпровізований чек до Сбербанку Росії, до залізничного вокзалу. Ми скандували, що ці гроші взяв собі Янукович і до українців вони не дійшли, а Росія, яка вже

тоді у своїх ЗМІ почала лити бруд на українців і Євромайдан, нехай вимагає борги зі злодія і хабарника, а не з нас.

Віра ГРУЗОВА

Для багатьох в Одесі це була, напевно, вже революція. Може міні, але все-таки революція. Ми спонтанно виготовляли листівки, збираючись у чаті у Фейсбуці. Ми влаштовували чаювання з пирогами під Дюком — щоб зігріти людей на вечірніх зібраннях. Ми носили стрічки на рюкзаках — як символ.

Для тих, хто завжди був активістом і давно вже і вголос виступав проти дій Партії регіонів, Труханова, Януковича, це було звичайна справа. А от справді круто було те, що вперше ми робили це не самі, а з широким колом одеситів.

Марш учасників Майдану центром Одеси (фото Л. Ямщикової)

народну. І навіть суворі україномовні бабусі старанно виводили незнайомі слова. А хтось підігрував на скрипці. Це було круто!

Олена БАЛАБА

11–12 січня 2014 року в Харкові відбувся перший форум Євромайданів України, я була там делегатом від Одеси. Треба відзначити, що серед усіх майданів таким само креативним, як наш, одеський, був іще донецький. Звідти було кілька хлопців — і від них енергія розходила хвилями, вони просто фонтанували ідеями.

А от у Харкові на той момент було 12 спалених автомобілів Євромайданівців, побиті активісти... І нас водили по місту під охороною — щоб не напала тітушня.

Андрій ЮСОВ

Із самого початку одеський Євромайдан був явищем надполітичним і надконфесійним. Організатори залучали до співпраці представників різних конфесій, а деяких не треба було й запрошувати, бо вони самі висловили свою громадянську позицію.

Важливими були не так політичні переконання, як те, що представники різних конфесій виступали за мир в Україні, за європейські цінності, за права людини.

В Одесі слід відзначити велику роль греко-католицької церкви, представники якої, зокрема отець Олександр Смеречинський, одними з перших були з одеським Євромайданом. Наш Євромайдан — єдиний в Україні, де офіційно проголосували і вибрали керівником священика — отця Смеречинського.

Отець Олександр СМЕРЕЧИНСЬКИЙ

Про роль церков на Майдані дуже багато можна говорити, але якщо коротко: церква — миротворець. На Майдані завжди була величезна кількість гарячих голів, які готові були до радикальних дій. Це можна десь пояснити природною реакцією на певні моменти. Не політики, не громадські діячі, а церква відіграла роль стримувача гірших людських проявів, ніби природних, але таких, які могли б призвести до жажливих речей.

Ми знаємо, що майданівське середовище було дуже багатоліке, і саме ці найрадикальніші частини Євромайдану з їхніми найгіршими реакціями взяли б гору, і могли б статися жажливі речі. Хоча зрештою й без того відбулися жажливі речі, але я переконаний, що це не було проявом якихось людських реакцій, це був холоднокровний, брутальний злочин. Саме церква була знаряддям у руках Божих, який унеможливив реалізацію диявольських задумів.

Андрій ЮСОВ

Коли почався розгін Євромайдану в Києві, то по Україні дві церкви дзвонили у дзвони — Михайлівський собор у Києві й одеська кірха. Це частина української, ба навіть європейської історії. Власне, кірха стала символом миру і європейських цінностей для представників різних релігій в Одесі й Україні загалом. Величезна подяка пастору цієї церкви Андрію Гамбургу.

В рамках одеського Євромайдану проходили міжконфесійні молитви за участю представників різних церков: католицької, УПЦ Київського патріархату, лютеранської й греко-католицької.

Оксана ДОВГОПОЛОВА

Що на мене справило враження, то це спільні молитви. Це здорово. Тут варто зауважити, що релігія — це не архаїка. Якщо згадати про ту саму Європу, там зараз багато говорять про постсекулярне суспільство. Це чудово описано у Хабермаса. Людина говорить, що у неї немає органу, який допоможе їй збагнути, як вірити в Бога. І саме через це вона відчуває потребу в діалозі з представниками церкви — бо це дослухання до іншого голосу.

І якщо ми говоримо, що сповідуємо європейські цінності, то це цінності людського життя, цінності розмаїття. Якщо ми стаємо на атеїстичні позиції, то у нас не виходить нормального суспільства.

Священики на одеському Майдані (фото Н. Железоголо)

Тільки коли ми стаємо в позицію слухання іншого голосу, виникає можливість європейського проекту. І Україна в цьому відношенні має бонус, тому що в ній багато різних церков. Росії набагато складніше, тому що у неї є локальні буддисти, мусульмани, а базова релігія — православ'я. В Україні немає базової релігії. У неї багато базових конфесій, і це може допомогти їй набути європейського формату.

Зоя КАЗАНЖИ

Київський Майдан — це багато різних майданів, практично з усіх міст країни. Ресурсно Євромайдан підтримувала вся Україна. Тому і з Одеси відправляли на Київ людей, теплі речі, гроші, медикаменти й інше. Ми розуміли: якщо переможе київський Євромайдан, то і нам, в Одесі, буде набагато легше захищати свої прагнення і цінності.

Слід сказати, що одеський Євромайдан відбувся, зокрема, й завдяки тодішнім опозиційним партіям, які взяли на себе юридичну, ресурсну та організаційну відповідальність, — УДАР, «Батьківщина», «Фронт змін». Саме завдяки місцевим лідерам і широкій підтримці одеситів одеський Майдан став постійним місцем протестів і відіграв свою роль у перемозі.

Олена БАЛАБА

3 грудня ударівці організували мікроавтобус, який щовечора віз людей на київський Майдан. Спочатку він вирушав від зупинки біля залізничного вокзалу, а потім влада стала ганяти і залякувати наших, і доводилося постійно міняти місце відправки, шифруватися.

Найстрашніше почалося після прийняття законів 16 січня. У Києві спалахнуло на Грушевського, і ми в Одесі стали активно збирати людей на столицю, на допомогу нашим. А коли загинули перші — Сергій Нігоян і Міша Жизнівський, — то одесити понесли до Дюка допомогу з усіх боків. Це було страшно і дуже боляче.

На недільному зібранні одеського Майдану 19 січня глузували над диктаторськими законами (фото Л. Ямщикової)

— так можна охарактеризувати той час. Зібрані й зосереджені люди, одне ціле. Таким був і одеський Євромайдан у ті часи.

На київському Майдані праворуч від консерваторії стояв одеський намет. Біля Дюка ми збирали допомогу і гроші для передачі туди, нашим і тим, хто був поранений, рідним загиблих. Люди несли ліки, теплі речі, а потім і броніки, каски, наколінники, налокітники, протигази, маски... Все це кожен день відправлялося на Київ.

Я потрапила на київський Майдан на вихідних у перших числах лютого. Тоді саме оголосили перемир'я. В одеському наметі панували чистота і порядок, топилося піч, годували всіх супчиком і бутербродами.

У Будинку профспілок вже розташувався «Правий сектор», було там і багато інших організацій. Лікар Аміна Окуєва приймала в медичному наметі, що стояв біля Архангела Михаїла. Загальна взаємовиручка і взаємодопомога

Зі звернення Одеської обласної ради до Президента України щодо забезпечення національної безпеки людини, громадянина, суспільства і держави від 22 січня 2014 р.

Шановний Вікторе Федоровичу, на Вас лежить відповідальність за долю країни, яку політичні радикали та провокатори поставили на межу розколу. Ваші заклики до діалогу та компромісу не знайшли розуміння серед протестувальників, які вже настільки захоплені горнилом масових безладів, що, нехтуючи життям людей та усіма цінностями Українського народу, посягнули на головний його здобуток — суверенітет.

Захист національної безпеки України вимагає невідкладного вжиття рішучих заходів.

З урахуванням зазначеного обласна рада звертається до Вас, шановний Вікторе Федоровичу, з висловленням довіри територіальних громад Одеської області та підтримки Ваших дій щодо забезпечення громадського порядку, захисту прав мирних громадян, збереження нашої держави, примноження її сили та авторитету, а також з проханням невідкладного вжиття дієвих заходів, адекватних характеру і масштабам загрози національним інтересам.

(Офіційний сайт Одеської обласної ради: oblrada2.odessa.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3723%3A2014-01-22-12-00-10&catid=140&Itemid=185&lang=uk)

Обкладення ОДА бетонними блоками (фото mediaport.ua)

Зоя КАЗАНЖИ

Ставлення до одеського Майдану було різним, зокрема й таким: щовечора збираються якісь люди, стоять, чогось хочуть. Ті, хто збирався, чітко розуміли, чого хочуть, навіть відмовляються від розміреного життя і чим ризикують.

Одеський Майдан мав, окрім основних функцій, ще одну, можливо, найважливішу: в системі семіотики це був потужний знак. Для своїх — «ми є, нас багато, ми не здамося»; для чужих — «вони є, їх багато, вони не здадуться».

В Києві, на Майдані, я часто чула: «А ви звідки? З Одеси? Ну, якщо вже й Одеса сюди приїхала, то ми маємо перемогти!»

Енергія одеського Майдану часто була спрямована на демонстрацію таких знакових речей. Крім того, що там збиралися люди, організовувалося відправлення людей, ресурсів на Київ, також готувалися і проводилися масштабні акції: заспівати Гімн на Потьомкінських сходах, вийти з найбільшим прапором, зібрати кілька тисяч одеситів, які поділяли і підтримували цінності Євромайдану.

В Одесі проукраїнське середовище досить маленьке — десь 20% разом з усіма «співчувальниками» (післямайданні вибори це продемонстрували). І дуже невелика кількість людей, які розуміють, що відбувається, розбираються в політичних і економічних процесах. Тому відмінність між одеським і київським майданами очевидна. Київський — це енергія багатьох, одеський — енергія окремих людей. Спочатку вони об'єдналися під партійними прапорами, а потім стала кристалізуватися громадянська спільнота.

Олександр ОСТАПЕНКО

До нас на депутатський прийом приходили жінки, які позиціонували себе як товариство православних жінок. Ставили питання про геїв, загалом про те, що Азаров часто озвучував на Антимайдані. Вони намагалися провокувати: «А ви за геїв? Будете їх захищати? От ви в Європу. А як же наша православ-

на віра?» Я їм говорив, що немає принципової відмінності між православними і католиками, наводив аргументи: «На Майдані є всі — і християни, і мусульмани, і євреї. Ми тут з іншого приводу стоїмо». Вони обурювалися: «Як же так? Ви ж віровідступники».

Потім ми говорили, що в Євросоюзі дуже багато православних країн, таких як Греція — батьківщина нашого православ'я, Болгарія і т. ін. Вони були дуже здивовані. Це були цікаві дискусії, які відбувалися в присутності багатьох людей. А ці жінки — всі у віночках, з іконками, зі свічками, кропили святою водою... Це було кілька разів.

Олена БАЛАБА

Під час подій на Грушевського одеська обласна влада стала активно запускати дезінформацію, що «сотні бандерівців готові штурмом брати адмінбудівлі» в місті. Голова ОДА Микола Скорик обклав будівлю на проспекті Шевченка бетонними блоками, а поблизу поставили військові намети і спорудили велику сцену — так виник одеський Антимайдан.

Андрій ЮСОВ

Одеський Антимайдан з'явився як певна сила, спрямована проти руху України до Європи і проти незалежності України від Росії. Тобто одеський Антимайдан не пропонував якихось власних моделей розвитку, окрім як залишатися в орбіті Росії, окрім як не виходити на вулиці на підтримку євроінтеграції. Там не було прагнення до діалогу, була агресія, з самого початку, яка зрештою вилася у протистояння.

Одеський Євромайдан був більш спроможний мобілізувати людей. Він щодня збирався біля Дюка, і на піку на акції виходило понад 15 тисяч одеситів. Хоча соціологічні дослідження показують, що в Одесі багато прихильників цінностей Антимайдану, та серед його лідерів у нашому місті не було самодостатніх фігур, які представляли б інтереси своїх активістів, а не замовників з боку чинної тоді влади і Російської Федерації. Тобто коли була розмова з одеським Антимайданом, це не була розмова з одеситами якихось інших поглядів, це була розмова з агресивно і проросійськи налаштованими людьми. З огляду на це діалог не виходив, хоча спроби його налагодити були.

Гумористичний «штурм» Одеської міської ради. 13 лютого 2014 р.

Олександр ОСТАПЕНКО

Десь наприкінці січня до охорони одеського Майдану долучилися фани «Чорноморця». Це було для нас дивно. Незрозуміло, яким чином вони на нас вийшли. Коли вони прийшли, ми думали, що це тітушки і зараз почнуть бити, а виявилось, що це наші. Вони були великою силою і великою допомогою для нас.

Наша самооборона була нечисленна на той момент. А тут таке підсилення — міцні хлопці, готові до всього. Саме тоді почалися перші провокації з боку Антимайдану: вони до нас приходили, намагалися на нас тиснути, зчиняли галас. У той момент самооборона і фани «Чорноморця» зупинили ці намагання.

Марш регіонів відбувся в рамках другого Всеукраїнського форуму Євромайданів (фото Н. Железого)

3 резолюції другого Всеукраїнського форуму Євромайданів, що проходив 14–16 лютого 2014 р. в Одесі

1. Незважаючи на певні послаблення, силові структури влади продовжують утримувати за ґратами кілька десятків людей, чия вина в більшості випадків не доведена або полягає лише в участі (дійсній чи уявній) у протестному русі проти існуючого режиму.
2. Як видно з безлічі свідчень, противники режиму, взяті в полон чинною владою, піддавалися й піддаються тортурам і знущанням.
3. Як випливає із Закону № 737-VII від 29.01.2014 р., прийнятого парламентською більшістю, з офіційних заяв представників Генеральної прокуратури, МВС та інших відомств, подальша доля захоплених людей не залежить від їхньої вини чи будь-яких законних процедур, а ставиться в залежність від поступок протестувальників на користь державних органів та осіб, які вчинили захоплення й утримання цих людей.
4. Відповідно до ч. 1 статті 1 Міжнародної конвенції про боротьбу із захопленням заручників (затверджена Резолюцією № 34/146 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 р.), «будь-яка особа, яка захоплює або утримує іншу особу й погрожує вбити, завдати пошкодження або продовжувати утримувати іншу особу (тут і далі іменовану як «заручник»), для того щоб змусити третю сторону, а саме: державу, міжнародну міждержавну організацію, будь-яку фізичну або юридичну особу або групу осіб — вчинити або утриматися від вчинення будь-якого акту в якості прямої чи непрямої умови для звільнення заручника, вчиняє злочин захоплення заручника за змістом цієї Конвенції». При цьому Конвенція визначає всі види захоплення заручників як небезпечний прояв міжнародного тероризму.
5. Таким чином, згідно з міжнародними нормами, особи, захоплені силовими струк-

турами України в період громадянських протестів проти чинного режиму, звільнення яких обумовлюється виконанням тих чи інших вимог з боку державних органів України, мають статус заручників, а посадові особи України, які беруть участь у їх захопленні та утриманні — статус терористів, які вчинили і продовжують здійснювати особливо тяжкий злочин.

6. Відповідно до Конвенції, всі, хто бере участь у захопленні або спробі захоплення заручників, а також співники цих осіб, вважаються злочинцями. [...]

Виходячи з вищевикладеного, ми заявляємо й вимагаємо:

До 18.02.2014 р. включно органам державної влади України і всім її силовим структурам негайно і без будь-яких попередніх умов звільнити заручників, припинити їх кримінальне переслідування, негайно припинити нові захоплення та викрадення супротивників режиму. У разі невиконання цієї вимоги ми будемо наполягати, щоб перераховані вище особи, відповідальні за захоплення й утримання заручників, з 18.02.2014 р. були оголошені «поза законом».

Це передбачає заклик до всіх громадян України, громадян інших країн, їхніх урядів і організацій — починаючи з 18.02.2014 р., здійснити заходи зі звільнення заручників і знешкодження банди терористів, якими виявилися вищі посадові особи нашої держави та їхні підлеглі, будь-якими засобами, адекватними тяжкості скоєного злочину (міжнародний тероризм у формі захоплення заручників), аж до фізичного знищення осіб, які продовжують таку терористичну діяльність.

Ми всіляко підтримуємо розгортання сил Самооборони Майдану в Києві та всіх регіонах України.

(maidanua.blogspot.com/2014/02/blog-post_6148.html)

Михайло ПУСТОВОЙТ

18 лютого — день народження одного з моїх найближчих друзів в Одесі, пастора німецької лютеранської церкви. І от ми у передчутті свята обговорюємо, до якого ресторану підемо... Одним словом, революція революцією, а день народження — свято дитинства, ним нехтувати ніяк не можна.

Однак десь ближче до півночі веселощі закінчуються: в Києві відбулися зіткнення протестувальників із силовиками, постраждали щонайменше десятеро людей, багато поранень у голову, міліція практично в упор кидає гранати, до яких прив'язані болти, а «швидкі» відмовляються вивозити поранених.

У ресторані настрої жалобний: ми обговорюємо події, плануємо завтрашню акцію біля облдержадміністрації. Говоримо тости не за іменинника, а за перемогу Революції. Співаємо стоячи Гімн України.

Голова Одеської обласної державної адміністрації Микола Скорик 18 лютого 2014 р. у спілкуванні з журналістами заявив:

«Розбирали блоки [біля ОДА], і на тлі гарної погоди був зовсім інший настрій з ранку. Те, що відбувається в столиці... я не знаходжу слів, щоб висловити своє обурення навіть не як голова ОДА, а як людина, як громадянин. Те, що ми бачимо — це не можна назвати мирним протестом, мітингом. Це просто вуличні заворушення, це насильство. Це те, чого в нашій державі ніколи не було, і я вважав, що таке в нашій країні неможливо. [...]

Наскільки я завжди був толерантний у своїх оцінках і намагався по максимуму виходити з того, що в нашому регіоні живуть люди, які дотримуються різних поглядів, але сьогодні без жорстких силових заходів, що передбачені законом, порядок в країні навести неможливо. [...]

На сьогоднішній день від представників місцевих політичних сил і нових громадських рухів, які є в дійсності незаконними бандитськими формуваннями, йдуть заклики відправляти людей до Києва для опору владі. Йде активна робота їхніх волонтерів. Я вважаю, що це прямі дії, що порушують закон і повинні бути згідно із законом оцінені. Прихильників діючої влади в нашому регіоні більше, ніж опозиції. Якщо ми почнемо мобілізацію, їм буде сумно».

(timer-odessa.net/news/skorik_prizval_k_silovomu_razgonu_kievskogo_evromaydana_931.html)

Олексій ЧОРНИЙ

Мені подзвонив Юсов і сказав, що вони всі разом їдуть на Майдан у Київ, а хтось повинен залишитися в Одесі, щоб керувати процесами тут. Треба було блокувати «Беркут».

Ми спочатку блокували їх на вхід. Було смішно, як вони лазили через паркан — такі жлоби здорові, а ми все-таки не надто міцні хлопці. Просто не пускали їх на вході, а коли їх мало, то вони не такі круті, та ще й без спорядження. Вони обходили по колу і лазили через паркан.

Ми їх блокували десь години з другої, а ввечері їм треба було вже виїжджати на Київ. Ми зав'язали ворота металевими ланцюгами, ще чимось... Але вони хитро зробили: підігнали багато міліції, ті під'їхали на «бусіках»... А наші молоді націоналісти (я мало кого в обличчя знав) ножами попротикали їм шини, і ті не могли вже їхати — де стали, там і стояли.

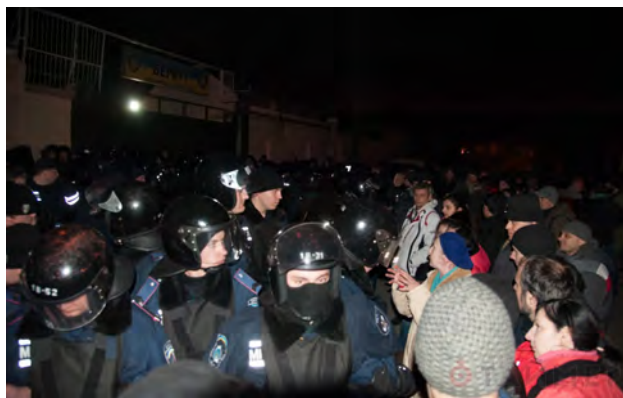
У якийсь момент цим ментам з «бусів» дали команду, вони всі вишикувалися і побігли стрункими рядами до головного входу бази «Беркута». А нас небагато було, сотня від сили. Причому з них двадцяттеро блокували, а всі решта прийшли повболівати і підтримати морально.

Ми блокували вхід, а міліціанти нас просто по одному стали витягувати. Ми трималися один за одного, але поступово вони знайшли слабку ланку — стрибали, хапалися за щонебудь і відривали. Один стрибнув, а у мене руки були зайняті фотоапаратом. Допік до того, що я руками став збивати з нього маску. Зрештою хлопців, які вагою були легші, їм удалося відтягти. В результаті вони вхід розблокували.

Міліція перекрила вулицю, а другі ворота, з іншого боку, не блокувалися, там не було наших. І поки ми обігли квартал, звідти вже виїжджали машини.

Ми вирішили, що наступного дня пікетуватимемо ОДА з вимогою «Досить стріляти». Відразу домовилися, що не буде жодної зброї, балаклав і гасел — все максимально «за Ганді».

Розійшлися. І вже потім нам сказали, що через години дві виїхала інша частина «Беркута». Може, варто було їх блокувати до кінця, але ми думали, що всі вже поїхали. Ми прикинули, що годин на вісім виїзд одеського «Беркута» ми затримали. Для київського Майдану це вже була допомога.

Спроба активістів Майдану заблокувати базу «Беркута». 18 лютого 2014 р. (фото timer-odessa.net)

Олексій ЧОРНИЙ

На 19 лютого на 12-ту годину ми анонсували акцію біля ОДА. Підтяглося до ста осіб. Спочатку бігав якийсь трансвестит, судячи з вигляду. Почав перетискати собі вени і пускати кров — мабуть, якась провокація. Журналісти до нього «присмокталися». Я сказав нашим, щоб туди не підходили. Невдовзі він зайшов до ОДА — нікого не пускали, а його впустили. Потім вийшов голова адміністрації Скорик. Щось розповідав...

Усе було більш-менш нормально, поки ми не зрозуміли, що навколо нас вишиковується бригада, осіб із триста. Вони підійшли, і навколо нас завирувала велика кількість касок і біт дуже негативно налаштованих людей. Хтось із наших спробував перевести ситуацію в раці-

ональну площину: «Ви хочете щось сказати?» Але судячи з усього, ніхто там нічого не хотів говорити. Вони хотіли просто нас побити.

Потім вийшла пані Ганна, викладач, пенсіонерка (вона ходить на всі політичні акції). Намагалася до них звернутися українською. Це для них стало каталізатором. Відразу почало «море закипати». Вони знайшли «осередок зла». Загалом вони їхали, щоб зустрітися з «Правим сектором» або ще з кимось, а у нас немає зброї. З ким битися? Жодної балаклави. У них був ступор. Якби в наших була хоч якась зброя, то це була б бійка, у якій нам би добряче дали прикурити. А так вони приїхали, а тут мирний захід.

Пані Ганна починає виступати, а я знімаю все на свій смартфон. Вони це бачать — обурюються. А ми проходили навчання щодо участі в таких акціях. Я навіть нещодавно знайшов записку від 2012 року, яку писав для себе в таборі. Демальянс тоді організував табір, і у нас там була вправа, в якій частина учасників були «беркутами», а решта — мітингувальниками. І ми тоді програли, тому що «Беркут» зміг затримати людину. І от я тоді написав «листа у майбутнє», на три роки вперед: «Сьогодні були такі-то вправи. А чи знадобляться мені ці знання?»

Михайло ПУСТОВОЙТ

...Я скасовую візити пацієнтів і з друзями йду до обладміністрації. Там уже мітинг: люди вимагають від губернатора пояснень: що сталося в Києві, навіщо було бити людей до напівсмерті й кидати в них гранати. Губернатор відповідає солодким голосом, що спецназівці діяли згідно з посадовими інструкціями, і ввічливо просить усіх розійтися.

Одночасно по периметру площі шикуються молоді люди в чорному екіпіруванні, в шоломах і з бейсбольними битами. Нас близько ста, їх — до трьох сотень. Міліція робить вигляд, що нічого не помічає. Моє запитання до начальника охорони обладміністрації про те, хто ці люди, залишається без відповіді. Він пропонує мені самому піти і з'ясувати. Вони, мовляв, нічого не порушують, тож йому нема до них діла.

Дискусія з медоточивим губернатором-златоустом мляво триває. Як і начальник охорони, він дає невиразні абстрактні відповіді на всі питання. Люди в чорному залишають площу і збираються біля автобусів на початку алеї, що веде до будівлі адміністрації. Невже вирішили поїхати? Невже це початок діалогу з владою?

Та після чергового заспокійливого пасажу губернатор швидко заходить усередину будівлі й зачиняє двері на ключ, а люди в чорному, немов за сигналом стартового пістолета, починають бігти на нас. Бачу це немов у сповільненій зйомці. Кажу собі: «Напевно, так виглядає атака клонів із «Зоряних воєн»». Всі однаково вдягнені, приблизно одного зросту та віку. З ними неможливо встановити ні візуальний, ні вербальний контакт. Це натовп анонімів, натовп людей без облич та імен.

Раптом мої стрункі думки розриває гаряча хвиля жаху — я розумію: щоб залишитися живим і здоровим, треба бігти. Кричу друзям і починаю відбігати вбік. Периферичним зором бачу, що мій друг-пастор розстібає куртку, щоб було видно його пасторське вбрання, і залишається стояти на місці (як він мені пізніше пояснив, він думав, що вони не будуть бити священнослужителя).

Бачу, як його збивають з ніг і, лежачого, б'ють. Почуваюсь останнім боягузом через те, що не наважуюся кинутися в натовп і, нехай навіть ціною власних травм, визволити свого друга. Кілька секунд стою, паралізований страхом і почуттям провини, і раптом розумію, що треба робити!

Я кидаюся до майора міліції, який зі своїми колегами спокійно спостерігає за тим, що відбувається, і кричу йому, що там б'ють громадянина Німеччини, пастора німецької церкви, якщо він постраждає — буде міжнародний скандал.

Майор реагує миттєво — йде в гущу сутички, щось пояснює «клонам», піднімає і виводить з натовпу мого блідого, як стіна, друга. Трохи заспокоївшись, він скаже, що били несильно: не так калічили, як залякували. Чекаємо трохи віддалік третього друга, якого натовпом протестувальників притиснули до дверей адміністрації. Через 15 хвилин міліція мляво починає розбороняти противників.

Пастора Німецької євангелічно-лютеранської церкви України в Одесі Андрія Гамбурга рятують від сутички. 19 лютого 2014 р. (фото timer-odessa.net)

Віталій УСТИМЕНКО

Власне, 19 лютого я із запізненням підійшов до облдержадміністрації, тому що бігав по університетах і намагався витягнути студентів. І коли ми підійшли першою групою до адміністрації, то вже були потрощені камери, вже були побиті люди... Такий був результат нападу тітушок.

Ми намагалися добитися, щоб міліція якось зреагувала і затримала тих тітушок. Звісно, жодної реакції не було. І вже ввечері, попередньо зідзвонившись, ми вирішили, що, напевно, настав час створити якусь організацію, рух або будь-що, що могло б фізично захищати людей.

При цьому, скажу вам чесно, коли автор цієї ідеї Віталій Свічинський сказав мені, що він буде це робити, я був скептично налаштований — думав, що навряд чи для Одеси такий варіант придатний, що в таких умовах ми зможемо зібрати якусь кількість людей, не просто «хлопчиків для биття», а справді дієву структуру.

У той же вечір він вийшов на Майдан і оголосив про створення самооборони. Відразу ми почали збирати контакти людей, які хотіли стати членами цієї структури. Основний запис відбувся два дні, 19 і 20 лютого. Записували і, маючи цей список контактів, вже думали, як їх об'єднати, за яким принципом групувати, тому що зібрався великий реєстр — близько сотні людей.

Ми вирішили поділяти їх за територіальним принципом — по районах міста. Бо вже тоді почала з'являтися інформація, що в різних районах Одеси люди з російськими прапорами б'ють людей з українською символікою. І ми вирішили, що коли ситуація повториться, ми зможемо не тільки на Майдані захищати людей, а й оперативно, якщо налаштуємо цю структуру, допомагати по місту.

Олексій ЧОРНИЙ

Після нападу тітушок 19 лютого у нас була інформація: якщо Майдан збереться в цей день увечері, будуть стріляти. І в нас була жорстка дискусія, чи проводити акцію. Більшість організаторів хотіли згорнути Майдан, тому що був великий ризик для людей. Але частина висловилися за те, щоб усе-таки ввечері провести мітинг біля Дюка. Я пропонував зібрати всіх охочих на Катерининській, щоб продумати, як давати відсіч.

Але за нас усе зробили люди, які вийшли до Дюка, і то в більшій кількості, ніж зазвичай. У цей день, коли всі знали, що буде напад, людей зібралося більше. Вони не злякалися і прийшли. Плюс Антимайдан сів у калюжу, коли побив наших людей, беззбройних, журналістів, священика. Загалом вони дуже програли в цей день у медіа, «пішли в нуль». Величезна кількість людей у той день перейшла на наш бік.

Віра ГРУЗОВА

Не знаю, чи перестану я колись замислюватись над тим, чи варто було все це життів тих людей. Чи варто було все, абсолютно все, того моменту, коли мені зателефонував Вітя Андрусів з табору на Майдані й сказав: «Андрія Мовчана вбили». А я написала ці слова на нашій демальянсівській сторінці у Фейсбуці. Не вірячи в те, що відбувається, в те, що я роблю...

Михайло ПУСТОВОЙТ

Бізнесмен-виробник, з депресивно-іпохондричними скаргами. 20 лютого 2014 року: «Як ви? Я бачив по телевізору, що постраждав ваш друг. З ним усе гаразд? Ви теж там були? Що ж це буде? Що ви думаєте? Вам не було страшно? Слава Богу, в нас в Одесі хоч не стріляли! Ви бачили, в Києві снайпери розстрілюють людей? Ненавиджу цю владу! Приліпилися до «годівнички», і щоб біля неї залишитися, готові йти по трупах. Звідки беруться люди, що погоджуються виконувати роль катів? Невже вони не думають про те, що буде потім? Невже у нас нічого не вийде? Уже люди гинуть. Боже мій, а що ж далі? Що кажуть ваші друзі в штабі Майдану? Я от взагалі на мітинги не ходжу, тільки по телевізору спостерігаю і гроші на революцію даю. Там, у Києві, ніхто, здається, не збирається здаватися...»

— Здається. Ви відчуваєте загрозу, і ця загроза пов'язана не тільки з долею нашої країни, а й конкретно зі мною.

— Звісно, що так. Я злякався, що ви теж постраждали. Коли щось потрібно, ви тільки скажіть — я допоможу! Тому що я без вас тут не виживу. Я збираю гроші, щоб купити якусь нерухомість у Європі й бути готовим у будь-який момент виїхати туди на ПМЖ. Скажіть, а у вас є запасний план? Ви повинні його мати! Не можна покладатися тільки на щасливий кінець! Потрібно бути готовим до будь-якого розвитку подій.

Акція пам'яті за загиблими на київському Майдані (фото Л. Ямшикової)

— Здається, ви хочете мене захистити, а можливо, і врятувати.

— Ви можете ставитися до того, що я скажу, як завгодно, але я хочу вам дещо розповісти. Буде війна. Хочете вірте, хочете ні, але у моєї дружини є дар передбачення. Вона завжди знає, коли хтось із наших близьких і знайомих одружиться, завагітніє або помре. Вона відчула, що далі буде щось, іще жахливіше, ніж було досі.

Якщо зіставити її передбачення з тим, що говорить мій сусід, який працює у контррозвідці, то я доходжу висновку, що буде війна з Росією. У це зараз важко повірити, але я в цьому впевнений...

Меморандум новоствореного громадського руху «За Одесу!» від 21 лютого 2014 р.

Одесити! Наше місто в небезпеці!

Сьогодні, коли в Києві ховають перших жертв громадянської війни, горять будинки, лунають вибухи і постріли, Одеса не може залишатися безмовною заручницею розборок столичних політичних кланів. В Одесі вже пролилася перша кров. Ми не повинні допустити, щоб це повторилося.

Громадянський мир, життя, здоров'я і гідність одеситів для нас важливіша за будь-які політичні концепції, які нам намагаються з боку нав'язати. Стоячи на своїй землі, ми готові простягнути руку кожному, хто думає так само — і показати кулак усім, хто має намір з цим посперечатися.

Ми маємо намір дати відсіч усім роздмухувачам громадянської війни, під чіїми б прапорами вони не намагалися увійти в наше місто. Ініціатори насильства, будь то екстремісти, бандити, провокатори або просто хулігани, отримають гідну відсіч, і ми готові для цього піти на найрадикальніші заходи.

Ми не визнаємо будь-яку владу, яка встановиться в Києві неконституційним шляхом. Ми вимагаємо сформувати виконком обласної ради та включити туди представників реальних громадських організацій, які існують не тільки на папері і на ділі довели здатність відстоювати права та інтереси громадян.

Після закінчення гострої фази кризи ми вимагаємо проведення консультативного референдуму з визначення політичного майбутнього нашого регіону, виборів глави виконавчої влади в області та міського голови в Одесі, а також саморозпуску нинішніх обласної та міської рад і формування їх нового складу. Тільки повне перезавантаження місцевої влади і загальна воля всіх громадян забезпечать захист наших загальних життєвих інтересів.

Стоп громадянській війні! Даеш очищення влади!

(timer-odessa.net/news/za_odessu_novoe_obschestvennoe_dvijenie_budet_borot_sya_s_kstremistami_i_nekonstitutsionnoy_vlast_yu_991.html)

І ще одне. 2 травня в Одесі станеться якась катастрофа — дружині наснилося. Що саме буде, важко сказати. Можливо, бомбування з повітря, можливо, напад з моря, а може, ще щось — вона точно не може сказати, однак буде багато жертв. Ми збираємося на якийсь час виїхати з міста. І я раджу вам теж залишити Одесу. Послухайте мене, будь ласка!

Зоя КАЗАНЖИ

Загалом у мене була така думка, що коли в Києві ми переможемо, то в Одесі все тільки почнеться. Власне, так і сталося. Основні події відбулися практично після 19 лютого.

Кінець лютого — 3 березня — у ті дні було кілька таких моментів, які обурили і підняли ще більшу кількість людей.

Віталій УСТИМЕНКО

У самообороні визначилося 4 координатори: Віталій Свічинський, Віталій Кожухарь, Юрій Крохмаль та я. Кожен з нас відповідав за свій район. Найцікавіше було визначення десятків. Орієнтиром була купка людей — усі гуртувалися в якісь компанії. Ми підходили до компанії, яка записувалася до самооборони, і коли вже відбувся розподіл по районах, питали: «Хто буде тут десятником?» І призначали першу людину, яка піднімала руку. Такий був принцип.

Зрештою цей принцип виявився найефективнішим. За весь час лише одна десятка змінила керівника. Таким чином у нас утворилося рівно 10 десятків. Але «десятка» — це таке умовне слово, бо в деяких з них було по 23-24 людини. Пізніше їхня кількість досягала і тридцяти. Але суть у тому, що таким чином у нас сформувалося 10 підрозділів, приблизно однакової чисельності, на кожен район. Це були представники переважно середнього класу.

Олександр ОСТАПЕНКО

3 березня я був в академії, у мене була перша пара. Мені зателефонували й сказали, що Антимайдан планує штурм ОДА. Оскільки я розумів, що коли це почнеться... (Ми з Андрієм Юсовим, коли Майдан ще не переміг, спілкувалися з Києва, і він мене запитав: чи втримаємо ми одеський регіон від відділення від України? Я опти-

містично відповів, що обов'язково. Хоча абсолютної впевненості у мене не було — це був критичний час.) Я взагалі себе не бачив... не уявляв собі іншого життя. Тому я відразу поїхав в ОДА.

Зателефонував депутату Немирівському, подзвонив усім зі свого офісу (дівчаткам-юристам, хлопцям, які допомагали організовувати процеси), всім партійним керівникам районних організацій — щоб вони приїхали і підтримали. Нас тоді зібралось десь 20–30 осіб.

Тоді вже очільник Антимайдану Давидченко був усередині ОДА. Якісь підозрілі люди (п'ятеро-шестеро) стояли на першому поверсі, біля міліції, намагаючись прорватися. А ми стали і не пускали їх. До сесійної зали пустили лише Давидченка. Тоді, як мені здається, нам на руку зіграла слабкість самого Давидченка як лідера цього руху. Було очевидно, що керівництво Антимайдану не готове до жорстких дій. В принципі, якби вони захотіли, то зайшли б в ОДА. У нас не було сил її захищати — 20–30 осіб вони змели б. Але Давидченко побоявся. Ми це відчували.

А наша машина в той момент працювала. Ми подзвонили в самооборону: «Давайте збирайтеся!» Вони збиралися, почали виступати колонами. І десь уже після обіду, близько 14–15 години, я зрозумів, що ми людей зберемо. Людей ставало все більше і більше, вони біля проспекту Шевченка збиралися. В якийсь момент я визирнув у вікно і зрозумів, що сили Антимайдану опинилися в оточенні.

Виникла проблема: як їх звідти вивести? Треба віддати належне комунікаціям. Ми викликали ватажків Антимайдану, вони були всі в масках. Вони перекрили всі виходи, депутатів не випускали, намагалися почепити російський прапор. Ми одних відштовхали, але інші прапор все-таки на шнурочок повісили, когось ударили. Наші представники самооборони почали говорити з ними, щоб вони пішли. Було жорстко поставлено питання: зніміть прапор, і тоді ми дозволимо вам піти. Вони думали, що їх будуть бити.

Олексій ЧОРНИЙ

Я вже не пам'ятаю, хто мені подзвонив і сказав, що там беруть штурмом адміністрацію. Хлопці там були такі заряджені, з того боку, з ланцюгами і бажанням «оновити» кому-небудь морду. Вони вже зняли український прапор і підняли російський.

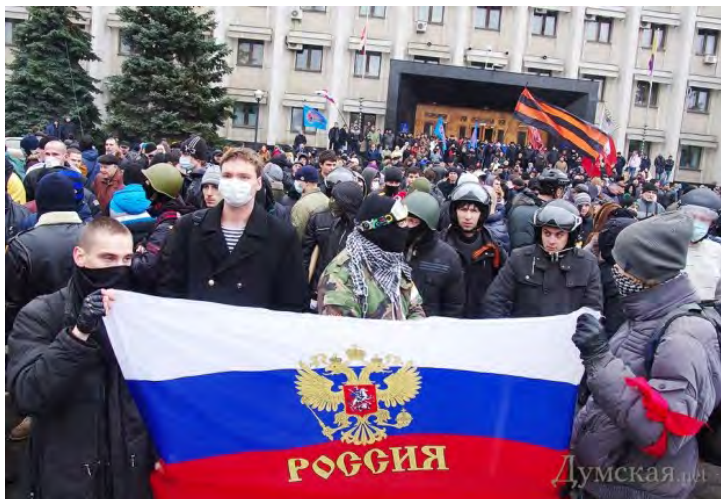
Поступово нас ставало більше, а їх менше. Тому що в них основна маса тусовки були пенсіонери. Як тільки вони побачили, що йдуть люди зі щитами, то зрозуміли, що комусь зараз битимуть морду, і «розчинилися», дуже швидко. І залишилися тільки емоційно заряджені хлопці спортивної зовнішності.

А з нашого боку стало більше народу. В результаті нас виявилось, напевно, вдвічі більше. Стало зрозуміло, що зараз або комусь наб'ють морду, або навіть уб'ють. Було відомо, що зброя є в обох сторін. Я не говорю про ланцюги. Люди йшли підготовленими. Стало зрозу-

Наприкінці лютого 2014 р. противники Майдану почали проводити зібрання та розбили наметове містечко на Куликовому полі

(dumskaya.net/news/antimajdan-na-kulikovom-reshili-prizvat-k-otvetu-032961/)

Спроба пропросійських сил захопити приміщення Одеської ОДА. 3 березня 2014 р.

Зі звернення Одеської обласної ради з приводу суспільно-політичної ситуації в Україні та Одеській області від 3 березня 2014 р.

Звертаємося до політичних сил, рухів, громадян Одещини з проханням: для стабілізації політичної ситуації в Україні утриматися від будь-яких масових акцій (мітингів тощо), які проводяться з порушенням закону.

Місто-герой Одеса та вся наша область завжди були мирним, цивілізованим краєм. Ми сподіваємося і надалі залишатися регіоном стабільності, де проживають представники 133 національностей, де мирно співіснують люди, які належать до багатьох релігійних конфесій та дотримуються різних політичних уподобань. Подібна толерантність є ознакою справжньої демократії, фундаментом для подальших реформ у державі. Саме таке обличчя сучасної України ми повинні продемонструвати європейській та світовій спільноті.

Депутати Одеської обласної ради закликають усіх громадян, представників різних громадських організацій та політичних сил до виваженої позиції, подолання наявних розбіжностей виключно демократичним шляхом. Адже саме пошук консенсусу, вміння знаходити компроміс та дотримуватися домовленостей є головною ознакою зрілості суспільства, будь-якого політичного руху та його лідерів.

Співпраця органів влади та громадянського суспільства — це той шлях, який вкрай необхідний для подальшого розвитку України.

(Офіційний сайт Одеської обласної ради: oblrada2.odessa.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3945%3A2014-03-03-13-31-29&catid=143&Itemid=185&lang=uk)

міло, що майдани треба розводити, інакше все закінчиться кров'ю. Того дня могло стати 2 травня.

Я пішов туди і став шукати знайомі обличчя. Абсолютно випадково зустрів Алабова, якого взагалі не знав до цього. Ну, загалом, ми зійшлися на тому, що коли зараз не розвести ці тусовки, то комусь можуть проломити череп. Я кажу, що наші умови такі: вони знімають російський прапор, чіпляють український, і ми розходимося в різні боки. Він каже: «Добре», — типу він нейтральний, знає людей і може вмовити. Він пішов домовлятися, потім повернувся і сказав, що вони погодилися.

Віталій УСТИМЕНКО

Ми із самообороною зібралися біля театру музкомедії, щоб у разі гострої ситуації біля облдержадміністрації, як це, власне, і сталося, не допустити штурму ОДА. Ми висуваємось туди, до всіх інших громадських активістів, і стаємо між ними і проросійськими активістами — щоб вони не побили нікого. Тоді вони вже підняли російський прапор. Вони сконцентрували свої сили, і в принципі, як я зрозумів постфактум, за логікою подій на Сході, планували підняти прапор, захопити адміністрацію і розпочати «русскую весну» в Одесі.

Але активістів прийшло дуже багато, і коли ми підійшли, це дало досить сильний заряд, багато емоцій, що дуже пригнічувало іншу сторону.

Ми дуже довго стояли між нашими і їхніми активістами. Там була також міліція, «Правий сектор», з якими ми співпрацювали в плані безпеки.

Було домовлено, що ми всі відходимо, бо вони у кільці. Вони знімають російський прапор, ми відходимо, і вони розходяться. Так, власне, і сталося. Ми тоді маршем пройшлися до Дюка. Це можна було розцінювати як таку собі невеличку перемогу. Зараз розумію, що так воно і було. Хоча багато хто писав і плювався — мовляв, треба було обов'язково показати, які ми.

Самооборона одеського Майдану прийшла на підкріплення протестувальникам під стіни ОДА. 3 березня 2014 р.

Зоя КАЗАНЖИ

Я вважаю, що еволюція одеського Євромайдану не відбулася. Шанс для цього був наприкінці лютого — на початку березня, коли стало зрозуміло, що Майдан переміг і треба ставити крапку. Тоді необхідно було створювати нові формати, які дали б змогу піднятися на інший, більш високий якісний рівень. Адже ти не можеш перебувати на одному місці: або маргіналізуєшся і падаєш вниз (маргінес не може бути якісним), або еволюціонуєш, ідеш уперед і створюєш інші смисли.

Чому я говорю про смисли? Тому що людям вони необхідні. Не можна об'єднатися навколо чогось ефемерного — необхідно ро-

зуміти, що нас об'єднує, бо те, що нас роз'єднує, є очевидним. Усі знають, чого не слід робити, та мало хто знає, що треба робити далі.

Була спроба наприкінці лютого — на початку березня, перед анексією Криму, перевести Майдан у формат Гайд-парку — обговорення якихось критеріїв, зокрема щодо кадрового потенціалу. Але річ у тім, що в Одесі планувалися вибори (вони мали пройти 25 травня 2014 року), і без лідерів партій вирішувати такі речі було неможливо. А лідери місцевих осередків були несамостійними у прийнятті рішень. Тому нічого якісного не відбулося. На жаль.

Денис КУЗЬМІН

Увесь період домайданного протистояння і саме протистояння в Одесі, на мою думку, мало характер такої собі гри. Тому що, по-перше, всі люди один одного знали, часто зустрічалися, зокрема в ефірах місцевих каналів, про щось домовлялися. Зрідка виникали якісь просто непримиренні конфлікти. Та навіть напередодні 2 травня ніхто не міг передбачити такої кривавої розв'язки.

Коли загалом те все обросло такою величезною кількістю якихось договірних відносин, у яких кожен виконував свою функцію, з цього могло вирости все що завгодно. Але тільки не те, що зрештою сталося. Тобто я думаю, що більшість одеських активістів і з того, і з іншого боку не передбачали й не хотіли цього. Я маю на увазі таких справжніх активістів, я не кажу про якісь секретні спецоперації — вони, може, були, а може, й ні, ми цього знати не можемо. Але ті, хто був реально в цьому задіяний, мені здається, не були налаштовані на подібний розвиток подій.

І по-друге, такий собі ніби ігровий за характером, карнавальний, південний, середземноморський тип протистояння дуже вписувався в одеський формат. І це проявлялося у вираженні двох крайніх позицій, що подобалося всім, і здавалося, що так буде завжди. Але навіть щось добре колись закінчується — Україна стала об'єктом пильної уваги міжнародної спільноти, об'єктом протистояння путінської Росії й умовного Заходу. Тому коли відбулися події в Криму, фактично його анексія, звісно, так тривати далі не могло — і мені здається, історична логіка вела до такого трагічного фіналу.

Оксана ДОВГОПОЛОВА

Протистояння, на мій погляд, готувалося протягом десяти років — відтоді, як була запущена ідея двох україн. Зрештою це вилилося у проект Новоросії. Одеса виявилася одним із пунктів, де це могло здійснитися. А чому могло? Якби Українська держава була більш успішною, то не було б ґрунту для протистоянь, не було б причини відштовхуватися від ідеї України і шукати щось там інше. Тому що основа Антимайдану і Майдану та сама — неможливість жити далі так, як ми живемо. Через це почався і Майдан, і Антимайдан. У який одяг вони вбралися — інше питання.

Це те, що готувалося протягом десяти років, з моменту появи перших георгіївських стрічок, на які ми не звернули уваги, не здогадалися. Я чудово пам'ятаю, як мені різонуло, що їх назвали георгіївськими. Але подумала: «Та нехай...» Педалювання політики двох україн прекрасно накладалося на внутрішнє невдоволення тим, що все не так, як хочеться. У підсумку кожна людина вибрала сторону, на яку перейшла. Мені здається, основа була така.

Якщо говорити про Майдан, то це умовна «Європа», цінності демократії. А інша сторона — це умовні цінності сильної держави, сильної руки, яка про нас подбає і зробить за нас усю нашу роботу. Тут можна говорити і про ностальгію за радянськими часами, за великою державою. Є люди, яким хочеться жити у великій державі. Ті, хто народився в СРСР... Нас намагалися змусити пишатися тим, що ми живемо на «шостій частині суші». Для багатьох людей це не перестає бути важливим: «Найголовніше, щоб це була сильна держава і нас було більше».

Мені здається, що майданна частина пішла в діяльність із розбудови нової держави. На жаль, багато хто розчаровується. Але багато людей роблять кроки з побудови нової держави. Це дуже важливо. Я не знаю, куди пішла антимайданівська частина. Можливо, просто в «мовчанку». Це погано. Вихід має бути.

Денис КУЗЬМІН

Одеса, мені здається, виявилася певною важливою точкою, найближчою до Майдану: так, Крим втрачено, і від того, що станеться тут, багато в чому залежав подальший сценарій. Тому нагнітання йшло звідусіль, нагнітання дуже серйозне, і зрештою 2 травня відбулася трагічна розв'язка, яка стала рубіжною.

Звісно, ми ще довго будемо обговорювати, що конкретно там сталося, хто перший почав стріляти, через що виникла пожежа. Та не мені над цим міркувати. Є експерти, є багатогодинні записи відео, офіційне розслідування, не досить об'єктивне. Але ось ця розв'язка загалом стала такою демонстрацією... ну, загалом, відповіді українського проекту імперському, я б так сказав.

Олександр ОСТАПЕНКО

Майдан — це баланс різних людей. Дуже легко збирати різних людей під гаслом «проти». Ми були проти режиму Януковича. Початок Майдану був «за європейську інтеграцію», потім це гасло швидко відійшло на другий план. І ясна річ, що основним стало питання повалення режиму Януковича. Головними гаслами стали: «Поважайте мене — Революція Гідності — Януковича геть!».

Щодо боротьби з режимом Януковича було все просто. Було зрозуміло: це ми, це вони. Тоді зібралось багато людей. Потім з'ясувалося, що ці люди всі різні, у них різні інтереси.

Зоя КАЗАНЖИ

У нас відбулася революція середнього класу — тих людей, які створили або створюють більш якісний простір навколо себе, багато їздять за кордон і бачать, як живе нормальний цивілізований світ. Середній клас орієнтується на Європу.

Підписання євроасоціації для нас намагалися перетворити на морквину для віслюка. Своєрідна замануха: ось скасують візи, будемо їздити, розвиватися, як скрізь у цивілізованому світі... А потім — облом. Це і стало каталізатором.

Я пам'ятаю теорію, яка витала в повітрі: що гірше, то краще. Тобто нам треба було дійти до якогось краю, щоб усе це вибухнуло.

Віра ГРУЗОВА

Для мене Євромайдан від самого початку був особистою справою. Чимось між мною і владою в особі Януковича, який перегнув палицю настільки, що це торкнулося мене і життя та здоров'я моїх друзів і близьких.

Як би там не було, за все треба нести відповідальність, і я свою несу. Не з примусу, це життєва позиція. Цю частину мене змінити нереально. Це мій шлях — з моєю країною, моєю землею, моїми українцями — такими, як вони є, інших у мене немає. Я все це люблю. Я за все це буду боротися.

Добре, що після Євромайдану в нас у розпорядженні з'явилося багато інших, нових потужних ресурсних можливостей для змін і руху вперед — до «світлого і прекрасного».

Я сподіваюся, що це остання революція в моїй країні. Я сподіваюся, що Євромайдан став уроком для тих, хто бере на себе відповідальність за цю країну — за мене, моїх колег у політичному і громадському секторі. Уроком щодо тієї межі, коли більше не можна терпіти. Уроком про те, чого не можна дозволяти недобросовісним можновладцям.

Денис КУЗЬМІН

Я думаю, що з моменту проголошення незалежності України Одеса у своєму усвідомленні українськості, з політичної точки зору, проходила кілька етапів. І певний фінал ми спостерігаємо зараз, коли вперше можемо констатувати: якщо не переважна більшість, то більше половини одеситів асоціюють себе з українською державністю. Вони по-різному, можливо, її розуміють, але все-таки те, про що говорили буквально з 1991 року — про політичну націю... Ми тільки зараз, за результатами всіх майданів, подій 2 травня, нинішньої гібридної війни, протистояння з Росією, можемо констатувати певний злам.

Мені здається, що після Помаранчевої революції почався такий перший етап, коли дуже багато хто розгледів привабливість проекту «Україна», її європейський вибір, її звернення до демократичних ліберальних цінностей.

Що таке проект «Україна»? Це територія, де ми живемо, певна мова, культура, яка в суто націоналістичному ключі досі сприймається важко... І вже Революція Гідності — те, як ми називаємо протистояння на Майдані, — вона, мені здається, остаточно переважила ось цю чашу такого... навіть не звернення до України, а відторгнення, природного відторгнення імперського минулого, коли люди, які виростили в Радянському Союзі, сприймали себе насамперед як частину того величезного простору.

Державні утворення проходять різні історичні етапи. Є період імперського існування, з привілеями одних, другорядними ролями других і абсолютно жахливим становищем третіх. І в цих надрах визрівають нові явища, народжуються нові нації. І я впевнений, що розпад Радянського Союзу був природним історичним процесом.

Привабливість українського проекту — в його природності. А також у тому, що це унікальний шанс створити політичну націю в центрі Європи в абсолютно унікальних умовах XXI століття. Такої спроби, мені здається, ні в кого не було, ми це робимо першими.

Український проект має шанс рано чи пізно реалізуватися, можливо, у вузьких кордонах. Це створення такої політичної нації майбутнього, яка вбере в себе якісь попередні традиції, пострадянську історію... І нікуди ми не подінемося від російської мови та культури — як би ми не відгороджувалися від Росії, конкурувати з нею завжди буде важко.

Але з кожним новим витком ми все ближче до Європи, за багатьма стандартами. І тому мені здається, що ця територія, ця країна, цей проект, де відбуваються історичні події з високим накалом пристрастей (хоча, звісно, важко жити у цьому), є привабливими.

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

Тетяна АВДЕЄВА

1989 року народження,
вчитель, державний
службовець, громадська
активістка

Андрій БАРАНОВ

1967 року народження,
голова ради директорів
Полтавського міжгалузевого
регіонального консорціуму
«Енергомед», очільник
полтавського Автомайдану

Петро ВОРОНА

1967 року народження,
депутат Полтавської обласної
ради, учасник АТО, член
президії ради полтавського
Майдану

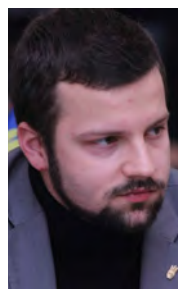
Станіслав КОРЯК

1994 року народження,
студент Полтавського
національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

Віра МАСЛАК

1965 року народження,
викладач, голова
ГО «Полтавська громада»,
волонтер

Юліан МАТВІЙЧУК

1989 року народження,
депутат Полтавської міської
ради, учасник АТО, засновник
полтавської самооборони
Майдану

Олег ПУСТОВГАР

1973 року народження,
історик, журналіст,
громадський діяч, активіст
Всеукраїнського товариства
«Просвіта», член президії
ради полтавського Майдану

Вікторія РОДІЧЕВА

1981 року народження,
психолог, прес-секретар
ГО «Нова Полтава»,
інформаційний координатор
полтавського Майдану

Віктор СТЕБЛЯНКО

1963 року народження,
військовий, член ГО
«Українська справа», член
ради полтавського Майдану

Архієпископ Полтавський і Кременчуцький ФЕДІР

1978 року народження,
єпископ Української
православної церкви
Київського патріархату

Роман ЧАБАНОВСЬКИЙ

1985 року народження,
юрист, очільник самооборони
полтавського Майдану

2013

22.11

мітинг на підтримку євроінтеграції біля Полтавської ОДА, організований опозиційними партійними силами.

23.11

акція із вшанування жертв Голодомору; організація громадськими активістами музею Голодомору під відкритим небом.

24.11

протестна хода учасників Євромайдану від Театральної площі до Полтавської ОДА, де було влаштовано флешмоб на підтримку євроінтеграції України.

25.11

зібрання полтавського Євромайдану оголошено безстроковим.

26.11

виготовлення студентами прапора ЄС і розміщення посередині нього прапора України, який було передано у Вільнюс, на саміт Східного партнерства.

27.11

страйк деяких студентів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка під гаслами «Не спи — Україну проспиш», «Вставай з дивану — йди на майдани»; об'єднаний мітинг політичних і громадських сил, на якому прийнято рішення відмовитися від партійних прапорів.

30.11

зібрання учасників Майдану із засудженням силового розгону протестувальників у Києві в ніч на 30 листопада.

01.12

мітинг біля Полтавської ОДА на знак протесту проти розгону Євромайдану в Києві та з закликом до чоловіків мобілізуватися на захист протестних акцій.

02.12

страйк солідарності студентів-істориків Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка з побитими на столичному Майдані студентами та пікетування полтавських міської та обласної рад на знак протесту проти введення надзвичайного стану.

03.12

заява Полтавської обласної ради із засудженням застосування сили у будь-яких формах та провокаційних дій, що несуть загрозу життю і здоров'ю людей.

04.12

створення постійно діючого обласного штабу національного спротиву; встановлення намету біля будівлі Полтавської ОДА.

07.12

телеміст полтавського Майдану з київським; зйомки відеопривітання для протестувальників у столиці; долучення до виступів митців.

11.12

пікетування активістами Майдану Полтавської ОДА та УМВС України у Полтавській області на знак протесту проти штурму столичного Майдану в ніч на 11 грудня. Висунуто вимоги про відставку Президента України та повернення бійців полтавського «Беркута» додому.

12.12

акція «Геть цензуру Ляпаненка!» з пікетуванням обласної державної телерадіокомпанії «Лтава» та вимогою надати ефірний час для пояснення протестувальниками своїх позицій (домовленостей було досягнуто).

16.12

акція «Не гвалтуйте бюджетників!» біля Полтавської ОДА з вимогою не відправляти примусово працівників державних установ на київський Антимайдан.

17.12

хода учасників Майдану центром Полтави під гаслом «Партію регіонів — до політичної відповідальності!»; пікетування обласного офісу партії.

22.12

рок-концерт на полтавському Майдані за участю місцевих гуртів «Лондон Хілл», «Дух Свободи», «Брат Кіндрат», «Сестра Керрі», «Дель Тора» та «Пан Коцький».

29.12

ухвала віча про заснування полтавської обласної організації ВО «Майдан».

2014

01.01

святкування Нового року на полтавському Майдані.

07.01

театралізоване дійство на полтавському Майдані, присвячене Різдву.

19.01

створення волонтерками Олександрою Супряженко та Вікторією Родічевою на YouTube відеоканалу полтавського Євромайдану «Полтава Репорт».

20.01

у зв'язку з прийняттям законів 16 січня представники обласної влади почали погрожувати майданівцям силовим демонтажем намету.

22.01

автопробіг активістів Майдану визначними історичними місцями Полтави з нагоди Дня Соборності України; зібрання полтавців біля ОДА з висловленням обурення розстрілами протестувальників у Києві.

23.01

масове пікетування учасниками Майдану сесії Полтавської обласної ради; виступ на сесії представника Майдану з вимогою не визнавати закони 16 січня. Вимогу Майдану облрада проігнорувала;

заява Полтавської обласної ради з вимогами: до Президента України — врегулювати конфлікт мирним шляхом і до мітингувальників на Майдані — припинити незаконні дії та повернути протестні акції в мирне демократичне русло;

кількогодинне блокування учасниками Майдану руху транспорту в центрі Полтави на знак протесту проти дій облради.

24.01

мітинг полтавського Майдану, на якому висунули ультиматум голові ОДА О. Удовіченку з вимогою подати у відставку, лунали заклики до штурму ОДА; хода від ОДА до Успенського кафедрального собору УПЦ Київського патріархату, де відбулася панахида за загиблими

на столичному Майдані; створення Автомайдану на чолі з Андрієм Барановим та Самооборони полтавського Майдану на чолі з Юліаном Матвійчуком та Анатолієм Ханком; оприлюднення у Фейсбуці звернення ультрас ФК «Ворскла» щодо активного їх долучення до акцій протесту.

25.01

зібрання учасників полтавського Майдану біля ОДА; захоплення мітингувальниками зали засідань Полтавської обласної ради; спорудження барикад біля входу до зали засідань; створення Народної ради Полтавщини;
УМВС у Полтавській області відкрито кримінальне провадження за фактом захоплення протестувальниками приміщення обласної ради.

26.01

масове недільне віче; хода до ОДТРК «Лтава» з вимогою припинити цензуру; «люстраційний» пробіг Автомайдану вулицями Полтави, під час якого відбулося пікетування маєтку міського голови О. Мамає з вимогою вийти з Партії регіонів.

27.01

пікетування майданівцями УМВС України у Полтавській області з вимогою звільнення заарештованих у Кременчуці протестувальників; створення у Полтаві «Правого сектора»; спонтанне зібрання полтавців, не згодних із захопленням облради активістами Євромайдану.

28.01

трансляція на ОДТРК «Лтава» перемовин опозиції з головою Полтавської ОДА.

30.01

пікетування майданівцями Полтавської міської ради з вимогою схвалити звернення щодо проведення позачергових виборів Президента і Верховної Ради України; пікетування полтавським Автомайданом УМВС у Полтавській області з вимогою виявлення зловмисників, які підпалили автомобіль одного з автомайданівців.

03.02

відкриття Київським районним судом Полтави провадження у справі щодо звільнення протестувальниками сесійної зали Полтавської обласної ради.

05.02

блокування міліцією автомобіля очільника Автомайдану Андрія Баранова з метою його вилучення (зусиллями протестувальників автомобіль розблокували); представниками громадських організацій Полтави за активної участі Полтавської обласної організації КПУ створено організацію «За дотримання законності і правопорядку в Полтавській області».

08.02

мітинг «Збережемо Україну!» на підтримку дій Президента В. Януковича та із засудженням Майдану;
форум євромайданів Полтавщини, учасники якого пікетували прокуратуру Полтавської області, вимагаючи припинення переслідування опонентів влади.

10.02

постанова Київського районного суду Полтави про необхідність звільнення протестувальниками приміщення обласної ради протягом тижня.

11.02

блокування міліцією приміщення хірургічного корпусу 2-ї міської клінічної лікарні м. Полтави, де було терміново госпіталізовано очільника місцевого Автомайдану Андрія Бара-

нова, з метою його затримання (завдяки втручанню ЗМІ та пікетуванню полтавського Автомайдану блокування було припинено);

рішення Октябрського районного суду Полтави про присудження запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту затриманим співорганізаторам полтавського Майдану Роману Чабановському та Петру Вороні.

13.02

долучення полтавських протестувальників до всеукраїнського попереджувального страйку.

15.02

зібрання полтавського Майдану за участю лідера партії УДАР Віталія Кличка; на противагу йому відбувся провладний мітинг.

16.02

майданівці розблокували і звільнили від барикад центральний вхід до сесійної зали облради.

17.02

відкритий лист до суддів колишнього радянського політв'язня, дисидента-шістдесятника Миколи Кульчинського на захист переслідуваних учасників Майдану Петра Ворони та Романа Чабановського.

18.02

під час протистояння на столичному Майдані загинули жителі Полтавщини Андрій Черненко та Ігор Сердюк;

на вічі полтавського Майдану оголошено мобілізацію для поїздки на Київ; його учасники взялися за руки, перекривши рух транспорту через центр міста.

19.02

блокування протестувальниками пішохідних переходів поруч із Полтавською ОДА з вимогою забезпечити вільний проїзд до столиці та припинити вбивства на Майдані у Києві; пікетування УМВС України та управління СБУ в Полтавській області; акція студенток Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка з жалобними чорними пов'язками на обличчях та у червоних рукавичках; спалено офіс Партії регіонів; спроба майданівців захопити ОДА; сутички між протестувальниками й міліцією; в ході переговорів лідерів полтавського Майдану з керівництвом УМВС вирішено, що міліція відпустить захопленого ними протестувальника і зайде до приміщення ОДА; блокування протестувальниками будівлі ззовні.

20.02

протестувальники біля Полтавської ОДА били палицями по перевернутих бочках (баранний дріб), поносили шини до будівлі облادміністрації; переговори між представниками Народної ради Полтавщини і міліцією, під час яких була досягнута домовленість про спільне патрулювання міста й створення блокпостів для затримання автобусів з тітушками; беркутівці звільнили будівлю ОДА, майданівці влаштували «живий коридор» для їх безперешкодного виходу;

пікетування Полтавської міськради; міський голова Полтави О. Мамай заявив про вихід із Партії регіонів, засудив дії В. Януковича та пообіцяв виділити вантажівки для блокування траси Київ — Харків з метою перешкоджання проїзду тітушок;

відкриття УМВС у Полтавській області кримінального провадження за фактом спроби захоплення протестувальниками Полтавської ОДА; звернення голови Полтавської ОДА О. Удовіченка, голови Полтавської облради І. Момота, начальника УМВС України в Полтавській області Е. Федосова до мешканців Полтавщини із засудженням спроби захоплення протестувальниками ОДА та проханням дотримуватися чинного законодавства України й забезпечити мир, спокій і правопорядок в області.

21.02

повалення пам'ятника Леніну в Полтаві.

22.02

блокування майданівцями міського голови Полтави О. Мамаєв з вимогою піти у відставку.

24.02

голова Полтавської обласної ради І. Момот подав у відставку; новим головою обрано члена президії ради полтавського Майдану Петра Ворону;

рішення Полтавської обласної ради про створення комісії з люстрації щодо посадових осіб, забезпечення підтримки постраждалих під час масових протестів та членів сімей загиблих.

26.02

формування самообороною полтавського Майдану та «Правим сектором» загонів для охорони Полтавської ОДА від можливого нападу проросійськи налаштованих осіб, посилення захисту будівлі барикадами, щитами та вогнегасниками.

02.03

віче із засудженням військової агресії Російської Федерації проти України; створення обласного штабу спротиву окупації.

Вікторія РОДІЧЕВА

2004 рік, коли відбувалися події Помаранчевої революції, припав на мою вагітність. Я тоді дуже добре запам'ятала реакцію на помаранчеві стрічки у лікарні. Нас, вагітних жінок, виписували з лікарні, коли дізнавалися, що ми не збираємося голосувати за Януковича.

У мене приймала пологи людина, яка очолювала відділення і яка порушила всі приписи щодо ведення пологів. Лікарі були нетверезі, виходили на перекур, кричали на мене... Моїй дитині при пологах зламали шию. Підробили документи, в результаті чого неможливо було звернутися до суду, аби довести, що дитині заподіяли шкоду. Знайомі лікарі радили мені: «Рятуй свою дитину, ти через наш суд нічого не зможеш довести».

Потім я не раз бачила, як мами були змушені платити гроші за те, щоб дитині встановили інвалідність. Наприклад, дитина з якимись глибокими ураженнями, а батьки мусили платити за місце в обласній лікарні, щоб отримати підтвердження інвалідності. У мене це просто в голові не вкладалося. Я у своєму житті не дала жодного хабаря, тому, звісно, могла протестувати, заявляти про несправедливість. Але люди були настільки залякані, що коли я під час спілкування з деякими мамочками запитувала: «Чи готові ви на суді свідчити, що ця людина — хабарник, вимагає у вас за підтвердження інвалідності якісь кошти?» — ніхто не погоджувався. Вони казали: «Так ми хоча б за половину вартості путівки можемо дитину відправити кудись на лікування чи реабілітацію, а якщо кудись поскаржимося, їм усе одно нічого не буде, їх, як то кажуть, у судах відмажуть, а моя дитина залишиться зовсім без лікування». І це я спостерігала на кожному кроці.

У моєї дитини ДЦП. На початку Євромайдану їй було вісім. За ці роки ми перележали у різних лікарнях, побачили багато різного. Тому в мене персонально перша мотивація участі в протестних акціях була — проти корупції, що, як ракова пухлина, охопила всі гілки влади. У жодній інстанції звичайній людині, такій матері, як я, не можна було щось довести.

Віра МАСЛАК

Після 2004-го Майдан для мене практично не припинявся, адже відсутність верховенства права у нашій державі відчувалася всі ці роки. Тому мої робота і життя завжди були пов'язані з вирішенням якихось проблем, чи то особистих, чи то тих людей, які до мене зверталися.

До мене дуже багато людей приходили по допомогу, за консультаціями, бо я певний період після Помаранчевої революції була депутатом Київської районної ради. Люди звикли до мене приходити. І вже навіть коли я перестала бути депутатом, вони все одно до мене йшли з усілякими проблемами, проханнями. Тому коли я вийшла на Євромайдан, усі ці люди, які до мене зверталися роками, приєдналися і почали допомагати мені в організації заходів на Майдані.

Тетяна АВДЄЄВА

В мене як у історика було певне бачення цих подій. За всю нашу історію ми вже спостерігали різні вектори геополітичного вибору України. Як показує досвід, коли ми вибираємо східного сусіда, то нічого доброго не виходить. Ми 300 років вибирали цього східного сусіда, пора спробувати щось інше.

Перше, що мене обурило: в нас звикли констатувати факти і не виносити нічого на обговорення. Нібито обіцяли: ми йдемо в бік євроінтеграції, а тоді раптово, не порадившись ні з ким, проголосили інший напрям. Це сприймається як знуцання і нівелювання всіх цінностей,

особливо конституційних — про те, що народ у нас є джерелом влади. І так виходило, що народ нічого не вирішує.

Інша причина. Наша Україна стала незалежною 20 з гаком років тому, але, за великим рахунком, нічого в країні не зроблено. Вона так і залишається пострадянською. Але рано чи пізно треба виходити з цього стану, необхідно щось змінювати.

У нас були революції, були менші й більші рухи. [...] Але тут було прагнення навіть не когось скинути, не змінити владу, не вчинити якісь революційні дії. Тут на перших етапах просто стояла вимога прислухатися до людей, визнати, що саме народ є джерелом влади.

Андрій БАРАНОВ

Спочатку я був упевнений, що ця боротьба буде цивілізованою. Я був активним учасником, зокрема, і помаранчевого Майдану, і сподівався, що і цей новий Майдан пройде так само, без крові, у форматі активної демонстрації народного протесту, народної незгоди з політикою влади. І влада, попри всю свою пихатість і самовпевненість, усе ж таки почує народ, зробить відповідні висновки.

Була надія, що саме завдяки нашій позиції, завдяки тому, що ми вийшли і заявили, про свою незгоду, влада змінить свій курс і зробить певні кроки туди, куди прагнув іти народ, а саме до євроінтеграції, до цінностей, які декларує Європейський Союз, до забезпечення громадянських прав народу, щоб припинити правовий беспредел і розграбування країни, яке відбувалося на тому етапі.

Вікторія РОДІЧЕВА

Перший захід у Полтаві, якщо не помиляюсь, відбувся 22 листопада. Десь о 16.30–17.00 зібралися люди на площі, було осіб двісті. Як я дізналася про це, навіть не знаю. Скоріш за все, прочитала у Фейсбуці.

Взагалі всім відомо, що Фейсбук відіграв дуже важливу роль у подіях Євромайдану, на відміну від Помаранчевої революції. Тоді смс-ки приходили людям на телефони, що збір тоді-то. Я дуже добре пам'ятаю, як вагітною стояла на Майдані, боялася, щоб ніхто не штовхнув, але все одно йшла. Тому цього разу, коли не була вагітною, ясна річ, питання, виходити чи ні, не стояло. Вийшла.

Пам'ятаю, що побачила тих людей, з ким здебільшого перетиналася на футболі. Можливо, це випадково, що футболісти вболівальники активні й в інших сферах життя, а може, й ні. Під час цієї революції ультрас справді відіграли важливу роль, їхні кричалки стали відомі на весь світ. 22 листопада на площі було доволі багато моїх знайомих, активних полтавців. Але я тоді майже нікого не знала з політиків. Тому це, радше, було ознайомлення: хто там, що там, що відбувається взагалі.

Зібрання на підтримку євроінтеграції у Полтаві 22 листопада 2013 р. (фото полтавського осередку ВО «Свобода»)

Петро ВОРОНА

До мене по партійній лінії зателефонували з Києва і сказали, що ми мусимо обов'язково активізуватися — аби підтримати події, які відбуваються в Києві. А для цього полтавський Майдан має бути чисельним і змістовним. Я пам'ятаю, як ми з Олегом Пустовгаром, озброївшись гучномовцем, пішли на наш центральний базар, проходили його наскрізь і запрошували людей на 17.00 на мітинг. Ми зверталися з таким закликком: «В 17.00 приходьте захистити свої права. Геть межигірського хряка!»

Нас охорона намагалася вивести з базару, але добрими фізичними даними вони не вирізнялися, тому, можливо, боялися застосувати силу. Ми зробили свою справу, обійшли цей базар, і пам'ятаю, якось із відчуттям тривоги чекали, що ж буде у призначений час.

О 17.00 ми побачили, що зайнято півплощі. Через кілька хвилин людей стало ще більше, а потім, фактично, вся площа була заповнена вщерть. Було дуже багато людей. Ми зрозуміли, що прагнення до протесту в людей є, що революція розпочалася, і вона завершиться на користь демократії.

Станіслав КОРЯК

На початку Майдану я був членом студентської організації ВО «Свобода». Але згодом з неї вийшов, бо побачив, що ні «Свобода», ні інші політичні партії, які брали участь у Майдані, не рвуться представляти інтереси народу. Це було доволі добре видно і відчутно, скажімо так.

Потім деякий час я був у «ЗЛАМі стереотипів». Це така наша полтавська регіональна організація. Її очолює Олександр Коба. На той час він був у нас рушійною силою, він нас тоді піднімав. Ми йшли з пар і також намагалися піднімати людей. Ходили від нашого університету до аграрного, до економіки і торгівлі, до технічного, закликали людей, студентів. Але попервах на наші заклики мало хто відгукувався, то було дуже тяжко.

23 листопада 2013 р. учасники протесту організували під відкритим небом музей Голодомору (фото kolo.poltava.ua)

Олег ПУСТОВГАР

Перший мітинг провели опозиційні на той час партії: УДАР, «За Україну», «Фронт змін» та інші. А вже в наступні дні, протягом листопада, у Полтаві був такий тренд, що мітинги мають проводитися без партійних прапорів. З цього приводу я хочу висловити свою думку. Мені здається, що влада Януковича грала в хитру гру. Є таке поняття в політології — «каналізація протесту». Тобто, зрозуміло, коли вони скасовували євроінтеграцію, то усвідомлювали, що протести будуть. І тому їх треба було спрямувати в якесь певне річище, щоб люди попротестували і розійшлися. А для цього треба було розколоти українську громаду на два табори: такий собі позапартійний табір, який кричить: «Геть політиків, ми їм не довіряємо!», — і партійну опозицію, яка була потужно представлена у парламенті.

У нас у Полтаві був такий хлопчина... Я його поважаю, але вважаю, що він молодий-зелений. Він на початку Майдану узяв на себе проведення мітингів, маршів і

постійно говорив: «Я до мікрофона партійних діячів не допущу, ми виступаємо за євроінтеграцію, ми не займаємося політикою». І я думаю, що він відповідав на запит частини людей, які мислили вкрай наївно. Тобто тоді багато людей вірили, що під оцим громадським тиском Янукович на саміті у Вільнюсі все ж таки підпише асоціацію з Європейським Союзом. І я цих людей не звинувачую, бо в це вірили навіть такі європейські лідери, як Даля Грибаускайте. [...]

Я не хотів би, щоб це сприймалося як нескромність, але, наприклад, у мене і в багатьох партійних діячів з великим досвідом не було жодних ілюзій стосовно того, що Янукович змінить свою думку. Я тоді бив на сполох і телефонував народним депутатам Бублику і Валерію Воловику і прямо вимагав: «Давайте об'єднувати партійну частину опозиції й громадську в один великий полтавський Майдан».

3 листівки-звернення ГО «ЗЛАМ стереотипів» від 26 листопада 2013 р.

...Полтавські акції за асоціацію з ЄС є зразком громадських акцій. Тут немає політичних банерів і прапорів. Тут є лише громада, де кожен може висловити свою думку, вплинути на хід акції. Ми ставимо за мету: підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Не більше, не менше. Ми підтримуємо киян, закликаємо їхати до них. За неможливості готуємо тут багато інформації про те, що все це не вигадка, про те, що не варто сидіти вдома у вирішальний на десятиліття для країни час. Ми закликаємо до європейських цінностей у Полтаві, європейських законів, порядків, доріг, медицини, освіти. [...]

Приходь сьогодні, і завтра, і післязавтра до будівлі облради о 17:00. В Києві люди стоять уже майже тиждень. А Ти не можеш вийти на 3 години? Байдуже, скільки Тобі років. Байдуже до Твого соціального статусу. Небайдуже, що саме Ти думаєш з приводу останніх подій...

(pohnews.org/1659-vidkritii-list-koordinatoriv-poltavskogo-jevromaidanu-do-gromadskosti)

Станіслав КОРЯК

Я думаю, що якби не було побиття у ніч на 30 листопада, якби ніхто не чіпав тих студентів, усе б згасло. До цього побиття, за великим рахунком, ніхто до пуття й не розумів, що взагалі відбувається. А от саме побиття студентів стало таким знаком, на який звернула увагу проста громадськість — люди, і студенти зокрема, почали ставити питання: чому так сталося, за що ці люди вийшли?

Віра МАСЛАК

Я думала, що відбудуться чергові мітинги, які припиняться за першого натиску силових структур, бо на той момент я не бачила, що народ у нас готовий до революції, адже після Помаранчевої було велике розчарування. Але коли побили студентів на Майдані, я зрозуміла, що у державі назріває дуже критична ситуація і треба якось діяти.

Чоловік із дітьми вдома на шпалерині написали великий плакат «Ні — кривавій суботі», і ми сім'єю пішли на пол-

Віра Маслак під час виступу на зібранні полтавського Євромайдану 30 листопада 2013 р. (фото kolo.poltava.ua)

тавський Майдан. Також я почала організувати свою громадську організацію, всіх наших активістів запрошувати. Поступово утворилася велика громадська сила, яка нарівні з політичними партіями стала брати участь в усіх організаційних питаннях Майдану.

Олег ПУСТОВГАР

Я як активіст «Просвіти» разом з Миколою Кульчинським на відзначення 80-х роковин Голodomору організував виставку Заслуженого художника України Валерія Франчука. Вона експонувалася в художньому салоні Полтави до 30-го числа. Ми відвозили картини в Київ і водночас планували взяти участь у мітингу 1 грудня. Нас у машині їхало п'ятеро, і зрозуміло, що ми всю дорогу говорили про це. І от я кажу: «В повітрі відчувається революція». Вона справді відчувалася, тому що... Приїжджаємо ми до Пирятина, зупиняємося. Там жіночки продають каву, пиріжки: «А ви куди їдете? Не на Майдан? Ось вам безкоштовно пиріжки. Валіть того Януковича! Ми його ненавидимо за те, що він творить». Усе вже було в жовто-блакитних прапорах.

На під'їзді до Борисполя величезні колони — сотні машин з державними прапорами, клаксони... Так от, водій, що нас віз, промовив тоді просто пророчі слова. Спершу я сказав: «Сьогодні на вулицю точно вийде мільйон людей, 100%, і дні режиму Януковича вже можна полічити на пальцях. Кілька днів і все». (До речі, того дня на вічі цю ж думку я чув від Степана Барни, активіста з Тернопільщини, і від Тараса Шамайди, також громадського активіста, родом із Полтави). І цей водій, простий чоловік, каже: «Хлопці, я вам симпатизую, дуже вас поважаю, але просто так ви його не видавите. Я боюся, що буде і кров, і багато крові. Просто так він від влади не піде. Це вам не Кравчук, не Кучма. Це бандит, і ви побачите, скільки всього ще буде. Я простий дядько, але ви побачите, що я був правий».

Якось мені слова цього водія запам'яталися. Він не історик, не політолог, але мислив реалістично.

Віра МАСЛАК

Коли я стала ходити на засідання ради Майдану, побачила, що представники політичних сил усіляко намагаються затерти членів громадських організацій, і в складі тієї ради якщо й були записані громадські активісти, вони все одно були завуальованими особами від політичних партій. Це спричинило душевний дискомфорт — я зрозуміла, що знову, як і в 2004-му, революцію роблять романтики, а потім нею скористаються «невідомі люди», скажімо так.

Учасники автопробігу на підтримку Євромайдану, 7 грудня 2013 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан-Полтавщина»)

Народ у нас не зміг організуватися, не зміг застосувати свою мудрість, щоб витіснити політичних представників. Взагалі, на мою думку, якщо керівні органи в політичних партіях, можливо, і мали якийсь сценарій, то рядові партійці не могли його знати, і вони були розгублені. Мені здається, що наші місцеві політичні діячі спершу не знали, як правильно діяти, і вони, з одного боку, хотіли, щоб народ вийшов на Майдан, а з іншого, боялися цього народу. Потім почалася організація уже за технологіями, політики взяли керівництво на Майдані у свої руки і вже просто використовували народ.

Віктор СТЕБЛЯНКО

...Ми ставимо намет, проїжджає якась людина і каже: «Хлопці, допоможіть». Відкриває багажник (мабуть, заїхав у якийсь супермаркет), а він повний — там мішки з крупою, макаронами... І таких випадків було дуже багато.

Потім поставили скриньку, щоб люди могли кидати гроші. Підтримка суспільства настільки була величезна, настільки грандіозна, що я не переставав дивуватися. Аби мені хтось за рік до того сказав, що буде така ось революція...

Віра МАСЛАК

Перші дні не було мови про те, щоб ночувати на Майдані, але коли встановили намет, то вже не було жодних труднощів із забезпеченням ночівлі. Люди вже піднялися, бачачи події в Києві. Полтавці щодня ставали активнішими й активнішими. Я кожен вечір обдзвонювала своїх знайомих, щоб приєднувалися до Майдану.

З матеріальним забезпеченням теж труднощів не було. У перші дні, коли ми залишалися на ночівлю, то брали із собою бутерброди, чай, каву, але потім люди почали зносити продукти і речі, якими забезпечувалися чергові в нашому наметі. А частину вантажів ми відправляли на київський Майдан.

Приходило дуже багато підприємців, простих людей. Старенькі бабусі допомагали. Приносили кошти навіть люди з районів: вони працювали на посадах у районних центрах, приїжджали до Полтави на якісь наради, і виходячи прямо з будівлі адміністрації, зверталися до нас, відгукувалися дуже позитивно про те, що ми стоїмо на Майдані, і говорили: «Не здавайтеся».

Мій чоловік постійно приходив на Майдан, але він не брав у ньому такої активної участі, як я. Я практично з ранку до вечора займалася організаційними питаннями і кожного вечора чергувала в наметі. У нас громадська організація складалася майже з самих жінок, і ми жіночим колективом вечорами збиралися в наметі в ті дні, коли було наше чергування.

Попри те, що ми жінки, проблем з організацією нічних чергувань у нас не виникало. Деякі чоловіки, бачачи, що в нас суто жіноча організація, стали пропонувати свою допомогу, і залишалися з нами також. Дрова привозили. Досить активно вся ця робота велася.

Олег ПУСТОВГАР

Форпостом полтавського Майдану був намет. Спершу була думка, така максималістська, заставити наметами всю площу біля ОДА. Андрій Баранов таку думку висловив, сказав, що це дуже сильно дошкулить голові ОДА Удовіченку та іншим регіоналам, бо вони, мовляв, цього не люблять, а ми продемонструємо свою силу. І за кожен намет має відповідати якийсь окремий район. Думка була гарна, але тут важливо зазначити, що райони проводили акції в себе і не могли сконцентруватися на Полтаві.

Зібрання полтавського Майдану 8 грудня 2013 р.

Коли я кажу «райони», то маю на увазі конкретних громадських активістів, політичних діячів, які організували Євромайдани у Гадячі, Чорнухах чи Лохвиці. Тому в Полтаві був один намет. [...] На перший погляд може здатися, що намет — це такий собі елемент махновщини, хаотичності. Насправді це все потребувало певної організаційної роботи, дуже серйозної. [...]

Здається, наприкінці грудня була спроба «Беркута» знести наш намет. І якби там постійно хтось не чергував, то його б таки знесли. Намет мав ще й символічний характер, бо всі, хто проїжджав повз Полтавську ОДА, розуміли: стоїть намет — значить, полтавський Майдан є, значить, увечері буде мітинг, а в неділю — масове віче.

Роман ЧАБАНОВСЬКИЙ

Штурм київського Майдану відбувся з 10 на 11 грудня. А 12 грудня у мого рідного брата День народження. То він замість того, щоб святкувати (він сам мешкає в Харкові), коли побачив, що вночі таке твориться на Майдані, приїхав туди підтримувати. І ми тоді на Майдані в «Макдональдзі», фактично, святкували його День народження. Приїхали всі рідні, причому в мене є рідня і в Західній Україні, і в Києві, тобто ми всі зустрілися на Майдані. І так було у багатьох людей — дуже багато родичів, знайомих просто зустрічалися на Майдані.

11 грудня була наша серйозна перемога. Тоді ми вже зрозуміли, що цей Майдан не можна просто так зачистити, і він буде домагатися свого до самого завершення. Тоді також прийшло розуміння того, що одним Києвом революцію не зробиш, що треба піднімати рух по всій Україні. Ми отримали від свого партійного керівництва завдання їхати в регіони і там піднімати якомога більші хвилі.

Олег ПУСТОВГАР

Вночі 11 грудня мільйони людей не спали і дивилися або «Еспресо», або «5 канал», або інші, які транслювали події Майдану. Я тоді написав у блозі й закликав людей вранці виходити на полтавський Майдан. І було якось дуже боляче бачити, що мало людей. Це були такі емоції...

Тоді прийшли Петро Ворона, Сергій Марчишинець, інші. Нас зібралось осіб із 50, і стали думати, що ми можемо зробити. А Петро Ворона каже: «Давайте зробимо лежачий протест». Ми пішли, а під обласною адміністрацією стоїть уже 100 міліціонерів. Вони чекали, що ми, може, будемо захоплювати чи що... А ми просто лягли на холодний бетон біля ОДА. І це був такий протест проти того свавілля — спроби розігнати людей у такий нахабний спосіб.

А коли вже ввечері прийшли сотні людей, тоді я зрозумів, що вранці це були емоції. Тому що це був будній день, і люди не могли просто так прийти, але вони стежили за подіями, і їх це обурило.

Тетяна АВДЄЄВА

На перших етапах дуже часто мені доручали бути ведучою полтавського Євромайдану, представляти людей, підводити до мікрофону. І сама я час від часу теж виступала. До речі, тоді «Лтава» знімала відео про полтавський Євромайдан, і знайомий прийшов і каже: «А я тебе в Києві бачив, на великому екрані — показували сюжет із Полтави».

У нас була акція, коли ми ліпили євросніговика. Це була моя ініціатива. Також проводили день миколайчиків, виготовляли прикраси на ялинку. Взагалі намагалися робити культурно-

просвітницькі проекти. Одного разу була виставка, присвячена УНР. Хлопці її презентували. Ми тоді зробили стяг: на синьому тлі тризуб періоду УНР, з написом «Вільна нація — вільна Україна».

З Олесем Кобою ми координували виготовлення листівок. Хто знає, листівки ж так просто, нізвідки, не беруться. У нас були люди, які сиділи на новинах: моніторили, що відбулося у Полтаві, в Києві. Потім ми сідаємо, десь години 2–3 над цією листівкою мудруємо, надиктовуємо, міркуємо, як воно буде сприйматися. Ми набирали текст дуже швидко, наприклад, за 15 хвилин, а потім сиділи і роздумували: як це буде сприйматися, якщо людина з такою позицією? А якщо з такою?

Потім листівку треба передати на друк. Наприклад, я передаю, а забирає вже інша людина, бо все це тривало десь 3 години. Далі, наприклад, я обдзвонюю людей, кажу, що є нові листівки, треба роздати їх там-то й там. І люди роздавали.

**ЯКЩО НЕ МОЖЕШ
ЇХАТИ НА КИЇВ**

**ТВОЯ ДОПОМОГА
ПОТРІБНА У ПОЛТАВІ!!!**

МОБІЛІЗУЙСЯ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО
ГРОМАДСЬКОГО ФРОНТУ
ЗЛАМ стереотипів
http://vk.com/zlam_ua

Олег ПУСТОВГАР

Ми вигадували різні акції, щоб не тільки стояти на місці. Наприклад, однією з таких, проведених з моєї ініціативи, була акція «Геть цензуру Ляпаненка!». Тобто ми вважали, що державний телеканал «Лтава» мав би висвітлювати події Майдану збалансовано, представляти різні точки зору. І тому ми організували ходу від полтавського Майдану до офісу «Лтави». Заанонсували, що ми зайдемо в приміщення і там влаштуємо лежачий протест, поки не дадуть нам ефіри.

На щастя, до протестувальників вийшли тодішній генеральний директор Микола Ляпаненко і його перший заступник Юрій Кустол. Була дуже довга розмова, але врешті ефіри нам були надані: як на телебаченні, так і на радіо. [...] Можна сказати, що тоді полтавський Євромайдан прорвав інформаційну блокаду. Нам потрібні були маленькі перемоги, тому що люди говорили: «От ми стоїмо вже місяць, а чого досягли? Янукович і далі панує, нас втягують у Росію...» На той час уже Янукович підписав угоду з Путіним, узяв кредит на 15 млрд, і вже було очевидно, що стався розворот на 180 градусів... І тому ми про цю свою перемогу сповістили, і важливо, що тисячі людей бачили ці ефіри.

Архієпископ ФЕДІР

Місцева влада намагалася мене залучити до діалогу з учасниками полтавського Майдану. На «Лтаві» навіть була телепередача з представниками влади і опозиції, я в ній брав участь і міг озвучувати те, що думаю.

Тодішня місцева влада теж усвідомлювала причини Майдану. Жорстоке побиття молоді абсолютно в жодні рамки не вписувалося. Це було ще до розстрілів. Коли ж почалися розстріли, тоді вже ніяких розмов взагалі вести не доводилося — це просто був злочин. А коли тільки розпочався Майдан, коли побили молодь, жорстоко, звісно (я говорив це тодішній місцевій владі)... Вони це розуміли, але, оскільки представляли інтереси певної партії, угруповання, змушені були шукати дипломатичні виходи з цієї ситуації. З їхнього боку лунали якісь пропозиції, звинувачення тощо...

Віктор СТЕБЛЯНКО

Я на Майдані відповідав за звук. Також ми організовували через мобільний телефон трансляцію на Майдан звернень наших друзів, які перебували в Києві. Буквально кожен день ми це робили. [...] Що мене найбільше вразило — люди приходили щодня. Настільки були обурені. Ми на Майдані обговорювали, чи варто виходити кожен день, бо ж було холодно. Спочатку пропонували збиратися у понеділок, середу, суботу. Але люди все одно приходили кожен день. Розумієте? Кожен день!

Андрій БАРАНОВ

За дорученням ради Майдану ми створили Автомайдан. Варто зазначити, що кожен учасник Автомайдану, взагалі кожна людина, яка ставила на свій автомобіль український прапор, одразу ставала об'єктом стеження. Ця людина ризикувала своїм майном, власним здоров'ям. Це спонукає мене бути вдячним і щоразу висловлювати свою повагу до кожного, хто хоч раз ставав під знамена полтавського Автомайдану. Адже були втрати, нам палили авто, у нас намагалися їх відбирати. Ми судилися, мали проблеми з ДАІ, проте Автомайдан працював.

22 грудня 2013 р. Рок-день на полтавському Євромайдані

Тетяна АВДЕЄВА

Ми спілкувалися з Олею Сало зі львівського Майдану і знаходили дуже багато спільних рис у наших містах. Одна з них — така собі байдужість. Навіть не байдужість... Люди нібито переживають, підтримують... але не виходять. Чому не виходять? Їм дуже важко піднятися з дивана, вони чекають якоїсь серйозної події? «Коли трапиться щось таке... тоді я вийду». Таке очікування, мабуть, було в усіх містах країни.

Коли ми з Олею спілкувалися, я кажу: «У вас добре. Якщо треба заблокувати військову частину чи ще щось зробити, люди зібралися і пішли». А вона каже: «Нічого подібного. У нас той самий «диванний» варіант, може, просто трішки інше сприйняття. Але все одно важко». Доволі велика байдужість і пасивність була скрізь.

Станіслав КОРЯК

У нас у Полтаві я спостерігав таке: якісь незрозумілі молодики у спортивній формі, голомозі... стояли групами збоку від Майдану. Але якоїсь активності з їхнього боку я не бачив.

Я знаю тітушок, яких набирали в Полтаві для поїздок у Київ. В принципі, у мене є один знайомий, який... підробляв тітушкою. Коли ми про це дізналися — з ним більше ніхто не хотів спілкуватися. Він багато місяців переховувався в когось із організаторів тітушок.

Олег ПУСТОВГАР

...Ми публічно озвучили, що протести не припинятимуться навіть на Новий рік, і тому вирішили провести новорічну ніч на полтавському Євромайдані.

Це був перший Новий рік, який я зустрічав не вдома, не з дружиною, не з мамою, не з сім'єю. Ми підійшли до його організації, я вважаю, креативно. Розроблення сценарію взяв на себе Євген Лопушинський, який був модератором багатьох мітингів полтавського Майдану. Дуже багато зробив для фінансування цієї новорічної ночі приватний підприємець Андрій Баранов. А Володимир Голубничий, директор радіо «Ваша хвиля», був ведучим цього дійства. Тобто це був і мітинг, але більше це був такий концерт, концерт полтавських виконавців. Був і салют.

Ми пригощали шампанським полтавських міліціонерів, які були вимушені також у новорічну ніч з нами чергувати. Частували всіх кулешем, шашликами («Свобода» зробила шашлики).

На Різдво теж було зібрання Майдану. Прийшли священики — греко-католицькі, Київського патріархату, — вітали. Був різдвяний вертеп. [...] Участь у вертепі взяли національна скаутська організація «Пласт» (організував Євген Янкевич) і миколаївська громада Української православної церкви Київського патріархату.

Різдвяний вертеп на полтавському Майдані. 7 січня 2014 р. (фото О. Матвієнко)

Роман ЧАБАНОВСЬКИЙ

Закони 16 січня фактично були спрямовані на те, щоб створити незручності Майдану. Але вони, навпаки, тільки розширили Майдан, зробили його таким великим — уже по всій Україні почали захоплювати обласні адміністрації, обласні ради. Люди не могли вже далі терпіти.

У Полтаві люди теж активізувалися. Ми вже були трохи організаційно краще розбудовані, в нас у Полтаві вже навіть була створена самооборона. В раді Майдану чогось так повелось, що за силове крило відповідала «Свобода», наша партія, і я доручив Юліану Матвійчуку створення саме полтавської самооборони Майдану. І він почав формувати перші десятки.

Петро ВОРОНА

У мої обов'язки входило, перш за все, налагодити поїздки наших активістів на Київ. Але коли почалися дуже активні події в Полтаві, я мав обов'язково бути тут і координувати всі дії. Коли по всій Україні люди почали захоплювати адміністративні будівлі, Полтава опинилася в такій визначальній позиції. На неї дивилася вся Україна, це ж центр країни. Чи вирішить Полтава підтримати Майдан і встановити народний контроль над органами влади? Від цього залежало, чи піде революція далі на схід, чи охопить вона інші області.

Я отримав розпорядження з Києва, від Віталія Кличка: «Петре, треба обов'язково входити в обласну адміністрацію або в облраду». Коли я оголосив про це однопартійцям, своїм колегам, то, ясна річ, у багатьох був параліч. Вони були дуже налякані: «Як? Давайте не робити цього. Чим це закінчиться?» — і так далі. Цю ідею активно підтримувала «Свобода», а інші партії були дуже-дуже обережні й нерішучі.

Архієпископ ФЕДІР

Після перших трагічних подій на київському Майдані, коли загинули Сергій Нігоян і ще кілька мітингувальників, ми в соборі служили панахиду.

Пам'ятаю, що на службі були також і мітингувальники, ми разом молилися. І тоді постало питання: захоплювати обласну адміністрацію чи ні? Мітингувальники були на роздоріжжі, і я, звісно, вболіваючи за Майдан, але розуміючи, що може бути кровопролиття, закликав до виваженого і розумного рішення...

Олег ПУСТОВГАР

22 січня увечері на полтавський Майдан спонтанно прийшли тисячі людей, чого ми не чекали. Можу констатувати, що тоді рада полтавського Майдану — ті, хто взяв на себе цю місію з кінця листопада, — вже відставала від революційних настроїв мас. Бо ми 22 січня

21 січня 2014 р. голова Полтавської ОДА Олександр Удовіченко провів прес-конференцію. За його словами, «були допущені певні помилки, але те, що відбувається сьогодні, відкриває дещо іншу сторону боротьби за владу з боку опозиції. Її лідери

вже не впливають на процеси. П'ять вимог опозиції — безапеляційні, їхня мета — підштовхнути до захоплення опозицією влади. Президент на задоволення цих вимог піти не може. Вихід один — шукати компроміс, бо межа перейдена, і треба зупинитися і перейти до пошуків компромісу. Президент України заявив про таку свою позицію і готовність шукати шляхи. Треба знайти в собі сили, знайти важелі впливу, щоб зупинити ескалацію, екстремістські позиції, які сьогодні мають місце на вулиці Грушевського. Основною ареною політичного протистояння є Київ, але певне напруження відчувають усі регіони, в тому числі й Полтавщина. Наша задача як представників виконавчої влади — зробити все, щоб в області відбувався мирний процес вираження своїх політичних поглядів і вимог. На мій погляд, до сьогоднішнього моменту нам це вдавалося робити...»

(Офіційний сайт Полтавської ОДА: adm-pl.gov.ua/news/oleksandr-udovichenko-mezha-pereydena-i-treba-zupinitis-ta-pereyti-do-poshukiv-kompromisu)

спланували ходу до меморіальної дошки Петлюрі, щоб ушанувати День Соборності. На п'яту годину на полтавський Майдан, як завжди, зібралося десь 200 осіб, і ми пішли ходою.

І тут телефонує Рената Кириченко, яка на кожному мітингу співала «Боже великий, єдиний, нам Україну храни!» — духовний гімн, і каже: «Тут біля Полтавської ОДА зібралися тисячі людей, а ви там, вибачте, сто калік, стоїте біля дошки Петлюри. Вам що, не шкода тих людей, які в Києві загинули?»

Ми провели короткий мітинг і повернулися до ОДА. А там уже просто відчувався такий дух, я б сказав, ненависті... Тому що вбивства вже настільки людей обурили... Було видно, що вже не зупинити цей народний потік.

Із заяви Полтавської обласної ради від 23 січня 2014 р.

...Україна — велика європейська держава і за своєю територією, і за перспективами розвитку. Ми всі дуже різні, у кожного свій характер, свої політичні уподобання, своє світосприйняття. Але всі ми — українці, єдиний народ, який усвідомлює багатомісячне історичне минуле Вітчизни, дбає про її сьогодення та майбутнє. [...]

Події, що сьогодні відбуваються на вулицях нашої столиці, ставлять під загрозу мир і стабільність у державі, подальший соціально-економічний розвиток України та її регіонів, благополуччя народу, можуть спровокувати громадянську війну.

Саме тому, відстоюючи інтереси виборців, ми вимагаємо від Президента забезпечити виконання законів України, закликаємо якнайшвидше врегулювати конфлікт мирним шляхом, що дасть можливість консолідувати суспільство і владу.

Ми також вимагаємо від мітингуючих на майдані припинити незаконні дії та повернути протестні акції в мирне демократичне русло.

Лише наполегливою працею ми зможемо зберегти нашу державу, досягти вагомих здобутків, примножити її силу, авторитет, можливості, досягти зміцнення економічного потенціалу України.

Єдність нашого народу є запорукою стабільності та розвитку, зростання добробуту людей у демократичній правовій державі.

(Офіційний сайт Полтавської обласної ради: oblrada.pl.ua/index.php/docs/rishennja-sesij-oblasnoyi-radi-vi-sklikannja/4108-ii-zasidannja-xx-sesija-vi-sklikannja-23-sichnja-2014-roku)

Юліан МАТВІЙЧУК

Після смерті Нігояна, я пам'ятаю, приїхали ми з хлопцями в Полтаву на автобусах. Ми були дуже злі. Якраз відбувся величезний мітинг біля облдержадміністрації, а люди саме пішли до міської ради. Я так і не зрозумів, чого вони туди пішли. Ми вискочили з автобусів і зразу побігли на штурм адміністрації. А там уже ВВ-шники стали, щити підняли. Ми на емоціях були, тому що вбивають уже людей. Це вперше таке було, що людей убивали у центрі столиці України.

Але спрацював здоровий глузд. Я виступив перед тими людьми, що залишалися тоді біля облдержадміністрації, й сказав, що завтра будемо робити реванш. Усіх, хто хоче взяти у цьому участь, прошу на Жовтневу, 14, будемо створювати нашу полтавську сотню самооборони. Хлопці пішли. Там стояв маленький столик, наша стандартна залізна каска і прапорець УПА. Записували всіх на один аркушик. Усі в черзі стоять, аж на вулицю та черга виходить. Кожен записує прізвище, ім'я, по батькові, вік, номер телефону, щоб був зв'язок. І там ми сформували перші вісімдесят осіб. [...]

Зібрання протестувальників 24 січня 2014 р. біля Полтавської ОДА з вимогою відставки її очільника О. Удовіченка (фото Т. Цирульник)

На ранок звідкись узялися мішки для снігу, шини, лопати, все це було підготовлено. Люди прийшли на Майдан і не знали, що буде. Я тоді тренував першу нашу сотню, вишикував їх біля офісу, дав усім протигази, бо знав, що під час усіх цих дій буде багато газу. Вони взяли якісь палиці, у когось були щитки, в кого що... Вишикувалися і пішли колоною на площу біля облдержадміністрації. Збиралися люди. Стояла сотня, люди бачили цю сотню, бачили, що є якийсь захист, є якийсь актив, що вже буде щось серйозне, і люди стягувалися.

Стягнулося тисячі три народу, площа біля адміністрації була вся забита повністю. Я вивів першу сотню наперед. «Беркут» сховався в будівлю адміністрації, тобто вони боялися виходити проти такого натовпу. З другого поверху відчинялися вікна, і вони повисовували гідранти. Я усіх попередив: якщо піде вода (а температура –10 була точно в той день, за такої температури, за законом, не можна застосовувати воду проти протестувальників), ми біжимо зразу під стіни — гідрант так не повернеш, щоб він стояв униз.

По суті, почалися такі певні «качелі»: ні ми не могли атакувати адміністрацію — через те, що заліплений був повністю весь вхід (ми думали, може, драбини нести, щоб якось через другий поверх залізти), ні вони не могли вийти — бо народу стільки стоїть, що нічого не зробиш. І тоді почалися переговори.

Петро ВОРОНА

Ми пішли з вимогою до очільників місцевих органів влади. [...] Пам'ятаю, що нас тоді запрошували в міліцію. Ми прийшли туди і думали, що будемо вести перемовини з головою обласної адміністрації, можливо, з головою облради, а там сиділи прокурор, начальник міліції області, начальник Служби безпеки. Намагалися з нами спілкуватися так, знаєте, на високих нотах, зверхньо. Але хлопці дуже гарно трималися, і ми сказали так: «Наша справа справедлива, ви повинні віддати людям під контроль адміністративні приміщення, ви повинні відмовитися від співпраці зі злочинцем президентом, ви повинні його судити».

На що голова адміністрації Олександр Удовіченко відповів: «Ви ж розумієте, я так не можу зробити, я — людина командна». Так само говорили й інші представники влади. [...] Ми розуміли, що вони не підуть назустріч, не підтримають народ. Я прямо під час переговорів заявив: «Ми виходимо звідси і входимо в обласну раду, беремо шини і захоплюємо обласну адміністрацію, тому що довго цей режим існувати не може». На що мені голова адміністрації сказав: «Петре Васильовичу, я б вам не радив цього робити». Я, по-моєму, йому відповів: «Ви не маєте права мені радити».

Вікторія РОДІЧЕВА

У людей була велика недовіра і до ЗМІ, і до міліції, прокуратури, судів. І я вважаю, що це стало однією з причин того, що вийшло багато людей. Вони не знали, звідки черпати інформацію, кому вірити. Вони міркували так: «Краще я вийду сам і подивлюся, що відбувається». Це стосувалося і тих, хто був на боці Євромайдану, і, мабуть, тих, хто був проти. Хоча справедливості заради треба сказати, що на Антимайдан здебільшого людей привозили автобусами.

Зібрання Майдану, акції регулярно відвідували журналісти. Вони це висвітлювали так, як бачили. Але варто зауважити, що журналіст — це специфічна професія, вони в усьому бачать якийсь підступ. Багато хто думав, що це кимось організовано, бачили в кожній людині, яка виходить на сцену, проплаченого активіста або партійного функціонера. (Типу «Партія сказала: «Надо», — комсомол ответил: «Есть».) Журналісти не довіряли активістам, активісти ж не довіряли журналістам, бо знали, що ті можуть вирвати слова з контексту, щось перекрутити. [...]

Я дуже добре запам'ятала, що відбувалося 25 січня. Стояв кордон «Беркута», вони не давали протестувальникам підійти до ОДА. Майданівці вимагали, щоб звільнилися наші місцеві керівники, які підтримували режим Януковича, щоб полтавський «Беркут» повернувся з Києва — ми знаємо, що його відправляли туди, щоб боротися з протестувальниками.

Беркутівці з кийками майже нападали на людей, і якось випадково так вийшло, що я стояла попереду, майже біля самого входу, і бачила все це. І от я беру телефон і починаю знімати — це вийшло інстинктивно. За тим телефоном мене й пам'ятали. Багато людей, мабуть, не знають ні як мене звати, ні яке в мене прізвище, але кажуть: «А, це ви та дівчина, яка була на Майдані з рожевим телефоном?» Бо завжди бачили, як я щось знімаю.

Тоді, 25 січня, я також знімала, а потім на сцену в один з моментів вийшла Олександра Супраженко. Це полтавка, яка проживає у Сполучених Штатах. Коли я про це згадала, то жартома подумала: «Так, без руки Сполучених Штатів у нас не обійшлося». І ось вона питає: «Чи є хтось із мобільними телефонами, камерами, фотоапаратами, щоб усе це фіксувати — все, що відбувається, а не вибірково, як журналісти?» Визвалася я і ще один хлопець.

Зібрання майданівців біля Полтавської ОДА 25 січня 2014 р. (фото Н. Граїцької)

Андрій БАРАНОВ

Я протягом чотирьох годин на морозі вів багатотисячний мітинг перед облдержадміністрацією, поки мої колеги разом з народними депутатами вели переговори з головою ОДА. Ми висували вимоги, і вони від імені Майдану доносили їх до тодішнього керівництва області. Я залишався з людьми чотири години на морозі. Пригадую, мені підносили якісь пластмасові стаканчики з чаєм, я його вже не міг тримати в руках. Але головне було не це, головне було те, що позаду мене стояло три шеренги озброєного «Беркута», екіпованого щитами, а переді мною — два ряди молодих хлопців, які також були озброєні, відповідним чином екіповані.

У такій наелектризованій ситуації конфлікт міг вибухнути у будь-яку хвилину. А за цими хлопцями стояли тисячі людей, діти, жінки. І ведучи цей мітинг, я розумів, що маю таким чином тримати цю ситуацію, щоб не допустити зіткнення.

Молоді дівчатка підходили до бійців «Беркута» і вставляли їм жовто-блакитні стрічки у щити. Ті хлопці стояли, посміхалися. Я повертався до них і просив: «Хлопці, не робіть цього. Перед вами стоять молоді...» Там були, здається, представники ультрас, які взялися захистити у разі... А це вже події відбувалися після того, як у Києві жорстоко били людей, жорстоко до крові, і не було жодної впевненості, що в Полтаві це не повториться. Цей день я пам'ятатиму завжди, тому що я розумів усю міру відповідальності, особисто своєї, — за те, щоб утримувати ситуацію в рамках мирного протесту, не допустити кровопролиття.

Юліан МАТВІЙЧУК

Юрій Бублик, який разом з іншими повернувся з переговорів, сказав: «Розвертай людей направо, заходимо в обласну раду». Беркутня залишилася біля ОДА, а обласна рада була порожня. Ми побігли туди і захопили її без бою. Відразу закріпили: тут буде склад, тут їдальня, там розмістимо інформаційний центр, там буде вербування нових сотників... Все було розплановано: де будуть стояти пости, як зв'язуватися по рації... все якось воно планувалося за один раз.

Поки я з Толіком Ханком налаштовував усю організаційну роботу в раді, бо треба було за день усе повністю налагодити, щоб було все готове для утримання приміщення... Виходжу на вулицю... А Денис (був у мене такий сотник) мав наказ будувати барикаду. То він побудував її до стелі першого поверху, що не видно було кінця-краю. Я кажу: «Будуйте барикаду десь в іншому місці, бо тут уже нікуди». Реально... хто бачив, там була така височенна барикада, що пандус побудували до неї.

Зала засідань Полтавської обласної ради під контролем протестувальників (фото О. Матвієнко)

Архієпископ ФЕДІР

Того вечора, коли наші мітингувальники зайшли до приміщення обласної ради, я у світському одязі, щоб якось себе не видати, також був там. Ми купували чай, продукти, туалетний папір і заносили в приміщення обласної ради.

Офіційне звернення ультрас ФК «Ворскла»

Ми, фанати футбольного клубу «Ворскла», патріоти свого міста і своєї України, висловлюємо солідарність із революціонерами Майдану, висловлюємо їм повну підтримку в боротьбі за чесну, справедливу, вільну Україну і повністю підтримуємо їх у цьому. Ми засуджуємо нинішню владу, яка своїми діями і своєю безвідповідальністю та цинічним ставленням до своїх громадян довела країну до сьогоднішнього протистояння. Ми висловлюємо щире співчуття рідним і близьким Героїв України, загиблих смертю хоробрих в ім'я своєї Батьківщини. Закликаємо жителів міста висловити свою громадянську позицію на вулиці. Тільки змінами ми зможемо досягти кращого майбутнього. Києве, Полтава з тобою!!!

Слава Україні!!!

(wglife.com.ua/anonsi.html?new_id=552)

Вікторія РОДІЧЕВА

Коли зайняли приміщення Полтавської обласної ради, потрібно було організувати інформаційний простір. Зрозуміло, що журналісти також люди і не можуть цілодобово перебувати там, тому ми вирішили створити свій канал на Ютубі, сторінки у соцмережах, де будемо інформувати... навіть не полтавців (ми розуміли, що швидко ці канали не стануть популярними), а повідомляти ЗМІ, що відбувається, анонсувати якісь акції, пікети тощо.

Хо́да містом учасників полтавського Майдану до ТРК «Лтава» 26 січня 2014 р.

Для чого це робилося? Ми розуміли: якщо люди через ЗМІ не дізнаються, що відбувається, вони не зможуть прийти підтримати. А якщо не буде масовості, відповідно, не буде реакції згори. Одна річ, коли на пікет приходять двоє людей, інша — коли тисячі. А це неможливо було без участі ЗМІ. Тож ми створили ютуб-канал, сторінки у Фейсбуці та Вконтакті, назвали їх «Полтава-репорт», почали все знімати, фіксувати. У мене була професійна фотокамера, але також знімали і на відеокамеру, на телефони.

На Майдані працювали прес-служби партій. Особливо свободівці гарно висвітлювали, я вважаю, що доволі об'єктивно. Це Олександра Сиротенко, яка пізніше з іншими активними людьми створила Полтавський батальйон небайдужих. У нас із дівчатами зі «Свободи» в приміщенні обласної ради був такий собі інформаційний куточок з відповідним написом.

Через кілька днів я зрозуміла, що між партіями, громадськими організаціями була слабка координація. Адже було багато опозиційних сил, які брали участь у Майдані, і кожен планував власні заходи. На ці заходи приходили прихильники цих сил, але їх було мало, тому, звісно, треба було об'єднуватися.

Я запропонувала людям, які входили до ради Майдану: «Я людина далека від політики, ніколи не була в жодній партії чи громадській організації, буду кожного дня обдзвонювати всіх ваших керівників, дізнаватись, які у вас плани на наступний день. Повідомлятиму про це ЗМІ, надсилатиму їм листи чи публікуватиму у Фейсбуці, щоб вони поширювали анонси, і щоб люди могли на ваші акції підтягуватися». Всі погодилися, ніхто не мав заперечень, навпаки, всі були раді.

У мене на той час була можливість майже цілодобово за цим стежити. Хоча дитина у мене з особливими потребами, але на той час було кому побути з нею. Я вважала, що надзвичайно важливо цим займатися, адже не хотіла, щоб моя дитина жила в такій країні, на яку вона тоді перетворювалася.

Ігор Нестеренко, представник ГО «Союз громадян України», взяв на себе відповідальність за зібрання полтавчан, що 27 січня 2014 р. біля пам'ятника Лялі Убийовк висловили невдоволення захопленням майданівцями приміщення облради.

(archive.kolo.poltava.ua/2014/01/27/na-mitingu-za-poryadok-v-poltavi-led-ne-pobilisya-i-nazivali-presu-prodazhnoyu-audiozapis)

Юліан МАТВІЙЧУК

Ми називалися «Полтавська Січ». Кожного дня ми виставляли пости на барикаді, на другому поверсі. «Полтавська Січ» ніколи не нудьгувала, скажімо так. Постійно були тренування, постійно надходила інформація, телефон не замовкав ні вдень, ні вночі. Ми з Толіком Ханком змінювали один одного, я чергував уночі, у «найвеселіший» період, а він удень. Чергував — означає був сотником. Тобто треба було розставляти людей, міняти їх, поїти чаями і таке інше.

Вночі постійно надходила інформація, що, скажімо, із Харкова на Київ їдуть тітушки, або якийсь «двіж» збирається в Полтаві й зараз наш намет будуть громити. Тому у нас в обласній раді створилася гвардія — люди, які виходили і тримали лінію. Фактично це була група швидкого реагування. До неї входили молоді хлопці, керував ними Діма Коряк. Я, припустімо, говорю Дімі: «Проблеми з наметом», — і ми, раз за разом, тренувалися, відпрацьовували схему. Вони мерщій хапали свої палюги (в них не було щитів), вибігали і зразу могли будь-яку проблему вирішити.

Віктор СТЕБЛЯНКО

Коли зайшли у приміщення обласної ради, там постійно перебували люди. І щоб це перебування було змістовним, ми вирішили організувати якусь програму. І в цьому приміщенні весь час хтось виступав. То музиканти, то ми самі читали лекції.

Антон Цедіка на той час я вже добре знав. Він такий дуже зважений хлопчина, розумний, користувався величезним авторитетом серед молоді. Тоді він чомусь асоціювався з «Правим сектором». До його точки зору тоді ця радикальна молодь дуже прислухалася. І Антон Цедік вийшов і прочитав лекцію з історії античної літератури. Мене це дуже вразило, така потужна лекція, гідна вишів. Інколи люди відкривалися з такого боку, що ти від них навіть не очікував.

З вимог до влади полтавського Майдану, прийнятих на народному вічі 29 січня 2014 р.

...Регіональні [вимоги] (до Полтавської обласної влади):

– засудження обласною радою агресивних дій, убивств, катувань та визнання відповідальності чинної центральної влади за ескалацію громадянського конфлікту на основі проекту рішення, уже затвердженого Євромайданом та внесеного опозицією на розгляд останньої сесії Полтавської обласної ради;

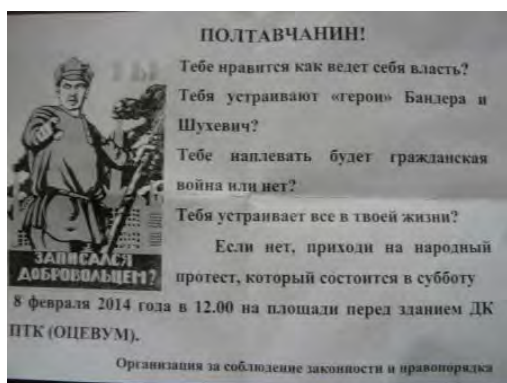
– звернення до МВС України у Полтавській області з вимогою відкликання полтавського «Беркута» і бійців внутрішніх військ із Києва додому;

– вихід О. Удовіченка та його підлеглих по всій вертикалі виконавчої влади з Партії регіонів як політичної організації, що несе відповідальність за останні події в державі, а в іншому випадку — вихід у відставку;

– закриття кримінальних справ, порушених проти учасників полтавського, кременчуцького та інших Євромайданів Полтавщини.

(archive.kolo.poltava.ua/2014/01/30/poltavskij-jevromajdan-mitinguvalniki-oprilyudnili-svoi-vimogi)

З повідомлення прес-центру Полтавського обласного комітету КПУ від 5 лютого 2014 р.

5 лютого 2014 р. у приміщенні Полтавського обкому КПУ пройшли збори громадян Полтавщини за участю комуністів і комсомольців, представників громадських організацій м. Полтави: [...] Всеукраїнського Союзу жінок-трудівниць «За

майбутнє дітей України», Всеукраїнського Союзу радянських офіцерів, громадської організації «Інтелігенція України за соціалізм», а також представників громадської організації «Союз громадян України».

Усвідомлюючи складну політичну та економічну ситуацію в країні, ескалацію подій, коли перед народом України постала реальна загроза фашизму і розколу країни, нерішучість влади у відновленні законності та правопорядку, представниками громадських організацій Полтави за активної участі комуністів Полтавської обласної організації КПУ була створена організація «За дотримання законності і правопорядку в Полтавській області».

Учасниками зборів було сформовано штаб організації. Її очолив другий секретар Полтавського міськкому КПУ Дмитро Мірошніченко.

(kpu.ua/ru/67266/sozdana-organizaciya-za-soblyudenie-zakonnosti-i-pravoporyadka-v-poltavskoj-oblasti)

Андрій БАРАНОВ

Одного разу після чергування у приміщенні обласної ради я їхав додому на власному авто. Мене наздогнали чотири екіпажі ДАІ, блокували і намагалися забрати моє авто на штрафмайданчик. Крім ДАІ приїхала опергрупа з райвідділу міліції, мені почали інкримінувати якісь злочини, шукали зброю і таке інше. Це було біля басейну «Спартак». Я встиг про це повідомити своїм соратникам. Від приміщення обласної ради прибігли хлопці-активісти і буквально вирвали моє авто з цієї блокади, нам вдалося таки не віддати його.

Звісно, влада такими діями мала на меті обезголовити Автомайдан, вирвати керівника, так би мовити, щоб залякати, показати, що так буде з кожним, зробити все, аби цей рух, який тоді вже сформувався і був досить потужним, знешкодити.

Я потім пройшов кілька судів. До речі, слід відзначити, що всі ті суди я виграв. Бо такі дії, які відбувалися з боку міліції, коли їм даєш правову оцінку... Навіть ті суди в тих умовах не могли прийняти іншого рішення, бо то був повний правовий беспредел.

Заява Народної ради Полтавської області від 8 лютого 2014 р. щодо визнання правових засад її діяльності (схвалено у сесійній залі обласної ради на форумі Євромайданів Полтавщини)

Народна рада Полтавської області заявляє про те, що приміщення по вул. Жовтневій, 45 в м. Полтава зайняте громадянами у зв'язку з ігноруванням думки мешканців Полтавщини і прагнень народу як центральною владою, так і депутатським корпусом обласної ради та ОДА. Для знаходження шляхів порозуміння та виходу з кризової ситуації в нашій області пропонуємо:

1. Забезпечити роботу Народної ради Полтавської області в приміщенні за адресою: вул. Жовтнева, 45 в м. Полтава шляхом закріплення приміщення обласної ради для роботи з громадянами та організаційної роботи. Надати можливість безперешкодного використання сесійної зали для проведення засідань Народної ради. Забезпечити обов'язкове врахування рішень Народної ради в роботі облдержадміністрації та обласної ради.
2. Забезпечити вільний доступ у приміщення Полтавської обласної ради по вул. Жовтневій, 45 для громадян Полтавської області.
3. Змінити керівництво та переформатувати владу пропорційно до прихильності виборців Полтавщини: 56,65% є прихильниками парламентської опозиції і 35,5% — провладних політичних сил. Безумовно звільнити із займаних посад осіб, причетних до корупційної вертикалі та протизаконних дій.
4. Змінити керівництво постійних комісій обласної Ради: з питань бюджету та управління майном; з питань забезпечення законності та правопорядку, змінивши їх управління з провладного на опозиційне.
5. Здійснити деполітизацію державної обласної телекомпанії «Лтава».
6. Гарантувати незастосування репресій та переслідувань з боку правоохоронних органів щодо учасників громадських протестів; звільнення затриманих активістів; захист активістів, які брали участь у входженні в приміщення обласної ради, від посягань на їхнє життя та здоров'я з боку криміналітету та силових структур; гарантувати незастосування репресій з боку податкових та контролюючих органів щодо бізнесу активістів.
7. Не використовувати обласну раду та облдержадміністрацію як інструмент виборчої боротьби, а націлити їхню роботу виключно на розв'язання потреб громади.
8. Встановити пам'ятник засновникам міста на площі по вул. Леніна в м. Полтава і перейменувати її разом з одноіменним районом.
9. Припинити переслідування студентів ВНЗ Полтавської області за прояви їхньої громадянської позиції. Поновити на навчанні усіх студентів, що були відраховані за період з 1 грудня 2013 року.
(Архів Полтавської обласної організації політичної партії «За Україну!»)

Роман ЧАБАНОВСЬКИЙ

На початку лютого проти майданівців відкрили кримінальні справи, проти мене особисто і проти Петра Ворони. Нас звинуватили у захопленні обласної ради, в тому, що ми це організували, керували цим. Хоча, знову ж таки, це була воля Майдану, і всі просто зайшли туди. Тим більше, будівля обласної ради — це не чиясь приватна власність, це власність громади, тому громада має право безперешкодного користування цією будівлею.

Після відкриття цих кримінальних справ ми отримали свій домашній арешт. Нам причепили на ноги браслети, і вже наша революція продовжувалася під арештом, так би мовити.

Провладний мітинг біля Полтавської ОДА під гаслом «Збережемо Україну!». 8 лютого 2014 р.

Резолюція мітингу

Україна переживає складний період. Недобросовісні політики використали мирні акції протесту, право на які мають усі громадяни країни, для розпалювання ворожнечі. Ведуться інформаційні війни, чиниться тиск на громадську думку. Вже є постраждалі від силових протистоянь. Держава опинилася перед загрозою втрати суверенітету, економічної стабільності. Ми схвалюємо зусилля Президента України В. Януковича, який застосовує всі можливі методи мирного врегулювання конфлікту, знаходження компромісу. Ми висловлюємо свою підтримку голові ОДА О. Удовіченку, який своїми діями унеможливив застосування сили та кровопролиття на Полтавщині. Стверджуємо: блокування адміністративних будівель та формування надуманих органів, загонів самооборони — незаконні, не виправдані ніякою політичною доцільністю. Революції немає — влада на Полтавщині легітимно виконує свої повноваження, підприємства та організації працюють. Вимагаємо від політичних екстремістів: звільнити захоплене майно і вести діяльність у правовому полі.

Закликаємо Президента в найкоротший термін сформулювати уряд, здатний ефективно працювати. Вимагаємо від народних депутатів невідкладно узгодити рішення щодо законів, які стабілізують політичну ситуацію в Україні. Наполягаємо на здійсненні рішучих кроків у реформуванні місцевого самоврядування. Кожна громада повинна мати реальне право, повноваження і ресурси для самостійного розв'язання нагальних проблем. Пропонуємо розглянути та законодавчо затвердити принципи регіональної економічної справедливості. Зароблені кошти повинні переважно залишатися в області, бути стимулом до ефективного господарювання. [...]

(archive.kolo.poltava.ua/2014/02/08/vlada-u-poltavi-prosit-prezidenta-stvoriti-novij-uryad-a-mitinguvalnikiv-e28093-zvilniti-oblradu)

Петро ВОРОНА

З моїм затриманням була майже пригодницька історія. Коли мене попередили: «Тебе запросять для зняття показань, але в той же день можуть заарештувати», — я вирішив їхати на київський Майдан. Кілька людей знали, що я їду в Київ. Я зустрівся в районі Супрунівки зі своїми друзями, а потім сів на маршрутний автобус і поїхав.

Поки я їхав до Лубен, автобус двічі зупинявся: перший раз біля Хорола, нібито була затяжна аварія, а потім у Лубнах, там, де пост ДАІ на об'їзній дорозі. Зупинили автобус і сказали: «У нас є відомості, що один із пасажирів везе з собою зброю». Я тоді вже все зрозумів, не витримав і сказав: «Люди, вибачайте за такі великі затримки. Дехто з вас, може, поспішає на літак, у Бориспіль. Ці затримки пов'язані зі мною, я — активний учасник Майдану, і мене хочуть затримати».

Вони сказали: «Ви Ворона?» — «Так, я Ворона». Завели мене в приміщення ДАІ, і я чекав, поки начальник лубенської міліції привезе постанову суду про мій домашній арешт. Чому так зупиняли автобус усю дорогу? Тому що саме в цей час відбувалося засідання суду — вони повинні були узаконити мій арешт, щоб було відповідне рішення.

Потім у супроводі міліціонерів мене з Лубен доставили до Київського райвідділу Полтави, де й вручили відповідні документи. Щоб мені їх вручити, треба було знайти понятих, щоб хтось міг це засвідчити. Ніхто не хотів підписувати, знайшли, перепрошую, двох щойно звільнених із в'язниці людей, безхатченків, як кажуть у народі, бомжів. У них були довідки про закінчення терміну покарання, і вони цими довідками, а не паспортами, фактично, засвідчили, що мені були вручені документи про підозру.

Судові засідання проходили вночі. Депутати Верховної Ради Бублик, Каплін, Головко намагалися взяти мене на поруки, але їм відмовили. Я висловив недовіру судді Тимошенко, яка працює до цього часу, досі не звільнена, яка порушувала всі норми вітчизняного судочинства. Мою скаргу не задовольнили, і таким чином я опинився вдома, під арештом.

Юліан МАТВІЙЧУК

«Полтавська Січ» жила, постійно звіти виходили якісь нові акції. Ми працювали за різними напрямками: десь гральні автомати закрили, десь наливайку розігнали, тобто постійно чимось займалися. Але ми розуміли, що основна наша проблема — це уряд і режим.

До речі, на середину лютого з усіх обласних рад, окрім Львівської, Тернопільської, Франківської та Полтавської, майданівці вийшли. І ми пишалися тим, що наша область не здавала своїх позицій.

Але тоді лідери Майдану домовилися про те, що утримання адміністрацій не дає жодного результату, і тому ми обмінємо будівлю адміністрації на політв'язнів, яких понабирав режим за час революції. На той час було вже дуже багато політв'язнів: Чабановський, Ворона знаходилися під домашнім арештом, багато наших хлопців сиділи в СІЗО.

Було дуже важко віддавати будівлю обласної рали. Ми її утримували майже місяць і встигли вже обжитися. Коли ти хлопцям кожного дня говорив, що «ми тут до кінця», «ми тут до перемоги», і тут тобі треба їм сказати, що ми звідси виходимо заради політв'язнів... Це було найважче в моєму житті. Тому що зразу починається — «зрада» і таке інше... Але тоді треба було мислити більш прагматично, не емоційно, скажімо так.

Роман ЧАБАНОВСЬКИЙ

Суд скасував мені домашній арешт 18 лютого ввечері. В цей час у Києві були вже серйозні бої, було вже кілька десятків загиблих. Усі вже зрозуміли, що режим просто втрачає відчуття реальності, якось вони нічого не розуміють, і треба за них серйозно братися і закінчувати це все.

18-го ввечері з мене зняли кайдани. Тоді у нас було віче, ми організували кілька машин, сім чи вісім, і пробували пробитися на Київ. На виїзді з Полтави через кожні 10–15 кілометрів по трасі стояли правоохоронці. Вони були озброєні, з бойовими автоматами, і нікого не пропускали. Ми зрозуміли, що так просто ми туди цієї ночі не проб'ємося.

Тоді виник такий план: вернутися назад, у Полтаву, а на наступний день зібрати якомога більше людей, якомога більше машин і просто пробивати собі дорогу до Києва. Плюс було таке серйозне завдання — перекрити рух автобусів з тітушками і зі спецпризначенцями у бік Києва, тому що їх переважно везли зі сходу, а Полтава, фактично, стояла посередині цієї дороги.

Цією справою дуже активно займалися, на жаль, уже покійні наші герої: Дмитро Коряк, який пізніше пішов воювати в батальйон «Азов» і загинув під час Широкинської операції, і Антон Цедік, який загинув в Іловайську, теж доброволець. Вони та ще інші хлопці, футбольні хулігани, нам дуже сильно в цьому допомагали. Вони робили рейди по трасах і просто пробивали колеса автобусів, які їхали з тітушками, не давали їм доїхати до Києва.

Віктор СТЕБЛЯНКО

Після того як у Києві на Майдані стали гинути люди, обурення набрало вже такої сили, що важко було зрозуміти, як цим процесом будемо керувати. Ми зібралися біля облдержадміністрації. Людей було так багато, що розділилися на дві колони. Одні пішли до міліції, щоб припинити цей силовий тиск. Люди скандували гасло ще з часів Помаранчевої революції: «Міліція з народом!» Але вже тоді було зрозуміло, з ким насправді міліція.

Ми розуміли, що міліція штурму не могла допустити, бо в них зброя, у них певні інструкції, і якщо люди почнуть штурмувати... Але якщо говорити відверто, то серед тисячного натовпу, звісно, могли бути кримінальні елементи. Контролювати весь натовп було неможливо, але й допустити штурм було теж неможливо.

Поряд зі мною стояв Петро Васильович Ворона, ще хлопці, і ми стали перед міліцією і намагалися стримати людей, бо натовп міг видавити двері, а далі ситуація вийшла б з-під контролю. Намагалися стримати людей, аби не сталося захоплення цього приміщення, приміщення зі зброєю. Петро Васильович розумів, і я як військовий усвідомлював: якщо почнеться штурм, то нам (тому що ми спереду) дістанеться що з того, що з іншого боку.

19 лютого 2014 р. майданівці біля приміщення Полтавської ОДА (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан-Полтавщина»)

Станіслав КОРЯК

Люди збиралися штурмувати управління міліції. Я разом зі своїми друзями-побратимами був там. Міліціонери стояли з автоматами, щитками... В мене були знайомі в міліції, то казали, що тоді вже в них були бойові патрони, могли насмерть стріляти... Якби не Петро Ворона і той самий Олекса Коба... Я думаю, були б розстріли. Їм вдалося людей угамувати. Люди були дуже злі, їх було дуже багато. Там був ґанок на вході, з пластику, то він уже просто ходором ходив.

Люди ніби заспокоїлися. Потім, дивлюся, натовп став відходити вбік. Я з другом пішов слідом, і ми побачили, що люди збираються біля офісу Партії регіонів. Коли ми підходили туди, я почув, що вже починають бити шибки. Тоді стало зрозуміло, що скоро з тим офісом станеться щось погане.

Віра МАСЛАК

Наша жіноча група рушила разом з усіма в бік осередку Партії регіонів на вулиці Рози Люксембург. Ми не дуже близько до приміщення знаходилися, але я бачила, як почалося: язики полум'я розповзалися з вікон, посипалося скло...

Потім натовп ринув у бік держадміністрації, так що я вже не могла бачити, що там відбувалося далі. Ми добігли на площу до держадміністрації... Хоча ми не бігли, а просто сунули всі. Підійшли до намету. Хтось із правоохоронців (вони були всі в шоломах) мене впізнав, бо я

раніше працювала в правоохоронній структурі, і я почула: «Віро Миколаївно, забирайте своїх людей на той бік дороги, бо тут зараз буде небезпечно».

Я підбігла до своїх дівчат, сказала: «Дівчата, давайте бігом з намету». Ми почали хапати медикаменти і що було під руками ближче. Взяли пакунки з бинтами і медичними препаратами і побігли до рогу вулиць Сінної й Жовтневої, і там розгорнули швиденько... Ну, ми зрозуміли, що буде щось подібне до Києва, ми розгорнули там тимчасовий медичний пункт — на випадок, якщо комусь знадобиться допомога.

Віктор СТЕБЛЯНКО

...Не можу сказати, хто перший кинув камінь в облдержадміністрацію. [...] Але основну масу вікон, я повинен сказати, вибила сама міліція, яка знаходилась усередині. Важко сказати, чи це правильно. Мабуть, правильно. Вони намагалися затулити вікна щитами, щоб не допустити потрапляння у приміщення пляшок із запальною сумішшю. Полетіло скло на бруківку, люди почали кидати каміння у вікна, кинули й кілька пляшок із сумішшю. Коли кинули першу пляшку, я дивився на людей... Я розумів, що це не зовсім правильно, це не ті методи. Але що робити? Так відбувається, нічого не вдієш. Там було багато людей, були й зрілі, і всі настільки схвально сприйняли, коли пляшки із запальною сумішшю полетіли... Це натовп завело.

Потім із приміщення облдержадміністрації вийшла міліція. Відразу вишикувались і почали на Майдані всіх без розбору дубасити. Ну, і перший їхній вихід, так би мовити, людей розсіяв, усі розбіглися. Багато хто відійшов до вулиці Жовтневої. Міліція й далі людей витісняє. Бабця одна майже кожен день на Майдан ходила. Так повільно з палицею йшла... І міліція почала її щитами штовхати. Це людей дуже обурило, і вони пішли на штурм удруге.

Міліціанти у нас тоді теж погано навчені були. Вони повинні були залишатися якось у строю, я так думаю, а вони розбіглися по Майдану, думаючи, що зараз усіх тут відлупцюють. Головне завдання, яке ми перед собою ставили, — щоб ніхто не постраждав, зокрема й міліція, вони ж теж люди. Я через натовп повертався, і хтось із міліціантів мене по спині вдарив. Дивлюся: один із них дуже вже захопився, забіг уперед, об щось перечепився, упав — і молодь із палицями його обступила. І що ж робити? Думаю, зараз йому дістанеться... І я якось автоматично на нього зверху ліг. Він щось там ногами брикався, мабуть, думав, що я його битиму. І коли я на нього ліг, ні один із тих хлопців — а всі були на адреналіні, — ніхто не вдарив. Ну, а потім міліціант зрозумів, що я йому шкоди робити не буду. Кажу: «Все, давай вали звідси». Він чомусь потім не підійшов, не подякував...

Протистояння ще довго тривало. Близько 9-ї вже менше людей стало. Стягнули сміттєві баки, зробили імпровізовану барикаду. Що дуже вразило — народ, як і в Києві, швидко почав збирати бруківку. Майже всю бруківку з вулиці Жовтневої люди розібрали і перенесли до ОДА. Я думаю, що для влади, нашої полтавської, це були суттєві показники — обурення людей настільки потужне, що розмовами й одним «марафетом фасаду» вже не обійдешся.

Міліціанти захищають приміщення Полтавської ОДА. 19 лютого 2014 р.

19 лютого 2014 р.

чали робити барикади, озброюватися битами, арматурою, яку там знаходили. Тому що ми не знали, що буде далі...

Ми пішли в гуртожиток, аби перевдягтися, попиту чаю і вертатися назад, тому що була така ситуація... Коли йшли, то побачили чоловіка, який лежав у калюжі... біля стадіону «Ворскла». Повз нього проходило багато людей, ніхто не звертав уваги. Ми вирішили підійти, поцікавитися, що трапилось.

Підійшли — нормальна людина. Виявилось, що він проходив повз ОДА, саме коли був розгін. Він участі не брав, просто проходив повз. Його наздогнали беркутівці й побили. Побили і покинули там. А він ішов, поки втратив свідомість. От. Ми викликали «швидку», зателефонували його знайомому, його приїхали забрали. У нього була вивихнута нога і страшні синці, як нам розказували.

Тетяна АВДСЄВА

Одна бабуса, видно, що небідна жінка — в гарній шубі, з маленькою собачкою, — проходила повз наш намет, і саме після того, як відбувся штурм ОДА. То вона проходить із цією собачкою і починає: «А що б ви, кляті, виздыхали, щоб вам те-то і те-то було, щоб...» Такими словами називала, що просто не передати. А ми якраз прибирали біля намету каміння, підійшли до неї (власне, нам цікаві різні думки), питаємо: «Що вас не влаштовує?» Виявляється, їй було шкода вибитих вікон. Хлопці намагалися її заспокоїти, казали, що вікна можна заскрити. Ну, і врешті вона пішла далі.

Петро ВОРОНА

Великий внутрішній жах викликала, звісно, смерть хлопців. Коли були перші смерті, я телефонував у Київ до свого товариша, голови Зінківського УДАРУ

Станіслав КОРЯК

Коли у нас у Полтаві був штурм ОДА, то особисто мені дісталось... двома світлошумовими гранатами. Одна розірвалася просто переді мною, друга — біля ноги. І тоді я не пошкодував, що свого часу купив собі дорогі штани і дороге надійне взуття, яке на мені не загорілося, не розірвалося. В принципі, може, й врятувало мене від інвалідності. Але мене тоді оглушило — я десь із півгодини не міг прийти до тями, кудись біг — куди, я навіть не розумію...

З моїми друзями була схожа ситуація — їх теж оглушило, але вони вже десь за годинку прийшли в нормальну фізичну форму, почали робити барикади, озброюватися битами, арматурою, яку там знаходили. Тому що ми не знали, що буде далі...

Панахида у полтавському Свято-Успенському соборі за загиблими учасниками Майдану та міліціонерами. 21 лютого 2014 р. (фото poltava.to)

Віталія Григоровича Панченка, питав: «Як справи, Віталію?» Він каже: «Все нормально, намет наш згорів, але прапор врятували. Зараз витягаємо з поля бою хлопців, які загинули». Я тоді на них кричав: «Віталію, у тебе малі діти вдома, забирай усіх хлопців і їдьте додому, я не зможу потім жити з тим, що я вас туди направив, а ви загинули». Він каже: «Ми нікуди не поїдемо».

Роман ЧАБАНОВСЬКИЙ

Після штурму обласної адміністрації нам вдалося все привести у спокійний ритм. Ми домовилися, що адміністрація не працює, ми її блокуємо, ніхто ні в кого не стріляє. Тоді були заблоковані адміністрації, фактично, по всій Україні. Я думаю, що це й стало останньою краплею, причиною того, що Янукович утік: він побачив, що нічого не контролює.

Управління міліції почали здаватися самі. На Майдані в Києві «Беркут» уже не міг триматися — їм нормально дісталось від майданівців, а ВВ-шники почали масово здаватися в полон. В областях влада не контролювала ситуацію. Я думаю, що Януковичу навіть не було кому подзвонити в ту чи іншу область, щоб дати якийсь наказ. Фактично, таким чином, ми владу в нього з рук вибили.

Вікторія РОДІЧЕВА

Для мене одна з найбільш пам'ятних дат полтавського Євромайдану — 21 лютого, день, коли було знесено в Полтаві пам'ятник Леніну. Це також день перемоги наших біатлоністок у Сочі, коли вони принесли нам золоту медаль. Було багато суперечок, чи варто їхати до країни-агресора в цей час, коли у нас такі події. А я перед тим на Євромайдані говорила, що ця перемога для нас дуже важлива, тому що біатлон — такий вид спорту, який Росія ставить на одне з перших місць, це для них дуже важливий вид спорту, і він, до того ж, уособлює також реальну боротьбу, тому що і стрільба... і те, що відбувалось на Євромайдані в Києві... тобто воно якось символічно все було.

21 лютого я саме їхала з дитиною із Західної України. Вірніше, намагалася доїхати із Західної України потягом до Полтави. Ми вісім годин стояли під Києвом, я вся була на нервах, бо як дістатися з дитиною з інвалідністю... Це був дуже важкий день. І ось я встигаю на цю нашу

Зі звернення голови Полтавської ОДА О. Удовіченка, голови Полтавської облради І. Момота, начальника УМВС України в Полтавській області Е. Федосова до мешканців Полтавщини від 20 лютого 2014 р.

Зараз у державі глибока політична криза, яка, на жаль, призвела до масового протистояння в суспільстві. І розв'язати її можна виключно переговорами політиків за «круглим столом». І доки політики шукають компромісу, всі ми є заручниками цієї ситуації. Враховуючи це, ми звертаємося до всіх, хто нас чує і бачить, із проханням дотримуватися чинного законодавства України та забезпечити мир, спокій і правопорядок у нашому краї.

Ми неодноразово висловлювали гордість з того, що громада Полтавщини завжди демонструвала високий рівень правової свідомості й правової культури. На жаль, 19 лютого не обійшлося без сутичок і в нашому чудовому місті. Група молодих людей, озброєних заготовленою бруківкою, заточеними лопатами, граблями, сокирами, металевими прутами, вибуховими пристроями, начиненими цвяхами та скалками з каміння, близько 19-ї години спробувала штурмом захопити приміщення Полтавської ОДА. Були понівечені вікна на 1-му та 2-му поверхах, а також розбите скло входних дверей. Та найстрашніше те, що молоді люди застосували свою силу та зброю до працівників міліції, які несли там службу. Внаслідок нападу п'ять міліціонерів отримали травми різного ступеня тяжкості. Правоохоронцям довелося задля власного захисту та припинення правопорушення вжити адекватні заходи реагування. Наразі між організаторами заходу та правоохоронцями існує домовленість про недопущення застосування сили. Сподіваємося, що всім вистачить здорового глузду утриматися від насилля та зберегти життя і здоров'я усім учасникам заходів.[...]

(archive.kolo.poltava.ua/2014/02/20/zvernennya-golovnogo-milicionera-ta-ochilnikiv-poltavskoi-oblasti-do-zhiteliv-mista)

«золоту» гонку в Сочі. Близкуча перемога наших дівчат, коли вони на російській території «зробили» росіян, перестріляли їх, так би мовити. Вона дала таке піднесення в емоційному плані...

І після того я поїхала на колишню зупинку Леніна, подивитися, що відбувається. Там на той час тільки-тільки встигли звалити пам'ятник Леніну... одночасно проходили ці події — біатлонна гонка і знесення кривавого вождя. Я дуже добре пам'ятаю, куди відвезли голову Леніна, бо супроводжувала хлопців, які транспортували її. Вважаю, що це одна з ключових для полтавського Євромайдану дат — знесення ідола.

Віра МАСЛАК

Коли ми відкрили двері адміністрації, з одного боку, це сприймалося як перемога. З іншого — було розуміння того, що одні політики змінять інших, і все. І це було найстрашніше.

Коли ми тривалий період перебували у приміщенні держадміністрації, намагалися організувати там різні культурно-масові заходи, щоб якось люди трималися купи, щоб розуміли, що вони комусь потрібні. Це було важливо у психологічному аспекті. Найстрашніше сталося тоді, коли політичні партії повирішували питання переходу влади і була дана команда залишити приміщення адміністрації.

До нас підійшли молоді люди і сказали: «Ми не хочемо». Уже всі політичні партії вивели своїх людей з адміністрації, залишилася тільки молодь на чолі з Дмитром Коряком. Ми Дмитра покликали і сказали: «Давайте якось це питання вирішувати, тому що ви не повинні тут самі залишатися. Коли тут були представники всіх партій, громадських організацій, багато людей, тоді ви були у безпеці. Але зараз, незважаючи на те, що нібито уже і влада змінюється, вам загрожує небезпека. Ніхто вам не допоможе, а якщо тут раптом хтось виб'є шибки, то ви будете нести відповідальність. І ви можете отримати ще й покарання за свій патріотизм і відданість Україні». Але Дмитро сказав, що хлопці й дівчата не хочуть звідти виходити.

Ми тоді на електронну пошту написали Бубликові, Головку і Капліну звернення від полтавської громади: мовляв, ви сюди людей заводили, то, будьте добрі, приїдьте сюди і вирішіть це питання. У цей день саме була зустріч із Кличком на Майдані. Тоді стояла велика машина, всі виходили на ту машину, виступали, гарно говорили... Але хлопці й дівчата в приміщенні адміністрації були залишені напризволяще. Ми сиділи до самого вечора, поки не приїхали народні депутати й не закрили ці питання.

Тетяна АВДЄЄВА

Ми брали участь у створенні Громадської ради ОДА. [...] Ну дуже тяжко проходили ці засідання. Коли був перший день... Чесно, це марнування часу. Тяжко через те, що дивишся на різні нібито громадські організації, яких ти раніше й не бачив, а вони звідкись з'являються, чубляться, поливають одне одного брудом... І ця Громадська рада перетворюється на таку міжособистісну розборку. Вони один одному не подобаються, скубуються між собою, щось не можуть поділити...

За великим рахунком, я не знаю жодної людини з нашої організації, яка прагнула б якоїсь влади чи підвищення. Єдине було прагнення — щоб почалися зміни. Щоб справді, коли наші діти народяться, вони сказали: «Я — українець, і пишаюся цим. Це моя країна. У мене є все, що необхідно для життя. Я можу вступити в університет, який мені подобається. Я можу отримати

житло по його закінченні. Я можу отримати роботу, яку забажаю — не таку, яку можу знайти, а ту, яку я бажаю. Я маю ідею, якийсь винахід, який можу втілити...» А коли ти приходиш і дивишся на розборки влади... Ви ж громадські діячі, от і вирішуйте громадські проблеми, для чого ви між собою скубетесь?

Віктор СТЕБЛЯНКО

У соцмережах почали поширювати новину, що біля пам'ятника невідомому солдату планують збиратися проросійські сили. Тоді вийшло багато полтавчан, уся площа була заповнена, а проросійських сил чомусь не було. Я думаю, що це один зі знакових моментів в історії Полтави. Думаю, що і для ФСБ, і для Путіна було зрозуміло, що в Полтаві ПНР неможлива, тут навіть немає кому ці ідеї озвучити.

Архієпископ ФЕДІР

Сьогодні існує загроза нового Майдану, і якщо змін в Україні не буде, усе знову повернеться... Хоча я впевнений, що Україна вже не повернеться на ті рейки, якими вона йшла тоді, тобто Україна не стане васалом Російської Федерації. Це однозначно. Україна йде до Європи. Люди розуміють, що сьогодні війна і не можна збурювати ситуацію в країні. Але є багато сил, які саме цього й хочуть — щоб зруйнувати державу.

Безперечно, вимоги Майдану сьогодні далеко не всі виконані. І люди прагнуть цих змін. Проте люди прагнуть змін десь там, на верхах, але самі змінюватися не хочуть. А треба кожному починати з себе.

Корупція — це найбільша біда в нашій державі. Це біда гірша, ніж війна з Росією, тому що у війні з Росією ми показали мужність, твердість, згуртованість, і під тиском західних держав агресор зупинився. Принаймні ми не дали йому зруйнувати державу. А корупція — це та біда, яка руйнує нас ізсередини. Людині, яка отримувала легкі гроші, займаючи якусь державну посаду (вона, не докладаючи жодних зусиль, могла займатися поборами і збагачуватись), — їй дуже важко відмовлятися від цієї звички. Вона стає настільки пристрасною, що з цим дуже непросто боротися. Але корупція, хабарництво і все, що з цим пов'язано, — дуже тяжкий гріх.

Якщо в нас не буде змін у цьому напрямку, то Майдан не буде завершено.

Та зміни у нас хоча й поволі, але відбуваються. І я сподіваюся, що ми все-таки змінимо країну законним шляхом. Я не кажу, що Майдан був незаконний. З точки зору правди, істини, безперечно, він законний. І свою гідність, гідне життя ми маємо право у мирний спосіб відстоювати. Я сподіваюся, що в нас у державі відбудуться такі процеси, які справді реформують наше життя, і ми викоринимо корупцію. Але нам треба змінюватися кожному, починаючи з себе.

Зібрання полтавчан 2 березня 2014 р. проти посягання російської влади на цілісність України

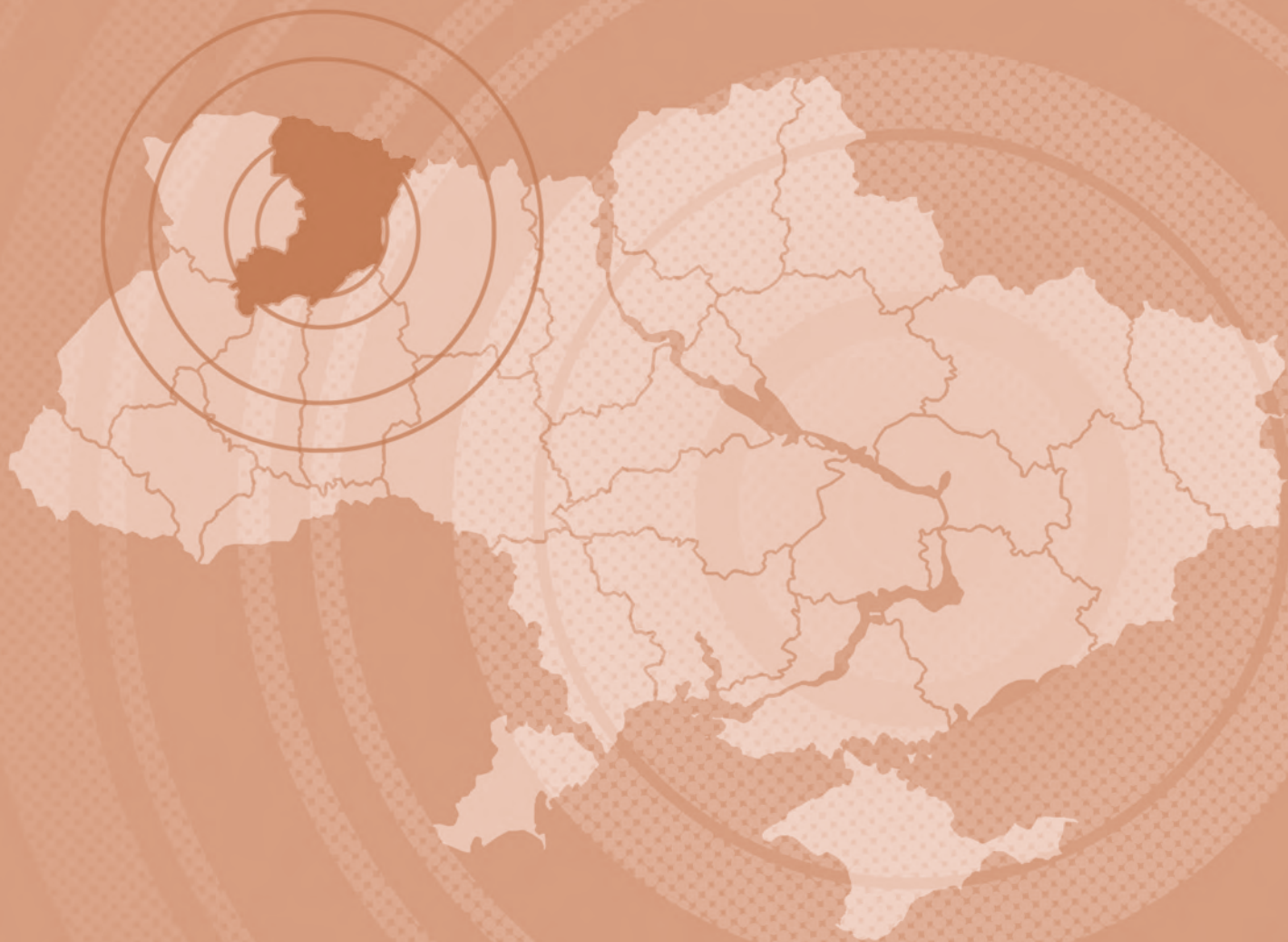
Андрій БАРАНОВ

Ми не змогли зламати шию українській корупції та олігархії. Тож про підсумки Майдану говорити сьогодні складно.

Звичайно, головна провина щодо кровопролиття та суттєвої радикалізації дій протестувальників лежить на тодішній владі. Проте, вважаю, свою частку вини несуть і ті люди, які взялися керувати революцією! Необхідно було зробити все можливе, щоби не допустити масових жертв.

Регіональні майдани мали величезне значення. Саме регіональні майдани, на мій погляд, дали розуміння того, що палає вся країна. Якби всі ці дії були локалізовані на київському Майдані, то весь особовий склад правоохоронних органів був би кинутий на київський Майдан, і, ясна річ, він був би розчавлений. Проте коли люди вийшли у всіх містах, містечках, селах, то на кожному Майдані перед владою було заявлено протест. [...] Ці осередки спротиву надавали моральну підтримку учасникам київського Майдану, які розуміли, що вони стоять не самі, люди стоять по всій Україні. І найголовніше — це було важливо для самосвідомості всього народу. Кожен українець розумів, що протест відбувається не десь там, на одному майданчику в центрі Києва, ні, життя вирує повсюди — так, як воно і має вирувати...

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Аліна ДЕКТЕРУК

1995 року народження,
студентка

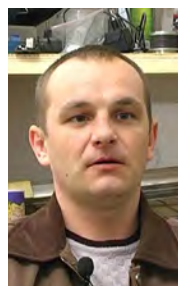
Зураб КАНТАРІЯ

1985 року народження,
громадський активіст, член
політичної партії «Сила
людей»

Святослав КЛІЧУК

1980 року народження,
громадський активіст,
керівник громадської
організації

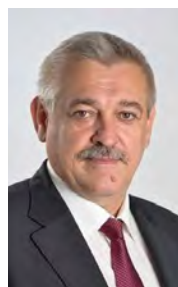
Андрій КРАСНОВ

1980 року народження,
активіст, координатор
дубенського Майдану

Віталій ПРИМАК

1992 року народження,
журналіст, громадський
активіст

Анатолій СИДОРУК

1968 року народження,
підприємець

Тетяна СТЕЛЬМАХ

1981 року народження,
комендант рівненського
Майдану

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

1977 року народження,
доцент кафедри журналістики
Національного університету
«Острозька академія»,
журналіст, громадський
активіст

2013

22.11

на Майдані у Рівному зібралося близько сотні людей. Активісти висловили протест проти відмови уряду продовжувати працювати над підписанням Україною угоди про асоціацію з Євросоюзом і відправили «у космос» фото Януковича.

24.11

близько двох тисяч рівнян вийшли на центральний майдан міста, щоб висловити свою позицію щодо євроінтеграційного курсу України. Учасники мітингу вимагали від депутатів рівненських міської та обласної рад проведення позачергових сесій та прийняття звернення щодо інтеграції з Європейським Союзом, а також збирали підписи прихильників євроінтеграції.

25.11

на позачерговому засіданні сесії Рівнеради 40 міських обранців проголосували за вимогу відставки уряду. Також депутати звернулися до Президента України та Голови Верховної Ради з вимогою відновити процес євроінтеграції та підписати угоду на вільнюському саміті.

27.11

активні рівненські студенти не пішли на заняття, а вирушили під стіни обласної ради, щоб донести до депутатів своє бачення процесу євроінтеграції. Від ОДА вони ходою рушили до майдану Незалежності. Головною їхньою вимогою було підписання угоди про асоціацію з Європою;

59 депутатів Рівненської обласної ради проголосували за звернення до керівників держави з вимогою підписання угоди про асоціацію з Євросоюзом.

29.11

10 тисяч жителів Рівненщини долучилися до всеукраїнської акції, у рамках якої люди від Києва до кордону з Польщею мали утворити «живий ланцюг».

01.12

понад 4 тисячі осіб узяли участь у народному вічі в Рівному. Мітингувальники одностайно висловилися за Рівне без Януковича та закликали познімати в усіх державних установах портрети Президента України.

02.12

більше тисячі мітингувальників страйкували під стінами Рівненської облдержадміністрації. Голова Рівненської ОДА В. Берташ зустрівся з активістами; на страйк масово вийшли рівненські освітяни.

03.12

на Рівненщині створено штаб спротиву, до керівного складу якого увійшли місцеві політики, депутати міських, районних та обласних рад, громадські активісти та студенти.

05.12

понад півсотні журналістів вийшли під стіни Рівненської облдержадміністрації та міліції з фотографіями побитих у столиці журналістів у руках та провели мовчазну акцію протесту проти насилля міліції. Відкрите звернення до керівників установ підписали 62 працівники ЗМІ Рівненщини.

08.12

на майдані Незалежності у Рівному зібралося понад 4 тисячі людей, які одностайно підтримали резолюцію віча, а потім разом зі священниками різних конфесій помолилися за долю України і перемогу українців над несправедливістю й злом; відбувся автопробіг на підтримку Євромайдану за участю понад 20 автомобілів.

10.12

у Рівному мітингувальники вимагали розпустити Рівненську облраду та не допустити силового розгону київського Євромайдану.

15.12

майже тисяча рівнян узяла участь у Марші Гідності на майдані Незалежності в Рівному, який розпочався з виконання Гімну, а завершився молебнем за Україну.

17.12

близько сотні активістів рівненського Євромайдану прийшли під стіни обласного управління УМВС з вимогою повернути рівненський «Беркут» додому.

24.12

молодь рушила до штабу оперативного командування «Північ» з вимогою оголосити недовіру режиму Януковича та стати на захист мирного протесту на київському Майдані.

26.12

опозиційні партії та громадські активісти об'єдналися для створення рівненської обласної організації Всеукраїнського об'єднання «Майдан». Було створено робочу раду з шести осіб, за принципом «50 на 50», із представників рівненського Євромайдану та опозиційних партій.

26.12

рівненські журналісти провели мовчазну акцію «Наступним буду я?» на підтримку побитої журналістки Тетяни Чорновол.

2014

02.01

у Рівному Маршем Честі зі смолоскипами відзначили 105-ту річницю народження Степана Бандери.

05.01

на рівненському Євромайдані запалав Віфлеємський вогонь миру. Його урочисто передали активістам представники міської організації Пласту. Вогонь прибув у Рівне зі Львова, з собору святого Юра.

14.01

півсотні творчих колективів на центральному майдані Рівного колядували, щедрували та показували вертепи.

17.01

громадські активісти на основі представників Молодіжного Націоналістичного Конгресу, «Євронаступу» та низки інших громадських організацій створили мережу «Самооборона Майдану».

19.01

під час народного віча рівняни звернулися до мешканців Сходу України. У тексті, який зі сцени зачитав активіст Святослав Клічук, ішлося про те, що події в Україні – це «не боротьба проти Сходу, а боротьба за краще життя».

20.01

рівненський Євромайдан зібрався на позачергове віче «Рівне, вставай!»; близько півсотні активістів уночі на Луцькому кільці блокували в'їзд у Рівне трьох автобусів із силовиками з Луцька;

рівняни всю ніч блокували на території підрозділу на вулиці Відінській працівників «Беркута», щоб ті не виїхали на Київ.

22.01

вечірнє віче на майдані Незалежності у Рівному зібрало значно більше людей, ніж у попередні дні. На вічі звучали ті самі заклики: гуртуватися, триматися разом, не дозволити місцевим силовикам виїхати до столиці та інші;

у наметовому містечку оголосили збирання теплих речей, продуктів та ліків для термінового відправлення в Київ.

23.01

віче з рівненського Майдану перемістилося під стіни Рівненської ОДА, мітингувальники захопили приміщення адміністрації;

в. о. голови Рівненської ОДА А. Юхименко та його заступники написали заяви про звільнення.

24.01

біля Рівненської облдержадміністрації відбулося віче. Мітингувальники укріпили барикади та змонтували сцену, у приміщенні ОДА облаштували польову кухню.

25.01

у Рівному невідомі підпалили офіс Партії регіонів.

26.01

на мітинг під стіни ОДА прийшло кілька тисяч рівнян. Віче розпочалося з молитви. Рівненські священнослужителі закликали депутатів чинити по совісті, не допускати застосування сили та кровопролиття. Учасники віча закликали голову Рівненської ОДА В. Берташа написати заяву про звільнення.

27.01

у Рівному відбулося віче, на якому проголосили створення Народної ради.

29.01

біля Рівненської облдержадміністрації відбулося віче, яке розпочалося з богослужіння в пам'ять про загиблих Героїв Крут. Після цього перед людьми виступили представники громадських організацій та політики з пропозицією обрати голову Народної ради. Одностайно було прийнято рішення обрати головою рівненської обласної Народної ради Михайла Кирилова, який упродовж Євромайдану щодня допомагав протестувальникам, проявивши свою позицію та єдність із народом.

31.01

на засіданні в Рівнераді депутати проголосували за визнання Народної ради як колегіального органу, уповноваженого представляти інтереси народу України.

02.02

кілька сотень рівнян пройшлися від будівлі Рівненської ОДА до колони Божої Матері у рамках ходи «Матері за життя». Після спільного богослужіння за участю священників УПЦ КП, УГКЦ, УАПЦ та представників протестантських церков відбувся короткий мітинг.

04.02

голова Рівненської облради Ю. Кічатий написав заяву про звільнення. Новим головою став голова міжфракційного об'єднання депутатів обласної ради «Народна рада» Михайло Кирилов.

05.02

загони народної самооборони, до складу яких увійшли бійці «Правого сектора» та УНСО, звільнили приміщення облдержадміністрації. Народна самооборона більше не охороня-

тиму облдержадміністрацію – так постановив голова Народної обласної ради на наступний день після його обрання головою ради.

16.02

на рівненському Майдані відкрили виставку «революційних» картин Юрія Журавля.

18.02

рівняни відреагували на криваві події у Києві: увечері в центрі Рівного безперестанку дзвонили дзвони, люди перекрили перехрестя, вулицею Степана Бандери рушила велика колона людей з вигуками «Рівне, вставай!»;

відбувся штурм бази «Беркута» на Відінській, 5, під час якого один із протестувальників поранив руку;

уночі на виїзді з Рівного рівненські активісти зупинили і розвернули мікроавтобус з правоохоронцями, які мали при собі 8 одиниць вогнепальної зброї, щити, бронезилети.

19.02

віче на майдані Незалежності зібрало понад 5 тисяч осіб. Рівняни рушили до прокуратури, потім до обласного УМВС та СБУ. Останньою державною установою, яку відвідали люди, стало управління Міндоходів. Протестувальники взяли під контроль практично всі державні установи. В усіх установах разом з держохороною став чергувати «Правий сектор».

20.02

чотири бригади медичних працівників з Рівного та три зі Здолбунівського, Корецького й Острозького районів вирушили до Києва, щоб надавати невідкладну допомогу пораненим, транспортувати їх до столичних лікарень та, повертаючись додому, забрати постраждалих для подальшого лікування у Рівненській області;

ранкове віче на майдані Незалежності; відбулися переговори з військовими, у місті готові жорстко боротися з мародерами, якщо такі з'являться;

фракція Партії регіонів у Рівненській облраді оголосила про саморозпуск;

президія Рівненської облради перейшла у режим щоденних засідань за участі представників громадськості.

22.02

жалоба за загиблими на Майдані у Києві;

по завершенні віча колона з близько тисячі рівнян вирушила до мера міста В. Хомка, щоб запропонувати йому добровільно піти з посади.

23.02

тисячі рівнян прийшли до Рівненського драмтеатру попрощатися із загиблими на Майдані у Києві. У драмтеатрі відбулося відспівування, потім проводи на Майдані та похорон.

Зураб КАНТАРІЯ

Ніхто не вірив, що люди здатні вийти через 10 років після першого Майдану — Помаранчевої революції. Тому коли з'явився цей пост Найєма у Фейсбуці: «Виходимо на Майдан!», — ми з рівненськими активістами переписувались між собою: «Люди в Києві виходять, то і нам тут треба виходити! Давайте щось пробувати! Хоча б якусь акцію підтримки тих, хто в Києві виходить!» Ну, і домовились на наступний день, о 12-й годині, здається, зібратися на майдані Незалежності. Швиденько поробили якісь оголошення, порозкидали через Фейсбук, Вконтакті: «Хто має час, приходьте на таку-то годину на Майдан!» Знову ж таки, ніхто не вірив, що це можливо! Всі думали, що це буде звичайна акція громадянського тиску.

Це була, здається, п'ятниця. І те, що прийшло півтори сотні людей, яким було не байдуже — це вже породжувало якийсь азарт навіть. Почали проводити віча. В перший день на цій акції запустили кульки з портретом Януковича, помахали йому разом з Марійкою Коношук і Олександром Курсиком. Якимось так усе це було спонтанно. А потім ще міліція намагалася мені «хуліганку пришити» за те, що ми все це робили.

Я був у Києві, коли мені подзвонили і кажуть: «Тут тебе міліція шукає!» Я питаю: «За що мене шукає міліція?» — «Ну, за ті кульки, які ви запустили...» Я написав у Фейсбуці, що мені дзвонить міліція, і я так розумію, що Курсику десь у цей час теж подзвонили. І вийшло два синхронних повідомлення про те, що нас за ці кульки хочуть допитати в міліції, що нам «шиють хуліганку». І тут рівненські журналісти, активісти зробили акцію солідарності — прийшли з такими самими кульками, портретами прямо на територію міськвідділу міліції й просто їх відпустили на камери.

Олександр Курсик, Зураб Кантарія та Марія Коношук запускають кульки з портретом Януковича. 22 листопада 2013 р. (фото із Фейсбука)

Потім я вже через декілька днів приїхав, пішов на цей допит і реально дві з половиною години спілкувався зі слідчим. Смішно було, коли він мене питав: «Те, що ви відпустили кульки, це був натяк на те, що ви хочете, аби він швидше опинився на небі? Тобто це було щось таке як побажання, аби його вбили, чи як іще щось таке?» «В принципі, — кажу, — я не думаю, що він колись потрапить на небо після того, що наробив у цьому житті, але акція так була спланована, що це були кульки — люди принесли кульки, і ми відпустили кульки. Якби принесли лопату, ми б закопали». Він, звісно, на мене дивився такими круглими очима... Справді, все це було... доволі смішно.

Сергій ШТУРКЕЦЬКИЙ

Коли вже вийшли студенти, коли вже почалися ті цікаві танці, щось треба було робити. Ніхто не знав, що саме. Тут «матюгальник» з'явився, всі на мене кивнули: «Візьми», — і я взяв, і почав вести такий собі імпровізований мітинг. Потім він уже став у нас традиційним, ми починали з живого виконання Гімну... І таким чином я десь до кінця січня 2014 року був голосом рівненського Майдану.

Був дощ. Незважаючи на це, виступали, говорили, все імпровізовано, ніхто не готувався... У чому була класність цієї всієї штуки? Попри те, що я ніби був кадровим політиком, все-таки я вважав себе більше громадським діячем. З приводу тодішньої ситуації навіть з'явилася стаття «Самі вдома». Микола Несенюк в «Рівному вечірньому» написав, бо так сталося, що всі політики великого калібру або були в Києві зайняті важливими справами, або не знали, що відбувається. Я там був єдиний депутат обласної ради на той час взагалі.

І склалася така ситуація — «Самі вдома», — коли громадянське суспільство Рівного без партійних очільників, без команд, без партійних прапорів саме почало організовуватися, саме виходило і саме щось творило. Виявилось, що в Рівному є життя, не санкціоноване партійними босами.

Ще пригадав, коли ми зібралися 23-го, я тоді давав слово всім охочим. І тут одна жіночка виступила: «Там, я бачила, кривавий хрест з'явився на небі. Буде кров, буде війна». Я якось це перевів на жарт, кажу: «Годі, годі, нічого не буде, все буде добре, євроасоціація...» — і так далі. І вже потім воно мені відкрутилося, що така звучала пересторога. Тоді це звучало дисонансом, бо ми так дуже оптимістично, гарно всі виступали, надихаючи людей. Ми намагалися втримати цей оптимізм, який був від студентського Майдану.

Студентський протест 22 листопада 2013 р. в Рівному (фото rivne1.tv)

Святослав КЛІЧУК

Перша акція — «Рівняни за ЄС». Тоді ще не було прийнято рішення про підписання (непідписання) угоди про асоціацію. Ми хотіли показати, що рівняни підтримують, власне, європейський вибір.

Коли ми організували заходи і прийшло багато людей, це дало розуміння того, що, в принципі, українці готові висловлювати свою позицію. Зараз уже, напевно, мало хто про це пам'ятає, але тоді багато людей були переконані, що ця влада залізобетонна, що ніхто нічого не зможе змінити, нічого, що навіть вибори, які планувалися через кілька років, нічого особливо не змінять. Ця угода про асоціацію — це був шанс віддалитися від Росії, бо тоді був рух у тому напрямі. Підписати угоду означало взяти правила, які діють у Європі, певні цінності, які треба впроваджувати в Україні. Громадяни, та й ми, не особливо сподівалися змінити Януковича, але хотіли, щоб принаймні вектор розвитку країни був європейським. Спочатку влада і всі аналітики говорили, що ця угода, швидше за все, буде підписана, але потім раптом

Зураб Кантарія біля представництва Європейського Союзу 26 листопада 2013 р. (фото із Фейсбука)

стався різкий розворот у бік Росії... Це не сподобалось багатьом людям, і мені особисто. А таким уже справжнім стартом стало побиття. Коли в судах тих людей, яких побили, визнавали винними, затримували на місяць, на два, залишали у слідчих ізоляторах, тоді розгорнувся справжній протест.

І так усе почалося для мене. Виходили, виступали, розповідали, роздавали листівки. У нас навіть була акція, коли ми збирали підписи рівнян під такими листівками до представництва Європейського Союзу, які потім Зураб Кантарія завіз у Київ, де було засвідчено особисто рівнянами (там кілька тисяч було), що ми за європейський вибір, незважаючи на якісь там ігри політичних лідерів, прості громадяни за євроінтеграцію. І я був одним з організаторів тієї акції «Рівняни за ЄС».

Обурення активних громадян та журналістів переросло в акцію підтримки активістів, яких викликали на допит, під стінами міського відділу міліції (фото charivne.info)

Сергій ШТУРКЕЦЬКИЙ

28 листопада мало відбутися підписання, і ми придумали акцію, назвали її «Чарівний пендель». Я боявся, щоб не переборщити, бо пендель зрозуміло куди дається, в яке місце. І знову ж таки, чи не звинуватять у посяганні на «п'яту точку» гаранта?

Якраз за три-чотири дні до того у нас уже був негативний досвід, коли наші активісти вирішили запустити кульки з портретом Януковича. То мало символізувати, напевно, щось добре... і вони їх запустили.

Попри анекдотичність ситуації, це насправді мало вигляд досить серйозний, коли почали викликати хлопців на допити... Але це згуртувало нас, і ми зрозуміли ще одне: що Янукович далеко (на той час він десь до Вільнюса збирався, підписувати чи не підписувати угоду), але таких януковичів багато, і ця система біля нас. Той самий начальник міліції, який потім говорив: «Я нічого не знаю», — він теж був частиною цієї системи... І ми зрозуміли, що зіткнулися з чимось таким, що попахувало дуже недобрими роками, яких ми, може, й не пам'ятали, але повернення яких не хотіли.

Так от, ця акція, «Чарівний пендель», була як остання надія, що ще залишалася до 28-го. Перед тим виступив Азаров, і всі зрозуміли, що підписання, скоріш за все, не буде. Це було трохи як такий холодний душ, і, чесно кажучи, ми не знали, що робити. І якщо ми подивимося на всю історію чи рівненського Майдану, чи взагалі Майдану, то партії теж не знали, що робити, бо на той час в Україні не було таких ватажків, лідерів, які могли б вести за собою. По суті, Майдан вів за собою політиків, а не політики Майдан.

27.11 **#ЄВРОМАЙДАН**
#РІВНЕ

Майдан Незалежності

- **17:30** - Акція "Чарівний пендель" - Українська влада не поспішає. Додай владі Європрискорення!
- **18:00** - Зустріч із сучасним українським письменником Максимом Кідруком

Бажаючим підтримати підписання Асоціації України з ЄС у Києві 28-29 листопада - зголошуватись до штабного намету громадської ініціативи.

Майдан Незалежності, м.Рівне

Святослав КЛІЧУК

З часом із громадських активістів утворилася координаційна рада, яка організовувала заходи, бо ми побачили, що цей процес буде тривати, і треба якось наповнювати життя. Вже встановили наметове містечко, сцену, постійно проводились якісь заходи. Моя роль була інформувати. Коли з'явилася сцена, я виходив і розповідав якісь новини, плани, якусь взаємодію організовували усі разом, розробляли якісь листівки... Також я проводив разом із Зурабом Кантарією віча.

До координаційної ради входили Віталій Примак, Зураб Кантарія, Тетяна Стельмах, Андрій Логощук, Олександр Мельничук, Олексій Хохльов та ін. Боюся, що когось може забути. Спочатку це було неформально. Потім утворилось об'єднання, в яке входили наполовину політичні партії, наполовину громадські організації. Виникали конфлікти, бо хтось казав, що Майдан має бути без політики, хоча я особисто, наприклад, вважав, що те, що ми робимо, це і є політика, але відстоював думку, що заходи мають бути без партійних прапорів, бо коли щось треба робити, охочих мало, а коли попіаритись або бренд свій пропіарити — багато, і на цьому ґрунті у нас із партіями виникали конфлікти. Хоча я теж був членом партії, але я свою партійність відсунув на другий план, і ми зорганізувались як громадські активісти. Це допомогло залучати більше людей, студентів, молодь, узагалі багато людей приходило...

Дуже багато людей реально допомагали. Може, їхні імена ніхто й не згадає, але десятки, сотні людей щось робили: встановлювали блокпости, організовували кухні, молодь і старші люди у наметовому містечку чергували вдень і вночі. Так само в нас потім було організоване нічне чергування в наметовому містечку. Були молоді люди, і обов'язково мала бути одна людина старша. Мене зарахували до таких старших, більш досвідчених, які знали, що робити, коли будуть напади чи якісь провокації вночі.

Андрій КРАСНОВ

Вночі з 29 на 30 листопада, мені якраз виповнилося 33 роки, я з друзями сидів удома — відпочивали, випивали, святкували мій день народження. Це такий вік... 33 роки, вік Ісуса Христа. Працював телевізор, і ми побачили прямий репортаж (це було під ранок) про те, як б'ють студентів. Хлопці кажуть: «Що це робиться? Це ж у нас, в Україні!»

Я до того політику не вважав за щось потрібне. Мені було байдуже, можна сказати. А як побачив те все, на другий день мені якось не по собі — неправильно, що б'ють дітей, а ми сидимо вдома. Поїхав я в місто. Сказав дружині: «Іду в місто, мені треба у справах». Поїхав до друзів, поговорили, тоді вже на Київ подзвонили, дізналися, яка там ситуація, що там робиться. Не заходячи додому, поїхав просто в Київ і пробув там десь до 5 грудня. Повернувся додому, кажу: «Слухайте, назріває війна в країні, громадянська війна... Бо бити студентів?.. За що?! За те, що вони виступили, висловили своє ставлення, ми будемо їх принижувати? То до чого ми дійдемо?»

Ну, і почали ми тут, у Дубні, організувати Майдан. Спочатку без наметів,

Народне віче в Рівному 1 грудня 2013 р. (фото rivne1.tv)

просто виступали люди, закликали до революції, до того, щоб знищити цю систему, це беззаконня, кришування. Пізніше поставили в Дубні намет, я став одним із його координаторів. Ми почали чергувати в наметі, проводити збори, віча на Майдані, святкування Нового року. Закликали людей, ходили навіть по училищах, проводили там збори студентів. Викладачі боялися, не пускали їх, то ми казали: «Якщо не будете пускати, то й ви тут працювати не будете». Ми знали, що переможемо, ми щиро вірили в те, що відбувалося.

Віталій ПРИМАК

На другий день після того, як студентів побили, ми просто йшли без будь-яких домовленостей — просто так брали мегафон і заходили у виші. Я пішов із невеликою колоною людей в РДГУ, а Андрій Токарський у Водний. Ми заходили просто на пари, без усіляких дозволів, і закликали студентів вийти на Майдан. Пояснення було просте: у Києві б'ють, завтра можуть прийти і нас побити.

Були викладачі, які просто мовчали, розуміли ситуацію, підтримували десь нас і нічого не говорили, а були такі, які були дуже проти, навіть обзивали нас по-різному, говорили, що ми не маємо права таке робити.

Спочатку студенти цього дня зібралися на Майдані — ввечері ходили по місту з прапорами. Після цього нашого походу в університети вже зародилася атмосфера Майдану в Рівному. Так сталося, що я був першим, хто мотивував людей вийти. І так сталося, що мене десь там почали називати координатором цього процесу. Але насправді, з точки зору публічності та заяв, які звучали на Майдані... Це дійсно десь там виходило з моїх вуст, але це не придумав я сам, це всі активісти, які долучалися до рівненського Майдану. Ми спільно напрацьовували якісь заяви, плани — що ми будемо робити, тобто це не був я один.

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

1-ше число, я телефоную в Київ: «Що робити? Як будемо діяти?» На той момент уже було сформоване якесь досить серйозне і потужне організаційне ядро, і воно було не одне, і, напевно, саме тому 1 грудня в Рівному вийшло, за деякими оцінками, десь п'ять тисяч осіб, а всього від Рівного поїхало на Київ десь двадцять тисяч. То я запитував Київ, що будемо робити... І мені суворо заборонили їхати в Київ, сказали залишатися в Рівному. «Ти там тримаєш мікрофон, то тримай, тому що комусь треба бути в Рівному». Ясно, що набагато цікавіше було б поїхати, побачити мільйонний марш... Щоправда, ніхто ще не знав тоді, скільки людей вийде.

Мітинг біля Рівненської ОДА 2 грудня 2013 р. (фото rívne1.tv)

Я образився, звісно, але виконав команду. Бо коли прийшли ті п'ять тисяч людей, які заповнили майдан Незалежності, я зрозумів, що і цим людям у Рівному теж треба... Тим, хто не може поїхати в Київ, їм теж треба щось почути і треба якимось відчутти себе разом. Коли вийшло так багато людей, ми розпочали зі співу Гімну. І, до речі, «Ще не вмерла Україна» заграв іншими фарбами і тоді, й потім, і під час війни... Кожне слово цього Гімну я тепер промовляю як дуже глибоке, а раніше це були просто слова, що склалися в якісь рядки.

Тоді з'явилася публікація «Обличчя рівненського Майдану». Таких світлих, розумних облич давно не було на площах, це дуже приємно було, ці обличчя надихали. Але що говорити? Ніхто не знав, що говорити, і якщо це віче, то треба якусь відозву писати. Написали ми відозву, я роздрукував, узяв із собою, і ми виголосили її.

Резолюція Народного віча від 1 грудня 2013 року

У зв'язку з непадписанням угоди про асоціацію з ЄС та провалом євроінтеграційних зусиль України, зважаючи на повне ігнорування думки громадськості, звиряче побиття громадян України під час розгону мирного мітингу у м. Києві 30 листопада, усвідомлюючи відповідальність перед нинішніми та прийдешніми поколіннями народу України, керуючись тим, що, згідно з Конституцією України, єдиним джерелом влади є народ, ми, Громадяни, що зібралися в історичний день Першого грудня на майдані Незалежності в Рівному, проголошуємо:

— Рівненські міська та обласна ради повинні провести позачергові сесії, на яких застосувати сили до мирних демонстрацій, домагатися відставки уряду та попередити Віктора Януковича, що віднині будь-який документ, підписаний ним за кордоном, окрім договорів про асоціацію з ЄС, може бути розцінений як державна зрада;

— органи місцевого самоврядування повинні стати на захист інтересів громадян і протидіяти будь-яким спробам чинити репресії щодо людей, які висловлюють свою позицію;

— всі порядні члени провладних партій повинні скласти свої партійні квитки, чим зняти з себе відповідальність за звірства, які чинить правляча верхівка щодо свого народу;

— всі порядні держслужбовці, працівники правоохоронних органів, військовослужбовці повинні пам'ятати та неухильно виконувати присягу, яку вони давали народу України;

— кожне місто, село, кожна навчальна аудиторія і кожне робоче місце на Рівненщині віднині є локальною точкою опору диктаторському режиму і невіддільною частиною київських, львівських, донецьких та інших майданів по всій Україні і за кордоном; портретам державних зрадників не місце в кабінетах державних службовців, навчальних закладів та громадських установ;

— ми підтримуємо громадян України, які сьогодні зібралися на столичному Майдані в Києві, у виконанні спільних вимог:

1. Відставка Президента України Віктора Януковича, як особи, яка повністю відповідальна за безчинства, які творяться владою сьогодні в Україні. Проведення дострокових президентських та парламентських виборів.

2. Відставка Кабінету Міністрів України.

3. Покарання винних за звирячі побиття учасників мирних зібрань.

4. Відновлення курсу на євроінтеграцію України.

Контроль за виконанням наших вимог залишаємо за Народним вічем та створеним громадськими активістами Рівненським штабом опору.

Слава Україні!

(rivne1.tv/Info/?id=28595)

Тетяна СТЕЛЬМАХ

У мене саме 1 грудня день народження, ми збиралися його святкувати, але після того, що сталося зі студентами у Києві на Майдані, звісно, вже ніхто не святкував, були сльози. Після тієї ночі, з самого ранку, почали приходити батьки, старше покоління, то був такий перелом-

ний момент для Рівненщини. Тоді й почали збирати якусь допомогу, відправляли людей на Київ, збирали гроші, наймали маршрутки, бо не всі ж хотіли перевозити, боялися.

Людей їхало дуже багато. Спочатку їх відправляло наметове містечко, за ті кошти, які збирали на Майдані. Проплачували одразу цілий бус і людей, які не мали змоги заплатити за дорогу, відправляли, давали їм із собою їсти. Так само назад відправляли, вже з київського Майдану. Там здебільшого партійні намети були: УДАР, «Батьківщина», «Свобода», тобто ці люди приходили в партійні намети, і їх відправляли назад. Потім до цього процесу вже партії долучилися, тому що охочих їхати було все більше і більше, і фактично наметове містечко не справлялося. Так само відправляли і тих, хто став потім Героями Небесної Сотні. Я одного виряджала особисто, бо знала його дружину.

Аліна ДЕКТЕРУК

Я тоді навчалася в коледжі. Був понеділок, 2 грудня, ми прийшли на пари. У мене була пара з кураторкою, ми обговорювали всі ці події й зійшлися на тому, що сидіти на парі сенсу немає, тому що в Києві саме тоді почалися перші заворушення. Ми пішли групою на Майдан, потім я повернулася в гуртожиток. Був звичайний день, потім увечері списалася спільнота нашого коледжу у ВКонтакті, й зайшла мова про те, що наступного дня треба йти на пари. Мене це обурило, бо я не зрозуміла, чого йти на пари і як йти на пари, якщо там зараз таке відбувається.

Я цілу ніч провела за комп'ютером, у переписці з іншими студентами, доводила їм, що не може бути жодних пар, ніхто не повинен йти на пари, всіх закликала починати щось робити, бо так далі продовжуватися не може. І о 9.00 з двох тисяч десь осіб 150–200, які не пішли на пари, зібралися біля центрального корпусу нашого коледжу. Ми згуртувалися, заявили дирекції, що не підємо вчитися, що будемо страйкувати, і вони нас підтримали. Спочатку заступник директора і всі заступники говорили: «Ви йдете на пари, і ніяких розмов», — але потім прийшов директор і сказав: «Добре, ви хочете страйкувати — страйкуйте, ніхто вам «енки» ставити не буде, і все буде добре». І з 3 грудня я почала ходити на Майдан і десь до кінця лютого була там кожного дня.

Я не пішла туди (на Майдан) за євроінтеграцію, бо на той час мені було тільки 18 і я багатьох речей не розуміла, у тих якихось, політичних, взагалі не розбиралася. Я знала, що її не підписали, але я не розуміла її вагомості. Я пішла туди через те, що... Яке мають право бити людей? Хто дав таке право? Цього права не має ні міліція, ніхто! Це можна було хоча б зробити якимось по-людськи, не такими методами. І я саме через це пішла, я хотіла щось змінювати, у мене було велике, неймовірне бажання. Сил у мене було дуже багато, я не впевнена, що я зараз би стільки потягнула всього: і вчитися, і ходити на страйки... Зараз би я, по-перше, обдумала все, але тоді пішла, бо відчувала, що мені бути треба там. Я спочатку була не впевнена, що все роблю правильно, а потім зрозуміла, що не помилилася. Я не шкодую, що так сталося.

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

Ночами ми, зокрема і я, ночували зі студентами. Домовилися про охорону з такими міцнішими спортсменами, нашими друзями, і самі забезпечили політичне прикриття, тому що ми розуміли: коли буде дана команда по всій Україні, або, може, у когось вистачить клепки у Рівному розігнати Майдан, то можуть виникнути різні ситуації, і ми не хотіли дітей (ми так називали студентів) залишати самих.

Студенти на той час — це було щось. Така толпень, тисячі три — три з половиною... Як вони пішли гуляти, то, боже мій, я тільки встигав з міліціонерами та знайомими підбирати хвос-

ти. Мене питає знайомий з громадської безпеки: «Куди йдете?» Кажу: «На Бандери». — «Зрозумів, перекиваю рух». Для нас було важливим питання безпеки. Так само я одному ректору дзвоню і кажу: «Іду до вас у гості, але зі мною ще три з половиною тисячі студентів». Він питає: «І що робити?» Я на те: «Виходити». — «Так?» — «Так, не хвилюйся, все буде нормально». Але деякі ректори боялися, не виходили, десь пересиджували, ховалися, таке було. І почалося: «Хто не скаче — той москаль»... Було весело і красиво, але потім, з грудня, все стало досить драматично.

Протестний марш студентів у Рівному наприкінці листопада 2013 р. (фото із Фейсбука)

Зураб КАНТАРІЯ

Тоді нам здавалося, що ми вийдемо, там... ладно, хай місяць постоїмо — і вони поїдуть просто підпишуть цю угоду про асоціацію. Тоді було таке розуміння, що чимбільше людей мають вийти, і вони побачать, що це неправильно, і, можливо, десь схаменуться. Навіть після того, як студентів побили, у Януковича були всі шанси вийти сухим із води. Якби він звільнив одного, двох, трьох середньої ланки правоохоронців, можливо, того ж Попова — голову адміністрації київської чи ще когось... Він міг вискочити з того всього ще. І в принципі, ми ще планували тоді, що на виборах будемо працювати на імідж, будемо робити все, щоб він не став Президентом наступного разу. Але коли воно почало все затягуватись, коли з 10-го на 11-те була зроблена спроба розгону на Хрещатику, стало зрозуміло, що, скоріш за все, має бути зміна Президента зразу.

Тетяна СТЕЛЬМАХ

Я була комендантом, так, але у мене була команда, ми всі дружили, всі спілкувалися, один одному допомагали. На той час не було питання, хто буде комендантом, хто не буде, так усе швидко відбувалося, і рішення треба було приймати дуже швидко. Ми сиділи в якомусь кафе, осіб п'ятнадцять найактивніших, обговорювали багато моментів, і хтось запропонував, щоб я була комендантом. Я кажу, що не можу, бо у мене діти, в мене ще робота, мені буде складно. Але ми домовилися, що я буду лише місяць, а потім, коли ще буде потрібно, переоберемо. Але так склалося, що ніхто нікого вже не переобирав, і насправді там не було важливо, хто комендант, якимось не було у нас такого — хто вищий, хто нижчий... Може, зі мною було й важко, бо в мене просто трохи паскудний характер.

До складу рівненського Майдану входило багато громадських організацій, політичних партій. Хоча громадськість боролася на той час із політичними партіями, забороняли виставляти прапори. Тобто ми теж, не маючи досвіду, займалися трохи дурницями, чесно кажучи, — воювали з партіями, щоб не було прапорів, палили намети деяким партіям... Вистачало дитячих дурниць, за всім не встежиш. Часом дізнаєшся вже посеред ночі, що відбулося. Але, на правду, партії великий внесок зробили, що б хто не казав. Не всі, звісно, але... На мою особисту думку, немає ідеальної партії, але на даний час у кожній партії є люди, яких я глибоко поважаю. Я противник партійних систем, але в кожній партії є люди, яким я досі вдячна за той період.

Аліна ДЕКТЕРУК

Спочатку ми просто закликали студентів інших вишів виходити на страйк. Ми маршрут будували так, щоб чимбільше вишів захопити, у нас дуже багато коледжів і університетів у Рівному. Це перший тиждень так було. З 9.00 і десь до 18.00 ми так ходили. Було холодно, умови такі собі, але багато директорів забороняли, в багатьох університетах взагалі ніхто не виходив, одиниці. Пам'ятаю, коли ми прийшли до одного з вишів, то їхній директор заявив: «Ці малолетки тут ходять, кричать, ви їх не слухайте. Це нікого не хвилює, вам будуть ставити «енки», вас будуть відраховувати, якщо ви не будете ходити на пари».

У підсумку найбільше виходило саме з нашого коледжу, хоча, як потім мені сказали, тоді не було такої великої підтримки, як говорив нам директор. Потім мені куратор групи сказала, що мене тоді хотіли відрахувати, але я про це дізналася тільки на четвертому курсі. Я тоді була вже на третьому, викладачі мене знали, і багато з них підтримали мене, тому мене не відрахували.

З мого коледжу десь осіб 50 і з інших вишів по 20–30 — це дуже мало. Так, щоб вийшли всі студенти... Тільки коли почалися перші розстріли, тоді вже стали більше ходити. Кожного дня, вихідний, не вихідний, ми збиралися, гуртувалися, придумували різні акції — на що тільки вистачало фантазії.

Я познайомилася з хлопцями з різних громадських організацій, вони мене запросили до ГО «Молодь-ДІЄ», і ми з ними займалися проектами. Ми робили дуже багато різного, я просто всього зараз не згадаю. Один з найяскравіших заходів — це був круглий стіл, коли збирали представників студентських рад усіх коледжів, університетів, але не всі поприходили. Йшлося про те, щоб об'єднатися, якось боротися з корупцією, щось змінювати. Всі говорили: «Так! Так!» — але після круглого столу розійшлись, і на тому все закінчилося.

Зураб КАНТАРІЯ

Я був ведучим багатьох віч. Кожен вечір, коли навіть такого вже зібрання, як віче, не було, я приходив і просто по 2 години стояв на сцені на Майдані в Рівному, спілкувався з тими людьми, які приходили, які хотіли дізнатися більше про те, що відбувається. Ми обговорювали ситуацію, я запрошував на сцену, щоб люди зверталися до людей, щоб озвучували там якісь свої думки. Навіть коли приходило троє осіб, ми з ними спілкувались. Іноді приходило 10–15. Деколи мені здавалося, що правоохоронців більше, ніж учасників — навіть таке бувало... Я зразу сказав, що я не хочу брати участі в житті наметового містечка, тому що я проти цього. Але ми визначилися з хлопцями, чим я можу бути корисний, і моє завдання було підготувати і провести віче.

Ми тоді, пам'ятаю, формували колони — ходили до депутатів, закликали їх у гості, заходити на позачергові засідання обласної ради, щоб вони приймали звернення з приводу всіх цих розгонів — про те, що «ай-яй-яй»... Та багато чого робили насправді. І зі студентами спілкувалися по вишах, і різноманітні журналістські акції тоді були. Навіть виставку карикатур Юрка Журавля організували. Тобто це був такий дуже цікавий період.

Ми були абсолютно не озброєні, але коли багато людей виходить, то, в принципі, зброя і не потрібна. Я тоді йшов з дому вранці й приходив увечері після 10-ї. Двічі на день засідали з Координаційною радою. У кожного був свій напрямок, і ми обговорювали, хто що там зробив з того, що ми планували. Хтось відповідав за випуск листівки, хтось займався наметовим містечком, хтось там сценою, хтось мобілізацією студентів. Ну, тобто все воно таке от було: щось робили, планували, якісь меседжі придумували — як звертатися до людей, на чому акцентувати увагу. Досить цікаво це, звісно, було...

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

Ми домоглися скликання позачергових сесій міської й обласної рад. Міська рада швидко зібралася і швидко прийняла резолюцію віча, повністю. Просто депутати міської ради ближче, і там не було «регіональної» більшості, а в обласній раді так сталося, що в 2010 році «регіонали» до цього готувалися ретельно, і, по суті, більшість у Рівненській облраді була «про-регіональна». Це був жах.

3 грудня все-таки зібралася ця сесія. Надворі в десятиградусний мороз стояло до п'яти тисяч людей. Депутати зібралися, почали щось говорити... Я ледь не зірвався на крик, кажу: «Люди добрі, я сам не знаю, що відбувається, колись ми дізнаємося, що це було, але я бачу, що робиться щось страшне. Будь ласка, ці люди прийшли, вони хочуть від обласної ради, від нас, щось почути. Даймо їм те, чого вони хочуть, даймо з цього приводу свою оцінку і якось станьмо на бік людей, тому що може бути ще страшніше. Якщо тут нічого не відбудеться, може бути якась ескалація». Я вже зривався, хоча був регламент. Але у «регіональної» більшості була чітка вказівка: не давати можливості розхитувати ситуацію — і нічого не прийняли, різка резолюція, яку віче проголосило, провалилася.

Ми пробували знайти обтічні моменти, хоч щось, але теж не пройшло, навіть якісь елементарні штуки, як-от розслідування побиття студентів чи щось таке, хоч щось би... Бо я розумів, що треба вийти до людей і щось їм показати. Тоді я чи зі злості, чи як, сказав, і, в принципі, десь воно було справедливо... Я сказав: «Сьогодні політично Рівненська обласна рада померла, вона — політичний труп. Вона і раніше не виражала поглядів жителів області, а сьогодні вона пішла вже проти них, вона нічого не зробила». Якось тоді вдалося втримати ситуацію, і люди розійшлися. Плювалися, бо ми реалізували цю трансляцію назовні, люди слухали дві чи три години це пустослів'я, цю балаканину. А вони стояли на морозі і вже трохи злилися. І хоча тоді ще градус нервів був не такий, але це вже було першою сходинкою до тієї висоти.

Зураб КАНТАРІЯ

На Майдані були дуже класні стосунки — всі один одному допомагали, всі розуміли... В тому й сила таких подій, що зовнішній ворог об'єднує. Багато бар'єрів стиралося. Раніше з радикалами ніколи не працювали, ніколи нічого спільно не робили, а тут ставали поряд і все робили — у кожного був свій напрямок. Це було дуже класно. Особливо на Майдані у Києві — це взагалі був такий острівець Свободи і підтримки.

У Рівному на Майдан приходили батюшки. Хтось сам просився, а когось через соцмережі, через пресу запрошували: «Хочете, приходьте!» І справді приходили, зазвичай на недільні віча. В якийсь момент на вечірні розмови, якими я займався, прийшов один пастор із протестантської церкви і каже: «Давай я буду перед тим, як ти починаєш, спілкуватися з людьми, але з релігійного боку. Тобто що треба, щоб бути активними, але щоб усе було спокійно». І він справді приходив кожен день, як і я, 10–15 хви-

Мітинг біля Рівненської ОДА 2 грудня 2013 р. (фото rivne1.tv)

лин спілкувався, потім була молитва, потім ми співали Гімн, далі йшла основна частина — про те, що планується, і т. ін.

У нас був вільний мікрофон. Хто хотів, міг звертатися до людей. Приходили люди читати вірші, якісь свої тексти, розказували якісь історії з життя або просто висловлювали свою думку з приводу тієї чи іншої події. Приїжджали з інших міст і розповідали, як у них усі ці речі відбуваються. Жодних закликів до насильства, ніякої ксенофобії, расової нетерпимості чи ще чогось. Просто ми говоримо. Хочете — озвучуйте свої ідеї, ті, в які ви вірите... Скільки прийшло людей, стільки вас і буде слухати. От і все.

Аліна ДЕХТЕРУК

На Майдані всі допомагали одне одному, не було такого, щоб якась дівчина сама пішла додому вночі. Мене ніколи ніхто на секунду не залишав саму — аби щось, бува, не сталося. Було, що й петарди закидали в намет, і всяке траплялося, але мене, слава Богу, ніколи там у такі моменти не було. Коли був штурм ОДА, то мене просто не пустили туди старші хлопці: «Сстій, нікуди не йди». В той час я просто роздавала ліки, відправляла автобусами людей на Київ. Було таке, що пікетували в мороз, але щоб на небезпечні акції... ніхто мене туди не пускав.

Там була дружня атмосфера, тому що були всі рівні. Ніхто не питав тебе, скільки в тебе грошей, хто в тебе батько-мати. Ти прийшов, з тобою познайомилися, поговорили і все. Я знала, що як я прийду туди, завжди знайду підтримку, мені завжди допоможуть, і я знала, що там хороші люди. Я і зараз багато з ким спілкуюся. Я впевнена, що коли я до них звернуся, вони не відмовлять, що це на все життя мені залишиться. Я про це дуже часто згадую і, напевно, ніколи не забуду той період, бо він дуже змінив мене і багато що у моєму житті.

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

Ми з перших днів почали налагоджувати контакти із сарненським Євромайданом (там Роман Захарчук), зі здолбунівським (Сергій Кондрачук, який потім став головою райадміністрації) та з іншими, тобто у нас уже складалася така досить потужна структура, і все працювало як один злагоджений механізм. Десь 5-го числа ми вийшли на спільну прес-конференцію з Віталієм Примаком і оголосили, що у нас створений такий штаб координаційний, і ми це все будемо координувати, все буде гаразд, і що між студентами, громадськістю і політиками немає жодних непорозумінь.

І тут перемкнулося в Києві. Чи політики вирішили знову взяти все в свої руки, чи вони зрозуміли, що втрачають ініціативу, але пішла вказівка цю демократію якось трішки «притишити» й оточити партійними прапорцями, бо що це таке, хто взагалі керує, хто такий Штурхецький, що за студенти?..

Я не знаю, що там відбувалося, але проявом цього всього стало те, що десь 6 чи 7 грудня на нашу координаційну нараду, яку ми проводили постійно, треба сказати (я тоді не спав практично, напевно, тиждень чи два, а якщо і спав, то на Майдані, додому зрідка заходив, заріс, пропах димом), прийшли дві депутатки обласної ради.

Я думаю: «Класно, нарешті депутати обласної ради «пошанували»... А якщо подумати, то це було на той час повноцінне засідання «тіньової» колегії обласної адміністрації, тому що ми координували всю роботу, і вже у нас було до семи чи восьми євромайданів з районів підтягнуто. Це вже такий був досить потужний рух, зі своїми фінансами. До нас підходили, про-

понували автобуси... Це справді так надихало, що коли й хотілося часом, може, десь упасти поспати годину, це давало знову і знову такий адреналін... Коли бабусі приносили половину пенсії, коли прості жіночки й професорки разом нарізали бутерброди для студентів, приносили борщик, ще щось таке...

І ось вони, депутатки, там спробували трохи... внести свого, «політично доцільного». Добре, що їм то повністю не вдалося. Коротше, почалося з чого... «Поставте партійні прапори». Я кажу: «Вибачте, у нас порядок денний, пункт перший — організація автобусів, другий — обговорення, скільки зібрали коштів і як, куди їх перерахувати, кому передати і так далі, третій... Давайте, може, після того вже поговоримо про прапори?»

І координатори теж погодилися, що прапори — це не перший пункт, і якимось я відтягнув цей момент з'ясування питання щодо прапорів, але потім на мене накинулися: «Ти забув, завдяки кому став депутатом. Ти заграєш із цими... Це все проекти Львовочкина...» Ще щось... Не пам'ятаю, що там було, наговорили вони мені багато образливих слів. Я зрозумів, що політики повертаються, що період «Самі вдома» закінчився. Це був період, який подарував дуже багато яскравих особистостей, дуже багато відкрилося для Рівного, напевно, ми ще десь їх почуємо. Ця така романтична штука закінчилася...

Віче в Рівному 8 грудня 2013 р.

Анатолій СИДОРУК

Я взяв на себе обов'язки координатора київського Майдану з рівненським, довів людей у Київ і назад. Я досі маю ті списки, бачу очі тих хлопців, які загинули. Валера Храпаченко з Рівного... Я пам'ятаю, як він від'їжджав. Був листопад, він утік від сім'ї (у нього четверо дітей), на босу ногу в сандаліях був, жіночка-диспетчер маршрутки йому віддала шкарпетки, які сину купила: «Валера, на, чого ж ти босий?» Потім наш Олександр Храпаченко — молодий хлопець, він у Києві з друзями був, але також їхав від нас... Я пам'ятаю їхні очі. Тато трьох дітей Арутюнян... Це все наші хлопці.

У себе в офісі ми організували цілодобове чергування. Наші молоді дівчата-активістки, підходили з міста жіночки, дівчата, які сиділи на телефонах. Телефонували ті, хто хотів їхати в Київ, ті, кого треба було забрати з Києва, хто захворів або кому щось було треба. Катерина Сидорук, Інна Клименко, Марина Кудрицька, які вдень і вночі сиділи, по черзі ходили спати, переодягнутися, поїсти принести... Дуже багато старших людей підходило, жіночок, які чергували там.

У питанні координації київського Майдану з рівненським виникли труднощі, тому що почали не пускати автоперевізників, заборонили їм перевозити. З Волинської області не могли люди доїхати, з Тернопільської. Але завдяки рівненському обласному начальнику управління транспорту Михайлові Кравчуку, хто б що не казав... Я прийшов до нього, кажу: «Михайле Володимировичу, стань на наш бік», — і він став, цілодобово на телефонах чергував. У Житомирі били машини, зупиняли... Він дав добро маршрутчикам їхати. Був такий перевізник, Сергій Безкоровайний, він велику справу зробив, Ігор «Шалена Черепаха»... Найбільший внесок у перевезення людей луцького перевізника Валерія Бутка («Луцьк експрес»). Це людина,

яка дуже постраждала на Майдані — «віджаті» маршрутки, побиті, спалені в Києві... Але він цілодобово возив людей: двоє — двоє, троє — троє, десять — десять... Цілодобово, кожна годину його маршрутки ходили. Не випускали з Луцька — вони переїхали у Млинів і в Рівне, у мене на базі стояли, ми возили людей туди-сюди. Так от Михайло Володимирович Кравчук, який став на наш бік, боровся з ДАШниками; вони не могли зрозуміти, що це робиться — тут тобі чоловік працював у структурі, а тут...

Андрій КРАСНОВ

В Дубні зі мною починали активісти Володя Сухоруков, Олександр Мукомел... Ми називали цей майдан «Майдан без політиків, майдан совісті людської і гідності», а коли влізли політики, я почав їздити на Київ. Коли приїжджав у Київ, я почувався спокійно на Майдані, хоч і були штурми, і стріляли по нас, били і палили, що тільки нам не робили, аби нас вигнати звідти, але я був там захищений.

В Дубні Майданом цікавилися в основному студенти, молодь до 30–35 років. Старші люди якось не брали участі в цьому, старалися оминати, боялися. В людях був якийсь страх: хтось боявся за роботу, хтось за свою посаду... Були різні випадки. Я от скажу про нашого голову адміністрації Руслана Сивого, під час Майдану його Янукович поставив у Дубно.

В день призначення увечері він приїхав до нас і каже: «Хлопці, я вас підтримую. Що буде потрібно, звертайтеся. Я — виходець з «Нашої України» і до кінця буду з нашою Україною». Ну, мені це сподобалося. Бувало, що ми його блокували за його ж проханням. Він до нас звертається: «Хлопці, мене треба заблокувати, бо викликає Янукович у Київ. Прийдіть до мене в кабінет, поп'ємо кави, посидьте, щоб тільки не їхати на Київ». Ну от такий. Він нас підтримував постійно.

Зураб КАНТАРІЯ

Я був прихильником думки, що треба спілкуватися з тими, хто вагається. Тому що тим, хто і так переконаний, достатньо дати листівочку і сказати, що робити, і вони будуть робити. Тих, хто вагається, зразу видно, і, відповідно, можна з ними працювати і говорити. 80% зусиль і часу треба приділяти цим людям, бо переконувати тих, хто проти — це просто псування нервів і марнування часу.

Траплялися, звичайно, «сумашедші», які виходили і бозна-що мололи. Але таких було двоє-троє за весь час. І їх люди засвистували, казали: «Приберіть його, заберіть мікрофон!» Але це випадки, які навіть у похибку не вкладаються. Ті, хто були проти, тихенько мовчали, скажімо так. Ті самі депутати швиденько пороз'їжджалися, так що їх і духу не було.

Багато людей змінювали погляди, в тому плані, що вони залишалися пасивними до моменту, поки не побили студентів. Пішло насильство з боку влади — і відповідно, хтось більше радикалізувався, а хтось долучився. Перший розгон, другий розгон... Тобто воно все трішечки долучало якихось людей у цей процес, скажімо так. Були періоди, коли все ніби згасало, під свята особливо. Але потім, коли почали гинути люди, тоді дуже багато радикалізувалося, навіть ті, яких важко було назвати радикалами. Скажімо, програмісти і вчителі, які ніколи не виступали ні за які радикальні речі. Вони казали: «Треба просто брати це все і ламати...» Так, що страшніше, то більше було людей. Що спокійніше, то людей менше.

Тетяна СТЕЛЬМАХ

Було таке, що кілька дівчат і хлопців (здається, ще якась журналістка з ними була) піділи в автобус до тітушок. Я знала, що вони їдуть, вони мене попередили: «Якщо ми тобі подзвонимо і скажемо: «Мамо, у нас все добре», — то нас треба забирати». Минула буквально година, поки повантажилися, і тут вони телефонують: «Мамо, у нас все добре, ми їдемо на Київ». Я питаю: «Де ви?» Вони кажуть: «У нас усе добре», — і скидають sms, що виїжджають за Рівне. Їх зупиняли молодь, студенти — просто ставали перед автобусом. Ті на них наїжджали. Стояли міліціанти, відверталися, стояв начальник міліції, який теж робив вигляд, що нічого не відбувається. Тоді справді міліція всілякими методами, правдами-неправдами, маніпуляціями намагалася зробити так, щоб ці студенти розійшлися. Дзвонили батькам, дзвонили у виші, забороняли виходити цим дітям... І все-таки вони зупинили цей автобус, відзняли відео і всіх висадили.

Ми там побачили дуже багато хлопців спортивної статури, начебто спортсменів, які брали участь в Антимайдані й захищали провладну партію. Але ніхто з них досі не покараний, ця справа закрыта. Я не знаю, чи була вона навіть відкрита, якщо чесно. Але в той час діти себе показали, бо це справді були діти по 15–16 років, це були студенти, там мало кому було 18.

Святослав КЛІЧУК

Були ситуації, коли якісь люди приходили, провокували різні конфлікти. Треба розуміти, що є ж і психічно хворі, є п'яниці, є різні люди, які не обов'язково заслані спеціально, а просто їм щось у житті не подобається, і вони шукають якихось гострих відчуттів. Але мені здається, більше все-таки в Києві такі речі були, у Рівному все було спокійно більш-менш, але теж траплялося... Було побиття Віталія Примака, був інцидент, коли людину затримали з пістолетом на рівненському Майдані. Хтось із наших зчепився з якимось чоловіком, і виявилось, що в того пістолет був із собою. Його затримали, викликали міліцію... Але сам факт, що на Майдані затримали людину з пістолетом, — це могло відлякати від участі в акціях тих людей, які з дітьми приходили, які просто боялися за свою безпеку. Чим спокійніше на Майдані, тим більше людей може прийти. Коли там з'являється зброя, ще якісь речі, уже не всі готові виходити. Тобто у такий спосіб могли теж нагнати ситуацію, щоб менше людей приходило на протестні акції. Для когось це стимул — коли загострення, а когось це відлякує.

Віталій Примака. 5 січня 2014 р. його побити на рівненському Майдані (фото ogo.ua)

Андрій КРАСНОВ

Після Нового року я побув удома зо два дні й поїхав на Київ. У Києві саме проводили конференції по Майдану. Я вже їздив туди як делегат від дубнівського Майдану, на той час я був його координатором. Ми почали організовувати майдани в інших містах України. І я

пам'ятаю, до 13 січня в 68 містах України вже були майдани. Через ті намети, які стояли на майданах, ми збирали допомогу — харчі, одяг і все інше, — щоб централізовано передавати на Київ. Ми організовували з Автомайданом колони, бо знаємо, що «Беркут», міліція так само виставляли блокпости, не пропускали, то ми їх обходили. В нас були вже і радіостанції, ми слухали їхні переговори і частково обминали, щоб наша допомога без перешкод доходила до столиці.

Я хотів, щоб мої діти мали право вибору. Моя жінка спокійно сприйняла це, мама так само, вони сказали: «Ну, ти сам собі господар, що хочеш, те й роби». Я так і продовжую. А тато прийшов якось раз у намет до нас, на дубнівський Майдан, послухав, другий раз прийшов, потім почав з нами ночувати в тому наметі. І тоді, як прийняли 16 січня ці закони диктаторські, тоді хлопці зразу кажуть: «Все, їдемо в Київ на Майдан». Ну, і тато такий, довго не думаючи... Він ще був у черевиках осінніх, а я в чобітках. Він мені: «Ану роззувайся!» Роззув мене, каже: «Я їду на Київ, а ти будеш тут, удома, в тебе діти». «Добре, — кажу, — їдь». Він поїхав на Київ, я до ранку не витримав, рано приїхав за ним.

Святослав КЛІЧУК

Я написав таке звернення до мешканців Сходу, яке зачитав зі сцени, — що ми не проти них, що ми проти несправедливості, ми за покращення, за добробут, за справедливість. Була ідея це записати і викласти в Інтернет, максимально поширити.

Були, можна сказати, такі спільні акції з іншими регіонами. Коли, приміром, зі Львівщини посилали міліціонерів, чи «Беркут», чи внутрішні війська на Київ, якщо вони проїжджали через нашу область, то люди з різних регіонів між собою обмінювалися інформацією, але більше ті, хто був на транспорті. Вони координували таку діяльність і передавали один одному інформацію про те, що там, тоді-то по тій-то трасі їдуть, блокуйте.

Народне віче у Рівному «Ні диктатурі» 19 січня 2014 р.
Святослав Клічук озвучив звернення до мешканців Сходу України

У Києві вже створили Волинську Січ, сотню так звану, де були і рівняни, й волиняни. Намагалися гуртуватися між собою, але найбільше все-таки рівняни. Навіть у Київ їдеш і шукаєш намет рівненський...

Наше завдання було відволікати правоохоронні органи, місцеву владу, щоб вона не займалася протидією київському Майдану. Ми їм, по суті, тут створювали проблеми, десь намагалися не пускати тих самих міліціонерів на Київ... Та вони й самі не дуже хотіли їхати.

Тетяна СТЕЛЬМАХ

Насправді те, що відбувалося кожного дня, було важливо. Це просто були тактичні кроки, які приводили через тиждень, через два до певного результату, але це були короткострокові акції. Всі рішення приймали, координували дуже швидко. Багато хто не спав, хтось недоїдав, там не було часу сісти і продумати довготривалий проект, щоб це було комусь цікаво. Я вже не кажу про піар, що почало відбуватися потім. Не було на це часу, всі були дуже завантажені, вели боротьбу на всіх фронтах...

Переломний момент настав тоді, на мою думку, коли прийшли під обласну адміністрацію, викинули голову ради, вивели заступників, бо голова адміністрації тоді у відпустку пішов, хоча й був у Рівному. Ось тоді був переломний момент, тоді більшість зрозуміли, що вже Майдан переміг. Спроби, звісно, ще були щось там змінити, не здаватися, щось організувати з їхнього боку, але то марно було — люди вже їх не чули, на якісь залякування, плітки вже не реагували. Люди були злі, тому що скривдили найдорожче — дітей. Тут дуже багато віруючих, у Західній Україні, тому те, що побили студентів, і те, що загинули люди на Майдані, дуже сколихнуло народ. Тоді більшість викладачів, навіть провладні, перестали тиснути на студентів, і ті вже ходили на Майдан, проводили мітинги.

Вночі з 23 на 24 січня 2014 р. активісти сотнями мішків зі снігом та шинами почали укріплювати підходи до будівлі Рівненської ОДА (фото charivne.info)

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

Ця історія відбулася 23 січня. Я тоді поїхав на пари. Я ж час від часу викладав, у проміжках... Сиджу на кафедрі, щось дописую, журнали заповнюю, вмикаю радіо і чую, радіо «Трек» каже, що революційний народ поперся тритисячним натовпом до офісу Партії регіонів у Рівному, спалили їм причілок, нікого там не знайшли, поперлися до адміністрації й зараз ось-ось зайдуть.

Я розумію, що «вскочив» — я в Острозі, це за 40 кілометрів, у мене транспорту немає, я ж не вождь революції. Я обдзвонив знайомих — нікого немає поблизу. Треба маршрутною добиратися, а це година дороги. Я шукаю хоч якийсь автобус, заскакую в нього і вже по дорозі починаю всіх обдзвонювати. Це треба було бачити людей, які слухали мої розмови, бо я не стримувався... Обдзвонював народних депутатів, зокрема попросив Миколу Кучерука і всіх, кого знав, щоб вони терміново приїхали туди, бо я остерігався, що може щось трапитися, бо народ був неконтрольований. Там був Саша Музичко (Саша Білий), але все-таки політична складова якась мала бути, хтось, хто міг би стримати і допомогти, насамперед допомогти, тому що я переживав, аби міліція сильно не побила і таке інше...

Я почав обдзвонювати депутатів обласної ради. Микола Кучерук каже: «Ти що, я не можу! Мене викликає Турчинов, я вже виїхав на Київ». Я кажу: «Вертайтеся, будь ласка, вертайтеся, ви дуже треба!» Бо депутат обласної ради це одна річ, а народний депутат — все-таки щось вагомніше. Він мені дзвонить: «Так, ти знаєш, мені Турчинов теж сказав, щоб я вертався».

Коли я туди припхався, вже народ вивалив двері, увійшов революційно, і що мене вразило — багато хлопців у балаклавах (я тоді вперше їх побачив), вони слухалися Сашу Білого. Я тоді вдруге отримав балончиком, мені потрапив в очі сльозогінний газ, і мене трішки при-

В Рівненській ОДА 24 січня (фото rivne1.tv)

чавили свої хлопчики в балаклавах. Я кажу: «Ти що робиш?!» А цей хлопець мені: «А ти хто такий?» Я: «Сашааа!» Добре, що встиг крикнути. Саша Білий побачив і каже: «Пустити його». Думаю: «Ні фіга собі, революція — отримав по ребрах, ще й сльозогінний газ...»

Що вразило — те, що було багато таких людей. І друге — один такий серйозний молодий чоловік: «Дай я його зараз стукну», — і намагався начальника управління капітального будівництва облдержадміністрації вдарити. Я подумав: «Що ж це за люди зібралися тут?» Очевидно, що пролетарій, проста людина з вулиці не знає, хто такий начальник управління, тим більше який він на вигляд, але, з іншого боку, у неї не буде бажання його стукнути. Очевидно, це був чи підприємець, чи, може, навіть директор якоїсь фірми. Тобто народ зібрався ще

Після захоплення ОДА (фото charivne.info)

той. Бойовою силою були ці молоді хлоп'ятка, яких тихенько десь тренували Сашко Білий і його колеги, які ставали тоді на ноги, а потім перейшли у «Правий сектор».

Але ця маса забезпечувалась такими досить цікавими людьми. Захопили адміністрацію, зайшли, ведуть переговори... Дуже добре, що нагодилися Микола Кучерук та інші депутати. Зрештою вдалося уникнути непорозуміння з головою адміністрації, тобто їх вивели тихенько, потім домовилися з міліцією, організували такий коридор, і все-таки міліціонери вийшли з адміністрації. Боже, скільки їх там було...

Віталій ПРИМАК

Рівне було, якщо не помиляюся, другим містом, де міліція після перемовин із тоді ще легітимною владою області здала обласну адміністрацію мирно. Міліціанти вийшли до люду під вигуки: «Міліція з народом!» Саме рішення — чи виходити, чи не виходити — прийняв тоді керівник обласного управління Лазарєв. Наскільки я чув, йому давали наказ не здавати приміщення, він реально десь хвилини дві думав... І в якийсь момент міліція вийшла.

Рівненський Майдан був зосереджений, у більшості випадків, на тому місці, де проводилися мітинги, віче кожного тижня, а обласна адміністрація вже стала таким опорним пунктом, де, знову ж таки, відбувалася своя життєдіяльність. Тобто люди збиралися, приймали якісь рішення, говорили, ночували... Багато людей з якихось причин не могли бути в Києві, але вони могли допомогти тут, на Майдані. Це показувало владі, що наша організація народна і ми маємо власні вимоги.

Анатолій СИДОРУК

Оскільки обласні адміністрації були захоплені майже в один день, ми, у свою чергу, хотіли провести додаткову сесію, збирали депутатів, ловили голову ради. Він зразу в лікарні опинився. Ми о другій годині ночі до нього їздили в лікарню, він теж не захотів підписати розпорядження про зібрання позачергової сесії.

Переломний момент настав, коли вже пройшов місяць після Майдану. Тоді почали і вони розуміти, що щось не те і щось не так, тоді тимчасові адміністрації почали створюватися. Захоплення обласної адміністрації у нас сталося за день — і все, у фойє розмістився

Із заяви голови Рівненської ОДА Василя Берташа щодо подій в області від 26 січня 2014 р.

Дорогі земляки!

Від самого початку політичного протистояння в країні я неодноразово озвучував вам свою позицію і як керівник області, і як людина.

Я разом з вами засудив побиття студентів на майдані у Києві, разом з журналістами звертався до генпрокуратури щодо розслідувань побиття працівників ЗМІ, які постраждали, висвітлюючи конфлікт у столиці. І я обурений тим, що у протистоянні на Грушевського гинуть люди. [...]

Я обіцяв вам, що усі мирні протестні акції в області будуть закінчуватися мирно. І я дотримав свого слова. Моя позиція не змінилася. Так повинно бути і так буде надалі, якщо всі, я наголошую — усі учасники політичного протистояння будуть дотримуватися Закону. Бо там, де закінчується закон — починається хаос. Сьогодні захоплюються адміністративні будівлі, а це в подальшому паралізує життєдіяльність області. Люди не отримають соціальні допомоги, заробітні плати, пенсії та стипендії.

А швидка допомога та пожежна не зможуть вийти, аби врятувати чиєсь життя, бо не буде пального, або ж дороги будуть занесені снігом.

Тому я прошу всіх, і в першу чергу політичних опонентів, до мирного діалогу. Прошу не порушувати закон та поважати права і свободи інших людей, тих, хто живе поза майданами.

Вірю у вашу мудрість, дорогі земляки. Не піддавайтеся на провокації. Хай Бог береже усіх нас і Україну!

(rivne1.tv/Info/?id=30819)

Тетяна СТЕЛЬМАХ

Моя особиста думка, що на той час усе-таки велику роль на Рівненщині відіграв Сашко Білий. Кожна людина має займати своє місце, правильне місце, робити те, що вона вміє робити. Про Сашу багато говорять і поганого, і доброго, його засуджують, не знаючи його само-

Майдан, з'явився тимчасовий голова обласної ради. Щоб не грабували нічого, поставили охорону, тож ніхто нічого не розкрадав, кабінетів не ламали.

Коли люди звернулися до держслужбовців, щоб вони виходили, був спротив керівництва, тієї самої Служби безпеки, хоча в Рівненській області вони толерантно повелися. Козлов не хотів виходити до людей, але ми, заходячи до приміщення, старалися нічого не ламати, перед будівлею зібрали людей і кажемо: «Ми зараз введемо вам начальника, але ж ви нічого не ламайте, не бийте. Це наше майно, громади».

Віталій ПРИМАК

Ще один ключовий момент рівненського Майдану після захоплення ОДА. Під громадським тиском було прийнято рішення про призначення нового голови обласної ради. Ним став Михайло Кирилов. Він — депутат від опозиційної на той час партії «Батьківщина», активно тоді себе проявляв на Майдані.

Ми побачили, що підтримка Майдану є, в принципі. Знову ж таки, ми запропонували, і люди, які підтримували Майдан, схвалили на народному вічі кандидатуру Кирилова. Більшість опозиційних депутатів підтримали його на сесії, і він, мабуть, одним із перших в усій країні був обраний як новий голова — це був прецедент.

Виступ новообраного голови Рівненської облради Михайла Кирилова на вічі в Рівному 5 лютого 2014 р. (фото charivne.info)

го. Але в той час, бачачи, що відбувається тут, і розуміючи, що може бути, він відіграв дуже важливу роль. У нас не було пролито жодної краплини крові, у нас не було жодного справжнього побитого (я не враховую провокацію), у нас нічого драматичного не сталося. Він на той час узяв на себе удар, він нас усіх, можна сказати, захистив. Його справді боялися, і тому мало хто міг собі дозволити прийти когось набити чи щось захопити. У нас навіть захоплення... Не захоплення, бо це негарне слово, — повернення народу державної адміністрації відбулося спокійно, щось лише трішки сльозогінного газу було і все.

Він ніколи не боявся вмерти, і з ним там такі хлопці були, які повернулися з Києва, отримали там поранення, приїхали і готові були у той час віддати свої життя. Цих людей треба пам'ятати і знати, що вони просто люблять свою Батьківщину. Їх ніхто не змушував, вони готові були віддати свої життя, і хтось віддав, а комусь пощастило.

Він і раніше був, і його хлопці раніше були, на віча приходили, але якось так, на рівні звичайних учасників. Саша не був публічною особою, він мав радше організаторські здібності й часто не добирав слів. Це багато кому не подобалося, бо він говорив те, що думав. Тому на вічах він виступав дуже рідко, але вчасно проявив свої організаторські здібності й справді опинився на своєму місці.

Він керував усіма, хто на той час перебував у приміщенні ОДА, він був там старший, це розуміли всі. Можливо, це комусь не подобалось, але рішення завжди було за Сашею. Так

23 січня кілька тисяч рівнян штурмом захопили приміщення Рівненської ОДА (фото charivne.info)

само, коли ми обирали нового голову ради від Майдану, ми всі розуміли, що маємо це зробити правовим шляхом. Але на Майдані, виявляється, було лише кілька депутатів, яких можна обрати, всі інші не підходили, а треба ж, щоб рішення були законними. Тому всі почали об'єднуватися, домовлятися щодо кандидата — щоб обрати, щоб проголосувати. Голосування так само було важке, і я скажу, знову ж таки, якби не Сашкові хлопці, наврод чи проголосували б за того кандидата, якого ми всі хотіли. Саша — не лише УНСО, з ним багато хто радився, багато хто координував з ним дії.

Сергій ШТУРХЕЦЬКИЙ

Ми тоді щодня проводили ці мітинги і намагалися якимось чином все-таки зібрати раду. Обласну раду ми зібрати не могли, і виникло питання, що робити далі. Я тоді запропонував: «Давайте створимо Народну раду». Роман Васишин, старий досвідчений ексгубернатор, каже: «Що ви робите? Що за сепаратизм?» Я кажу: «Почекайте! Народна рада — це просто міжфракційне об'єднання депутатів». Роман Данилович сказав: «А-а... Якщо так, тоді я «за». І таким чином ми зібрали 39 депутатів... а треба було 41. Вони не могли зібратися... І так ми сиділи в залі обласної ради, але нас було 39, і наші посиденьки — це були посиденьки міжфракційної групи, навіть не сесія. Я вже не кажу про те, що голова ради... Ми його шукали, посилали за ним — і не могли привести. Він не хотів відкривати засідання, заступника теж не було, другий заступник теж не хотів відкривати. Така от ситуація.

А за регламентом для скликання сесії Рівненської обласної ради потрібні були підписи третини депутатів та ще й часу два тижні... А тут кожен день дорогий. Пам'ятаю, я весь час із рюкзачком до прокурора ходив, і він (рюкзачок) мене виручив теж. 27-го числа революцій-

ний народ заблокував депутатів: «Поки не вирішите, не вийдете...» Я кажу: «О класно, я сала, картоплі прихопив, я з рюкзачком проживу». Не вдалося нам нічого зробити. Потім я ще вперше накричав на революційний народ: «Що ви тут робите? Кого ви тут блокуєте? Невже ви не розумієте, що не тих ви блокуєте? Ми тут зібралися ті, хто хоче щось зробити. Я готовий тут сидіти декілька діб, якщо треба — будь ласка, і всі готові, але ми цим сидінням нічого не зробимо».

І тоді виникла ідея ходити по квартирах депутатів і запрошувати їх особисто. Тих, хто не прийшов. Це було дуже весело, хоч не думаю, що приємно для тих депутатів. Багато цікавого з'ясувалося, коли приходили до тих чи інших: хто з ким живе, хто де не живе, якісь інтимні подробиці виявилися...

Невдала спроба зібрати сесію облради. 1 лютого 2014 р. (фото із Фейсбука)

Анатолій СИДОРУК

Блокпости найсерйозніші були в Рівненській області. На тих постах хлопці стабільно чергували, щоб не їхала зайва міліція, нові сили, щоб не їхали антимайданівці в Київ. Ну, і працювали по регіонах, збирали людей на Майдан і намагалися не допустити потрапляння на Антимайдан.

Ми зрозуміли за перші три дні роботи блокпостів, що вони слабенькі, що тих, хто там стоїть, дурять, і підсилюються. Спілка офіцерів під'їхала — хлопці, яких обдурити було важко. З'явився у нас буквально за два дні наш Автомайдан. Це такі патріоти — вони чергували днями і ночами, виїжджали, патрулювали. Тоді саме, коли «Беркут» завозили на Київ, у Волинській області не могли прорватися, на луцькому кільці їх розвернули, то вони рішили проїхати через Клевань на Степань і на Варшавку. І степанські люди зупинили серед Степаня, телефонують нам на Майдан, бо наші телефони були роздані по всіх районах, і кажуть: «Ми зловили «Беркут», ми не можемо справитися, підмагайте». А це від Рівного приблизно сто кілометрів. Ми виїхали всі туди. Вони давай тоді дурити нас: «Ми їдемо на Луцьк». Ми відпустили їх, але знали, як вони можуть іще поїхати, тож ми їх іще в лісі заблокували. Така була ситуація.

Віталій ПРИМАК

Одного разу був момент, коли ми розганяли міліціантів, що мали їхати на Київ. Ми їх в автобус не пустили, вони почали втікати, і на цьому все закінчилося. Але як ми, власне, визначали, що міліція їде? Просто хтось із тих, хто їде, дзвонив і казав: «Ми не хочемо туди їхати!» Те саме з «Беркутом». Тобто були беркутівці, які дзвонили і казали: «Ми їдемо на Київ, будь ласка, зробіть так, щоб ми не виїхали!» З «Беркутом» взагалі унікальна ситуація була одного разу: вони тричі збиралися, і ми тричі з'являлися, бо нам повідомляли, і ми не давали їм виїхати.

Анатолій СИДОРУК

Коли з'явилися перші поранені, простуджені й у Києві було страшно залишати їх у лікарнях, бо їх же викрадали, ми прийшли у нашу міську лікарню, до головного лікаря Євгенія Філімоновича Кучерука. Він побоювся брати людей. Але нам на допомогу стали його син Олександр Кучерук, лікар-кардіолог, Валентин Іванович Нарсія, завідувач відділення травматології, Андрій Жилінський, завідувач ургентної хірургії, Віталій Хмелецький, хірург. Вони прийшли до головного лікаря, всі приблизно одного віку, хлопці молоді, і під їхнім тиском він погодився приймати постраждалих на Майдані за умови, що той же Хмелецький, тато якого був заступником мера, бере на себе відповідальність. І Хмелецький сказав: «Так, я беру на себе відповідальність». І вони почали наших поранених хлопців приймати — Андрія Марчука, Івана Лепеху, Мішу Кривуна. Ми їх зустрічали, привозили і розміщували в лікарні. Але, скажімо, Андрій Марчук — хлопчина з Корецького району, дуже тяжко був поранений, ми його відправили, та й згодом усіх, хто був на Майдані, за кордон, я, власне, взяв на себе таку відповідальність. Ми всіх їх пролікували, кого де — кого в Польщі, кого в Естонії, кого в Ізраїлі. Допомогали наші друзі, партнери, колеги за кордоном, особливо поляки — мер Гданська, окружний прокурор Гданська, колишній депутат Європарламенту Ян Козловський — він домовлявся, а ми возили своїми автомобілями тих хлопців у Польщу, в їхні лікарні.

Відкриття виставки Юрія Журавля в Рівному 16 лютого 2014 р. (фото rivne1.tv)

А наші дівчата-лікарі які молодці! Вони їздили по черзі чергувати на Майдан у Київ. Після свого чергування приходили прямо на автовокзал. Їдуть і кажуть: «Нас змініть тоді і тоді», — і ми шукали, хто їх змінить, шукали інших лікарів, медсестер, вони їхали їх змінювали. Яюсь дзвоню Валі, кажу: «Валю, ти ж на чергуванні? Нема ким тебе змінити, приїжджай, там дівчата підмінять», — а вона у відповідь: «Не, я вже домовилася в лікарні ще на день».

Віталій ПРИМАК

Не пам'ятаю, хто займався цим, але рада вирішила, що важлива присутність церков на Майдані. Ми поговорили з їхніми лідерами, і з якогось часу в нас кожне віче починалося, власне, з церковної якоїсь настанови. І коли на Майдані з'явилася церква, представники різних конфесій, то стали приходити й люди вже такого більш поважного віку, не тільки молодь.

Люди просто вже були в стані очікування, і, власне, церква їх іще більше об'єднувала і мотивувала пом'якшити якісь свої радикальні погляди і мислити більш конструктивно. І, знову ж таки, не робити якихось речей, які будуть нагнітати обстановку.

Анатолій СИДОРУК

Якщо взяти всю Рівненську область, то найактивнішу участь брав у Майдані Здолбунівський район. Найактивніші були Здолбунів, Гоща, Дубно. Навіть так краще розподілити: Здол-

Рівне. 19 лютого (фото із фейсбук-сторінки П. Алексєвича)

бунів, Дубно, Гоща. Згадую Олену Смірнову, здолбунівчанку. Їй було все одно, чи ти можеш відправити, чи не можеш. Вони з чоловіком сорокалітрові каструлі голубців наготують, і вона дівчат своїх посилає до мене: «Володимировичу, відправляй». Кажу: «Нема як, через годину». «Захолонуть через годину вже». Викликаємо Безкоровайного чи ще кого, вантажимо, везуть хлопці. Іншим разом везе якісь мішки: «Назбирала одержі, перепрала, везу їм».

Я ніколи не забуду одну стареньку жіночку, ніяк її не можу знайти... Отримавши пенсію, вона прийшла на Майдан і принесла всю, до копійки. В таких здорових чоловічих кросівках на босу ногу. Холод, осінь... Це не осінь навіть, це вже зима була, січень місяць, можливо, десь перші числа... Кажу: «У мене син в Афганістані загинув, а я там маю, у мене ще є стопка меду, а тут, може, треба».

Андрій КРАСНОВ

Найстрашніше — це вже кінець Майдану, коли ховали наших рівненських побратимів. Я на похороні тоді відчув страх, до того не відчував. Я тоді вже контужений був, і оця якась така атмосфера... І тоді я зірвався, до того не відчував. [...] Я зірвався від того жахиття, що все місто, вся область піднялася, що люди аж оце тільки проснулися, коли побачили, що прийшла смерть в їхні домівки, бо до того в Рівному скільки людей збиралося? Для Рівного дуже мало, для Дубного — мало. Те, що приходило 100–200 осіб, — це мало для такого міста. Могло збиратися набагато, набагато більше. Коли почули смерть, тоді прокинулися... Не знаю, якісь наші люди закомплексовані, чи чогось бояться, що ждуть, поки побачать кров. Це жах, так не повинно бути.

Тетяна СТЕЛЬМАХ

Те, що залишилося в пам'яті, — похорон Героїв Небесної Сотні. Це було... Я і зараз не можу говорити про це, знаючи тих хлопців, бачивши їх і розуміючи, що вони поклали життя... Хотілося вірити на той час, що це не дарма, дуже хотілося. Тоді плакали просто всі. Я досі не можу слухати пісню «Пливе кача», якщо вона десь звучить, перемикаю канал — я не можу її слухати, бо це дуже боляче. І як кажуть, не кожна перемога приносить радість, інколи поразка краща від перемоги. Тоді, напевно, до нас до всіх прийшло усвідомлення, що такої перемоги на крові не хочеться. Мабуть, можна було щось зробити раніше, аби цього не сталося, але ні в кого не було такого досвіду.

Святослав КЛІЧУК

Кажуть, що ці смерті дали ніби такий шанс і поштовх, бо Незалежність здобули дуже легко, і це не цінувалося, і можливо, зараз ті смерті десь когось все-таки стимулюють робити більше чи стримують, не даючи робити якихось речей. Все-таки це важливо пам'ятати і розуміти, особливо тим, хто при владі, але не тільки, тому що відповідальність на всіх лежить, хто якось впливає на суспільні процеси. За те, що відбувається, і журналісти відповідають, і педагоги, які вчать дітей, і громадські активісти, і, в першу чергу, політики. Представники влади мають відчувати відповідальність, адже люди загинули заради того, щоб ми отримали шанс щось змінювати. Я сподіваюся, що ці люди пам'ятають, що ці смерті недаремні були. Але чим далі, тим менше, напевно, треба про це нагадувати. Хоч дехто робить якісь такі спроби: от назвали вулицю ім'ям Героя Небесної Сотні чи поставили щит якийсь — і ніби виконали свій обов'язок. Насправді це тільки зовнішні якісь речі. Внутрішньо треба змінюватися, а мало хто, навіть із нас, тих, хто виходив на Майдан, реально змінився так, щоб кардинально, щоб отут щось перевернулося...

Кожен на своєму місці має усвідомлювати, що від нього теж залежить, у якій країні ми живемо. Чи це країна працьовитих людей, чесних — студенти вчаться, а не платять за іспити, люди на своїй роботі відповідають займаним посадам, а не за якісь подарунки чи по знайомству влаштовані... Тобто це завдання для кожного. Можливо, ті смерті мають нагадувати і стримувати когось і стимулювати до якісних змін. А пам'ятати цих людей, очевидно, що потрібно, і допомагати по зможі постраждалим.

Прощання з Героями Небесної Сотні в Рівному 23 лютого 2014 р.

Аліна ДЕХТЕРУК

Я пам'ятаю, якою я прийшла на Майдан. Я любила свою країну, але не розуміла, наскільки я її люблю. Тоді я усвідомила, що, напевно, я ніколи не змогла б жити десь за межами України, як би не було погано, як би нам не було складно, які б у нас ситуації не виникали, але я б ніколи не захотіла за межі України поїхати. Я зрозуміла, де в мене близькі люди, і не просто на словах. І я змінилася — стала серйозніше ставитися до багатьох речей. Зрозуміла, що професія, яку я обрала, — це не жарт, і якась моя помилка може коштувати комусь життя, і що

найцінніше — це те, хто тебе оточує, а не скільки ти заробляєш чи яку зробив кар'єру. Я стала набагато серйознішою, ніж була до того, я відповідальнішою стала. Мої батьки теж помітили, що я змінилася порівняно з тим, яка була.

Саме такі люди, як я, і вплинули тоді на ситуацію. Може, їм було по 20 років, але зі студентів усе почалося, і я думаю, що студенти і молодь зробили найбільший внесок. Наше покоління — саме те, яке змінить Україну. Якщо наше не змінить, то вже ніхто її не змінить. Бо, слава Богу, ми не застали Радянського Союзу. Я дуже тому рада, бо спілкуюся з багатьма старшими людьми і розумію, як це добре, що я не була в СРСР. Я думаю, що молодь хоче бачити Україну незалежною і процвітаючою, саме вона і змінить країну.

Тетяна СТЕЛЬМАХ

Особисто мені участь у цих подіях додала досвіду, і позитивного, й негативного. Було досить багато таких моментів людських, яких не можна було спрогнозувати чи спеціально організувати, аби пропіаритися. Тобто люди себе показували в той час такими, якими вони є, вони були справжніми. Тому що чим більше було подій і чим менше було часу на роздуми (лише приймати рішення і виконувати), тим люди ставали справжнішими, і це було дуже приємно спостерігати. Такою самою, напевно, була і я, бо десь так само припускалася помилок, десь була занадто сувора, десь, можливо, щось пропускала, бо за всім встежити було неможливо. Хай там як, але це досвід, і добрий він чи поганий, я вдячна долі за нього.

Святослав КЛІЧУК

Я вважаю, що став частиною важливих історичних подій, які дали країні шанс змінитися, що я є того всього частиною, хоча і без мене було б, напевно, приблизно так само. Це відчуття все-таки приємне: що ти до чогось долучився, не побоявся, бо багато ж хто не вийшов, хоча в Рівному це було нескладно. Ми кажемо: «Хочемо змін», — але ці зміни, напевно, перше в голові мають відбутися. Я завжди запитую: «Що в себе у голові я змінив?» На це завжди найскладніше відповісти — що я почав змінювати у своєму особистому житті, бо ми звикли вважати, що все робимо правильно, а інші неправі. Я зараз сплачую всі офіційні податки. Це дуже багато, і я весь час думаю: «Може, якось їх мінімізувати?» Але хтось же мусить платити, і я плачу.

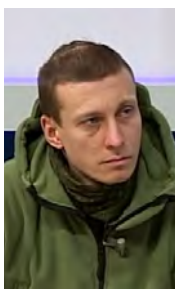
Зураб КАНТАРІЯ

Сенсом Майдану було усвідомлення того, що все можна змінити, якщо по-справжньому захотіти. Потрібно чимось жертвувати, потрібно багато чого робити, але все можна змінити. Це була «точка кипіння», коли зірвало кришку в певний момент. Це було і 10 років тому, і, можливо, знову через 10 років зірве ту кришку. Але, знову ж таки, Революція нічого не може змінити в свідомості людей одномоментно. Це може бути лише для якоїсь частини... Я думаю, що збільшується кількість свідомих людей, активних, які почали цікавитися політикою, які почали займатися громадською діяльністю.

Має пройти ще трохи часу, і коли у нашому суспільстві буде значна кількість таких громадсько активних, мислячих людей, можливо, ми вже через вибори змінюватимем все. Навіть не треба буде революцій.

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

Олександр БОЙКО

1981 року народження,
громадський діяч, учасник
АТО

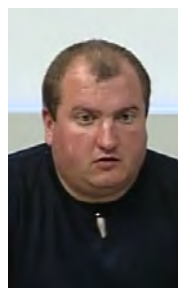
Іван БОРТНИК

1970 року народження,
командир сумської чоти 14-ї
сотні Самооборони Майдану

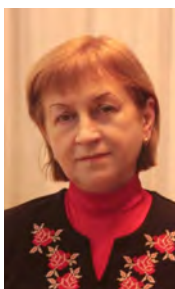
Олександр ВОВК

1979 року народження,
доцент Сумського
державного педагогічного
університету
імені А. С. Макаренка

Олександр КУКСА

1981 року народження,
заступник директора
ДП «Сумський агролісгосп»,
учасник АТО, комендант
сумського Майдану

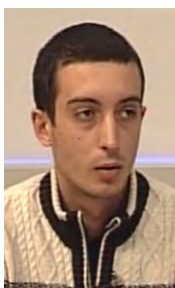
Світлана РЕВЯКІНА

1958 року народження,
очільниця Сумської обласної
організації ГО «Всеукраїнська
правозахисна організація
«Меморіал» імені Василя
Стуса»

Андрій РИБАЛКО

1988 року народження,
голова Всеукраїнської
громадської організації
«Молодий Народний Рух»

Іван СТАДНИК

1994 року народження,
студент Сумського
державного педагогічного
університету
імені А. С. Макаренка

Дмитро ТИЩЕНКО

1993 року народження,
член правління
Громадського фонду
«Суми», співкоординатор
студентських протестних
акцій

2013

22.11

зібрання громадських активістів і представників опозиційних партій на площі Незалежності в Сумах на знак протесту проти призупинення підписання угоди про асоціацію України з ЄС; встановлення наметів.

24.11

віче без партійних прапорів «Україна — це Європа» у сквері імені Тараса Шевченка.

26.11

студентський флешмоб «Революція на дивані», учасникам якого пропонували доповнити гасло «Я хочу в ЄС, бо...».

27.11

студентська хода на підтримку євроінтеграції України.

28.11

масова поїздка сумських активістів до Києва.

30.11

акція протесту проти розгону столичного Майдану та оголошення мобілізації на столичне віче 1 грудня.

01.12

віче сумського Майдану на знак протесту проти розгону столичного Майдану в ніч на 30 листопада з вимогою до керівництва міста й області дати оцінку подіям; резолюція віча з вимогою відставки Президента й уряду України; створення координаційної ради сумського Майдану.

02.12

студентська хода Сумами із закликом виходити на протест.

03.12

автопробіг на підтримку Євромайдану під гаслом «Суми без насильства!»;
заява Сумської обласної ради про необхідність прагматичної європейської інтеграції, упровадження європейських цінностей, але з урахуванням власних національних інтересів та із закликом до Президента України дати оцінку уряду за рівень підготовчої роботи до підписання угоди про асоціацію з ЄС і замовчування інформації про невирішеність пов'язаних із цим питань.

04.12

пікетування студентами сесії Сумської міської ради з вимогою направити звернення до Президента й уряду України з вимогою їхньої відставки;
лежачий флешмоб студентів на знак незгоди з неприйняттям звернення.

05.12

акція «Йолка для президента» з написанням «побажань» В. Януковичу; «поминання» «Беркута» з траурною стрічкою та лампадкою.

06.12

пікетування студентами УМВС у Сумській області з вимогою повернути з Києва сумський спецпідрозділ «Беркута»; хода на підтримку Євромайдану в Києві.

07.12

резолюція сумського Майдану з вимогою звільнення затриманих протестувальників та притягнення до відповідальності винних у розгоні столичного Майдану в ніч на 30 листопада.

пада; переміщення штабу сумського Майдану зі скверу імені Тараса Шевченка на площу Незалежності.

08.12

зібрання сумського Майдану на підтримку «Маршу мільйона», що проходив у Києві; збирання підписів за відставку Президента В. Януковича та прем'єр-міністра М. Азарова.

10.12

марш студентської солідарності та пікетування Апеляційного суду Сумської області з вимогою до суддів вплинути на своїх колег, які ухвалюють несправедливі рішення щодо затриманих активістів Майдану.

11.12

зібрання сумських активістів у зв'язку з нічним штурмом столичного Майдану.

12.12

студентська акція протесту біля Сумської ОДА з вимогою до її очільника Ю. Чмиря вийти з Партії регіонів.

13.12

пікетування активістами сумського Майдану податкової інспекції — висловлення незгоди з тим, щоб кошти від податків ішли на утримання правоохоронців, які придушують протести.

15.12

велопробіг на підтримку вимог Майдану та з метою популяризації європейських тенденцій побудови велодоріжок.

16.12

очільника Сумської ОДА Ю. Чмиря призначено заступником глави Адміністрації Президента України. Новим керівником області призначено заступника попереднього голови І. Яговдика.

2014

08.01

пікетування обласного управління МВС із засудженням участі сумського спецпідрозділу «Беркута» у розгоні столичного Майдану в ніч на 30 листопада.

12.01

мітинг на підтримку вимог столичного Майдану; створення сумського осередку ВО «Майдан»; хода містом з пікетуванням УМВС у Сумській області та обласної організації Партії регіонів.

17.01

відкрита заява журналістів Сумщини про незгоду із законами 16 січня.

20.01

акція майданівців із «закриття» офісів Партії регіонів та КПУ, члени яких голосували за закони 16 січня.

21.01

звернення голови Сумської ОДА І. Яговдика і голови Сумської обласної ради Г. Михайленка до жителів області із закликом підтримати дії Президента В. Януковича; акція протесту сумських журналістів проти законів 16 січня та за відставку голови Сумської ОДА І. Яговдика.

22.01

віче на честь Дня Соборності України; акція пам'яті за загиблими на столичному Майдані; хода протестувальників містом і пікетування приміщень ОДА, МВС, СБУ та офісу обласної організації Партії регіонів.

24.01

хода протестувальників містом та перекриття центральних вулиць; пікетування сесії Сумської обласної ради, де розглядався проект рішення про суспільно-політичну ситуацію в країні; пікетування помешкань голови та секретаря Сумської міської ради Г. Мінаєва й О. Мовчана.

25.01

зібрання сумського Майдану з вимогою відставки голови Сумської ОДА І. Яговдика та голови Сумської обласної ради Г. Михайленка.

26.01

пікетування адміністративних приміщень місцевої влади; перемовини представників Майдану з правоохоронцями, які закінчилися домовленістю про захід протестувальників у хол адмінприміщення; зведення майданівцями барикад біля входів до приміщень; створення Народної ради;

відкрито кримінальне провадження з формулюванням «захоплення та блокування державних чи громадських будівель».

27.01

нічне очищення правоохоронцями приміщення Сумської ОДА від протестувальників з побиттям та затриманням; розгін сумського Майдану; створення провладними громадськими організаціями громадського блоку «Порядок» з метою підтримання правопорядку в Сумах; оприлюднення обласною організацією Партії регіонів «чорного списку» з прізвищами активістів Майдану;

хода містом та пікетування майданівцями міського відділу міліції з вимогою відпустити затриманих протестувальників.

28.01

провладний «Мітинг миру», учасники якого прийняли рішення про приєднання громадського блоку «Порядок» до загальноукраїнського руху «Стоп Майдан»;

рішення Ковпаківського районного суду м. Сум про призначення домашнього арешту сімом учасникам акцій протесту, затриманим напередодні міліцією у приміщенні Сумської ОДА;

заява ультрас футбольного клубу «Суми» про приєднання до фанатського руху з підтримки Євромайдану і з закликом до правоохоронців не виконувати злочинні накази.

29.01

пікетування сесії Сумської міської ради на знак протесту проти переслідування активістів Майдану.

01.02

мітинг «Стоп Майдан», організований громадським блоком «Порядок», учасники якого розблокували будівлю Сумської ОДА та розчистили барикаду, зведену майданівцями. Резолюція мітингу, в якій акції протесту, що відбуваються в Києві й інших регіонах, було названо екстремістськими діями та містилося звернення до опозиційних політичних сил із закликом припинити безлад та повернутися з майданів до конструктивної роботи.

09.02

віче сумського Майдану; хода містом із закликами «Суми, вставай!».

16.02

початок формування самооборони сумського Майдану; оголошення мобілізації для поїздки у Київ на мирну ходу 18 лютого.

18.02

марш протесту Сумами проти розгону столичного Майдану.

19.02

хода протестувальників містом із закликом приєднуватися до протесту; напад «Право-го сектора» на офіс обласної організації Партії регіонів; пікетування приміщень УМВС та прокуратори Сумської області;

посилення правоохоронцями охорони Сумської обласної ради; переговори в приміщенні ради між представниками Майдану і керівництвом області.

20.02

хода загонів самооборони сумського Майдану вулицями міста; протистояння самооборонців і міліціантів біля міського відділу МВС.

21.02

пікетування студентами-медиками міського відділу міліції з вимогою припинити розстріли медиків на столичному Майдані; блокування протестувальниками адміністративних будівель у центрі Сум.

22.02

початок ленінопаду в Сумській області.

24.02

розпочато спільне патрулювання міста міліцією і самообороною Майдану;

голова Сумської ОДА І. Яговдик написав заяву про звільнення; ухвала Сумської обласної ради про підтримання рішень Верховної Ради щодо повернення до Конституції України в редакції 2004 р. та призначення дострокових виборів Президента України.

24.02

прощання з застреленим 20 лютого на вулиці Інститутській у Києві Олексієм Братушкою.

25.02

міський голова Сум Г. Мінаєв та голова Сумської обласної ради Г. Михайленко написали заяви про звільнення.

27.02

спільна заява керівників політичних, громадських організацій та релігійних конфесій Сумщини про збереження міжконфесійного миру і громадського спокою на Сумщині.

01.03

розпочато спільне патрулювання загонів самооборони та правоохоронців у прикордонних районах Сумщини.

02.03

заява Сумської обласної ради із засудженням будь-яких проявів сепаратизму та закликом до представників політичних сил і громадських організацій об'єднати зусилля задля збереження миру, спокою й територіальної цілісності України; звернення Сумської обласної ради до Белгородської, Брянської та Курської обласних дум з пропозицією підготувати спільне звернення до керівників України та Російської Федерації про необхідність термінового пошуку шляхів налагодження миру;

мітинг протесту сумчан проти російської військової агресії; концерт органної та камерної музики «Пам'яті Небесної Сотні» у Сумській обласній філармонії.

Дмитро ТІЩЕНКО

У Сумах доволі згуртований і дружний громадський сектор. Попри різну спрямованість, у нас громадські активісти завжди тримаються разом. Мені здається, що взагалі сумчанам притаманно висловлювати свою громадянську позицію. Я, на жаль, не жив у інших містах, але чув від людей, які побували в нас, що в Сумах громадський сектор трохи якось відрізняється. На мій погляд, це, зокрема, може бути пов'язано з тим, що ми живемо на кордоні з Російською Федерацією і розуміємо, які ризики з цим пов'язані. І для запобігання ситуаціям, яких не хотілося б мати у нас в області, ми починаємо якось активізуватися.

Свідченням того є студентська революція 2004 року та інші революційні події. Якщо подивитися на політичні уподобання, то ще до Майдану в нас дуже дивним чином, просто аномальним, розподілялися голоси виборців.

Пам'ятний знак, присвячений студентським протестам 2004 р., які передували Помаранчевій революції. Встановлено у 2004 р. (фото studway.com.ua)

Навіть під час правління Партії регіонів більшість депутатів у міській раді були від «Батьківщини», якою б вона не була, звісно. І цим ми дуже сильно відрізнялися від Харківської, Луганської, Донецької областей. Незважаючи на те, що в нас із ними один кордон із Росією, у нас якось люди, принаймні в Сумах... Я не буду говорити про Шостку, Глухів, там, як на мене, із цим трохи важче. Але Суми були таким собі стовпом... ніби тут нікому ніколи й на думку не спадало, що може бути інакше. Тобто таке враження, що люди в Сумах уже давно вирішили, з ким вони, що вони — проукраїнські.

Олександр БОЙКО

Перші акції протесту я зустрів у Криму, як не дивно. Я — турист, і дуже закортіло на той момент сходити в Крим. Це було 24 листопада. Вже перші акції починалися в Києві, і що ближче було до грудня, то більше й більше відчувалося, що люди чогось хочуть, але не знають, чи зможуть. У листопаді точно ніхто не вірив, що тиск на владу матиме якийсь ефект. Взагалі упродовж Майдану було чимало таких точок, на яких міг статися поворот назад.

Андрій РИБАЛКО

Чому почалися протести? Тому що суспільство втрачало перспективу розвитку. Тобто всі розуміли, що режим Януковича авторитарний, немає свободи, але відчувалося якесь світло в кінці тунелю: колись ми підпишемо угоду про асоціацію, будемо рухатися до Європи... І, по суті, угода про асоціацію стала якоюсь підміною національної ідеї.

Сама влада накручувала інформаційне поле, використовувала євроінтеграцію на свою користь: от ми рухаємося до Європи і зробили в цьому плані набагато більше, ніж Ющенко, ніж наші попередники. Аж раптом — різкий розворот. І суспільство зрозуміло, що взагалі нам нічого тут ловити, що змін на краще не буде. Саме це й стало причиною протестів.

Але також слід розуміти, що багато учасників Євромайдану насправді ніколи не підтримували ідею вступу України до Євросоюзу. Я пам'ятаю багато нічних розмов із друзями, коли ми говорили: «Хлопці, що ми тут робимо? Ми ж ніколи не були за вступ у Європейський Союз,

ми взагалі проти цього». Ми просто використовували ту суспільну хвилю, яка піднялася. Брали участь у будь-яких протестних акціях, спрямованих проти режиму Януковича.

Дмитро ТІЩЕНКО

Спочатку це були фактично акції на підтримку євроасоціації. Тобто у листопаді ми з хлопцями, з якими я мав нагоду їздити по країнах ЄС, вирішили провести кілька акцій. Це було висловленням нашого бачення вектору розвитку країни, євроасоціацію ми сприймали як можливість принести найкращі практики країн Європейського Союзу, у яких ми вже, на щастя, побували, в реалії нашого українського життя.

Вперше нас зібралося, мабуть, із триста осіб, біля кінотеатру «Дружба». Ми були з намальованими прапорами Європейського Союзу, тому що їх тоді не продавали. Навіть українські прапори важко було купити, я вже мовчу про прапори ЄС. Ми тоді зібралися, аби показати, що підтримуємо цей напрям, що ми не згодні з тим, що уряд збирається цю ідею відкинути.

Це була в основному молодь, представники університетів. Ми пройшлися ходою до центральної вулиці міста. Для більшості людей це був, можливо, якийсь адреналін або щось таке. Тобто люди пройшлися для того, щоб відчути, як це — говорити гучно про свої погляди. Можливо, якась частина людей ішла просто за компанію з друзями, і вони навіть не розуміли, в чому суть цих акцій. Тобто починалося все з таких якихось речей: «Ага, йде мій друг, окей, я просто піду за компанію, подивлюся». Опісля вони реально починали осмислювати, чому вони це зробили, який їхній інтерес у цьому, і приходили, врешті, до якихось рішень. Але це вже було потім, пізніше.

Зібрання сумського Євромайдану 22 листопада 2013 р.
(фото А. Букіна)

Андрій РИБАЛКО

Коли ми побачили, що відбувається в Києві, мені написав у Фейсбукці Євген Охріменко, сумський активіст, і ми домовилися, що теж організуємо в Сумах акцію. Я наступного дня подав заявку на проведення мітингу, ми почали друкувати листівки із запрошенням, робити анонси, шукати звукопідсилювальну техніку, говорити з лідерами опозиції, запросили міського голову Геннадія Мінаєва.

На той час це був один із багаточисельних мітингів. Вийшло десь до тисячі людей. І це було дуже багато. Бо до цього на протестні акції виходили, по суті, «політично стурбовані» активісти — члени чи прихильники якихось партій, організацій. По суті, всі ми один одного знали, віталися за руку. Ті акції були малоефективними і малочисельними, а коли постала тема Євромайдану, то відчувалася народна підтримка.

Ми вирішили з «Молодим Народним Рухом» залишатися ночувати, розбили намети. І не очікували, що нам будуть приносити гроші, їжу, шоколадки, ще щось — такого раніше не було. Тобто ми зрозуміли, що є підтримка. Хоча різні люди вночі приходили, питали, навіщо нам це потрібно, дивилися на нас як на диваків. [...] Розумієте, це був період якогось піднесення, всі на адреналіні, сповнені сил... Переночували, дехто пішов на екзамени, а ми прийняли рішен-

ня їхати в Київ, тому що основні події відбувалися там, і нам хотілося на це подивитися. Ми залишили наметове містечко. Я так розумію, воно вже почало жити якимось своїм життям. Можливо, воно переформатувалося, зрештою, вже з іншими людьми, не з нами.

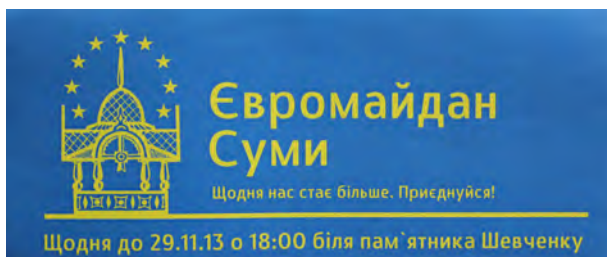
Дмитро ТІЩЕНКО

Штаб Євромайдану спершу складався зі студентів, які взялися за організацію протесту. Входили до нього і старші люди. Так склалося, що в Сумах у 2004 році відбулася студентська революція, і люди, які брали в ній участь, залишилися активними у громадському житті. Тож ці громадські діячі також були у штабі. І мінімум там було політиків. Але коли партії для себе в Києві визначили, що вони підтримують Майдан, то до нас, ніби так і має бути, почали приєднуватися представники політичних партій. Очільники місцевих осередків УДАРу, «Свободи» приходили і говорили: «Окей, друзі, давайте разом».

Спочатку в нас із політиками були розбіжності. Ми як студенти-максималісти вкладали у Майдан просто свій час, бо коштів у нас не було. І коли, наприклад, ламалася апаратура, необхідна для проведення віча, то партійці чомусь одразу прикидалися бідними-нещасними, нібито у них нічого немає, і таке інше. Хоча, будучи 18–19-річними, молодими людьми без досвіду, ми вже розуміли, що протест — у їхніх інтересах, що потім все-таки вони будуть впливати на рішення, представляти інтереси суспільства, тому що вони є депутатами, представниками політичних сил. Ми розуміємо, як побудована у нас держава.

У штабі, звісно, все вирішувалося ситуативно: хто прийшов, той прийшов. Бувало, що одна людина, яка мала доволі сильну громадянську позицію, переконувала всіх присутніх. Намагалися узгоджувати рішення з максимальною кількістю зацікавлених людей. Але інколи ми, студенти, виходили на акції, не повідомляючи про це політичні сили, — нащо, щоб вони зараз цим скористалися? Але прес-конференції проводилися спільно, ми старалися показати, що навіть депутати міської ради з нами, що вони також підтримують протест. Тобто тоді це все проводилося публічно разом.

За чисельністю збори у штабі бували різні, здебільшого збиралося осіб двадцять, часом трохи більше, часом менше. Тобто хто ситуативно долучався, той і впливав на рішення. Не було якогось правління. Навіть якщо виникали якісь форс-мажорні ситуації, ніхто не збирався йти дзвонити керівнику партії й питати, що робити. Бо ми розуміли, що якраз таки партії повинні виконувати рішення людей. Ми це відчували, хоча старалися, звісно, з ними все проговорювати. Але в більшості випадків вони були згодні з тим, що ми пропонували.

Олександр ВОВК

У листопаді ми з сумськими активістами збиралися біля пам'ятника Шевченку. Наш штаб розташовувався у приймальні депутата, на вулиці Покровській, 6. Там розроблялися листівки, координувалося зібрання, ну, і чекали, що ж воно з усього цього вийде. Пам'ятаю, поїхав я тоді в один з магазинів на Прорізній, хотів купити прапори, зокрема Євросоюзу. Сказали, що в них немає таких. Я їм: «А ось там подивіться». Так знехотя знайшли, продали цей прапор. Питають: «То ви що, тепер поїдете на Майдан?» Кажу: «Ну, як треба, то поїду».

Ми збиралися щодня, створювали наліпки, розгортали інформаційну кампанію. Проходили великі віча, приймали резолюції про засудження злочинних дій влади, узурпацію влади Януковичем. Усі ці віча були потрібні для того, аби показати, що Сумщина теж із Києвом, за асоціацію з ЄС, що до протесту приєднується не лише Захід України, а й інші регіони.

Студентський флешмоб «Революція на дивані» 26 листопада 2013 р. (фото А. Букіна)

Дмитро ТИЩЕНКО

В ніч з 29 на 30 листопада ми повернулися з Києва в Суми, тому що у нас був запланований тренінг для студентів. Ніхто не знав, що відбудеться в цю ніч, наш потяг у 00.30 вирушив на Суми, і буквально за годину-дві сталося те, що ми побачили потім у ранкових новинах, — ті побоїща, той розгін. Ми були дуже пригнічені тим, що саме в той час... Хоча й усвідомлювали, що, в принципі, навряд чи були б там сильно корисними, двоє-троє людей... Але ми розуміли, що реально поїхали саме в той момент, коли стався напад «Беркута».

Ми потім наступні два дні проводили наш навчальний тренінг у такому запалі... Бо розуміли, навіщо це робимо, заново переосмислювали мету нашої громадської діяльності, доносили до людей меседж про те, що ми не можемо так це залишати.

Наступного дня мені написав студент, який до цього, можна сказати, не проявляв громадянської активності (він був доволі активний у нашому середовищі, але більше займався розважальними заходами), і запитав: «Діма, а чи будемо ми щось у Сумах робити? Чи будемо виходити на Майдан і говорити, що ми проти розгону студентів?» Ми чули, що у багатьох містах збираються протестні акції, але чомусь нам здавалося, що Суми поки що не готові до цього. І коли мені почали писати студенти, цей та інші, ми зрозуміли, що треба виходити.

Андрій РИБАЛКО

29-го, в п'ятницю, ми були в Києві, послушали виступи лідерів опозиції, черговий раз у них розчарувалися і поїхали додому. Прокидаємося і дізнаємося, що на Майдані побити студентів. В суботу організуємо в Сумах мітинг. Я виступаю на тому зібранні, ми показуємо кадри, люди шоковані. Я закликаю до рішучих дій, бо думаю, що всі розуміють, що треба робити. Підходять чоловіки, хто міцніший, сильніший, і ми збираємося їхати в Київ.

Коли вже їхали 1 грудня, то у нас було таке внутрішнє зібрання... З нами були активісти різних організацій, у нас був холодноярський прапор, і ми були готові до радикальних дій. Радикальні дії в нашому уявленні тоді... Зараз ми розуміємо, що то було смішно, бо в нас були якісь респіратори, балони з фарбою, щоб малювати на шоломах беркутівців, аптечки. А чогось такого страшного у нас, по суті, не було.

Ми приїхали і побачили багато людей. Їх було просто море. Побачили колону «Правого сектора», який щойно народився, — це були хлопці, одягнуті у балаклави. Наш «Чорний комітет» також приєднався до них. Якийсь час ми трималися разом, але коли почався мітинг, мидесь загубилися, і виявилось, що «Правий сектор» і чоркомівці пішли до Банкової. Мобільний зв'язок «ліг», не було жодної комунікації, ми тільки почули вибухи з Банкової й зрозуміли, що

там щось відбувається. А ми стояли на майдані, слухали «вождів», які знову нам нічого не пропонували. Виступав Тягнибок, ми почали скандувати, закликати до революції, Тягнибок почав показувати на нас пальцем і казати, що ми провокатори, а в них є чіткий план, якого треба дотримуватися. Чесне слово, я навіть трохи повірив, що в них реально є план.

А більшість моїх друзів були на Банковій. Вони, по суті, бачили, як усе починалося, то вони говорять, що це не було сплановано, і то були ніякі не провокатори.

Іван БОРТНИК

1 грудня, коли був Марш мільйонів, усі відчули, що це перемога, майже перемога. І на Майдані, що цікаво, залишилося небагато людей — усі остерігалися повторного штурму. Нас із Сум було десь до десяти осіб, нам дали охороняти периметр 75 метрів, сказали: «Вас має вистачити тут на десять хвилин, доки підійдуть основні сили». Ми залишилися. Були постійні дзвінки, інформація з Інтернету, що планується штурм. Ми свідомо готувалися тримати оборону. Наскільки нас вистачило б, це вже інше питання. Це була перша ключова подія.

Дмитро ТІЩЕНКО

Знайшлися представники двох університетів — Сумського державного та педагогічного, які, власне, й очолили студентський протестний рух у Сумах. Після 1 грудня ми вирішили, що нам треба вийти і заявити, що методи, якими діє влада, неприпустимі. Нас тоді не знаю, скільки точно (не до підрахунків було в ті моменти), але таке враження, що десь під тисячу людей несподівано зібралось.

Ми стояли біля Сумського державного університету і вимагали, щоб ректор з нами поспілкувався і дав гарантію, що за участь у Майдані нікого не буде відраховано, бо в Києві уже починалися такі залякування. Ми покликали ректора, він вийшов. Незважаючи на те, що був депутатом обласної ради від Партії регіонів, він мав сміливість сказати: «Відраховувати вас ніхто не буде». Але про якусь підтримку, ясна річ, він не говорив, тому що це було б неправильно з його боку.

Ми пройшлися ходою, закликали студентів іти з пар і мітингувати, тому що наша позиція була така: навіщо ви зараз вчитеся, здобуваєте якусь сумнівну освіту в країні, де ви не зможете просто-напросто жити? Якщо вас завтра закатують, поб'ють чи ще щось, який сенс залишатися на парах? Очевидно, це не всім відгукувалося, але якась частина людей до нас приєдналася.

Потім ми об'єдналися з педагогічним і пішли в інші університети. В банківській академії її очільник і керівник студентського самоврядування нам прямо говорили, що «треба навчатися, треба залишатися на парах, ми вийдемо і підтримаємо вас після пар». Багато людей з вікон спостерігали за нами і просто насміхалися. Їм було незрозуміло, що відбувається. Ми також пішли в аграрний університет, де нас спочатку взагалі намагалися не пустити на територію. Але зрозуміло, що в них не було для цього підстав, і ми врешті потрапили туди.

Закінчилася ця хода біля облдержадміністрації. Очолював її тоді сумнозвісний Юрій Чмирь, якого потім, у самий розпал подій у Києві, призначили заступником керівника Адміністрації Президента, що, в принципі, підтвердило всі його погляди, все його небажання якихось проєвропейських змін. Ми вже тоді, на початку грудня, вимагали, щоб він склав партквиток або якимось чином підтримав молодь, інакше ми його фактично приписуємо до ворогів — до людей, які причетні до розгону студентів. Він, звісно, цього не зробив, а ми зро-

били свої висновки. Тоді вже телебачення почало працювати проти нас: ЗМІ розповіли, що це був не мітинг студентів з якимись вимогами, а зустріч губернатора з молоддю — начебто молодь захотіла поспілкуватися з губернатором і прийшла до нього в гості, що насправді не відповідало дійсності. Після цього наш юнацький максималізм спрацював усупереч: ми побачили, що проти нас намагаються якось діяти, і вдвічі більше стали робити зі свого боку.

Віче на сумському Майдані 1 грудня 2013 р. (фото О. Дем'яненка)

Резолюція сумського Майдану від 1 грудня 2013 р.

Ми, учасники народного мітингу в м. Суми, засуджуємо неправомірні, санкціоновані владою дії так званих загонів спеціального призначення на столичному Майдані. В результаті жорстокого насильства цих формувань пролилася кров студентів — учасників мирного мітингу, які зібралися на підтримку євроінтеграції України. Пролитася також кров дітей, жінок, журналістів, іноземних громадян. Весь світ здригнувся від жаху, який показали відеокамери, закріплені на будівлях майдану, та камери телеоператорів.

Влада грубо порушила конституційні права українців, ставши на шлях злочину й диктатури. Пролита кров українських дітей зобов'язує нас вимагати змін в державі, а саме:

1. Відставки Президента України.
2. Відставки уряду Азарова й створення уряду національної довіри.
3. Притягнення до відповідальності осіб, безпосередньо винних у кровопролитті на майдані Незалежності, та осіб, які віддавали злочинні накази.
4. Розпуску загонів спеціального призначення, які фактично перетворилися на справжні бандформування («Беркут», «Барс», «Альфа» та ін.).
5. Підтримати прохання опозиційних сил до урядів США та країн Євросоюзу заблокувати рахунки посадових осіб України, винних у вчиненні злочину проти народу, та заборонити їм в'їзд на територію цих країн.

6. Вимагати від Верховної Ради й нового уряду поновлення переговорів з Євросоюзом щодо негайного підписання Україною угоди з ЄС.

7. Вимагати від Сумських міської й обласної рад підтримати ці справедливі вимоги громадян, які обирали депутатів цих рад.
(byut.sumy.ua/?p=778)

Дмитро ТИЩЕНКО

Наш студентський актив прийшов на сесію міської ради, де розглядалося звернення депутатів до Януковича та уряду з вимогою відставки. Ми розуміли, що юридично таке звернення не зовсім коректне, але була потреба говорити про якісь моральні цінності. І коли рішення не було прийняте, десь сотня студентів з криками «Беркут!» почали спускатися в сесійну залу і просто перед президією, де сиділи міський голова, секретар міської ради, заводили руки за голову і падали, тим самим демонструючи, що на даний момент відбувається в країні й проти чого ми виступаємо. Я пам'ятаю, ми потім говорили депутатам, що всі, хто не проголосував за це рішення, мають скласти мандати. Там була така фраза: «Ви не наші депутати, покладіть на стіл мандати». Тобто людей, які не підтримали рішення суспільства, ми вважали зрадниками і говорили про це публічно.

Тоді дуже великого резонансу набула ця акція, бо міський голова зі своїми чималими кілограммами впав на натовп студентів. Студенти нерівномірно розподілилися по підлозі, і тут підійшов міський голова й зі своїм пузом упав зверху. Це привернуло увагу медійників, і вони це у такому гумористичному ключі висвітлювали.

Взагалі міський голова у нас був із дивною позицією. Він не був представником якоїсь загальноукраїнської політичної партії, а виграв вибори завдяки своїм локальним активностям. Він не підтримував Майдан і називав його парадом «Батьківщини», «Свободи» та інших політичних сил, які не дуже шанував. Можна сказати, що він радше засуджував протестувальників, бо говорив: «Вами скористаються, жодного толку з Майдану не буде, ми вже проходили 2004 рік», — і таке інше.

Олександр ВОВК

Перший мій візит до Києва відбувся 3 грудня. Були друзі на Майдані, позитивна атмосфера. Зустрів свою дипломницю, інших студентів нашого історичного факультету. Мій друг — бізнесмен, але допомагав Майдану, і не лише фінансово, а й брав безпосередню участь. У Києві я бував ще двічі. Протягом грудня, коли проходили віча, ми з нашим завідувачем кафедри скидалися на бензин і приїжджали на машині. Коли під'їжджали до Києва, то зупинялися на околиці. До центра добиралися електричкою. Вражало, наскільки у всіх піднесений, рішучий настрій, як ця влада вже всім набридла і як її хочуть замінити.

Олександр КУКСА

Спочатку всі наші сумські активісти, які залишилися у Києві, жили (я також з ними ночував) на третьому поверсі «профспілок». Потім біля Будинку профспілок ми поставили величезний намет, орієнтовно на 30 ліжок. На Майдані були намети всіх областей, а це був намет Сумської, де наші сумчани спали, їли, могли переодягнутися, зігрітися, бо це ж зима. Хто хворів — були якісь медикаменти для відновлення, реабілітації.

Коли поставили намет, у нас була певна ротація. Я зараз часто їжджу в зону АТО і можу порівняти: хлопці перебувають на передовій якийсь час — тиждень, місяць, три місяці, потім

Із заяви Сумської обласної ради від 3 грудня 2013 р.

...Президент України має дати принципову, заслужену оцінку уряду за рівень підготовчої роботи до підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом та замовчування інформації про нерозв'язаність цілої низки проблемних питань, низькокофактовим прогнозам можливих економічних наслідків і невжиттю дієвих заходів щодо мінімізації втрат держави.

Упевнені, що план дій щодо найближчого підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом з урахуванням захисту національних інтересів України від можливих загроз та економічних втрат у зв'язку з цим рішенням має бути доведений до відома громадян України.

Як і більшість регіонів України, Сумщина модернізує власну економіку, підвищує конкурентоспроможність товарів та все більше переорієнтовується на європейський ринок, проте Російська Федерація залишається основним споживачем нашої продукції.

Завдання влади — захистити економіку держави, зберегти робочі місця, гарантувати стабільну виплату людям заробітної плати та соціальних виплат. Кабінет Міністрів має забезпечити розроблення чіткого ефективного плану дій, спрямованого на підтримку національних товаровиробників та їх адаптацію до умов європейської економіки.

Ми — за прагматичну європейську інтеграцію, упродовження європейських цінностей, але з урахуванням власних національних інтересів, за збереження економічного потенціалу країни та зростання рівня добробуту людей.

Європейський курс передбачає європейський діалог усіх сторін, за круглим столом, з повагою до думки кожного.

Ми запрошуємо жителів Сумщини на партнерських засадах до тісної конструктивної співпраці в обговоренні та вирішенні важливих, зокрема й для Сумщини, питань євроінтеграції.

Голова Сумської ОДА Юрій Чмир серед пікетувальників на сесії обласної ради 3 грудня 2013 р. (фото А. Букіна).

Об'єднавшись, ми всі побудуємо європейську Україну.

(Офіційний сайт Сумської обласної ради: sorada.gov.ua/dokumenty-oblrady/6-sklykannja/category/91-rishennja-30-sesiji-03122013.html)

їдуть у відпустку чи на ротацію. Так само і в нас було на Майдані. На кошти, які збирали на сумському Майдані, також здійснювали ротацію. Домовлялися з перевізниками. Багато хто боявся, говорили: «Не дай Бог, ми там засвітимось». Ніхто ж не знав, чим закінчиться протест. Відправляли десь по 15–20 осіб — одна-дві маршрутки, скільки знайдемо. На 10 днів одні їхали, потім помінялися, інших відвезли.

Завдяки співпраці з політичними партіями ми могли виходити на всі райони області. У кожному районі були патріоти, які бажали їхати на Майдан у Київ. Ми сприяли в тому, щоб вони туди дісталися, і там направляли їх до сумського намету.

Світлана РЕВЯКІНА

Перед Маршем мільйонів мені подзвонили, спитали: «Світлано Павлівно, ви поїдете?» Я сказала: «Звісно, поїду». Потім я сама себе організувала, говорила всім: «Хлопці, хто їде, якщо є вільні місця, дзвоніть мені». Коли побачила, що не дуже мені хтось дзвонить, двічі сама їздила поїздом. А там уже ми знали, де сумський намет, куди йти. Так само робили наші хлопці-рухівці, Андрій Рибалко зі своїми товаришами — склалися, коли могли, оплачували бензин для машини і їхали. Сергій Бутенко взагалі сам по собі виїжджав і до медичної сотні приєднувався, там працював. Щоб зверху нас запрошували і казали: «Приїжджайте, вам щось за це буде» — абсолютно ні. Більшість тих, кого я знаю, їхали самі.

Іван БОРТНИК

В принципі, я був на Майдані практично з перших днів, але щоб хтось спеціально організував цю акцію, такого не було. Просто я розумію, що люди, які були доведені до відчаю режимом Януковича, в екстремальних умовах пово-

дяться зовсім по-іншому, не так, як зазвичай, і я думаю, саме це і спонукало людей самоорганізуватися.

Люди об'єднувалися у маленькі й великі групи, хтось у Київ їхав автобусами, хтось поїздами, маршрутками. Я не сказав би, що від когось була команда: «Ви сьогодні їдете, ви завтра, а ви післязавтра». Звісно, мабуть, керівництвом Майдану було організоване харчування, і це дуже великий плюс. Хоча люди були, в принципі, достатньо незалежні в цьому плані. Вони приїжджали зі своїми наметами, спальниками, харчами. А вода, чай і харчування на столичному Майдані було організоване, я думаю, як керівництвом, так і самими людьми. Я пам'ятаю великі казани, де люди готували бограч, або шурпу, або плов. Я вперше бачив десятиметровий мангал, де робили навіть шашлики.

Дмитро ТІЩЕНКО

Ми спостерігали, які події відбуваються в Києві. В принципі, весь грудень у столицю ми їздили дуже часто, тобто два-три дні були в Києві, два-три дні в Сумах. І ми справді, знаєте, їздили у Київ за тим вогником, поверталися і намагалися його підтримувати тут, у Сумах. Сформувалася більш-менш виразна спільнота студентів, які були готові кожного разу йти на мітинг, малювати плакати, збиратися, стояти, прогулювати пари і так далі. Ми зрозуміли, що вже є якийсь кістяк людей, які постійно підтримують нас.

Майже кожного вечора ми виходили й інформували про те, що відбувається в Києві. Розказували, які в нас плани, що ми далі робимо, як реагує місцева влада. Ми набирали певну масовість, людям ставало цікаво, вони вже не хотіли просто з телевізора спостерігати за тим, що відбувається в Києві, і врешті в нас у Сумах інколи на віча збиралася дуже-дуже велика

кількість народу. Я пам'ятаю, на одному з перших віч (для мене це стало таким показником небайдужості людей), після того як я вийшов і сказав, що ми з друзями будемо їхати на Майдан у Київ, до мене підійшов підприємець, з яким я досі спілкуюся, який абсолютно з політикою не пов'язаний. Він підійшов і сказав: «Хлопці, мене це теж дістало. Я знаю, за що ви боретеся. Я почув вашу промову і хотів би вас підтримати. Що вам треба для того, щоб ви в Києві почувалися більш-менш комфортно?» І він на наступний день виділив суму, якою ми покривали студентам проїзд досить тривалий час.

Пікетування студентами УМВС у Сумській області. 6 грудня 2013 р. (фото А. Букіна)

Олександр КУКСА

Після того як на сумському Майдані ми встановили намети, громадяни, котрі підтримували цю акцію, приносили теплі речі, їжу, іншу якусь допомогу. Ми встановили залізну бочку, де палили багаття — хто дровами міг забезпечувати, хто звичайним чаєм, щоб зігрітися. Зверталися до небайдужих підприємців, базарників, які збирали кошти на закупівлю якогось провіанту чи медикаментів, чи задля існування Майдану як такого.

Кожного вечора о шостій годині ми збирали віче або маленький мітинг, розповідали, що відбулося на Майдані в Києві, в Сумах. Міліція приходила. Влада якось негативно на нас реагувала, особливо коли ми робили якісь звернення чи організовували ходу.

Ми робили ходу, щоби Суми прокинулись, щоб не було як у нас завжди: люди тільки сидять по кухнях і обговорюють, що ті погані, ті добрі, а висловити свою думку, бачення, підтримати громаду, яка вийшла сказати своє «ні», — не виходять. Ходили, закликали людей, щоб вони прокинулись і вийшли нам допомогти. На Майдані спочатку було не дуже весело, бо люди, в основному, боялися — боялися міліції, прокуратури, того, що кримінальні справи заведуть, з роботи звільнять, як, наприклад, сталося з деякими майданівцями.

Іван СТАДНИК

У Сумах ми робили походи по всьому місту із закликом: «Суми, вставай!» Я кілька разів надривав собі голос. Почали розколихувати Майдан, і він став потрошку, потрошку... Залучали людей молодших, тому що найчастіше там стояли пенсіонери, люди старшого віку. Але день за днем, тиждень за тижнем, і Суми почали справді прокидатися.

Олександр БОЙКО

У мене була певна перерва. Це важко пояснювати... Було багато особистих обставин, багато моментів зневіри, які виникли ще до подій Майдану. Тобто, грубо кажучи, я заглибився у свої проблеми. А може, це був і демарш, але це до загальноукраїнських подій не має відношення.

Важкі були події 11 грудня, коли була спроба штурму Майдану. А потім влада побачила, яка реакція на той штурм, і вирішила Майдан змором взяти. Насправді цей курс був дуже правильний, тому що коли ворог жодних зусиль не докладає, зникає мотивація боротися. І навпаки, кожен раз, коли вони стискали пружину, вона далі вистрелювала.

Дмитро ТІЩЕНКО

Десь на початку грудня ми вирішили влаштувати стрім. У нас був чисто спортивний інтерес: чи можна організувати трансляцію того, що відбувається на Майдані? І нам вдалося це зробити. Пару разів ми виходили до людей на Майдан просто з п'ятилітровим бутлем, бо це єдине, що ми знайшли у поспіху в офісі. Люди кидали туди гроші й за один вечір ми зібрали близько трьох тисяч гривень, що тоді було насправді дуже багато. Ми придбали модем, проплатили його на кілька місяців. Опісля виник медійний проект, який проіснував півтора роки, і також потребував ресурсів.

Ми купували різні технічні пристрої, щоб забезпечувати стрім із місця подій. І потім у якийсь момент ми почали робити прямі трансляції з офісу. Тобто нам місцева газета надала приміщення, і ми запрошували туди людей, які могли щось розповісти про події, які відбуваються. Запрошували громадських діячів, політиків і навіть людей з протилежною точкою зору, тобто ми хотіли почути всіх. І, в принципі, це потребувало фінансових вкладень. І люди справді щиро вкладалися в це, за що ми їм надзвичайно вдячні, бо тоді ні про які звіти мови не було, на жаль.

Реально, 18-річний хлопець виходить з планшетом, робить трансляцію, люди дають йому гроші, кажуть: «Чувак, роби це щодня». Ми не йшли далі, бо не розуміли, наскільки ми потріб-

ні суспільству. Вже потім дізналися, що ми були не стільки, може, важливі для людей, скільки для міліціантів, які, навіть не виходячи зі своїх офісів, просто дивилися наші трансляції, передбачали наші дії і висилали наряди на місце проведення акцій. Але це таке, це побічний ефект. Нас дивилося дуже багато, це було дуже приємно. Це те, що відкрило для мене багатьох людей, медійну активність. Ми фактично стали публічними людьми. Це нас ставило на один рівень з тими самими політиками. Тобто ми мали якусь вагу в тих подіях, і люди це розуміли.

Велопробіг з метою популяризації європейських тенденцій побудови велодоріжок. 15 грудня 2013 р. (фото rama.com.ua)

Олександр КУКСА

До нас на Майдан приходили провокатори: п'яні, дебошири... Матюкалися, ображали, щоб ти перший ударив — тоді можна було написати заяву до міліції. Двічі підпалювали наш Майдан, але ми вчасно гасили, ставили інші намети. Наш Майдан усе витримав, бо з першого дня у нас були певні правила. Ми нікому не забороняли зайти на Майдан: заходь, будь ласка, ось кава, чай, бутерброди, погрійся біля бочки. Але якщо ти випив, то не маєш права туди йти. Бажаєш з нами брати участь у протестах проти влади — прийди завтра тверезий.

Ми один одному довіряли. Якщо ти прийшов і бажаєш бути на Майдані, є правила, які

ти повинен виконувати: прибирати сміття, готувати їжу... Хтось їздить по дрова, хтось домовляється з маршрутками на Київ... У кожного були свої обов'язки, ми їх координували. Взагалі завдяки тому, що був порядок і правила, Майдан і вистояв.

Світлана РЕВЯКІНА

Були люди, які казали: «Чого тебе носить туди? У тебе діти, онуки, тобі нема чим займатися?» На що я відповідала: «Майдан зараз основне моє заняття. У моїх дітей є малі діти, і вони в Сумах усі разом на Майдані були. А я їздила в Київ за них усіх».

Пізніше мені й про наркотики розповідали, і про тридцять тисяч, які ми нібито отримуємо. В якийсь момент у мене терпець урвався, і я пані, яка мені розказувала, що «там дівочка лежить, ей капають, очищають кров після наркотиків», — попросила: «Покажи мені конкретну людину, чия дочка лежить у лікарні». Вона покликала чоловіка. Я його спитала: «Ось мені розказують таку історію. Скажіть мені, будь ласка, конкретно — що за людина, в якій лікарні лежить. І ще. Де люди отримували кошти? Я теж хочу отримати тридцять тисяч. Покажіть мені, де їх роздавали». І він почав: «Яке ви маєте право мене допитувати? Хто ви така?». Я кажу: «Я була там і маю право в тебе питати. Хто тобі розповів цю гидоту? Або ти мені зараз розказуєш, або я завтра з СБУ сюди прийду». Він досі, коли мене бачить, десятою дорогою обходить, тікає. Так що різне бувало.

Дмитро ТІЩЕНКО

Ми їздили в Київ, показували, що і як там відбувається. Тому, звичайно, на нас було більше відповідальності, до нас було більше уваги, і нас у першу чергу «мочили» через «ручні» медіа.

Коли Партія регіонів опублікувала так званий «чорний список» людей, на яких вони покладають відповідальність за все, що відбувається на Майдані, то там було десь п'ять політиків, три медійники, і якимось чином туди потрапив я. Чомусь для них я був пов'язаний з якимось ризиком. Хоча це можна пояснити тим, що ми забезпечували в місті прямі трансляції з кожної протестної акції. І після цього нас почали приписувати до очільників руху спротиву, що, в принципі, нас тішило, бо бути об'єктом Партією регіонів було доволі почесно.

Ці «чорні списки» з'явилися десь наприкінці грудня, коли вже почали лунати заклики повалити Партію регіонів — тоді вже говорили не просто про Януковича, а про його поплічників у регіонах.

Коли почалися пікетування їхніх будинків, офісів, вони відразу написали, що «відповідальність за наше здоров'я несуть ці люди». «Чорні списки» це був насправді такий пшик, який ні на що абсолютно не вплинув. У нас у штабі його сприйняли зі сміхом, бо нікому цим списком очі не відкрили і юридично, в принципі, жодним чином не вплинули на жодні процеси.

Зі звернення голови Сумської обласної державної адміністрації Ігоря Яговдика і голови Сумської обласної ради Геннадія Михайленка до жителів області від 21 січня 2014 р.

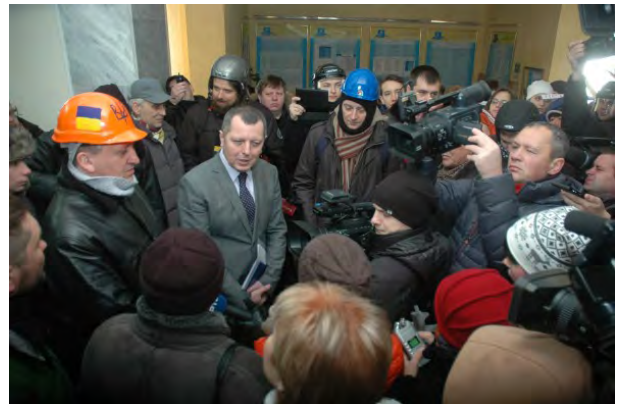
Шановні жителі Сумщини!

У дні, коли відзначається День Соборності України — свято єдності держави і Українського народу, кожен повинен розуміти, що внутрішні конфлікти і протистояння несуть загрозу нашому суспільству. Події, які сьогодні відбуваються в столиці нашої країни — Києві, викликають стурбованість, оскільки можуть призвести до непередбачуваної ситуації.

Ми підтримуємо виважені дії Президента України Віктора Януковича, який закликає українців до діалогу, злагоженості та спокою. Тільки таким чином можливо вирішувати питання в країні, яка має тисячолітню історію і європейські цінності.

Українці, як єдиний народ, повинні консолідувати свої зусилля навколо ідей миру і стабільності. [...]

(Офіційний сайт Сумської ОДА: sm.gov.ua/ru/arkhiv1/5213-tilky-u-myri-mozhna-dosyahty-kompromisu.html)

Протест журналістів та громадських активістів проти законів 16 січня та з вимогою до голови Сумської ОДА І. Яговдика подати у відставку. 21 січня 2014 р. (фото rama.com.ua)

Олександр ВОВК

Коли в Києві почали гинути люди — Нігоян, львів'янин, білоруський хлопчик, — це дуже обурило сумчан. Збиралися ми або на площі, або біля пам'ятника Шевченку, або біля кінотеатру «Дружба». І якось ідемо через вулицю Соборну, до нас приєднуються люди, виходимо на вулицю Героїв Сталінграду, доходимо до Харківської, обертаюся — а за нами вже сотні людей. Тоді люди вигукували гасла: «Революція!», «Убивцю геть!», маючи на увазі Януковича разом з його поплічниками. Дійшли до проспекту Черепіна. Потім розвернулися, пішли центром міста. Постійно до нас приєднувалися люди. Були там представники міліції, але вже ніхто з ними не узгоджував, куди нам іти. До міліціантів було дуже негативне ставлення.

Було також масове пікетування сумчанами обласного управління внутрішніх справ, там навіть металевими щитами забили ізсередини. Народ був настільки рішуче налаштований, що могли й розгромити. Тоді ніхто з представників міліції не вийшов, але якось усі заспокоїлись.

Ходили до заводу Фрунзе, намагалися підняти робітників на мітинг. Теж збиралися на площі, дійшли до вулиці Горького, потім до заводу і назад, через проспект Шевченка до площі. Закінчувалися наші походи якимись промовами, виступами.

Також ходили пікетувати обласне телебачення. Там показували провладні сюжети, хто «невгодний», у тих інтерв'ю не брали. Під час пікетування був такий ексцес. Маршрутка зачепила когось із мітингувальників, стали вимагати у водія показати документи, і в нього виявилось військове посвідчення зі штампом донецької військової частини. Його тоді мало не побили. Але він був сумчанин. У нас на слово «Донецьк» просто алергія була через засилля провладних чиновників, яких присилали з Донецька. Тобто не на всіх мешканців Донецька чи Донбасу. Ми обурювалися через те, що сюди присилали не найкращих представників, щоб вони керували сумчанами. От і тут: «А-а, з Донецька? Значить, провокатор, тітушка...» Але в цьому випадку розібралися, і все закінчилося добре.

Пікетування учасниками Майдану сесії Сумської обласної ради. 24 січня 2014 р. (фото О. Дем'яненка)

Із заяви прес-служби Сумської ОДА від 24 січня 2014 р.

Низкою ЗМІ було поширено інформацію про сутички на площі перед будинком ОДА та обласної ради. Прес-служба Сумської ОДА вважає за необхідне спростувати цю інформацію. Всі бажачі спостерігали за роботою сесії обласної ради. Правоохоронці та карета швидкої допомоги чергували на площі саме для того, аби запобігти протистоянню, проте надзвичайних ситуацій не було. Наголошуємо, що в нинішній ситуації надзвичайно важливо об'єктивно висвітлювати події та утримуватися від перебільшень, щоб не провокувати ескалацію конфліктів у суспільстві. Закликаємо колег усіх ЗМІ, незалежно від політичних уподобань, дотримуватись Закону України «Про інформацію», в якому йдеться про те, що вона має бути об'єктивна, правдива та неупереджена. (Офіційний сайт Сумської ОДА: sm.gov.ua/ru/arkhiv1/5266-pres-sluzhba-sumskoyi-oda-sprostovuye-informatsiyu-pro-sutytychky-pered-oblderzhadministratsiyeyu.html)

Олександр КУКСА

16 січня Верховною Радою було прийнято пакет законів, після чого ні громадяни, ні журналісти не могли вільно висловити свою думку. Це були злочинні закони, і ми почали вимагати від обласної та міської рад, щоб з їхнього боку не було підтримки цих законів і взагалі режиму Януковича. 26 січня ми від Майдану прийшли до приміщення облдержадміністрації, разом з нами був народний депутат Володимир Петрович Шульга. Було погоджено з міліцією, і вона відкрила двері в будівлю. На першому поверсі народний депутат разом з Іриною Валеріївною Купрейчук розпочав прийом громадян.

Ми стали облаштовуватись в адміністрації: чай, бутерброди, все інше, щоби там можна було більш-менш протриматися. Ми мали право перебувати там, бо, по-перше, це була приймальня народного депутата, а по-друге, облдержадміністрація, як і будь-яке інше адміністративне приміщення, є власністю народу, громадськості, і ми маємо право ним користуватися.

З міліцією було домовлено, що все буде мирно, ми нагору не заходимо, знаходимося тільки на першому поверсі, нічого не руйнуємо, зберігаємо все у цілісності. А міліція, типу, забезпечує охорону. Близько 12-ї години ночі в облдержадміністрації та на Майдані залишалося десь до 50 осіб, може, трохи більше.

Зібрання протестувальників біля Сумської ОДА 26 січня 2014 р. (фото О. Дем'яненка)

Олександр ВОВК

Того дня майданівці забарикадували мішками зі снігом вхід до міської ради. Все було хаотично. Важко сказати, хто цим керував, якось усе само собою йшло. Але була досить позитивна атмосфера. Мітингувальники зайшли до приміщення обласної адміністрації й розмістились у конференц-залі. Це були переважно люди старшого віку. В принципі, це й не було захоплення.

Потім вийшов якийсь полковник. Ми розчищали прохід для депутатів, там лежала розбита відеокамера, то він спитав, чи можемо ми її повернути. Ми сказали, що забирайте, вона нам не потрібна. Все було коректно, але ця коректність була дуже позірною. Там була не лише міліція з Сум та області. Мітингувальники взагалі не становили ніякої загрози, вони не збирались нікого захоплювати, просто сиділи на першому поверсі, спілкувалися, пили чай.

Іван СТАДНИК

Коли ми у Сумах захопили нашу обласну адміністрацію, було стільки радості... Бо в усіх областях люди це роблять, і ми, нарешті, також зважилися. Але було якесь відчуття, що це підстроєно. Я ходив і бачив, що люди метушаться, носять мішки зі снігом, блокують двері...

У мене вже був невеличкий досвід у змаганнях із «Беркутом», міліцією. Зайшовши всередину, я побачив, що на задньому дворі стоять беркутівці, а у нас відкритий лише один — задній вхід. Я підходив до всіх, хто займав, так би мовити, більш високі посади, говорив про це, ми піднімали галас з приводу цього, але ніхто всерйоз не зреагував. Я зі своїми хлопцями побалакав, кажу, що на ніч краще не залишатися, тому що відчуття дуже недобре, дуже.

Світлана РЕВЯКІНА

Люди абсолютно спокійно зайшли в приміщення адміністрації, і я була серед них, бо ж домовилися і людей туди запустили. Я, між іншим, до пізнього вечора теж там була. Тоді вишло так, що ніби все спокійно, трохи людей залишилися, ми пішли додому, і в цей час почалося побиття. Мабуть, дочекалися того моменту, коли зовсім мало людей залишиться.

Олександр КУКСА

Я стояв у самому кінці облдержадміністрації, біля жіночого туалету, спілкувався. Раптом чуємо... такий гуркіт. А міліція перед цим перекрила стільчиками сходи між першим і другим поверхами. Самі вони були на другому поверсі, а ми на першому. І вони як побігли, аж стільчики покотилися, зчинився гуркіт. Я скомандував, щоб усі виходили надвір, не кваплячись. У страху очі великі, як то кажуть.

Усі відразу побігли на вихід. Я пам'ятаю, що одним з останніх виходив, а переді мною жіночка впала. Міліція без розбору почала усіх кийками лупити. Я підіймаю її... ззаду разів два-три добре приклалися. Я кажу: «Що ти робиш? Дай хоч підняти. Навіщо ви так?» Посипалася купа образ...

У той момент, коли ми вийшли, міліція затримала десь 15 осіб. Майдан очепили двома колами. Я кажу: «Дайте я зайду на Майдан, там мої речі, все інше». Вони все перерили, блокноти із записами, заощадження — усе знищили, спалили. А може, забрали, не знаю.

Пікетування міського відділу міліції з вимогою відпустити затриманих мітингувальників. 27 січня 2014 р. (фото gama.com.ua)

Із коментаря начальника управління охорони здоров'я Сумської ОДА від 27 січня 2014 р.

На вихідних у мас-медіа з'явилася інформація про нібито травмування людей, які постраждали в ході сутичок. Така інформація не відповідає дійсності: станом на 8.00 годину ранку 27 січня до екстреної медичної допомоги області люди з характерними травмами не зверталися. [...] (Офіційний сайт Сумської ОДА: sm.gov.ua/ru/arkhiv1/5297-petro-pavlyuk-uprodovzh-vykhidnykh-ne-bulo-zvernen-do-sluzhby-ekstrenoyi-medychnoyi-dopomohy-z-travmamy.html)

Іван СТАДНИК

Я нічого не знав і наступного дня десь годині о дев'ятій ранку йшов на Майдан. Я недалеко від центру живу. Йшов подивитися, як там усе. Мене підібрав мій знайомий на машині, каже: «Куди ти йдеш? Тебе зараз там пов'яжуть і відвезуть у каталажку, куди і всіх». Я: «Що сталося?» Він мені розповідає, що вночі там усіх побили, позакривали на Первомайці.

Прошло кілька днів, і у моїх знайомих під під'їздами почали з'являтися хлопці у формі, на чорних машинах. Всі віддзвонювались один одному: «Будьте обережні, будь ласка, за нами стежать». Найактивніших почали потроху висмикувати. Я, довго не думаючи, зібрав речі й поїхав до Києва, де записався у 14-ту сотню Самооборони.

Олександр КУКСА

На другий день після подій в облдержадміністрації я виходив з дому з дружиною — вона на роботу йшла, а я на Майдан. І біля дому дружини (хоча я приписаний в іншому місці, мало хто знав, де я тоді мешкав) стояла машина. З машини вийшли четверо співробітників міліції. Я зрозумів, що це за мною прийшли. Тобто спочатку я подумав, що ні, і ми пішли з дружиною вперед. Відійшли метрів на 20, вони наздогнали, пересвідчились, що це я, скрутили, привезли на Первомайську. Там сказали: «Ми просто з вами поспілкуємося, щоб ви описали події — ви ж були присутні в облдержадміністрації, на Майдані». Свідком нібито мене називали. Я кажу: «Якщо ви мене викликаєте на свідчення, то має бути повідомлення. А крутити руки і обличчям униз, у машину заштовхувати і насильно привозити — це не є виклик до міліції». — «Поки що ми вас не підозрюємо, поки що хочемо тільки поспілкуватися».

З інтерв'ю міського голови Сум Геннадія Мінаєва від 30 січня 2014 р.

...Я не за революцію і не за контрреволюцію. Знаю, що мою позицію частина

сумчан оцінює досить негативно. Хтось каже, що Мінаєв зрадив і не підтримує протесту. Але подвійної гри з мого боку немає. Якщо громада скаже, залишу свою посаду. Однак вона мусить це сказати у законний спосіб — провівши референдум, якому я сприятиму. А то багато хто хоче погратись у революцію. Не можна сьогодні грати в революцію, а завтра кричати про репресії. Якщо робити революцію, то треба робити, а не шмарклі пускати. У 2004-му була революція. А зараз політична криза, у якій я не пристаю ані до опозиції, ані до влади. [...]

(tyzhden.ua/Politics/100618)

Після мітингу «Стоп Майдан», організованого громадським блоком «Порядок», його учасниками було розблоковано будівлю Сумської ОДА та розчищено снігову барикаду, зведену майданівцями. 1 лютого 2014 р.

(фото xpress.sumy.ua)

Я подзвонив дружині, сказав, щоб вона зателефувала Івану Семеновичу Боршашу і Олександрі Миколайовичу Лисенку, щоби знайшли адвоката. Десь дві години слідчі брали у мене свідчення. Ще через півгодини прийшов прокурор, мені висунули обвинувачення, і в той же день був суд. Усе відбулося так швидко, що я здивувався. «Оце працюють, — думаю, — в органах правоохоронних і судочинства». На суді прокурор вимагав для мене утримання під вартою, бо інкримінували статті про блокування, організацію та захоплення облдержадміністрації, зазіхання на державний устрій тощо. Булет статей, загалом років на 15. Ми потім сміялися. Юрій Віталійович Луценко казав: «Мені 17 дають, так що ще два роки будете мені сухарі носити». Перспектива була невесела, але мені тоді (не знаю, може, суддя була більш-менш лояльна) призначили місяць особливого періоду. В тому плані, що я не мав права виїжджати за межі Сум. Чому не дали більше? Люди, які знаються на цьому, казали, що в мене телефон ніде був не «засвічений», його ніхто не прослуховував, тому й вийшло легке покарання.

Іван СТАДНИК

17 лютого ввечері мені зателефували і сказали, що ми, наша команда (нас було п'ятеро осіб, ми разом їздили на столичний Майдан на легковому автомобілі), вночі вирушаємо на Київ. Я думав, що буде як зазвичай — постоїмо, прапорцями помахемо,

покричимо, але, не знаю чому, на автоматі склав сумку. У мене там була бита. Я ще коли їхав перший раз на Майдан, мені друзі подарували дерев'яну биту, сказали: «Це тобі буде «оберіг». І справді, вона зі мною пройшла весь Майдан. Так от, склав я свою сумку, взяв речі перевдягнутися, і ми поїхали.

Зранку доїхали до Києва, я дзвоню своїй знайомій дівчині, вона каже: «У нас уже почалася стрілянина». А ми заблукали в Києві, не дуже знали, де пробки, довго їхали. Вона каже: «Ми вже вивозимо поранених з Маріїнки». На події в Маріїнському парку ми не потрапили, зайшли на Грушевського. Там усе було більш-менш спокійно, щось горіло...

Ми піднялися на Інститутську, там люди не з Самооборони, без щитів, звичайні мітингувальники перекидалися з беркутівцями: ті гранатами, а наші — камінням. Ми з другом також не розгубилися, схопили якийсь лом, каменючку і почали в цьому брати активну участь, як були, у звичайному одязі, — там ніхто не перевдягався. Вже потім, коли ми відступили трохи, бо нас почали труїти газом, я зрозумів, що це просто так не закінчиться, це не просто заворушка. Чомусь було відчуття, що назриває вже останній бій.

Олександр БОЙКО

Коли анонсували події 18 лютого, я чомусь не відчув, що знову буде спіраль. І коли справді все почалося... Ми прибули в Київ 18-го ввечері, раніше не виходило. Ми тоді вже їхали з аптечкою, взяли найнеобхідніші медикаменти, джгут — хоча, як на біду, в момент, коли він був потрібен, я його не зміг знайти в рюкзаку.

Коли ми прибули на Майдан, ситуація для нас була дуже незрозуміла. Я колись сказав таку фразу, що іноді знаходиш задоволення в тому, що перебуваєш у вирі подій, і той, хто приймає правила, набагато легше і вільніше почуватися. Але коли ми вийшли із залізничного вокзалу і підходили до Майдану, то не розуміли, що там відбувається, за якими правилами там зараз ведеться гра, і через це відчували дуже великі побоювання.

Зайти на Майдан було легко — на відміну від 11 грудня. Справа в тому, що тоді силовики припустилися помилки: взяли Майдан у кільце, і коли починали виштовхувати, то виштовхувати було нікуди, а розривати людей у них не виходило, бо люди вже на той момент досить добре відчували лікоть один одного і не піддавалися. А 18 лютого вони вибрали, в принципі, правильну тактику: зі 180 градусів видавлювали людей, а 180 градусів було відкрито, мовляв, якщо хочеш — іди. І коли ми підходили до станції Театральної (не хотіли їхати в метро, бо там можуть «прийняти» за просто), ми йшли і стріляли очима навсібіч. У людей, які здавалися нам непідозрілими, ми запитували про обстановку. Чомусь нас не задовольняли ті відповіді, і що ближче ми підходили... Ми бачили, що на Майдан люди теж ідуть, але відтік людей значно більший. І ми це сприймали як поганий знак.

Коли ми туди прибули (і в новинах читали, поки їхали), було зрозуміло, чому деякі люди справді тікають, — тому що все горить, постійна тріскотня вибухів, причому вибухів різних, і мало координації. Тобто до 18-го числа координація була досить нормально налагоджена, але на той момент багато людей було нейтралізовано в той чи інший спосіб, тому координація була трохи порушена. Ми зідзвонилися з одним зі своїх знайомих, він сказав: «Підходьте за сцену, там перетнемося». Ми підійшли за сцену, а за нею фактично був тил, і тут прилетіла куля в нашого знайомого. Артеріальна кровотеча, кров ціркою б'є... Я до рюкзака — і не можу знайти джгут. У той момент якось страх прийшов. Слава Богу, що він прийшов тоді, — його треба було пережити один раз. Він вивітрився досить швидко, але чомусь тоді прийшов, страх смерті. Я не боюся крові, ні своєї, ні чужої, але це був той «пробій» у моїй обороні, коли я на мить піддався. Після того я бачив кров і свою, і чужу, і «ни в одному глазу», а тоді я не знай-

шов джгута. Тому хлопцеві відразу надали медичну допомогу, але мій джгут зберіг би йому 150–200 грамів крові, для реабілітації це немало.

Страх завжди є, головне, щоб він не переходив у паніку. 18-го паніки насправді не було. Коли ми туди їхали, то знали, що там відбувається, що вже більше двадцяти осіб загинуло. Знали, що приїхати туди — це не прогулянка. Тобто, в принципі, була маленька не те що апатія, і навіть не відчуття приреченості, а такий стан «будь-що-будь»: ми не знаємо, що зараз буде, може, всіх розстріляють, а може, ні.

Що насправді дало нам перемогу — це те, що силовики були не готові постраждати за свою зарплату. А ми були готові постраждати за те, що захищаємо. Це єдина об'єктивна обставина. Силовики не звикли бачити людей, які йдуть на кулі.

Світлана РЕВЯКІНА

Пізно ввечері 18-го, коли стало зрозуміло, що Майдан оточують, чоловіки сказали: «Дівчата, збирайтесь і виїжджайте звідси». — «Ми не поїдемо, будемо з вами». — «Виїжджайте, бо замість того, щоб думати, як нам битися, будемо намагатися вас захищати. Тому, хто тільки може, вибирайтесь звідси». І ми зібралися в групу і все-таки вирішили вночі, що треба виїжджати. Хоча наші, охтирські, жінки не встигли виїхати, вони повернулися і були там до кінця.

Іван СТАДНИК

Пам'ятаю, мені телефонувала сестра. У мене було дві картки — «Лайф» і «МТС», і от 18-го я балакаю з сестрою, вона питає: «Як ти там? Як твої справи?» Розмовляємо, і тут починають летіти гранати, починаються вибухи. «Все, — кажу, — Маринко, до побачення, тут «Беркут» наступає, мені час». Я відключився, і у мене пропав зв'язок числа до 23-го, невідомо чому. Багато хто дуже хвилювався, тут, у Сумах. Хлопці казали: «Ми вже мало не попрощалися з тобою...»

Сутічки біля Сумського міського відділу міліції. 19 лютого 2014 р. (фото О. Дем'яненка)

Олександр БОЙКО

19-го числа ми довго думали, планували, зіставляли — у нас був цілком нормальний шанс... Справа в тім, що біля Українського дому був типу блокпост, на якому стояли курсанти МВС. Вони так по-дурному стали, і в них не було засобів безпеки. Їх у «мішку», який вони набудували, можна було спалити. Але я тоді не дозволив цього робити. Що значить «не дозволив»... Я був відповідальний за той сценарій і сказав, що не треба. У мене на той час товариш, досить близька людина, вчився у Харківській академії внутрішніх справ, на четвертому курсі. Він говорив, що їх набирали звідти. Хто не хотів, той не їхав, але з їхньої академії на київському Майдані були, і він міг там стояти... Ми ж довго роздивлялися — у них ні вогнегасника під рукою, нічогісінко... І якби кинути п'ять «коктейлів», то горіло б десятеро осіб.

Іван БОРТНИК

21-го прийшов чоловік, на вигляд пов'язаний з роботою у спецслужбах, і спитав: «Хто готовий узяти зброю, якщо почнеться збройне протистояння?». Нас у Будинку архітектора зібралось, може, чоловік 300, може, більше, і тільки двоє чи троє не погодилися. Три години нам читали лекцію: вогнева підготовка, тактична, медична. Нас поділити на п'ятірки-шестірки, розказували теорію ведення міського бою, і попередили, що в такому бою половина може полягти. В принципі, було стрьомно, але як уже прийшов, то треба йти до упору.

Олександр КУКСА

Найбільші віча на сумському Майдані проходили 21 і 22 лютого. Тоді ніхто в Україні не знав, що буде далі. Янукович утік, уряд Азарова припинив існування. Як далі події розвиватимуться? Чи будуть на Майдані убивати всіх до кінця, чи зупиняться? Як міліція поведеться? У нас у ті дні на площі Незалежності зібралось приблизно 15 тисяч. Народу вийшло стільки, що ніде було стати. Тоді найбільше людей прийшло підтримати Майдан і взагалі висловити свою думку про ті події.

Олександр ВОВК

Увечері ми зібралися біля Першотравневого міліцейського відділку. Там було десь 20 міліціантів, вони були повністю закриті щитами. Стар-

Спільна заява про мир політичних партій, громадських організацій, активістів та влади Сумщини щодо збереження миру і неприпустимості насильства в регіоні від 20 лютого 2014 р.

З метою припинення ескалації насильства, недопущення на території області кровопролиття, задля збереження миру та злагоди в суспільстві ми дійшли спільної згоди про наступне.

1. На Сумщині діє Конституція та виконуються закони України, дотримуються права та свободи людини і громадянина, людське життя є найвищою цінністю. Тому за будь-яких обставин ми не допустимо ескалації конфлікту та спалаху насильства, намагатимемося вирішити всі політичні суперечки шляхом широкого діалогу.

2. Забезпечити прозорість рішень та дій влади, громадських організацій і політичних партій.

3. Прокурору Сумської області дати правову оцінку подіям, що сталися в приміщенні Сумської обласної ради в ніч з 26 на 27 січня 2014 року.

4. Ввести в практику життя на Сумщині присутність перших керівників області й міста на добровільних зібраннях громадян.

5. Ми беремо на себе спільну відповідальність за ситуацію в регіоні й звертаємося до всіх свідомих громадян із закликом долучитися до нас і зробити все заради збереження миру і спокою в нашій області, наших містах та селах.

6. Ми, громадяни України, жителі Сумщини, заявляємо про те, що жоден політичний інтерес, жодна ідеологічна суперечка не варті людського життя, тому в першу чергу ми заявляємо про те, що готові стати кожен над своїми політичними поглядами заради збереження миру та спокою.

7. Злагода в суспільстві та громаді є нашою спільною цінністю, і в першу чергу кожен з нас дбатиме про її дотримання, а політика — потім.

8. Створити при голові Сумської ОДА дорадчий орган «Рада Старійшин».

9. Сприяти створенню народних дружин, які діятимуть в межах Конституції та законів України для підтримання правопорядку та недопущення правопорушень на території Сумщини.

10. Закликаємо громадян дотримуватися спокою, діяти в межах закону і з повагою ставитись один до одного. Україна в нас одна, на Сумщині нам жити разом. Заради нашого спільного майбутнього, заради наших дітей і збереження Держави, за яку віддавали життя покоління наших дідів і батьків.

(Офіційний сайт Сумської ОДА: sm.gov.ua/ru/arkhiv1/5632-za-myr-nasumshchyni.html)

ший кричав із гучномовця, щоб ми розійшлися, бо наші дії начебто можуть викликати неадекватну реакцію. Народу зібралось з декілька сотень, усі радикально налаштовані. Було багато молодих, що позиціонували себе як «Правий сектор». Вони постійно курсували і, в принципі, були найрадикальніші. Я зустрів знайомого, а в нього була маленька лопатка — підходящий засіб, щоб громити міліцію.

Мітингувальники закликали, щоб міліціанти здалися, поскидали щити і перейшли на бік народу. Вони відмовлялися це робити. Тоді полетів перший «коктейль Молотова». Було розбите вікно, спалахнула будівля. Проте пожежу швидко загасили. Потім хтось помітив на верху будівлі тіні. А оскільки в Києві людей розстрілювали снайпери, то можна здогадатися, що ми подумали.

Зайшли за ріг будинку, а там хлопчик. Спитали, скільки йому років. Виявилось, 14. Сказали, щоб ішов додому, бо невідомо, що тут зараз відбуватиметься. Він лише відійшов на кілька метрів, але додому не пішов. І такої молоді, як цей хлопець, було дуже багато.

Сутичок не було, але всі ненавиділи міліцію. Після розстрілів у Києві вона викликала якусь неймовірну лють. Урешті-решт, почалися переговори мітингувальників з представниками міліції. Ми сказали: «Робіть те, що вам належить у межах закону, але ви нас не чіпайте, і ми вас не чіпатимемо». Почалося перемир'я. Ми з друзями побачили, що робити тут нічого, і розійшлися.

Хода студентів медичного інституту до міського відділу міліції з вимогою не стріляти у медиків. 21 лютого 2014 р. (фото 0542.ua)

Олександр БОЙКО

21-го ми прощалися з багатьма хлопцями. Коли я бачив загиблих, кров, у мене особисто на той момент абсолютно жодних емоцій не виникло. Було тільки усвідомлення, що так сталося. Коли їх проводжали з Майдану, коли труни передавали на руках, лунала пісня «Пливе кача». До речі, ця пісня у виконанні Тараса Чубая відома нам ще з 2004 року. Я навіть трохи дивувався. Звісно, жартувати не хотілося, але, разом з тим, навіть суму не було.

23-го я поїхав на Суми. Потяг прибуває дуже рано, а у нас недалеко від вокзалу офіс. Маршрутки ще не ходять, я пішов пішки. Думаю, зайду, годинку пересиджу, дочекаюся, коли маршрутки ходитимуть, і поїду додому. Зайшов, зазирнув у соцмережу, поставив пісню «Пливе кача» і... не знаю, як довго, але я просто ридма ридав, мене просто рвало. На сльози мене нечасто пробиває. Останнім часом двоє друзів загинуло, то якось так, іноді... Але тоді... я не міг заспокоїтися. Я не знаю, скільки це тривало...

Олександр ВОВК

Дуже багато сумчан прийшло на Театральну площу, коли ховали вбитого Олексія Братушку. Пам'ятаю, тоді народ теж був розлючений. Міський голова Мінаєв тоді контактував з регіоналами. Це багатьом не подобалось. І коли він прийшов покласти квіти, його туди просто не пустили, вигнали. Через кілька днів він написав заяву про звільнення.

Прощання з застреленим 20 лютого в Києві на вулиці Інститутській Олексієм Братушкою. 24 лютого 2014 р. (фото rama.com.ua)

Мій друг Андрій приїхав з Києва, розповідав, що там відбувалося. Розказував, що стояв біля барикад, і раптово з'явився «Беркут». Відчував, що хтось його за шкірки на барикади витягає. А через деякий час побачив, як цю людину застрелену понесли. Я пам'ятаю, в якому стані тоді були друзі, коли це розповідали. Просто в жахливому. Вони плакали. Те, що вони пережили, просто страшно.

Олександр КУКСА

Коли «зелені чоловічки» окупували Крим, ми в Сумах створили народну самооборону, по краях міста встановили блокпости. Наш відомий у Сумах волонтер Андрій Герман відвіз у Севастополь першу гуманітарну допомогу, десь три тонни. Коли ж розпочалися бойові дії на Донбасі, ми створили громадську організацію «Волонтерський рух Сумщини». Офіційних виїздів у нас більше 250. Ми вже жартуємо, що Донецьку і Луганську область вивчили краще, ніж Сумську.

Олександр БОЙКО

Якщо говорити про політиків на Майдані... Відомо, що вони не мали авторитету, зовсім. Просто інших, кращих не було. Підсвідоме бажання йти за лідерами було в усіх. Хотіли сильного, правильного, справедливого лідера. Багато хто бачив його в Яроші, ще в комусь. Загалом люди були готові піти за тим, хто публічно доведе свою щирість. Тобто коли Яценюк промовив свою знамениту фразу: «Куля в лоб, так куля в лоб», — я був недалеко від сцени, і чисто на емоційному рівні відчувалося: якби він наступного дня сказав: «Так, справді, я йду» — і якби йому могла дістатися перша куля, то було б багато охочих отримати другу, вони билися б між собою за право отримати ту другу кулю. Але у Яценюка немає тієї щирості, немає тих світоглядних принципів, які дозволяли б йому ризикувати собою.

І взагалі, у політикумі ми не бачили людей, готових ризикувати. Піар-приводи багато хто влаштовував, а щодо боротьби заради мети... Просто зараз у нас немає політичної еліти. Можливо, вона тільки народжується. Те, що зараз вважається політичною елітою... Тут без міцних слів важко обійтися. Вони довели, що здатні тільки на компроміс і на пошук власної вигоди, на превеликий жаль.

Олександр КУКСА

Взагалі вимоги Майдану і обіцянки, які давали наші можновладці, Яценюк, Порошенко, не виконані. Міліція, прокурори, судді — ніхто не покараний, ніхто не відповів за Небесну Сотню, яка лежить у землі. Ніхто зараз не несе відповідальності за Іловайськ, Дебальцево, позиції, які здавалися. Скільки гине хлопців, скільки корупції... Вона, мені здається, ще більша стала.

Світлана РЕВЯКІНА

Я у 2014 році казала: «Люди добрі, Майдан не завершиться, поки ми не станемо жити так, як нам хочеться жити». Це ще було до війни, ще Росія не напала на нас. У мене багато однодумців, які казали, що треба владу контролювати, примушувати робити, нагадувати, довбати, грубо кажучи, але не запльовувати і не закидати лайном, як це у нас було після 2004 року. Треба всім миром братися і працювати.

Нам зараз дуже важко, але все-таки працюють громадські ради при всіх управліннях, при всіх департаментах. Що б там не казали, але вони функціонують, напрацьовують матеріали, роблять свою справу. Я думаю, що багато чого робиться, і якби не ця війна, то вже багато чого було б зроблено. Закінчимо війну, наведемо порядок, тоді й закінчиться Майдан.

...Хочеться, щоб люди не опускали руки, не впадали в депресії й песимізми, а вірили, що краще все одно буде. І найголовніше — намагатися бачити це краще. У нас зараз більшість людей схильні бачити погане, а я, на відміну від них, завжди стараюся побачити краще, чого і всім іншим бажаю.

Андрій РИБАЛКО

Я знаю людей, які з прихильників мирного протесту перетворилися на радикалів. Якщо ж говорити про зміну мого світогляду, то я, мабуть, внаслідок цих подій... Особливо на мене справили враження жертви, які були в лютому, і те, що після цього наші люди чинили неправильно. То я з радикала більше став консерватором. Тобто я зараз, мабуть, не готовий брати участь у якихось революціях, з тієї простої причини, що я розумію — це принесе великі людські жертви, набагато більші, ніж у 2014 році, а якість людей, що прийдуть до влади, мене не задовольнить. Тобто поміняти Януковича на лідерів опозиції треба було, але нинішню владу змінювати на когось з опозиції... ціною свого життя, життя інших людей України? Я не готовий і інших закликаю цього не робити. Така от у мене відбулася трансформація поглядів.

Якщо я колись напишу книжку, то вона буде називатися «Сповідь провокатора». На Майдані ми були класичними провокаторами. У чому це проявлялося? Якщо виникала якась сутічка або до неї йшло, то ми її перші починали, а інші люди до нас приєднувалися. Ми це робили, бо не вірили, що мирний протест може принести якийсь результат. І це було тільки наше рішення, ніхто нами не керував. Це просто був наш світогляд, ми так бачили ситуацію, і вважали, що можемо перемогти тільки в результаті силового спротиву. Напевно, ми були праві. Врешті так воно і сталося. Ми допускали, що будуть людські жертви, читали про це якісь книжки, дивилися відео. [...] Але я був вражений, коли ці жертви стали реальними. Коли ти ходиш по калюжах людської крові, це справді важко. І ти думаєш: «Чи варта ця перемога таких жертв?»

Іван БОРТНИК

Пам'ять про Майдан не в якихось цифрах, вона в душі кожного. Звісно, треба дітям розказувати і показувати це. У мене була пропозиція зменшену копію майданівської ялинки, обклеєної банерами і плакатами, поставити у дворі Адміністрації Президента, в бронзі — як настанову майбутнім президентам.

Для мене це не перша революція в Україні, і я так бачу, що не остання. Просто я боюся, що наступна революція вже буде не зі щитами, а зі зброєю, і це буде дуже страшно, я цього дуже не хочу.

Мій світогляд... Я зрозумів, що таких людей, як я — не десяток, і навіть не тисяча, не десять тисяч, не сто, а мільйони. Я знаю таких людей, які до Майдану були, скажімо так, «ні нашим, ні вашим», а сьогодні вони дуже серйозні й принципові. Принципові навіть не в націоналізмі, а в тому, куди йти і за що боротися.

Зі спільної заяви керівників політичних, громадських організацій та конфесій Сумщини щодо питань збереження міжконфесійного миру і громадянського спокою на Сумщині від 27 лютого 2014 р.

Ми, усвідомлюючи відповідальність за збереження миру і суспільної злагоди на Сумщині, висловлюємо спільну згоду про таке:

1. Релігійні організації є, були і будуть поза політикою.
2. Ми категорично засуджуємо будь-які прояви суспільної поведінки, що можуть ображати громадянські, релігійні, духовно-моральні почуття людей незалежно від політичної, національної, релігійної, соціальної приналежності.
3. Ми категорично засуджуємо будь-які дії, які можуть бути спрямовані на захоплення, знищення чи незаконне відчуження особистого майна громадян, рухомого та нерухомого майна громадських та релігійних організацій, а також погроз вчинити такі дії незалежно від мотивів.
4. Ми свідчимо про твердий намір організувати та втілити спільні дії, спрямовані на збереження миру і суспільного спокою на Сумщині, на створення атмосфери діалогу, порозуміння і злагоди. [...]
6. Ми беремо до відома Звернення Священного Синоду УПЦ від 24.02.2014 до державної влади, єпископату, духовенства, чернецтва та мирян у зв'язку з останніми подіями, Звернення Священного Синоду УПЦ КП від 22.02.2014 стосовно здійснення діалогу щодо подолання церковного розколу.

(orthodoxy.org.ua/data/sumi-gromadski-politichni-ta-religiyi-organizaciyi-sumshchini-progholosili-pragnennya-do)

Антивоєнний мітинг сумчан 2 березня 2014 р. (фото О. Дем'яненка)

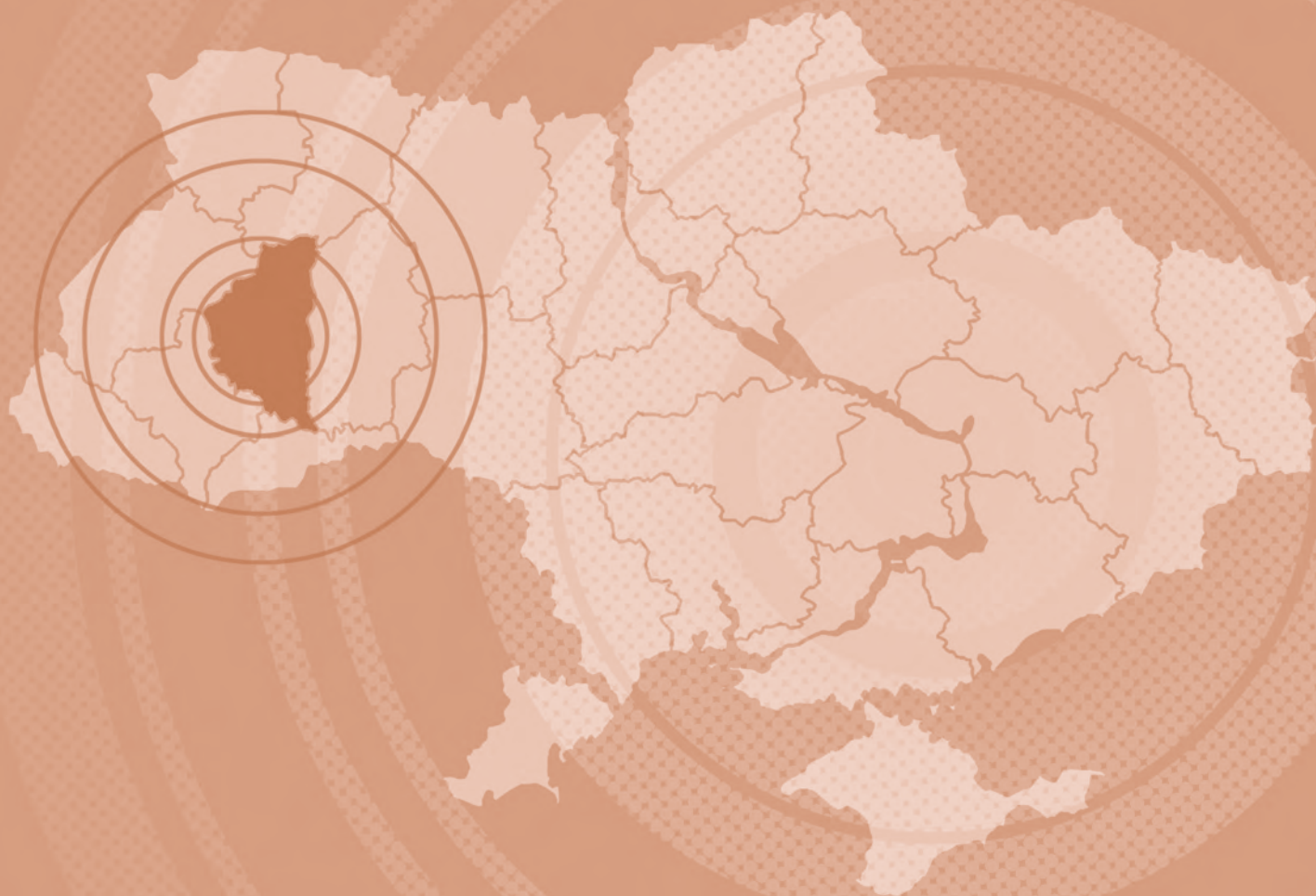
Олександр БОЙКО

Якось до річниці подій Майдану мене запросили у Ромни на відкритий урок. Показували кліп, хроніку. Мене самого посадили у перший ряд. Я сидів і очей втримати сухими не зміг. В принципі, ніхто не помітив. Невимовно боляче розуміти, які хороші люди загинули. Можна сказати, найкращі, найдостойніші. І на цьому тлі цинічні політики просто-напросто зробили собі ситуацію, трамплін. Змін у державі не провели і не зробили нічого для того, щоб війна велася максимально ефективно. Ця війна взагалі могла б бути зовсім іншою. [...]

В українських політиків повна безвідповідальність, і в першу чергу через те, що у них національна вартість близька до нуля, їм не боляче українське. Якщо люди на терезах національної вартості нічого не важать, то нічого від них і очікувати.

У нас відбувається таким чином: не влада для країни, а країна для влади, не влада для народу, а народ для влади. Коли ми зможемо змінити цей формат, тільки тоді щось може бути. Поки очільникам не боляче за національне, ми навіть не маємо права від них чогось вимагати. Має бути фільтр, який відфільтровує тих людей, які вже зовсім «запливли за буйок». А молодому поколінню потрібен соціальний ліфт, нині його немає. Зараз хто не вміє «цілувати перстень» — у того немає шансів.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

Микола БІГУС

1982 року народження, член Національної скаутської організації України «Пласт», методист з національно-патріотичного виховання, сотник 15-ї сотні Самооборони Майдану

Іван КОВАЛИК

1990 року народження, вчитель, голова тернопільського осередку Молодіжного Націоналістичного Конгресу

Михайло САМЕЦЬ

1972 року народження, регулювальник радіоапаратури

Володимир СТАЮРА

1966–2017, депутат Тернопільської міської ради, керівник обласного штабу національного спротиву

Надія ТЛУМАЦЬКА

1967 року народження, вчитель, бібліотекар, заступник голови ГО «Максимівська ініціатива»

Антоніна ХАБУРСЬКА

1948 року народження, пенсіонерка

Михайло ХОМИШАК

1961 року народження, фермер, голова ГО «Максимівська ініціатива»

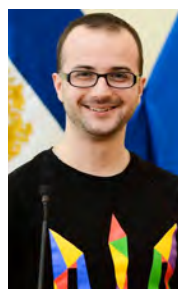
Марія ЧАШКА

1975 року народження, начальник управління Тернопільської міської ради, член обласного штабу національного спротиву

Микола ШЕВЧУК

1965 року народження, інженер-архітектор, член Національної спілки художників України

Любомир ШИМКІВ

1991 року народження, громадський діяч, експерт у сфері неформальної освіти для молоді

2013

22.11

зібрання молоді, громадських активістів, представників опозиційних партій на Театральному майдані Тернополя на знак протесту проти призупинення євроінтеграційного курсу України; оголошення акції «Я обираю ЄС!».

24.11

віче тернопільського Євромайдану на підтримку підписання угоди про асоціацію України з ЄС та за відставку уряду; звернення тернопільської молоді до лідерів європейських держав і США з декларацією свого євроінтеграційного вибору;

проведення сесії Тернопільської міської ради у рамках віча; звернення міськради до Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, лідерів країн ЄС з вимогою щодо незмінності євроінтеграційного курсу України.

25.11

оголошення студентського страйку; хода студентів містом із гаслами «Україна понад усе!», «Студенти за Європу!»; встановлення наметового містечка; вивішення активістами Майдану на фасаді приміщення Тернопільської ОДА прапору ЄС; відкриття міліцією кримінального провадження за цим фактом.

26.11

створення інформаційного центру тернопільського Євромайдану; проведення скайп-спілкування зі столичним Майданом; дозвіл адміністрації Тернопільського драмтеатру імені Шевченка на використання фойє приміщення для обігріву протестувальників;

рішення Тернопільської обласної ради з вимогами: до Президента України — звільнити голову уряду М. Азарова та підписати угоду про асоціацію України з ЄС; до УМВС, СБУ та прокуратури Тернопільської області — не перешкоджати проведенню в населених пунктах області масових акцій на підтримку євроінтеграції, зокрема й акції «Євромайдан», не перешкоджати мешканцям краю в реалізації конституційного права на свободу зібрань, права на мирний протест на всій території України.

27.11

заповнення учасниками протесту «дошки побажань та вимог»; встановлення на тернопільському Євромайдані польової кухні.

27–29.11

проведення у трьох тернопільських цервах молитовних чувань за народ.

28.11

марш студентів містом; мобілізація протестувальників для поїздки у Київ.

29.11

засідання Громадської ради при Тернопільській ОДА з обговоренням ситуації щодо угоди про асоціацію України з ЄС;

згортання протестувальниками наметового містечка у зв'язку з непідписанням угоди; оголошення про наміри переформатування Євромайдану в молодіжний громадський рух.

30.11

заява тернопільських журналістів про неможливість подальшої співпраці з Кабінетом Міністрів, Президентом та його Адміністрацією, Тернопільською ОДА та всіма районними держадміністраціями у зв'язку з розгоном столичного Майдану;

побиття невідомими активіста ГО «Інформаційний центр «Майдан Моніторинг» Володимира Ханаса.

01.12

віче на знак протесту проти побиття протестувальників у столиці;

рішення Тернопільської міської ради про оголошення безстрокового загальноміського мирного страйку; звернення міськради з вимогами: до Президента України, Верховної Ради — призначити дострокові президентські й парламентські вибори; до керівників вищих навчальних закладів — зупинити навчання у вишах, припинити репресії проти студентів та викладачів, які беруть участь в акціях протесту, приєднатися до страйку і вийти на вулиці;

створення страйкового комітету та штабу національного спротиву.

02.12

проведення у школах уроку «Діти і молодь Тернополя за європейське майбутнє»; у зв'язку із загальноміським страйком у школах з 3 до 6 грудня оголошено додаткові канікули для учнів 5–11-х класів;

початок збирання на тернопільському Майдані коштів та продуктів для передачі протестувальникам у столицю; блокування приміщення Тернопільської ОДА; у прямому ефірі на телеканалі ІНТБ проведено кількогодинний телемарафон «Тернопіль протестує»; започатковано мистецьку участь у Майдані муніципального духового оркестру Тернополя «Оркестра Волі»;

рішення Тернопільської обласної ради з пропозицією представникам органів державної влади вилучити зі службових приміщень портрети В. Януковича; про здійснення координації дій місцевих рад Тернопільської області щодо організації виїзду представників територіальних громад області до м. Києва.

03.12

оголошення зібрань тернопільського Майдану безстроковими; засідання ГО «Тернопільський прес-клуб» з обговоренням способів подачі інформації на час проведення Майдану; відкриття міліцією кримінального провадження у зв'язку з блокуванням протестувальниками приміщення Тернопільської ОДА.

04.12

спільна молитва за майбутнє України на тернопільському Майдані.

05.12

розгортання у соцмережах кампанії бойкоту бізнесу Партії регіонів; звернення ініціативної групи тернопільських матерів до всіх матерів країни із закликом до триденного суворого посту та молитви за налагодження ситуації в Україні;

початок перевірки Тернопільською ОДА навчальних закладів у зв'язку з їхньою участю у страйку.

06.12

фестиваль «JazzBez 2013» оголошено фестивалем солідарності, його учасники висловили підтримку протестувальникам;

рішення Тернопільської обласної ради про недовіру голові ОДА В. Хоптяну.

08.12

віче тернопільського Майдану з вимогою відставки Президента й уряду, притягнення до відповідальності винних у розгоні столичного Майдану в ніч на 30 листопада; встановлення на площі «стовпа ганьби» з прізвищами місцевих провладних політиків; хода на підтримку тернопільського студента Миколи Лазаревського та інших протестувальників, побитих і заарештованих під час подій 1 грудня на вул. Банковій у Києві;

розпорядження міського голови Тернополя С. Надала про вивішення з 9 грудня на будівлях комунальних підприємств, установ і закладів прапорів України та ЄС.

10.12

долучення тернопільських студентів до загальноукраїнської студентської акції солідарності; мовчазна акція на підтримку заарештованих у Києві протестувальників.

11.12

започаткування на тернопільському Майдані вуличного університету; мобілізація активістів для поїздки до Києва у зв'язку зі спробою нічного розгону столичного Майдану;

рішення Тернопільської міської ради про відмову від виконання злочинних указів, наказів, постанов, розпоряджень та інших нормативних документів Президента України, Кабінету Міністрів та їхніх структурних підрозділів на місцях, які порушують права людини та громадянські свободи.

12.12

Тернопільський окружний адміністративний суд визнав протиправним і скасував рішення сесії Тернопільської обласної ради від 6 грудня «Про недовіру голові Тернопільської ОДА»;

судові рішення щодо керівників страйккому Марії Чашки, Марії Баб'юк і Володимира Стасюри, прийняті у рамках кримінального провадження щодо блокування ОДА 3 грудня: заборона виїжджати з Тернополя, припис з'являтися за викликом на допити і не наближатися до приміщення Тернопільської ОДА.

15.12

віче «День Гідності» на підтримку столичного Майдану, з вимогою проведення позачергових виборів Президента і Верховної Ради, із застереженням В. Януковичу перед його поїздкою до Москви — не укласти угоди про вступ України до Митного союзу; звернення учасників віча до всіх українців, і насамперед до мешканців Сходу, Півдня України, АР Крим, із закликом не бути байдужими до подій у державі.

17.12

«виклик» на тернопільське віче голови ОДА В. Хоптяна, прокурора Тернопільської області Г. Сака, начальника УМВС В. Сака та голови Тернопільського окружного адміністративного суду М. Шульгача для подачі звіту про свою діяльність;

віче під гаслами «Ні — Митному союзу!».

18.12

початок формування «Правого сектора» у Тернополі.

19.12

відвідання майданівським «Миколаєм» начальника УМВС В. Сака, прокурора Тернопільської області Г. Мовчана та голови ОДА В. Хоптяна з «подарунками» — буквицями різками.

24.12

звернення Тернопільської міської ради до Генерального прокурора України щодо фактів порушення громадянських свобод членів Тернопільської територіальної громади.

25.12

встановлення різдвяної шопки (вертепу) на Театральному майдані — місці проведення зібрань протестувальників.

28.12

встановлення на тернопільському Майдані єврялинка за зразком столичної.

2014

01.01

смолоскипна хода Тернополем на честь Дня народження Степана Бандери; молебень та освячення 25 червоно-чорних прапорів, які потім було передано в усі області України.

09.01

учасники Євромайдану з Тернополя приїхали до Донецька і разом з місцевими активістами показали вертеп.

11–15.01

в Українському Домі «Перемога» проведено пластове змагання «Різдвяна свічечка»: на краще приготування куті, виконання вертепу, Маланки, колядки та віншування.

15.01

поїздка тернопільського Автомайдану до помешкань керівників області, членів Партії регіонів.

19.01

«віче очищення» на тернопільському Майдані із засудженням диктаторських законів 16 січня.

20.01

пікетування майданівцями УМВС України у Тернопільській області з вимогою повідомити про дислокацію місцевого підрозділу внутрішніх військ; акція протесту журналістів біля УМВС проти побиття їхніх колег у Києві.

21.01

блокування активістами військової частини ВВ з метою перешкоджання виїзду її службовців до Києва; започаткування на тернопільському Майдані навчань із самооборони; звернення Тернопільської міської ради до Президента України із закликом скасувати закони 16 січня; рішення Тернопільської міської ради про визнання Народної ради України колегіальним органом, уповноваженим представляти інтереси народу України.

22.01

«віче злуки» на тернопільському Майдані; пробіг тернопільського Автомайдану до Підволочиська, де відбулося символічне єднання з Автомайданом Хмельниччини; мобілізація активістів для поїздки до Києва;

акція до Дня Соборності України «Збруч — ріка єднання!» за участі керівництва Тернопільської та Хмельницької ОДА.

23.01

акція письменників біля УМВС України у Тернопільській області на знак протесту проти вбивств у Києві; блокування та захоплення протестувальниками приміщення Тернопільської ОДА;

порушення міліцією кримінального провадження у зв'язку з подіями біля ОДА;

рішення Тернопільської міської ради про перейменування майдану Мистецтв на площу Героїв Євромайдану.

25.01

звернення Тернопільської обласної ради до Міністра МВС В. Захарченка та начальника обласного УМВС В. Сака щодо відкликання спецпідрозділів, які перебувають у підпорядкуванні управління, з Києва на місця дислокації в Тернопільській області; рішення про утворення при облраді загону народної самооборони.

27.01

пікетування УМВС з вимогою повернути з Києва тернопільські спецпідрозділи;

звернення Тернопільської ОДА до ЗМІ із закликом подавати інформацію правдиво, зважено, достовірно та збалансовано.

31.01

хода активістів Майдану вулицями Тернополя з каструлями та відрами на головах із закликом до жителів міста не бути байдужими і не розчаровуватися у єврореволюції; формування жіночого підрозділу самооборони тернопільського Майдану;

затвердження Тернопільською міською радою Положення про органи самоорганізації населення у місті Тернополі та Положення про мирні громадські акції у місті Тернополі.

02.02

«віче пам'яті» біля пам'ятника Степану Бандері в Тернополі; акція з поширення листівок із портретом Сергія Нігояна.

04.02

налагодження активістами Майдану виготовлення саморобних бронежилетів та іншого захисного спорядження для передачі у Київ;

створення у Тернопільській обласній раді міжфракційного об'єднання «Народна рада».

09.02

акція тернопільських активісток «Хода віри» з розвішуванням на деревах кольорових стрічок як символу жіночої солідарності з ідеями Майдану.

12.02

виклик на допити активістів тернопільського Майдану в рамках кримінального провадження за фактом захоплення приміщення ОДА.

14.02

лист Тернопільської ОДА до обласних організацій партій «Свобода», УДАР, «Батьківщина», громадських організацій із закликом сприяти безперешкодному доступу працівників апарату та структурних підрозділів до орендованих кабінетів та приміщень загального користування.

15.02

проведення народної олімпіади — спортивних змагань у «революційному» стилі: з киданням бруківки, перекочуванням шин тощо.

16.02

звільнення протестувальниками приміщення Тернопільської ОДА; встановлення на тернопільському Майдані «революційного піаніно».

18.02

мобілізація тернопільських активістів на допомогу столичному Майдану; блокування військової частини з метою перешкоджання виїзду силовиків до Києва; захоплення приміщення Тернопільської ОДА; віче з молитвою за загиблих у Києві; дзвін по тернопільських церквах;

за розпорядженням міського голови Тернополя ввімкнено систему централізованого оповіщення.

19.02

захоплення протестувальниками приміщення УМВС у Тернопільській області; спалення службових автомобілів, першого поверху будівлі; захоплення приміщень прокуратури, суду, СБУ та ДАІ зі спаленням частини документації цих установ;

помер поранений 18 лютого на київському Майдані мешканець Тернопільської області Олександр Капінос;

повернення з Києва тернопільського спецпідрозділу «Беркута»; їх відвели на зібрання Майдану, де змусили присягнути на вірність Українському народу.

20.02

на вулиці Інститутській у Києві вбито тернополян Устима Голоднюка, Назара Войтовича, Ігоря Костенка;

рішення Тернопільської міської ради про забезпечення спільної роботи з охорони громадського порядку та безпеки громадян у Тернополі з підрозділами муніципальної поліції та громадськими формуваннями;

захоплення радикальними активістами складів озброєння УМВС; встановлення блокпостів на в'їздах до Тернополя з метою недопущення у місто тітушок; оголошення Тернопільською станцією переливання крові прийому крові для передачі в Київ.

21.02

створення у Тернополі самооборони, підпорядкованої столичному штабу.

23.02

голова Тернопільської ОДА В. Хоптян подав у відставку.

24.02

відкриття у Тернополі площі Героїв Євромайдану.

26.02

створення при Тернопільській ОДА служби з надання медико-психологічної допомоги населенню, яке перебувало в епіцентрі подій під час протестів у Києві.

02.03

звернення Тернопільської обласної ради до громадян України із засудженням дій Російської Федерації щодо України, із закликом зберігати мир і спокій та не піддаватися на провокації;

«віче захисту» Української держави.

Володимир СТАЮРА

У школі я вчився за радянських часів і тоді ще не мав жодного відношення до націоналістів. Але як дитина був щирий, скажімо так. І мене зрозуміють ті люди, які вчилися у той час. Ми вивчали історію КППС, і там було таке цікаве висловлювання про комунізм. Воно було дуже довге, складалося з цілої купи гарних слів. І я з дитячою безпосередністю своєму вчителю історії кажу: «Дивіться, тут стільки всього написано. Це майже маячня. Можна, я це своїми словами скажу? Я не можу його завчити книжними рядками». Бо це ж треба було вивчити напам'ять і закарбувати на все життя. Ну, не міг я цього зробити. Зрозуміло, батьків тоді викликали до школи і таке інше.

Потім учитель історії в моїй характеристиці написав: «ідейно нестійкий». Я, в принципі, таких слів на той час іще не знав. Це було для мене незрозуміло. Але коли я після школи хотів подати документи в інститут, то ректор сказав, що з такою характеристикою мені можна тільки в тюрму. А я — дитина: «Як? У яку тюрму? За що?!» Я ж добре вчився. І він мені порадив (він був доброю людиною, я вдячний йому досі): «Спробуй вступити до училища. Можливо, туди тебе з такою характеристикою приймуть». Справді, будемо так казати, «по блату» мене в училище взяли. Хоча оцінки в мене були завжди гарні. Вже після армії мені вдалося вступити до інституту.

Марія ЧАШКА

Я маю зі свого дитинства багато яскравих спогадів — про традиції, звичаї, яких мене навчили мої батьки. Але один момент найбільше закарбувався у пам'яті — про портрет Шевченка, який висів у нашій доволі бідній квартирі. Цей портрет мама вишила сама. Я фактично росла, коли мама його вишивала. І коли ми його повісили на стіну, то це для мене був дуже великий емоційний сплеск.

Багато моїх друзів, однокласників, які приходили до нас додому, не могли зрозуміти і питали: «Для чого цей портрет висить у вас на стіні?» А я не розуміла, як могло бути по-іншому.

Антоніна ХАБУРСЬКА

Не знаю, чому так сталося: чи то я така активістка, чи вміла організовувати людей, бо довго працювала майстром на взуттєвій фабриці, але у 2004-му мене як зачепило... Коли ми побачили, які на виборах фальсифікації, відразу поїхали на Майдан. У нас була машина, вантажний бус — наша годувальниця. Ми на ній їздили по базарах, бо на взуттєвій фабриці вже не працювали, ні чоловік, ні я. А син тоді вчився в інституті. Ми в той бус завантажили старий диван і сімейним екіпажем поїхали у Київ на Майдан. Були там від першого до останнього дня. Бізнес закинули і весь час були на Майдані.

Володимир СТАЮРА

Коли почалася Помаранчева революція, ми з Ігорем Пелихом, Зеленим, Яснієм першими ставили намети на Майдані в Києві. Я майже всю революцію 2004 року прожив там. І коли ми перемогли, то отримали свою владу: свого Президента, свою Верховну Раду, свого прем'єр-міністра. До того президентами були Кравчук, Кучма — я не вважаю їх українцями, це була не українська влада. Ющенко ж, хоча й зі Сходу, вчився у Тернополі — він зазнав якогось впливу українства.

І коли я побачив, що для цих людей важлива не Україна, а влада, у мене, скажімо так, було не те, що розчарування... Я не міг розчаруватися — тому що підтримував не особисто Ющенка, а зміни, що були необхідні. Нам потрібно було змінити систему. А коли до влади повернули Януковича, я зрозумів, що ми не маємо права сидіти по кухнях і говорити, що наша влада погана. Тобто якщо ти сидиш на кухні, просто говориш і нічого не робиш, то ти стовідсотково заслуговуєш на таку владу. Через це я повернувся в політику. І зрозуміло, я був у жорсткій опозиції до системи і до влади. Ми хотіли змінити систему. Для мене це було дуже важливо.

Іван КОВАЛИК

У студентські роки я став членом громадської організації «Молодіжний Націоналістичний Конгрес» і займався діяльністю, пов'язаною з патріотичним вихованням молоді. Ми організовували табори, проводили різні заходи, які мали на меті виховувати молодих людей на основі героїчних сторінок історії України, на прикладі героїв національно-визвольного руху.

І нас дуже сильно цікавило, як викладають історію — і в школі, й у вишах. Ми проводили протестні акції проти Табачника, Міністра освіти і науки часів Януковича, який переписував історію, нищив національну пам'ять про людей, яких ми ставили за приклад у своїй виховній роботі: про діячів Організації українських націоналістів, Української військової організації, вояків Української повстанської армії, членів Української Гельсінської групи та інших. Це були перші протести, в яких я брав участь.

Микола ШЕВЧУК

Щодо участі в революціях і 2004-го, і 2014-го в мене жодного питання не стояло. Коли я їхав на Помаранчеву революцію, дочці було кілька рочків, і я говорив, що їду боротися за кращу долю для своєї дочки. Коли ж відбувалася Революція Гідності, виповнився один рочок моїй онучці — то я їхав за її кращу долю. Я мусив щось зробити, аби у них було краще майбутнє. Щоб на старість, коли в мене діти й онуки спитають: «Де ти був? Що зробив для України?» — я не мусив говорити, що був на дивані. Щоб я таки міг сказати, що справді чимось доклався до спільної справи.

Іван КОВАЛИК

Навесні 2013 року в Києві на базі Центру національного відродження імені Степана Бандери було проведено зібрання, де обговорювалися різні сценарії розвитку суспільно-політичної ситуації. І ми тоді розуміли, що євроінтеграція буде однією з ключових тем восени, адже на осінь планувалося підписання угоди про асоціацію України з ЄС. Ми бачили, що влада більше тяжіє до Росії і її вибір буде не такий однозначний, як багато кому здавалося. Хоча більшість людей вірили, що угода про асоціацію буде підписана.

Але менше з тим. Ми тоді вирішили організувати громадську кампанію, яка називалася «Євронаступ». Її суть полягала в тому, щоб провести обговорення за круглими столами, як на центральному, так і на місцевому рівні. Зокрема, влітку 2013 року я був одним з організаторів таких круглих столів. А починаючи з осені ми збирали підписи за укладення угоди про євроасоціацію.

По тих областях, де у нас була власна мережа, зокрема і в Тернополі, ми ставили намети, роздавали агітаційну продукцію, яка б мотивувала людей підходити до цих наметів і ставити

свої підписи на підтримку євроасоціації. Протягом півторамісячної кампанії нам вдалося зібрати близько двох мільйонів підписів. Коли ми їх зібрали з усіх куточків України, передали в Адміністрацію Президента. Пам'ятаю, тоді був досить сильний дощ, якісь камери це все знімали. І саме того дня прем'єр-міністр Азаров заявив про відкладення підписання цієї угоди.

Микола ШЕВЧУК

Революція Гідності для мене почалася з участі у виставці до Дня Свободи, яка щорічно відбувалася в Києво-Могилянській академії. Учасників було небагато, близько 15 художників — з різних країн, з різних областей України, навіть з Донеччини й Луганщини. І 22 листопада після відкриття виставки ми пішли на Майдан. Тоді вже було відоме рішення уряду про різку зміну курсу країни з євроінтеграції у бік Митного союзу.

З того часу на столичному Майдані ми бували десятки разів. Часом від'їжджали додому на перепочинок. Але з мистецькими акціями ми постійно збиралися біля Головного поштамту. Там був наш пункт збору. З усієї України з'їжджалися прогресивні митці й проводили акції під керівництвом Олександра Мельника. Ми проти дій влади протестували своїми творами. На морозі, у наметах...

Любомир ШИМКІВ

У листопаді 2013-го я працював штатним радником міського голови Тернополя з молодіжних питань та очолював тернопільську молодіжну міську раду, до якої входили керівники або представники молодіжних організацій, активісти зі студентського та шкільного самоврядування. Саме на той активний період, коли ми планували різні акції та проекти, припав початок Євромайдану. І відповідно, мої посади зобов'язували мене продемонструвати активну громадянську позицію, і власну, і тернопільську молоді загалом.

Зібрання прихильників євроінтеграційного курсу на Театральному майдані Тернополя 22 листопада 2013 р.

З новин ми дізналися, що у Львові студенти вже вийшли на мітинг і протестували під обласною адміністрацією. Наступного дня вранці ми також вийшли на нашу міську площу. Там уже проходив мітинг, на ньому була може, із сотня людей, переважно, партійні функціонери, представники опозиційних партій. Перехожим роздавали прапорці та стрічки Євросоюзу. Тоді ми подумали про те, що потрібно увечері зібрати молодь і почути їхню позицію стосовно непідписання Януковичем угоди про асоціацію з ЄС.

Михайло ХОМИШАК

Я не такий уже великий революціонер... Але одного разу ввечері (це було на самому початку Майдану) я побачив, що у Тернополі на площі стоять діти, мерзнуть. І мені стало їх шкода.

Подзвонив друзям-однодумцям, розказав їм про це. У нас прямий поїзд іде з Тернополя до Максимівки, то поки я їхав, було вже приготовлено тисячу канапок, сто літрів чаю. І ми це все відвезли до Тернополя. Не можу сказати, скільки, тиждень чи півтора, ми цим займалися. Потім це переросло вже у київський Майдан — ми щодня відправляли туди машину з продуктами.

Надія ТЛУМАЦЬКА

Коли розпочався Майдан, мені зателефонувала одна знайома і з емоціями радості, мало не ейфорії, розповіла, що там відбувається. А в мене чомусь, навпаки, з'явилося відчуття тривоги і страху. Як я спершу сприймала Майдан? Якби мене покликали: «Іди, захищай якісь європейські цінності», — я б, мабуть, не пішла, бо була радше за те, щоб Україна розвивалася своїм шляхом. Хоч, звісно, якщо обирати між Європою і Росією, то я однозначно за Європу.

Але найбільше мене зачепила активність дітей. Їх дуже хотілося підтримати. І Михайло Іванович Хомишак, наш фермер із Максимівки, зателефонував, сказав, що в Тернополі збираються студенти, запропонував якимось чином їх підтримати, бо тоді було надзвичайно холодно. І односельці підключилися до того: робили канапки, чай і возили все це на тернопільський Майдан. Діти, які там стояли, вражали: в них були такі світлі обличчя, очі, — варто було бачити тих дітей.

Любомир ШИМКІВ

До мене телефонувало багато людей, особливо представники студентських самоврядувань та молодіжних організацій, і запитували: «Що будемо робити?» Я кажу: «Давайте проведемо мітинг і висловимо наше бачення та позицію щодо непідписання угоди про асоціацію з ЄС». Ми написали у Фейсбуці, що о 19.00 збираємося біля пам'ятника Франку.

У нас не було ніякої апаратури. Ми за годину це все організували: привезли якісь старі колонки, мікрофон... Розіслали інформацію по органах студентського самоврядування, по громадських організаціях, і прийшло близько двохсот осіб. Це були студенти, пластуни, представники Молодіжного Націоналістичного Конгресу, Фондації регіональних ініціатив, «Айсека», «Файного міста», молодіжного УДАРу, Молодого Народного Руху та інших організацій.

У нас був вільний мікрофон. Лунало багато думок та ідей, але всі зійшлися на тому, що коли Янукович не підпише угоду про асоціацію з ЄС, то в Україні для молодих людей не буде майбутнього, більшість просто виїде працювати за кордон.

Після того ми пройшлися колоною центральними вулицями міста, вигукуючи гасло «Україна — це Європа!». Хтось приніс синьо-жовті прапори, навіть був один прапор Євросоюзу. Ця хода дала нам дуже сильний поштовх, усі були натхненні й налаштовані далі працювати разом.

Одразу після маршу ми провели нараду і домовилися координувати наші подальші дії і всі рішення приймати разом.

Наступного дня до мене зателефонував міський голова і запросив узяти участь у недільному вічі на тернопільському Майдані та представити план дій від тернопільської молоді.

Молодь на тернопільському Майдані 22 листопада 2013 р. (фото Г. Бурбези)

Іван КОВАЛИК

Передавши до Адміністрації Президента зібрані у Тернополі підписи за євроінтеграцію, ми вирішили залишитися в Києві, щоб подивитися на розвиток подій і взяти участь у вічі, яке мало відбутися в неділю 24 листопада. Заночували у друзів, знайомих, і зранку пішли в парк Шевченка. Ішли ходою повз пам'ятник Леніну на Бессарабці, до майдану Незалежності й далі, до Європейської площі.

Ми побачили, що людей збирається дуже багато. Проте, чесно кажучи, ніхто на той час у революцію не вірив. В принципі, і я тоді ще не вірив, що вона можлива. Ми всі пам'ятаємо, як це відбувалося: три великі партії — УДАР, «Свобода», «Батьківщина» — і ще деякі оплачували автобуси, щоб люди могли їхати у Київ безкоштовно. І ми розуміли, що це більше схоже на фарс, тому що самі ж люди не хотіли їхати, їх штучно підіймали. Ми бачили, що люди немотивовані: вони просто приїхали, їм у руки дали партійні прапори, вони ними вимахують. А партійні лідери виступають, говорять про патріотизм і таке інше.

Любомир ШИМКІВ

У неділю о 12-й годині ми прийшли на тернопільський Майдан. Було дуже багато людей, приблизно кілька тисяч.

Ішов мітинг, зі сцени виступали представники різних громадських організацій, політичних партій та міський голова. Після свого виступу він передав слово молоді. Ми представили конкретний план дій, останнім пунктом якого було оголошення з понеділка загального студентського страйку по всіх вишах Тернополя. Для нас це був серйозний виклик: по-перше, ніхто такого раніше не робив, а по-друге, студенти боялися, що їх виженуть з університетів.

На вічі тернопільського Євромайдану 24 листопада 2013 р. (фото poglyad.te.ua)

По завершенні мітингу до нас підходило багато людей — вони дякували за те, що у наших виступах був не популізм, а конструктивний план подальших дій.

Микола БІГУС

Студенти, молоді активісти, зокрема пластуни, домовилися, що вони з понеділка виставляють намети. Я саме повернувся з Карпат, долучився до них і разом з ними ставив перші намети. Почався дощ, ми рубали дрова, налагоджували побут у тому наметовому містечку.

Тоді погодні умови погіршилися, і більшість протестувальників ходили довкола багать, які розпалили на площі. А на ніч розподіляли чергування — хто мав лишатися у наметах. З кожним днем ентузіазм вичерпувався, бо було холодно. Поруч із площею є Український Дім «Перемога». Ми домовилися, щоб нас туди пускали погрітися, чаю випити. Почали використовувати інші найближчі приміщення для обігріву. А намети були символічними, там лише кілька людей ночувало.

Любомир ШИМКІВ

Ми домовилися, що в понеділок о 12.00 від кожного університету має прийти стільки людей, скільки прийде. Ми, як організатори, були там раніше, об 11.00, взяли кілька наметів. До нас одразу підійшли кілька міліціантів і запитали: «Що ви тут робите?» Тому ми швидко побігли до міськради і написали заявку на проведення масової акції. Міліція нас сильно не чіпала, але уважно слідкувала за нашими діями.

Ми почали ставити перший намет. Ішов дуже сильний дощ, хтось привіз дрова, а хтось уже мастив канапки. І о 12.00 почали підходити перші групи студентів. Ішло дуже багато людей від економічного, педагогічного, політехнічного університетів. Загалом зібралось десь півтори тисячі осіб. Ми й не розраховували, що стільки прийде. У нас навіть не було гучномовців, виступали без них: перші сорок осіб чули, а решті переказували.

Тоді вже розпочався повноцінний студентський протест: з'явилися нові лідери, один з яких — Дмитро Андрієшин, який став «голосом Майдану», постійно всіх заводив різними гаслами і кричалками! Він та його друзі були із середовища молодіжного УДАРу.

Микола БІГУС

У Тернопільській міській раді більшість складала депутати від «Свободи», і тому рада підтримувала всі протестні дії. Мер як представник «Свободи» також підтримував Майдан. Потім він багато піарився на тому. Чимось він справді допомагав: за його вказівкою підвозили дрова, забезпечували якісь побутові та інші потреби. Мені здається, що міська влада сприяла протесту тією мірою, якою їй це було вигідно. А обласна рада практично ніяк не допомагала.

Адміністрація по президентській вертикалі, звісно, намагалася якісь палиці в колеса встромляти. Хоча місцева міліція виявила розуміння. Потім навіть дійшло до того, що міліціонери приходили на Майдан і планували заходи громадської безпеки. Тобто разом з протестувальниками ловили провокаторів. Це було позитивно, що місцеві міліціонери усвідомлювали необхідність забезпечення порядку.

3 рішення Тернопільської обласної ради від 26 листопада 2013 р.

[...] 1. Підтримати резолюцію народного віча «За європейську Україну!», прийняту 24 листопада 2013 р. на Європейській площі у м. Києві та на Театральному майдані в м. Тернополі.

2. Вимагати від Верховної Ради України зібратися та провести 27 листопада 2013 р. позачергову сесію, на якій прийняти закони України про недопустимість вибіркового правосуддя, про можливість лікування за кордоном осіб, засуджених до позбавлення волі, про прокуратуру, про імпічмент Президенту України.

3. Вимагати від Президента України В. Януковича припинити повноваження прем'єр-міністра України М. Азарова та прийняти рішення про його відставку.

4. Вимагати від Президента України В. Януковича та Верховної Ради України терміново вчинити всі необхідні правові дії для підписання на саміті у місті Вільнюсі 28–29 листопада 2013 р. угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

5. Рекомендувати територіальним громадам та органам місцевого самоврядування Тернопільської області висловити свою позицію в разі відмови підписання Президентом України В. Януковичем угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

6. Управлінню Міністерства внутрішніх справ України в Тернопільській області, управлінню Служби безпеки України в Тернопільській області та прокуратурі Тернопіль-

ської області не перешкоджати проведенню в населених пунктах області масових акцій на підтримку євроінтеграції, в тому числі й акції «Євромайдан», не перешкоджати мешканцям краю в реалізації конституційного права на свободу зібрань, права на мирний протест на всій території України. [...]

(Офіційний сайт Тернопільської обласної ради: te-rada.org/archive/)

Микола БІГУС

Основні акції у Тернополі — це були походи до навчальних закладів. Задавав тон політехнічний університет. Це у нас такий найбільш революційний навчальний заклад, де студенти могли легко піти з пар, і викладачі до цього нормально ставилися. Вони найближче до центру міста розташовані, то першими і приходили.

Якщо говорити загалом про Тернопіль, деякі викладачі з розумінням ставилися до участі студентів у Майдані, деякі забороняли. Коли ж, наприклад, прийшла пара тисяч людей під Тернопільську медичну академію, то викладачі побоялися чинити тиск на студентів. Хоча вони завжди були про регіоналівські.

Зазвичай походи студентів починалися від політехнічного, далі вони йшли до медичної академії, потім — у мікрорайон «Дружба», де є два університети: економічний і педагогічний. Там коло завершувалося. Бувало, що під кінець десять тисяч студентів ходило по Тернополю. Люди це підтримували, приєднувалися, водії сигналізували. Потім усі поверталися на площу, до сцени. Там танцювали, проводили якісь акції. Тобто це було революційне свято, більш таке романтичне, я сказав би.

Чимдалі ставало очевидніше, що така форма протесту себе вичерпує. Тобто танці, співи, заклики не мають впливу на Януковича і його людей. Тому було прийнято рішення таку форму згортати і знімати намети.

Акція протесту тернопільських студентів 26 листопада 2013 р.

Любомир ШИМКІВ

У перший тиждень з боку місцевої прорегіоналістської влади не було якогось сильного тиску. Ніхто не знав, чим закінчатся протести, думали: побавляться-побавляться і підуть.

У п'ятницю ввечері ми провели віче і не знали, що планувати на суботу. Зідзвонювалися з активістами з Києва та Львова, питали: «Який подальший план дій?» Ні в кого не було однозначної відповіді. І ми вже думали закривати наш тернопільський Майдан. Але вночі в Києві «Беркут» побив студентів. Почався наступний етап протестів: Євромайдан переріс у Революцію Гідності. Тоді вже долучилися опозиційні політичні партії. І відповідно, ми почали співпрацювати: проводити різноманітні акції, збирати кошти, речі та харчі, організовувати поїздки до Києва та комунікувати у соцмережах.

Володимир СТАЮРА

Спочатку говорили, що на Майдані політики не потрібні: «Ми робимо аполітичний Майдан, ми просто хочемо до Європи...». Але коли сталося те побиття, зранку на площу почали приходити люди і говорити: «Слухайте, ну що це таке? Так не можна. Треба об'єднуватися, треба щось робити».

Ми в нашому місті мали свою владу, утворили страйковий комітет, і я його очолив. Зібралися з представниками «Батьківщини», УДАРу, «Свободи», бо це були найбільші сили, які підтримували Майдан, і домовилися про об'єднання наших зусиль.

До страйккому також запросили представників молоді, яка розпочала Майдан, бо розуміли, що без молоді, без громадських активістів протест не буде широким. До нас почали підтягуватися люди, доволі багато — ми були відкриті.

Ми звернулися до людей із закликом кинути працювати: пролилася кров — ми мусимо страйкувати. Люди почали масово їхати на Київ. Треба було робити це організовано. Також ми розуміли, що є багато людей, які поїхати не можуть, і їм потрібно тут надавати інформацію про події у столиці.

Марія ЧАШКА

Я бачила, що багато людей були готові їхати на Київ. Я також хотіла поїхати, разом зі своїм сином Василем. Він брав активну участь у Майдані, навчався в Галицькому коледжі й організовував студентів свого коледжу на акції. Але ми зібралися на таку імprovізовану нараду, і мої друзі, побратими сказали: «Ми ще матимемо можливість поїхати в Київ, але якщо столичний Майдан не буде забезпечуватися з місць, то він не встоїть. Майдан матиме силу тільки тоді, коли він буде не лише в Києві, а по всіх куточках України. Давай ми спочатку організуємося тут, запустимо процес. Як будемо мати, на кого це залишити, тоді вже й поїдемо в Київ». Я, попри своє велике бажання відразу поїхати туди, зрозуміла, що

**БОЖЕ,
нам Україну храни!**
МОЛИТОВНІ ЧУВАННЯ ЗА НАРІД
[Тернопіль]
27.11 19:00

Архи-
катедральний
Собор УГКЦ
Непорочного
зачаття
Пресвятої
Богородиці

28.11
Храм Перенесення мощів
св. Миколая УГКЦ
(вул. Карпенка / Миру)

29.11
Храм св. Софії Премудрості Божої
УГКЦ (біля ТНПУ)

<http://obnova-teropol.org.ua>

Оголошення про проведення у церквах молитовного чужання у вирішальні для України дні

всі хочуть їхати і нікому залишитися, щоб виконувати «чорнову» роботу. І я погодилася на це.

Ми почали організовувати Майдан у Тернополі. Нам сприяли практично всі, до кого ми зверталися по допомогу. Потрібен був звук — зверталися до людей, які мали систему озвучення. Нам ніхто не відмовляв, озвучку надавали безкоштовно. Принаймні на час гострих подій — однозначно. Коли була потреба в харчуванні й коли вже спала велика хвиля і люди мало приносили продуктів, ми зверталися до хлібзаводу, різних фабрик. Абсолютно всі надавали допомогу — ніколи не було відмови. Треба було щось відправити на Київ — усі радо допомагали. Треба було підтримувати життя тернопільського Майдану — також.

Ігор Палій, дуже відомий у Тернополі ресторатор, після того як ми встановили на Майдані організаційний намет, сам подбав про казан, вогонь і забезпечував своїми силами, за свої гроші, людей харчуванням. Там постійно варили кашу, робили чай. Дуже часто він сам цілими днями стояв і готував людям їсти.

Цей процес організації був надзвичайно великий, масштабний, складний.

Володимир СТАЮРА

Тоді не мало значення, що я зі «Свободи», а хтось із «Батьківщини»... Ми працювали по двоє осіб від партії. Мусили залучати більше людей, тому що треба було вирішувати робочі моменти: дрова, харчування, все інше організувати.

Тернопільське віче 1 грудня 2013 р.

В чому була наша особливість? Ми на той момент розуміли, що кошти — це дуже складна тема. Тому віддали цей напрям нашим студентам. Вони утворили свій молодіжний штаб, який займався суто фінансами. Ми кошти збирали, а вони їх облікували й розподіляли.

Одяг, харчі, ліки... Я пам'ятаю, як це було в 2004 році. Тепер це набуло ширших масштабів.

3 рішення Тернопільської обласної ради від 2 грудня 2013 р.

[...] 2. Звернутися до Президента України В. Януковича та прем'єр-міністра України М. Азарова з вимогою подати у відставку.

3. Звернутися до членів Партії регіонів із закликом про вихід із партії.

4. Запропонувати представникам органів державної влади вилучити зі службових приміщень портрети Президента України Віктора Януковича.

5. Звернутися до батьків, дружин та дітей працівників силових структур з проханням застерегти їх щодо недопущення неправомірних дій відносно своїх співвітчизників під час проведення мирних акцій протесту.

6. Координувати дії місцевих рад Тернопільської області щодо організації виїзду представників територіальних громад області до м. Києва.

7. Звернутися до засобів масової інформації Тернопільської області щодо оперативного висвітлення подій та ситуації, яка склалася на території області та в Україні загалом. [...]

(Офіційний сайт Тернопільської обласної ради: te-rada.org/archive/)

Любомир ШИМКІВ

По суті, перше серйозне протистояння у Тернополі відбулося під час блокування ОДА. Основними ініціаторами блокування були представники «Свободи», «Батьківщини» та УДАРу. Опісля організатори зіткнулися з протидією обласної адміністрації: керівництво змусило своїх працівників написати заяви в міліцію на кількох активістів і звинуватили їх у тому, що вони нібито перешкоджали заходити на роботу працівникам ОДА. Нас викликали на допити в міліцію, а потім був суд.

Михайло ХОМИШАК

Майдан підтримували дуже багато державних організацій. Більшість із них не хотіли «світитися», бо боялися, щоб їх не переслідували. Але допомагали: давали пальне, продукти, фінанси. В садочку, в лікарні робили канапки. І багато передавали через мене.

Якось один активіст сказав: «Що ви з такого натурального масла робите канапки? Таж можна з маргарину робити». А ми робили щиро, бо ж то наші діти. Моя дружина також була зі мною, робила канапки, возила їх на Майдан.

Спочатку тільки ми возили канапки. На них діти налітали, брали по п'ять-шість, то ми трохи зупиняли, казали: «Якщо маєш дівчину, то бери дві канапки, якщо сам — то одну», — щоб усім вистачило. Потім уже більше організацій стали возити їжу, то було трохи легше.

Надія ТЛУМАЦЬКА

У нашому селі почали організовувати допомогу для київського Майдану. Я була серед тих, хто збирав продукти, кошти. Ми ходили по вулицях, збирали, і вражало ставлення людей — не було байдужих. Старші люди, які отримували тільки пенсію, ділилися останнім. Якщо до когось не заходила, то бувало, що ображались. Був у мене такий випадок. Я зайшла в магазин і звернулася по допомогу до продавця. А потім мені телефонують і кажуть, що інша продавчиня, яка торгувала у цьому магазині з іншого боку, образилася. А я про неї не знала. Вона, виявляється, теж хотіла щось дати, чимось допомогти Майдану. Дуже багато коштів збиралося, продукти давали різні.

У ту пору насправді було страшно цим займатися. Приїжджали буси, ми їх завантажували, відправляли. Був випадок, коли з'явилася міліцейська машина, і я думаю собі: «Чи не приїхали вони розбиратися з тим, чим ми займаємося?» Реально був страх. Але іншого виходу не було. Ми мусили підтримувати тих людей, які стояли на Майдані. Зупинятися було не можна.

Любомир ШИМКІВ

Тоді почали народжуватися горизонтальні зв'язки. Ми комунікували через соцмережі. Багато спілкувалися з активістами з Києва та Львова, старалися не відставати від них у ди-

Хода на підтримку тернопільського студента Миколи Лазаревського та інших протестувальників, побитих і заарештованих під час подій 1 грудня на вул. Банковій у Києві. 8 грудня 2013 р. (фото zz.te.ua)

наміці протестів. І тому, мені здається, наші студенти вийшли третіми: спочатку масово вийшла Могильянка, потім львівські студенти, а ми одразу після них.

У Києві на той час створилася Студентська координаційна рада (СКР), і ми з ними скомунікували у Фейсбуці. Я з друзями приїжджав до них на зустріч, ми знайомилися, обмінювалися досвідом. Коли бували на столичному Майдані, відвідували лекції Відкритого університету Майдану, заходили до самооборонівців, спілкувалися з представниками на той час молодих партій «Демальянс», «Сила людей». І так вибудовували комунікацію.

Микола ШЕВЧУК

Під час Майдану я співпрацював з такими відомими корифеями, як академік Микола Стороженко (він уже покійний), народний художник України Валерій Франчук. Франчук — фактично єдиний в Україні автор, який має дуже велику збірку творів про Голодомор. З їх репродукціями був випущений великий альбом різними мовами світу.

На Майдані я познайомився з пані Світланою Йовенко, відомою публіцисткою і поетесою з Києва. Господь мене звів із нею цікавим чином. Я тримав картину над головою, а вона саме стояла під моїм ліктем і спитала: «Пане художнику, чи ви мені на голову не кинете картину?» Кажу: «Прошу пані, я тренований». Слово до слова, і так ми познайомилися. Вона, виявляється, сусідка Ліни Костенко. Живуть в одному будинку.

Пані Світлані сподобалася моя інсталяція, де під колоною стояв золотий унітаз, а зверху на картонних ящиках маркером було написано: «Ялинкович з хороводом, не зливайте майбутнє наших дітей в золоті унітази!» Ще зверху висіла картина, присвячена моїй онучці, якій саме минув рочок від народження. Картина називалася «Прихилилось небо». На ній був зображений я, дідусь, у фігуративному такому плані — нахилився над нею і замість тарахтала, дитячої забавки, тримаю хмарку. Бо ми справді готові своїм дітям та онукам небо прихилити до землі — зробити все можливе для ліпшого їхнього майбутнього. А тут, власне, з тим побиттям біля стели, враження було дійсно таке, що вони майбутнє дітей зливають у свої коштовні унітази.

Михайло САМЕЦЬ

До нас на Майдан приходили люди з Маріїнського парку. Ті, з якими я спілкувався, говорили: «Приїжджайте до нас на Донбас. У нас ніхто нічого не знає, люди зомбовані. Їм треба розповідати про те, що відбувається. Тут, у Києві, все добре, а ви приїжджайте до нас...»

Взагалі там були різні люди. У той день, коли скидали пам'ятник Леніну, ми пішли сотнями в Маріїнський парк. Стали лице в лице проти них. Тоді, щоправда, «Беркут» прибіг і став між нами.

Потім примчали хлопці й сказали, що скинули Леніна. Ми пішли туди і до ночі там тримали позиції. А наш просвітянин Віталій Мороз сів під тим постаментом з бандурою і почав співати.

Коли ми добиралися до вокзалу, їхали на метро, то співали Гімн. Це було щось незабутнє. Назустріч на ескалаторі їхали кияни і теж співали з нами. А потім вони ще кричали: «Дякуємо! Приїжджайте!»

Антоніна ХАБУРСЬКА

Під час спроби зачистити Майдан трапився один цікавий випадок. Ми були в їдальні, у «профспілках», і нам сказали: «Жінки і діти — на другий поверх». Щось там уже сильно тисли біля «профспілок». А по розмові чути, що ми із Західної України. Підходить чоловік років шістдесяті й питає: «Ви звідки?» Я кажу: «З Тернопільщини». — «Я вам доручаю онука!» — і показує на хлопчика, йому років 9, може, 10.

Вони приїхали, коли ще Майдан був спокійний. А я кажу: «Та ви що?» А він: «Ви на другий поверх, а ми...» Вони палицями і держакми від лопат озброїлися і стояли. А ми з другого поверху через вікна дивимось, що беркутівці тиснуть. Ми ще не встигли зрозуміти, що відбувається, а мені вже з Теробовлі дзвонять: «Що там у вас робиться?»

Тернопільські студенти під час загальноукраїнської студентської акції солідарності 10 грудня 2013 р. (фото zz.te.ua)

3 рішення Тернопільської міської ради від 11 грудня 2013 р.

[...] Враховуючи крайню небезпеку, яка нависла над громадянськими правами та свободами в Україні, рішуче засуджуючи брутальну зневагу до людської гідності, життя і здоров'я, зухвалу жорстокість, продемонстровану центральною владою та правоохоронною системою до мирних демонстрантів на майдані Незалежності в Києві в ніч на 30 листопада 2013 р. та до журналістів на вулиці Банковій у Києві 1 грудня 2013 р., усвідомлюючи, що центральна влада відмовилася від мирного діалогу та демократичного вирішення глибокої суспільно-політичної кризи, взяла курс на ескалацію насильства та суспільного напруження, про що свідчать події на майдані Незалежності в ніч на 11 грудня 2013 р., керуючись ст. 60 Конституції України, враховуючи рішення постійних комісій міської ради, міська рада вирішила:

1. Відмовитися від виконання злочинних указів, наказів, постанов, розпоряджень та інших нормативних документів Президента України, Кабінету Міністрів України та їх структурних підрозділів на місцях, які порушують права людини та громадянські свободи.
2. Закликати правоохоронців та військовослужбовців не виконувати злочинні накази, спрямовані проти демократії, прав та свобод громадян України.
3. Вимагати від правоохоронців припинення насильства щодо мирних демонстрантів.

[...]

(Офіційний сайт Тернопільської міської ради: rada.te.ua/sesiya/rishennya-sesii-arhiv/4613.html)

Любомир ШИМКІВ

З кожною черговою нарадою кількість присутніх на них людей зростала в геометричній прогресії. Бувало, що й 50 осіб збиралося. Кожен висловлював свої ідеї, усі галасували та хо-

Зібрання небайдужих тернополян після новин про спробу розгону столичного Майдану в ніч на 11 грудня 2013 р. (фото zz.te.ua)

тілі приймати рішення. А завдань було багато: організувати охорону, надрукувати бейджики, привезти сцену, апаратуру. Ми дуже швидко пропонували рішення і, відповідно, їх реалізовували.

На своїх внутрішніх зустрічах ми рефлексували про те, що наше покоління вирізняється готовністю йти на компроміси, без крайнощів, без сприйняття ситуації в контексті «виграв — програв», а в контексті «виграв — виграв».

У всіх було велике емоційне піднесення, був такий драйв, що все реалізовувалося дуже швидко. Ми придумували різні акції, зокрема багато просвітницьких. Читали вірші, проводили лекції, друкували листівки, роздавали прапорці, писали тексти у соцмережах, і не тільки у Фейсбуці, а й у Вконтакті, бо на той час майже вся молодь сиділа у ВК. Знімали ролики, робили флешмоби. Встановили на площі фортепіано, на якому міг грати кожен охочий. Було багато креативу.

За час Майдану дуже багато людей пройшло крізь наш штаб. Була просто нереальна енергія. Особливо коли всі захрипли, змокли, змучені... Сидимо до півночі, радимося. Ідемо спати, а о 7.00 знову збираємося. Було дуже круто!

Володимир СТАЮРА

Наша міська влада нас в усьому підтримала, допомагала фінансово, ресурсно, всім, чим можна. Нам практично було віддано фойє драмтеатру, там розташувався наш штаб. У фойє ми людей годували, а сцена Майдану розмістилася на сходах театру. Були організовані блокпости, постійне чергування, з ранку до ночі. Майдан жив власним життям. Було дуже багато роботи.

Що вражало, то це самоорганізація людей. Люди щиро це робили, віддавалися повністю і до кінця. В нас була бабця Ганя... Я не знаю, чи ходила вона додому, чи ні, але завжди була на Майдані. І таких бабць було дуже багато. Тобто це ті люди, яким уже по 80–90 років. Вони,

Зі звернення голови Тернопільської ОДА Володимира Хоптяна до мешканців краю від 12 грудня 2013 р.

Шановні земляки, шановні країни!

Ситуація в країні і регіоні вимагає спілкуватися з вами щодня, адже працювати доводиться в не легкий період життя. Я хочу офіційно заявити, що влада області працює і утримує стабільну ситуацію в регіоні, незважаючи на мітинги, організовані політиками, які не думають про вирішення питань і проблем Тернопілля. Вони звикли виголошувати політичні гасла і закликати до погіршення ситуації в регіоні. Їм це не вдасться. Сьогодні до мене звертаються тисячі наших краян, які хочуть жити в мирі і спокої, бачити конкретні справи нашої роботи, а не слухати красиві гасла.

Керівники департаментів та управлінь обласної державної адміністрації докладають усіх зусиль за для стабільної роботи підприємств та бюджетних установ. В регіоні в штатному режимі продовжують працювати оперативні служби, в тому числі швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, та інші. Хочу офіційно повідомити про те, що місцева влада утримує стабільну ситуацію у регіоні. [...]

(Офіційний сайт Тернопільської ОДА: oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/61681.htm)

пройшовши табори, висилки, були настільки сильні й фізично, і духом... І я міркував собі: ось ти молодий порівняно з ними — вони можуть стояти, а ти не зможеш? Тобто про це взагалі мови не було. Практично цілодобово ця робота велася.

Зі звернення Тернопільської міської ради до Генерального прокурора України від 24 грудня 2013 р.

[...] В Україні триває безпрецедентна політична криза, спричинена відмовою від євроінтеграції та неадекватно жорстокою реакцією центральної влади на мирні протести громадян.

Замість широкого діалогу за круглим столом з представниками масового громадянського спротиву центральна влада, через органи правоохоронної системи, розпочала політичні репресії й тиск на громадських активістів.

Тернопільська міська рада за час Євромайдану тричі збирала сесійні засідання, які приймали політичні рішення і звернення на підтримку протестів та проти дій центральної влади. Внаслідок цього комунальні підприємства і структурні підрозділи міської ради опинились в епіцентрі безпрецедентних перевірок з боку органів прокуратури і міліції. Саме за останні тижні відкрито 12 кримінальних проваджень.

Вимагаємо припинити практику політично мотивованих перевірок і відкриття кримінальних проваджень щодо органів міської ради та працівників органів місцевого самоврядування. Вони є політичною розправою за позицію місцевої громади та її представницького органу.

Вимагаємо припинити кримінальне переслідування громадських активістів, депутатів, громадських молодіжних організацій.

Практика використання правоохоронних органів центральною владою для політичної розправи над опонентами та місцевим самоврядуванням є свідченням глибокої кризи всієї державної системи, яка може бути виправлена лише докорінною люстрацією.

Звертаємося до депутатів Верховної ради України від Тернопільщини — Олексія Кайди, Михайла Головка, Олега Сиротюка, Володимира Бойка, Михайла Апостола, Василя Деревляного, Івана Стойка, Ігоря Побера, Едуарда Леонова — з проханням взяти на контроль питання, викладені у цьому зверненні. [...]

(Офіційний сайт Тернопільської міської ради: rada.te.ua/sesiya/rishennya-sesii-arhiv/4612.html)

Микола ШЕВЧУК

Новорічну ніч ми з дружиною провели у Києві на Майдані. Я був записаний до виступу на сцені 1 січня. Привітав усіх не лише з Новим роком, а й з Днем народження Степана Бандери. Розповідав людям, яких тоді багато поприїжджало і з Криму, й зі східних областей, Закарпаття, Волині, яка була ситуація з УПА після війни. Я цитував рядки із книги Неоніли Крем'янчанки «Було у матері три сини», де описано злочиння НКВДистів на теренах Західної України, які вчиняли провокативні дії, що шкодили визвольному руху ОУН-УПА. Тоді вони, 16 тисяч, переодягнені в упівську форму, ходили і творили безчинства під маскою воїнів ОУН-

ПОВІСТКА ПРО ВИКЛИК

Голові Тернопільської Обласної Державної Адміністрації

Валентину Хоптяну

Відповідно до ст. 3 та 5 Конституції України та ст. 133, 135 КПК

Вам необхідно з'явитися

17 грудня 2013 року о 13 годині

на Тернопільський Майдан

для подачі звіту перед Тернопільським Віче у якості відповідача перед громадськістю

Місце підпису: _____

Стаття 3 Конституції України

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Стаття 5 Конституції України

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Ніхто не може узурпувати державну владу.

Тернопільський варіант євроялинки (фото zz.te.ua)

УПА. Відомі конкретні села, прізвища потерпілих. А майор Соколов, який керував у Тернопільській області тими розбійними формуваннями провокаторів, був удостоєний звання Героя Радянського Союзу. За страшну колективну дію проти нашого визвольного руху.

Загалом на Майдані було дуже багато просвітницьких заходів. Зокрема, наші мистецькі твори послужили добрій, моральній справі: активісти організували виступ гуртів з виконанням етнічної музики, і цей захід проілюстрували нашими мистецькими творами. Знімали на камеру — вийшов відеоролик, який справді піднімав бойовий дух на Майдані.

Михайло САМЕЦЬ

Коли ми були в Києві, то ночували у греко-католицькій церкві Василя Великого. До неї від Майдану було буквально 20 хвилин ходу. Взагалі там ночувало дуже багато людей: спали на підлозі, на килимах. Було нормально. Нас дуже добре там приймали, був гарячий чай.

А на Новий рік усі мої знайомі із Західної України прийшли в ту церкву на Службу Божу. Священик був страшенно здивований, каже: «Це ж 1 січня. Я думав, п'ятеро-шестеро людей прийде, а тут повна церква». Там було понад сто осіб. Він дуже дякував усім, бажав доброго здоров'я. Ми тоді ще не знали, що нас очікує в тому році, і мені дуже сподобалось, як він сказав: «Обніміться всі, хто один біля другого. Подякуйте Богу за прожитий рік. Щоб дав Бог прожити рік прийдешній». Така була дуже зворушлива літургія. Таке запам'ятовується.

Антоніна ХАБУРСЬКА

На Майдані ранок починався з молитви. Спершу я ходила на спільну молитву. А потім купила в Тербовлі образ Божої Матері, то зробили в наметі такий куточок. Сини мої мушили помолитися, і я там була з ними. Помолилися, кожного перехрестила, і вони так із Богом ішли. На Майдані навіть ті, що не вірили, почали вірити.

Михайло ХОМИШАК

У молитовний намет на Майдан потрібен був генератор, і ми з однією активісткою, Світланою, поїхали в моє рідне село Магдалівку збирати на нього кошти. Вирішили зайти до місцевої церкви. Заходимо всередину, там мене всі знають, а Світлана ховається за мене, не хоче, щоб священик її бачив. Питаю: «Світлано, в чому проблема? Ви знаєте його?» А вона була комендантом у Будинку профспілок, і якимось цей священик там до пізньої ночі відправляв службу. Вона як комендант прийшла зробити зауваження, дивиться: якийсь мужичок — спочатку не зрозуміла, що йде відправа. Він обернувся, і вона побачила, що то священик... І тут вони в моєму селі зустрілися, і трішки їм було незручно.

Загалом священики, як і всі люди, бувають різні: хто долучався до Майдану, хто ні. Але от у нас у Максимівці двічі на тиждень молилися. У селі є місійний хрест, то коло нього щовечора зі свічками просили Бога, щоб скоріше Майдан закінчився.

Я знаю одного священика, який і Майдан пройшов, і зараз на передовій. Люди спочатку не довіряли йому. Але потім роздивилися, що він патріот. Ніхто не думав, і я також, що він буде робити щось таке надзвичайно велике. Просто йому Бог дав можливість.

Традиційне свято тернопільських пластунів «Різдвяна свічечка»

Любомир ШИМКІВ

На той час Партія регіонів у Тернопільській області мала своїх депутатів в обласній та міській радах. Але їхнє представництво було невелике. Тут за них не голосували свідомі люди. Переважно електоральна підтримка забезпечувалася за рахунок скупки голосів соціально незахищених верств населення. Найбільшим їхнім адмінресурсом на той час була ОДА.

Тернопіль — мале місто. Це яскраво проявилось, коли адміністрація почала возити тітушок на Антимайдан. Регіонали звернулися до водіїв автобусів, а виявилось, що це ті самі, які возили людей у Київ на Майдан. Відповідно ми вже знали, що таке планується, і старалися цьому протидіяти. Одного разу набрали автобус тітушок, то його так і не випустили — люди заблокували. Хоча, здається, кілька разів усе-таки вдалося провезти.

Перший заступник голови Хмельницької ОДА В. Гавришко і заступник голови Тернопільської ОДА П. Гоч під час традиційної акції «Збруч — ріка єднання!». 22 січня 2014 р. (фото oda.te.gov.ua)

Микола ШЕВЧУК

Я проаналізував ситуацію, і виявилось, що хтось ніби грає на людях — як на роялі з чорно-білими клавішами. Бо кожні 10–12 днів були намагання розігнати Майдан. І це очевидно робилося, щоб тримати народ у напруженні. Люди втомлювалися, мерзли, стихав їхній запал, вони потроху починали роз'їжджатися... Тут раптово набігали беркутівці, били людей — і таким чином знову провокували масові приїзди майданівців до Києва.

У такі моменти я їздив на Майдан з картинами. Я маю таке полотно, воно як така своєрідна «амуніція». Те полотно ще моя бабуся ткала. Йому вже понад 80 років, конопляне. Бабуся сіяла на городі коноплі й з них на верстаті ткала полотно. Я його тримав для своїх най-

дорожчих творів. Коли воно натягнуте на підрамник, то відчувається його надзвичайно висока якість, воно дуже зручне для живопису.

Я нашвидкуруч написав кілька гасел і з ними перебував на Майдані. З одного боку я написав: «Служу народу України!». (А позаяк я був у «художницькому» береті, спортивної стату-

ри, в зимовій куртці, то чомусь мене сприймали за спецназівця.) Внизу під гаслом були намальовані маленькі дітки: силуети хлопчиків, дівчаток, які тримаються за ручки — цілий рядок. А ззаду було написано: «Усіх судити будуть діти» — і намальовано маленьку дитинку, квіти, беркутівські кийки...

Я з тими гаслами спеціально ходив по Інститутській, інших вулицях, де було перегорожено автобусами і стояли хлопці з ВВ, а за ними беркутівці. То більшість ВВ-шників, хоч і були з опущеними забралами, в касках, усе одно віталися зі мною приязно. А беркутівці — то інша справа, вони були зомбовані до неможливості.

Протестувальники зайшли у приміщення Тернопільської ОДА. 23 січня 2014 р. (фото poglyad.te.ua)

Володимир СТАЮРА

Ми захопили адміністрацію. Шукали голову Валентина Хоптяна. Для мене він був сто відсотковий місцевий янукович: Янукович у Києві, а Хоптян у Тернополі. Він уособлював ту владу, той режим на місці — значить, ми тут маємо з ним боротися. А він від нас переховувався.

Як депутат обласної ради я знав номер його телефону. І вирішив при журналістах йому подзвонити. Набрив, кажу: «Валентине Антоновичу, ми вас чекаємо, ми вас шукаємо. Ви є банда, ваш режим проливає кров. Ми хочемо знати, яке ваше ставлення до цього: ви підтримуєте людей чи владу?» І він сказав: «Мене поставив Президент, і тільки він може мене звільнити. Я не збираюся писати заяву на звільнення». Питаю його: «А якщо Президент вам скаже повіситися, ви повіситеся?» — «Так, повішуся».

Коли відбувалася ця телефонна розмова, я ввімкнув гучний зв'язок. Журналісти все те чули. І це пішло на всю Україну — що в Тернополі є люди, настільки віддані режиму Януковича.

3 повідомлення Тернопільської ОДА від 23 січня 2014 р.

23 січня близько 17 години декілька сотень людей зібралися під стінами адміністративного приміщення, де розташована Тернопільська обласна рада та обласна держадміністрація. За словами громадян, вони прийшли на зустріч з депутатами обласної ради.

При цьому, як повідомляє сектор зв'язків з громадськістю УМВС України в Тернопільській області, деякі підбурювачі поводити себе агресивно, намагалися проникнути усередину адмінбудівлі. Заспокоїти громадян намагалися працівники міліції, які забезпечували охорону громадського порядку.

Та це не зупинило мітингувальників. Один з них розбив скло вхідних дверей, а далі почали застосовувати газові балончики. Люди через зламані двері прорвалися до адміністративної будівлі. Окремі мітингувальники намагалися проникнути до кабінету голови облдержадміністрації, але їх зупинили працівники міліції.

Щоб заспокоїти людей, до ТОДА прибув керівник обласної міліції Віктор Сак. Він зустрівся з депутатами та тернополянами. Віктор Миколайович закликав усіх проявляти витримку, не піддаватися на можливі провокації, не блокувати та не перешкоджати роботі державної установи, адже за такі дії передбачена кримінальна відповідальність. [...]

Генерал-майор пояснив громадянам, що працівники міліції не стріляли в людей в місті Києві та вогнепальної зброї не застосовували. [...]

Відомості про події, які відбулися в приміщенні ТОДА, внесено в Єдиний реєстр судових розслідувань та кваліфіковано частиною 1 статті 341 Кримінального кодексу України.

(Офіційний сайт Тернопільської ОДА: oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/64214.htm)

Марія ЧАШКА

Прокуратура відкрила кримінальну справу, де пред'явили звинувачення трьом людям: мені, Володимиру Стаюрі й Марії Баб'юк, директору Галицького коледжу — за організацію масових заходів і захоплення адмінбудівлі. Відбулося перше судове засідання. Прокуратура вимагала для нас як запобіжного заходу домашнього арешту. Дуже добре пам'ятаю, як мені вручали повідомлення про відкриття кримінального провадження. А перед тим мені телефонує Володимир Стаюра і каже: «Прийшли до мене працівники правоохоронних органів і пред'явили звинувачення. До тебе також, напевне, прийдуть. Знайдіть у нашому офісі — штабі національного спротиву — справну відеокамеру і обов'язково запишіть це все на відео. Намагайтеся фіксувати все...»

Ми розуміли, що коли революція не переможе, то однозначно нас чекає серйозне тюремне ув'язнення. Але тоді, не знаю... мені не було страшно! Не знаю, але чомусь не було страшно. Була мета, і ми до неї йшли. От.

Виявляється, за нами давно стежили — це ми потім з матеріалів справи дізналися. Велося спостереження за будинками, за нашими переміщеннями, діями. І незважаючи на те, що прокуратура вимагала як запобіжного заходу домашнього арешту, суддя тоді, на честь йому, не прийняв вимоги прокуратури, і нас відпустили, але з підпискою про невиїзд. Тобто ми не мали права залишати Тернопіль.

З того часу мені вже було нереально поїхати до Києва. Хоча був один день, коли я тихцем, аби ніхто не знав, змогла вирватися. Ми швиденько повернулися назад, бо я розуміла, що коли не повернуся, то мені не просто призначать домашній арешт, а й посадять в ізолятор.

Їхня головна мета була не тільки залякати. Ми були активістами і рушіями цього процесу. Тому їм було важливо нас усунути, щоб перешкодити забезпеченню і тернопільського, і київського майданів.

Любомир ШИМКІВ

У Тернополі був свій Автомайдан. У них був штаб в Українському Домі «Перемога». До Автомайдану долучилося багато людей — близько ста п'ятдесяти автівок. Вони чергувалися, встановлювали блокпости.

Автомайдан утворився десь у грудні. А в січні-лютому вони допомагали відвозити людей до Києва. Бо на той час уже мало хто хотів туди їхати — всі боялися втратити права, ліцензію. Автомайданівці дуже добре знали всі правила дорожнього руху, закони, і якщо ДАІшники починали чіплятися, могли їм гідно протистояти в рамках правового поля.

3 Положення про мирні громадські акції у м. Тернополі, затвердженого рішенням Тернопільської міської ради від 31 січня 2014 р.

[...] Вуличний похід — організований, з перервами для проведення мітингів, пікетувань мирний масовий рух громадян України — жителів Тернополя, іноземців та осіб без громадянства, що перебувають на території міста на законних підставах, за заздалегідь розробленим його організаторами та погодженим ними з місцевими виконавчими органами місцевого самоврядування загальноміським, загальнорайонним у місті, загальноселищним чи загальносільським маршрутом, з метою привернення уваги вищих та місцевих державних владних структур, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб до себе та своїх проблем, проблем місцевої територіальної громади, а також з метою прилюдного виявлення своїх соціально-політичних, економічних, партійних, релігійних, національних та інших настроїв чи протесту...

(Офіційний сайт Тернопільської міської ради: rada.te.ua/sesiya/rishennya-sesii-arhiv/4611.html)

Іван КОВАЛИК

Десь 9 лютого, якщо не помиляюся, був виданий наказ Андрія Парубія про розширення на області мережі Самооборони. І мені доручили зайнятися розбудовою самооборони тут, в області. На той час кожна партія мала вже свою самооборону, їх керівники часто змінювалися, а структури, яка співпрацювала б із Самообороною київського Майдану, не було.

Тоді ми повернулися з Києва, і, чесно кажучи, нам трохи важко було увійти в контакт з місцевим активістами, тому що ми дуже багато часу проводили в Києві. До того ж, усі ми зна-

ємо, що всі дії сприймалися крізь політичну призму, і нас сприймали як конкурентів.

Основним завданням, яке ми перед собою тоді поставили, було об'єднати певну кількість людей, які в будь-який момент можуть зібратися і поїхати в Київ для підсилення. І другий момент, яким ми зайнялися, — матеріальне забезпечення. Ми розуміли потреби сотень київського Майдану, тому що самі там жили і знали, чого бракує. То ми це робили — діставали і доправляли у Київ.

Акція тернополянок «Хода віри». 9 лютого 2014 р. (фото zz.te.ua)

Микола БІГУС

Я долучився до розвитку самооборони у Тернополі. З кінця січня у регіонах протестувальники захоплювали місцеві адміністрації, то треба було там якийсь побут налагоджувати, організувати патрулювання міста і таке інше. До мене прислухалися при визначенні керівника тернопільської самооборони. Тоді у місто приїжджав Микола Величкович, заступник Парубія, і ми радилися, кого ставити керівником у Тернополі.

Спочатку був обраний Олександр Варакута, керівник Спілки офіцерів. Але він старшого віку, не зміг так енергійно взятися, щоб максимально розвинути структуру. А за пару тижнів перейняв керівництво Іван Ковалик, який у Києві був чотовим 14-ї сотні.

Далі я вже сприяв тому, щоби була налагоджена ефективна співпраця тернопільської самооборони зі столичним штабом.

Іван КОВАЛИК

Ми робили саморобні бронезилети: брали плити, вирізали по формі та вставляли їх у цупку тканину. Були у нас такі майстри, що робили дуже класні щити, які за своїми характеристиками не поступалися міліцейським. Щоправда, вони було трохи важчими, але не набагато. Робили «євроінтегратори» — такі палиці, якими можна було захищатися. Але був випадок, коли одну нашу машину зі щитами перехопило ДАІ, десь у Рівненській області. Не вдалося нам їх доставити...

У Київ ми передавали дуже цінні засоби зв'язку. Ми їх переважно не купували, а збирали — оголосили, щоб усі, хто може, приносили якісь рації й таке інше. Вони, щоправда, не завжди допомагали, бо на Майдані дуже часто глушили будь-який зв'язок.

Окрім засобів захисту ми займалися доправленням теплих речей, але таких, щоб справді зігрівали, бо вночі на барикадах стояти було дуже холодно.

3 листа Тернопільської ОДА до обласних організацій партій «Свобода», УДАР, «Батьківщина», громадських організацій від 14 лютого 2014 р.

[...] Обласна державна адміністрація з метою належної організації виконання Закону України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» просить сприяти безперешкодному доступу працівників апарату та структурних підрозділів обласної державної адміністрації до орендованих кабінетів та приміщень загального користування.

При цьому зазначаємо, що у відповідності до статті 9 зазначеного Закону, звільнення приміщень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також допуск до своїх робочих місць осіб, які там працюють, та зняття інших перешкод для належного функціонування зазначених об'єктів є передумовою звільнення учасників масових акцій протесту від переслідування та покарань. [...]

(Офіційний сайт Тернопільської ОДА: oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/65846.htm)

Логотип «революційної» народної олімпіади, що пройшла у Тернополі 15 лютого 2014 р.

Марія ЧАШКА

Коли вже пішло загострення, до нас стали підходити люди, які пошепки запитували: «Можливо, вам потрібна зброя? У нас є. Якщо треба, ми беремо свою зброю і їдемо. Організуйте нас, підкажіть, куди нам їхати». Тоді піднялося справді багато людей. У них з'явилася така відвага... Ніхто не зважав на те, що за це буде. Всі розуміли, що настав час «ікс»: переможе або революція, або тоталітарна система — після чого країни просто не стане. Ми також тоді розуміли, що та «ленінська», комуністична влада має бути повалена — не тільки в Києві, а й на місцях.

Михайло САМЕЦЬ

Коли ми по телебаченню побачили, як 18-го числа всі пішли під Верховну Раду, і що там відбувалося, ми сіли з хлопцями у буси і поїхали до Києва. По дорозі лісовоз перекинув нам дорогу, то ми, щоб проїхати, вручну розгортали кругляки дерева. Приїхали на Майдан, Будинок профспілок уже горів, стела була вже не наша — там стояли «Беркут», міліція. А у нас був пам'ятник засновникам Києва, ми там тримали позицію. Під ранок було дуже мало людей. Хлопців вистрілювали, вони падали, їх виносили. З Іваном Буката ми зранку зі сміттевого баку руками вибирали увесь пластик — треба було робити димову завісу.

Марія ЧАШКА

По телебаченню йшли розважальні передачі, й люди не могли оперативно отримувати інформацію про те, що відбувається на Майдані в Києві. Ми зранку 19-го звернулися до мера Тернополя Сергія Надала, і він дав указівку запустити систему централізованого сповіщення. По всьому місту заревіли сирени.

За кілька годин у всіх церквах забили дзвони. Буквально за годину весь тернопільський Майдан був заповнений людьми. Я боюся помилитися з кількістю, але їх було не менше 10 тисяч. Вулицями йшли натовпи людей, які розуміли, що щось сталося. Вони ще не знали, що

саме, бо інформація приховувалася. Мене вразили тернополяни, які виявилися настільки небайдужими.

Антоніна ХАБУРСЬКА

Ми із сином по черзі були на київському Майдані: три дні він, три я. Так багато сімей робили. Коли стріляли, то я була вдома і по телевізору ридала за сином. Він був у червоній куртці. В тому пеклі був син.

Спалення документів біля приміщення обласної прокуратури. 19 лютого 2014 р. (фото zz.te.ua)

Опісля колона вирушила до прокуратури. Побили вікна, повиносили документи і спалили їх просто перед прокуратурою. Така сама доля чекала міський районний суд. Вся стара система горіла. Це було свято народного гніву.

Наслідки «Ночі Гніву» у Тернополі. 19 лютого 2014 р. (фото zz.te.ua)

Любомир ШИМКІВ

Після розстрілів на Майдані серед людей панувало шалене обурення і гнів. Було багато радикально налаштованих. Спершу колона вирушила до обласної адміністрації, яка символізувала тодішній злочинний режим. Розбили вікна вниз і зайшли всередину.

Потім пішли до міліції. Спалили машини. Вони були нові, їх щойно закупили. По них стрибали, били битами. А далі до центрального входу підійшло кілька радикально налаштованих людей, які розпочали сутички з міліцією. А за ними вже весь натовп зайшов усередину. Тоді спалили повністю весь перший поверх.

Марія ЧАШКА

Це був такий сплеск народного обурення! Горіла прокуратура, обласне управління МВС. Ми у себе на Майдані спонтанно організували своєрідний медичний центр. Люди, які тямали у наданні меддопомоги, зашивали рани тим, кого туди приносили. Це, звісно, були не такі події, як у Києві. Але це було на межі. Це було ходіння по лезу — між революцією і небезпекою скочування в хаос і анархію. Але здоровий глузд переміг, і коли народний гнів виплеснувся, здоровий народний гнів, люди знову переорієнтувалися на допомогу київському Майдану.

Іван КОВАЛИК

Дуже сильно запам'яталося повернення «Беркута» з Києва. Всі знають, що фактично вони з Києва тікали. І якщо донецький, кримський, одеський «Беркути» знали, що в їхніх областях відбуваються уже сепаратистські заворушення, то наш «Беркут» мав тікати сюди, де ситуація була зовсім іншою.

Їх вираховували, дізналися, що вони їдуть, і там ледве не дійшло до самосуду. Їх завели на Театральний майдан, влаштували «коридор ганьби». Потім за сприяння нашої місцевої влади їх udało завести у приміщення драмтеатру. Щоб трохи стихли емоції людей. Тому що насправді всі були дуже злі на них. Хоча й важко з'ясувати напевне, стріляли вони чи ні. Звісно, вони говорили, що не стріляли. Але натовп, чесно кажучи, був готовий вчинити самосуд.

Більшість людей, які стояли тоді на площі, не зазнали жодного фізичного впливу від «Беркута». Тобто телебачення їх так накрутило, що вони були готові тих беркутівців побити. Це було дуже серйозно, на це було страшно дивитися.

Беркутівців, що повернулися з Києва, супроводжують на тернопільський Майдан. 19 лютого 2014 р. (фото zz.te.ua)

Микола БІГУС

Коли вже почали по нас вогнепальними стріляти, тоді у Львові, Тернополі захопили зброярні й привезли у Київ близько тисячі одиниць зброї. Але її не застосували і згодом відвезли назад. Якби все не закінчилося Інститутською, то ця зброя була б застосована. Був сценарій: у випадку, якщо Янукович починає закручувати гайки, ми переходимо на партизанську війну. На Волині створюється штаб партизанського руху, і його керівником мав стати Сашко Білий, який згодом загинув. Тобто з ним була домовленість, як із людиною з досвідом, щоб він на Волині зразу ж створив такий штаб.

До цього не дійшло, тому що зброя довго їхала. Прибула до Києва 20-го, коли розстріли вже припинилися. Якби вона приїхала 19-го ввечері, не знаю, чим би все закінчилося.

Михайло САМЕЦЬ

20-го зранку в Києві почалися розстріли. Важко сказати, що саме відбувалося того дня, бо ти бачиш тільки в радіусі 20 метрів: одні хлопці побігли на Інститутську, я з іншими побіг на Грушевського...

Хлопці отримали опіки, коли горів наш намет. Ми відправили їх у другий опіковий центр. Тоді часи були дуже непевні, ми переживали, щоб їх не забрали в міліцію. Хоча вони були дуже важкі. Ми в опіковому центрі встановили цілодобову охорону. Хочу за той центр сказати. Дуже вразив занедбаний стан тієї лікарні. Але все-таки там урятували наших хлопців, дуже багатьох урятували.

У нас було троє важких хлопців — їх не можна було транспортувати. А щодо четвертого, який мав легкі поранення — ми домовилися зі львівськими лікарями, бо зі Львова приїхало шість чи сім реанімобілів, то його вивезли з Києва.

Марія ЧАШКА

У переддень кривавих подій керівник нашого штабу поїхав у Київ. А я залишилася виконувати його обов'язки. Треба віддати належне нашим тернополянам — усі мобілізувалися, всі приходили. Це був постійний потік людей, які питали: «Що треба? Чим допомогти? Як можна поїхати у Київ?» Я бачила очі цих людей, безстрашних і жертвних.

Відома всім меценатка, громадська діячка, поважного вже віку жіночка, яка завжди допомагала Майдану і тепер підтримує українських воїнів, принесла кілька десятків гривень і каже: «Передайте це українським хлопцям!»

На Майдані стояла скринька, в яку люди скидали пожертви. Хтось давав продукти, одяг. Хтось до Києва їхав власними силами, а хтось передавав гроші. Я бачила, як старенькі чоловіки та жінки, які живуть на одну пенсію і насилу зводять кінці з кінцями, приносили й кидали в цю скриньку по 100, 200 гривень. Це була четверта, а може, й третя частина їхніх доходів. Ніхто нічого не шкодував. Тоді всі вкладалися, чим могли.

Іван КОВАЛИК

Ми зайшли в будівлю адміністрації, попередньо узгодивши з головою обласної ради, що ми перебуватимемо на першому поверсі. Адже у тернопільському «Білому домі» розміщуються і обласна рада, й адміністрація. На першому поверсі ми розташували самооборону Майдану. І нам доводилося виконувати дуже багато рутинної роботи. Це було вже після того, як Майдан переміг.

Як розігнали міліцію, прокуратуру, ситуація в місті, чесно кажучи, була дуже складна. Тому що міліціонери боялися виходити на роботу. Багато зброї з їхніх зброярень було забрано активістами, невідомо, якими. Правда, потім знайшли цих активістів, і вони зброю повернули.

Ми зайнялися тим, що організували по всьому місту свої патрулі, як

3 повідомлення УМВС у Тернопільській області від 21 лютого 2014 р.

За минулу добу в області криміногенна ситуація не погіршилася. Завдяки спільним зусиллям міліції і громадськості не допущено скоєння важких злочинів, надзвичайних подій, мародерства та інших правопорушень.

Правоохоронці висловлюють подяку за допомогу та розуміння громадянам, які долучилися до охорони громадського правопорядку у місті та області. Зокрема, депутатам усіх рівнів, громадським організаціям та формуванням, воїнам-афганцям, автомайданівцям, підприємцям та всім небайдужим мешканцям області.

Для прикладу, вчора у Тернополі автомайданівці зупинили два автомобілі, водії яких перебували в стані алкогольного сп'яніння, а відтак несли загрозу для життя оточуючих. Люди викликали співробітників Державтоінспекції. Правоохоронці прибули із запізненням та в цивільному одязі, адже службові автомобілі на даний час пошкоджені, тому довелося шукати приватний транспорт. Щодо порушників складені адміністративні протоколи за статтею 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення (керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння).

Незважаючи на чимало докладених зусиль, так званих «тітушок» на території області ні працівники міліції, ані громадські формування не виявили.

Міліція області й надалі виконуватиме свій обов'язок щодо забезпечення громадської безпеки в області та недопущення правопорушень, а також співпрацюватиме з усіма, хто за спокій та безпеку нашого краю.
(oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/66209.htm)

на машинах, так і піші. Десь протягом місяця ми цим займалися. Хтось стояв на дорозі, щоб п'яні не їздили, — кількість п'яних зросла просто шалено, бо працівників ДАІ на роботі не було.

Крім того, нам вдалося налагодити контакт із різними групами активістів з районів. Ми почали з ними більш-менш координуватися для забезпечення громадського порядку і т. ін.

Володимир СТАЮРА

Коли після Майдану змінювали керівництво обласної міліції, то призначили чоловіка, який вів напрям роботи з громадськими організаціями і, власне, займався Майданом. Тобто він з нами боровся. На своє виправдання він казав: «Мені ж дали наказ». А я йому: «Я розумію, що тобі дали наказ. Але в мене були суди, я хвилювався за свою сім'ю. Я зробив свій вибір. І ти мусив робити свій. Тобі навіть не треба було нічим ризикувати. Ти міг просто сказати, що йдеш із посади і не будеш виконувати накази». Тому що накази були — бити нас, не пускати у Київ. Накази були злочинні, й усі це розуміли.

Надія ТЛУМАЦЬКА

Я бачу зміни в тому, що з'являється все більше людей, які думають власною головою, не чекають якогось дива. Не заціклюються на верхах, а розуміють, що коли тут, на місці, ми кожного дня працюватимемо, то по краплиночці будемо змінювати світ. Ми не можемо зараз піти до Верховної Ради і проконтролювати її роботу, але те, що робиться на рівні села, району, проконтролювати нам під силу. І якщо кількість небайдужих людей буде збільшуватися — тих людей, які мислять, — ми матимемо більше шансів на якісь зміни.

Відкриття у Тернополі площі Героїв Євромайдану. 24 лютого 2014 р.

Марія ЧАШКА

Я щаслива людина! Щаслива тому, що в мене щасливі, здорові діти. У мене багато друзів, однодумців — людей, які підтримують мене і яких приємно підтримувати мені. З дитинства, з юності й дотепер я знаходжу шляхи реалізації себе у тому, в чому я себе бачу. Я щаслива тим, що маю можливість долучитися до утвердження, як би це пафосно не звучало, тих ідей, за які українці боролися віками.

Я щаслива, що живу в той час, коли утверджуються, хоч і непросто, ідеї націоналізму. І щаслива тим, що можу бути корисна своїй нації. Намагаюся все робити для цього: діями, словами, вихованням своїх дітей.

До речі, мій син, закінчивши коледж, відразу пішов добровольцем в АТО. Відслужив, демобілізувався, трохи швидше, ніж я. Я вірю: все, що ми задумали, все, чого ми прагнемо для нашого народу, для нашої нації, нам вдасться!

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Ірина ВОЙНА

1967 року народження,
психолог-психотерапевт,
волонтер

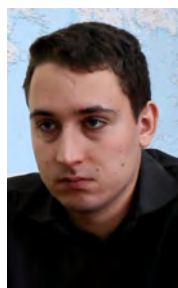
Ольга ДУНЬ

1963 року народження,
директор агентства
нерухомості

Сергій ЖАДАН

1974 року народження,
поет, прозаїк, перекладач,
співкоординатор харківського
Євромайдану

Кирило КАШТАНОВ

1993 року народження,
аспірант Харківського
національного університету
імені В. Н. Каразіна

Віктор КОРОХІН

1963 року народження,
провідний науковий
співробітник Науково-
дослідного інституту
астрономії Харківського
національного університету
імені В. Н. Каразіна

Леонід ОНИЩЕНКО

1959 року народження, фізик,
альпініст, волонтер АТО,
співкоординатор харківського
Євромайдану

Юрій ПАВЛЕНКО

1969 року народження,
економіст, бджоляр,
громадський діяч,
волонтер, співкоординатор
харківського Євромайдану

Василь РЯБКО

1975 року народження,
лідер групи «Папа Карло»,
громадський активіст,
волонтер, співкоординатор
харківського Євромайдану

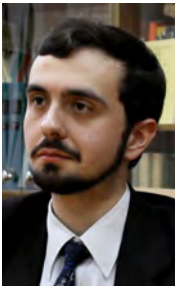
Вероніка САВЧЕНКО

1990 року народження,
дизайнер, волонтер

Віктор ТРУБЧАНОВ

1970 року народження,
підприємець, інженер,
координатор волонтерського
пункту «Південний пост»

Ярослав ШКАБУРА

1992 року народження,
аспірант Харківського
національного університету
імені В. Н. Каразіна

2013

19.11

мітинг громадських активістів і представників опозиційних партій на підтримку євроінтеграції України.

21.11

нічне зібрання активістів на площі Свободи на знак протесту проти призупинення євроінтеграційного курсу України.

22.11

марш учасників Євромайдану на честь Дня Свободи.

25.11

розпорядження харківського міського голови Г. Кернеса, оформлене заднім числом, про призупинення масових заходів на території міста у зв'язку з підвищенням рівня простудних захворювань;

флешмоб учасників харківського Євромайдану в марлевих пов'язках — як реакція на розпорядження міського голови.

27.11

флешмоб, учасники якого вишикувались, склавши літери «EU»; нечисленний страйк студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

29.11

скасування харківським міським головою заборони на проведення масових заходів; на площі Свободи почали зводити велику сцену для провладного мітингу;

організатори Євромайдану вирішили продовжити акції й після Вільнюського саміту.

30.11

мітинг на підтримку дій Президента В. Януковича, в якому взяли участь заводські колективи та університетська спільнота;

акція Євромайдану «Українські сліди Європи»; у власному офісі побито активістку харківського Євромайдану, президента ГО «Фонд місцевої демократії» Ольгу Мірошник.

01.12

зібрання Майдану на знак солідарності з постраждалими під час розгону акції в Києві; резолюція зібрання з вимогою імпічменту Президенту, розпуску уряду і перевиборів Верховної Ради, закликом до всіх громадських і політичних сил щодо подолання політичної кризи ненасильницьким шляхом, відновлення євроінтеграційного процесу.

02.12

вночі задля монтажу новорічної ялинки огорожено головну площу міста — площу Свободи;

невідомі закидали петардами групу активістів, які пікетували сесію Харківської обласної ради;

заява Харківської обласної ради із закликом зупинити ескалацію політичного протистояння у країні.

03.12

звернення Харківської міської ради до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, лідерів політичних партій про вжиття в межах компетенції заходів щодо збереження цілісності та суверенітету України, недопущення розколу громадянського суспільства, забезпечення законності та правопорядку, безперебійної та безпечної роботи підприємств, установ, організацій, припинення будь-яких посягань на конституційний лад України, порушення прав і свобод людини, пропаганди війни та насильства.

04.12

рок-концерт «Рок за Зміни» на харківському Євромайдані, учасниками якого були Сергій Жадан, гурти «Собаки в Космосі», «Папа Карло», «Banderas Blues Band», «Urbanistan».

05.12

невідомі у спортивному одязі відібрали орендований оргкомітетом харківського Євромайдану генератор.

07.12

музично-театральний перформанс «Свобода. Рівність. Братерство» на підтримку євроінтеграції, участь у якому взяли актори Центру сучасного мистецтва «ДАХ», харківські музичні групи, виконавці та поети; старт автопробігу до столиці для участі у недільному вічі.

08.12

рок-концерт «Лівобережний Рок» на підтримку київського Майдану; резолюція Євромайдану з вимогою відновити євроінтеграційний процес, покарати винних у побитті протестувальників 30 листопада та 1 грудня, порушити кримінальну справу проти Міністра внутрішніх справ, звільнити всіх політв'язнів, відправити у відставку уряд і провести дострокові парламентські та президентські вибори.

10.12

акція студентської солідарності з молодіжними активістами, які постраждали під час розгону Євромайдану в Києві, а також з тими, щодо яких було порушено кримінальні справи.

11.12

спонтанний мітинг перед Харківською міською радою на знак протесту проти штурму Майдану в Києві; серед харківських майданівців оголошено мобілізацію на підтримку столичного Майдану.

13.12

невідомі спалили орендований харківським Майданом мікроавтобус, на якому перевозили апаратуру і теплі речі, які харків'яни збирали для відправлення у Київ.

14.12

протестувальники обклеїли плакатами з написом «Площа Свободи» різними мовами огорожу навколо площі Свободи, за якою монтувалось ярмаркове «новорічне містечко»; на харківському Майдані презентовано диск «Рок за Зміни».

16.12

сатиричний перформанс із «церемонією урочистих проводів прем'єр-міністра України М. Азарова на пенсію».

19.12

святкування на харківському Майдані дня святого Миколая; збирання коштів на лікування 13-річної Христини Сургай, яка постраждала від опіків під час вибуху у власній квартирі (в цій трагедії загинули мама, дві сестри та племінник Христини).

20.12

напад тітушок на приміщення харківської «Просвіти», де розташовувався штаб Євромайдану; автопробіг на підтримку харківського і київського майданів; на зібранні Майдану з нагоди Дня міліції оголошено та схвалено текст подяки працівникам УМВС України у Харківській області за якісну охорону громадських заходів.

22.12

акція «Спасибі дідусеві Леннону за наше щасливе дитинство» з виконанням харківськими музикантами композицій гурту «The Beatles»; хода від пам'ятника Шевченка до проспекту Леніна з символічним його перейменуванням на проспект Леннона.

24.12

марш учасників Майдану за свободу слова до будівель УМВС України в Харківській області, міськради;

напад на одного з організаторів харківського Євромайдану Дмитра Пилипця, якого побили та завдали ударів ножем; другий підпал автомобіля Євромайдану.

28.12

у рамках проекту «Розширення Майдану на Схід» харківський Євромайдан відвідав лідер руху «Третя українська республіка» Юрій Луценко, який під час мітингу був облитий зеленкою.

29.12

проведення на Майдані церемонії вручення харківської народної премії «Золотий тремпель» за найбільш сумнівні досягнення у житті міста.

31.12

хода учасників Майдану до обласного управління міліції та міськради, вручення подарунків для працівників міліції.

2014

05.01

літературна акція «Поезія Свободи — від Шевченка до Пушкіна», під час якої відбулася хода учасників Майдану від пам'ятника Шевченкові до пам'ятника Пушкіну із закликами «Харків, вставай!».

07.01

різдвяні дитячий класичний і дорослий політичний вертепи з використанням масок відомих політиків і перших осіб Харкова та області.

09.01

на сайт харківського Євромайдану вчинена DDoS-атака; помічена агітаційна діяльність підставної «Громадської ради Майдану»;

автопробіг на підтримку Майдану.

10.01

увечері традиційне місце зборів харківського Євромайдану біля пам'ятника Шевченку за розпорядженням влади стали готувати до проведення провладного мітингу.

11–12.01

перший Всеукраїнський форум євромайданів. На нього були запрошені громадські організації, а також, як спостерігачі, представники політичних партій. Метою форуму було відпрацювання схеми координації між різними майданами, розроблення подальшої стратегії євромайданів, плану дій, а також розгляд питання консолідації євромайданівського руху. Участь у форумі взяли 119 делегатів із 21 області та АР Крим. Через перешкодження влади місце проведення форуму неодноразово змінювалося. По його завершенні було прийнято резолюцію і визначено мету: усунення узурпаторів від влади та недопущення узурпації влади у майбутньому шляхом створення громадських механізмів, важелів прямого народовладдя та розвитку самоврядування;

провладна маніфестація на противагу першому Всеукраїнському форуму євромайданів; переслідування учасників форуму тітушками, напади з побиттям та нанесенням травм.

12.01

мітинг Антимайдану на традиційному місці зборів харківського Євромайдану, біля пам'ятника Шевченку;

зібрання Майдану біля пам'ятника Ярославу Мудрому, до якого долучилися учасники першого Всеукраїнського форуму євромайданів. Під час зібрання вчинено кілька провокацій з боку тітушок, що намагалися влаштувати бійку, кидали у натовп петарди і димові шашки.

18.01

перший пробіг харківського Веломайдану з українською символікою.

22.01

звернення Харківської міської ради до Верховної Ради України та секретаря РНБОУ А. Клюєва із засудженням подій 19 січня на київському Майдані та вимогою припинити насилля щодо органів правопорядку, зупинити захоплення приміщень та псування майна; заява Харківської обласної ради «Не дамо знищити Україну!» на підтримку дій Президента В. Януковича, із закликом усіх політичних сил до діалогу.

23.01

пикетування представниками ГО «Трудова Харківщина», «Союз радянських офіцерів», «Русское вече» Генерального консульства Польщі в Харкові з вимогою до Польщі не втручатися у справи України й відкликати з Харкова польських дипломатів.

25.01

хода учасників Майдану від пам'ятника воїну-визволителю до пам'ятника Шевченку, під час якої було вчинено напад тітушок; активізація ультрас харківського футбольного клубу «Металіст» для захисту харківського Майдану.

26.01

голова Харківської ОДА М. Добкін на знак підтримки спецпідрозділу «Беркут» одягнув його форму;
напад тітушок на зібрання харківського Майдану.

27.01

звернення координаційної ради харківського Євромайдану до керівництва та особового складу ГУ МВС з проханням не співпрацювати з тітушками та затримувати їх.

28.01

хода учасників харківського Майдану до генеральних консульств Вірменії — задля висловлення співчуття з приводу загибелі Сергія Нігояна, та Польщі, Німеччини й Словенії — з вимогою запровадити санкції проти народних депутатів, які голосували за закони 16 січня; акція «Не стріляйте в журналіста».

29.01

вшанування на харківському Майдані Героїв Крут.

01.02

хода учасників Майдану від стадіону «Металіст» до пам'ятника Шевченку;
Всеукраїнський зліт керівників первинних організацій Партії регіонів, на якому прийнято рішення про створення Всеукраїнського громадського союзу «Український фронт». Його символом вибрано георгіївську стрічку.

02.02

збирання на харківському Майдані коштів для компенсації збитків активістам спаленого автомобіля.

08.02

акція «Товари на крові» із закликом до бойкоту бізнесу Партії регіонів;
марш-мітинг ГО «Союз радянських офіцерів», «Український вибір» та інших під антимайданівськими гаслами.

09.02

акція «Інструмент Свободи» на харківському Майдані; пікетування «7 каналу» з вимогою показувати чесні новини.

12.02

під час відвідування Центральної клінічної лікарні № 5 м. Харкова, де перебувала Ю. Тимошенко, на А. Яценюка та О. Турчинова вчинено напад з обливанням зеленкою.

15.02

акція Веломайдану під гаслом «Наша траса починається з Тараса»; весілля активістів Майдану Дмитра Пилипця та Діани Савостьянкової в українському стилі.

19.02

блокування учасниками Майдану Академії внутрішніх військ з метою недопущення виїзду курсантів до Києва; розгін активістів тітушками із застосуванням світлошумових гранат, внаслідок чого серед майданівців були травмовані та затримані; мобілізація на харківському Майдані для поїздки у Київ;

звернення президії Харківської обласної ради до Президента України В. Януковича із заступанням екстремізму та вимогою забезпечити законність і правопорядок у державі.

20.02

укріплення приміщення ГУ МВС у Харківській області з метою недопущення його захоплення протестувальниками.

21.02

молитва небайдужих харків'ян біля Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за загиблими у Києві та постраждалими від зіткнень 19 лютого в Харкові; акція пам'яті на харківському Майдані; хода до генеральних консульств Польщі та Російської Федерації;

тижнева акція у Харківському обласному центрі служби крові зі здачі крові для постраждалих у Києві військовослужбовців внутрішніх військ і міліціонерів спецпідрозділу «Беркут».

22.02

з'їзд депутатів усіх рівнів південно-східних областей та АР Крим, ініційований Всеукраїнським громадським союзом «Український фронт». На з'їзді було прийнято резолюцію, в якій рішення парламенту названо такими, що викликають сумніви у їх добровільності, легітимності та законності. І у зв'язку з цим заявлено, що до відновлення конституційного порядку і законності в країні, легітимізації роботи центральних органів влади всю владу на місцях беруть на себе органи місцевого самоврядування;

пікетування учасниками Майдану з'їзду депутатів усіх рівнів південно-східних областей та АР Крим; хода містом із заходом до приміщення Харківської ОДА.

23.02

мітинг Антимайдану біля пам'ятника Леніну; встановлення міською владою на площі Свободи огорожі для захисту пам'ятника та проведення зібрань противників Майдану; біля пам'ятника вивішено російський прапор;

зібрання Майдану біля Харківської ОДА; прощання біля пам'ятника Шевченку із застреленим 20 лютого у Києві на вулиці Інститутській Євгеном Котляром.

24.02

звільнення з-під арешту активістів, затриманих 19 лютого; сутичка в переході метро між прихильниками і противниками Майдану.

26.02

голова Харківської ОДА М. Добкін написав заяву на звільнення, обґрунтовуючи її рішенням балотуватися на пост Президента України;

самовисування співкоординатора харківського Майдану Дмитра Пилипця на посаду голови ОДА;
протівники Майдану вивісили біля Харківської міської ради російський прапор; за напояганням міського голови Г. Кернеса прапор було знято.

27.02

за ініціативою небайдужих харків'ян створено фонд реабілітації учасників Майдану.

28.02

Сергій Жадан оголосив про вихід із координаційної ради харківського Майдану, пояснюючи своє рішення зміною політичної ситуації.

01.03

мітинг біля пам'ятника Леніну за участі жителів Харкова та приїжджих із Росії з проросійськими гаслами та закликами до проведення референдуму; активісти мітингу захопили приміщення Харківської ОДА, вигнавши звідти майданівців; захоплення супроводжувалося побиттям проукраїнських активістів.

02.03

мітинг харків'ян біля пам'ятника Шевченку із засудженням дій Росії в Криму; хода до цвинтаря, де відбулося поховання застреленого 20 лютого у Києві на вулиці Інститутській Владислава Зубенка.

Ольга ДУНЬ

Я вихована батьками-комуністами, які свято вірили в те, що робили, були чесними і неупередженими, принциповими, нічого від своєї комуністичної діяльності в житті не мали. За кордон ніколи не їздили, пансіонатів-санаторіїв теж не відвідували, але чомусь вірили, що всі довкола такі самі, як і вони, і тому є шанс побудувати комунізм. Але, разом з тим, у цій же родині я наприкінці 1970-х ночами потай слухала радіо «Свобода» і «Бі-бі-сі». І що таке дисиденти, я дізналася в цій же родині комуністів.

Я займалася звичайною комсомольською діяльністю (до партії ніколи не входила), була активною комсомолкою, тож будзагони в студентські роки — це було моє, романтика Тюменської області мені знайома. У ті самі радянські роки вперше побувала за кордоном, у НДР. Якоюсь мірою мої подорожі всередині країни і поза нею позбавляли мене «рожевих окулярів», що їх надягнули в дитинстві батьки.

Леонід ОНИЩЕНКО

Я народився в учительській родині: батько викладав історію, а мати — мову та літературу. Моє серце завжди належало історичній науці, але під тиском батьків я 1976 року вступив на фізико-технічний факультет університету, який згодом і закінчив з відзнакою. Батько говорив: «Займися краще фізикою, бо тільки орбіту електрона партія не буде тобі вказувати». Йому самому в останні 20 років дозволяли тільки у вечірній школі при Холодногірській пересильній тюрмі викладати історію України зекам. Його хоч під кінець життя і не саджали вже, але все одне далі тюрми не випускали.

За останні 150 років я, мабуть, перший з нашої родини, хто ще не сидів за політичним обвинуваченням. Дідусь отримав 25 років за статтю 58-10. А бабуся говорила: «За царя сиділа за соціалізм, а при соціалізмі — за царизм». Тому я в українському революційному русі себе відчув десь років із восьми-десяти, адже старші завжди інструктують молодших, як треба поводитися, про що можна, а про що не слід говорити...

Коли почав хитатися СРСР, ми встановили зв'язки з литовським рухом «Саюдіс», і вони нам сюди засиляли літературу, яку там можна було більш вільно друкувати, а ми тут розповсюджували...

Юрій ПАВЛЕНКО

У 1989 році я прийшов з армії й ніби повернувся в абсолютно іншу країну. У мене був реальний перелом у мізках, це була дуже тяжка психологічна і моральна ломка. Я думаю, її проходило багато людей. Хтось пройшов її відразу, хтось — через деякий час, а комусь, мабуть, не судилося цю ломку пройти, і вони досі живуть радянськими реаліями, колишнім життям, старими спогадами. На жаль, це так. Але це ніби історична карма — у різних людей доля склалася по-різному.

Мітинг громадських активістів та представників опозиційних партій на підтримку євроінтеграції України 19 листопада 2013 р. (фото mediaport.ua)

Я ж зумів себе переламати досить швидко. Можливо, ще з дитинства в мені сформувалося якесь загострене відчуття справедливості, і це часто штовхало мене на бурхливий протест, активну участь у різних громадських рухах, соціальних ініціативах. Перший мій майдан відбувся у 1991-му, коли ми тут, у Харкові, разом з Євтушенком, Коротичем, Євгеном Захаровим відстоювали незалежність України, на «Каскаді», на площі тоді ще Дзержинського.

Василь РЯБКО

У мене завжди було багато друзів із загостреним відчуттям справедливості. Разом з ними ми пройшли 2004 рік, а ще раніше акцію «Україна без Кучми». З багатьма ми захищали дерева в парку Горького у 2010-му. Нас тоді друзі запросили пограти, підтримати. Ми прийшли і просто офигіли: люди лягали під бульдозери, сиділи на деревах... Під час тієї акції я познайомився з Євгеном Котляром, який під час цього Майдану став Героєм Небесної Сотні. Я ставив звук, допомагав друзям і на судах над Юлією Тимошенко. Саме тоді я, наприклад, уперше побачив тітушок, хоч такого слова на той час іще не було.

Мої друзі — такі «бахнуті», які мають засильне відчуття справедливості, і коли щось відбувалося, ми разом брали участь у різних акціях. Іноді виходили просто, скажімо так, як «гарматне м'ясо», бо знали, що нас можуть бити, але все одно виходили. Тому що не вийти було б соромно.

Ірина ВОЙНА

Напередодні Майдану я вже розуміла, що Янукович не підпише документи про асоціацію з Європою, і це питання буде дуже гострим. Я за фахом психолог, тому соціальні, громадські процеси відчуваю. Напередодні Майдану 2004 року я навіть бачила сни: бачила жовті намети, в яких лежали люди, і не розуміла, про що це. А цього разу я вже краще усвідомлювала, що назріває потужна політична драма. Я намагалася спрогнозувати: підпише — не підпише? І у мене відчуття було, що ні, не підпише, і станеться щось потужне.

Тоді у нашому парку імені Горького в зоні «Ретро-парку» адміністрація почепила оголошення, що в грудні відбудеться святкування дня народження Сталіна. Я спочатку розгубилася, кілька днів не могла зрозуміти: як можна відмічати день народження ката? І водночас збиралися в ХАТОБі відзначати річницю Голодомору. Тобто виходило, що місто святкуватиме

день народження злочинця, який спричинив геноцид українського й інших народів, і поминатиме жертв його діяльності — це нам пропонує міська влада? Наше обурення не мало меж! Тоді я знайшла журналістів, вони були здивовані і написали про це статтю.

Учасники харківського Євромайдану вночі 21 листопада 2013 р. (фото Д. Пилипця)

Сергій ЖАДАН

Коли у Києві почалися перші студентські акції, я був у Франції на книжковому ярмарку, презентував книжку. І там ми з друзями почали відстежувати новини з Києва. Наскільки ті виступи були масовими і перспективними, мені тоді важко було оцінити. Я ще пам'ятаю,

у мене в ті перші дні була розмова з головою польського пен-клубу Адамом Поморським. Я йому говорив, мовляв, дуже добре, що в Україні з'явилося нове покоління громадян, які готові відстоювати свої права і свободи, і що ми їм не потрібні як старше покоління, яке виходило на площі у 2001-му, 2004-му роках. Натомість він мене переконував, що я помиляюся, що все одно без нас нічого не вийде — доведеться нам усім разом виходити на вулиці та площі, що ці молоді люди самі нічого не зможуть зробити. Як виявилось згодом, Адам був правий.

Віктор ТРУБЧАНОВ

Я був звичайним підприємцем, заробляв гроші. Нічого особливого. Я добрий інженер, вмю працювати з людьми, і виходило непогано. Але було соромно за країну, за тих негідників, які розкрадали її, за «золоті батони» і багато інших моментів, які довго перелічувати.

Як і будь-якій людині, напевно, мені хочеться нормально жити, щось корисне робити, заробляти нормальні гроші й пишатися собою, своїм бізнесом, своїм містом, країною. І ось це змусило мене вийти. Власне, такі самі люди вийшли на вулиці. Що їх змусило? Бог його знає! Вони просто протестували. Проти насильства і корупції, що були повсюди. А потім уже пішли далі.

Вероніка САВЧЕНКО

...Мій тато цікавиться політикою, тому, в принципі, я завжди знаю, що відбувається в країні. Тоді, наприкінці листопада 2013-го, я знала, що вирішується питання підписання угоди з Євросоюзом або Митним союзом. Ясна річ, я була проти Митного союзу, тому що не хотіла мати нічого спільного з Росією, жодних угод. Якщо вже обирати щось, то краще Європу. І коли постало це питання, люди в Києві вийшли на Євромайдан. Я подумала: «Класно. Якби я була в Києві, я б теж вийшла». Але, як виявилось, у нас у Харкові також вийшли люди. Пам'ятаю, як у Києві сказали: «Ми будемо стояти всю ніч». Думаю: «То столиця — звичайно...» Але в Харкові теж люди вийшли і сказали: «Ми будемо стояти всю ніч».

Я тоді ще вчилася в університеті, до того ж ходила на курси в Академію мистецтв, малювати. Пам'ятаю, йшла пізно з усіх своїх навчань та курсів і думаю: «Зайду-но я на Майдан, погляну, які там люди, може, серед них є мої знайомі». Тому що в мене є знайомі з патріотичних, таких діяльних людей. Подумала, зустрінуту їх, подивлюся, взагалі, як там.

Погода була погана: дощ зі снігом, холодно. Прийшла я туди, дивлюся: моїх знайомих немає, поприходили люди, стоять собі під дощем, ні з ким не розмовляють. Хоча було декілька людей, що вже познайомились один з одним, ті спілкувалися. Постояла, думаю: «Нікого я тут не знаю, піду. Добре, що люди вийшли».

Співкоординатори харківського Євромайдану Володимир Чистилін та Дмитро Пилипець біля пам'ятника Шевченку під час маршу на честь Дня Свободи 22 листопада 2013 р. (фото ДАХО)

Юрій ПАВЛЕНКО

Я так запам'ятав дуже сильно, що в той день, коли вийшов на Майдан, побачив буквально кількох людей — на площі Свободи перед обладміністрацією. Вони стояли розрізнено, кілька груп. І я так здалека почув, як одна жінка сказала: «Це наш хлопець». Хоча ми не були знайомі. Ми подивилися одне на одного, підійшли, познайомилися. І отак от ми, дивлячись один одному у вічі, могли зрозуміти, свій чи чужий. Ось на такому рівні відбувалася ідентифікація в перші дні. Тому що ми чудово розуміли, що навколо нас усі бояться. Навіть ті, хто підтримував, сидячи на дивані біля телевізора — так звана «диванна сотня», — вони підтримували нас мовчки, в кращому випадку в Інтернеті.

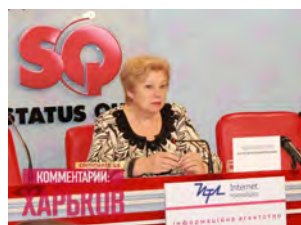
Я ж відчув у ці перші дні величезний кайф — від того, що я перестав боятися. От реально, це просто невимовне відчуття, коли ти виходиш, усі навколо бояться, а ти й кілька людей, що біля тебе, відчуваєтеся вільними. Реально вільними людьми. Це невимовне відчуття. Напевно, у вільному світі людям не дано це відчути, вони з цією думкою звиклися. А для нас це був, знаєте, як прорив, таке внутрішнє звільнення. І це здорово, це класно.

Ірина ВОЙНА

Ми стояли прямо біля ХОДА. Було дуже холодно, ми збиралися ввечері, й людей була жменька. У Фейсбуці я відразу побачила, що люди знайомляться, створюють якісь події, групи... а потім приходять на Майдан. Мені було цікаво, що це реальні люди, не ті, що десь там далеко живуть, а вони справді в житті є такі. І це було відкрите спілкування. Ну, повз це пройти нормальна людина просто не могла. І я підтримала цей рух у Фейсбуці, бо мені хотілося, аби люди знали, що відбувається. Створилася група «Євромайдан Харків», у якій були Вікторія Склярова, Володимир Чистилін, Дмитро Пилипець, інші люди, які згодом стали моїми друзями.

Розумієте, ці люди дуже відрізнялися від того кола спілкування, яке у мене було доти. Раніше у мене було більш професійне спілкування, по роботі, друзі, родина. А тут люди зібралися за таким унікальним інтересом — їх насамперед хвилювало майбутнє країни. Вони були досвідчені в політично-соціальній площині, і я поруч із ними відчувала себе школяркою. Коли виступали, наприклад, Надя Савінська... або Вікторія Склярова, яка розповідала нам про величезне значення праці Юрія Шевельова і те, як міська влада знищила його пам'ятну дошку...

Я відчула, що мені ще треба рости й рости, розвиватися було куди. І також я відчула, що до мене, як і до інших звичайних людей, тут добре ставляться. Вони мають по дві-три вищі освіти, гуманітарні, технічні. Я бачила, як ці

Перший секретар Харківського обкому Компартії України Алла Александровська 22 листопада 2013 р. на прес-конференції заявила: «Не дивлячись на останнє рішення, представники влади України дали зрозуміти, що

вони вибрали вектор євроінтеграції і не збираються від цього курсу відмовлятися. Тому вимога комуністів щодо проведення референдуму про вступ України до Митного союзу залишається актуальною. Починаючи з літа, комуністи вели роз'яснювальну роботу. Активісти партії збирали підписи, [...] проводили індивідуальну роботу, обходячи кожен будинок, квартиру».

За словами А. Александровської, в ході зустрічей з'ясувалося, що багато людей просто не розуміють, що відбувається і які перспективи чекають Україну, якщо вона підпише угоду з Євросоюзом. Загалом населення позитивно відгукнулося на ініціативу комуністів: люди розуміли життєву необхідність вступу України до Митного союзу, активно ставили свої підписи за референдум. Всього на Харківщині було зібрано близько 300 тисяч підписів, і в цей час їх збирання триває.

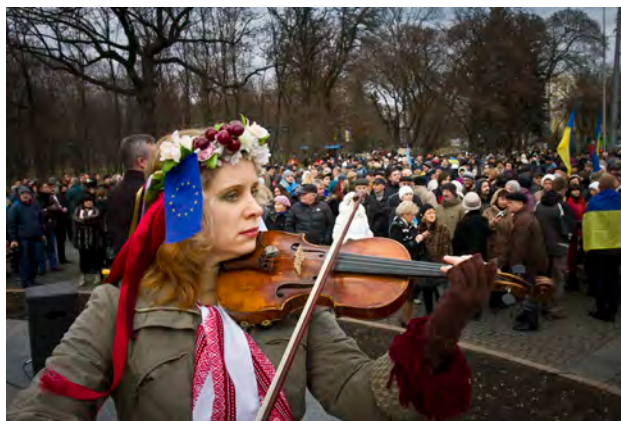
(kpu.ua/uk/63917/alla-aleksandrovskaya-kommunisty-budut-dobivatsya-provedeniya-referenduma-o-vstuplenii-ukrainy-v-tamozhennyj-soyuz)

люди дуже розсудливо, дуже зважено підходять до прийняття рішень. Тобто це не було «прибігли — побігли», як діти. Ні, це було зібрання розумних і діяльних людей... Взагалі вони могли й не приходити. Жодної «обязаловки» у людей на Майдані не було, приходиш, не приходиш — це твоя особиста справа...

Юрій ПАВЛЕНКО

25 листопада наш міський голова оголосив у Харкові загальну епідемію. І заборонив таким чином людям збиратися в громадських місцях. Ми, звісно, усвідомлювали весь гумор ситуації, і люди в цей день прийшли на Майдан у марлевих пов'язках — так продемонструвавши, що ми не боїмося гепатиту, різних Геп і такого іншого. Це була одна з перших красивих акцій протесту, і менти не знали, що робити, власне кажучи.

Ми ходили маленькими групами вправо-вліво, туди-сюди... І до речі, людей у той день зібралось чимало. У повітрі витали думки про абсурдність ситуації — виходило так, що потрібно закрити всі кінотеатри, вигнати з навчальних закладів усіх студентів, бо в місті «епідемія». Здається, тоді грип був чи щось таке, але ми охрестили це загальною назвою «гепатит», і така вийшла акція.

Під час зібрання Майдану 24 листопада 2013 р. (фото Л. Логвиненка)

Сергій ЖАДАН

Я повернувся до Харкова, і мені зателефонували друзі, які робили флешмоб на площі Свободи, напроти обласної адміністрації. Ну і, власне, з того для мене Майдан і почався. Ми стали проводити щоденні акції, мітинги. З площі Свободи поступово перейшли до пам'ятника Шевченку, позаяк площу наша міська влада відгородила, «про всяк випадок». Ми там уже не могли збиратися, і наш Майдан відбувався біля Тараса.

Ми одразу його розглядали як певний мобілізаційний пункт, бо там збиралися добровольці, які їхали на Київ, там збирали кошти, речі, які ми передавали киянам. Звісно, харківський Майдан не був таким потужним як київський, що, в принципі, й зрозуміло. Але в нас були акції, на які приходило по кілька тисяч людей.

Василь РЯБКО

...мені подзвонив Жадан і сказав: «Васю, давай зустрінемося, щось треба робити!» Ми зустрілися майже як брати, і було очевидно, що треба виходити. Але не зрозуміло було, що саме ми робитимемо. Тому що варіанти були які? Виходиш, отримуєш у «табло» і йдеш додому плакати — перший варіант. Другий: приходиш з гітарою, тут стоїть обладнання, ти залазиш на сцену і співаєш пісні — нормальний, прекрасний варіант. Третій варіант: приходиш, стоїть натовп, тобі дають якийсь плакат чи прапор — стоїш і тримаєш його. Було й таке.

Гасло учасників Майдану. 28 листопада 2013 р. (фото Л. Логвиненка)

Ми зустрілися, нас потім запросили на якусь коордраду Євромайдану. Ми взагалі не розуміли, що це таке, це була перша коордрада в моєму житті. Бо я думав, що це якийсь офіціоз — з кимось координуватися, щось робити... Але ми прийшли, поспілкувалися — і все стало зрозуміло. Зрозуміло, що ми маємо робити якісь креативні акції.

Віктор ТРУБЧАНОВ

Коордрада — це більшою мірою... Керівників там апіорі бути не могло. Але сформувався такий собі актив, який збирався разом і планував, що робити, як робити, вирішували якісь господарські питання. Обговорювалися теми, які варто було підняти під час зібрання Майдану, питання, якими треба займатися. Тобто створювалися робочі групи з певних напрямів, і вони працювали. В основному це була така ідеологічна структура.

Василь РЯБКО

Все відбувалося дуже стихійно. В коордраду заходили абсолютно різні люди. [...] От, наприклад, ти заходиш, у тебе є певний кредит довіри. Тебе хтось привів — той, хто тебе знав. Ми заходили таким косяком, культурним: Жадан, я, Ваня Кравченко... Багато людей знали того самого Пилипця. Багато людей ми знали завдяки протесту в парку Горького чи іншим акціям.

З партій нікого не було, до речі. Ми запрошували всіх на коордраду. І жодна людина з жодної партії до неї не увійшла. Просто були якісь демократичні ініціативи: ХПГ (Харківська правозахисна група) чи «Майдан моніторинг». Ми збиралися в приміщенні клубу «Інді», і більшість із цих людей ми знали.

Хтось пропонує це, хтось те, якісь пропозиції відсіюються, бо зрозуміло, що недостатньо просто говорити, а треба щось робити. Хтось ішов сам, когось просили, але це було таке потужне середовище, така анархічна, класна структура.

У коордрадї були Боря Захаров, Євген Захаров, Наталка Зубар, Вітя Гарбар (потужна парочка), Олег Закапко, Володя Чистилін... У нас була фінансова група: Юра Павленко та інші, вони зі скриньками ходили, збирали кошти. Був силовий блок, яким спочатку командував дядя Яша, а потім самооборонівці під'єдналися. Ми з Ванею Кравченком щоразу добирали музику — така собі арт-директорська робота. Дуже серйозно думали, які фільми показувати, які акції пропонувати.

В принципі, ми запрошували тих, хто нам був потрібен, на конкретні засідання, окремо для деяких речей. А взагалі це було об'єднання розумних громадян, які просто... Ми вирішували, що робити, як це робити.

З тієї коордради жодна людина зараз не займає жодних постів, жоден не отримав депутатського мандату. Можливо, Боря та Євген Захарови до цього і займали серйозні посади... Ну як, серйозні — Євген — голова Харківської правозахисної групи... Вони всі займаються тим самим, чим і займалися. І якогось зиску, я знаю точно, ніхто не отримав. Я не знаю людей, які б під час революції купили машину, але знаю тих, хто продав. Це показує, що у нас була потужна і нормальна коордрада.

У коордради було правило: гроші витрачаємо тільки на дві речі — на реалізацію якогось наступного заходу та на підтримку Києва. А на все інше ми витрачали за залишковим принципом — коли щось лишалося.

У нас була своя фішка — вільний мікрофон. Цим дуже відрізнявся харківський Майдан. У Києві точно такого не було, щоб будь-хто міг підійти і виступити. У нас людина могла підійти і сказати: «Лайно весь ваш Майдан! Ідіть ви всі під три чорти!» І це було нормально. Людина потім виходила, і нічого їй за те не було. Тобто у нас була певна така демократія.

Вероніка САВЧЕНКО

Я пам'ятаю, то була вже зима, холодно. Ми зустрічалися біля пам'ятника Шевченку, хтось брав мікрофон, говорив. До мікрофона виходили різні люди — за бажанням. Дехто співав, дехто вірші читав, хтось говорив... Часом з'являлись думки: «Що ця людина говорить? Приберіть її звідси». Різні люди траплялися. І взагалі, в цьому, мабуть, і є цінність, тому що це народне. Адже як часто буває? Виходять спеціальні спікери і говорять заготовлені слова. А тут цінність була в тому, що це справді була така народна річ.

І приємно було іноді зустріти на Майдані старих знайомих або навпаки — людей, яких не сподівався побачити. От наприклад, у моїй групі була дівчинка, староста, я з нею мало спілкувалася, для мене вона була така собі гламурна дівчинка, яка, мені здавалося, тільки по клубах ходить. І тому я дуже здивувалася, коли зустріла її на Майдані. Вона теж здивувалася, побачивши мене. В цьому була також певна цінність. Приємно було розуміти, що у тебе спільні погляди з деякими людьми, і вони такі виражені, розумні. Ти бачиш, що людина не тільки для себе живе, що вона свідомо, розуміє, що є частиною країни, її історії.

Ярослав ШКАБУРА

На початку Майдан я сприйняв якось без особливого ентузіазму — з однієї простої причини: варто розуміти, і, на жаль, досі це не всі люди розуміють, що ні Європа, ні Росія, США, ні будь-яка інша країна не є панацеєю. Тобто дехто помилково вважає, що коли ми, припустимо, приєднаємося до Європейського Союзу, то наше життя відразу налагодиться. Безумовно, ні. Безумовно, кожна держава або союз насамперед діють у своїх власних інтересах.

**Прямі відеотрансляції з
#Євромайдан #Харків
<http://maidanua.org/live>**

**Передайте адресу
тим, хто боїться чи
не може вийти.
Відео - краще слів.**

Але саме розгін молоді на київському Майдані... Коли я побачив ті кадри, справді шокуючі, які потрапили в Інтернет, було зрозуміло, що треба щось робити. Тобто сидіти вдома просто безглуздо. І тоді, наскільки я пам'ятаю, була оголошена всеукраїнська студентська акція, студенти з різних вишів виходили, протестували.

У Харкові ситуація щодо подібних акцій досить складна. Ну, тому що в нашому місті багато поглядів, різних поглядів. Та й взагалі, молодь, як мені здалося, досить латентно поставилася до всіх цих подій, за принципом «моя хата скраю». Взагалі, для Харкова, мені здається, на жаль, це характерно. Так от, перша акція, яка відбувалася, зокрема, під стінами університету Каразіна (я у ній брав участь), збирила максимум три десятки людей. Це досить невелика кількість.

3 резолюції харківського Євромайдану від 1 грудня 2013 р.

Ми, громадяни України, які зібралися на Євромайдані-Харків,

Враховуючи споконвічну приналежність України до європейського простору,

Визнаючи незмінність українських устремлінь до єднання з європейськими націями, [...]

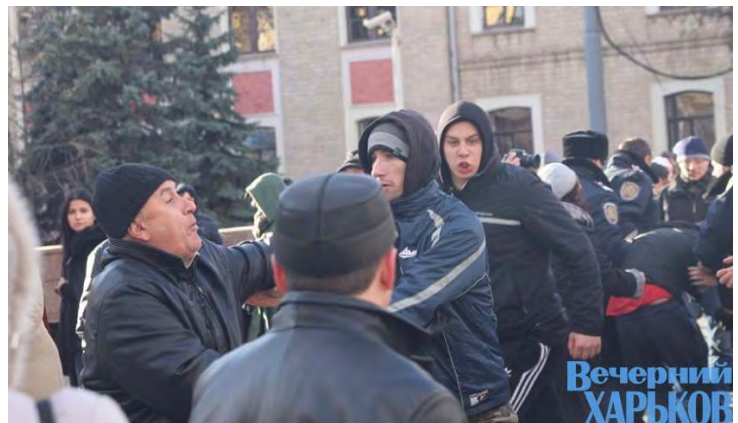
Беручи до уваги, що непідписання Україною угоди про асоціацію з ЄС створює небезпечне підґрунтя для посилення авторитаризму, корупції та бідності людей у країні,

Беручи до уваги також незаконне, невмотивоване та непропорційне масове застосування сили проти учасників мирної акції на підтримку євроінтеграції 30 листопада 2013 р. в Києві. [...]

1. Вимагаємо відставки уряду, перевиборів Верховної Ради, імпічменту Президента.
2. Закликаємо всі громадські та політичні сили України, Верховну Раду, уряд та Президента вжити невідкладних заходів щодо подолання внутрішньополітичної кризи виключно мирними засобами та на засадах цивілізованого діалогу.
3. Закликаємо далі всі громадські та політичні сили робити все належне для всебічного забезпечення національних інтересів України та відновлення нею євроінтеграційного процесу.
4. Звертаємося до НАТО з проханням попередити Росію щодо невтручання в Україну. (glavnoe.ua/news/n156675)

Ольга ДУНЬ

1 грудня я була учасницею віча у Києві. Ми від червоного корпусу університету величезним натовпом рушили у бік Майдану. Я дуже добре пам'ятаю свої враження. Знаючи, якими були радянські демонстрації, я розуміла, що це гнів нації, піднесений до другого-третього ступеня. Таких численних і таких осмислених демонстрацій я в житті не бачила. У радянському минулому з-під палиці ганяли на першотравневі або листопадові свята, помахати прапорцями, тобто для галочки. Пам'ятаю, як розливали горілку в підворітках... Тут усе було інакше, я бачила це.

Напад на пікетувальників Харківської обласної ради. 2 грудня 2013 р.

Зі звернення Харківської міської ради у зв'язку із суспільно-політичною ситуацією в країні від 3 грудня 2013 р.

...Українське суспільство стоїть на межі спроби насильницького державного перевороту, питання міжнародних відносин України перетворилося на загрозу національному суверенітету держави, її національній цілісності та недоторканності.

Харківська міська рада, поважаючи конституційне право кожного громадянина на вільне волевиявлення та мирні зібрання, засуджує будь-які дії, що загрожують здоров'ю і життю людей, завдають шкоди міжнародному іміджу нашої держави.

Наявність у демократичній державі різних поглядів не повинна стати підставою для підриву засад єдності та толерантності українського суспільства.

Використання складної ситуації в суспільстві для задоволення інтересів окремих політичних сил, що може призвести до руйнування конституційного ладу України як суверенної держави, є неприпустимим та злочинним. [...]

Ми підтримуємо приєднання до європейської спільноти та європейське майбутнє нашої держави, зважені й послідовні заходи у цьому напрямку, які вживаються Президентом України та урядом.

Харківська міська рада просить політиків і державних службовців утриматися від будь-яких коментарів про правомірність застосування сили з боку правоохоронних органів до закінчення перевірки, яка проводиться в цей час Генеральною прокуратурою України за дорученням Президента.

Депутати Харківської міської ради не підтримують дії керівництва та жителів Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей, що оголосили загальний страйк. [...]

(Офіційний сайт Харківської міської ради: doc.citynet.kharkov.ua/ru/profile/document/view/id/630502)

далі бути, у яких, припустімо, інші погляди, які могли б підійти і поспілкуватися з нами, запитати щось, вільно підійти — вільно піти, щоб ніхто не питав, як тебе звати, хто ти і що будеш робити». І ось якийсь час наш Майдан шукав свій формат.

І врешті він став таким собі культурно-політичним середовищем. Нам дуже пощастило, що в місті є «Харківська правозахисна група» Євгена Захарова. Ви знаєте, люди все кидали і прибігали слухати його виступи. Це були такі собі міні-лекції з права, де він розповідав різні речі, вселяючи в нас надію, що щось можна зробити, що можна боротися з порушенням законів. Він розказував, як вони захищають простих людей, надають їм безкоштовні консультації.

Валентин Бистриченко, один з активістів, з'явився на Майдані десь у січні, і він відрізнявся тим, що намагався весь час організувати людей, щоб вони рухалися. Були великі морози.

Мої перші враження від революції — це революція розгніваних батьків, які були просто обурені тим, як влада вчинила з їхніми дітьми. Їх три чи скільки років готували до євроінтеграції, готували до того, що їхня мрія — бути громадянами європейської України — збудеться. І тут таким жорстоким способом була проведена зачистка протестувальників.

Я чула гасла, яких ніхто завчасно не готував, а народ стихійно... просто не міг мовчати і кричав: «Зека на нари! Владу геть!» І це було ніким не режисовано, це була воля народу. Я цю волю народу бачила. Я розуміла, що цю енергію, напевно, владі не вдасться приборкати. Якщо згадати акцію «Україно, вставай!», то народ не піднявся на неї. Пам'ятаю, як ця акція по всій Україні прокотилася, але без особливого успіху, тобто опозиція, яка її організовувала, не користувалася великим авторитетом. А тут ось так уся Україна зібралася.

Ірина ВОЙНА

Мені було цікаво спостерігати, як наш харківський Майдан урівноважував боротьбу, захист і активний рух. Наш Майдан не був агресивним, він був навдивовижу толерантним. Іноді я чула серед активістів такі висловлювання: «Давайте будемо більш зібраними, готуватимемося до оборони...» А інші говорили: «Ні, давайте зберігати більш спокійну, мирну основу, щоб до нас могли приєднуватися люди, які не знають, як

Співоорганізаторка харківського Майдану Вікторія Склярєва разом із професором Ігорем Муромцевим під час публічної дискусії «Шевельєв Юрій. Кривда й Правда». 12 грудня 2013 р. (фото Ю. Гуш)

Це була його характерна фішка: «Хлопці, ми змерзли, давайте порухаємося, пострибаємо». До новорічних свят, на Різдво, я пам'ятаю, це звучало цілком природно, бо справді хотілося трішечки збадьоритися. А потім Валентин організував молодіжний загін, зі своїми особливими правилами, з дуже суворими вимогами.

Лідери осередків партій «Демальянс» (Надія Савінська), «Сила людей» (Дмитро Дробот) — дуже великі молодці. Вони проводили зустрічі, організовували молодь. І вони настільки сильно люблять свою країну, що від них ніби заряджаєшся цією любов'ю. Вони влаштовували зустрічі з політиками — такими, як Олександр Солонтай, Василь Гацько, Єгор Соколов, Олег Рибачук, Володимир

Огризко. Взагалі у нас було багато гостей з Києва, знаменитостей. Ірена Карпа, багато музикантів... Коли Оксана Забужко приїжджала, прийшло дуже багато охочих зустрітися.

Василь РЯБКО

Одна наша креативна акція, яка зібрала дуже велику кількість народу, була з перейменування проспекту Леніна на проспект Леннона. Тоді випадково приїхав пан Андрухович, він якусь книжку презентував, і потрапив на нашу акцію. Ми вибрали звичайний день, тоді й дати ніякої не було, просто хотіли позлити нашу владу. Вирішили, що зробимо таку «фігню»: пограємо пісень «Бітлз», сходимо перейменуємо проспект і подивимося, що з того буде. Ідея

Хода з перейменування проспекту Леніна на проспект Леннона. 22 грудня 2013 р. (фото Л. Логвиненка)

була проста — так завжди й виходять прикольні акції. І це була наша перша серйозна акція. Тисяча народу прийшла, що для Харкова взагалі було!..

Саме тоді народ нас побачив, нас помітили. Про Жадана навіть Добкін у Твіттері написав. І саме тоді ми запрошували на Майдан гостей з інших міст, до нас приїздили культурні діячі, ми домовлялися про концерти, влаштовували зустрічі. Дуже класне було спілкування. І те, що ми перегравали наших опонентів у креативі, — 100 відсотків. Тому що в них не було нічого. А у нас було дуже культурне середовище.

Віктор КОРОХІН

Пам'ятаю, що вже у грудні Дмитра Пилипця порізали — поранили ножом. Тобто стало зрозуміло, що жарти скінчилися. Тоді й у Києві події пішли по наростаючій. 10-го числа там був штурм. І в нас теж почалися провокації. Ну і, напевно, серйозна така була річ, коли вже так звані тітушки почали проти нас тут активно працювати. Але одна справа, коли провокують якимись лайками, а коли кидають вибухові пакети, начинені шурупами, — це вже зовсім інше.

Тоді вперше наш харківський Майдан заговорив про необхідність самооборони. Тобто зібралися чоловіки, стали у коло, типу в очеплення, щоб не дати... Ми стояли обличчям до вулиці Сумської, звідки можливі були провокації, а мітинг проходив у нас за спинами. І що характерно, зліва від мене стояв мій колега з Інституту радіоастрономії, а праворуч — хлопчина з харківських ультрас, такий боєць... Ви ж знаєте їхню специфіку, у них такий «спорт»... мармиза побита, ніс зламаний. Тут тобі інтелігенція стоїть, і тут же поряд футбольні фанати. Складні почуття. Було страшно, а коли стоїш поряд з такими ж, як і ти, стає трішки легше.

Акція на підтримку постраждалого Дмитра Пилипця. 25 грудня 2013 р. (фото Л. Логвиненка)

Сергій ЖАДАН

Всі ми регулярно їздили в Київ, брали участь у мітингах, демонстраціях. Я пам'ятаю, ми виступали там з гуртом «Собаки в космосі». Інші музиканти з Харкова також їздили до Києва. Перед Новим роком, 24 чи 26 грудня, у нас був концерт на донецькому Євромайдані. Зараз багато хто забуває, що Майдан був не лише в Києві, а й по багатьох містах, зокрема у Східній Україні. На концерт у Донецьку прийшло кілька сотень людей, і була досить насичена «програма»: на нас там нападали тітушки, а міліціонери робили вигляд, що їх це не стосується, — було «весело»! Були й у Краматорську. Там був Євромайдан, на який щоденно виходило осіб 10–20. Попри пресинг, який вони відчували, все одно виходили на протест.

Віктор ТРУБЧАНОВ

Я спочатку на Майдан виходив періодично, підтримуючи хоча б свою присутністю. Потім з друзями чай приніс — напували учасників. З часом коло знайомих ставало все ширше

й ширше, зростало майже в арифметичній прогресії. Потім пішов в охорону Євромайдану, працював і там. І це потягло за собою все нові й нові зобов'язання, які сам на себе нагріб. Став волонтером. Хоча слово «волонтер»... 2 роки тому я навіть не знав, що це таке.

Заклик від учасників харківського Майдану (фото Л. Логвиненка)

Ярослав ШКАБУРА

У нас місто досить латентне, стримане, я б навіть сказав, інтелігентне. І в цьому є свої плюси і мінуси. Плюси в тому, що більшість наших людей мають вищу освіту, привчені до певної культури. Але є й велика кількість людей, частіше робітничих професій, і вони себе проявили на так званому Антимайдані.

Харківський Євромайдан теж був досить стриманим явищем. І коли я в ньому розчарувався... Хоча там були чудові люди, справді чудові. Але коли у нас кожне зібрання Майдану починалося з молитви, а потім, ближче до свят, пішли вертепи і таке інше... Я дуже поважаю українську культуру, але це варто

розмежовувати. Варто розуміти, навіщо ми тут зібралися, і, відповідно, рухатися в цьому напрямі. Коли це переходить на танці й пісні, без якихось конкретних дій, і навіть без планування цих дій, прошу вибачення, але я взагалі не бачу сенсу в існуванні подібної речі. Знову-таки, побути в колі однодумців, безумовно, круто, класно. Але на той момент потрібно було діяти в якомусь одному ключі, в якому діяла вся Україна.

Юрій ПАВЛЕНКО

Так історично склалося, що в Харкові зібралося багато представників різних релігій, багато громадян з різних країн. Хтось приїхав раніше, хтось пізніше. Харків — це як Сполучені Штати Америки в мініатюрі. Коли ви приїдете в Америку, вам ніхто не скаже: «Ви чого сюди, чужі, понаїхали?» Так само і в Харкові. Звісно, тут є корінні мешканці, але основна частина жителів (плюс нинішні переселенці) — це люди, які приїхали. Багато хто з інших країн — через студентство пройшли і залишилися тут. У нас місто студентське і багатонаціональне. Тому в Харкові питання релігії ніколи не стояло.

На харківському Майдані були представники різних релігій. Наприклад, стояли дівчата в паранджах, а поруч — православний священник читав молитву. І це було нормально, це було толерантно, це було здорово.

У нас стояли анархісти, марксисты, свободівці, ударівці, бютівці, просто громадяни, безпартійні. І молодь різних напрямів. Був і «Правий сектор» теж. Вони всі стояли разом, за якийсь метр один від одного. Просто уявіть — представники всіх, таких різних політичних поглядів хотіли жити в цивілізованому, мирному, нормальному європейському суспільстві.

Сергій ЖАДАН

Після Нового року ми зініціювали Всеукраїнський форум євромайданів. Запросили до Харкова майданівців з усієї України. До нас приїхало до двох сотень делегатів — практично

Провладна маніфестація 11 січня 2014 р. (фото mediaport.ua)

з усіх обласних міст і багатьох райцентрів. І це фактично була перша спроба якось окреслити майданівський рух, якось його структурувати, подивитися, як усе діятиме. І ось тоді справді було досить непросто контактувати з харківською владою — вони влаштували просто сафарі на майданівців: зганялися цілі колони бюджетників, які ходили за нами по місту, з'явилися оплотівці, тітушки нападали... Тоді нашому приятелю вибили око. Але, так чи інакше, форум ми провели. І мені здається, що це було важливо — із цього руху могло постати щось більш окреслене, більш перспективне. Але ситуація розвивалася зовсім іншим чином.

Всеукраїнський форум євромайданів — це справді було щось нове, коли громадянська ініціатива діє у всеукраїнському масштабі. І діє без якогось партійного керівництва, на громадських засадах: формуються горизонтальні структури, і проявляється громадянська активність. Це було важливо. Звісно, дуже шкода, що це не перетворилося на справді більш тривалу ініціативу на кшталт польської «Солідарності». Нам це в ідеалі бачилося саме так. Якби не було розстрілів на Майдані, якби не почалися бойові дії на Сході, з цього могла б постати серйозна структура. Але тим чи іншим чином з більшістю тих людей, які тоді приїхали до Харкова, я й далі контактую, вони всі активно залучені в громадське, а хтось і в політичне життя: хтось пройшов до влади, хтось волонтерить, хтось пішов добровольцем на фронт, хтось займається громадською діяльністю в тилу. Так чи інакше, це та частина громадянського суспільства, яка вже тоді для себе визначила, що вона не хоче жити за тими правилами, вона їх хоче змінювати, хоче змінювати країну і систему. Більшість цих людей від своїх прагнень досі не відмовилися.

Коли ми проводили форум, неможливо було домовитися про оренду приміщення, бо міська влада зробила так, щоб нам не давали жодного. Єдиний, хто погодився нас до себе пустити (вже в день проведення форуму) — владика Ігор Ісиченко з Української автокефальної православної церкви. Власне, у нього в церкві ми й провели перше зібрання. Я пам'ятаю, що церкву атакували тітушки, хлопці з «Оплоту», попри те, що ми ніде не декларували своєї присутності.

З резолюції першого Всеукраїнського форуму євромайданів України від 12 січня 2014 р.

...Спираючись на вимоги учасників протестів на майданах України та маючи намір об'єднати Український народ, керуючись статтею 5 Конституції України, Форум євромайданів ставить собі за мету:

Усунути від влади нинішніх узурпаторів та не допустити узурпації влади у майбутньому шляхом створення громадянських механізмів, важелів прямого народовладдя та розвитку самоврядування. [...]

Форум затверджує спільні принципи та організаційні механізми для досягнення таких цілей:

1. Горизонтальна координація та взаємодія усіх євромайданів України. [...]

3. Створення на базі київського Майдану навчально-тренінгового центру для громадських активістів, делегованих євромайданами всієї України.
4. Створення мережі колективного самозахисту та оборони на базі матеріалів, напрацьованих робочою групою Форуму.
5. Залучення фінансових і матеріальних ресурсів та їх використання базувати на принципах децентралізації, прозорості, безпеки та бюджетування. [...]
7. Започаткувати співпрацю між окремими майданами у формі побратимства для взаємної допомоги. [...]
10. У складі євромайданів створити постійно діючі структури, відповідальні за організацію громадянської освіти учасників. [...]

Форум прийняв за основу план дій, розроблений у робочих групах за пунктами порядку денного, і доручає робочим групам продовжити роботу з доопрацювання і втілення цих планів відповідно до напрямків. [...]

Усім учасникам дозволяється презентувати його результати тільки в межах рішень, ухвалених Форумом.

(uk.wikipedia.org/wiki/Харківський_Євромайдан)

Юрій ПАВЛЕНКО

У нас була листівка «Харків. Правда». Ми її видавали в найгарячішу пору Євромайдану. Але це була така листівка, яка не мала асоціюватися з Євромайданом. Шрифт її назви, перша шпальта були стилізовані під радянську газету «Правда». Ось. І її брали саме люди середнього і старшого віку. А текстівка була таким чином написана, щоб не відразу відштовхнути читача, а навпаки, залучити його і дати можливість проаналізувати факти, події, ситуацію, з'ясувати, чому і що взагалі відбувається у нас у країні. Тобто це було основним завданням. Трохи просвітити тих людей, які заплуталися у кремлівській пропаганді, але подати інформацію м'яко, з таким ніби підтекстом.

Я вважаю, що ця листівка свою справу зробила. Звісно, наклад у нас тоді був невеликий, але центр міста ми покривали. Наші активісти її біля метро роздавали. Хоча й небезпечно це було в той час. І влада була не на нашому боці, і тітушки. Тоді ми їх іще не називали сепаратистами, це були просто тітушки, куплені спортсмени, які ганяли наших активістів. Були різні неприємні сутички. Але ми боролися за свободу і стояли на своєму.

Василь РЯБКО

З появою перших тітушок у майданівців з'явилися біти. Вони були відібрані у них же — тих, хто почав нападати. І ситуація загострювалася, загострювалася, і дійшло до того, що стало зрозуміло... Я пам'ятаю, як ми на якихось акціях стояли в ланцюгу біля ОДА. І от ти стоїш, вибаचाєш, і тобі плюють в обличчя якись скажені бабусі, які наперед повибігали. А ти стоїш, дивишся на це і розумієш, що така твоя доля — стояти в першому ряду... і тобі плюють в обличчя. Це дуже так... загартовує...

Анонс акції

Із заяви Харківської обласної ради «Не дамо знищити Україну!» від 21 січня 2014 р.

...Перебіг подій доводить, що чинна українська влада залишається в країні єдиною силою, яка здатна взяти на себе відповідальність, щоб забезпечити гідне майбутнє України, попередити розкол нації й очолити вихід держави з глибокої політичної кризи, в яку її зіштовхують політичні амбіції опозиційних авантюристів від політики та вуличних екстремістів, чий час збіг ще у минулому столітті.

Харківська обласна рада висловлює свою підтримку Президенту України В. Януковичу і рішуче закликає всі політичні сили країни, громадські рухи й організації до політичного діалогу, щоб зупинити сповзання держави у прірву громадянської війни, в якій переможців не буває. Ніколи не пізно сісти за стіл переговорів, щоб знайти порозуміння. Всі ми несемо відповідальність перед майбутніми поколіннями і повинні забезпечити неухильне дотримання Конституції і законів України.

(Офіційний сайт Харківської обласної ради: ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=10056&base=77)

21 січня 2014 р. харківські протестувальники оголосили мобілізацію на підтримку столичного Майдану (фото В. Чистиліна)

Ірина ВОЙНА

Одного разу приїхало багато автобусів, 20 або більше, начебто з Люботина. Я проходила повз автобус і так перелякалася... Там було багато спортивної молоді, з держакками і палицями, і вони говорили, що збираються нападати на Майдан. А в нас було мало чоловіків, але вони були готові нас захистити. Наші охоронці одягли каски, щось узяли в руки... Жінок тоді не побили, чоловіки відбили атаку. Їм перепало, але вони були сміливі, молодці.

І після цього стали приходити харківські ультрас. Вони відрізнялися від нас — худенькі, маленькі, легко вдягнені. У них не теплі чоботи, а якісь кросовочки, а тут –25 і більше, вони підмерзають, не витримують стояти по кілька годин. Але вони вирішили: поки більшість наших чоловіків поїхали в Київ на Майдан боротися, будуть нас тут підтримувати.

Ми раніше взагалі не знали, хто такі ультрас, не стикалися просто з ними. А потім зрозуміли, що це згуртовані сміливі хлопці, і перейнялися повагою до них. Дівчата, жінки у соцмережах писали: «Давайте принесемо ковдри, пальта, що-небудь, аби їх зігріти, чай». І коли йшли на Майдан, брали теплі речі, щоб накинути їм на плечі, тому що не може охоронець у легкому вбранні витримати три години мітингу.

Вероніка САВЧЕНКО

Хлопці ультрас організувалися і сказали: «Ми виходимо на підтримку Євромайдану». Це було цікаво, тому що нарешті футбольні хулігани знадобилися Україні, бо ж прості люди, жінки, чоловіки, не звикли битися у своєму звичайному житті — вони культурні: професори, програмісти... Для них було незвично, щоб хтось на них на вулиці нападав, а вони мусили захищатися. А для хлопців ультрас це звичайна річ. І вони своєю забіякуватістю і добротою змогли допомогти Майдану. Вони знають, як координуватися, мають свої напрацьовані прийоми — як захищатися, як нападати, — і вони організували захист нашого Євромайдану. Тоді вже і чоловіки, просто сторонні люди, змогли доєднатися до цієї структури. Тобто вже всі разом стали захищати.

Кирило КАШТАНОВ

Коли у січні 2014 року Верховна Рада прийняла диктаторські закони та в боях на вулиці Грушевського загинули перші люди, я почав розуміти, що влада прагне встановити в нас відверто авторитарний режим. Ясна річ, мені це не сподобалося, тому я приєднався до протесту, став підтримувати майданівців. Тобто я і раніше бував на мітингах харківського Євромайдану, приходив, дивився. Прийшов, постояв, послухав і пішов, бо вважав, що повториться сценарій 2004–2005 років, нічого не зміниться, і тому брати в цьому участь не варто. Але після 16 січня ситуація кардинально змінилася, я став брати активну участь — ходив на мітинги, виступав там, гроші якісь переказував.

Василь РЯБКО

Харків, напевно, єдине місто, де був такий потужний Майдан, на якому була сцена і де постійно відбувалися концерти. Ми проводили концерти просто так. Наприклад, приїздив якийсь виконавець або група («Танок на майдані Конго», брати Капранови та ін.), і ми робили такі виступи. Важко сказати, який із них був успішнішим. Завжди була чимала кількість людей — це залежало від температури, дня тижня та інших чинників.

Була така класна акція — «Лівобережний рок» — це перший наш рок-фестиваль. Тоді зібралася десь пара тисяч народу. З'їхалися гурти з Лівобережної України, з Донецька, який ще тоді був українським, з Дніпропетровська, були й з Києва. А від Харкова були ми і Жадан. Тоді сила народу прийшла. Саме під час фестивалю був поставлений рекорд за кількістю зібраних грошей. Для нас це було відкриттям. І стало зрозуміло, що це треба продовжувати, бо це працює. Тобто ми можемо піснями заробити трохи грошей на революцію.

Ми під «Лівобережний рок» записали диск харківських гуртів. Просто обдзвонили всіх, і кожен, хто захотів, дав пісню. І ми цей диск роздавали. Там були й твори на вірші Шевченка, а він на обкладинці був зображений з мікрофонною стійкою в руках. Дуже класна штука була. І зараз, я точно знаю, це раритет. Ми, здається, дві тисячі зробили цих дисків. Нам за смішні гроші, за собівартістю, їх у Києві виготовили.

Друга спроба з дисками була у нас на День Соборності. Це було 22 січня, і цей концерт не відбувся. Саме того дня загинув Нігоян, і стало зрозуміло, що не можна проводити концерт. До нас приїхали гурти, ми просто роздали цей диск, на якому були гурти не тільки зі Східної України, а навіть із Криму — «Ундервуд» — гурт з Москви, але вони казали, що самі з Криму.

Під час вшанування Героїв Крут 29 січня 2014 р. На передньому плані — отець Віктор Маринчак (фото Л. Логвиненка)

Ірина ВОЙНА

Події у Києві були просто жорстокими, розстрілювали людей... І ми тут реагували, як могли. Збирали всіх, хто міг поїхати до Києва, захистити, підтримати. Збирали гроші, речі, все посилали туди. Нам дуже сильно заважали. Напевно, це був «Беркут». Зупиняли наші автобуси в Богодухові, відстежували, куди вони їдуть.

Сергій Нігоян був вірменином, і коли він загинув, під вірменським посольством зібра-

лися «ватники» і влаштували ганебну акцію, недобре вчинили. І друзі написали в мережі про своє обурення цим вчинком, що негарно вийшло, адже хоча Нігоян походженням з іншої країни, та він українець. Люди пропонували зробити так, як має бути, по-людськи, підемо і скажемо, що ми також сумуємо, що нам дуже шкода, що він загинув, що ми вдячні за його подвиг. І тоді ми пройшли до вірменського і ще трьох посольств. Нас зібралось мало, може, до 50 людей, був мороз, дуже холодно. Я пам'ятаю, прийшла дівчина з річною дитинкою на руках (вона завжди приходила на Майдан), я йшла поруч і думала, як же вона прийшла з маленькою дитиною на таку ризиковану акцію, де нас мало, і нас постійно знімали на відеокамери спецслужби і журналісти. Ми спочатку пішли до польського посольства, потім до посольств Англії, Вірменії та Словаччини. Йшли по вулиці Чернишевського, і весь час за нами ходив хлопець з великою відеокамерою, якого ми вже всі знали в обличчя — він, швидше за все, був із СБУ. Він нас знімав на всіх акціях Майдану, ми до нього вже звикли.

1 лютого 2014 р. у Харкові відбувся Всеукраїнський зліт керівників первинних організацій Партії регіонів. На ньому було ухвалено рішення про створення Всеукраїнської громадської спілки «Український фронт».

Пропозицію оголосив голова правління Харківської обласної організації «Союз ветеранів Афганістану» Володимир Рижков, і вона була підтримана одностайно.

Передбачалося, що до складу Фронту увійдуть громадські об'єднання, громадські організації, представники політичних партій і громадяни України, які виявлять бажання приєднатися до нього. Символом суспільного союзу «Український фронт» обрано георгіївську стрічку.

За даними організаторів, у зльоті взяли участь близько 6000 осіб у складі 20 делегацій представників обласних організацій Партії регіонів, нардепи Олег Царьов, Дмитро Святш, Михайло Добкін, Анатолій Денисенко, представники дипломатичних кіл, КПУ, понад 50 громадських організацій та об'єднань. (pravda.com.ua/news/2014/02/1/7012328/)

Кирило КАШТАНОВ

У Харкові, звісно, активність людей була не така, як у Києві або в Західній Україні. У нас тут, наприклад, у зимові місяці від сили збиралася тисяча осіб. Мені сильно запам'яталося (це було наприкінці січня — на початку лютого), як ми від пам'ятника воїну-визволителю йшли великою ходою уздовж проспекту Леніна, до пам'ятника Шевченку. Тоді був перший такий випадок, коли з'явилися люди з помаранчево-чорними стрічками, георгіївськими. Насправді вони гвардійські, але усі називають їх георгіївськими.

Ми їх побачили, підійшли, і не знали, що це таке, чесно кажучи. Не надали жодного значення. А потім побачили, що у районі Держпрому і північного корпусу університету за ними були тітушки і чекали на нас. Вони стали кидати в нас взривпакети, петарди і т. ін.

Потім ситуація ніби заспокоїлася, і десь на середину лютого все так... затихло, оскільки було перемир'я і в Києві.

Леонід ОНИЩЕНКО

У столиці періодично виникали загострення, і тоді я з хлопцями і «дідами», такими, найбільш спортивно підготовленими, виїжджав тричі. Один раз у грудні, другий — коли почалися зіткнення на Грушевського, і востаннє — 18 лютого. Це, мабуть, був найважчий для мене момент, тому що...

Почалося все з того, що десь о 14.30 я побачив по Інтернету (мабуть, «5 канал» вів пряму зйомку з Інститутської) кадр, який мене просто зірвав з

роботи. Я попросив, як то кажуть, мене прикрити і виїхав таємно у Київ. А сюжет був дуже простий, хвилина з чимось: коли почалася бійня на Грушевського, там іще спочатку якісь «швидкі» були. І от завантажена «швидка» їде з Грушевського і намагається виїхати на Інститутську, їй заступають дорогу чотири чи п'ять цих... у «космічних обладунках» і зупиняють.

Шофер сигналізує, проситься: «Я ж «швидка», пустіть!» І, значить, розбивають вітрове скло, бокове, виймають шофера, викидають, відчиняють двері, бокові й задні, там двоє нош. Витягують хлопців із цих нош і починають добивати просто біля цієї «швидкої».

А я тут, у Харкові, живу напроти воєнного шпиталю. І наша родина на цьому місці живе вже майже сто років, і під час Другої світової так сталося, що мої батьки і бабуся zostалися в окупації. І вони були свідками того, як 13 березня 1943 року есесівці, які ввійшли в наш квартал, знайшли поранених. Їх покинули наші, наше командування «доблесне». Близько тисячі поранених було кинуте. Есесівці оточили шпиталь, зачинили входи-виходи, полили бензином і підпалили. Хтось намагався якось вискочити. Це було прямо під нашими вікнами, на вулиці Трінклера. Вони під вікнами стояли і стріляли з автоматів, косили тих, хто намагався з полум'я якось урятуватися. Це дуже вразило моїх рідних, і коли вони мені про це в дитинстві розповідали, відклалося також і в моїй голові. На розі вулиць Трінклера і Культури стояв санітарний автомобіль, там теж були розчахнуті двері, й розмотані бинти, як дві стрічки, розвівалися в нікуди...

Коротше, це дитячі враження. Але коли я побачив, що щось таке коїться в Києві, я просто вийшов тоді на нашу сцену біля Шевченка і сказав: «Хлопці, я не закликаю цих варварів бити, різати, стріляти, але їх треба вигнати з нашої країни, тому що в одній країні з цими звірами жити неможливо. І хто має якісь душевні та фізичні сили, прошу до мене підходити, і ми виїжджаємо до Києва».

Я почав робити кола навкруг Шевченка, підходив до своїх старих друзів, це приблизно мої однолітки. На жаль, у багатьох були загострення: то радикуліт, то... Коротше, всі розуміли, що це поїздка, мабуть, в один кінець, і тому не могли на неї зважитися. Але в мене у житті кілька схожих випадків бувало, тому я до дороги «в один кінець» ставлюся спокійно. А для кого це вперше, тому важко.

З «дідів» тільки один погодився, і ще двоє молодих хлопців підійшли. Уп'ятьох ми ввечері вирушили до Києва. Один із них — Влад Зубенко — став Героєм Небесної Сотні за дві доби потому. Ми їхали, а він у мене на плечі спав. До сих пір я його голову на плечі відчуваю. Тепер і за себе, і за того хлопця мушу воювати.

У Київ ми приїхали вже в обід 19-го, бо по всій країні працював план перехоплення, антитерористична операція почалася. Ми їхали десь годин дванадцять, об'їхавши всі усюди й закутки, а останні кілометрів п'ятдесят жигулі тягли ледве що не на руках, бо вже всі дороги були перекриті. Прийшли на Майдан такою дуже злагодженою командою, тому що витягнути жигуля на протязі кількох десятків кілометрів — це справжня чоловіча робота, що неабияк згуртовує.

З інтерв'ю міського голови Харкова Г. Кернеса тижневику «Вісті. Репортер» від 6 лютого 2014 р.

...у нас, у влади, є можливість і сила зупинити ескалацію конфлікту, але ми за мирний шлях вирішення цих питань і проти закону не підемо. Ми не будемо говорити ультиматумами, для нас це неприйнятно. [...]

Все визначено законом, органи місцевого самоврядування працюють відповідно до законодавства — ні більше, ні менше. Але якщо раптом станеться антиконституційне захоплення влади в Києві, я діятиму відповідно до тих реалій, у яких живемо я і наше місто. В Україні є законно обраний Президент, і я буду робити так, щоб люди зрозуміли, що тут, у Харкові, залишається законна, а не самозвана влада. [...]

(city.kharkov.ua/uk/publication/intervyu-gennadiya-kernesa-zhenedelniku-vesti-reporter-23052.html)

Кирило КАШТАНОВ

Коли я побачив у новинах, яке побоїще відбувається в Києві, я зрозумів, що влада використала два тижні перемир'я, щоб підготуватися і розігнати людей. Я тоді усвідомив, що треба їхати туди, підтримати людей, тому що в Харкові ловити нічого, коли вже сам Київ під загрозою. Ми з товаришами-одномумцями зустрілися і зранку 19-го поїхали поїздом.

Дим, звісно, ми побачили здалека. Ми в'їжджали і бачили, що площа вся горить. Народу там було небагато, тисяч 20 максимум, дуже мало було людей. Ми прийшли, коли їх уже потіснили з площі, «лінія фронту» вже перевалила за Будинок профспілок і проходила під сценою.

Ну, і коли людина жодного разу ні в чому такому не брала участі... Чим змогли, тим і допомогли. Стали бити бруківку, виколупувати каміння з площі й носити на барикаду, укріплювати. Або дробили, щоб можна було його кидати, — для тих самооборонців, які там були.

Я з багатьма людьми заводив розмову. Люди переважно були з Центру або з Західної України. І звичайно, вони дивувалися, чому Харків, півтора мільйонне місто, спить, грубо кажучи, — дуже мало наших людей бере участь у цих подіях. Я намагався пояснити, що харків'яни дорожать стабільністю, хоча там у нас теж були протести у парку Горького та інші акції. З Білої Церкви чоловік і дружина, вже немолоді, вони теж зі мною кололи каміння і носили, замурувати консерваторію, яка стоїть праворуч від Майдану. Ми заклали прохід, щоб звідти не міг проникнути «Беркут». І вони моїм словам дуже сильно дивувалися: «Яка взагалі стабільність, про що ви говорите? І чому в Харкові люди на це все ведуться?» Я, звичайно, не міг з точки зору логіки цього пояснити, бо логіки тут шукати не доводиться...

Віктор КОРОХІН

Наскільки я зрозумів із дописів у Фейсбуці, до активістів Євромайдану звернулися родичі курсантів Академії внутрішніх військ, бо пішли чутки, що їх відправлятимуть до Києва, грубо кажучи, «на м'ясо». І тоді кинули клич по Фейсбуку: «Може, зберемося?» Ми там недалеко живемо, зібралися з дружиною і пішли туди. Спочатку ми просто стояли, не давали машинам заїжджати-виїжджати, навіть ланцюгами ворота закрили. Зрозуміло, що вони б перервалися швидко, але це більше задля психологічного ефекту було зроблено.

Полторак, він тоді був ректором цієї Академії (ми вперше його побачили), виходив до нас і говорив: «Ви порушуєте закон». Справді, то, напевно, був єдиний випадок, коли харківський Майдан порушив закон, бо формально це було перешкоджанням військовому об'єкту.

Ми стояли у скверику, трохи далі — кордон міліції, «беркути». А за їхніми спинами були тітушки, натовп, напевно, осіб двісті, таких... От я чоловік немалий, а там люди, напевно, були більші за мене. І от звідти, з-за спин міліціонерів, на нас почали кидати вибухові пакети. А міліція стоїть, тобто захищає їх. Дуже мерзенне було відчуття. Особливо з огляду на те, що в Києві вже величезна кількість людей загинула, ми чудово розуміли, що...

Дружині вибуховим пакетом по спині влучили. У неї куртка з капюшоном, якби на 10 сантиметрів вище, то вибуховий пакет міг би в капюшоні застрягти, а так він у спину її вдарив. Я її схопив, не знаю, звідки сила взялася, напевно, метрів на три відскочив, і він вибухнув. Потім за нами тітушки з «Беркутом» побігли. Дружина жартувала: «Мабуть, років сорок уже з такою швидкістю не бігали». Ми побігли у бік Кінного ринку, там уже розсіялися, і вони припинили за нами гнатися. [...]

Тоді журналісти постраждали і сильно ультрасів побили, їх у міліцію забрали. Загалом, знаєте, мерзенна була картина, бо казали: «Влада тут ні при чому, це народне повстання Антимайдану...»

Не знаю, що саме вплинуло, може, тоді вже розборки почалися в київській верхівці, януковецькій, але харківські курсанти в Київ не поїхали.

Сутички біля Академії внутрішніх справ 19 лютого 2014 р. (фото Л. Логвиненка)

Віктор КОРОХІН

Харків. Події 22 лютого біля Палацу спорту. Оцінити їх — справа істориків, але я хочу розказати свою версію. Там проходив з'їзд регіоналів. У цей час Янукович уже був у Харкові, і він, швидше за все, мав на цьому з'їзді оголосити про створення якоїсь Східноукраїнської республіки...

У нас була ініціатива «Харківський веломайдан», ми часто їздили з прапорами України, Євросоюзу, Харкова. І 22-го числа ми виконували роль такого собі дозору, розвідки, бо могли бути провокації. Було страшно. Спочатку наші зібралися біля готелю «Турист», там дуже маленький майданчик. Я під'їжджаю, дивлюся: «Боже, як нас мало!» А по всьому місту вже стояли автобуси — поназвозили шахтарів із Донецької, Луганської областей. Думаю: «Ну все, зараз нас просто тут придушуть». Поїхав по околицях дивитися. По Московському проспекту, ближче до центру, є заправка, і біля неї стояв пазік з «беркутами». Вони були в повному спорядженні, з автоматами. Мабуть, там щось серйозне затівалося, не знаю.

Біля Палацу спорту була зведена величезна сцена. Я так зрозумів, за задумом, перед величезним натовпом однодумців Янукович мав проголосити про створення цієї республіки. А тут почали наші збиратися. Ми стояли скраю, щоб можна було періодично об'їжджати довкола і дивитися, щоб не було тітушок чи якихось провокацій. Стою скраю, дивлюся — бук-

Президія з'їзду депутатів усіх рівнів південно-східних областей та АР Крим. 22 лютого 2014 р. (фото mediaport.ua)

вально за п'ять хвилин я вже не скраю, а в натовпі. Від'їжджаю назад, через п'ять хвилин — знову. До середини дня там зібрався такий натовп!.. Хтось навіть потім намагався підрахувати — десь тисяч сорок людей зібралось. Багато моїх знайомих, які зазвичай на мітинги не ходили, того дня вийшли на цю площу. Чи свідомо, чи підсвідомо, вони розуміли, що це ключова ситуація.

Стояв цей величезний натовп... І, напевно, Януковичу про це доповіли. Він туди навіть не з'явився, відразу рвонув на Донецьк чи ще кудись. Їхній мітинг так і не відкрився, тому що народ розбігся. Кернес із Добкіним швиденько кудись утекли. А шахтарям, чесно кажучи, було по барабану — вони вже ходили з пивом.

Коли у мікрофон нам оголосили, що Янукович утік у невідомому напрямку, що в Києві почали формуватися нові органи влади, зрозуміло, відчувся підйом. І наше зібрання закінчилося величезною ходою. Люди пішли по Московському проспекту. Ми з велосипедами в кінці йшли, і голова колони була далеко-далеко, її ледве було видно.

Ще один факт із того дня. Спочатку біля Палацу спорту було багато міліції, потім більшість усе покинули і просто розчинилися. А близько десяти міліціонерів залишилися і реально охороняли нашу колону. Тобто люди продовжували виконувати свій професійний обов'язок. Шкода, я не знаю, хто були ці люди. Єдине, я запам'ятав чоловіка... Він був трохи молодший за мене, такий кремезний, більший навіть, ніж я. Розпитував мене за велосипед і говорив, що теж треба спортом зайнятися.

Справді, вони йшли, охороняли хвіст колони, тому що частина Антимайдану, найбільш упорота, просто з дрючками йшла за нами. Їх було буквально осіб двадцять, ну а нас... Та вони були в такому стані, що могли б напасти, а в нас у колоні йшли дівчата, пенсіонерки. У хвості колони, як правило, були ті, хто повільно ходить. То міліціонери нас охороняли. Ми проходили міст, здається, на 50-річчя СРСР, а вони, як годиться, забігли на цей міст і контролювали, щоб ніхто нічого не кинув. Шкода, що я не знаю, хто ці люди. Навіть серед міліції є нормальні, але, на жаль, відсоток їх, напевно, маленький.

Кирило КАШТАНОВ

22 лютого, коли був сепаратистський з'їзд, я довго спав і прокинувся вже вдень, бо був сильно втомлений після повернення з Києва. Я прокинувся, і мені сказали, що з'їзд ніби не відбувся, люди йдуть на площу і намагаються повалити пам'ятник Леніну, а Янукович утік із Києва. Ну, ясна річ, це був триумф, ейфорія. Коли дізналися, що Гепа з Добкіним також утекли, зраділи ще більше.

Я дзвонив своїм товаришам у Крим і говорив, що є чудові новини. Вони казали, що теж святкують. Хоча у Криму тоді вже починалися мутні речі, і, звісно, ейфорія виявилася передчасною...

Хода учасників харківського Майдану від Палацу спорту до площі Свободи. 22 лютого 2014 р.

Леонід ОНИЩЕНКО

Коли ми в Києві святкували перемогу, Яник з почтом рвонули до Харкова і тут хотіли знову провести з'їзд, проголосити Януковича президентом Східної України. І ця ганебна спроба була зірвана зусиллями простих харків'ян. Тому що найзавзятіші, в моїй особі, наприклад, не встигли повернутися в рідне місто до моменту цієї вирішальної події.

Я перед цим дзвонив своїй дружині, сім'ї, попереджав: «Зараз у Києві порожньо, всі тітушки рвонули додому, через Харків на Донбас. Не виходьте, просто один день посидьте вдома». Але вони не послухали, вони здійснили подвиг, я вважаю.

Не менший, ніж подвиг київського Майдану 20 лютого. Тому що в Харкові 22-го числа так само були незрозумілі бійці у чорних спецівках, озброєні автоматами, кілька десятків. Це було майже так, як на Інститутській, тільки співвідношення було інше: якщо на Інститутській ми, фактично, двома сотнями наступали, то тут були десятки тисяч людей. Вони розуміли, що їх просто розірвуть, бо в них немає дистанції, яку треба було тримати. Все було дуже близько і занадто очевидно, тож вони просто не наважилися, так би мовити, навіть кахикнути і розбіглися.

І це сталося, я повторюю, завдяки героїзму простих мирних людей. Це був не менш героїчний епізод, протистояння було не менш напруженим, і ставки були ті самі, що і в Києві.

Юрій ПАВЛЕНКО

Коли люди зрозуміли, що вони перемогли, Київ переміг, це був сигнал, що ми вільні. І дуже багато людей вийшло — тих, хто сидів на диванах і нам співчував усі ці місяці. Вони вийшли, і нас стало реально й візуально більше. У цей момент з'явилося дуже багато різних нових демократичних ініціатив, нових рухів. Хтось відразу сказав: «Майдан розколовся». Ні, Майдан не розколовся, він породив різні ініціативи — такі як «Громадська варта», «ІТ сектор», «Самооборона», інші. Багато з цих ініціатив існували й раніше — в рамках єдиного руху. І на сьогодні, фактично, нас багато, але ми різні. Ми різні, але ми разом.

Усі ми, невеликими групами, ведемо якісь свої напрями, свої проекти. Та ж сама «Станція Харків», або «Південний пост», який допомагає бійцям на південному вокзалі... Тобто це групи людей, які практично всі або були на Майдані, або приєдналися після нього, і організували ці течії й напрями, викликані потребою суспільства, потребою часу. «Станція Харків», наприклад, — це реальна допомога біженцям, переселенцям із зони бойових дій. Тобто, напевно, не було б «Станції «Харків», якби не було війни. Волонтери, активісти її організували, і вона виявилася дуже потрібною і дуже затребуваною, і це добре.

Вероніка САВЧЕНКО

Багато людей хотіли вже, справді, знести Леніна. Але нам сказали, що це небезпечно, тому що внизу метро. Якщо Ленін упаде, то він його сильно пошкодить. Хлопці вже залізли, щось там написали на пам'ятнику. Одні активісти казали, що не треба його скидати, інші — що треба. Потім була ідея просто зрізати йому голову або руку, підігнати кран. Але важко було той кран знайти. І тоді хтось виступив зі слушною думкою: «Давайте візьмемо офіційний дозвіл у влади на те, щоб завтра його знести». Люди сказали: «Окей». Наступного дня ми отримали цей дозвіл, але про це дізнався Антимайдан, і вони вийшли захищати Леніна.

23 лютого було прощання з харків'янином Євгеном Котляром, який загинув у Києві на Майдані. Багато людей прийшло, принесли труну, було прощання. А потім люди пішли в ОДА. Хтось закликав у мікрофон, і всі туди попрямували. А напроти зібрався Антимайдан. Несподівано і Кернес, здається, приїхав, і людей багато зібралось. Відчувалася якась небезпека, і ми зрозуміли, що треба обороняти ОДА, не кидати її просто так.

Тоді всі, хто був в ОДА, почали писати в соцмережі та телефонувати знайомим: «Ми збираємося, несіть теплі речі, одяг, їжу...» Все так несподівано організувалось. Якись жінки нашвидкуруч облаштували кухню... Взагалі, мабуть, це незвичайне життя, коли різні люди з'їжджаються, починають організовувати склад, медпункт... Цікаво, що кожна людина, яка в чомусь добре розбирається, знаходила своє місце. Одразу знайшовся медик, хтось добре в мікрофон говорить, контролює людей, збирає... Кожен, хто має якусь професію, в чомусь майстер, почав застосовувати свої таланти та знання.

Зібрання Антимайдану 23 лютого 2014 р.

Ірина ВОЙНА

У цей же час у самому центрі міста, посеред площі, навколо пам'ятника Леніну починає формуватися табір сепаратистів. Туди зносяться намети, їжа, біотуалети, монтується сцена, палять вогнища. І кожного дня перед ними виступає Геннадій Адольфович Кернес. Його там чекають, і він говорить до них дуже плавно, нібито послідовно, і це переконує людей. Хоча його аргументи взяті з тієї самої комуністичної риторики: нібито є погані і нерозумні євромайданівці — бандити, а є «хороші» харків'яни, яких він любить і не дасть скривдити, разом із Леніним. Чомусь поєднується це зі статуєю Леніна. І навіть те місце зібрання обноситься залізною сіткою...

Ярослав ШКАБУРА

Харківську облдержадміністрацію на той момент ми взяли. Хоча «взяли» — це не зовсім правильне, в моєму розумінні, слово. Ми досить гармонійно співіснували з охороною ХОДА, вони спокійно сприймали протестувальників, особливих конфліктів там не було. Ми частково допомагали їм контролювати вхід, бо людей проходило багато. Бувало, що охорона мало не навчала нас: пояснювали, що робити треба так-то й так, або що ось цих тре-

ба пропускати, бо вони — працівники ХОДА.

На той момент там дислокувалася самооборона Євромайдану, ультраси і шість, може, десять, осіб із «Правого сектора». Я був у самообороні, і ми перебували на другому поверсі, загалом намагалися нікому не заважати. Робота ХОДА йшла своїм ходом, хоча я згоден, що певний дискомфорт для співробітників усе ж був.

До самооборони запропонував мені вступити один із моїх колег-істориків. І в нас сформувалася така собі «історична» десятка. Ми намагалися чергуватися, кожного дня там не були, принаймні я.

Перебування в ХОДА спочатку було своєрідним символом. Це було в центрі Харкова, який до того займав таку латентну, стриману позицію. Пора було б уже якось визначитися. І взяття ХОДА означало, що Харків починає прокидатися, діяти, якось боротися, принаймні брати участь у всіх тих процесах, які відбуваються по всій Україні.

Згодом, не приховую, у мене було величезне питання: навіщо ми тут стоїмо? Перші дні, ясна річ, було добре, а далі все скочувалося до того, що так само збирався Євромайдан, біля Шевченка. Правда, вже з'являлися і висловлювалися більш продуктивні ідеї, вони виходили на рівень компонування, передання цих ідей міській або обласній владі, яка, звісно, ніяк не реагувала. Але то вже інша історія. Головне, що ці ідеї з'являлися, кристалізувалися, їх намагалися реалізувати, і це вже плюс. Але чим довше ми там стояли, тим більше було незрозуміло, що ми там робимо.

24 лютого 2014 р. під час брифінгу голова Харківської ОДА М. Добкін заявив: «Виходячи з того, що відбувається тотальний наїзд на права російськомовного населення, ухвалюються закони, які ставлять під загрозу всіх, хто не сприймає фашизм і нацизм, звучать заклики без суду і слідства розправлятися з багатьма людьми, хто має відмінну від влади, яка прийшла, точку зору, я вирішив балотуватися на пост Президента України під час найближчої виборчої кампанії. [...] Я знаю, що сьогодні ідеї величезної частини нашої країни, сподівання, побажання, надії ніхто не намагається захищати. Тому, не зневажаючи права людей, які сьогодні задоволені тим, що відбувається, я готовий стати на захист інтересів тих, хто сьогодні опинився сам на сам із хаосом, що наступає на них».

(Офіційний сайт Харківської ОДА: kharkivoda.gov.ua/news/69796)

Ірина ВОЙНА

Сцену Антимайдану влада перенесла прямо до входу в ХОДА.

1 березня. В ХОДА наші хлопці, патріоти, стоять у камуфляжі, а напроти — дуже багато агресивних людей. А ще були люди з комуністичними прапорами, і також громадська організація «Боротьба». Вони роздавали газету з такою ж назвою. Виступають проросійські політологи Костянтин Долгов і Джедан. Мені до рук потрапляють газети, які роздавали величезними пачками, де було написано про якусь «хунту», «фашистів»... І під цим мається на увазі Євромайдан! Тоді вперше я побачила підміну понять, штучне поєднання абсолютно різних речей. До чого тут «хунта»? Цього я взагалі не розуміла.

Того дня харківська влада організувала Масляну. Напроти ХОДА стояли величезні російські матрешки. Працівників соціального забезпечення, шкіл змусили прийти в цей день на масове гуляння. Моя знайома працює в соццентрі й розповіла, що їх перед цим начальство змусило написати заяву, що вони в цей день нібито беруть вихідний. Тобто це був фіктивний вихідний, щоб, коли щось трапиться, за них не нести відповідальності. Ви можете собі уявити таке? Інакше людям погрожували звільненням з роботи. І ця численна аудиторія збирається. Хтось ідейний, когось змусили. І там відбуваються абсолютно дивні речі: хтось їсть млинці, хтось п'є горілку, хтось святкує Масляну, стоїть величезне опудало... І поступово нагнітається обстановка.

Міський голова Харкова Г. Кернес виступає на мітингу 1 березня 2014 р.

Десь о дванадцятій приходять Кернес і Добкін і починають виступати на сцені. Через якийсь час за їхніми спинами ні сіло ні впало лунають вибухи. Вони починають говорити, що, мовляв, це «такі паразити зайняли ХОДА, беспредельщики. А ми не будемо реагувати і туди не підемо...» І після цього до ХОДА рвонули тітушки з палицями, яких було дуже багато зведено в цей день.

До цього наших захисників умовляли залишити приміщення, бо була інформація про наступ. Але вони не могли порозумітися: хтось хотів стояти до кінця, а хтось усвідомлював, що краще піти з будівлі й зберегти людей. І врешті-решт, вийшло так, що в ХОДА залишилися якісь люди. Там був і Сергій Жадан. Він вирішив, що коли хтось хоче залишитися до кінця, то він залишиться з ними.

Захоплення проросійськими активістами приміщення Харківської ОДА, де перебували майданівці. 1 березня 2014 р. (фото Л. Логвиненка)

Ярослав ШКАБУРА

Я вийшов на вулицю, дивлюся: площа повністю заповнена людьми, повністю. Перед нами стояли найактивніші з Антимайдану, проросійськи налаштовані громадяни. Не було навіть бажання вести з ними переговори, бо це від самого початку була невмотивована агресія, і навіщо вони туди прийшли, було зрозуміло відразу. У нас полетіли взривпакети, почали стріляти з травматів і таке інше. На той момент я був здивований, але зараз розумію, що, в принципі, нічого дивного в тому не було, бо деякі проросійські активісти прийшли добре «підготовленими».

Між нами стояв ріденький кордон міліції. У звичайні дні сюди більше приганяли правоохоронців. Коли проросійськи налаштовані громадяни вже перейшли в активну фазу, ми якось втиснулися у приміщення ХОДА, і один

міліціант (відразу видно, що він не перший рік на службі, такий огрядний чоловік) намагався пробігти крізь наші ряди на вулицю, щоб не постраждати від проросійських мітингувальників, але його заважав щит. Він його кинув і побіг далі.

Ми довго там були. Хоча як довго? Мені здавалося, що ціла вічність пройшла, а насправді, за розповідями, хвилин 10–15. Ми з самообороною намагалися якось захиститися. Нас і водою поливали. Нам вдалося зайти на невеликий сходовий майданчик між першим поверхом і підвальним, і цей майданчик весь був залитий водою упереміш із кров'ю. У вікнах з'явилися дірки: чується такий хлопок — і шматок скла вилітає... Я не знаю, чи бойовим, чи травматом стріляли, але мені було реально страшно. Коли нас затисли у кутку і ніякої надії не було, коли

вже, грубо кажучи, найостанніші страхи закралися всередину — хоч лягай і вмирай, тоді Гімн, фактично, нас урятував. Він кілька разів мобілізував нас.

Один із моїх знайомих подзвонив мені на телефон, каже: «Ми біля Шевченка, а ти зараз де?» Я кажу: «Всередині ХОДА, і нам потрібна допомога. Якщо допомога не прийде, то, вважай, все». Тому що на той момент бігти вже не було куди, навколо постійно лунали вибухи.

Нас затисли в кут і сказали: «Хочете жити — знімайте всі засоби захисту і виходьте на парапет». Це вже було позаду ХОДА. Ми вийшли туди, стоїмо, нас закидають камінням. Прийшло кілька міліціонерів зі щитами, вишикувалися маленьким кордончиком. Ми думали: «Нарешті нас, може, по одному якось виведуть». Хтось із наших зістрибнув, і відразу отримав два чи три удари міліцейською дубинкою. Коли я зістрибнув із парапету, знову ж таки, один із «бравих» міліціонерів спробував вдарити мене в пах, цілеспрямовано в пах. Але я, на своє щастя, якось ухилився.

Після цього мене схопив один із проросійських активістів, потягнув, потім ударив по нозі. Я впав, і мене вдарили по голові ззаду. Як мені потім сказали, це був міліціонер, він мені розбив голову. Мене довели до рогу, там естафету перехопив ще один міліціонер, вдарив у сонячне сплетіння і затиснувши, скрутивши мене, повів на вихід, до залізних воріт, що знаходяться дещо зліва від основного входу в ХОДА. Мене вивели. На той момент я не знав, що у мене розбита голова. Але коли підійшли люди зі «швидкої» і запитали, кому потрібна допомога, я зголосився, тому що на той момент мені влучив камінь у голову, ще якісь удари були. А потім, уже у «швидкій», з'ясувалося, що в мене розбита голова.

Доїхали ми в лікарню. Там теж було «весело». Наскільки я зрозумів, це була спеціалізована лікарня міліції, відносно недалеко від центру. Я думав, що на цьому все скінчилося. Але ні. Сказали, що проросійськи налаштовані активісти збираються біля лікарні...

Хода проти рішення Російської Федерації про використання Збройних Сил РФ на території України, що завершилася біля цвинтаря, де відбулося поховання Героя Небесної Сотні Владислава Зубенка. 2 березня 2014 р. (фото Л. Логвиненка)

Сергій ЖАДАН

Якщо говорити об'єктивно, революція в Харкові фактично завершилася протистоянням 23 лютого — 1 березня. Так чи інакше, Харків — одне з найважливіших українських міст. Я не хочу образити інші міста, але Харків — це мегаполіс, прикордонне місто, важливе в політичному, економічному і соціальному плані. Тому позиція Харкова завжди є важливою. Коли в Києві події вже завершилися, Янукович утік саме до Харкова. Мені здається, це місто відіграло неабияку роль — сепаратистський рух не пішов звідси, він тут не закорінився. Мені здається, позиція харків'ян — їхня присутність тоді на вулицях і площах — справді відіграла дуже важливу роль.

Для мене Майдан завершився 1 березня побоїщем в ОДА. Наступного дня я опинився у військовому госпіталі Варшави, куди мене вивезли друзі. Майдан і далі збирався, але то була вже дещо інша ситуація, дещо інша позиція, інша тактика. Десь через місяць я повернувся до Харкова. Там місяць-півтора було дуже жорстке протистояння Майдану й Антимайдану, яке, слава Богу, завершилося тим, що Харків залишився мирним містом: тут немає розгромленого аеропорту, немає ХНР, немає російських найманців.

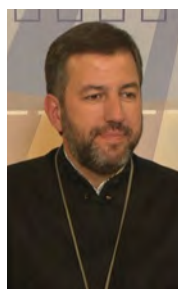
ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

Павло ГАВРИШ

1960 року народження, голова Херсонської обласної організації Народного Руху України, начальник управління з питань внутрішньополітичної діяльності Херсонської ОДА

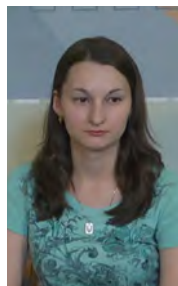
Отець Андрій КАЛИТА

настоятель храму Святої Олександри у місті Херсоні Української православної церкви Київського патріархату, координатор Центру допомоги учасникам АТО при Херсонській ОДА

Вікторія КАРПОВА

1967 року народження, громадська діячка, координатор експертної ради охорони здоров'я та соціального захисту при Херсонській обласній раді

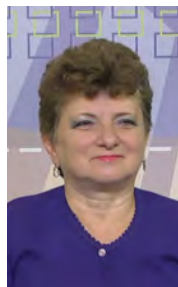
Ірина КЛЬОВАН

1994 року народження, студентка Херсонського державного університету

Валентина КРИЦАК

1971–2016, педагог, громадський діяч, голова правозахисної громадської організації «Добро», ініціатор херсонського Майдану, організатор волонтерської допомоги військовим

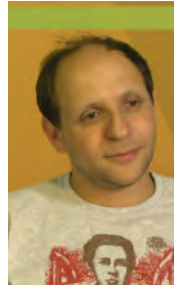
Айше МАМІНА

1959 року народження, член Народного Руху України

Сергій ОБІДЕЦЬ

1978 року народження,
приватний підприємець,
очільник херсонського
Автомайдану

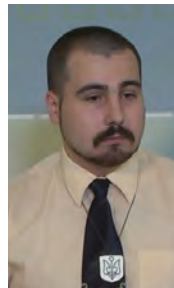
Юрій ПЕКЕЛІС

1982 року народження,
комп'ютерник

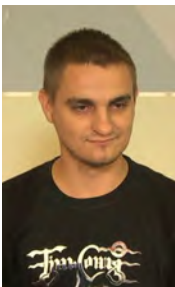
Отець Ігор ПЕТРЕНКО

1970 року народження,
протопресвітер Української
православної церкви
Київського патріархату,
капелан

Ярослав ТЕРЕШКО

1991 року народження,
програміст

Віталій УРБАНСЬКИЙ

1987 року народження,
електромонтер, робітник
енергетичної компанії
«Херсонобленерго», член
херсонського міського
осередку ВО «Свобода»

Іван ФОМЕНКО

1967 року народження,
приватний підприємець,
голова громадської
організації «Козацька варта»

2013

22.11

звернення молодого херсонця Олександра Себіна у соціальній мережі із закликом виходити на протест у Херсоні; встановлення громадською діячкою Валентиною Крицак у центрі міста, на площі Свободи, інформаційного намету, в якому запроваджене цілодобове чергування.

23.11

на жалобному заході з ушанування пам'яті жертв Голодомору прозвучав заклик до херсонців підтримати акції протесту на площі Свободи.

24.11

під час проведення мітингу майданівців була підкинута шашка з їдким димом, через що вони мусили перейти в інше місце — до центру площі, яка надалі стала постійним місцем збору херсонського Майдану.

25.11

на херсонському Майдані встановлено партійні намети «Батьківщини» та «Свободи», налаштовано генератор, ліхтар, звукопідсилювальну апаратуру; перший організований виїзд протестувальників із Херсона на Майдан у Київ.

28.11

перша масова хода херсонців вулицями міста, під час якої несли прапори України та Євросоюзу.

01.12

спорудження дерев'яної сцени Майдану; у зібранні протестувальників узяли участь священники Української православної церкви Київського патріархату. Вони відкрили зібрання молитвами за Україну та за постраждалих від розгону Майдану в Києві; марш вулицями міста до офісу Партії регіонів, де його учасники зірвали партійний прапор і поставили гвоздики з чорною стрічкою та свічки, обклеїли двері фотокарикатурами.

02.12

молодь провела відеомарафон звернень небайдужих херсонців на підтримку мітингувальників на Майдані в Києві.

початок грудня

організовано херсонський Автомайдан, який очолив підприємець Сергій Обідець.

04.12

пікетування Херсонської міської ради, під час якого представники Майдану завадили провести позачергову сесію на підтримку Януковича та дій правоохоронних органів.

05.12

засідання обласної молодіжної ради, де були присутні здебільшого провладні представники студентських парламентів херсонських вишів; прийняття учасниками засідання заяви на підтримку дій влади;

активісти Євромайдану запропонували свій варіант звернення до Президента.

06.12

«профспілковий» мітинг на площі Свободи, в якому взяли участь працівники бюджетних установ, виступили представники обласної та міської влади, профспілкові функціонери. Майданівці з плакатами та банерами стояли на іншому боці площі.

07.12

віче на херсонському Майдані, на якому було прийнято і направлено до владних органів Херсона та Києва резолюцію з вимогою відставки уряду та Президента України, а також

розслідування кривавих подій на Майдані;
намагання противників Майдану пошкодити апаратуру на сцені. Їх затримання і передача працівникам міліції.

11.12

за ініціативи молоді розпочато випуск бюлетня Майдану, де подавалася інформація про події київського та херсонського майданів. Його роздавали під час маршів вулицями міста, на центральному ринку, в інших людних місцях.

12.12

пікетування Управління МВС у Херсонській області. Учасників прийняв начальник Управління В. Литвин, який повідомив, що в Києві перебувають 40 працівників «Беркута» і стільки ж міліціонерів з Херсона, але участі в розгоні мирних акцій вони не беруть.

14.12

акція «Збий будку» у відповідь на закид голови Херсонської ОДА М. Костяка, що майданівці - нероби і навіть будки собачої в своєму житті не збили. На Майдані побудували кілька будок, одну з яких принесли до ОДА, підписавши «Костяку від народа».

15.12

автопробіг на підтримку Євромайдану.

18.12

встановлення місцевою владою на площі Свободи, впритул до постійного місця проведення Майдану, ялинки та звукопідсилювальної апаратури. Музикою та виступами артистів глушили протест на Майдані.

21.12

у відповідь на повідомлення про замінування Київського метрополітену, яке, за підозрами майданівців, було неправдивим і мало на меті зупинення руху з метою перешкодження протесту, херсонські майданівці ініціювали флешмоб «Бімби в Херсонському метрі». Акцію провели у підземному переході, стилізованому під станцію метро, за участю персонажа «Азірова»; на центральному ринку Херсона майданівці провели акцію з грою на музичних інструментах та піснями, роздачею інформаційних бюлетнів.

26.12

пікетування Управління МВС у Херсонській області з вимогами припинити переслідування учасників Майдану працівниками міліції.

29.12

акція «Похорон Партії регіонів» з маршем до офісу партії, під час якої несли догори ногами портрет В. Януковича; на херсонському Майдані встановлено зменшену копію київської «йолки»;

напад невідомих на одного з лідерів херсонського Майдану, партійного діяча ВО «Батьківщина» Станіслава Трошина, якому було завдано численних травм.

2014

05.01

біля Херсонської ОДА облаштовано місце для постійного проведення акцій Антимайдану.

19.01

поїздка Автомайдану до помешкання керівника фракції Партії регіонів у міській раді та очільника ОДА із закликом вийти з партії.

28.01

арешт учасника Майдану студента Андрія Наливайка за звинуваченням у нападі на трьох міліціонерів, один з яких згодом помер.

20.01

масовий виїзд тітушок на київський Антимайдан, організований місцевою владою; напад на майданівця Юрія Пекеліса, який зняв цей процес на фото.

23.01

акція пам'яті Сергія Нігояна на херсонському Майдані.

24.01

протистояння Майдану і Антимайдану біля приміщення Херсонської ОДА, під час якого вдалося уникнути застосування сили.

26.01

марш учасників Майдану до залізничного вокзалу. Реакцією на нього стало поширення місцевою владою чуток про приїзд до Херсона «бандерівців».

27.01

приміщення Херсонської ОДА в очікуванні штурму майданівців заблоковано зсередини; працівники міліції отримали бойове спорядження; на Антимайдані з'явився прапор російської політичної партії «Единая Россия».

10.02

акція з «революційним піаніно» на херсонському Майдані.

13.02

поїздка представників херсонського Майдану до селища Антонівка для допомоги тамтешнім активістам у юридичному протистоянні щодо незаконної забудови берега Дніпра котеджами регіоналів; акція під стінами ОДТРК «Скіфія» з вимогою правдиво висвітлювати події.

15.02

у Херсоні розгорнула діяльність група людей, які представлялися учасниками херсонського Євромайдану та проводили анкетування людей на предмет їхнього ставлення до Майдану.

20.02

на Євромайдані пролунали заклики до штурму ОДА. Організаторам на чолі зі священниками вдалося замість цього здійснити ходу з запаленими свічками навколо ОДА. Міліції для захисту приміщення було видано бойові патрони.

21.02

акція проти наміру представників херсонської влади ввести в місті надзвичайний стан.

22.02

повалення пам'ятника Леніну на площі Свободи в Херсоні.

23.02

напад невідомих людей з битами на колону Автомайдану; протистояння Майдану й Антимайдану, в якому взяли участь тітушки з прапорами КОБу (Комітета общественной безопасности) та громадяни Росії. Учасники Майдану звернулися до в. о. міністра внутрішніх справ з вимогою навести лад у місті. У разі невиконання якої обіцяли взятися за це самі.

22.02

на вимогу майданівців пішов у відставку голова Херсонської ОДА М. Костяк.

23.02

самооборона херсонського Майдану увійшла до приміщення ОДА, де було організовано цілодобове чергування, налагоджено роботу медичної служби та харчування.

26.02

у зв'язку з подіями в Криму самооборона Майдану в Херсоні організувала чергування на летовищі, залізничному вокзалі, мостах через Дніпро та автомобільних шляхах; херсонці стали надавати самообороні Майдану, прикордонникам та військовим допомогу гроши-ма, харчами і необхідними речами.

початок березня

учасниця майданів у Херсоні та Києві Валентина Крицак виїхала на лінію розмежування з Кримом. Встановивши там армійський намет, організувала пункт харчування, допомоги теплим одягом, ліками для військових та прикордонників.

Валентина КРИЦАК

...Корупція в судах, медицині, освіті уже просто всіх дістала. Тому ми були за те, щоби Президент підписав угоду з Євросоюзом. У Європі антикорупційні закони не просто на папірці, вони діють. От ми і хочемо, щоб не було у нас корупції, щоб усе було прозоро, чесно і відкрито, щоби доходи відповідали витратам... І коли нам уряд і Президент обіцяли... ми, щоби спонукати його підписати угоду, вийшли 22 листопада в центр Херсона.

Айше МАМІНА

Я цього Майдану, звісно, чекала з того дня, коли той (його і президентом не хочеться називати)... та особа стала президентом у 10-му році. У мене тоді, знаєте, був сильний шок. Я брала участь у виборах, сиділа на виборчій дільниці, і тут з'ясовується, що перемиг цей зек. Я тоді цілий тиждень просто пролежала. І я всі чотири роки чекала, коли щось почнеться.

У нас усі ці чотири роки постійно були мітинги, різні заходи, бо ми хотіли все-таки ту владу прибрати з України. Я брала участь у всіх цих заходах, акціях. І коли раптом стало відомо, що Янукович не хоче підписувати у Вільнюсі угоду про євроінтеграцію України, це, звісно, був один із приводів для того, щоб почався Майдан. От як нас іще у школі вчили, що у будь-якої події є привід і причина. І причиною було, так би мовити, невдоволення політикою і правлінням Януковича та його банди, а приводом — непідписання угоди у Вільнюсі.

Початок мирного спротиву на Херсонщині

Віталій УРБАНСЬКИЙ

Ми також у Херсоні зі студентством зв'язувались, обдзвонили студентів з різних навчальних закладів. І наступного дня увечері зібралися на Майдані, підготували плакати «Україна проти Митного союзу», «Україна вибирає європейський напрямок розвитку». Люди прийшли з державною символікою, прапорами ЄС.

Тоді все починалося в такому дуже веселому настрої, ніхто на той момент навіть не усвідомлював, чим це все потім обернеться, які будуть наслідки і що будуть жертви. Тоді все було з усмішками. Я пам'ятаю, що люди приносили гітару, ми співали українські пісні. Пізніше роздобули апаратуру, підключалися через генератор і вже крутили музику через різні програвальні засоби.

Спочатку це все була виключно студентська ініціатива. Тобто була загальноукраїнська акція, яка проходила по всіх обласних центрах. Мої побратими із Всеукраїнського об'єднання «Свобода» у Києві одразу ж відгукнулися на цей студентський рух. Потім до нас уже приєдналися люди різного віку. Літніх, до речі, було дуже багато і, так би мовити, середнього віку — за 30, за 40. У деякі дні було мало людей, а на вихідні більше, ну, всі ж працюють. Але Майдан у Херсоні був щодня.

Валентина КРИЦАК

...Ми зрозуміли від самого початку, що наша зброя — це плакати. Старалися все на плакатах записати, намалювати... Ну і, розумієте, дуже важливо, що ми поставили намет з боку кінотеатру «Україна», вже розваленого. Це був ніби символ того, як намагаються Україну нашу розвалити. Але тоді ми поставили його тому, що там проходить багато людей. А коли люди йдуть, є з ким дискутувати, є кого переконувати, є можливість почути чийсь думку. Думки можуть бути різні, і ми всі можемо помилятися, не помиляється тільки Господь Бог. Але ж у дискусіях народжується істина. Тож якщо не стояти там, де люди ходять... Я взагалі не бачу сенсу стояти в іншому місці. Це виходить, ніби переконані переконаних переконують чи як? Тому 22 листопада ми поставили намет саме там, де проходить багато людей.

Я домовлялася з політиками від демократичних партій. Дзвонила одним представникам партій, іншим, запитувала, чи вони повідомлення про акцію подавали. Вони сказали: «Ні, Валю, подавай ти, ми підтримаємо». Ми повідомлення подали і погоджували, де буде місце. Я дуже хотіла, принципово хотіла, щоб ми саме там стояли. Бо ви навіть не уявляєте, яку кількість людей можна переконати, якщо ти стоїш на тому місці, де є з ким поговорити.

Павло ГАВРИШ

Події на Майдані для мене були рідні, тому що я вже більше 20 років у Народному Русі України, майже від самого його початку. Ідея української державності мені близька, і протягом цих років я завжди підтримував українство, дер-

Звернення ректорів вищих навчальних закладів та державних наукових установ Херсонщини від 27 листопада 2013 р.

Вельмишановний пане Президенте!

Наша держава переживає історичний момент — вирішення подальшої долі України на шляху до Євросоюзу.

Ми висловлюємо підтримку Вашої позиції та дій щодо євроінтеграції.

Ви стоїте на захисті національних інтересів нашої держави, і ми твердо переконані, що Ви зробите все можливе, щоб Україна стала економічно незалежною та соціально міцною державою.

Ми віримо у те, що разом з Вами, пане Президенте, ми розбудуємо нашу суверенну і незалежну, демократичну, правову державу.

Бардачов Юрій Миколайович — ректор Херсонського національного технічного університету, доктор технічних наук, професор

Вожегова Раїса Анатоліївна — директор Інституту зрошувального землеробства НААН України, доктор с.г. наук, професор

Зубко Анатолій Миколайович — ректор КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, кандидат педагогічних наук, професор

Ломоносов Анатолій Вадимович — директор Херсонської філії Національного університету кораблебудування, кандидат економічних наук, професор

Лазер Петро Нарцисович — професор кафедри землеробства Херсонського державного аграрного університету, кандидат с.г. наук, професор

Леонов Валерій Євгенович — завідувач кафедри судноводіння Херсонської морської академії, доктор технічних наук, професор

Лавриненко Юрій Олександрович — заступник директора Інституту зрошувального землеробства, доктор с.г. наук, професор

Морозов Володимир Васильович — в. о. ректора Херсонського державного аграрного університету, професор

Мойсеєнко Іван Іванович — завідувач кафедри ботаніки Херсонського державного університету, доктор біологічних наук, професор

Новіков Олександр Олександрович — завідувач кафедри інженерії Херсонського технічного університету, доктор хімічних наук, професор

Коваленко Микола Анатолійович — завідувач кафедри фінансів і кредиту ХНТУ, доктор економічних наук, професор

Федяєва Валентина Леонідівна — проректор Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук, професор

Ходосовцев Олександр Євгенович — ректор Херсонського державного університету, доктор біологічних наук, професор

Шевчук Віктор Васильович — директор ДП «Степовий регіон» УНДІЛГА, кандидат с.г. наук, доцент

Пелих Віктор Григорович — голова Херсонської обласної ради, доктор с.г. наук, професор
(Офіційний сайт Херсонської обласної ради: oblrada.kpces.ks.ua/index.php?id=10007&event=details&news=2625)

жавницьку позицію, як би складно часом не було. Я намагався робити це щиро і живу цим досі.

Ми зібралися — спочатку маленька групка людей — 22 листопада 2013 року. Це люди, яких ми на той момент не так добре знали, але з якими спілкувалися в громадському і політичному житті. А з 23-го вирішили, що у нас буде намет, де ми могли б допомагати людям розбиратися в тому, що відбувається. 23-го на Херсонщині було спокійно, ніщо не провіщало, що станеться щось серйозне. Але вже через тиждень, після подій у Києві, все кардинально змінилося.

Більшу частину часу на Майдані в Херсоні я присвячував певній інформаційній роботі і, як ми говорили, вів Майдан. Готував матеріали протягом дня, а ввечері, коли збиралися о 17-й годині, ми ставили звукопідсилювальну апаратуру та розповідали про події, які відбувалися протягом доби. Ми намагалися людям переказати, обговорити з ними новини, поділитися своїми думками, враженнями.

І починаючи вже з того часу все, що відбувалося, відбувалося за участі безпосередньо моєї та моїх колег, з якими я разом працював, з якими був у громадському житті. Це представники партії «Батьківщина» Володимир Миколаєнко, Віктор Гаврилюк, Станіслав Трошин, Тетяна Марченко, Неля Голубенко і свободівці Олег Гаврилко, Едуард Бехарський та інші, а ще наші рхівці, які також приходили на Майдан.

Юрій ПЕКЕЛІС

Уперше я долучився, здається, 23 або 24 листопада, коли у нас біля зруйнованого кінотеатру «Україна» стояв намет. Валентина Крицак, херсонська активістка, яка вже давно воює проти бюрократії, за права людини і таке інше, поставила намет — як знак того, що ми підтримуємо європейську інтеграцію.

Тоді у мене була машина, і я заїхав просто до неї — запитати, чи потрібні їм люди, щоб уночі стояли. Тому що намет стояв цілодобово, і аби його різні неадекватні вночі не знесли, організували чергування. Я підїхав, вона сказала: «Так, звісно, в нас уночі нікому залишатися». Було холодно, і машина знадобилася — ми її поставили недалеко і трохи грілися в ній. Ну от, із цього все й почалося. Я там дві-три ночі стояв. Вночі проходила алкашня різна. Вони кидалися розбиратись і кричали: «Росія!.. Росія!..»

Ірина КЛЬОВАН, Ярослав ТЕРЕШКО

Ярослав. З 27 листопада ми були на Майдані вже разом. Спочатку, певний період, ходили просто як учасники, а потім ставали все активнішими і через деякий час почали брати участь в організації. Ірина вивільнила більше часу після навчання — відразу після університету бігла на координацію, організацію цього всього. До пізньої ночі працювала над цим, а потім практично до ранку їй доводилося сидіти і писати завдання, бо їх було справді багато. Спала дуже мало.

Молодь на херсонському Майдані. 24 листопада 2013 р.
(фото І. Антипенка)

А в мене тоді теж стало більше часу, оскільки мене звільнили. Я стажувався на програміста, повну свою зміну відпрацьовував і йшов на Майдан. Мені сказали: «Нам не потрібні активні люди», — і звільнили. Таким чином, у мене з'явилося більше часу, який я зміг віддати Майдану, прилучившись до організації. Потім активісти жартували: «Краще б вони тебе не чіпали, бо ти ще більше зробив від того».

Ось так ми починали на Майдані. Спочатку був такий... ми його називаємо першим етапом — коли молодь приходила просто гарно провести час, попротестувати з плакатами за Європу. Це був такий веселий період, коли ніхто нічого, в принципі, не боявся.

Ірина. Я роздруковувала листівки, там було «Прокиньтесь, приходьте». [...] Пригадую, як усі співали, малювали плакати... Є багато фотознімків, де малюнки розміщені просто на постаменті Леніна — ніхто навіть не думав його чіпати. На той час у нас була зовсім інша справа і тема.

Юрій ПЕКЕЛІС

З Херсона відправляли на київський Майдан тітушню. Ще перед 1 грудня був такий випадок... Ми підійшли до міськради — нам подзвонила людина, яка там жила, і сказала, що тут відправляють тітушню. Хоча тоді це була ще не тітушня, а просто бюджетники.

Ми пішли. Був журналіст Сергій Нікітенко, Валентина Крицак, здається, була, Ярик... усіх не пам'ятаю. Пішли і дуже класно порозмовляли з людиною, яку я й до цього знав, бо фотографією займався, — таким собі паном Рилєєвим. Скажу прямо, він — проститутка Партії регіонів, який для своєї вигоди слугував їм. Саме він відправляв тітушню в Київ автобусами. І коли я з ним розмовляв, то він розповідав, який класний Віктор Федорович, як він нас, Україну, веде у світле майбутнє, тобто «вперед до комунізму».

Валентина КРИЦАК

Ми вистояли 7 діб: з 22-го до 29-го стояли цілодобово. Було холодно, був сніг, мороз, люди змінювали одне одного, стояли. [...]

Збирали підписи. В нас був журнал-реєстр, у якому ми їх збирали. Херсонці підписувались, і 28-го числа ми Президенту відправили телеграму. Пригадую, що, здається, 1585 осіб підписалося — ті, хто проходив повз наш намет. Ми відправили телеграму Януковичу, але гарант не почув нас, і угоду зірвали. Тому ми не бачили сенсу стояти цілодобово, і 29-го я на Майдані в Херсоні про це сказала. Я запропонувала: нехай хто може, їде в Київ, а ті, хто не може, збираються тут на Майдані.

Юрій ПЕКЕЛІС

А потім, коли 30 листопада побили людей на київському Майдані, то, звісно, вийшло вже більше протестувальників. На той час у мене був фотоапарат, і я знімав усі акції. Я бачив, що абсолютно незнайомі люди прийшли на Майдан, на площу Свободи в Херсоні.

Були там і «Батьківщина», і «Свобода». Але я не партійна людина. Тобто прийшов туди не через те, що я в якійсь партії, а тому, що мені не подобалося, що в нас був Янукович, що у нас був мером регіонал Сальдо. У 2012 році я був спостерігачем на виборах, тобто намагався займати активну позицію, але самому... Ну що може одна людина? А тут вийшло багато. І я пам'ятаю перший наш марш після побиття 30 листопада, коли... десь тисячі півтори нас ішло. По вулиці йшли, співали Гімн, вигукували якісь кричалки проти Януковича... Тобто вийшли люди.

Хо́да майданівців вулицями Херсона 1 грудня 2013 р. (фото Ю. Пекеліса)

Айше МАМІНА

Звісно, ми всі засмутилися. Я, пам'ятаю, сиділа, дивилася телевизор і просто плакала, як бачила побитих людей, закритавлені обличчя і дітей, і старших. [...]

Я відразу відчула, що після цієї події Майдан перейшов зовсім на інший рівень. Перший тиждень він проходив спокійно. А тут ніби сам час перемкнувся на якийсь інший, тривожний відлік.

У перший тиждень, пам'ятаю, приходили жінки, і всі ми одне одного питали: «Ой, а ви, здається, з Помаранчевої революції? Ой, а ми вас пам'ятаємо. Ви, здається, були тоді?» Кажу: «Так-так, авжеж, я брала участь і в Помаранчевій». Перший тиждень була якась паралель — ми порівнювали цей Майдан із Помаранчевою, згадували ті події.

Звісно, після того, як сталося побиття, Помаранчева почала відходити. Вже відчувалося, що ці події розходяться історично, що це вже зовсім інший час, зовсім інша атмосфера протистояння.

І хочу сказати, що в грудні я вже розуміла, що це не просто так. Іноді, збираючи сумку, клала туди і паспорт. Думаю: «Мало що може трапитися... Якщо раптом нас закидають, як кошенят, в автозаки, то хоч із паспортом. Може, я якось виберуся і буду інших рятувати». [...] Ми ж усі чекали...

Провладний мітинг 6 грудня 2013 р. (фото most.ks.ua)

Ірина КЛЬОВАН, Ярослав ТЕРЕШКО

Ярослав. Спочатку виші не чинили якогось тиску на студентів, говорили: «Якщо не в навчальний час, то займайтеся чим хочете». Це вже пізніше вони почали тиснути.

Після того як у Києві побити студентів з 29 на 30 листопада, ті, хто виходив на Майдан раніше, стали побоюватися, що в Херсоні буде те саме. І я тоді дуже сильно здивувався, оскільки боявся, що людей вийде дуже мало. Але навпаки — вийшло багато. Люди були готові, що на них можуть напасти, та, попри це, вийшли голіруч і не боялись, що проти них поставлять людей тренуваних, озброєних. Хай навіть тоді силовіки були без вогнепальної, холодної зброї, та все ж зі зброєю.

Частина людей не вийшла, оскільки їм це було вже нецікаво — вони були на першому етапі, для них Майдан уже закінчився, оскільки було вже невесело, танці закінчилися, а починалося щось серйозне. Тоді й почалася більш важка й копітка робота в плані інформування суспільства, оскільки більшість телеканалів проводили доволі жорстку інформаційну політику і розповідали все, що завгодно, тільки не правду, багато чого замовчували.

Народне віче Херсонщини об'єднало всі Євромайдани області

Активісти Євромайдану Херсону, Нової Каховки, Каховки, Голі Пристані та Щорудиску і опозиціонери з міст і районних центрів області зібралися на Народне Віче Херсонщини, що проходило на центральній площі Херсону — площі Свободи.

Про це повідомляє прес-служба Херсонської обласної партійної організації «ВО «Батьківщина».

«На початку заходу представники українських православних церков відслужили молебень за учасників Євромайданів, як мирних протестуючих. Після цього голова Херсонської обласної партійної організації «ВО «Батьківщина» Володимир Мамозасов оголосив результати голосування за ухвалення з другої спроби звернення до Президента України депутатів Херсонської обласної ради, які фактично благословили силові дії влади. Учасники ходи зустріли привітання провладних депутатів виразками «Ганьба» - Йдеться у повідомленні. Учасники Віче прийняли резолюцію з чіткими вимогами покарати винних у кривавому побитті студентів, підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, відставка Уряду, розпуск

Хроніка подій у Херсоні

22.11. Мобілізація херсонців в підтримку євроінтеграційного курсу.

23.11. На площі Свободи встановлено перший інформаційний пункт.

24.11. На площі за ініціативи мітингуючих розпочалося виготовлення плакатів, транспарантів з лозунгами.

25.11. Перший виїзд добровольців з Херсону на Київський Майдан.

26.11. На Херсонському Євромайдані вперше заїздили телекамери. Ситуація, що склалася в країні, порушувала все ширше обговорення серед громади Херсона.

27.11. Чисельність бажаючих висловити свою думку зростає в рази.

28.11. Перша засова ходу херсонців вулицями міста.

29.11. Майдан стає значимим місцем для дискусій.

30.11. Нічне свавілля правоохоронців вивело обурених херсонців висказати протест проти незаконних дій правоохоронних органів. Зібрався великий мітинг.

1.12. 2000 тисяч херсонців прийняли участь в протестній ході проти кривого розгону студентів

Ще з початку Майдану, коли ми тільки співали, танцювали, малювали плакати, вже встановлювались якісь перші зв'язки з іншими містами та областями. Ми переписувалися з Полтавою, Черніговом, Чернівцями, Києвом. Тобто ми знаходили людей, а вони нас. Загалом я не знаю, як це відбувалося, просто це був такий великий інформаційний потік, і ми з ними обмінювались думками, новинами. Ми мали більш повну інформацію, аніж подавали на телеканалах, і взялися за те, щоб цю інформацію, цю правду донести до людей. Ми з Іриною працювали над бюлетнями «Євромайдан. Херсон», де викладали максимум інформації.

Бюлетень херсонського Майдану, що став виходити у грудні 2013 р.

Ірина. Намагалися подавати її дуже стисло, аби вона була зрозумілою. Ці бюлетні ми роздавали, просто ідучи ходюю. Деякі люди, звісно, від них відмовлялися, відхрещувалися, декому ми давали просто подивитися, дехто реально цікавився цією справою.

Отець Ігор ПЕТРЕНКО

Спочатку в мене було дуже обережне ставлення до Майдану. Мене ввели в оману хитрощі російських мас-медіа, зокрема їхні перекручування щодо ювенальної юстиції. Можна сказати, що я став жертвою цієї інформаційної війни, яку вони розпочали вже дуже давно. У мене троє дітей, і діти — болюче місце, як для будь-яких батьків. А після того, як беркутівці забивали студентів, моє ставлення змінилося, різко змінилося. Я став прихильником Майдану, я вийшов його підтримати. Тобто я вийшов проти свавілля влади.

Це був мій такий мирний протест. Я приєднався до інших учасників нашого Євромайдану в Херсоні. Нас було не дуже багато, жменька людей. Але я вже став таким, можна сказати, постійним учасником. Тобто на пальцях можна перелічити дні, коли мене не було, коли були якісь форс-мажорні обставини. З дітьми приходив, з дружиною, матушкою, сам, але був завжди на Майдані. Стежив за подіями постійно.

Отець Андрій КАЛИТА

Особисто для мене Майдан почався 1 грудня, коли я прийшов о восьмій годині до храму і, на свій подив, побачив там декількох людей. Це були люди, яких я знав, з якими ми спілкувалися і в храмі, й поза ним, люди, які займають таку патріотичну позицію. Вони стояли під храмом і плакали. І я не зрозумів, що відбувається. Запросив їх до себе, у свою маленьку келію, і ми почали спілкуватися.

Вони розповіли про події, що відбулися зі студентами в Києві. Там була мама одного зі студентів, яких побили. І на цей час, на восьму годину ранку, вона не мала інформації про те, де він є. Тобто він на зв'язок не виходив.

Я зібрав цих жіночок у церкві, ми стали перед вітварем і просто молилися. Молилися за студентів, за тих, кого міліція, «Беркут» у Києві розганяв. У церкві Інтернету нема, і хотілося зайти й почитати, дізнатися, що та як. Вони навіть поривалися вибігти у кафе, подивитися, що там, яка ситуація. Але ми звершили молитву. І з цього часу для мене почався Майдан.

Увечері 1 грудня ми вже зустрілися біля пам'ятника Леніну. Я не знаю, чи політичні партії організовували це, але ті люди, з якими я спілкувався, просто прийшли. Вони не знали, що буде, як буде, що робити...

Десь на 2–3-й день у нас на херсонському Майдані було вже кілька священиків, і ми завели таку духовну традицію, що Майдан завжди починався у нас молитвою. Там переважно були священики Київського патріархату.

Іван ФОМЕНКО

...Я був учасником і Податкового майдану — мабуть, щось воно в душі є бунтівне. І в мене є добрий товариш і кум Андрій, ми з ним тісно спілкуємося. І ми були з ним на Податковому майдані, брали в ньому активну участь від Херсона, і на Євромайдані також. Ми бажали, щоб Україна, нарешті, прийшла до Європи, тому що ми розуміємо: наше майбутнє — з Європою.

Коли розігнали студентів, по-звірячому їх побили, це, звісно, мене особисто дуже обурило. Я розумів, що треба щось робити. Тоді ми з Андрієм поїхали до Києва. Перше наше враження, коли ми прийшли на Майдан (хоча тоді ще було не дуже багато наметів) — звісно, дух піднісся, що там зібралися разом вільні люди. Я пам'ятаю, що потім ми ходили до МВС, на Богомольця, 10 (Геращенко ще з нами ходила), вимагали відставки Захарченка. Ми дуже великою колоною пішли. І по дорозі трапився такий випадок: в одному з будинків на балконі п'ятого поверху відчиняються двері, й дівчинка (а їй років, мабуть, дванадцять) кричить: «Слава Україні!» — і ця маса людей, там, може, тисяч десять нас ішло, не менше: «Героям слава!» Це так дух піднімало... [...]

В неділю поїхали додому, купили прапор України, і моя невістка Стефанія написала на ньому «Херсон» зі знаком оклику і намалювала зірочки Євросоюзу. Нам хотілося показати, що Херсон також є на Майдані. Ви знаєте, коли ми проїхали в метро, вийшли на Хрещатик, всі говорили: «Херсон! Нарешті приїхав Херсон!» Ми не очікували такої популярності. Нас усі обіймали, підходило дуже багато киян, пригадували: «А я жив у Херсоні. Звідкіля ви? З Цюрупинська?» Нам не давали проходу, по правді сказати. Було приємно. Приїжджаючи додому, ми закликали людей також їхати на київський Майдан. Дехто боявся, але я не засуджую нікого, це особиста справа кожного.

Павло ГАВРИШ

Так уже сталося, що волею долі ми, не думаючи про це, писали історію України — новітню. [...]

30 листопада 2013 року для нас стало тим рубежем, тією міткою, після якої події почали розвиватися дуже стрімко... Ми розуміли, що це не тільки громадянське протистояння, а й інформаційна війна, що йшла вже повним ходом. І, безумовно, багато людей, які приходили на Майдан, запитували: «А що відбувається? Чому так?» І намагалися разом знайти відповіді на питання. [...]

Наших майданівців, як ми кажемо, було до 50 осіб — не так уже й багато, як для Херсону. Але згодом були й сотні, й тисячі, і навіть декілька тисяч на Молитві за Україну — це було вже дещо пізніше. Ми проводили акції й тим показували, що Майдан — це не якась окрема група, яка хоче змін, а багато людей, які також цього прагнуть. Тому протягом листопада-грудня щодня після зборів ми проводили марші — десь після 8-ї вечора.

Ми йшли центральними вулицями міста й вигукували: «Херсон, вставай!» або «Слава Україні!», співали Гімн. Намагалися привертати увагу, щоб люди хоча б запитували: «Що сталося?» У листівках, заявах ми пояснювали, чому збираємося. Було дуже багато різних звернень, залежно від ситуації.

Ми зверталися і до громадськості, й до правоохоронних структур, і до військових, яких закликали, щоб усе-таки вони підтримували ідеї Євромайдану. Ми знали: якщо ми не будемо залучати до себе однодумців, то, відповідно, вони не знатимуть, що відбувається, як це все розуміти.

Ірина КЛЬОВАН, Ярослав ТЕРЕШКО

Ірина. Від 30 листопада, після того побиття, серед тих, хто вийшов, більшість були батьки цих дітей, просто люди старшого покоління, бо вони бачили, що серед побитих є діти. А студентів тоді трохи поменшало — вони вже побоялися.

Ярослав. Більшість студентів, із якими ми спілкувалися, говорили, що їм відверто стали «радити», щоб вони не ходили на Майдан: комусь погрожували, комусь розказували всілякі жахіття...

Наприклад, студентам Морської академії говорили, щоб вони не ходили на акції протесту херсонського Майдану, оскільки їх там поб'ють, заб'ють до смерті й мало що не з'їдять. Хто розумний, той просто сміявся, розказуючи про це, та були й такі, хто у це вірив. Потім ми з ними стояли, спілкувалися, а вони кажуть: «Так ви ж нормальні, адекватні люди, тут усе нормально. Що ж нам там розказували?..»

На когось тиснули дуже сильно. Були поодинокі випадки, коли доходило до повної ахінеї, і один чи два рази ми їздили до вишів. Станіслав Трошин, Денис Лошкарьов і я спілкувалися з адміністрацією, ввічливо спілкувалися, просили не тиснути на студентів. Десь це подіяло, десь ні, але потім доволі кумедно було слухати, як окремі викладачі говорили: «У нас немає жодних утисків, до нас ніхто не звертався». Ну, може, до них особисто ніхто і не звертався. Але в нас було доволі багато скарг щодо таких утисків.

У відповідь на закид очільника Херсонської ОДА М. Костяка, який заявив, що майданівці — нероби і «навіть будки собачої в своєму житті не збили», протестувальниками було проведено акцію «Збий будку». 14 грудня 2013 р. (фото І. Антипенка)

Віталій УРБАНСЬКИЙ

На 2 грудня ми взяли квитки на Київ. Нас було четверо. Я тоді, пам'ятаю, брав відпустку за власний рахунок, на дві зміни. Бігав по кабінетах, а мене запитували: «А навіщо воно? Що тобі треба?» Я їм усім: «Сімейні обставини, сімейні обставини...» Але все-таки відпросився, за власний рахунок. Бо розумів, що треба. Треба, бо це Україна, і вирішується її майбутнє.

Потім уже в Херсоні продовжив організацію Майдану, щоденну. Виставляли намети в центрі міста. Чергування було розподілено по два дні: два дні організовує «Свобода», наступні два — «Батьківщина», далі — громадський сектор і т.д.

Що передбачало таке чергування? Треба було дібрати на ці два дні відео з київського Майдану. Музика у нас була вже на флешці стандартна: гімн Євромайдану обов'язково, Гімн України... До вечора треба було прогуглити, що було в Києві, які виклали відео. Те все записати на флешку і ввечері людям показати. Плюс на мені була роль ведучого.

От мої побратими, херсонські свободівці, бували в Києві набагато частіше... Едуард Янович Бехарський взагалі звідти приїздив тільки щоб перевдягнутися, помитися, зайти на херсонський Майдан, розповісти, що і як відбувається в Києві, й знову одразу їхав туди...

Допомагали речами, збирали гроші на квитки для тих, хто хотів поїхати до Києва. Тобто зверталися до нас люди: «Хочемо поїхати в Київ». Ми: «Без питань». Через Інтернет дивилися на сайті Укрзалізниці, чи є квитки. На превеликий подив, квитків було вдосталь. І в останню ніч перед відправленням навіть додавали то 90, то 100 плацкартних місць.

Ми купували квитки, садовили людей на поїзд, давали їм речі, які інші люди в Київ хотіли передати. Вони побудуть там 3–4 дні й вертаються. Потім через певний час знову звертаються: «Хочемо поїхати». — «Нема питань».

Новий рік у мене був дуже цікавий. Я зустрів його у Києві на Майдані, серед багатомільйонного натовпу, у колі друзів з усієї України, однодумців. Дуже класно було, я ніколи не забуду зустріч 2014 року! Ми тоді 30-го числа виїхали з Херсону. Знову ж таки, я відпросився на роботу, сказав, що мені треба в село, до бабусі. Ну, я думаю, це така брехня — з благими намірами, якщо можна так сказати. Бо я намагався на роботі свою участь у Майдані сильно не афішувати, не політизуватися.

Вікторія КАРПОВА

Ви знаєте, мій Майдан почався з Києва. Чому? Тому що абсолютно випадково ще раніше я купила квитки на 23 листопада і поїхала у Київ провідувати родичів. Тому київський Євромайдан я бачила безпосередньо і була його учасницею. [...]

Коли я 4 грудня повернулася до Херсона, то застала Майдан десь із п'ятдесяти осіб. Це було таке коло людей, які, видно, вже не один день разом стояли. І наприкінці зібрання підійшла жінка... Як я згодом дізналася, керівник організації «Пліч-о-пліч». Вона усіх запросила разом із Марією Левківською бути присутніми на позачерговому засіданні Суворовської райради з приводу схвалення дій президента Януковича. Це було, мабуть, 5 грудня, а наступного ранку на 9-ту годину було призначено засідання.

Звісно, райрада проголосувала на підтримку Януковича. Крім Марії Левківської, в принципі, ніхто не виступав проти. Слово громаді головуючий не дав, тобто думка людей їх не цікавила.

Вже після голосування, по-моєму, взяв слово регіонал Найденко. Він, колишній афганець, виступив і сказав: «Я вас застерігаю від крові й смертей, тому що я пройшов Афган. Я пам'ятаю, як у спеку труни не зачинялися, тіла розпухали, ми не могли їх упакувати. Це страшно! І я вам передрікаю, що таке буде!»

Після цього я досить-таки голосно й агресивно йому сказала, що він відповідь за те, що сьогодні погрожує війною. Погрожує війною і смертями — що взагалі неприпустимо. Це серйозна, в принципі, погроза — якщо не буде по-нашому, то буде ось так. Після чого вийшов конфлікт.

Далі Найденко пішов таким шляхом: звернувся до Костяка, і вони буквально через день-два організували Антимайдан. Провели його на тому місці, де збирався Майдан. Був концерт з піснями, танцями, артистами і бюджетниками, яких туди звели... по-моєму, навіть морехідку — курсантів. Хтось там виходив і висловлював «свою думку» не на підтримку євроінтеграції. Обурені люди стояли через дорогу, а міліція охороняла, щоб не було провокацій.

Сергій ОБІДЕЦЬ

Стояли на Майдані наші хлопці та дівчата і кажуть: «Давайте створимо Автомайдан, буде-мо їздити містом, патрулювати, може, чимось допомагати самим собі. Щоб у нас були мобільні групи». — «Давайте!» — «У кого є машина?» — «В мене. В мене. В мене...» Отак вишикувалися і поїхали. Буквально за півгодини зібрався перший Автомайдан. Так само й другий.

А вже на третій потрапив і я — коли збиралися внизу, по Ушакова, на набережній. Коли я приїхав, там був Резнік, дядя Ваня. Ми з ним багато де побували, багато куди їздили. Він дуже

добра людина, безвідмовна, виручає нас час від часу. Трапиться якась халепа в дорозі: «Дядю Ваню, треба!..» — сів, поїхав, допоміг...

Ще на тому Автомайдані було багато хлопців і дівчат, підприємців, які сьогодні допомагають військовим. Нас тоді було машин 12–15. Своїх прапорів у нас не було. Був такий чоловік, Міша, він нам видавав ці прапори. Не було їх де купити. Начебто живемо в Україні, а прапор України купити було проблемою.

Це вже згодом почали з'являтися прапори, у кожного свій. Десь хтось пошив, десь хтось купив... Потім пішли прапорці, що ставляться на вікна, — вже легше. І отак щотижня в п'ятницю чи в четвер я починав усіх обдзвонювати — запрошувати на Автомайдан: «Приїжджайте, будь ласка, це нам усім треба!» Люди виїжджали.

Автопробіг на підтримку Євромайдану. 15 грудня 2013 р. (фото Ю. Пекеліса)

Отець Андрій КАЛИТА

Знаєте, не один раз від 2004 року я по оцій площі Свободи ходив, і в мене було постійне відчуття, що от щось буде. І десь підсвідомо, глибоко в душі, була туга за тим, що ми тоді чогось не доробили. Я кажу «ми», бо ми всі — і я теж, як священик і як громадянин, можливо, щось не доробив, тоді ми десь, можливо, розслабилися, думали, що це є така велика перемога. Але насправді виявилось, що це тільки привідкриті двері, за якими нас чекав іще один Майдан, чекала війна і все інше...

Я не раз у церкві на проповідях і в спілкуванні людям говорив, що ми так маємо Бога прославляти, так повинні Богові дякувати за те, що отримали Державу без жодного пострілу, без жодної краплі крові... І тепер я згадую це з болем, адже зараз уже не можу цього сказати. І ось коли почався херсонський Майдан, усі ці думки, вони спливали, знаєте, десь проводилися такі асоціації. [...]

Пам'ятаю нашу першу молитву, коли ще не було мікрофонів. Ми читали молитви — хтось чув, а хтось ні. Я тоді сам собі навіть дивувався і десь у душі радів. Я намагався читати молитву голосно, а людей було багато, і хтось стояв дуже далеко біля дороги, і люди молилися. Люди молилися, і це настільки... Знаєте, ширилася така радість духовна... У когось з'являлася на обличчі усмішка — від того, що ми разом, що ми єднаємося...

Кожен день на нашому херсонському Майдані був неповторний. Кожен день були якісь нові емоції, нові переживання, нові страхи. Що далі було від 1 грудня, то більше ускладнювалася ситуація. Приходило відчуття і розуміння того, що від нашої стійкості, наполегливості залежатиме, чи ми чогось досягнемо, а чи розійдемося, щоб потім знову через 10 років зійтися. Хоча другого такого шансу, мабуть, Небеса нам не подарували б.

Пам'ятаю нашу спільну молитву в переддень Святого Миколая, коли були отець Сергій Чудинович, отець Ігор Петренко, я. Було багато людей, і я десь, знаєте, картав себе, що недооцінив наш народ. Поясню, чому: після 2004 року, коли було розчарування, коли ми допомогли Ющенку стати президентом, а того, чого хотіли, не отримали, натомість зробили собі культ особистості, і пізніше через це були покарані. Тому що ми порушили заповіді: не слід нічому і нікому поклонятися, треба брати на себе відповідальність і працювати. А ми думали, що буде хороший президент і все зробить. Я просив у переддень Святого Миколая у Бога прощення, бо я особисто думав, що народ на Майдан ще років 25–30 не вийде.

Валентина КРИЦАК

...нас переслідували. Наприклад, у мене вдома вікна побили. А скільки разів стежили за мною... Я написала заяву в СБУ і в міліцію, вказувала конкретні факти: перше, друге, третє, як це відбувається. То вже там знали, що щось може бути, можуть напасти чи побити. Але не було... як би це сказати... навіть імітації розслідування. Нічого не було зроблено. Тому ми хочемо, щоби пройшла люстрація, повна — в міліції, в СБУ... [...]

Було напруження, тому що всі знали... з усіма активістами розправляться: одного побили, другому автівку пошкодили, третьому вікна розбили, четвертому ще щось. Кожен знав, що рано чи пізно вони свої щупальця будуть ще далі простягати. Тому ми були готові й знали, що в нас немає жодних варіантів...

Сергій ОБІДЕЦЬ

Особисто на Майдані в Києві мені не вдалося побувати, бо з перших днів пішло таке в Херсоні... Але душею я був у Києві. І дружина говорила: «Куди? А хто буде в Херсоні? Навіть не думайте!» Ми з моїм товаришем говорили. Я кажу йому: «Вова, ну що?» Він: «Тікаймо!» А дівчата: «Куди? Ви тут, у Херсоні, потрібні! А завтра Автомайдан, а завтра, не дай Бог, щось трапиться...»

А тоді вже люди почали вставати, підніматися. І мені пощастило — я очолив Автомайдан у Херсоні. Так сталося, що комусь треба було. І я, не замислюючись, кажу: «Так. Ми виїдемо, піднімемо патріотичний дух, поганяємо тітушок». Ми щонеділі збирали Автомайдан.

Спочатку ми ховалися зі своїми машинами, на центральну площу міста нас не пускали. Збиралися на набережній, біля готелю «Фрегат». Це потім ми стали «грізними, страшними», стали виїжджати на площу до облдержадміністрації.

Віталій УРБАНСЬКИЙ

29 грудня ми провели таку акцію: купили вінок, лампадки, у магазині канцтоварів знайшли портрет Януковича, намалювали на ньому чорним маркером товсту чорну стрічку, перевернули його і ввечері пішли на вулицю імені 295-ї Херсонської дивізії — там був офіс Партії регіонів.

Прийшли туди, поставили все як треба... на стіни скотчем наклеїли різні плакати, як толерантні, так і нетолерантні, бо Майдан був дуже різношерстний, і це добре, я вважаю.

Тоді в Херсоні інформаційно це дуже добре розкрутилося. Після того Партія регіонів познімала зі свого офісу всі розпізнавальні вивіски. Там потім вечорами ходили правоохоронці, стежили після тієї акції...

Айше МАМІНА

Антиконституційні закони 16 січня — це вже була друга точка відліку. І знову годинник став відраховувати зовсім інший час, в іншому темпі. Ніби у відповідь на ці закони у нас стали роздавати гумористичні листівки... Типу як один чоловік хотів поїхати з друзями в сауно, а по п'ять машин їздити було не можна. Ну й інші смішні випадки. Обов'язково має бути гумор, без гумору це було б неможливо пережити, адже постійно в такому стресі...

І звісно, ця знаменита пісня — «Вітя, чао!». Це було теж, так би мовити, джерелом нахнення для нас. І виявилось, її авторка — дівчинка молоденька — написала просто пророчу пісню. Кожен рядок її виявився пророчим.

Отець Ігор ПЕТРЕНКО

Це було 22 січня, коли вбили Нігояна... Коли впали перші жертви, то це було... був такий поштовх дуже сильний. І я вже рвався їхати у Київ. Матушка мене, звісно, стримувала. Каже: «Ні». Я їй: «Якщо не ми, то хто? І що нас очікує? Якщо таке вже є, то далі

ходу нема, треба йти до кінця». Але матушка каже: «Візьми благословіння у владика. Якщо владика благословить, тоді, — каже, — що ж... їдь».

Коли я подзвонив владичі, він саме був у Києві, там була зустріч у Філарета. Я йому: «Так і так, хочу їхати на Майдан». Він каже: «Там убивають людей, ви знаєте?» — «Знаю, тому і хочу їхати». Тоді він мені: «Ні, ви залишайтеся в Херсоні, розповідайте, піднімайте людей, підтримайте їх тут».

Я його послухався. І тоді почалася більш активна моя участь. Я став обдзвонювати всіх своїх знайомих, друзів, казав, що не можна залишатися байдужими, треба виходити, висловлювати свою громадянську позицію...

Міліція та провладні сили охороняють Херсонську ОДА від імовірного штурму майданівців. 24 січня 2014 р. (фото Ю. Пекеліса)

Юрій ПЕКЕЛІС

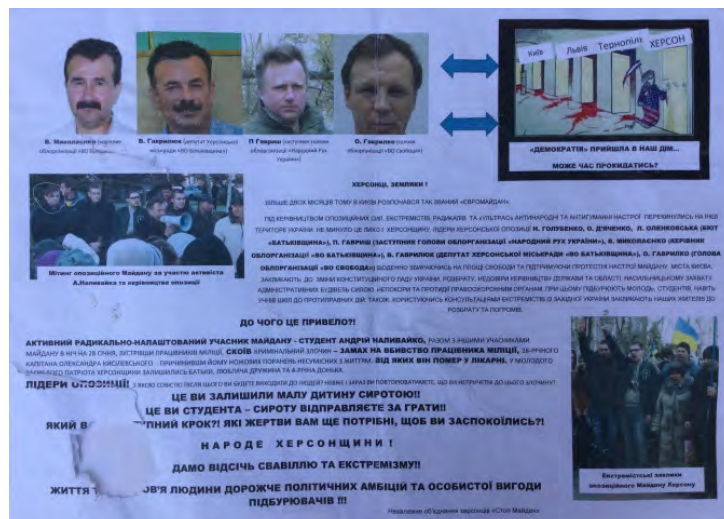
Із Херсона на Антимайдан у Київ відправляли тітушню — молодих хлопців спортивної зовнішності. Це вже була зима, хороша така, сніг був, пам'ятаю. Нам подзвонили, що знову за міськрадою якісь автобуси, якісь хлопці спортивного вигляду. Першого разу вони навіть гармоніста із собою везли, теж спортивного.

Ми всі побігли за міськраду. Прибігаємо... А у мене фотоапарат постійно із собою був, і я почав їх знімати — підходив близько, відступав далі. Їм це чомусь не дуже сподобалося. Один підійшов, і ми почали розмовляти з ним. Я йому пояснював, що от ви їдете, зараз вам 100-200-300 гривень заплатять, а за час правління Януковича у вас уже вкрали тисячі. Казав йому, що не треба їхати, і таке інше. Я стояв з ними, розмовляв, а ззаду підбігає хтось (там багато людей було)... потягнули мене по снігу, метрів два, забрали фотоапарат і побігли.

Я встав, подзвонив у міліцію, а тим, хто нападав на мене, пояснив, що фотоапарат коштує недешево, тому це буде навіть не дрібне хуліганство, а хуліганство, за яке можна відповісти. Вони повернули фотоапарат, але вийняли з нього картки. Я їм: «Віддайте». Вони: «Скільки коштують картки?» Я кажу: «Ну, одна — гривень двісті п'ятдесят». А там дві картки було. Вони подумали-подумали, потім почухали потилиці й кажуть: «Давай ми тобі повернемо картки, але ти видалиш фото». Я кажу: «Добре, обіцяю, що видаю». Я справді видавав.

Приїхали міліціанти. Я їм сказав, що на мене напала людина, яка була у цьому автобусі. Там був помічник Костяка, звали його, здається Артем Шевченко. Я його так, по місту, просто знаю — він із «Молодих регіонів». Підійшов він, поговорив щось із міліцією. Автобуси починають від'їжджати... А в мене тоді основна мета була, не щоби нападника арештували (я розумів, що коли напишу заяву, то вона покладеться в шухлядку і все, про неї забудуть). Просто таким чином можна було затримати автобуси, щоб вони не їхали.

Автобуси починають від'їжджати, я кажу міліціантам: «Чому ви їх не затримуєте? Там же людина, яка на мене напала». Вони кажуть: «Ми не ДАІшники, ми не можемо зупиняти». І автобуси поїхали на Київ, а я пішов у райвідділок, писати заяву.

Публікація в газеті «Гривна» від 30 січня 2014 р. про вбивство міліціонера у м. Херсоні та плакат, у якому студент-майданівець А. Наливайко звинувачується у цьому злочині, а активісти Майдану — в його організації

Зі спільної заяви консультативно-дорадчої ради з питань забезпечення діяльності місцевого самоврядування, Херсонського регіонального відділення асоціації сільських, селищних рад, ради сільських, селищних голів при голові Херсонської обласної ради від 2 лютого 2014 р.

Органи місцевого самоврядування Херсонщини не можуть залишатися осторонь, коли екстремістськими силами грубо зневажається законодавство, ставиться під загрозу цілісність нашої держави.

Місцеві ради Херсонської області у своїй діяльності завжди дотримувалися Конституції і законів України. Ми й надалі керуватимемося чинним законодавством України, не дивлячись ні на які провокації. [...]

Органи місцевого самоврядування, які представляють громаду Херсонщини, ніколи не визнають і, тим більше, не підпорядковуватимуться будь-яким спонтанно і протизаконно сформованим утворенням, що добиваються узурпації влади, на які б повноваження вони не претендували і які б гучні назви вони на себе не приміряли.

Ми, керуючись інтересами громадян області, визнаємо легітимною тільки ту владу, яку обрав народ, згідно з демократичними нормами, визначеними у вітчизняному законодавстві та визнаними світовою спільнотою такими, що відповідають принципам народовладдя.

Звертаємося до місцевих рад усіх рівнів із закликом підтримати курс на збереження конституційного ладу та законності в країні, дати свою оцінку проявам екстремізму та беззаконня.

Ми кажемо — «ні» політичному екстремізму.

Херсонщина за стабільність та порядок.

(Офіційний сайт Херсонської обласної ради:
oblrada.kpces.ks.ua/index.php?id=10007&event=details&news=2689)

Отець Ігор ПЕТРЕНКО

...Я зіздзвонився зі своїм братом із Нової Каховки. А там так... Люди були патріотично налаштовані, але ніяк не висловлювали свої думки, була тиша. Тобто місто, громадяни ніяк не висловлювали свого ставлення, свої позиції, тільки по телефону, на дивані. І я кажу братові: «Давайте відслужимо панахиду по загиблих, на 9-й день». — «Добре, — відповідає і питає: «Ти приїдеш?» — «Обов'язково». У них там є автокефальна церква, і мене запросили туди. Я дав згоду, але кажу: «Давай, щоб усе було як годиться. З Інтернету треба роздрукувати фотографії тих, хто загинув, написати їхні імена, і ми за них помолимося, відслужимо панахиду».

Мабуть, по телефону вони всіх скликали, не знаю... але більше ста осіб прийшло. А для Нової Каховки це була вже... подія! Про панахиду прознали тітушки, приїхав «Беркут», ВВ-шники зі щитами. А ми зустрілися біля Новокаховського міськвиконкому, там тоді ідол Леніна стояв.

Коли зібралася громада, підійшов отець Миколай, їхній автокефальний священник. Ми з ним уже були знайомі, привіталися, а він і каже: «Давайте не тут, відійдемо до пам'ятника Шевченку». Бо комуністи, регіонали, представники Московського патріархату почали щось кричати. І ми стали у колону і відійшли. Це така була хода, організована.

Відійшли до пам'ятника Шевченку, це було недалечко. Там стояла міліція, оточила, всі чекали, що ж далі. Тітушки були вже наготові. Але ми на провокації не піддавалися, відслужили панахиду по загиблих, помолилися за мир і злагоду в державі, поспілкувалися — і місто вже прокинулося.

Після того я поїхав додому і вже з телефонного дзвінка дізнався, що в Херсоні також був мітинг — більше тисячі людей зібралось, пройшли ходою, перекиривши рух по Ушакова аж до центрального залізничного вокзалу, і повернулися назад. Це була вже подія, це справді вражаюче для Херсона.

Сергій ОБІДЕЦЬ

Неділя в мене перестала бути вихідним днем. Щонеділі ми встаємо о 10-й (а в мене і малі діти, й трохи старші): «Що, на Автомайдан?» — «На Автомайдан!» І так щотижня. І за останній рік якось такого вихідного в неділю немає — Автомайдан. [...]

...Десь якісь гени козацькі, мабуть, залишилися. Мабуть, відчули, що це наше і що на своїй землі ми маємо право відстоювати своє право сказати, зробити. Вони саме і пробудилися. Як людину можна змусити щось робити добре? Чи робити те, чого вона не вміє або не хоче робити? Це десь там. Недодушили за радянської влади наші гени козацькі.... Та вони просто не знали, з ким мають справу.

Юрій ПЕКЕЛІС

Майдан для мене був клаптиком свободи, клаптиком іншої України. Я 32 роки розмовляв російською, у мене трійка в атестаті стоїть з української мови, та повернувшись з Майдану, я почав потроху розмовляти українською. На роботі мене спочатку називали «Азірів», тому що це виходило дуже... Зараз мені вже легше спілкуватися українською, ніж російською. От таке от перетворення. Часом мене запитують, з якої я області. Я кажу: «З Херсонської, корінний херсонець». Доводиться іноді й паспорт показувати.

Що далі відбувалося? Стали кожного дня збиратися на Майдані, випускали бюлетень херсонського Майдану, розповсюджували його на ринках, ходили серед людей. На жаль, ТРК «Скіфія» зайняла провладну позицію, її репортери не приходили на Майдан, «ВТВ» також. Цими каналами керувала тодішня влада, і вони зовсім не прагнули висвітлювати щось, спрямоване проти цієї влади. Зате класно висвітлювали події Антимайдану.

Тому єдиним джерелом інформації про Майдан були соціальні мережі. Спочатку створили групу Вконтакті, а потім і у Фейсбуці. Група Вконтакті буквально за період революції роз-

рослася до двох з половиною тисяч. Тому що люди цікавилися інформацією, і саме звіди можна було її отримати.

Другим джерелом було, звісно, «сарафанне радіо», а третім... Намагалися наліпки робити, розклеювати десь на ринку вночі (іноді вранці їх зривали люди, які прибирали ринки). Або просто ходили з рук у руки передавали.

Мої друзі, з якими я тоді познайомився, дуже сміялися з мене: я за національністю єврей, херсонець, 32 роки розмовляв російською... І от одна жіночка мені сказала: «Знаю я вас таких. Ви — культурний львівський бандерівець». Цю жіночку я бачив пізніше на Антимайдані, у «клітці» — за міліцейським пересувним парканом, яким огороджували ті мітинги.

Айше МАМІНА

Я кримська татарка, народилася в 1959-му. Загалом ми, моє покоління, народжені де завгодно: в Середній Азії, на Кавказі, хтось у Росії, але тільки не в Криму. Бачте, як радянська система вчинила з моїм народом.

Акція під стінами ОДТРК «Скіфія» з вимогою правдиво висвітлювати події. 13 лютого 2014 р. (фото Ю. Пекеліса)

Виктор Пелых принял участие в Крымском форуме

В среду в Ливадийском дворце Ялты прошел Всеукраинский форум представителей 18 регионов Украины, кроме западных областей и Киева. Об этом сообщили в пресс-службе парламента Крыма.

В форуме приняли участие делегации Верховного Совета АРК, Киевского, Луганского, Кировоградского, Днепропетровского, Харьковського, Донецкого, Житомирского, Запорожского, Закарпатского, Ивано-Франковского, Львовського, Ровенського, Тернопольського, Черновицкого, Винницкого областних советов и Киевского городского совета. Премьер Крыма Анатолий Мо-

сказал Анатолий Могишев.

Он подчеркнул, что если ситуация в стране будет развиваться нелегитимным путем, «регионы должны будут дать адекватную оценку этим событиям, принять более жесткие решения по установлению конституционного порядка в стране».

По результатам работы форума было принято заявление.

«Наше общее мнение: выход из процесса общественного распада, возникшего в эти несколько месяцев и усугубляющегося с каждым днем, требует как сиюминутных конкретных действий, так и незамедлительного формирования стратегии общественного переустройства в Украине», — говорится в нем.

Для этого, по мнению местных представителей, необходима «децентрализация власти», то есть «перераспределение властных полномочий между государственными органами управления и

Голова Херсонської обласної ради В. Пелих узяв участь у Всеукраїнському форумі представників обласних рад та Верховної Ради АР Крим, що відбувся у Ялті 12 лютого 2014 р.

(Наддніпрянська правда від 13 лютого 2014 р.)

Під час перебудови стали писати про нашу історію. Мій батько, до речі, у 1987 році брав участь у подіях в Москві на Червоній площі. Тоді там уперше привселюдно заговорили про кримських татар. З тих пір у мене виникло оце прагнення... Ми бачили, що Радянський Союз — це не та система, не та країна, у якій ми хотіли б жити. І що треба щось змінювати. Тому якийсь бунтівний елемент був присутній у багатьох кримських татар.

У середині 90-х я вступила до Народного Руху України. Всіма силами підтримувала розвиток демократії в Україні, брала участь у Помаранчевій революції. І коли був Євромайдан, я брала мікрофон і виступала. І не просто як мешканка Херсона, а як представниця кримськотатарського народу. Я говорила, що ми, татари, підтримуємо євроінтеграцію і хочемо жити в Європі, і навпаки, не хочемо жити

у різних митних союзах. Я бачу, що майбутнє і України, і кримськотатарського народу в Європі, що там ми зможемо досягти іншого рівня розвитку.

Отець Ігор ПЕТРЕНКО

Коли вже 18 лютого були великі жертви на Грушевського — розстрілювали людей, коли вони пішли до Верховної Ради ходою, Янукович видав указ, що 20 лютого буде день жалоби. А 19-го ми збиралися на нашому херсонському Майдані, біля облдержадміністрації. І коли я приїхав туди, то проходив повз Антимайдан. А там стоять працівники освіти — ті, хто навчає наших дітей. Їх загнали, вони стоять за загородою, і музика лунає танцювальна, дуже все весело... Співають, мало не танцюють. Це дуже... на тлі усіх тих подій це було дуже боляче.

І ми поїхали у Київ: я, отець Сергій Чудинович, отець Віктор Нанівський. Виїхали. Туман густий, їхати швидко не можна. Зразу за Николаєвом, десь у Новій Одесі, зустрічаємо автобус із тітушками. Вони повиходили, «под шофе», і зразу купувати горілку. А отець Сергій вийшов до них «на розвідку». Вони до нього російською: «А куда вы едете? Что, в Киев? А вы не боитесь? Мы там этим майданутым сейчас покажем...» Ну, ми тихенько далі поїхали.

На заправці зупинилися, сходити в туалет, кави попоти, кажемо: «Там за нами їде автобус із тітушками». Працівники заправки: «Господи, це ж кошмар! Тут уже зупинявся заправлятися автобус із тітушками, 40 чоловік вивалили: той п'є, той за колонкою колеться, ті крадуть... Страхіття. Поки вони заправилися й поїхали, це був жах».

Доїжджаємо до селища Подібне, за Уманню. Дивимося — дим. Підїжджаємо ближче, бачимо: перегорожа, барикади, дим, український прапор жовто-блакитний, і люди стоять з битами, в касках, у броніках. Ми зупинилися: «Слава Україні!» — «Героям слава!»

Бачимо — попереду автобус згорілий, «Неоплан». Питаємо, що сталося. Вони кажуть, що зупинили цей автобус із тітушками й ВВ-шниками. А машина, яка супроводжувала автобус,

20 лютого 2014 р. Херсонський Майдан

якийсь джип, переїхав їхнього односельця-активіста, йому десь 40 років було. Так переїхав, що навіть голова, вибачте, відлетіла. Це вони розказують. Тому вони й спалили цього автобуса. Тобто джип утік, вони автобус зупинили, вивели ВВ-шників, військових посадили на маршрутки і відрядили назад, тітушок відправили додому пішки, а їхнє спорядження позабирали.

Цим людям ми сказали, що там ще їдуть автобуси з тітушками — ми два автобуси по дорозі зустріли. Вони все зрозуміли, і ми поїхали далі.

Приїхали у Київ десь на початку дев'ятої. Ми йшли по вулиці Володимирській і спустилися вниз, на Майдан. І побачили той дух Майдану: жодного п'яного, люди адекватні, зі світлими очима, люди просять благословення і йдуть працювати...

Ми зайшли у херсонський намет, він був від УДАРу. Прочитали молитву, благословили. Зайшли в полтавський намет. Там також люди підходили, ми за них молилися, благословляли. Нас потім погукали у головпоштамт — па-нахиду відслужити, відспівати загиблого Андрія, з-піді Львова.

Кожен, хто підходив, попереджав: «Батюшко, акуратно, працює снайпер. Будьте

обережні, бо ви — гарна мішень». Вони нас захищали. Потім біля «Макдональдса» ми побачили п'ятьох убитих людей.

Піднялися до Михайлівського собору. Там був осередок волонтерів. Зайшли у собор, там благословляли поранених, молилися за них. І там я побачив ще 13 чоловік загиблих. Усього 19 за півтори години. Це дуже тяжко. Молодих, світлих людей. Дуже тяжко...

Отець Андрій КАЛИТА

Коли почалися трагічні події на київському Майдані, коли 20 лютого почали розстрілювати... Пам'ятаю вечір, година 5-та. Багато людей було... не знаю, як порахувати... думаю, до трьох тисяч було. Читалося по людях, по їхніх очах — то був біль, тому що гинуть хлопці, пішли жертви.

Я йшов із церкви на Майдан і проходив через військовий провулок, уздовж облдержадміністрації. Побачив багатьох солдат, які там стояли, міліцію, «Беркут», людей, яких я знав особисто, яким я хрестив дітей, яких я вінчав. Вони стояли там, а я йшов на Майдан. Один полковник до мене підійшов і каже: «Отець Андрій, у нас є команда стріляти». І він підійшов з таким питанням: «Що ми будемо робити? Що буде сьогодні у нас, у Херсоні?». Я кажу: «Не знаю».

Я дивився в очі тим хлопцям, які стояли з автоматами: хтось в оточенні, багато всередині — й дивилися крізь заґратовані вікна. І коли я йшов від адміністрації до Майдану, метрів 15 там було, я просив Бога, аби дав щось таке сьогодні зробити, щоб на херсонському Майдані не було крові, щоб не було жертв, і водночас аби ми могли щось таке зробити, щоби люди відчували духовне єднання.

Я підійшов до мікрофона, ми почитали молитву, ми молилися за тих хлопців, які загинули, і ось тоді в мене виник задум. Хтось приніс свічки — щоб згадати жертви на Майдані, свічок було багато — кілька ящиків, і мій диякон також мав пачку церковних свічок, і ось тоді в мене виникла думка. Я, звертаючись до людей, пригадав, як Ісус Навин брав місто Єрихон, і запропонував: «Давайте ми зараз обійдемо нашу адміністрацію, обійдемо апеляційний суд — по колу, з запаленими свічками». Але я дуже просив, щоб не було жодного викрику, жодного нецензурного слова, не дай Бог, щоб хтось каміння кидав.

У той момент, коли я сказав, що ми підемо на адміністрацію, до мене підбігло кілька міліціонерів. Ну, люди військові розуміють усе по-своєму: якщо йдемо — значить, будемо штурмувати. Вони сказали, що у них є команда стріляти, і навіть один показав мені пальцем, де були снайпери. Я їм сказав: «Я обіцяю, що жодного викрику не буде, жоден камінь не полетить у ваші вікна», — а потім думаю: «О Боже, дві з половиною тисячі людей! Хто його знає, хто цей камінь кине? А може, вони його самі кинуть?» Але знаєте, цей страх відійшов, і я сказав міліціонерам, аби вони пішли й передали всім, хто там є, що ми пройдемо мирною ходою, що ми будемо молитися, і це Благословення від нас піде і на них.

Було кілька людей, які до мене підходили і навіть кричали, що нам не треба ходи, ми хочемо брати каміння і кидати. Я запропонував тим людям: нехай беруть каміння і йдуть зараз,

Паминальна хода учасників Майдану навколо приміщення Херсонської ОДА 20 лютого 2014 р. (фото І. Антипенка)

кинуть і повертаються, а ми потім підемо. Я їм сказав: «Ви кинете, але вас тут не буде, ви через 5 хвилин будете сидіти в підвалі й пити чай, а ті люди, які прийшли не на провокацію, а на мирне зібрання, постраждають». І ви знаєте, мені вдалося їх утихомирити.

Слава Богу, що все вдалося. І я пам'ятаю, коли ми запалили ті свічечки і пішли... Коли ця хода пішла, переляк міліціонерів був дуже великий, тому що дві з половиною тисячі — це великий натовп. Я йшов попереду. Коли проходили повз адміністрацію, на першому поверсі світло було увімкнене, то я бачив, як кілька міліціонерів відверталися від вікна і хрестилися. Тобто їм було, можливо, соромно показати, і вони боком ставали й хрестилися. Вони про щось також просили. Я думаю, вони теж просили Бога, щоб усе пройшло спокійно, щоб не було нічого недоброго.

Ми обійшли будівлю адміністрації, апеляційний суд, і коли зрівнялися вже з лівим крилом, то до правого крила ще тільки хвіст цієї колони заходив, тобто ми практично адміністрацію взяли в коло, таке енергетичне духовне коло з запаленими свічками, у якому всі йшли і молилися.

Після того ми знову стали біля свого намету, звершили молитву і проспівали Гімн України. І знаєте, це тоді особисто мене настільки зарядило і показало, що ми насправді, будучи всі разом, можемо дуже багато зробити, дуже.

Валентина КРИЦАК

...Я на Грушевського саме була, і ми швидко піднімали барикаду. Там була така основна барикада — та, яку вони залишили, дуже-дуже якісна. А ми її швидко піднімали, розбирали бруківку і докладали ще, ще каміння. Мені тоді телефонували зі штабу Самооборони і казали, щоб відводили людей за периметр Майдану, бо через 40 хвилин ми там усі у крові будемо плавати. А я кажу: «Один Господь Бог знає, хто буде плавати, хто не буде, а ми не відійдемо. Не відійдемо і все».

І ми ще швидше почали піднімати барикаду. У ті 40 хвилин усе аж дзвеніло від тієї тиші. Хоч камінь клацає, але та тиша така... Ми не знали, чи вони підуть, чи ні. Телефонували тоді багатьом, інших також переконували: «Якщо ви не відійдете, на Грушевського буде братська могила». Не відійшли. А потім усе нормально закінчилося.

Після того, як звели барикаду, наступне, що ми зробили — створили кухню, просто там, на Грушевського. Чай, каву розливали. Ми трималися там кілька днів, по-моєму, до 28-го ми там стояли оцією кухнею.

У п'ятницю, коли політикам дали час до 10-ї години ранку, ми тоді всі в Українському домі... я пам'ятаю чергу, таку велику чергу. Знаєте куди? В душові кабінки. Всі пішли купатися. Нам видавали зі складу мило, мочалки, рушники. А один хлопець, який стояв на видачі, дає дівчатам б/у-шні рушники (а там були й нові). Я повертаюся (мене чомусь це зачепило) і кажу: «Чого ви не даєте нові?» І він: «Так, так, візьміть».

Люди хотіли змити оту всю кіптяву із себе. Усі були в сажі, закіптюжені. Там кожен день не було можливості купатися. Чому ми раз на кілька днів їздили у Херсон? Щоб не напружувати київських. То ми так витримуємо, скільки витримуємо, а тоді їдемо додому, щоб викупатися по-людськи.

І ми стояли в ту ніч... Десь моя черга в душ підійшла вже близько 12-ї години. Ми покупалися. І всі мовчали. Всі знали, що треба просто купатися... ну, про всяк випадок, щоб чистими бути. А потім, слава Богу, зранку політики зуміли-таки домовитися, і братську могилу знову Бог відвів.

Прапор український у крові й неволі.
Так не можна жити у хорошій долі.
Люди наші гинуть на майдані.
СНАЙПЕР!
Схаменись ти вчасно, бо біди напросиш у своїй тій владі.
Люди там виходять не за гроші тощо,
А вони виходять за твою же долю.
Хай ти схаменешся, що раніш, то краще,
Бо біди напросиш і собі, й синам ще.

Лютий 2014 р.,

Олександра Федченко, 10 років

Вікторія КАРПОВА

Ми встигли взяти участь у знятті голови облради, організувати самооборону, встигли показати, що в Херсонську область вторгтися не можна, що її охороняють і дадуть відсіч.

Неодноразово підходили з ТРК «Скіфія» і брали у мене інтерв'ю. Я говорила, що у нас буде партизанський рух, у нас жодному загарбникові комфортно не буде. У нас таке місто — п'ятдесят на п'ятдесят, і не можна сказати однозначно, воно сепаратистське чи патріотичне.

Бувало, заходиш у магазин, а там щось питають, щось обговорюють. Це просто продавці, просто люди, які десь працюють, з якими є контакт. Я від них бачу тільки співчуття і привітність. Повинна сказати, що Майдан був не тільки інтернаціональним. Я завжди говорила, що люди діляться не за національною або релігійною ознакою, а за соціальною. У своїй соціальній верстві люди не дадуть пропасти своїм, ким би вони не були. І ми маємо об'єднуватися, ми, прості люди, повинні об'єднатися і не дати себе скривдити. І ось це об'єднання різних соціальних прошарків я бачила тільки на Майдані.

Павло ГАВРИШ

Був такий випадок... Коли, пам'ятаєте, в різних областях захоплювали облдержадміністрації, громили? І в нас також були деякі ініціативні: «Це можна зробити. Чому ви цього не робите?» Але у тих областях потужність Майдану обчислювалася в тисячах, а в нас — у десятках людей. Тому, з огляду на кількісний аспект, це було безглуздо робити.

До того ж ці будівлі є державними. Тобто потім за гроші тих самих платників податків ми повинні були б їх відновлювати. Результат навряд чи був би позитивний, негативу було б більше. Тому ми інколи, і я особисто, говорили: «Якщо ви вважаєте, що можете це зробити з такою кількістю людей, робіть, будь ласка, але відповідальність несете ви». Запал моментально згасав: «А чому не ви?» — «Ви ж хочете це робити!» Ось такі люди, як то кажуть, збоку були.

Віталій УРБАНСЬКИЙ

22 лютого впав кривавий ідол у Херсоні. Ми давно до цього йшли, бо була в цьому якась суперечність: площа має назву Свободи, а стоїть на ній Ленін — людина, яка знищувала українську свободу. І одним із логічних завершень, я наголошую, одним із логічних завершень Революції Гідності в Херсоні було повалення вождя тоталітаризму Ілліча Леніна. Я пригадую,

що тоді зібралось дуже багато людей, десь близько 5 тисяч, може, трохи менше. Було дуже багато журналістів, священників.

Зібралися ми в обід, це була субота. І у всіх була думка, що він має впасти. Тоді священники збирали гроші на техніку, на трос, щоб це здійснити. Ми, свободівці, висловились категорично: він має сьогодні впасти, будь-що. Жодних звернень до міської ради, наприклад, з вимогою дати тиждень на демонтаж — ми скандували: «Сьогодні! Сьогодні!»

Зібрали гроші, транспорт був. Прийшли комуністи, Катерина Самойлик, приїхали накачані молоді люди. До речі, серед них були хлопці не української зовнішності, кавказької. Ми по периметру стали навколо ідола міцним ланцюгом, не пускаючи туди комуністів і тих, хто був проти. Були сутички. Пам'ятаю, Руслану Старчеусу порвали куртку, він так добряче отримав по плечу. Ну, вистояли...

Пам'ятаю, як уже Ленін падав... А у нас є Надя Дубіна — це дівчина, яка очолює комсомол у Херсоні... як вона там стрибала під того Леніна. Ми удвох з іншим чоловіком ледь її відтягли, намагалися заспокоїти: «Ну, зараз упаде, не дай Бог, тебе зачепить...»

Наступного дня в Цюрупинськ поїхали, там зняли Леніна... Нова Каховка... У Голій Пристані дали термін. Там через деякий час міська влада цивілізованим шляхом його зняла...

Сутічки 23 лютого 2014 р. біля поваленого Леніна (фото sensor.net.ua)

Айше МАМІНА

Це були перші субота-неділя після подій у Криму. У нас на Майдані була тоді масова акція протесту. Тоді навіть моя мама пішла, і теж здивувалася: ціле море людей — від Виставкового залу до «Фокстроту» і від кінотеатру «Україна» до облдержадміністрації — вся ця площа була заповнена людьми з українськими прапорами, і всі вигукували: «Путін, геть!» Це було море людей, проукраїнське, антипутінське, проти окупації.

Море людей. Це, звісно, було відчуття не те що кульмінації, а, можна сказати, якогось моменту істини для Херсона. Тому що на Майдані так багато людей не з'являлося. Але у вирішальний момент багато людей відчули небезпеку для України, для нашої Херсонщини.

Я коли прибігла, сепаратисти встигли пробитися до основного прапора на облдержадміністрації, але вони його не дістали. А до прапора на Виставковому залі вони все-таки прорвалися і там почепили російський. Але він протримався буквально десять хвилин — наші хлопці побігли... Перший раз мені просто перед очима блиснув зловісний триколор.

Наш мітинг на площі Свободи вже закінчувався, і раптом нам кажуть: «Будь ласка, друзі, панове, не розходьтєся. Бо є інформація, що від залізничного вокзалу йде колона, людей сто триста. Йдуть у наш бік». Звісно, ми всі залишилися. Трохи постояли, бачимо — з'явилися, між ЦУМом, у проході. І знову блиснув триколор. Вони несли свій колорадський смугастий прапор, а також червоний. Попереду йдуть троє, а за ними ціла колона.

Я так думаю, що вони, мабуть, хотіли прийти на нашу площу Свободи і там помітингувати, але зась їм. Вони бачать — море людей, жовто-блакитні стрічки, прапорці... Я так думаю, вони цього не очікували, думали... А ми їм кричимо хто що: «Ганьба! Путін, геть! Ідьте в Росію!» І вони так проходять, проходять далі...

Сергій ОБІДЕЦЬ

Коли пішла агресія з боку Росії, коли вже Крим анексували, щоб не було дуже страшно і сумно, як то кажуть, тут, на Херсонщині, серед Автомайдану і серед пішого Майдану знайомі хлопці, друзі заснували громадську організацію «Щит кордону». Оскільки ми вже допомагали військовим, мали зв'язки з прикордонниками, вони нам пропонували, щоб ми зареєструвалися під їхньою егідою, всіляко сприяли нам, надавали місце для тренувань. Ми готувалися, нас навчали, що робити, коли буде страшно.

Інколи нас долучають правоохоронні органи до масових заходів, концертів... Якщо вони бачать, що у них не вистачає сил, дають нам певну ділянку і кажуть: «Патрулюйте тут, пильнуйте!»

Були виїзди Автомайдану з прикордонниками. Коли була загроза розвідувально-диверсійних груп з боку Криму, прикордонники залучали наших хлопців під виглядом відпочивальників, рибалок нести чергування в місцях, де був ризик проходження цих РДГ — у Скадовському районі, у селах Залізний Порт, Хорли. До Чонгару виїжджали, на Арабатській стрілці були наші хлопці...

Проросійський мітинг 1 березня 2014 р. (фото khersonline.net)

Вікторія КАРПОВА

Революція — вона в головах. І я завжди говорила, що свобода — це насамперед свобода від страху. Тому що саме страх диктує нам залежність від своїх бажань. Щойно ми позбудемося залежності від якихось бажань і від страху, ми станемо вільними людьми. Свободу нам ніхто не подарує — ні президент, ні війна, ні революція. Вона у свідомості людей. І ця свідомість почала змінюватися, і мені хочеться, щоб ці зміни відбувалися, щоб люди повірили в себе.

Мої родичі, які живуть у Каланчацькому районі, у 2004–2005 роках говорили: «Це поляки змогли. А що ми? Ми не зможемо. Нам ось Янукович — і все». Сьогодні вони так не думають. Я вважаю, що це дуже великий крок за 10 років, які пройшли від Помаранчевої революції, — зокрема для моїх родичів, які

сиділи в селі й мислили собі так. Гарно сказано: «Вбий у собі Януковича». І за 10 років усі ці події комусь відкрили очі, пробудили чиясь свідомість.

Валентина КРИЦАК

...Те зло — Янукович — утекло, але з'явилася в Україні інша проблема — анексія Криму. Був план наступною взяти Херсонську область. І коли російські війська стали на кордоні з Херсонщиною, ми свою громадянську позицію проявили, ставши за спинами військових. Це Чонгар, Стрілкове...

Ми за спинами у військових стали, щоб їм не заважати, але допомогти у разі чого. Якби хтось із колабораціоністів-генералів дав команду відступати, ми перекрили б дорогу і показали, що громада Херсона, Херсонщина не хоче сюди нікого, ніяких окупантів. Ми були готові перекрити дорогу отим банером чотириметровим, що в центрі міста: «Херсон — одна єдина соборна Україна, душу й тіло ми вкладаємо у нашу свободу».

Ми три місяці в такому режимі жили: цілодобово там стояли у наметах, брали у військових заявки про потреби, виставляли у соціальних мережах і виконували їх: привозили хто що, щось наші, щось інші області — Миколаївська, Одеська... Тоді там стояла 79-та Миколаївська аеромобільна, десантура. Ми помагали їм, і вони також бачили, що ми у них за спиною цілодобово. І багато хлопців говорили, що це їх морально підтримує. Вони розуміли, в яких неможливих умовах ми стоїмо — наші намети не обігрівалися. Але хлопцям дрова ми привозили, їхні намети обігрівали. Адже немає нічого неможливого, було б бажання — можна все зробити.

Туди, до речі, приїздили якісь люди — казали, що вони, типу, з Дніпропетровська, хочуть узяти в нас інтерв'ю. Коли ми на прикордонній кримській межі стояли на блокпосту своїм Майданом, вони вмикали камери і ставили нам такі питання: «Ви не боїтеся померти? Ви розумієте, що коли підуть ГРАДи, від вас тільки порох залишиться?» Це була пряма трансляція (хоча й невідомо, де дивляться ту трансляцію), і я їм відповіла: «Ми не боїмося помирати, ми боїмося бути рабами і жити на колінах. Тому ми свою територію захищаємо — не хочемо, щоб тут у нас почалась якась окупація». Я їм відповідала, і камера миттєво вимикалася.

Іван ФОМЕНКО

Ми звернулися до людей, і завдяки громаді, свідомій громаді сіл Козачі Лагері та Кринки за 3 дні зібрали 34 тисячі гривень, за які купили 26 бронешитів. Усім, хто був призваний із Козачих Лагерів, ми їх розвезли особисто. І 11 бронешитів ми вручили тим, хто стояв на лінії розмежування у Стрілковому. Коли ми під'їхали, отак за 450 метрів побачили російський прапор. Ми у хлопців питаємо: «Хлопці, бронешити є?» Вони: «Є». Ми: «Скільки?» — «Три».

У мене серце тьохнуло. Ми їм усе віддали, на відео все зняли.

Перші волонтерські поїздки Валентини Крицак на лінію розмежування з Кримом (фото із Фейсбука)

Сергій ОБІДЕЦЬ

У Криму був такий переполюх... Усе йшло по наростаючій. До нас масово почали вводити збройні сили. Першими були 30-та бригада з Новограда-Волинського, артилерія. Пішли дзвінки: десь когось евакуювали з Криму — офіцерів, які не перейшли на бік Росії, просто вивозили і кидали на кордоні з Херсонською областю. Ми їх забирали. У будь-який час дзвонили. [...]

Ми бачили, що наші військові стоять. «А що вам треба? Побутові речі, їжа, одяг?..» Вони взагалі прийшли голі, босі, простоволосі — армії не було. Наші херсонські військові частини... Заїхала якось військова машина, ми розбалакалися: «Та нічого немає, треба те, те, те...» То я зі свого боку — які були можливості...

Іван ФОМЕНКО

Їдучи з Андрієм після Майдану додому, ми обговорювали: що відбувалося на Майдані, що ми вдома зробимо... Вже ми зрозуміли, що повороту назад не буде, вже Янукович утік. Треба рухатися вперед. А ми ж повинні не просто приїхати додому і чекати, що хтось для нас щось зробить, треба самим щось робити. Ми зріли-зріли і створили громадську організацію «Козацька варта». У нас у статуті прописано дуже багато, зокрема контроль і співпраця з органами державної влади, розвиток патріотизму...

Разом із тим ми вирішили змінити багато дечого в селі: пляж облаштували, поставили лавки, столи зробили, розчистили і розширили берег, зробили турнік для молоді. При в'їзді до села поставили патріотичні банери «Україна — єдина», російською та українською мовами. [...] Там, де «козачка» стоїть, у нас було два українських і один європейський прапор. 10 разів у нас ці прапори зрізали, 10 разів ми викликали міліцію...

Завдяки такій активності — тому, що ми не пустили сюди «русский мир», — Херсон сьогодні спокійний, процвітає. Я вважаю, що Автомайдан відіграв ключову роль у самообороні. Те, що їм не дали тут пройти, розганяли їх — у цьому є його заслуга. У Херсоні не відбулося цієї «російської революції» — «русского мира». Але він і не потрібен тут. Ми — Україна.

Ви знаєте, ми провели таку акцію в Козачих Лагерях: закупили прапорів — кому роздавали, кому продавали по закупівельній ціні. «5-й канал» приїжджав, знімав сюжет про нас. Ми вивішували прапори вдома і говорили людям: «Ви зрозумійте, що більше буде прапорів на кожному будинку...» От американці — вони знають, що їм захищати, вони пишаться своєю країною. То нічого, що у нас зараз така скрута. Ми повинні усі гуртом зробити це, і нам буде чим пишатися. А зараз має прапор висіти на кожному балконі, на кожній будівлі, на кожному будинку. Для чого? Щоб Путіну сказали: «Та там усі... туди нема чого йти». Це ж просто: купи прапор, постав — і все, більше нічого не потрібно. Дуже багато людей бояться. Знаєте, як село, забите? Залякують...

Сергій ОБІДЕЦЬ

До нас звернувся один громадянин: «Отак і так, просто судовий беспредел... Що робить?» — «Коли суд?» — «Завтра». — «До завтра зробити щось уже важко, але ми можемо прийти і бути присутніми». Просто прийти в залу і бути присутніми, сісти з камерою, познімати.

І він після суду каже, що рішення було на його користь: «Якби ви не прийшли, я програв би цю справу!» Ми нічого не говорили, нічого не робили. На питання: «Хто такі?» — відповідали: «Представники громади». — «Що ви тут робите?» — «Хочемо бути присутніми на судовому засіданні, зняти і подивитися, як це відбувається». Все! Без шуму, без суєти. Ми маємо право, ми просто прийшли — хочемо подивитися. І, до речі, це не єдине засідання, кілька було таких судів, коли присутність громадськості відіграла вирішальну роль. Просто присутність.

Ірина КЛЬОВАН, Ярослав ТЕРЕШКО

Ярослав. Найбільше вбивало те, що були люди, яким було просто байдуже, що б не сталося: помирають люди — байдуже, побивають людей — байдуже, відбувається абсолютна вакханалія, просто пекло — байдуже. Оце було найстрашніше. Коли ти їдеш у маршрутці... Всі знають, що в Києві вбивають людей, у Херсоні б'ються, і стоїть оцей маленький екранчик з мультиком: всі щасливі їдуть, у них свій власний світ, їм нічого не треба...

Найпопулярнішим запитанням провокаторів було: «Чого ви домагаєтесь? Ви за Яценюка, Кличка, Тягнибока?» А ми їм кажемо: «Ми стоїмо не за них. Ми стоїмо, по-перше, щоб прибрати цю криваву систему, а по-друге, щоб люди навчилися бути відповідальними й відстоювати свої інтереси». [...]

Ірина. Коли захворів і залишаєшся вдома, дивишся постійно ці новини і просто не можеш відірватися — тремтиш, думаєш: «А я ж не там...» От воно є всередині, ти бачиш — і тобі погано, якщо ти не вийшов. Вийшов, щось висловив, зробив щось таке... все було потрібно, будь-яка допомога... І ти розумієш, що просто не можна вдома залишатися. Отак було. [...]

Ярослав. Пізніше, після Майдану, ми побачили, що хтось іще займається Майданом, а більшість перейшли у якісь інші проекти, але все одно чимось займаються. Хто волонтерством, хто освітніми проектами, хто якимись політичними, хто комунальними, хто ще щось... Тобто люди пішли...

Ірина. Просто люди зрозуміли, що треба самим контролювати це все. Люди мають вирішувати. Влада для людей, а не люди для влади.

Сергій ОБІДЕЦЬ

Дякую тим людям, що підняли Майдан. Честь і пам'ять тим, хто загинув на Майдані. З Херсонської області, наскільки я знаю, на Майдані не загинуло жодної людини. Вже потім... зараз наші хлопці гинуть на Сході. З Іловайська пішли друзі. Ми їх забирали, привозили. Пережито багато...

Маємо зв'язки майже з усім Автомайданом — майже в усіх містах. Допомагаємо один одному. Десь ми їм допомагаємо, десь вони нам. [...] Всі отак зв'язалися. Багато знайомств, багато друзів — легше стало. В тому плані, що ми стали трішки розкутіші, розумніші, мудріші. Гроші втратили свою цінність, особисто для мене. Я підприємець. І завжди щось заощаджуєш, щось десь відкладаєш: щось на бізнес, щось на обладнання, щось у родину... Зараз такого немає. Зараз треба — знайдемо, купимо. Не знайшли, не купили — все одно знайдемо і купимо. Підвеземо хлопцям. Якщо є замовлення і бачимо, що це справді потрібне, гроші приходять самі. Бог усім управляє.

Павло ГАВРИШ

Як розповісти дітям про Майдан? Думаю, краще через вірші. Це такий універсальний засіб, де через образи, через слово можна більш-менш адекватно передати атмосферу, емоції. [...]

Подивіться на вірші й пісні, народжені Євромайданом. А тепер спитаймо: що народилося на Антимайдані? От мірило: там щось народжується — значить, це ближче до істини. [...] Яка пісня народилася на Антимайдані, що сподвигла людей стати кращими? Який вірш народився, щоб показати, за що цей Антимайдан стояв?

Валентина КРИЦАК

Мені болить, коли кажуть, що на Сході України все почалося через Майдан. Я вже таких розмов, знаєте, скільки чула? Я на площі переконаю (в нас ніби центр пропаганди на площі). Підходять і приїжджі, й місцеві, і праві, й ліві... Всі до нас підходять. Ми їм пояснюємо: то не Майдан, не Майдан спричинив те, що робиться на Сході — одне зло втекло, а інше йому допомагає. Ми (при всій повазі до росіян) політику Кремля не підтримуємо.

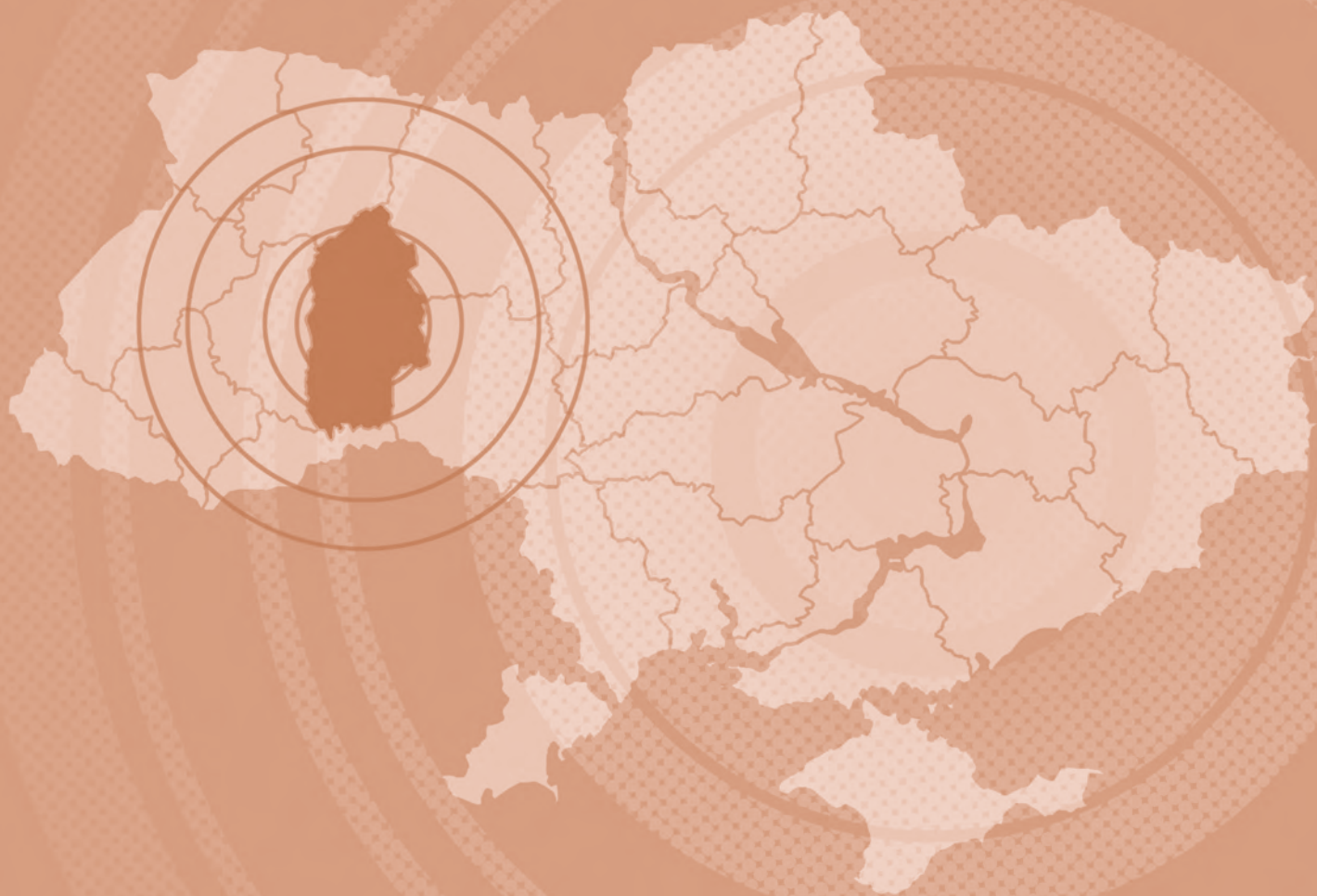
Юрій ПЕКЕЛІС

Майдан показав людей, показав, що їм не все одно, що люди не бажають бути стадом, що вони готові боротися за свої права. І також показав принципову відмінність між Росією і Україною: те, що ми — європейці, що ми можемо виходити на мирні протести. Бо Майдан був мирний. Так, ми захищалися, але не нападали — він був мирний.

Майдан показав, що люди в Україні у певний час здатні запихнути назад своє «я» і подумати про «нас». А якщо люди будуть думати про «нас», то в Україні є майбутнє.

Найкращою пам'яттю про Майдан будуть зміни в країні, рух у бік Європи, європейських цінностей, зокрема у ставленні до людей... Я сподіваюся, що наступним поколінням можна буде сказати: «Бачиш, синку, корупцію? Ні? Це частина того, що зробив Майдан. Синку, доню, бачите, що країна розвинута, права людини є пріоритетом? Це теж Майдан». Тобто найкращою пам'яттю про Майдан будуть не брошурки, а те, що країну все-таки вдасться змінити на краще.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Любов ГАБРУХ

1954 року народження,
пенсіонерка, волонтерка

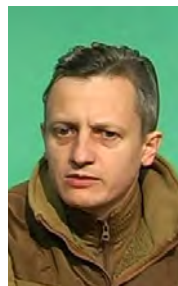
Олексій ГОЛЕНШИН

1986 року народження, член
ГО «Комітет моніторингу
органів влади», прес-
секретар обласного штабу
національного спротиву

**Володимир
ГОРДИНСЬКИЙ**

1981 року народження,
журналіст, редактор медіа-
корпорації «Є»

Володимир КОВАЛЬЧУК

1975 року народження,
підприємець, учасник АТО

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

1969 року народження,
журналістка, директор
виконавчий філії НСТУ
«Хмельницька регіональна
редакція «Поділля-Центр»»

Інна КОРСУН

1988 року народження,
проектна менеджерка
ГО «Центр UA»

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

1962 року народження.
пенсіонер, член Народного
Руху України, ГО «Українське
козацтво», обласного штабу
національного спротиву

Олександр СУПРУНЮК

1963 року народження,
міський голова Нетішина

Ярослава ЯРЕМЧУК

1986 року народження,
вчителька

2013

22.11

нічне зібрання громадських активістів на майдані Незалежності у Хмельницькому на знак протесту проти призупинення євроінтеграційного курсу України; встановлення наметів; долучення до протесту представників опозиційних політичних партій; оголошення протестної акції безстроковою.

23.11

скорботна хода вулицями Хмельницького за участі керівництва міста й області на вшанування жертв Голодомору. Під час ходи здійснено напад тітушок на активістів з прапором Європейського Союзу.

24.11

старт акції «Я обираю Європу!»; фотовиставка «Чому я обираю ЄС»; акція з розфобування на папері прапорів ЄС та України.

25.11

створення обласного штабу національного спротиву; початок збирання на хмельницькому Євромайдані коштів для організації поїздок до Києва.

26.11

проведення на Майдані сесії Хмельницької міської ради, на якій прийнято звернення до Президента України, Верховної Ради щодо відновлення курсу на європейську інтеграцію та укладання угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

28.11

студентський страйк; хода хмельницьких студентів по місту із закликом долучитися до протесту.

30.11

мобілізація на хмельницькому Майдані для поїдки до Києва на недільне віче.

01.12

віче на хмельницькому Майдані на знак протесту проти розгону столичного Майдану в ніч на 30 листопада; оголошення міста Хмельницького вільним від Януковича; пікетування телерадіокомпанії «Поділля-центр» з вимогою організувати на хмельницькому Майдані пряму трансляцію подій із Києва.

початок грудня

формування у хмельницьких вищих навчальних закладах страйккомів для залучення студентів до протестних акцій.

02.12

оголошення у Хмельницькому загального страйку;
звернення Хмельницької міської ради до Верховної Ради України з вимогою призначення дострокових виборів парламенту і Президента України та до представництв країн — членів Європейського Союзу із проханням про запровадження санкцій проти керівництва держави.

05.12

блокування учасниками Майдану Хмельницької обласної ради з вимогою прийняти звернення про відставку прем'єр-міністра М. Азарова;
звернення Хмельницької обласної ради до Президента України В. Януковича з закликом вжити заходів щодо незастосування сили проти мирних зібрань громадян, не допустити введення надзвичайного стану та дати оцінку діям окремих членів Кабінету Міністрів України, відповідальних за призупинення євроінтеграційних процесів та жорстокий розгін мирної демонстрації;
«коридор ганьби» для депутатів, які не прийняли вимог майданівців.

06.12

рок-концерт на хмельницькому Майдані.

07.12

заклик протестувальників до бойкоту бізнесу членів Партії регіонів; початок формування «Чорної книги катів та порушників прав людини в Україні».

08.12

віче хмельницького Майдану на підтримку вимог столичного «Маршу мільйонів»; автопробіг вулицями міста із закликом долучатися до протесту; створення обласною організацією Партії регіонів Хмельницького регіонального штабу зі стабілізації політичної ситуації.

10.12

долучення студентських активістів Хмельницького до всеукраїнської акції студентської солідарності.

11.12

вулична хода на підтримку столичного Майдану із засудженням спроби його нічного розгону; мобілізація активістів для поїздки у Київ;

відкрита заява редакторів опозиційних хмельницьких ЗМІ з вимогою до влади припинити переслідування журналістів, звільнити всіх політв'язнів та виконати вимоги Євромайдану, а також із закликом до журналістів Хмельниччини чесно виконувати свій професійний обов'язок, надаючи суспільству об'єктивну та неупереджену інформацію.

15.12

віче «День гідності» та хода під гаслом «Хмельницький, вставай!»; автопробіг центральними вулицями міста із закликом долучатися до протесту.

25.12

пікетування журналістами УМВС у Хмельницькій області у зв'язку з побиттям журналістки Тетяни Чорновол; звернення учасників пікету до начальника управління С. Шутяка з вимогою не допустити подібних випадків на території Хмельницької області та особисто передати звернення Міністру МВС.

28.12

біля Ангела скорботи флешмоб матерів «Ангели України» на підтримку Євромайдану.

29.12

створення хмельницького осередку ВО «Майдан»; вивішення протестувальниками на ялинку біля Хмельницької ОДА «гірлянди зрадників» з портретами київських та місцевих членів Партії регіонів;

передноворічна молодіжна акція «проводів» старої влади з несенням труни вулицями Хмельницького під гаслами «У Новий рік без старої влади!».

2014

18.01

флешмоб активістів Майдану з одягнутими на голови каструлями з метою проінформувати громадян про закони 16 січня та залучити їх до відстоювання права на мирні зібрання.

19.01

відкрита заява хмельницьких журналістів, у якій закони 16 січня названо конституційним переворотом, із закликом ставати на захист країни та громадянських свобод.

20.01

пікетування протестувальниками Хмельницької ОДА з вимогою до обласної влади заявити свою позицію щодо законів 16 січня та подій на вулиці Грушевського у Києві; «щедрування» активістів Майдану біля помешкання голови Хмельницької міської організації Партії регіонів А. Собка.

22.01

активізація учасників хмельницького Майдану для поїздок у Київ у зв'язку із загибеллю протестувальників у столиці; пікетування Управління МВС України у Хмельницькій області з вимогою відкликати хмельницький «Беркут» із Києва.

23.01

«живий ланцюг» до Дня Соборності України на мосту через Південний Буг, організований Хмельницьким обласним центром молодіжних ініціатив;
зведення майданівцями барикад на під'їздах до Хмельницької ОДА; пікетування будівлі облради з вимогою провести позачергову сесію для ухвалення звернення до влади з вимогою припинення силового протистояння в Києві; пікетування магазину «Епіцентр» у Хмельницькому з вимогою до його власника вийти з Партії регіонів;
створення опозиційними депутатами Народної ради Хмельницької області;
звернення Хмельницької міської ради до Президента, Верховної Ради та уряду з вимогою скасувати закони 16 січня, притягти до кримінальної відповідальності осіб, винних у побитті та вбивстві мирних демонстрантів і представників ЗМІ, припинити переслідування всіх учасників мирних акцій протесту, а також підписати протягом 2014 року угоду про асоціацію України з ЄС.

24.01

захоплення мітингувальниками приміщення Хмельницької ОДА з вимогою прийняти рішення з урахуванням вимог Майдану та відправити у відставку її голову В. Ядуху;
рішення Хмельницької обласної ради із засудженням законів 16 січня та вимогою до Президента України й центральних органів виконавчої влади негайно зупинити застосування сили проти громадян України та невідкладно розпочати діалог з метою подолання системної загальнодержавної кризи;
порушення міліцією кримінального провадження проти майданівців у зв'язку із захопленням приміщення ОДА.

25.01

хода активістів Майдану вулицями міста із закликом виходити на віче; початок формування самооборони хмельницького Майдану; створення центру юридичної підтримки активістів; жалобний пробіг хмельницького Автомайдану до помешкання голови ОДА В. Ядухи.

27.01

пікетування протестувальниками будівлі ОДТРК «Поділля-Центр» з вимогою об'єктивно висвітлювати події Майдану; відкриття Народною радою у приміщенні Хмельницької ОДА громадської приймальні з постійним чергуванням депутатів.

28.01

затримання міліцією шістьох активістів Майдану;
пікетування прокуратури Хмельницької області з вимогою відпустити затриманих, результатом якого стало їх звільнення того ж дня.

03.02

пікетування Управління МВС України у Хмельницькій області із закликом не виконувати злочинних наказів влади і стати на бік протестувальників.

06-09.02

громадський форум у монотеатрі «Кут» з обговоренням подій Майдану, питань громадської активності та мистецтва.

18.02

оголошення на хмельницькому Майдані мобілізації для поїздки до Києва.

19.02

перекриття протестувальниками перехрестя вулиць Пушкіна і Кам'янецької; пікетування Хмельницької обласної ради з вимогою до її голови М. Дерикота вийти з Партії регіонів; захід майданівців у приміщення ОДА; блокування приміщення прокуратури Хмельницької області;

блокування приміщення Управління СБУ у Хмельницькій області з вимогою відкликати спецпризначенців з київського Майдану та перейти на бік народу;

постріли працівників управління з вогнепальної зброї з метою недопущення протестувальників у будівлю; вихід начальника управління В. Крайтора до людей для переговорів; застосування активістами тролейбусів, шин, бруківки, «коктейлів Молотова» для протистояння працівникам СБУ; штурм та підпал будівлі;

внаслідок протистояння біля СБУ було поранено чотирьох осіб, убито Дмитра Пагора та смертельно поранено Людмилу Шеремет.

20.02

рішення Хмельницької обласної ради про підтримку народної ініціативи щодо усунення від виконання обов'язків Президента України, створення тимчасового уряду народної довіри, проведення дострокових виборів Президента та Верховної Ради України, з вимогою звільнення начальника Управління СБУ в Хмельницькій області В. Крайтора;

вивезення бійцями ЗСУ з території СБУ боєприпасів, зброї; під час перевірки протестувальниками однієї з вантажівок був затриманий одягнений у солдатську форму начальник УСБУ у Хмельницької області В. Крайтор. Його відвели на майдан Незалежності, де змусили написати заяву про звільнення;

масовий вихід місцевих політиків із Партії регіонів.

21.02

поховання загиблого 19 лютого під час подій біля Управління СБУ Дмитра Пагора у його рідному селі Хропотові;

повернення з Києва хмельницького підрозділу «Беркута»;

початок ленінопаду в Хмельницькій області; організація майданівцями автомобільного патрулювання у Хмельницькому.

22.02

звернення колективу Управління СБУ у Хмельницькій області з висловленням співчуття рідним загиблих і постраждалих під час подій 19-20 лютого біля СБУ та із запевненням у вірності Українському народу;

голова Хмельницької ОДА В. Ядуха написав заяву про звільнення та вихід із Партії регіонів.

23.02

поховання смертельно пораненої 19 лютого під час подій біля Управління СБУ Людмили Шеремет;

початок спільного патрулювання міста міліцією та самообороною хмельницького Майдану.

26.02

голова Хмельницької обласної ради М. Дерикот написав заяву про звільнення; новим головою обрано І. Гончара.

звернення Хмельницької обласної ради до районних рад області із закликом терміново скликати позачергові сесії, відкликати делеговані повноваження та прийняти на себе координацію діяльності правоохоронних органів, податкової інспекції та органів виконавчої влади;

рішення Хмельницької обласної ради про декомунізацію області: демонтаж пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення голодоморів і політичних репресій в Україні, а також перейменування населених пунктів, вулиць, площ, провулків, проспектів, парків та скверів, назви яких пов'язані з цими особами та подіями.

02.03

пробіг хмельницького Автомайдану до Меморіалу Слави на знак пам'яті про Небесну Сотню; віче із засудженням політики російської влади щодо України.

Олександр СУПРУНЮК

Я — вільна людина, і в цю систему не інтегрований. Тому ми з хлопцями десь із 2004 року організувалися у таку собі компанію: якщо до нас хтось лізе, то ми даємо їм по зубах, дуже серйозно. Причому в рамках законодавства. На нас як на підприємців пробували податкові наїзди робити, навіть кримінальні справи відкривати... Але ми якось відбивалися.

У 2010 році був у нас випадок. Саме Янукович прийшов до влади. Хмельницькі ДАІшники вирішили «заробити» собі на «свято». Зупинили нашого юриста, побили. Він устиг нам зателефонувати, і тут же наша бригада виїхала. А хлопці в мене навчені, вони стали з ними говорити — як годиться з ментами. Розмову фіксували — все, як має бути. Врешті менти почали проситися, щоб не було розголосоу. Але у ЗМІ про це вийшла стаття, і про нас дізналося багато людей.

Ми зробили зібрання на Озерах. Туди приїхало більше тридцяти осіб. Були навіть люди з російського Белгорода. З Одеси приїхав Марк Меєрович, який згодом на Майдані став дуже популярний, із Сєвєродонецька — адвокат Рімма Білоцерківська. І ми з того часу почали співпрацювати. Вибудувався такий самозахист, взаємодопомога: якщо наших зачіпають, ми мусимо виїхати і допомогти.

Володимир КОВАЛЬЧУК

До того часу, коли до влади прийшов Янукович, я собі спокійно спостерігав за подіями тільки по телевізору. Мене це не дуже цікавило. А в 2010-му відбувся Податковий майдан — тоді підприємці виступили за свої права. Я долучився до того протесту і з того часу багато займався захистом підприємництва, на громадських засадах.

Після 2010-го громадяни України досить часто виступали за свої права, але розрізнено. Тобто були окремі групи протестувальників: підприємці, пенсіонери, афганці, чорнобильці... І не було ніякої консолідації, жодної об'єднавчої ідеї, бо кожен боровся за своє. І всі їхні протести закінчилися без особливого результату. Тому все йшло до Майдану.

Олексій ГОЛЕНШИН

Восени 2013 року було таке відчуття, що ми всередині країни маємо тиснути, і ззовні наші європейські партнери також мають тиснути на керівництво країни. Було сподівання, що тиск із двох боків дасть результат, і в нас усе вийде. І коли ми дізналися, що згортаються євроінтеграційні процеси, перше відчуття було — пуста. Повне нерозуміння, що робити далі. Всі бачили у Фейсбуці заклик Мустафи Найєма виходити. Скажу чесно, я в перші дні не вийшов. У нас у Хмельницькому зібралось кілька представників молодіжних громадських організацій, їх було небагато. Вони запрошували, телефонували, писали у соцмережах. Але в мене був такий настрій, що не хотілося нікуди йти. А вони — молодці, вони вийшли.

Інна КОРСУН

У Києві на площі люди збирались, а ми сиділи в себе по домівках, відпочивали. Я взагалі спати збиралася. Вже вночі ми зідзвонилися з товаришем, і хтось промовив фразу: «Ну, пішли». Опів на другу ночі викликали таксі. Оскільки ми активні діячі, то зателефонували журналістам, і з одного місцевого телеканалу заявили: «Якщо вас буде хоча б десятеро, ми вам оператора забезпечимо». І в нас розпочався міні-квест «Збери десятьох активістів о другій ночі на Майдані в місті Хмельницькому».

Нас було вісім осіб, десятох ми не зібрали. Але журналісти приїхали. Також із нами вирішив залишитися таксист, який нас привіз. Іще, що дуже цікаво, з нами був пес, який жив на площі. Він з нами був узагалі весь Майдан. Тож у нас з'явилася кричалка (її навіть на «плюсах»

Інна Корсун і Степан Кушнір закликають хмельничан виходити на протест. 22 листопада 2013 р. (фото уе.іа)

цитували): «Україна — це ЄС, про це знає кожен пес». А пес цей був, власне, хмельницький, він «знав» про європейську інтеграцію.

В ту ж ніч у нас були проблеми з міліціантами. Ми почепили прапор на пам'ятник — як знак того, що у Хмельницькому починається протестний рух, то вони говорили, що це вандалізм, хотіли нас забрати у відділок. Але ми з ними домовилися, і ніхто нікого не чіпав.

Було дуже холодно, і десь о шостій ранку ми пішли до кав'ярні пити каву. Поговорили і прийняли рішення провести прес-конференцію — оголосити в місті початок Майдану.

Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Про те, що у Хмельницькому деякі активісти вночі вийшли на Майдан, я дізнався вже вранці. І вранці так само вийшов. Вони провели невеличку акцію, де ми поспілкувалися, кожен висловив своє бачення подальших подій.

Сьогодні мені навіть важко сказати, чому я пішов на Майдан: чи це була більше громадянська позиція, чи все ж таки робота. Скоріш за все, і те, й інше. На той момент я був редактором обласної газети «Поділля».

Я розумів, що ми не можемо стояти осторонь того, що відбувається в країні. Тим паче, ми багато писали про угоду України з ЄС, про загрози і вигоди від цього. А також про різноманітні акції на підтримку підписання цієї угоди. Адже нам кілька років тодішня влада говорила, що це дуже потрібно. А потім в останній момент взяла і передумала.

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

22-го подзвонила у Вінницю до своєї подружки, яка є власницею тамтешньої газети «33 канал» і, так само, як і я, депутатом обласної ради, й запитала: «А що у вас взагалі робиться?» Бо я розуміла, що, ясна річ, треба виходити на Майдан і виводити людей. Вона сказала: «У нас 22-го числа було 500 осіб». Треба було комунікувати та об'єднуватися. Тоді я зателефонувала депутату від «Свободи» Ігорю Сабію і сказала, що на наступний день ми маємо обов'язково збирати людей. Подзвонила також у «Батьківщину». Просила виходити друзів. І наступного вечора, 23 листопада, у нас на Майдані вже було трохи більше людей, ніж напередодні, десь осіб 20–30.

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

В нас у Хмельницькому на Будинку освіти стоїть веб-камера. Ми сиділи вдома в родинному колі, і я просто зайшов в Інтернет. Побачив через веб-камеру, що на Майдані збираються

люди, взяв прапор України (він у мене ще з Помаранчевої революції) і просто пішов на Майдан. Там саме свободівці встановлювали намети.

Що було дуже неприємно — коли я попросив мікрофон, аби щось сказати (там було не більше сотні людей), мені його не дали — мовляв, у них зламалась апаратура. Але оскільки я маю сильний голос, то виступив просто так. Потім прийшли Ігор Чернецький та Андрій Копецький із прапором Євросоюзу, єдиним на Майдані. І ми з ними, узявши прапори, рушили по Хмельницькому. Тоді саме сильний дощ періщив, недобре було надворі, і люди до нас не приєдналися.

Напад тітушок на активістів із прапором Євросоюзу під час скорботної ходи на вшанування жертв Голодомору. 23 листопада 2013 р. (фото ngr-ua.info)

провели, і після цього я поїхав у Київ на «розвідку». Думка була така: «Раз дитина моя там, треба їхати. Бо все таки страшно за дітей».

Інна КОРСУН

Перші ночі на хмельницькому Майдані нас було дуже мало. Але ми ночували, несли вахту, по 3,5–5 годин. Зранку, коли люди йшли на роботу, то називали нас психами, бо було незрозуміло, навіщо тримати Майдан уночі, оскільки ми — мале місто, і нічого такого в нас не відбувається. Але ночівля на Майдані — це був символ протесту.

Потім і опозиційні сили підтягнулися, поставили намети. У нас було дуже багато з ними конфліктів. Ми вели боротьбу: громадський Майдан проти політичного. Навіть була ідея поставити наш Майдан в іншому місці. Але все ж таки прислухалися до голосу розуму, бо у нас спільний інтерес і одна мета.

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

Була досить погана погода, йшов дощ, але треба було після роботи йти на Майдан, тому що інакше не можна. Охочих збиратися було мало, і взагалі ніхто не вірив, що це щось дасть. У мене, звісно, теж стовідсоткової віри не було. Тому що я на той момент уже третій рік працю-

Олександр СУПРУНЮК

Син мій на той час був у Києві й пішов подивитися, що робиться на майдані Незалежності. Ну і я йому телефоную: «Як там?» Він каже: «Та щось не зрозуміло. Ніби як і завжди. Кілька сотень людей зібралось — і все». І в мене було певне побоювання, що воно так і закінчиться. На другий день знову дзвоню до сина, бо ж бачу, що протест продовжується. Питаю: «Що там, Ваню? Піди подивися!» Він мені: «Та я вже тут».

Ми з хлопцями 22 листопада зібralися в Славуті. Бо в нас так: Нетішин, Славута — споріднені міста, і ми постійно працюємо єдиною командою, яка склалася за десять років. Ми зібralися у штабі громадської організації «Край», аби вирішити, що робити. Постановили — має бути віче в місті. Ми його

вала в обласній раді й бачила, наскільки була узурпована влада. Нас, опозиційних депутатів, у раді залишилося дуже мало: близько 20, всі інші були хто перекуплений, хто наляканий. І я б сказала, вони цим були абсолютно задоволені. А на нашу позицію взагалі ніхто не зважав. Так що, по правді кажучи, нам навіть можна було не ходити на сесії — все голосувалося за вказівкою тодішнього голови обласної держадміністрації Василя Степановича Ядухи. Він так специфічно змахував головою, і всі регіонали гамузом голосували так, як він хотів. Дерибанилася земля, і багато чого іншого робилося.

Через те для мене, напевно, не так принципово було вступити до Євросоюзу. Хоч, ясна річ, я хотіла цього, тому що багато де бувала, і в ЄС, і в інших розвинених країнах — могла порівнювати і просто розуміла, що іншого шляху для нас немає. Але найголовніше для мене було все-таки прибрати ту владу, бо те, що вони чинили, було неможливо терпіти.

27 листопада 2013 р. голова Хмельницької ОДА Василь Ядуха зустрівся з представниками депутатського корпусу обласної ради, керівниками підприємств, установ та організацій, аби обговорити євроінтеграційну політику держави.

Під час зустрічі він зазначив: «Десятиліттями наш народ прагнув відчутти себе частиною європейської спільноти, однак реальні кроки почалися лише з приходом до влади команди

Президента Віктора Януковича. З його ініціативи модернізується економіка держави, відбуваються реформи, наближаючи всі галузі до європейських норм та стандартів. [...]

Зміни в Україні потрібні, і це ні в кого не викликає сумнівів. Але поспішати і вдаватися до невиважених дій, не врахувавши можливих ризиків, ми не маємо права. Відтак асоціація буде підписана, але на вигідних для всіх умовах».

(ngp-ua.info/2013/11/8455)

Інна КОРСУН

Студентський страйк — одна з найважчих акцій, які нам вдалося організувати. Я на той момент уже шість років була у громадському секторі, але мала стандартну роботу — працювала менеджером на фірмі. Керівник пішов мені назустріч, бо він був одним з організаторів Майдану в 2004-му. Він приніс мені барабан для студентського страйку, трохи допоміг технічно і, коли було треба, відпустив з роботи.

Студенти з оголошень у соцмережах знали, що ми по них прийдемо, і були готові вийти. В нас у місті не так багато навчальних закладів, найбільший — Хмельницький національний університет. У той день був анонімний дзвінок на мій номер про те, що нас на 15 діб заберуть у відділок. Відмовлятися від страйку ми не хотіли і не могли, просто вирішили повідомити публіку. Я подзвонила в Київ до Василя Гацька, голови нашої партії, і він сказав: «Ну, доведеться посидіти, книжку почитати» (а перед тим наших активістів забирали у відділок на 15 і на 7 діб у зв'язку з акціями під Межигір'ям). Але я хвилювалася не через те, що заберуть у відділок, а з іншого приводу: хто далі буде організовувати цей страйк, і взагалі, як піде справа з вечірніми вічними. Адже ми щовечора збирали людей на Майдані, і не дуже хотілося передавати цю естафету політичним силам, оскільки вони починали кидати свої гасла і робити на цьому піар.

У нас був свій адвокат, ми вже мали з ним домовленість на випадок, якби щось трапилось. Хвилювань з цього приводу не було, було побоювання стосовно того, що вони взагалі можуть зірвати страйк: почнеться тяганина з міліцією... Ми домовилися все ж таки цей страйк провести і в разі чого, якщо нас заберуть, просто закінчити його не на Майдані, а під стінами суду, куди нас привезуть.

Коли ми заходили в універси, ректори просто зачиняли студентів, погрожували вигнати їх із вишів. А це саме був період перед сесією, всі дуже хвилювалися за оцінки. Найважче було вивести перших студентів. З першого навчального закладу вийшло десь двадцяттеро, далі ми пішли по всьому місту, і так ходили цілий день. Зібрали більше трьохсот осіб — для нашого міста це велика кількість, з огляду на те, що багатьох не відпускали. В нашому місті є прикордонна академія, єдиний такий виш в Україні, то до неї взагалі заборонено було навіть підходити. Звідти ніхто до нас не вийшов.

Страйк хмельницьких студентів 28 листопада 2013 р. (фото С. Кушніра)

Олександр СУПРУНЮК

До п'ятниці — до часу, коли оголосили, що треба збирати людей на недільне віче, — ми були у Києві. І у п'ятницю ввечері я поїхав додому — готувати людей, щоб якнайбільше вийшло. За ті дні, коли був у Києві, так утомився, що коли приїхав додому, вимкнув телефон, упав і заснув. Наступного дня прокинувся о пів на десяту і побачив купу пропущених дзвінків. Найбільше було викликів від Славіка Соколовського зі Славути, то я йому першому й подзвонив. Він питає: «Де твої діти?» (бо я ж поїхав, а діти залишилися в Києві). — «Що сталося?» — «Подивись телевизор». Ну, він розповів, що трапилося на столичному Майдані. Я вже весь на нервах, у шоковому стані, давай набирати дітей, а додзвонитися не можу. Потім таки вдалося з ними зв'язатися. Виявляється, вони пішли за годину до розгону. Просто їм було холодно, і вони поїхали додому. Так що, слава Богу, вони не постраждали.

Але відчуття було таке, що ми в Білорусі. Такий стан відчаю... Я став телефонувати знайомим журналістам, активістам, почав з'ясовувати, що до чого. Дізнався, що мітингувальники збираються біля Михайлівського собору. Ми у Славуті також стали збирати віче. В нас хлопці уже перевірені, й ми практично були вже готові до партизанських дій.

Ярослава ЯРЕМЧУК

З того часу, як 30 листопада о п'ятій чи близько шостої ранку мені зателефонувала мама і повідомила, що в Києві б'ють дітей на Майдані, це стало дуже близько мені. Неможливо було залишатися осторонь тих подій. Я думаю, що кожного це зачепило: хтось спостерігав, хтось ходив, хтось їхав у Київ, хтось матеріально чи ще якимось допомагав. Нереально було бути байдужим до того, що відбувалося в нашій країні.

Любов ГАБРУХ

Я була у своєму селі, Соснівці, сиділа ввечері й дивилася по телевизору, як побили студентів на Майдані. Важко було на це дивитися. Я сиділа і плакала. Вимкнула телевизор, лягла і ніяк не могла заспокоїтися: як так? Це ж молоді люди, діти! До цього я чула, що начебто мали підписувати якусь угоду з Євросоюзом, а тут усе. Їхні діти поїдуть до Європи і без угоди, а

нашим, значить, не можна? Я довго ще не спала і на другий день вирішила, що поїду в Київ і буду допомагати тим дітям, щось робитиму як жінка. Просто так сидіти і дивитися телевизор я не могла.

Наступного дня я роздала своє хазяйство, поїхала у Хмельницький, скочила в перший бус, який вирушав на Київ, і поїхала. У тому бусі їхали люди з «Батьківщини», а я не була в жодній партії. Я їхала і думала, як мене там зустрінуть. Усе ж таки там в основному молодь, а мені вже за шістдесят... було страшно. Але приїхала в Київ, вийшла з буса — і відразу потрапила в море народу. Майдан мене підхопив, і ніхто не дивився, хто молодий, хто старший. Там ми стали єдиним цілим.

Інна КОРСУН

1 грудня вночі я їхала в поїзді у Київ — там планувався захід нашої громадської організації. Про те, що побили студентів і оголосили повну мобілізацію на недільне віче, я дізналася вже зранку в Києві, бо в поїзді не мала змоги читати новини. І, власне, з того моменту для мене почався Майдан у столиці. Я залишилася там на три місяці.

Я не дуже забобонна, але перед цим мені були якісь знаки. Перший іще в серпні: мені наснився сон, що «Беркут» жене мене по Банковій. А я до того беркутівців ніколи наживо не бачила. Оскільки я хмельничанка, то не дуже орієнтувалася в Києві, але я дуже чітко бачила уві сні, як я забігаю в будинок, вони за мною, я стукаю в двері... і прокидаюся. Страшний був сон. Потім я про нього забула — аж до моменту, коли відбулися події на Банковій. Мене там не було, але ті події я бачила уві сні.

Коли я їхала до Києва, моя подруга, яка працює на ринку і має теплі речі, принесла мені лижний костюм і в'язані шкарпетки. Я кажу: «Я їду до Києва на два дні». А вона: «Візьми із собою». Отак я в тому і залишилася на три місяці, в тих речах, які мені подруга принесла і які мене дуже рятували.

Володимир КОВАЛЬЧУК

1 грудня я зрозумів, що починається отой перелом. Коли стався силовий розгін — це означало, що представники влади вже не можуть впливати на людей. Вони дійшли вже до тієї крайньої межі, коли в них аргументів заспокоїти людей немає, тільки силові методи — побити, вбити. От. Я зрозумів, що тут треба діяти всім разом. І не має значення, чим ти займаєшся. Якщо ти громадянин України, патріот — треба діяти!

У Київ ми їхали своїм ходом — я і ще двоє моїх знайомих. Вони на той момент не мали грошей, то я купив їм квитки на поїзд, ми сіли і поїхали.

Їхали, і я не знав, хто там іще буде. Просто відчував, що в той момент там будуть усі. Вже дорогою я зідзвонювався — в нашій організації багато людей по всій Україні. І я знав, що вони будуть там у будь-якому випадку. Так і сталося.

Олексій ГОЛЕНШИН

Нами було прийнято рішення не зосереджуватись на Майдані у Хмельницькому (бо на той момент ми розуміли, що протестними акціями на місцях ситуацію в країні особливо не зміниш), а кинути сили на те, аби спрямувати всіх охочих на Київ. Бо у столиці відбувалися головні події, там була основна «точка сили». Тому наш хмельницький Майдан формувався як

Віче 1 грудня 2013 р. на хмельницькому Майдані (фото уе.ua)

такий собі вокзал, куди приходили люди, що хотіли поїхати у Київ. Кожні півтори години туди відправлялися автобуси, і так само приїжджали звіди. Це була постійна ротація.

Паралельно з організацією поїздок до столиці ми намагалися здійснювати тиск на міську та обласну ради, щоб вони прийняли політичні рішення, в яких мала відобразитися реакція хмельничан на події у Києві. Нас намагалися заплутати якимись розмитими формулюваннями, незгадуванням певних прізвищ, зокрема тих осіб, які були винні у розгоні столичного Майдану в ніч на 30 листопада.

Голова обласної держадміністрації Василь Ядуха також очолював обласну організацію Партії регіонів. Після приходу до влади Януковича він сказав, що «ця влада — від Бога», і тим «прославився». Представники Партії регіонів тоді склали більшість в обласній раді, й вони намагалися пом'якшити вимоги, які висували протестувальники.

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

Ми були шоковані побиттям студентів. Була скликана сесія обласної ради, на якій ми мали прийняти звернення до Президента щодо суспільно-політичної ситуації в країні й вимагати відставки Азарова. Хоч надзвичайно важко було мати якісь стосунки з тією владою, повірте мені, особливо психологічно, але перед засіданням ми, напевно, години чотири сиділи з ними за столом перемовин. До цієї так званої робочої групи, яка розробляла текст звернення до Президента України, входило четверо людей: двоє з Партії регіонів і двоє опозиційних депутатів: я і Олег Хавронюк.

Перед цим уже збиралася сесія міської ради і прийняла заяву, в якій Хмельницький навіть назвали територією, вільною від Януковича. Тому в той момент було дуже політично важ-

ливо, аби обласна рада також прийняла якесь звернення. Це підняло б дух. Та не все було так, як хотілося.

Регіонали були, в принципі, готові, як вони нам говорили, прийняти це звернення, адже розуміли, що ситуація загострюється. Але хтось їм подзвонив із Києва, і через те, коли почалася сесія, ніхто цю заяву не розглядав. Тоді ми вирішили вийти з зали. Нас було дуже мало на той момент, майже всі стали «тушками». Один із прикладів — Інна Шоробура, ректор педагогічної академії. Вона була «тушкою» вже давно і до того ж не пускала студентів на Майдан. Якраз на цій сесії ми вимагали, щоб її пересадили від нас. Ми взагалі вимагали, щоб пересадили всіх, хто є «тушками», позаяк вони не мають до нас жодного стосунку. І це правда, бо вони голосували так, як їм диктувала Партія регіонів. Інна Шоробура дуже плакала, ображалася, але все одно, навіть пересівши на інше місце, тиснула кнопку так, як говорив губернатор. Це один із таких маленьких штрихів.

Тоді, власне кажучи, ми вийшли з зали. На той момент уже на вулиці було дуже багато людей, і вони утворили живий коридор. Вони нас підтримували. Пам'ятаю, побачила у той момент в очах багатьох колег сльози. Для нас, сказаних одинаків у раді, це було надзвичайно важливо.

«Коридор ганьби» для депутатів Хмельницької облради, які відмовилися розглядати питання про відставку прем'єр-міністра М. Азарова. 5 грудня 2013 р.

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

Ми разом із козаками займалися блокуванням обласної державної адміністрації. Було дуже цікаво. Центральний вхід був вільний, але там стояли люди і кричали нашим можновладцям: «Ганьба!» І тому вони всі лізли через задній, чорний хід. Але ми їх туди не пускали. До мене навіть підійшла заступниця голови ОДА Лілія Бернадська: «Сергію Олександровичу, ну, ви знаєте...» Козаки мене відводять, типу, там щось треба. Я відійшов, а люди все одно її не пропустили. Можновладці боялися проходити через центральний вхід, крізь натовп людей. Це, я вважаю, був позитивний момент.

Олексій ГОЛЕНШИН

Міська рада була дещо опозиційною до столичної влади, більшість у ній склали депутати від «Батьківщини». Мером міста був Сергій Мельник, також представник цієї партії. І було певне протистояння між містом і областю. В учасників революції великих претензій до міської влади не було. Хоча з ними також було непросто: вони не розуміли, що коли всі ми програємо, то їм також є що втрачати. Проте вони більше відгукувалися, охочіше приймали потрібні рішення, йшли на співпрацю. Більше того, міська рада віддала частину свого приміщення майданівцям. А зібрання штабу національного спротиву проходили або у приймальні мера, або в сесійній залі. Для нас це було суттєвою підтримкою.

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

Після 1 грудня люди трішки активізувалися. Я знаю, що стало більше базарників ходити на Майдан, я їх там бачила. Ми тоді випустили газету, де розповідали про те, що відбу-

вається в Україні, в області, плюс у ній були дуже прикольні карикатури. Газета називалася «Хмельницький Євромайдан» — ми тоді ще все-таки приєднували цей префікс «євро», тому що вимоги на той момент стосувалися більше євроінтеграції. Газету ми розповсюджували і на Майдані, і в місті.

Олександр СУПРУНЮК

Свого часу ми купили польову кухню, армійську. А під час Податкового майдану разом із хлопцями переробили мій автобус під будинок на колесах. Він був повністю автономний: там і вода, і туалет, і ліжка-трансформери з сидячим та лежачим положеннями, і конференц-зона... Взимку в ньому було не дуже зручно, але загалом він досить функціональний. Ми також мали намети, бо в нас є туристичний клуб.

Після 1 грудня ми з хлопцями почали вирішувати, що робити далі. Я кажу: «Витягуймо автобус, кухню, бо мені здається, що це надовго». — «Та ні, може, воно швидко закінчиться...»

Спершу ми перегнали у Київ автобус. Щоб убезпечитися від міліції, я попросив поїхати зі мною одного з помічників депутата. Їдемо, я спереду своєю машиною, а за мною хлопці на автобусі. А автобус через те, що він був перероблений, ззаду вийшов дуже пригружений, і половина зашита металом, тобто вікон немає.

Приїжджаємо в Київ. Я пробував заїхати автобусом на Грушевського, бо там саме відбувалося блокування Кабміну. Поїхав через Бессарабку, а міліціонер зупинив і каже: «Куди ти сунешся цим «корогазом»? Там купа пікетувальників, ти не проїдеш по тих вуличках». Він мені допоміг розвернутися, і ми почали прориватися через Володимирську. І цей міліціонер дав команду по рації всім своїм постовим, щоб нас пропускали. Тобто міліція нам допомогла їхати. Але я собі думаю: «Ну чого я попруся на Грушевського?» — і нахабно заїжджаю просто на майдан, до стели. Я знайшов, де там заїхати.

Ну, стати-то ми стали, але я бачу, що воно розвивається далі, й кажу: «Хлопці, тягніть і кухню». Притягли. Тоді десь чотири кухні працювало на весь Майдан, харчування ще не встигли налагодити. То ми за добу зробили чотирнадцять замісів, чи як це назвати, причому без зупинки. Хлопці після першої роздачі кажуть: «Ми їжу роздали, будемо мити». А я: «Куди мити, хлопці? Закидаємо знову й уперед». Першими на нашій кухні працювали шість франківських хлопців. Відстояли вони три доби без сну, без відпочинку. Дуже гарні хлопці. Ми просили їх залишитися і координувати роботу кухні, але вони не дали згоди, побоялися. Проте на Майдані волонтерів вистачало, особливо на перших порах.

Ми також організували розвозку їжі. Спершу в мене була ідея причепити кухню до джипа і розвозити прямо до барикад. Тоді ж, після 1-го числа, барикад багато набудували. Але здоровий глузд переміг: нам купили бідони, ми в них накладали їжу й розвозили. Зі мною працювали, як правило, мої діти Ванька й Іра, Славик Соколовський, також їздили козаки з молодіжної організації з Хмельницького. І взагалі, хто був вільний, той і розвозив їжу.

У перші дні люди не знали, що біля стели є кухня, то ми закликали. А коли стали розвозити їжу, дівчата взяли й спереду мені на джип почепили плакат із написом: «Війна війною, а обід за розкладом».

Володимир КОВАЛЬЧУК

На Майдані без будь-яких указівок кожен, хто хотів, чимось допомагав. Привезли автобус, поставили кухню... Ніхто не питав, вмієш ти щось робити, не вмієш... Хто за що вхопився:

той побіг води принести, той дров... Ми от з Андрієм тягали дрова через весь Майдан. Тут жіночки приїхали з районного центру. Вони були шоковані тим, як багато людей. Але їм вистачило 5–10 хвилин для адаптації, і вони вже не звертали ні на кого уваги — різали бутерброди, безперестанку. Їх буквально відганяли від кухні, щоб вони відпочили: «Дайте іншим також допомогти».

Така людська доброта і прагнення бути потрібними... Усі хотіли свою часточку вкласти в цей Майдан. Не зважаючи на те, чи буде про це хтось пам'ятати, не напоказ! Я знаю, багато хто не хотів фотографуватися — не тому, що боялись, а просто тоді було не до того. Просто люди розуміли, чого туди приїхали. Оце була велика радість — бачити таких людей!

Хода містом із закликом «Хмельницький, вставай!». 15 грудня 2013 р. (фото ue.ua)

Любов ГАБРУХ

Я хочу розповісти про хлопців, які були зі мною. У Києві на Майдані було дуже багато людей, але мені в основному траплялися свободівці. Один хлопчина просив, щоб я ніколи не продавала його, але мені здається, що зараз уже можна. Йому було всього 14 років, але він високий і на вигляд мав усі 17. Я їх усіх дуже любила. Вони застуджувались, кашляли жадливо. Приходжу о 12-й ночі, вони вже начебто полягали спати. Чую — той кашляє, і той... Я тихенько гріла чай, додавала меду, ще чогось і приносила їм. Їх намагалися відправляти додому лікуватися, а вони не хотіли. Там також був лікар, але вони до нього навіть не зверталися.

Я завжди думала, що наша нинішня молодь безшабашна, гнила. Та це, як виявилось, неправда. Тільки на Майдані я побачила, які в нас є патріоти. Переважно там була молодь, і вони — справжні патріоти. Щодня ходили на якісь пікети, щовечора було шиккування. Це було не просто так, що хочеш — ідеш, хочеш — не йдеш, шиккування було обов'язкове: всі стали, слухають, яка програма на завтра... Я дивилася на цих дітей, і в мене серце відтавало. Я повірила, що молодь може змінити нашу державу...

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

Київ — це така тепла атмосфера, атмосфера єднання і піднесення. Мені здається, у мене був якийсь енергетичний зв'язок із Майданом і взагалі з тим, що відбувалося в той момент в Україні. Як тільки на столичному Майдані починався якийсь штурм, а вони, як правило, відбувалися вночі, я прокидалася точно в цей час, ніби мене щось било в груди. Прокидалася й відразу в Інтернет — дивилася, що там, на Майдані.

Мені, якщо чесно, сподобалося працювати з медчастиною. Там усе було так чітко організовано... Мусій, який потім став Міністром охорони здоров'я, проводив дуже активну роботу. Все було систематизовано. Одна кімната була повністю забита ліками, які з усієї України збиралися. Окремо лежали хворі. Це було у «профспілках», які потім згоріли. Там згорів і один із наших Героїв Небесної Сотні Олександр Клітинський.

Звісно, всі тусувалися по областях. Із Хмельницького там була Валюша з наметом «Батьківщини», вона була як мама Майдану, до неї постійно приходили наші. Тобто якщо приїжджаєш на Майдан у Київ, то шукаєш своїх, а свої — це нетішинський автобус, старокостянтинівський намет і ось цей намет, де хазяйнувала Валюша.

Олексій ГОЛЕНШИН

До хмельницького штабу національного спротиву входили представники трьох основних опозиційних партій — «Батьківщини», «Свободи», УДАРу, а також «Асоціації перевізників», Спілки захисту підприємців, плюс освітяни, представники козацьких, молодіжних громадських організацій... Ми збиралися щовечора, обговорювали події, які відбулися в цей день, і планували наступні. Був чіткий розподіл обов'язків, зокрема й серед партій: «Батьківщина» відповідала за відправлення людей до Києва, «Свобода» — за ведення хмельницького Майдану, УДАР мав свій напрям роботи — вони узгоджували його з центральним офісом. Активісти проводили окремі студентські, журналістські акції.

Флешмоб матерів «Ангели України» на підтримку Євромайдану. 29 грудня 2013 р. (фото vsim.ua)

Олександр СУПРУНЮК

8 січня я приїхав додому на три дні й уже збирався повертатися до столиці. Тут приходить начальник ДАІ: «Щось прислали з Києва. Не знаю, що відписати. Зайдіть якимось, переговоримо, щось вирішимо». Я кажу: «Ви ж знаєте, якщо я зайду, то це будуть проблеми!» Я спершу думав послати його подалі, а він мені показує протокол про мою поїздку в Межигір'я. Цей протокол склав такий собі лейтенант Прохорчук. Його показували у новинах — що він у кількох місцях примудрився бути одночасно. Тобто в один і той самий час він спромігся скласти одинадцять протоколів, а на мене дванадцятий. У тому протоколі було написано, що о 12.30 він мене зупиняв у Нових Петрівцях. А в мене збереглися чеки про покупки того дня, для звітності. І взагалі ми вирушили на Межигір'я з Майдану тільки о 1-й годині. Тож о 12.30 він ніяк не міг мене зупинити.

Ну, я вирішив таки сходити в ДАІ. Подзвонив хлопцям, і ми туди приїхали. Більше п'ятдесяти машин — двісті осіб завітали до нашої «рідної» міліції, та ще й із журналістами. Ну, ясна річ, міліціантам було дуже «комфортно» — вони й виправдовувались, і таке інше...

Ярослава ЯРЕМЧУК

У нашому місті, серед моїх знайомих є такі люди, які не підтримували ні Майдан, ні те, що зараз відбувається в країні. Мало того, що не підтримували, ще й засуджували. Навіть серед моїх колег є багато байдужих. Реально байдужих — їм це все було нецікаво. І у тих подіях, які відбуваються зараз, вони вважають, винен Майдан.

Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Був у нас один випадок. Зараз важко згадати, коли це сталося, але ще до початку активних подій — коли якісь тітушки намагалися втрутитись у нашу акцію. Тоді в центрі міста йшла хода до «Ангела скорботи», і тітушки намагалися забрати прапор Євросоюзу в Ігоря Чернецького. Ігор — відомий активіст Майдану, який у Києві отримав тяжкі поранення і потім довго лікувався, йому купу операцій зробили. Тож тоді спалахнула невеличка бійка на вулиці Соборній, неподалік від перехрестя з Проскурівською. А так особливо вони себе не проявляли. Хоча доволі часто на Майдані бачили людей у спортивному одязі й сприймали їх як тітушок. Вони мали дивний вигляд, і ми з осторогою дивилися на них.

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

На хмельницький Майдан возили тітушок з області. Це були спортсмени з Кам'янця-Подільського. Їх організовували депутати обласної ради Петро Тарасюк, і міської — Анатолій Собко, Володимир Цап. До речі, хто б що не говорив... У нас є один поважний спортсмен Олександр Панікар, його колись називали кримінальним авторитетом (він відсидів своє, повернувся), то він 1 грудня вийшов на наш хмельницький Майдан і заявив, що спортсмени-професіонали ніколи не будуть тітушками. Це була заява від людини, яка користувалася певною повагою серед спортсменів. Тож навозили їх із Кам'янець-Подільського інституту фізкультури або набирали з якихось підвалів. Професіонали до тітушні не мали відношення.

Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Багато нардепів, які представляли Хмельниччину у Верховній Раді, голосували за закони 16 січня. І вони так чи інакше, опосередковано, належали до Партії регіонів.

Після прийняття цих законів відбулася акція, яка показала, що у Хмельницькому все-таки є якась журналіст-

16 січня 2014 р., у день за-снування підрозділу міліції особливого призначення «Беркут», працівників підрозділу від імені комуністів області привітав перший секретар Хмельницького обкому Компартії України Ігор Корнійчук:

«У Ваше професійне свято хочу від імені комуністів Хмельниччини подякувати Вам за Вашу мужність та стійкість, за не-легкі дні і ночі, проведені на Майдані столиці, за те, що не

допустили здійснення державного перевороту та розколу України. Бажаю вам міцного здоров'я, великого рідинного щастя, миру, взаєморозуміння, злагоди та добробуту».

(ye.ua/news/news_14857.html)

ська спільнота, хай невелика, але є. 19 січня зібралося близько десяти журналістів, які вирішили, що мовчати не можна. Намалювали плакати і пішли під обласну адміністрацію. Так, ми знали, що наша акція абсолютно нічого не змінить, ні на що не вплине, бо владі до нашої думки байдуже, але ми мали показати свою позицію. Деякі працівники комунальних ЗМІ фактично поставили себе під загрозу звільнення, але ризикували і йшли. На щастя, нікого не звільнили, наскільки я знаю. Все минуло нормально.

Після прийняття законів 16 січня деякі видання, зокрема газета «Поділля», яку я очолював, вийшли з порожньою першою шпальтою, де було написано лише: «Ми не будемо мовчати». На інших шпальтах ми подали аналіз прийнятих законів, пояснили, чим це загрожує, причому не тільки журналістам, а й взагалі всім людям.

Потім, за кілька днів, під час чергового віча, багато людей прийшли на Майдан з якимись тазиками на головах, у марлевих пов'язках... У такий спосіб вони вирішили показати — «Ось, ми — порушники», бо це ж було заборонено. Хоча на той момент ці закони ще не вступили в дію. Але люди продемонстрували свою позицію — те, що вони не згодні з цими законами і не будуть їх виконувати, тому їх потрібно скасувати.

Ярослава ЯРЕМЧУК

Я брала участь у вічах, які відбувались у нас, у Хмельницькому, кожної неділі. Особливо активні такі зібрання були в січні, після перших смертей на київському Майдані. Дуже багато людей приходили на віча. Я подумала, можливо, і моя якась роль буде в тому, якщо я прийду.

Зі звернення Хмельницької міської ради до Президента, Верховної Ради України та уряду від 23 січня 2014 р.

[...] Низка останніх подій: антизаконне «ручне голосування» у Верховній Раді України та події, що відбуваються на вулиці Грушевського в м. Києві, штовхають країну у прірву громадянської війни.

Використання підрозділів правоохоронних органів для придушення доведених до відчаю мирних демонстрантів вважаємо неприпустимим та безпрецедентним проявом насильства владної верхівки проти свого народу і висловлюємо обурення фактами за-

Начальнику Нетішинського
міського відділу УМВС України
підполковнику Гаврилюку Роману Васильовичу

Копія: управління СБ України в Хмельницькій області
відділ в м.Нетішин
Левковському І.А.

копія: секретарю Нетішинської міської ради
Марчук О.М.

Громадянина України
Рижук Сергія Олександровича

повідомлення

Шановний пане підполковнику, щоп'ятниці о 17:15 я, Рижук Сергій Олександрович, зі своїми друзями приймаю бальнеологічні процедури у с. Колом'є (Славутський р-н). До місця призначення ми доїждємо організованою автоколоною на більше ніж 5 (п'яти) власних автомобілях. У контексті прийнятих 16 січня 2014 року Верховною Радою України низки законів, вважаю за необхідне просити Вас забезпечити супровід нашої автоколонни спецавтомобілями з увімкненими спецсигналами у напрямку Нетішин – Колом'є та зворотню Колом'є – Нетішин (зворотній виїзд о 21:30).

В зв'язку з тим, що у бальнеологічних процедурах передбачається участь більше 10 осіб, що автоматично підпадає під класифікацію «масовий захід», просимо забезпечити громадський порядок.

Задля зручності працівників ДАІ та працівників Нетішинського відділу УМВС У я забезпечу збір автоколонни 17 січня 2014 року біля 17:15 безпосередньо біля Нетішинського відділу УМВС У.

Додатково повідомляємо, що дані заходи проводяться нами регулярно вже біля 10 років, тому просимо включити їх до календарного плану заходів Нетішинського міського відділу УМВС України на 2014 рік.

З щирою повагою,
Рижук Сергій Олександрович

Іронічне повідомлення до міліції мешканця Нетішина Сергія Рижука, надіслане для перевірки дієвості законів 16 січня (ye.ua/syspilstvo/14862_netishynec_vimagav_rotu_avtomatnikiv_dlya_ohoroni_gromadskogo_poryadku%E2%80%A6_v_bani.html)

гибелі людей. Така політика розколює суспільство, позбавляє кожного громадянина України права на вільне слово і незалежну думку. [...]

[Вимагаємо розпочати переговорний процес за участю Президента України, прем'єр-міністра, Голови Верховної Ради та лідерів опозиції. А також наполягаємо на]:

- оголошенні про дострокові одночасні вибори Президента України та Верховної Ради України;
- відставці Кабінету Міністрів України та формуванні перехідного технічного уряду України;
- скасуванні всіх «ручних» законів, проголосованих 16 січня 2014 р., як таких, що суперечать регламенту Верховної Ради України та Конституції України;
- притягненні до кримінальної відповідальності осіб, винних у побитті та вбивстві мирних демонстрантів і представників ЗМІ, припиненні переслідувань усіх учасників мирних акцій протесту;
- відновленні державного курсу на євроінтеграцію та підписанні протягом 2014 року угоди про асоціацію України з ЄС. [...]
(ye.ua/news/news_14944.html)

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

Правоохоронні органи у Хмельницькому фактично не втручалися в ситуацію. І тому для нас було шоком, коли вони заарештували кількох активістів, які блокували виходи з обласної державної адміністрації, — тоді, коли вона була нібито захоплена. Хоча насправді вона не була захоплена, тому що ми, опозиційні депутати, там чергували: розмістилися в одній кімнаті, й до нас постійно зверталися протестувальники.

Всередині приміщення, в залі, перебували міліціонери, їх сиділо там десь із сорок осіб. Я пам'ятаю це, бо чергувала цілодобово. Але що вони якось себе проявляли, я б не сказала. Хоча, з іншого боку, бачила у цих міліціонерів кольорові роздруківки з фотографіями лідерів Майдану — значить, усе-таки вони збирали якусь інформацію. Я думаю, що цього від них вимагав Київ. Але їхня особиста позиція, мені здається, все-таки була такою: вони розуміли, що відбувається, і підтримували свій народ.

Сутички між протестувальниками і міліцією у приміщенні Хмельницької ОДА 24 січня 2014 р. (фото ngr-ua.info)

Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Наприкінці січня кількох майданівців забрали в міліцію. Вони просто грілися біля бочки, а їх узяли й заарештували. Але все-таки наша місцева міліція була доволі адекватною. Скоріш за все, вони виконували вказівку згори — їм, мабуть, сказали: «Як це у вас нікого не заарештували?» І вони мусили формально когось узяти, от і схопили шістьох осіб, здається, студентів. Але коли учасники Майдану і ми, журналісти, ходили під міліцію, то в нас були такі неофіційні розмови з її керівниками, й вони говорили: «Хлопці сидять у теплих кабінетах, п'ють чай із печивом. Усе добре. Ми їх невдовзі випустимо. Так треба». До речі, й справи проти них

були всі закриті, але вже пізніше. Тобто нічого аж такого жакливого не відбувалося. Хоча на той момент здавалося: все, ось і до нас прийшло щось таке, що відбувається у Києві, зараз усіх заарештують... Разом із тим, це, можливо, була спроба налякати людей. Яка, навпаки, ще більше всіх об'єднала. Всі були готові стояти й далі, навіть під стінами Хмельницької облдержадміністрації.

Ярослава ЯРЕМЧУК

Дуже яскрава була подія, коли повністю піднявся наш ринок. Вони йшли містом великою колоною. І мої батьки також йшли, в перших рядах. Тоді це було справді так масово... Я проїжджала в транспорті, бачила. І хотілося вийти і йти разом з ними. Дуже шкода, що не всі люди їх підтримали. А були й такі, які засуджували: «Це дуже погано» або «Я не розумію таких дій...»

Любов ГАБРУХ

У січні я захворіла. Піднялася температура, і мене відправили додому. У мене було запалення легень, два тижні лікувалася. Думала, що вже не поїду в Київ, усі мене відмовляли, особливо син. Але я вже не могла сидіти. Після того, як там побувала, по телевізору вже не будеш дивитися, вже серце болить за тих дітей, яких там залишила, за людей і за те, що я там побачила.

Наведу такий приклад. Я коли про це згадую, дуже хочеться плакати. Під Новий рік на Майдан прийшла молода сім'я — чоловік, жінка і маленька дівчинка трьох років. Вони принесли кошик: печиво, тарілочку олів'є, іграшку, яку на ялиночку чіпляти. Дівчинка підійшла і сказала: «Бабушка, возьми, это вам».

Зібрання майданівців біля приміщення Хмельницької ОДА 24 січня 2014 р. (фото ue.ua)

Я бачила, як старенькі бабці йшли з паличками і несли або шматочок сала, або спечену власноруч булочку... Мені здається, люди, які сиділи біля телевізорів, дізнавалися про Майдан із газет, не зрозуміли, що це таке.

Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Коли у Києві загострювалася ситуація, ми між собою говорили... Багато хто не розумів, коли і чим має завершитися протест. Усі боялися, щоб не було... крові. І мало хто вірив, що такий варіант можливий. Навіть коли лякали, що до Києва стягнуть нацгвардію, танки... Хтось, звісно, панікував: «Все, у нас починається війна!» А хтось говорив: «Ні, це неправда. Навряд чи Янукович піде на такий крок. Він же має розуміти, що тоді йому точно в цій країні не жити. І взагалі не жити. Тому що народ, як устане, то на цьому й закінчиться епоха тієї влади».

Любов ГАБРУХ

18 лютого нас у Жовтневому палаці залишилося троє, всі інші пішли до Верховної Ради. Тільки пішли, прибігає Микола Дзявкульський, з Шепетівки. З ним іще троє хлопців. Привезли продукти, багато ковбаси, м'яса, тушонки: «Пані Любо, бігом забирайте, бо ми біжимо доганяти колону». Я прийняла від нього ці продукти, а через день його вбили.

Ще хочу згадати. На День святого Валентина (це свято на Майдані не відзначали) я прийшла в обід і трохи прилягла, бо мені було дуже важко. Прийшов Микола, поклав мені на груди коробку цукерок і каже: «Пані Любо, ми це свято не святкуємо, але ми вам дякуємо, що тут є така жінка, що ви нам їсти готуєте. Ми вас усе ж таки вітаємо і дякуємо». Мені так було приємно... Він взагалі такий був... чоловік-патріот, ще й добрячий.

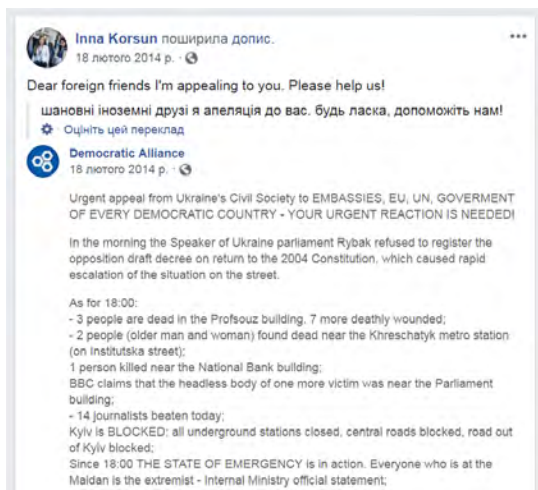
Інна КОРСУН

Коли у Києві знову настало затишшя, я повернулася до Хмельницького. Керівник фірми перестав мені платити зарплату — я зрозуміла, що на роботі без мене можуть обійтися, і вирішила їхати додому. Тільки приїхала, почалася стрілянина під Верховною Радою. Виїхати до Києва з Хмельницького було неможливо

Наші сказали, що дівчатам там не місце, і з Хмельницького їхали буси тільки з чоловіками, які мали хоч якийсь захист: палицю, броник, хоч щось. Дівчат не пускали.

Тоді мою функцією став переклад англійською мовою постів зі сторінки «Євромайдан SOS», і взагалі будь-яких постів про Майдан у Фейсбуці. Адже за нашими подіями спостерігало багато людей у світі.

Я почала писати іноземцям, що відбувалося в той час на Майдані. Я знала, що наші стояли біля «профспілок», подавали дрова і палили, палили, палили. Тоді вогонь нас урятував. Там були рідні, близькі... Дах узагалі тоді їхав. Звісно, в ту ніч ніхто з нас не спав. Підключилися всі мої друзі, які раніше взагалі для Майдану нічого не робили. Всі, хто хоч трохи знав мову, писали, постили...

Допис Інни Корсун у Фейсбуці від 18 лютого 2014 р.

Олександр СУПРУНЮК

Я другу добу був на ногах, практично вже не міг ходити, просто сидів собі біля йолки. Стілець витягнув з автобуса. Десь було пів на другу ночі, коли зі Славути приїхали перші хлопці, потім нетішинці, й дружина моя також. Кияни стали підтягуватися. Ніби все стабілізувалося, ніби вже захлинається їхній штурм, все. І хлопці кажуть: «Ідь відпочинь! Чого ти будеш тут? Сидиш — толку від тебе...» Ну, і донька також каже: «Ідь!» Я їй у відповідь: «Якщо й ти, Іро, зі мною, то я поїду!» От. І я десь опів на третю ночі поїхав на квартиру до Іри. І мені десь через годину хлопці дзвонять: «Твій автобус уже горить!» «Ну, кажу, — слава Богу, хоч «беркути» не забрали!»

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

Коли дізналися, що в Києві розстріли, у штабі опору було прийнято рішення блокувати наших місцевих силовиків. У нас тут, у Хмельницькому, знаходяться «Беркут», міліцейський батальйон на Будівельній, прикордонна академія, 8-й полк спецпризначення ЗСУ.

Коли ми прийшли на Будівельну, майор до нас вийшов і сказав: «Хлопці, я такий вдячний, що ви прийшли. Я вже нагору доповів, що нас блокують». Він узяв мій номер телефону і сказав: «Ідіть відпочивайте, ми з казарм не вийдемо. Не дай Бог що, я дзвоню, і ви відразу під'їжджаєте».

«Беркут», прикордонна академія запустили нас до себе у казарми — подивитися, що всі на місцях. Залишилися наші чергові, три або чотири чоловіки, які стежили, щоб ніхто до Києва не їхав розстрілювати наших хлопців.

Міліція від самого початку була з нами. Я особисто говорив з начальником міськвідділу Василем Кіндратовичем Птащукком і пропонував йому: «Вийдіть на Майдан і скажіть, що міліція з народом». Він каже: «Сергію, якщо я зараз вийду і заявлю, що ми вас підтримуємо, мене завтра звільнять. Пришлють сюди когось іншого. І які будуть наслідки? То краще я буду тут. Можливо, я буду свою роботу робити на «трієчку», ви свою на «п'ятірочку», і разом вийде «четвірочка». Він під час Майдану нас попереджав про багато речей.

Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Ранок 19 лютого для мене розпочався з перекриття вулиці Кам'янецької. Це почалося десь із 9-ї години. Люди перекрили рух, ходили по пішохідному переходу. Потім вирішили піти до обласної адміністрації — з вимогою, щоб очільники області написали заяви на звільнення.

Коли люди увійшли в ОДА, їм ніхто не чинив спротиву, бо розуміли, що в цьому немає сенсу. Якщо вони зайдуть, то нічого страшного не станеться. Пішли до голови обласної державної адміністрації Василя Ядухи. Його на місці не знайшли.

Прийшли до очільника облради Миколи Дерикота. Той був наляканий. Попросили його написати заяву про вихід із Партії регіонів. Він вийшов на Майдан і зробив це.

Я повернувся до облради (це вже була десь година дванадцята), щоб зарядити акумулятор у фотоапараті. Тоді я чув, що начебто люди з Майдану збиралися йти до обласної прокуратури (вона поруч розташована) — щоб спитати, чи закрили кримінальні справи стосовно людей, затриманих раніше у Хмельницькому. І хтось зайшов, я вже не пам'ятаю, хто, і каже: «Ну все, вже і в нас стріляють». Я питаю: «Де у нас стріляють?» — «Під СБУ. Вже вбили двох людей». Це була така інформація... Я тоді, власне, вже не чекаючи, поки зарядиться акумулятор, зібрався і пішов туди.

Ранок 19 лютого 2014 р. у Хмельницькому (фото уе.іа)

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

Нас було п'ятеро, які першими прийшли до СБУ. Я хвилини двадцять стукав у двері, щоб вийшов хтось із її представників. А перед тим уночі там палили папери — про це навіть відео виклали у Фейсбуці. Тож ми прийшли, щоб запитати про ті папери і виставити там, типу, блок-пост, щоб «Альфа» не поїхала в Київ розстрілювати майданівців.

20 хвилин ми з друзями грюкали у двері, потім підійшли люди з Майдану. Хтось із лівого боку прибудови розбив вікно. Через розбите вікно ми залізли всередину, і почали грюкати в другі двері, які вели вже безпосередньо в саме приміщення СБУ. Я трохи відійшов від вхідних дверей, почав дерев'яною палицею розчищати скло на дверях, які вели на вулицю, щоб їх відчинити, і пролунав перший постріл. Судячи зі звуку, постріл був із пістолета. Імовірно, куля летіла в мене, але потрапила якомусь хлопцю в ногу. Його відразу винесли. Потім, через пару хвилин, — черга, досить гучна черга. Я думаю, що вона була з автомата чи кулемета Калашнікова: кулі йшли зверху, вдарилися об гранітну підлогу і далі рикошетом... Поранило жінку і чоловіка.

Олександр Симчишин з кількома людьми через бокові ворота зайшли всередину на перемовини з керівництвом СБУ. Опісля того начальник управління Віктор Крайтор вийшов і сказав, що за те, що людей поранено, буде якась матеріальна компенсація. Це була вже та крапля, яка переповнила чашу людського терпіння. Полетіли «коктейлі»...

Інна КОРСУН

Люди рушили з Майдану. Колона розділилася: частина пішла до прокуратури, а частина — під СБУ. А це дуже близько від моєї роботи, навіть усі хлопці з мого офісу вийшли. Коли

ми до них прийшли, бійці «Альфи» стояли у вікнах, на верхніх поверхах, з «пушками». Потім вони почали стріляти. Одному хлопцю влучили в лоб, травматом. Його не поранило, але він був у страшному шоці, бо розумів, що могли й застрелити.

Потім за кілька метрів від мене рикошетом поранило жінку. Мій товариш надавав їй першу медичну допомогу. Вона потім померла в реанімації. Почалися рухи: люди зняли тролейбус і ним таранили ворота.

Ввечері ми почали говорити з керівником СБУ: «...Ми вас відпустимо, але вийдіть через «коридор ганьби». Підігнали для них автобус, щоб їх вивезти. Хлопці кинули «коктейлі», й знову почалася стрілянина. Застрелили хлопця, якому був 21 рік. У нього куля пройшла над вухом — убили так, як і багатьох із Небесної Сотні: або в серце, або в голову. Не в коліно, не в руку, не в ногу, а одразу насмерть. Виходить, під СБУ двоє людей загинуло — взагалі через якусь дурню, через те, що в когось із СБУ не витримали нерви.

Олексій ГОЛЕНШИН

Я саме був на ефірі, ми дискутували про те, яке рішення у цій ситуації має прийняти наша обласна рада. І мені приходить смс-ка, що люди вже під СБУ. Я не розумів, що вони там роблять. Тому що штаб не приймав рішення туди йти. Відтоді минуло вже стільки часу, і досі ніхто толком не може сказати, хто повів людей. Ніхто не може сказати, хто дав команду йти туди. Я прочитав ту смс-ку. «Ну, — думаю, — гаразд, щось там та й відбувається. А потім наступне повідомлення: що з боку СБУ випустили автоматну чергу, і рикошетом влучило жінці в голову. І тоді ми кинули ефір, приїхали туди. Я був разом із ведучим Майдану Олександром Симчишиним. Ми намагалися заспокоїти людей, але це вже було неможливо. Ми пропонували: давайте почекаємо, давайте ще щось, — і розуміли, що нас можуть просто розірвати. Настільки велике було обурення людей.

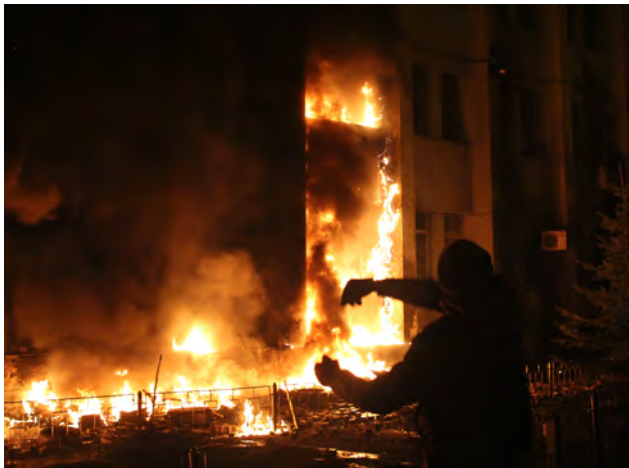
Володимир ГОРДИНСЬКИЙ

Я прийшов до СБУ і побачив дуже багато людей. У кожного були свої версії того, що відбулося. Але я все-таки журналіст і мав з'ясувати: то вбили жінку чи ні? Почав телефонувати й отримав інформацію, що вона досі жива, а ще одна жінка також поранена.

Я ходив між людьми і намагався заспокоїти, коли чув: «О, вже двох чи трьох убили». Час від часу з території СБУ лунали автоматні черги. Я так зрозумів, що бійці «Альфи» просто відлякували людей, щоб вони не підходили близько до приміщення. Я людей заспокоював і говорив: «Та жінка жива. Їй влучили в голову, її оперують, вона ще жива. Давайте не будемо нагнітати ситуацію і поширювати чутки. Може, вона виживе і все буде добре».

Пробув я там довго. Деякі майданівці ходили на перемовини до начальника СБУ, щоб він вийшов. Люди вимагали видати того, хто стріляв. Ясна річ, цього ніхто не зробив. Тоді вийшов Віктор Крайтор, але люди не заспокоїлися. Почали бруківку розбирати, тролейбусами таранити ворота. Це було так: люди зупиняли тролейбус, водій, звісно, проти натовпу нічого не міг удіяти, просто тихенько виходив, і всі пасажери також. І натовп людей штовхав цей тролейбус до центральних воріт. Але туди вони не доштовхали, бо знову почалися постріли.

Міліція всіх заспокоювала. Мене тоді обурило, що міліція, яка начебто охороняла громадський порядок, була без бронешилетів. Але вже через рік із розмови з тодішнім начальником міліції Василем Птащуком я дізнався, чому вони були без шилетів. Він сказав: «Так, ми йшли на ризик. Але якби мої працівники були в бронешилетах, це б іще більше обурило людей, бо

Палаюча будівля СБУ. 19 лютого 2014 р. (фото ue.ua)

ж вони були без нічого. Тобто ми хотіли, щоб усі були в рівних умовах». Це було логічне пояснення, і я його зрозумів. Далі він пояснив: «Міліція нікого не забирала, просто всім заспокоювала, щоб більше не лізли на територію. Тому що СБУ — це режимний об'єкт, і звідти можуть стріляти».

Люди ще один тролейбус загнали у ворота. Потім я відчув запах бензину і зрозумів, що ніхто нікуди розходитися не буде. Я побачив купу «коктейлів Молотова», що звідкись миттєво з'являлися. Потім мені знайомі говорили, що якісь хлопці бігали по дворах, шукали порожні пляшки, щоб розливати «коктейлі».

Почало смеркатися, поки що нічого не горіло. Я увімкнув собі редактор газети, яка мала вийти через кілька днів, почав готувати матеріал про ці події. Я розумів, що моя присутність тут абсолютно нічого не змінить, і, власне, треба було подумати трішки про себе — в тому сенсі, що я цілий день, з 9-ї ранку, був на ногах, нічого не їв. Ще півгодини, і міг би упасти. Я був дуже втомлений.

Вирішив піти додому. Але вже з дому в Інтернеті стежив за ситуацією: бачив, як кидають «коктейлі Молотова», як горить управління СБУ. О 9-й вечора вбили ще одну людину — Дмитра Пагора. Це був дуже такий... Це трагічний день в історії України і Хмельницького.

Тетяна КОЛІСНИЧЕНКО

Емоції народу найбільшого градусу досягли, звісно, 19 лютого. Мене тоді не було в місті, я перебувала у свого дідуся у Вінницькій області, доглядала за ним. Виїхала туди 18-го, а 19-го мені подзвонили друзі й сказали, що у Хмельницькому біля СБУ вже вбили шістьох людей.

Я тоді швиденько сіла в автобус і надвечір була біля СБУ. Воно вже горіло, звідти стріляли. Через годину після того, як я туди прийшла, застрелили Дмитра Пагора.

З СБУ стріляли постійно, безперестанку лунали автоматні черги. Ми там стояли, і кулі свистіли над головами. Весь час хотілося зайти за будинки і сховатися, голову пригнути, якийсь такий тваринний страх опанував...

Спалене приміщення Управління СБУ в Хмельницькій області. 20 лютого 2014 р. (фото ngr-ua.info)

Олексій ГОЛЕНШИН

Мені здається, що все-таки це була помилка з боку керівництва СБУ. Очільник управління Віктор Крайтор не місцевий і лише півроку як був призначений на цю посаду. Згодом інші силовики, хмельничани, говорили, що вони того дня вже були готові спілкуватися з протестувальниками, приготували чай, бутерброди. І коли до СБУ прийшли люди, Крайтору треба було просто вийти до

них і озвучити якусь свою позицію, сказати, де перебуває хмельницька «Альфа», чи вона на київському Майдані, чи ні. Це була одна з вимог протестувальників. А інша стосувалася того, що напередодні у дворі СБУ спалювали якісь документи. Це бачили люди, і це треба було пояснити. Це були дві основні вимоги. До людей треба було вийти і просто їм усе пояснити. А він цього не зробив. Це була його основна помилка. Він не вийшов — люди стали заходити самі. І він дав команду стріляти.

Ярослава ЯРЕМЧУК

Як завжди, ми з подругою прийшли увечері на Майдан. В кінці площі стояв невеличкий автобус, звичайний жовтенький «Богдан». Там збиралися для поїздки на Київ. Усі люди, що були на Майдані, а їх було дуже багато, підходили туди, пропонували якусь допомогу, прощалися. А в дорогу збиралася переважно молодь.

Стояли хлопці з нашої місцевої самооборони і передавали від'їжджаючим щити — ті, що були взяті в СБУ. Вони були не дерев'яні, а такі, що справді могли захистити. Самооборонівці щось намагалися пояснити, підказати, як слід захищатися.

Зібралося дуже багато людей. Ми просто стояли і плакали. Бо не знали, чи доїдуть ті люди. Всі ми співали Гімн, читали молитви. І жіночки стали запитувати, чи є у тих, хто їде, із собою іконки. І почали з гаманців діставати іконки, дарувати цим людям.

Вже перед самим відправленням виявилось, що в автобусі є одне вільне місце. Тоді один чоловік з натовпу (він стояв разом із дружиною) просто виступив уперед. Дружина якось намагалася його зупинити, плакала. Але він промовив фразу, яку кожен, хто був на Майдані, думаю, собі говорив: «Хто ж, якщо не я?»

Сергій СКОРОБОГАТИЙ

На мене було відкрито дві кримінальні справи, одна — за підбурювання й організацію штурму СБУ. Також завели справу на Лесю Стебло, голову міської організації УДАР. Вона через це дуже переживала, плакала, бо в неї двоє дітей.

Якби не перемогли... Я, щиро скажу, вже підготував закордонний паспорт — щоб тікати за кордон. Я вже був готовий до цього.

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

У Києві на Майдані вже лежали наші хлопці, накриті ковдрами. Я знала, що загинули наші Дзявкульський і Бондарчук. Ми того дня, 20 лютого, зібрали позачергову сесію обласної ради. Але регіонали все одно не хотіли здавати свої позиції. Я як депутат намагалася отримати звіт про голосування на цій сесії, адже машина все це рахує. Але вони сказали, що зламався комп'ютер. Насправді вони тоді не хотіли голосувати за відставку Януковича. Тобто вони 20-го ще думали, що нічого з того не буде. Хоча я на планшеті носила і показувала багатьом регіоналам фото, на якому лежать рядком мертві майданівці.

На сесію заходили протестувальники, зокрема і Юра Смаль, також намагалися їх переконати. Звісно, багато з них дуже боялися. А дехто тоді нахабно йшов у кабінет до голови облради і переукладав контракти, щоб потім не втратити посаду. До речі, з тими, укладеними у чорні для України дні, контрактами післямайданна влада так нічого й не змогла зробити.

Увечері того дня вони все-таки відмовилися підтримувати владу Януковича. Але яким чином. Вони боялися і взагалі не прийшли на сесію, думали, що їх почнуть рвати на шмаття. І це було логічно, я б на їхньому місці теж боялася. Василя Ядухи тоді вже не було, він сховався, бо розумів, що ситуація критична. А був його заступник Вадим Гаврішко. Його ми не випускали з кабінету. Він сказав: «Ви мене взяли в полон», — ми тоді разом сиділи і обдзвонювали усіх депутатів за списком. Вмовляли бути з народом. Зрештою вони таки приїхали, і ми змогли проголосувати за відставку Януковича.

Той самий Гаврішко перед тим увечері прийшов на Майдан і приніс пляшку горілки. Хотів напоїти майданівців? Не знаю, для чого. Це все ознаки страху. Тоді активісти їздили до будинку Ядухи і викладали зі свічок напис «убивця». Регіонали тряслися, що приїдуть і до них, підпалять їхні будинки чи ще щось зроблять. А особливо сильно ширився страх у районах. Там взагалі ситуація була дуже критична. Бо після 20-го числа почали реально ту владу викидати з кабінетів. Я знаю, що деяких голів адміністрацій люди підвішували на їхніх краватках. Ставили біля них горючу суміш на сесіях, у Ярмолинцях, наприклад. Так що вони дуже боялися. Вони боялися, що прийдуть до кожного додому. Це був їхній найголовніший страх.

Голова облради Дерикот уже зрозумів, що пахне смаженим, і швиденько прибіг на Майдан, приніс продукти. Де він був раніше, виникає питання. А потім написав привселюдно заяву про звільнення. Хоча, з іншого боку, коли згодом відбувалися перевибори голови обласної ради, з'ясувалося, що він насправді мав досить серйозний план усе-таки залишитися на посаді. Він абсолютно не усвідомлював злочинності своїх дій і вважав, що цілком гідний залишитися на цьому місці. Плів цілу схему, що нібито він під тиском написав заяву про звільнення.

Олександр СУПРУНЮК

У нашій сотні був Устим Голоднюк, який загинув 20 лютого. І на його похорон у Збараж ми спершу делегували десь п'ятьох осіб. А фактично поїхало більше десяти. Всі, хто був біля стели, добре знали його. Ми провели Устима. Там було страшно... Просто передати неможливо. Коли все місто...

Потім довелося їхати у Кіровоградську область, ще й Вітю Чміленка ховати. Він справді Герой. Не випадково, мабуть, його вбили. Відстрілювали найкращих. Це боєць, Людина з великої літери. Він фермер, але настільки ерудований, такий у нього був дух патріотизму, дух порядності. Він був, скажімо так, еталоном для багатьох.

3 рішення Хмельницької обласної ради від 26 лютого 2014 р.

[...] Доручити місцевим органам державної виконавчої влади, органам місцевого самоврядування Хмельницької області вжити в установленому порядку заходів з демонтажу пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених особам, причетним до організації та здійснення голодоморів і політичних репресій в Україні, а також для перейменування населених пунктів, вулиць, площ, провулків, проспектів, парків та скверів, назви яких пов'язані з вищезазначеними особами і подіями.

(Офіційний сайт Хмельницької обласної ради: km-oblrada.gov.ua/vi-sklikannya/dvadcyat-druga-pozachergova-sesiya-26-02-2014/?submit=Показати)

Тетяна КОЛІСНІЧЕНКО

Після того як закінчився Майдан, у нас було більше 50 поранених, і я разом з іншими майданівцями активно ними займалася. Вибивала для них усіляку допомогу, зокрема й із-за кордону. Знала про кожного пораненого. Одному хлопцю, в якого стріляли під СБУ, Олек-

сандру Козловському, відрізали ногу. Йому на той момент було 16 років. Паша Онуфрієв, який був поранений у Києві, десь два роки лежав у польській лікарні. Потім повернувся, і вже навіть на велосипеді їздить.

Ці люди виявилися, як це часто буває, нікому не потрібними. Допомога їм — це був для нас великий досвід і тренування, як не сумно це так називати, перед війною з Росією.

Також я займалася пошуком зниклих на київському Майдані, зокрема Олександра Клітинського. До цього залучила депутата Валерія Яглінського — він допомагав родині Олександра. Ми знали, що востаннє його бачили під час пожежі у «профспілках», а потім ніхто не міг сказати, куди він зник. Здається, у травні в нього був день народження, його мама ще чекала. А десь у червні його знайшли, похованого на Аскольдовій могилі як безіменного. Треба було робити експертизу — родичі мали приїхати до Києва, щоб здати аналізи, тому що труп був повністю обгорілий.

Акція хмельницького Автомайдану зі вшанування пам'яті Небесної Сотні. 2 березня 2014 р. (фото vsim.ua)

Олексій ГОЛЕНШИН

Є багато людей, які говорять, що Майдан тільки нашкодив. У мене особисто розчарування немає. Немає його й у тих людей, з якими я зараз спілкуюся: активістів, представників місцевої постреволуційної влади. У нас немає розчарування, а є злість. І вона накопичується. А в тих людей, у яких є розчарування, якщо нічого не змінюватиметься, воно рано чи пізно вихлюпнеться.

Ніхто тоді не міг спрогнозувати тих подій, що настали після Революції — у Криму, на Донбасі. Якби нас зараз запитали: «Чи варто було виходити на протест?»... Навіть знаючи, що буде потім, ми зробили б те саме. Неможливо вгадати, що буде завтра. Ми знаємо, як є зараз, і нас це не влаштовує. І те, як було тоді, нас також не влаштовувало. І мали відбутися зміни. І мав, і має бути якийсь зворотний зв'язок від тих, хто приймає рішення. Протестами ми нагадуємо про це чиновникам: робимо один, другий, третій крок. Це шлях, і треба ним іти. Якщо ми не будемо йти, то не досягнемо мети.

Тому я вважаю, що Майдан — це було правильно. Ми діяли не без помилок, не обійшлося без втрат, але Майдан треба було робити. І добре, що зробили. Він має бути сигналом і для чинної нині влади. Якщо нічого не зміниться — ліхтариків не буде.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

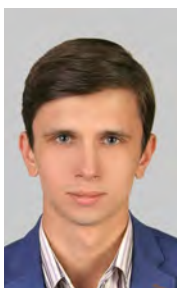
Костянтин БАРАНИК

1975 року народження, військовослужбовець, учасник АТО

Анатолій БОНДАРЕНКО

1974 року народження, депутат Черкаської обласної ради, голова Черкаської обласної організації партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», підприємець

Антон ВЕДУЛА

1995 року народження, громадський активіст, член Всеукраїнського об'єднання «Свобода», депутат Черкаської міської ради

В'ячеслав ЗОЗУЛЯ

1975 року народження, громадський активіст, член виконкому Уманської міської ради

Валентина КОВАЛЕНКО

1964 року народження, голова Черкаської обласної ради (2014–2015 рр.), кандидат педагогічних наук, доцент Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Ярослав НИЩИК

1986 року народження, голова Черкаської міської організації Всеукраїнського об'єднання «Свобода», депутат Черкаської міської ради

Анатолій ТЕРЕЩЕНКО

1963 року народження, виконавчий директор ТОВ «Високі технології пластика», депутат Смілянської районної ради, громадський активіст, уповноважений ГО «Територія гідності»

Владислав ЧАБАНЮК

1964 року народження, директор Державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура»

Богдан ЧОРНОМАЗ

1948 року народження, колишній політв'язень, історик, громадський і політичний діяч, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Сергій ЯРЕМЧУК

1980 року народження, депутат Уманської міської ради, голова фракції Всеукраїнського об'єднання «Свобода»

2013

22.11

перший мітинг черкаського Євромайдану (координатор — Таїсія Плахута), на якому були присутні М. Томенко, С. Соболев;

перший пікет під стінами Смілянської міської ради;

контрмітинг активістів Партії регіонів у Черкасах.

23.11

у Черкасах відбулося організоване опозиційними силами (ВО «Свобода», Народний Рух, «Батьківщина», «Воля XXI» тощо) вшанування пам'яті жертв голодоморів: учасники пройшли від Соборного парку до пам'ятника Тарасу Шевченку.

26.11

адмінсуд прийняв рішення про заборону масових акцій у Черкасах.

27.11

розпочався студентський страйк під стінами ЧНУ ім. Б. Хмельницького, пізніше колона студентів рушила до ЧДТУ.

28.11

на Театральній площі Черкас піднято прапор ЄС.

01.12

на черкаському Євромайдані зібралася понад тисяча людей (ведучий — Микола Булатецький).

02.12

вулицями Черкас пройшла велика колона — до 600 страйкуючих студентів; кордон міліції не пропустив їх до головного корпусу ЧНУ;

протест школярів та студентів в Умані — єдиний на всю Україну учнівський Майдан, з якого і почалася боротьба за зміни в Умані;

народне віче у Смілі.

03.12

оприлюднено звернення викладачів ЧНУ на підтримку Євромайдану; Черкаська міська рада прийняла ухвалу з пропозицією відставки уряду.

06.12

встановлено євронамет перед міською радою, на площі перед ЧНУ відбувся невеликий мітинг.

08.12

у Черкасах проведено мітинг біля мерії (близько 300 осіб, ведучий — Максим Булатецький).

09.12

в Умані розпочав роботу Революційний комітет, до якого увійшли партії «Свобода» і УДАР, Рада громадських організацій, студенти педагогічного університету і медичного коледжу.

10.12

акція студентської солідарності в Черкасах під гаслом «Студент — за студента!».

11.12

у Черкасах, попри жорсткий спротив міліції, вдалося підняти прапор ЄС перед міськрадою, пізніше зірваний тітушками;

увечері міліціанти знесли намет обласного штабу національного спротиву в центрі Черкас, силою розігнали людей та затримали трьох учасників протесту;

пізніше, після розгону, перед мерією відбулася молитва за Україну, яку провів митрополит черкаський та чигиринський УПЦ КП Іоан.

13.12

Координаційна рада уманського Євромайдану організувала автопробіг: більше 20 автомобілів із прапорами України та ЄС проїхали колоною по місту.

20.12

у Черкасах відбулася акція протесту (до 300 мітингувальників) «Черкащина — проти свавілля!» під гаслом «Тулуба у відставку!». З іншого боку були міліція та тітушки на чолі з В. Березою.

28.12

у Черкасах відбулися установчі збори ВО «Майдан», створена Рада обласної організації; народне віче (понад 300 осіб) на площі біля мерії.

2014

04.01

зібрання Євромайдану в Черкасах (міліція перешкоджала провести звукову техніку).

05.01

у Черкасах міліція перешкодила публічній демонстрації кінофільму «Відкритий доступ».

08.01

на черговому Євромайдані у Черкасах склали список люстрації, обрали трьох делегатів на форум євромайданів у Харкові.

12.01

у Смілі проведено установчі збори міськрайонної громадської організації «Територія гідності», Анатолія Терещенка обрано її уповноваженим.

18.01

народне віче у Черкасах, на якому виступив М. Томенко, зібрало до сотні учасників.

22.01

у Черкасах на Соборній площі відбувся мітинг до Дня Соборності; перед ним — ушанування загиблих у Києві Сергія Нігояна та Михайла Жизневського, пікетування ОДТРК «Рось»; у Смілі в День Злуки відбулося міське віче, було створено «ланцюг єднання».

23.01

у Черкасах на Соборній площі о 12-й годині відбувся попереджувальний страйк (до 500 осіб), о 18-й — мітинг (до 2000 осіб). З 19-ї години мітинг переріс у штурм будівлі ОДА, о 20.45 два нижні поверхи адмінбудівлі було захоплено мітингувальниками. Серед постраждалих — активістка Ольга Галушко, на голову якої з 4-го поверху скинули горщик із квітами. Близько 23-ї силовики відбили будівлю, заарештувавши при цьому 58 осіб, здебільшого випадкових перехожих.

24.01

пікетування у Черкасах обласних управління МВС та прокуратури (основна вимога — випустити затриманих за штурм ОДА). Увечері перед управлінням зібралося близько 2 тисяч осіб;

громада Умані вийшла пікетувати міську раду з вимогами до мера міста Ю. Бодрова.

25.01

суди у Черкасах та кількох районних центрах винесли вироки про арешти затриманих активістів. До міста прибув підрозділ луганського «Беркута», який разом із тітушками провів облаву на вулицях. Було затримано 32 особи (більшість — випадкові перехожі).

26.01

у Черкасах народним вічем (до тисячі учасників) ухвалено резолюцію про створення Народної ради та ультиматум голові ОДА С. Тулубу (доба на відставку). Створено народну самооборону. Захоплено Будинок політосвіти для проведення Народних зборів (до 300 учасників). Відбулося перше засідання обласної Народної ради.

27.01

вночі на Соборну площу Черкас підїхали автомайданівці з Києва (до 100 осіб). Разом з місцевими активістами розпочали мітинг і другий штурм ОДА. «Беркут» здійснив жорстку «зачистку». Багато людей постраждало, 16 було затримано, побито журналістів: двох польських, одного з каналу «Інтер», кількох місцевих;

створено Черкаську міську народну раду (С. Одарич, М. Кудрявцев, Л. Майборода);

Юрія Ботнара, голову обласного осередку ВО «Свобода», затримано за підозрою в організації другого штурму будівлі Черкаської ОДА в ніч на 27 січня. Наступного дня за рішенням суду в Катеринополі йому був призначений домашній арешт на 2 місяці.

29.01

у День Героїв Крут на центральних вулицях Сміли, під будівлею міського будинку культури та в приміщенні міськвиконкому провели мирний мітинг «Розгнівані Ангели».

30.01

у Черкасах відбулося засідання обласної Народної ради, обрали президію на чолі з А. Бондаренком.

12.02

уманська опозиція створила Народну раду.

18.02

засідання черкаської обласної Народної ради, на якому прийнято рішення про максимальну підтримку Києва, мітинг на Театральній площі (150 осіб).

19.02

у Черкасах відбулося два мітинги: о 1-й годині близько ста осіб пікетували обласне управління міліції, увечері понад 1000 осіб радикальної молоді закликали йти на штурм адмінбудівель;

створено блокпост під Уманню (с. Подібна), де загинув Віктор Чернець, який брав участь у блокуванні траси «Київ — Одеса» від тітушок;

захисники революційного блокпоста спалили автобус, який перевозив тітушок з Криму до Києва, повернули і роззброїли автобус із солдатами ВВ.

20.02

у Черкасах проведено мітинг; молитва владика Іоана;

на Черкаській дамбі облаштовано блокпост самооборони. Увечері луганський «Беркут» із застосуванням вогнепальної зброї розігнав його охоронців;

великий мітинг у Смілі, затримання тітушок у міській раді та райдержадміністрації, привселюдне покаяння депутатів-регіоналів, втеча міського голови В. Решетняка.

21.02

у Черкасах проведено мітинг під міськрадою з вимогою розслідування нападу «Беркута», здійсненого напередодні, відставки в. о. міського голови В. Білоусова та міськвиконкому. З третьої спроби міська рада відправила міськвиконком і В. Білоусова у відставку;

під Маньківкою зупинили транспорт із податківцями з Криму. Пізніше тут же тітушки обстріляли місцевих активістів, одного з яких було поранено; затримання на залізничній станції у Смілі великої групи тітушок, яких активісти вчили співати Державний Гімн України та вигукувати гасло «Слава Україні!».

22.02

встановлення автомайданівцями шибениці з портретом Януковича; саморозпуск фракції Партії регіонів у Черкаській міськраді.

похорон загиблих майданівців: Юрія Пасхаліна (с. Носачів Смілянського р-ну), Максима Горошишина (с. Грушківка Кам'янського р-ну), Юрія Паращука (м. Тальне), Віталія Смоленського (с. Фурманівка Уманського р-ну);

повалення пам'ятника Леніну в Смілі.

24.02

скандальна вчена рада ЧНУ: рішення про позбавлення Д. Табачника, С. Тулуба і С. Литвина звань почесного професора, вимога активістами відставки ректора А. Кузьмінського.

25.02

Черкаська облрада висловила недовіру С. Тулубу, звільнила з посади голови В. Черняка. С. Тулуб залишив заяву про звільнення з посади голови ОДА і зник, був оголошений у міжнародний розшук.

АНТОН ВЕДУЛА

Ще від початку 2013 року з'являлися такі думки: щось назріває, щось має статися. Примарність проголошеної владою «стабільності» продемонстрували події у Врадіївці. Питання було тільки в тому, коли. І ось коли уряд зупинив підготовку до підписання угоди про асоціацію України з ЄС, так відкрито, безовісно, різко і нахабно, стало зрозуміло, що це точка, від якої може початися цей протест. Відмова від підписання угоди про асоціацію здавалася переворотом, хрестом на будь-яких позитивних змінах, поворотом у бік інтеграції з Росією.

22 листопада (у Києві напередодні ввечері на Майдані була лиш купка протестувальників) у Черкасах відбувся марш «Україна — це Європа», організований «Свободою», «Батьківщиною» та УДАРом, на який вийшло багато людей. Коли хода йшла центром міста, серед поширених тоді гасел на кшталт «Зека геть!», «Міліція з народом!», «Україна — це Європа!» пролунали перші вигуки «Ре-во-лю-ці-я!». Тоді ж відбулися перші сутички свободівців з міліцією на Соборній площі, де саме проходив мітинг Партії регіонів, на який зігнали бюджетників міста.

У перші дні протестів найактивнішими були студенти. Застрайкували університети Києва, Львова, Тернополя, Івано-Франківська. Черкаси не могли похвалитися високим рівнем громадянської свідомості серед студентів, але увечері 26 листопада я оголосив про початок підготовки до студентського страйку в нашому місті.

Часу було обмаль, лише одна ніч. Тому імпровізованим студентським страйккомом, до якого крім мене ввійшли Сашко Вовченко і декілька представників від майданівських організацій, швидко була обрана тактика дій. Страйк було вирішено почати із ЧНУ ім. Б. Хмельницького як найбільш «політично активного» у Черкасах і поширити на решту навчальних закладів.

Наступного ранку ми встановили перед головним корпусом університету намет, наданий УДАРом, з якого у гучномовець закликали студентів долучатися до страйку проти режиму Януковича та зриву підписання угоди про асоціацію з ЄС, паралельно роздавали студентам листівки. Реакції були різні: більшість цікавились подіями та новинами, висловлювали нам свою підтримку, спостерігали з вікон аудиторій, але з пар пішли усього декілька сотень. Були й такі, що поставилися до нас вороже: тодішня проректор Валентина Артюх викликала проти нас міліцію, а якийсь незнайомий чоловік погрожував привести

Студентський протест біля стін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (фото procherk.info)

Проректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Валентина Артюх викликала міліцію після того, як біля навчального закладу розпочався студентський страйк.

Валентина Артюх повідомила журналістам:

«Коли на території університету з'являються якісь явища, що не передбачені навчальним процесом, я зобов'язана поставити адміністративні органи до відома. Це я і зробила, зателефонувавши в райвідділ міліції. Я сказала, що в нас поставили намет, під'їхала машина, намагаються включити гучномовці, і це відбувається в той час, коли перерви немає, триває навчальний процес, і попросила міліцію вжити можливі заходи. Слідчий приїхав і склав протокол. Що я поганого зробила?»
(procherk.info)

студентів-фізкультурників, які нас «поламають». Проте їм не вдалося нас залякати, так само як і переконати переміститися на протилежний бік вулиці.

Врешті-решт ми пройшлися маршем через усе місто до Черкаського державного технологічного університету, де провели ще один мітинг, закликаючи студентів долучатися до нас. Однак, як потім з'ясувалося, студентів ЧДТУ просто зачинили у корпусі, немов худобу, і не випускали, поки не завершився наш мітинг. Коли ж ми почали розходитись, автоматичні двері відкрились, і студенти ЧДТУ висипались із корпусу.

Після того як у Києві вже відбувся Марш мільйона, на наступний день пройшов і масштабний студентський марш у Черкасах, який переріс у страйк. До цього страйку долучилися не лише студенти, а й старшокласники шкіл у центрі міста. У ході мітингу студенти навіть створили ненадовго черкаську «йолку», вивісивши прапори на металевій конструкції нової ялинки на Соборній площі.

Анатолій ТЕРЕЩЕНКО

Згадую 22 листопада. Нас було дев'ятеро, дев'ять смілян, які вперше вийшли з плакатами «Україна — це Європа» до смілянської міської ради, райдержадміністрації й таким чином започаткували протестний рух смілян проти політики Януковича і уряду Азарова. На перших порах ці події відбувалися стихійно, неорганізовано. Декілька політичних партій намагалися взяти цей рух під свій контроль, але позиція активістів, яких щоразу ставало більше на смілянському Майдані, була однозначна: тут має бути один прапор України і прапор Євросоюзу, як символ того, що ми за рух України в напрямку європейських цінностей. Уже пізніше була створена ініціативна група, в основному з представників коаліції Майдану 2004–2005 років, але вже не у складі політичних партій — це були особистості, індивідуальні учасники Майдану 2013 року.

8 грудня 2013 р. понад 100 жителів Сміли і Смілянського району зібрались біля міськвиконкому, щоб висловити свою підтримку учасникам всеукраїнського народного віча (фото procherk.info)

Сергій ЯРЕМЧУК

Я з перших днів брав активну участь у київському Майдані. Перебуваючи там, бачив потреби протестувальників, тож, через деякий час приїхавши в Умань, організував тут людей, щоб підтримувати Майдан і продуктами, і довозенням учасників. Знайшов однодумців, і практично щодня ми проводили віча в Умані. Приходили люди, які підтримували Майдан: хтось із теплими речами, хтось продукти приносив, хтось фінансами на дорогу підтримував. Хлопці, які поверталися з Майдану, з Києва, привозили свіжі новини. Тут, в Умані, були вибори громадської організації «Майдан», і люди довірили мені, проголосували за те, щоб я очолив районне відділення «Майдан» з центром в Умані.

Коли ми збирали віча у нас, в Умані, кожен день, у нас не було якогось певного сценарію. Починалися вони зазвичай з Гімну, а потім мікрофон брав або я, якщо тут був, або В'ячеслав Зогуля: ми озвучували свою позицію, розповідали, що відбулося за минулий день, і надавали

слово будь-кому з тих, хто прийшов. Тобто будь-яка людина могла підійти до мікрофона, взяти слово і заявити свою позицію. Отак і велася у нас робота на Майдані.

Валентина КОВАЛЕНКО

У Черкасах були люди, відповідальні за організацію віч Євромайдану. Щодня, у чітко визначений час (шоста година вечора) ми зустрічалися на Театральній або Соборній площі. Це були такі символічні зустрічі переважно одних і тих же небайдужих та сміливих людей, які з часом переросли у потужні віча. З кожним днем долучалися до нас нові учасники, щоб хоч на кілька хвилин підтримати ці акції й показати владі, що народ буде її контролювати і що цей контроль буде неослабним: Майдан — Євромайдан — не відступиться.

Заява викладачів Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та письменників Черкащини від 13 грудня 2013 р.

Ми, викладачі одного з найстаріших вищих навчальних закладів Шевченкового краю та письменники Черкаської обласної організації НСПУ, хоч і з певним запізненням, висловлюємо свою позицію щодо подій, які відбуваються останніми днями в Україні. Цією заявою ми також висловлюємо підтримку студентам, які в ці дні перебувають на євромайданах, відстоюючи цивілізаційний, європейський вибір України.

Ми глибоко обурені непослідовною лінією вищого державного керівництва країни, яке своїми тривалими обіцянками обнадіювало весь наш народ європейським вибором, знайшло цим самим широку підтримку переважної більшості громадян України, а в останній вирішальний момент різко змінило (саме змінило, а не «призупинило») курс, орієнтуючись на агресивну, імперську Росію.

Ми категорично засуджуємо брутальний, кривавий розгін євромайдану в Києві, який призвів до справжнього вибуху народного гніву й цілком логічних протестів у всій Україні та за кордоном.

Ми підтримуємо конструктивні, ненасильницькі дії людей і політичних сил, спрямовані на демократизацію життя в державі, принципове повернення України на європейський шлях розвитку та якнайшвидшу формалізацію такого вибору.

Закликаємо колег, небайдужих до долі та історичного вибору України, приєднатися до цієї заяви, яка відкрита для підписання.

Володимир Поліщук, доктор філологічних наук, професор, письменник

Валентина Коваленко, голова Черкаської обласної письменницької організації, доцент, депутат обласної ради

Василь Пахаренко, професор, письменник

Олександр Киченко, доктор філологічних наук, професор

Віталій Масненко, доктор історичних наук, професор

Василь Захарченко, письменник, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка

Микола Бабак, художник, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка

Сергій Голуб, доктор технічних наук, професор

Наталія Коваль, кандидат філологічних наук, доцент

Наталія Ярмоленко, доктор філологічних наук, професор
(progolovne.ck.ua)

Зі звернення Черкаської обласної ради до Президента України та жителів Черкаської області

з приводу суспільно-політичної ситуації в країні від 2 грудня 2013 р.

[...] Ми, депутати Черкаської обласної ради, засуджуємо дії, які спричинили дисбаланс в суспільстві. Від імені черкаської громади заявляємо, що ми готові стати на захист конституційного порядку у державі і підтримуємо курс Президента України на євроінтеграцію.

Ми звертаємось:

1. До Президента України як до глави держави, який забезпечує державну незалежність та національну безпеку, додержання прав і свобод людини та громадянина.

Ми, депутати Черкаської обласної ради, підтримуємо державну політику, спрямовану на наближення рівня життя громадян України до європейських стандартів з поступовою адаптацією внутрішнього законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Просимо Вас, шановний Вікторе Федоровичу, сприяти єднанню громадянського суспільства, економічному зростанню України та підвищенню доброту громадян.

Пропонуємо провести всеукраїнський круглий стіл представників всіх політичних партій, громадських об'єднань з метою налагодження постійного конструктивного діалогу навколо питання євроінтеграції України.

2. До жителів Черкаської області

Ми, депутати обласної ради, переконані, що Президент України докладе всіх зусиль для подолання насильницьких акцій та об'єднання нашого суспільства.

Закликаємо всіх черкащан проявити стриманість, розсудливість, толерантність і не піддаватися спекулятивним діям в інтересах окремих політичних сил.

Закликаємо кожного з вас докласти спільних зусиль для гідного відзначення 60-річчя утворення Черкаської області та 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка.

(Офіційний сайт Черкаської обласної ради: oblradack.gov.ua/ostanni-rishennya-sesyi/1817-pozachergova-xxvi-sesya-oblasnoyi-radi-vi-sklikannya.html)

Мені випала честь бути серед лідерів черкаського Майдану. І як викладач університету, і як голова Черкаської ОО НСПУ, і як депутат обласної ради я активно виступала проти тієї системи (і в університеті, і в раді, і від письменницької спілки). Губернатор-регіонал Тулуб вирішив тоді спробувати кількох опозиціонерів «нагородити» до 60-річчя Черкаської області. Я публічно відмовилася брати відзнаку з рук представника злочинної влади. Чого, на жаль, не зробили інші. Регіоналівська влада додумалася втрутитися навіть у комісію з присудження Симоненківської літературної премії — і це після того, як черкаські письменники проголосували за збірку поезій Л. Даценка «І янгол з автоматом на плечі».

Рупорами черкаського Майдану були і поет та журналіст Леонід Даценко, і Анатолій Бондаренко, голова Черкаської обласної організації Всеукраїнського об'єднання партії «Батьківщина», і Віталій Іляшенко, який представляв тоді УДАР. Активними були Наталія Старікова і, звісно, «вічний революціонер» Микола Булатецький. Час від часу приходила Любов Майборода, вона тоді не представляла жодну силу, але долучалася до цих акцій.

Переважно заклики здійснювалися через інтернет-ресурси. Незмінно опозиційною до всіх тих злочинних подій, спрямованих проти України, залишалася «Нова молодь Черкащини», яка, власне, постійно закликала до акцій непокори проти тієї системи.

Антон ВЕДУЛА

Перший намет спробували встановити на Соборній площі представники «Демальянсу», ще 22 листопада, однак міліція їм не дала. Але вже 6 грудня опозиціонерам вдалося поставити євронамет перед будівлею міської ради. Встановлення цього просторого військового намету зайняло у нас не одну годину. Спочатку ми планували розмістити його на площі перед драматичним театром, де щовечора проходили мітинги, але нам завадила міліція, посилаючись на рішення суду про заборону проведення акцій на цій площі. Характерно, що в документі вказувалась стара назва площі — Театральна, хоча офіційно вона називається «площа ім. Т. Г. Шевченка». Після безрезультатних суперечок з міліцією та

спроби тітушок викрасти намет у нас з-під носа нам вдалося поставити його на площі перед міською радою. Мені пощастило провести в ньому одну ніч. Він був обладнаний чудово: підлогу утеплювали пінопластом, встановили пічки для обігріву, місця для ночівлі, дизельний генератор, завезли вдосталь їжі, чаю, кави та води. Щоправда, він простояв недовго — за декілька днів його демонтували ті ж самі міліціонери та тітушки.

Після того як 28 грудня було створено місцевий осередок Всеукраїнського об'єднання «Майдан», перед кожною акцією у нас відбувалися засідання, на яких ми як представники майданівських організацій та партій планували наші дії, акції протесту, виступи у ЗМІ та оголошені тези. В обласній президії ВО «Майдан» моїм напрямком діяльності була координація зі студентськими організаціями. ВО «Майдан» так і не став чимось більшим, ніж нарада десятка осіб, але його створення стало символом спільності дій, дало змогу залучити до акцій протесту людей, які раніше не цікавилися політикою.

Валентина КОВАЛЕНКО

Коли ми розгортали в Черкасах на Театральній площі намет (нас небагато тоді було — представники «Батьківщини» та кілька ударівців), то міліція практично затиснула нас у кільце. Я як депутат обласної ради підійшла до головного на той час міліціанта області і кажу: «Припиніть це безчинство!» Він же тупо дивився крізь мене. Він мене не бачив...

Богдан ЧОРНОМАЗ

Я пішов на вулиці Умані, коли учні другої школи (Уманської міської гімназії. — Ред.) колективно вийшли на Майдан. Що мене вразило тоді — з ними вийшов і директор, і, по-моєму, вчитель історії. Певно, це позитивно характеризує викладацький склад цієї школи. Але все-таки основною причиною того виходу було, власне кажучи, відчуження влади від народу (можливо, не всі це усвідомлювали, радше відчували підсвідомо). І та бездіяльність влади, яка могла тільки декларувати щось, але нічого не робила. І те, що було зрозуміло людям — що нашу державу, багату Україну, розкрадали, де тільки можна.

Учнівський мітинг біля Уманської міської ради 2 грудня 2013 р. (фото О. Скус)

В'ячеслав ЗОЗУЛЯ

Мій Майдан почався 2 грудня, коли в нас в Умані вийшли на страйк школярі. Коли вийшли діти, вони за день зробили більше, ніж усі політики в місті разом узяті за роки. Вони вийшли з протестом проти побиття студентів. Діти, які сьогодні уже всі студенти, тоді були випускниками — одинадцятикласниками. Побили практично таких самих, як вони, на рік-два старших. Ці діти організувалися в соціальній мережі — створили групу, в якій за один вечір було біля тисячі дописувачів. Але був кістяк, осіб десь біля тридцяти. Із самого початку вони пішли до 7-ї школи, до 8-ї, потім до міськвиконкому з плакатами.

Їх намагалися розігнати. Я особисто чув, як начальник відділу освіти Оксана Володимирівна Герасименко погрожувала дітям, намагалася їх залякати. Школярі стояли з прапорами у вишиванках, співали пісні українською мовою, такі, наприклад, як «Червона рута», хором читали вірші Шевченка, Франка, Лесі Українки. Я дивився на це, і в мене просто мурашки поза шкірою... Дорослі люди підходили, їм ставало все більше і більше. Тоді й дощ був, і сніг, і вітер, дуже погана була погода. Бабусі приходили: віддавали дітям свої рукавиці, шарфи, шапки, щоб тільки ці діти не розходилися.

Вони дуже креативно підійшли до протесту. Намалювали плакати, написали: «Якщо ти за ЄС — посигналь», стали коло пішохідного переходу на світлофорі. Проїжджає машина, призупиняється і зразу: «фа-фа!». Такий гвалт підняли в центрі: всі сигналять, коротше кажучи, всі в шоці. Це просто молодь, вони мислять креативніше, і це вони створили таку «двіжуху». Коли о третій годині зібралось вже багато людей, був мітинг, і дітей просили: «Ви герої, ви герої, все зробили добре, а тепер уже розходьтесь». А вони: «Ні, ми нікуди не підемо».

Мої троє дітей були на цьому мітингу. Я прокинувся, а в мене на дзеркалі в передпокої записка: «Тату, мамо, ми пішли страйкувати, за нас не переживайте, ми діти, нас ніхто не чіпати-ме». Ну, перше, що я зробив — на телефон: «Ви де?» — «Там-то й там-то». Я все зрозумів, узяв прапор України, прапор Євросоюзу, поїхав до 8-ї школи. Вони були там. Дав їм ще ті прапори.

Зі звернення депутатів Черкаської міської ради до Президента України, Верховної Ради України та жителів Черкас з приводу суспільно-політичної ситуації в країні від 3 грудня 2013 р.

[...] Керуючись турботою про демократичне майбутнє України, Черкаська міська рада вимагає:

1. Проведення розслідування протиправних дій спецпідрозділу міліції «Беркут» з притягненням до відповідальності всіх тих, хто віддав та виконував накази про розгін мирних акцій студентської молоді. Відправити у відставку керівництво Міністерства внутрішніх справ України.
2. Змінити уряд України та сформувати уряд національної єдності, що сповідує принципи та ідеали європейського вибору України.
3. Вжити заходів щодо відкликання Черкаського спецпідрозділу міліції «Беркут» з міста Києва.

Від імені громади міста Черкаси заявляємо, що готові підтримувати конституційні права і свободи громадян міста, державну незалежність та національну безпеку нашої Батьківщини.

Від імені Черкаської міської ради.

(Архівний відділ департаменту організаційного забезпечення Черкаської міської ради. — Ф. 159. — Оп. 4. — Спр. 2153. — Арк. 102–103)

Вчителі міської гімназії... Я вже тільки зараз дізнався, що вчителі дітям сказали: «Ми не можемо з вами стояти, але ми будемо коло вас, щоб нічого не трапилось». І ми один одного змінювали постійно і були з ними. Фактично майже весь педагогічний склад їх підтримував. Коли дітям треба було роздрукувати якісь там листівки, їм ці листівки друкували безкоштовно. Вони бачили текст, бачили, про що в тих листівках ідеться, і друкували.

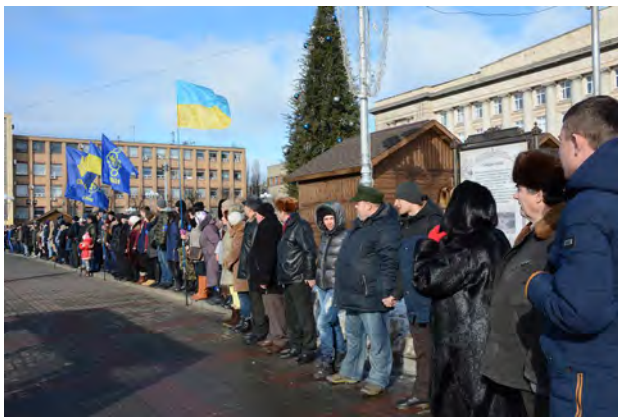
Коли їм треба були прапорці України, вони пішли у магазин «Школярник», сказали, що їм потрібно багато прапорців, розповіли, для чого, — і їм ці прапорці просто подарували. Така була підтримка. Коли вони стояли вже багато годин і не розходились, підприємці почали їм привозити їжу, чай, щоб зігріти, все швидко зорганізувалось.

Ярослав НИЩИК

15 грудня відбувалися перевибори у 194-му виборчому окрузі в Черкасах. Фактично 15 грудня результат цих виборів показав, що влада не усвідомила сили громадського протесту, який уже був на вулиці. Сфальсифіковані вибори, знову підкуп, міліція, яка нічого не помічає, окружна виборча комісія, яка також нічого не помічає і каже, що все відбувається в межах законодавства. І, власне, 15 грудня, як на мене, стало точкою переходу від «революції ліхтариків» до «кривавої революції».

У дні Революції Гідності в Черкасах усе відбувалося фактично за публічної діяльності, участі, організації чотирьох політичних сил. Це Всеукраїнське об'єднання «Свобода», партії УДАР, «Батьківщина» і «Демократичний альянс».

У випадках силових протистоянь більшість із цих партій (окрім «Свободи») не хотіли брати на себе відповідальність. Але якщо говорити про політичну складову, про вуличну складову, мітинги, мирні протести, мирні ходи, то всі чотири партії, власне, були активними організаторами, активними учасниками цих подій.

22 січня 2014 р. черкащани приєдналися до всеукраїнської акції, присвяченої Дню Соборності України, і рівно о 12-й годині взялися за руки, утворивши «живий ланцюг» (фото provse.cz.ua)

Антон ВЕДУЛА

22 січня на Соборній площі відбулося дві акції. В обід ми організували «Ланцюг Єднання», присвячений Дню Соборності, який привернув увагу хіба що активістів та опозиційних партій, а ввечері того ж дня, коли стало відомо про перших загиблих у Києві, на центральній площі Черкас зібралися сотні містян. Багато хто мовчав, хтось був розгублений, хтось закликав до помсти. Зрозуміло було одне — злам у свідомості відбувся, революція розгорялася.

Анатолій ТЕРЕЩЕНКО

У Смілі до Дня Соборності активісти здійснили автопробіг у Холодний Яр до Залізняка, запалили лампади в церкві, і вже ввечері з цих лампад склали великий контур карти Сміли, карти України, після чого зробили «ланцюг єднання». Нас активно підтримав місцевий народний аматорський театр «Перевесло», що організував вертеп, у якому висміювали українських політиків, насамперед Януковича й Азарова, а також Путіна.

Ярослав НИЩИК

23 січня стало пробою сили. І стало зрозуміло, що в Черкасах достатньо радикально налаштованих людей, які готові до силових протистоянь. Тому що, власне, до 23 січня силовим ядром, яке захищало протести від тітушок і міліціонерів, було кілька десятків молодих людей або з націоналістичного середовища, або ж із ультрас. Після 23 січня до цього силового блоку почали масово долучатися пересічні чоловіки, юнаки, які до того не брали участі в таких силових акціях.

Ну, скажімо, станом на 23 січня я був не лише представником політичної сили, я був активним учасником руху ультрас. І на 23 січня ми всі знали, що робитимемо. Ми не домовлялися між собою попередньо, але всі знали, чого ми туди йдемо. Ми були максимально мобілізовані. Стояло завдання штурмувати обласну державну адміністрацію і (програма максимум) її захопити. Ми розуміли, що втримати її, очевидно, не зможемо, бо знали, що черкаська рота патрульно-постової служби у повному складі перебуває в місті. Розуміли, що також може бути залучена велика кількість бійців тодішніх внутрішніх військ, які охороняли виправну колонію в хуторах. Тому завдання втримати будівлю... ну, якщо бути реалістами... ніхто не ставив.

Це був акт підтримки людей, які були в Києві, людей, які на той момент захопили вже будівлі обласних державних адміністрацій у Західній Україні. Черкаси до того моменту про себе не заявили. І потрібно було дати зрозуміти, що ті події, які відбуваються у Західній Україні, це не є дії крайніх націоналістів, радикалів, фашистів, бандерівців... як завгодно їх називали. Що таку саму позицію мають люди і в Центральній Україні, на Черкащині.

23 січня понад 3 тисячі черкащан зібралися на Соборній площі на знак підтримки протестувальників у Києві (фото novadoba.com.ua)

Антон ВЕДУЛА

Мені легше говорити про перший штурм будівлі рад, адже я був його учасником. Ми в той вечір проводили запланований мітинг на Соборній площі. Однак усі відчували, що ситуація геть інша, ніж раніше, повітря було наелектризоване. Державні адміністрації захоплювали вже не тільки у Західній Україні, а й поза нею, ця хвиля докотилася і до Черкас. Ми як організатори акції протесту розуміли: проігнорувати цей процес неможливо. Але, з іншого боку, ми також усвідомлювали, що в інших містах адміністративні будівлі займали ціною лише дрібних сутичок з міліцією завдяки організованості та існуванню спільних планів дій. Ми цього не мали. Тому після досить емоційних суперечок представники опозиційних партій домовилися, що того вечора протестувальники лише підійдуть до будинку рад, зі сходів якого оголосять попередження місцевій та центральній владі. Таким чином ми планували виграти щонайменше добу для тверезого узгодження плану, не збавляючи революційний настрій людей і передаючи цю «естафету» далі — Полтаві та Кіровограду.

Ось тут починається найбільш дивна, але водночас і прозора історія того вечора. Після того як ми підійшли до сходів, угорі яких міліція заблокувала вхід до будівлі, молоді хлопці у масках, які гуртувалися на площі обабіч основного мітингу, фактично виштовхали геть представників опозиції, почавши штурм. Стверджувати, що штурм був спланований кимось

заздалегідь, я не можу. Були тільки люди, які прагнули такого штурму тут і зараз, але в них не було плану, тому штурм через центральний вхід виявився невдалим. Міліціонери, які тоді вже забарикадувались усередині, поливали людей зі шлангів водою, а молодики відчайдушно намагались прорвати оборону. У стіни полетіли перші «коктейлі Молотова», почала вибухати піротехніка, якою цілились у вікна. Тоді була невдала спроба штурму бічного входу, в ході якого тяжку травму голови отримала Оля Галушко. Лише після того як будівлю обійшли, вдалося проникнути всередину, але, знову ж таки, всю будівлю під контроль узяти не вдалося, тільки хол і малу залу засідань.

На другий поверх, у велику залу засідань, піднялася тільки невелика група, але їх одразу звідти витягли, адже у будівлі ще залишалася міліція, яка, діставши пожежні шланги, поливала з третього та четвертого поверхів по сходах тих протестувальників, які намагались проникнути далі. І врешті-решт, коли на сходах застосували світлошумові гранати, серед цього хаосу вдалось організувати кількох хлопців, аби забарикадувати шафами двері на сходи. А далі почалася просто вакханалія — зі знищенням меблів, навіть рослин. Нічим іншим як сліпою злістю, ненавистю до органів влади, обуренням їхньою вседозволеністю і безкарністю я це пояснити не можу. Важлива деталь — ми разом з Назаром Обідзінським, Артемом Литвиненком та ще кількома представниками майданівських організації спробували встановити бодай якийсь порядок, заспокоїти присутніх і розподілити обов'язки, але всі дроти від мікрофонів виявились заздалегідь перерезаними. Ким? Я не знаю.

Ярослав НИЩИК

Вже через кілька годин після того, як, власне, перші два поверхи будівлі обласної держадміністрації були взяті штурмом, я зустрів на вулиці хлопця, який ходив з палицею і бив вікна. Я схопив його за руку: «Навіщо ти б'єш вікна? Що ти робиш?» Кажу: «Зайди, будь ласка,

23 січня мітинг на Соборній площі завершився штурмом Черкаської ОДА (фото І. Єфімова)

з вулиці Хрещатик, там уже двері відкриті, можна зайти, не треба бити вікна». Він запитав: «А где у вас тут Хрещатік?» Тоді я цього ще не усвідомив, але з часом, проаналізувавши все, зрозумів, що то були хлопці не черкаські. Якщо людина запитує, де в Черкасах вулиця Хрещатик, стоячи у п'ятдесяти метрах від неї, то очевидно, що ця людина не з Черкас.

Потім ці самі провокатори проявили себе 26 січня, під час приїзду Автомайдану, коли скористалися відсутністю координації між представниками київського Автомайдану і місцевого політикуму. Київські автомайданівці абсолютно не розуміли, яка ситуація на той момент склалася в Черкасах. І от, власне, тоді були використані ці провокатори, яких кияни сприйняли як місцевих протестувальників. І пішли, власне, за ними на штурм. Кілька десятків людей почали кидати «коктейлі Молотова» в будівлю обласної державної адміністрації.

Тобто зрозуміло, що просто масово використовували тітушок перевдягнутих, провокаторів. Більше того, зі спілкування з деякими працівниками міліції, вже після Революції Гідності, знаю, що і частину міліції перевдягали в цивільне й використовували як такі собі «акумулятори» натовпу, які мали радикалізувати настрої людей.

Антон ВЕДУЛА

Моїх особистих знайомих серед затриманих не було, але, тим не менше, наш осередок Всеукраїнського об'єднання «Майдан» надавав ув'язненим допомогу — від передач у СІЗО до супроводу адвокатів, хоча з самого початку ми розуміли, що їх не випустять в принципі. Ті адвокати, які були швидко надані державою, відверто діяли проти затриманих у відділку міліції та на судах, робили все, аби їх і надалі утримували у СІЗО. Що, в принципі, і було зроблено. Була навіть інформація, що їх планували перевести у різні слідчі ізолятори, в основному на Донбасі та у Криму.

З одного боку, це була спроба Тулуба показати усім і самому собі, що він тримає Черкаси під контролем, здатний застосувати силу. З іншого, нам не пощастило, що луганський «Беркут» направили у Черкаси. Якби його відправили у Полтаву, Вінницю або в будь-яке інше місто Центральної України, я думаю, там була б подібна до нашої ситуація.

Ярослав НИЩИК

...Сергій Демиденко, націоналіст, який був 24 січня затриманий працівниками міліції, побитий і вивезений за межі міста. Його відпустили, навіть не заарештували. Артем Завірюха, здається, неповнолітній хлопець, якого також побили. Його затримали.

Фактично відсотків 90 затриманих були випадковими людьми, які не мали жодного відношення до акцій протесту або, принаймні, до силових варіантів таких акцій. Це були абсолютно випадкові люди. Саме з 24 на 25 січня було затримано близько двадцяти неповнолітніх, яких привезли у соснівський райвідділок міліції.

В ніч із 26 на 27 січня до 3-ї лікарні привезли трьох затриманих побитих київських автомайданівців. Я уже чекав там. На той момент туди вже доправили черкаського журналіста Стаса Кухарчука, якому теж розбили голову. Коли їх привезли, було видно, що їх не жаліли — розбиті голови, блювання кров'ю, одяг весь у крові... З одним із них вдалося поспілкуватися, і він розповідав, що міліцейський автобус, у якому їх везли, весь був залитий кров'ю затриманих людей. Насправді жорстоко побитих було набагато більше, але до лікарні відправили тільки трьох, за яких уже переживали, що можуть не дожити до ранку.

Такий вигляд мала Черкаська ОДА вранці 24 січня після штурму (фото І. Єфімова)

Богдан ЧОРНОМАЗ

Пік активності у нас в Умані припав десь на лютий, коли вже навіть діти виходили на мітинги. Це був приклад і для дорослих, сигнал, що треба щось робити, вимагати якихось змін. Щодо участі в подіях у Києві, то масових виїздів на Майдан з Умані не було, але було багато одиночних. Чому я знаю? Бо до мене досить багато студентів перед поїздкою приходили додому, просили якісь телефони, щоб краще орієнтуватися в Києві. Мій син із самого початку був, з найперших днів, і коли там оті розстріли були. І не тільки син, брат мій рідний також там був.

Ті люди, які виходили на Майдан, дуже часто приходили порадитися, проконсультуватися. У нас була єдина в Умані нецензурована газета «Вулик», і «Вулик» весь час висвітлював ці події. Я не можу сказати, що він часто виходив, оскільки за вихід треба було платити гроші, тож залежно від того, скільки вдавалося зібрати пожертв, ми і видавали цю газету.

Я не можу сказати, наприклад, що ці процеси в 2014 році торкнулися значною мірою нашого уманського університету. Були проблиски досить серйозні, студенти їздили на Майдан, але масової підтримки не було. Очевидно, не було лідера, який міг би їх повести, це треба визнати. Ті самі тенденції спостерігаються в нашому університеті й у післямайданний період, на жаль.

Сергій ЯРЕМЧУК

Десь до 15–17 лютого я проводив більше часу в Києві, приїздив додому, лише щоб переодягнутися, зібрати ще однодумців, виступити на вічі, й одразу ж повертався. Тобто я приїздив до Умані, пару годин був у місті, повідомляв новини, розповідав, які потреби є в Києві, і

повертався туди. А в період десь із 15 лютого більшу частину часу проводив в Умані, оскільки вважав, що є потреба у підтримці нашого київського Майдану «з тилу».

Вже перед масовими розстрілами на Майдані до нас дійшли повідомлення від друзів, знайомих, які проживають у південній частині нашої країни, — з Одещини, Миколаївщини, навіть із Криму телефонували, що формуються автобуси з тітушками, які будуть виїжджати на Київ. І крім того була інформація, що озброєні люди, «Беркут» і внутрішні війська із Криму, з Одещини формуються, щоб виїхати у Київ і підтримати розгін Майдану. Маючи вже цю інформацію, ми зібрали раду Майдану, щоб якось зупинити цей рух, зменшити кількість озброєних людей у Києві, щоб там було менше смертей. Ми розуміли, що самі можемо втратити тут життя, але відступати вже було нікуди, і ми вирішили не пропускати на Київ ні військових, ні автобуси з тітушками.

Все почалося, коли прийшла оперативна інформація, що автобуси вже підїжджають до Умані. І «невідомі патріоти» (хай буде так) виїхали вночі, коли рухалися автобуси з військовими, і стали на мосту, щоб зупинити їх на якийсь час і мобілізувати хлопців на підтримку. Якщо я не помиляюся, це було 15–16 лютого або в ніч з 15-го на 16-те. Автобуси були зупинені біля мосту, а на наступний день приїхала великогабаритна техніка, щоб їх розтягнути з дороги. Ми фактично заблокували рух. У той час ми вже були мобілізовані, в нас було близько сотні людей, і ми вирішили влаштувати блокпост на в'їзді в Умань, щоб зупиняти ці автобуси.

Ми вирішили зробити цей блокпост на в'їзді, біля посту ДАІ. Мобілізували підтримку з найближчих районів. У той час як ми вже виїхали, до мене зателефонував мій товариш Анатолій з Маньківки, каже: «Нас тут 11 автівок, близько 40–50 осіб, ми готові виїхати вам на підтримку». Ну, я ще не знав, як правильно розташувати цей блокпост, тому що є об'їзні шляхи, і якби навіть ми зупинили один автобус, інші через села могли б проїхати в Умань. Виїхавши, ми все аналізували, звіряючись із картою, а Анатолію я сказав, щоб хлопці виїхали на трасу з Маньківки, напроти в'їзду в Подібну стали і чекали там. Ну, сказавши, щоб вони стояли там, я мав на увазі, щоб вони там чекали на мене. А Анатолій зрозумів, що стояти там — це зробити там другий блокпост, який буде після Умані. І через годину він мене набирає, каже: «Все добре. Ми тут організували вже блокпост, підтягнулися люди з Подібної». Тобто все було дуже оперативно. Вивчивши карту, я зрозумів, що справді це найкращий варіант, тому що Умань — місто об'їзне, а вже перед Маньківкою полями вони не проїдуть, там через села неможливо. Тому ми організували ще спостережний блокпост кілометрів за 20–30 перед Уманню, а основні сили зосередили на Маньківському — «блокпост Подібна» (так тоді його називали), тобто виїхали туди.

КОСТЯНТИН БАРАНІК

В центрі Умані зібралися люди, які відчували безпорадність і не знали, чим можуть допомогти, бо вже БТРи на трасі «Київ — Одеса» стояли, рух був перекритий. Та й вирішили вийти на трасу і спиняти тітушок з міліцією, не допускати до Києва.

Нам сказали, що біля Подібної на трасі стоять хлопці, і ми з Умані рушили туди. Спершу, коли ми приїхали, не знали ще, як зорганізуватися там. І тут джип, чорний джип пішов на прорив через натовп людей і в кінці таки збив хлопця насмерть.

Буквально зразу ми там якісь прості засоби перестороги знесли, шини почали підвозити звідкись. Люди зорганізувалися, як на Майдані, — хто що міг... Хтось приїхав, привіз якісь палети... Ми почали їх ставити, перекривати трасу, спиняти машини. І хто собі просто їхав, той їхав... Але пара автобусів перед нами розвернулися. Не зрозуміли ми, що то за автобуси, не доїхали вони до нас, та ніхто й не збирався їх доганяти. [...]

Підїжджає бус жовтого кольору, спинився, відчиняються двері, а там сидить душ... я вже не пам'ятаю... ну, 8 чи 10 у міліцейській формі. Їх ніхто не бив, нічого, вони самі з того буса: «Не бийте, не бийте!» Всі до них: «Чого ви їдете туди?» Ну, почитали їм моралі... Бус, щоправда, постраждав... Позабирали в них каски, бронезилети, дубинки. Вони їхали на Київ, на розгін Майдану. Ми їх вичитували, й вони з усім погоджувалися — що це все не потрібно там, оцей розгін...

І тут, поки ще ми з ними розбирались, автобус якийсь почав газувати і на прорив іти. Людей було багато, тож поки цей автобус проїжджав, хто чим устиг кинути в нього...

19 лютого уманчани зупинили перший автобус із тітушками (фото 04744.info/novyny-umani)

І десь там влучила чи пляшка із запальною сумішшю, чи що... Вже аж далеко бачимо, що цей автобус розгорівся, із нього повибігали... Я в тому не брав участі, бо на передньому краю стояв, а це було вже аж у кінці. Але там ніхто нікого не бив, нічого такого. Питають їх люди: «Чого ви туди їдете? Там убивають!» — «Нєт! Всьо, ми не єдем, ми возвращаемся». Ми змусили їх вийти з автобуса, перейти через дорогу, почекаати, поки їхній автобус розвернеться, бо там далеченько трохи. Ото поки вони стояли, то ми всі, хто був там, більше ста осіб, стукали по відбійнику і кричали до них: «Раби! Раби! Раби!..» Ну, вони відчули, що вони раби, це точно.

В'ячеслав ЗОЗУЛЯ

У лютому, коли відкрився так званий «другий фронт»... Так його називали, коли майдани масово почались по всій Україні, коли люди почали виходити на траси, блокувати рух внутрішніх військ. У нас на уманському Майдані тоді була така робота, більше координаційна. Ми виходили і говорили, що людей треба відправити на блокпост у Маньківку, тобто змінити. Постійно здійснювалась така координація. Треба було, наприклад, 20 осіб вивести на блокпост, і треба було, щоб із медиків хтось чергував, а ще організувати польову кухню, щоб їсти возили, бо ж люди стояли цілодобово...

Сергій ЯРЕМЧУК

Я тримав зв'язок з тими блокпостами, які ми відкрили ще паралельно, бо коли ми зупинили автобусний рух, то розуміли, що вони поїхали не тільки в об'їзд Умані, а й через Черкаси, через Вінницю, через Монастирище були спроби. Був відкритий пост біля Монастирища, наступний блокпост відкрився в Тальному і одночасно у Звенигородці, тому що в Тальному не встигли відкрити такий потужний, щоб затримати, тобто проїхали деякі автобуси, тож паралельно відкрили в Звенигородці й там їх зупинили. І я пересувався між цими постами для координації наших дій.

Люди, які стояли на блокпостах, були в такому стані... ніби це останній блокпост. Вони розуміли: якщо силовики і тітушки пройдуть, то і в Києві ситуація може змінитися. Вони розуміли, що за ними буде і кримінальна відповідальність, що, можливо, вони втратять життя, але тоді вони не думали про власну безпеку. Коли зупиняли, то дуже багато рухалися і вперед автомобілів, і під автівки, тобто люди були ніби в стані афекту, прагнули навіть ціною власного

життя зупинити ці автобуси, що направлялися для підтримки тих сил, які боролися з людьми на Майдані.

До нас доходила інформація з Києва про багатьох загиблих хлопців, і тому ми розуміли: якщо допустимо збільшення числа силовиків у Києві, будуть уже тисячі жертв. Хлопці знали, що своїм життям вони можуть зупинити смерті десятків людей. Тому в них був такий поклик до героїзму.

Василь Чорновіл

24 лютого · 🌐

В кінці лютого 2014 року на моїй Гуманщині в Маньківському районі Черкаської області люди перекривали автобан Київ-Одеса в районі с. Подібна (це недалеко від Умані, 15 км на Київ) та не пускали підозрілі автобуси на Київ. Цей автобан має таку структуру: 2 смуги, розділені трав'яним покриттям. На кожній смузі 2-х рядний односторонній рух. У населених пунктах між смугами встановлені відбійники (гофровані металеві полоси) відповідної довжина. Біля Подібної відбійник був довжина біля 500 м. І тут була придумана геніальна схема регулювання руху автотранспорту в ті буремні дні. Люду було багато з навколишніх сіл: Дзенгелівка, Нестерівка, Поминик (Вікторівна), Маньківка, Поташ ... Одним словом, багато. Це не студенти, як в Києві, а дядьки. Хто на машинах, хто на конях. І звичайно, з дринами. Так от ці люди в основному стояли на краях відбійника та зупиняли підозрілий автотранспорт. А підозрілий — це автобуси та маршруткі в сторону Києва. Так дядьки захищали від орди столицю на далеких кордонах. Головним же було те, що в цих постах по краях відбійника були борони. А є такий вираз, що проти лома не має прийому. Не має прийому і в машини проти борони. Так от не зупинилася машина де її просили зупинитися — луплять дринами по відбійнику — загуркотіло. І з протилежної сторони вже витягнуті борони на смугу руху. Борону не об'їдеш. Отак и захищали Київ!

Так було і з тими 2 автобусами з Криму. Зупинили їх хлопці, Вигнали гоблінів з автобусів та погнали їх в сторону Криму. І побігли вони до Гумані, як ті зайці. А куди дінешся від дядьків. А булла вже глупа ніч. Один автобус спалили і стояв той кістяк понад місяць. А другий направили в сторону м. Тальне через с. Мошурів. А там вже Тальнівські хлопці цю наволоч ловили та направляли до теплового Криму.

Допис із Фейсбука

В'ячеслав ЗОЗУЛЯ

Була така ситуація 19 чи 18 лютого. Поїхали ми на цю нашу трасу, «Одеса — Київ», бо прийшла інформація, що посеред траси стоять машини вантажні, які перекривають рух. У нас біля Умані стояла машина «КрАЗ», порожня, поряд ДАІшники, стоять, нічого не роблять, рух зупинився. Ну, приїжджає нас машин, мабуть, із 20, купа людей. Недовго думаючи, розбиваємо вікно в цьому «КрАЗі», сідає хтось за кермо, і ми всі цього «КрАЗа» зіштовхуємо з дороги на узбіччя. Далі стоїть «ЗіЛ», двигун працює, водій є, але їхати не може — щось у нього там з коробкою передач сталося. Уявіть собі: задні колеса в «ЗіЛові» не крутяться, і люди взяли цю машину багатотонну, фактично юзом по асфальту, зіпхнули з траси, щоб звільнити дорогу. Коли вже розблокували рух, машини їхали, нам сигналили, солідарність виражали.

Анатолій ТЕРЕЩЕНКО

Я сам учасник подій у Києві у ніч з 18-го на 19-те, коли наша оперативна група на чолі з Сергієм Тараном, який відповідав за силовий блок смілянського Майдану, поїхала в Київ. Ми там були до 21.00 19-го числа. Потім нам на зміну приїхали інші активісти зі Сміли, які були

На блокпості біля Подібної протестувальники побити вікна і порізали колеса автобусові, що перевозив солдатів внутрішніх військ. Солдатів посадили на маршрутку до Умані, забравши у них амуніцію (фото tyzhden.ua)

дей про те, що відбувається у нас у державі. На тому Майдані ми вирішили, що треба негайно організувати на в'їзді в Черкаси блокпост — аби не допускати в'їзду в місто тітушок і щоби ті не могли чинити тут провокацій та розбоїв. Такий тривожний сигнал ширився всією Україною. У нас уже був приклад, як у Маньківському районі, коли активісти зупинили автобус із тітушнею, вчинилася страшна бійка і була вбита людина. Майданівці делегували хлопців зорганізувати чергування на блокпості. Була вже 12-та година ночі, я їхала своєю машиною додому, в Білозір'я. Щойно виїхала з Черкас на Смілянську трасу, як дзвонить мені мій син (він саме чергував із хлопцями): «Мамо, тут таке робиться!... Тут нас розстрілюють», — каже, заскочивши за стелу, що на в'їзді в Черкаси.

Це був харківський «Беркут», який несподівано атакував наших хлопців ізсередини міста: все було сплановано сволочною владою. Я розвертаюся своєю машиною серед ночі і їду назад, у бік блокпосту. І хоча відчуваю страх за дитину, і взагалі, за всіх тих наших хлопців, які там стоять, все ж їду. Місто порожнє і заціпеніле. По дорозі підхопила сина. Він — на емоціях... Тоді Ігор уперше усвідомив, що таке Євромайдан, і що боротьба за Україну і людські цінності може перерости у боротьбу з кров'ю і смертями.

Ярослав НИЩИК

20 лютого ми зустрічалися з тодішнім керівником управління громадської безпеки паном Іващенко, і потім він ще свої слова повторив перед людьми на масовому зібранні: що черкаська міліція на боці громади, більше проти громадян виступати, не буде жодного силового протистояння. І близько 300 чоловіків і жінок (переважно чоловіки) зібralися на виїзді з Черкаської набережної на дамбу і створили блокпост фактично. Десь через півтори-дві години після створення блокпосту почала спускатися так звана «черепаша» працівників міліції. Тобто люди в чорній уніформі, яку носили або бійці патрульно-постової служби, або внутрішніх військ. Вони рухалися з боку Черкас. Коли я спробував до них підбігти переговорити, мені кинули під ноги світлошумову гранату, потім вдарили щитом по голові. В мене була балаклава на голові, але вона була закована так, що обличчя було видно. І щитом били зверху (я вже лежав) по голові. Мене врятувало те, що не влучили, лише край щита розрізав балаклаву, розірвав по всій довжині... І фактично на дамбі залишилося із 300 осіб лише близь-

на Майдані 19-го і 21-го. А ми, повернувшись, організували пікет під міською радою у Смілі, який 20-го числа переріс у позачергову сесію, тому що ми виявили так званих тітушок у приміщенні міської та районної рад, викликали міліцію, а вона стала на захист цих тітушок. Буквально за одну годину з п'ятдесяти активістів смілянського Майдану це зібрання переросло у багатотисячне, і під тиском небайдужих смілян міський голова змушений був призначити позачергову сесію у міському будинку культури, куди сам не з'явився.

Валентина КОВАЛЕНКО

Це були гнітючі враження. Я була свідком подій 20 лютого. Ми зібralися біля Шевченка на Театральній площі: якраз інформували лю-

ко 30–40 чоловіків, які камінням і «коктейлями Молотова» спробували зупинити міліцію, але міліціонери зігнали їх з дамби. І коли міліціонери відійшли, то на дамбу піднялося не більше 30–40 осіб. Відступаючи, міліціонери, незрозуміло, навщо, розгромили пасажирський автобус Черкаси — Золотоноша.

Десь уже близько 12-ї ночі, після того, як зупинили автобус на іншому блокпості, який стояв на верхньому мосту, тому, що в бік Канева, почулися постріли з автоматичної зброї. Потім уже, зі специфічних звуків, стало зрозуміло, що це були автомати Калашникова. Я зв'язався з товаришем, нині секретарем смілянської міської ради Ярославом Березенем, який був на тому блокпості. Він сказав, що є двоє поранених, один у тяжкому стані, і що їх везуть у лікарню. І, власне, тоді велика кількість черкащан, які не брали у цьому участі, не перебували на блокпостах, своїм транспортом цивільним діставалися і вивозили потерпілих, вивозили активістів, тому що були небезпідставні підозри, що територію оточують працівники міліції й тітушки.

Після стрілянини на блокпості біля черкаської дамби. 20 лютого 2014 р. (фото procherk.info)

Звернення Митрополита Черкаського та Чигиринського Іоана до Черкаської громади від 25 січня 2014 р.

Це звернення не має конкретного адресанта, оскільки метою його є звернення до протиборствующих сторін у загальноукраїнському конфлікті: до нашого Черкаського люду та до представників влади на Черкащині. Найперше, згадаймо, браття, що ми є однієї Батьківщини сини та доньки, а найбільше і передусім згадаймо про те, що всі ми маємо свобідний розум, волю і почуття, як і у Нашого Творця і Бога. Не може черкащанин громити будівлі, майно людське і державне, навіть якщо не згодний із нині діючою владою. Не може гострити зброю проти правоохоронців, бо і ті є брати наші. Все накипіле нехай виллється у достойну до образу Божого дію, а саме — в спілкування, у раду між незгодними.

Влада має нарешті почати слухати людей, щоб і люди полишали заступи та кайла, й не кидалися з ними на владу. Міліція нехай також скине з себе образ звірини, з якою в останній час народ її бачить, і поверне собі честь бути захисником народу, який її поставив собі на служіння. Не може правоохоронець знущатися з людини — чи з малої, чи зі старої, адже і на нього буде суд і земний, і Божий. До «Беркута» хотілося б звернутися, особливо до тих, що приїхали сюди з інших областей: не думайте, що свавіллям над беззахисними ви собі здобудете спокійне життя. Ваші жертви не дадуть вашій совісті спокою тут, а у віці майбутньому за кожен з них дасте відповідь Богові, «...бо суд немилосердний на того, хто не вчинив милосердя. Милосердя бо ставиться вище за суд». (Соборне послання апостола Якова 2:13) Але і земний суд може не забаритися над вами.

Панове голови обласної державної адміністрації та обласної Ради, закликаю також і вас сідати та говорити з людьми, і не для того, щоби просто говорити, але щоб почути їх — народ, котрий ви взялися окормляти, вести до кращого життя. Якщо існує людське обурення — прислухайтеся, тоді і вас почують, тому що народ однаково перемає в протистоянні, тож уникніть його. Ні ув'язнення, ні побиття не зупинять прагнення

народу до свободи і справедливості. Випробуйте себе — якщо ви заради збереження влади готові давати команду на побиття і вбивство людей — вами заволодів диявол. Бережіться цього, адже за цим іде вічна погибель і нескінченна мука. Якщо заради збереження миру варто відмовитися від влади — відмовтеся. Бо «яка ж користь людині, що добуде весь світ, але душу свою занепасть? Або що дасть людина взамін за душу свою?» (Матв.16:26)

Судді, пробудіть свою совість, щоб судячи ви не дивилися на обличчя, на посади і на гроші, а чинили справедливий суд, щоби люди остаточно не втратили надію на правдивих суддів. Нагадайте собі, що скоро і ви станете перед Богом на Його суд.

Висловлюю солідарність з усіма ув'язненими, схопленими на вулицях Черкас, молюся за їх визволення і шкодую, що не допустили священнослужителя нашої церкви у Черкаське СІЗО для їх відвідання.

Давайте, браття, сідати до столу примирення, щоб зберегти життя своїх ближніх, щоб не довести до крайнощів безглузлого братовбивства. Давайте спільно станемо проти провокаторів, що через погроми хотять внести розбрат до міської громади, давайте почнемо перед спілкуванням молитися про наше напоумлення від Бога, і переконаний, що Бог почує нас, напоумить і дасть духа примирення навколо правди.

Сьогодні я благословив усіх священників нашої церкви на Черкащині щоденно молитися за спасіння народу нашого, на що нас спрямував і Святійший Отець і Патріарх наш Філарет. Кожного ранку в Свято-Троїцькому Соборі лунатиме молебень о 9.15 год. Молебні будуть проходити у всіх храмах Київського Патріархату Черкащини. Моліться вдома у себе, просіть у Бога в дорозі і на роботі, бо ми у небезпеці. Але бачачи щирі молитви, Господь може і протилежні речі повернути до блага і до правди. Нехай збереже нас Бог, молитвами Пресвятої Богородиці і всіх святих, що на землі Українській прославилися.

(cerkvacherkasy.info/index.php/novyny/novyny-z-ieparkhii/varte-uvahy/853-zvernennia-do-cherkaskoi-hromady)

Анатолій БОНДАРЕНКО

Після тих подій на дамбі, де розстрілювали наших активістів, де побили автомобілі, люди готові були взятися за зброю. Тому що так по-звірячому побити людей... Я не уявляв, що таке може бути, на Черкащині саме. У нас не було жодного випадку такого, фактично, до керівництва Сергія Тулуба, жодного випадку не було розправи над мирним населенням.

Ярослав НИЩИК

Якщо відкинути луганський «Беркут», який довгий час діяв у Черкасах, то найбільше відзначився черкаський «Грифон», бійці якого були найжорстокішими. Якщо інші працівники міліції у протистояннях не заходили далі якоїсь штовханини, і, відповідно, щодо них учасники протестів так само не застосовували силу, то працівники черкаського «Грифона» поводитись найагресивніше. Без будь-яких попереджень вони першими почали застосовувати силу.

Антон ВЕДУЛА

Кількість міліції в Черкасах взимку 2013–2014-го була обернено пропорційна напруженості подій у Києві. Це й не дивно, враховуючи близьке розташування. Тобто якщо проти нас у грудні та в першій половині січня задіявали виключно черкаських силовиків, скажімо, той самий спецпідрозділ «Грифон», який завадив показу фільму про Межигір'я біля Центру дитячої та юнацької творчості, а також міліцію та патрульну службу, які заважали встановлювати намети і під облдержадміністрацією, і біля драмтеатру, то з другої половини січня кількість

міліціонерів у Черкасах різко зменшилася — вони були направлені у Київ. Частина їх розташовувалася на Грушевського. Під час сутичок біля облдержадміністрації 25 січня діяв уже луганський «Беркут», тобто той самий, який уже незабаром, через декілька місяців, захоплював владу в Луганську та області.

Щодо тітушок, то, як не шкода це визнавати, вони всі були місцеві, передусім дрібні злочинці. Серед них, на жаль, вистачало і спортсменів. Дехто намагається все подати таким чином, нібито хлопці просто не розібрались у ситуації, їх обдурили. Усе вони чудово розуміли і знали. Коли їх відправляли автобусами від «Дружби народів» на Київ, вони добре усвідомлювали, куди їдуть, які завдання там будуть поставлені й скільки їм за це заплатять.

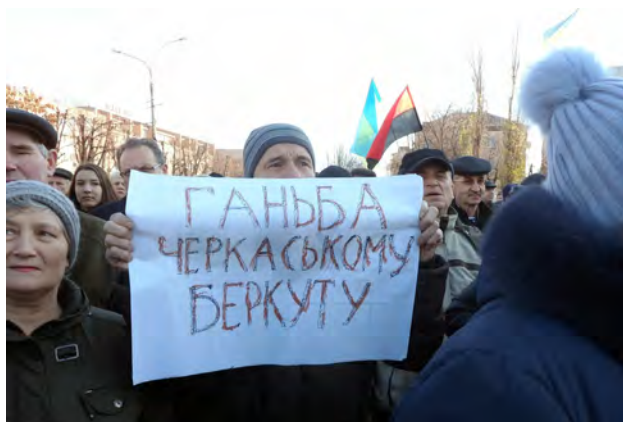

Фото nazarbo.blogspot.com

Анатолій БОНДАРЕНКО

Я впевнений, що наші черкаські міліціонери не вдалися б до розстрілу мирних жителів у місті. Це робили чи то луганчани (це й досі не встановлено), чи то інші патрульні підрозділи, які на той час перебували тут.

Багато черкаських працівників Служби безпеки України навіть нишком-тишком передавали нам: «Там будуть луганчани, не йдіть... Сьогодні у тому-то не беріть участі, бо ситуація загострюється». Напевно, вони, чисто по-людськи, переживали за своїх земляків, але боялися, тому що диктатура була страшна, — боялися, щоб їх хтось не побачив, як вони попереджають, щоб ми ніде не обмовились, що вони нам розкажуть про ситуацію.

Щодо тітушок, то тут, на Черкащині, я пам'ятаю, коли депутатів обласної ради не пускали до приміщення ради, тітушки стояли, і міліція за ними — це й досі мені не зрозуміло. Тоді у подіях брав участь полковник Корсун, який потім, уже після Революції Гідності, став начальником управління Міністерства внутрішніх справ Полтавської області.

Повалення пам'ятника Леніну в Смілі 22 лютого 2014 р. (фото А. Терещенка)

Анатолій ТЕРЕЩЕНКО

Уже 20 лютого, коли ми повернулися до Сміли і домагалися проведення позачергової сесії, щоб змусити депутатів міської ради підтримати Майдан, прийшла звістка про те, що на Майдані загинув наш земляк Юрій Пасхалін.

Сміла — місто, в якому розташована вузлова залізнична станція — «Імені Тараса Шевченка», тому сюди масово стікалися групи молодиків, тікаючи від Майдану. І декілька груп ми відловили на території міста, передали їх міліції, але, на превеликий жаль, вони цього навіть не документували.

З ними сутичок не було, крім тієї, що відбулася 20 лютого, коли ми тісним кільцем оточили міську раду. І, на жаль, міліція тоді теж стала на бік цих молодиків. Спочатку їх захищали міський голова, голови райдержадміністрації та райради, потім, зрозумівши, що буде непереливки, вони сховалися в міськраді. Тому ми пішли на штурм. Міліція була вимушена пропустити делегацію, і коли ми справді почали витягувати цих тітушок з туалетів, з кабінетів, міліція попросила дозволу пропустити автозак. І, загнавши його на подвір'я міської ради, евакуювала самих правоохоронців. Тітушок випускали з будівлі після евакуації через «коридор ганьби».

Анатолій БОНДАРЕНКО

В останні дні уже була організована група для захисту, ще до створення самооборони Майдану. Це наші активісти черкаські. Багато було спортсменів, боксерів, які в останні дні після побиття луганським «Беркутом» просто вийшли на вулиці, щоб захистити мирних громадян.

Взагалі Черкаська область відіграла важливу роль у відсіканні великої кількості й військових, і «Беркута». Я думаю, це знають і нинішні керівники держави.

Владислав ЧАБАНЮК

Я думаю, що сьогодні Майдан — це не обов'язково скупчення людей, це кожен активний громадянин. На своєму місці, навіть на своїй роботі кожен з нас може утверджувати саме ті цінності, що відстоювались на Майдані, і за них боротися.

Ми навіть, вважаю, повинні змінювати ставлення до часу, повинні сприймати його поцивілізованому, по-європейськи. Час — це найбільше... ну, здоров'я то само собою, але час — це найбільша цінність, яка є в людини, і він дуже обмежений. Коли людині 20, здається, що попереду ще мільйони років. Але коли ти прожив трохи більше, ти розумієш, хоч тобі ще все одно як 20, що час треба цінувати і не просто його просиджувати, не просто проживати... пробути. Я думаю, це ті цінності, які усвідомлюються в результаті таких змін.

Майдан — це такий величезний згусток позитивної енергії, який зібрав кращих людей. Це було по людях видно, просто по їхніх обличчях. Вони навіть ротів могли не розтуляти — ти бачив, що це світлі, позитивні люди, які вирішили змінити країну, що котилася в провалля.

Богдан ЧОРНОМАЗ

Якось у дитинстві, мені було ще років, мабуть, 12–13, у нас удома завелися щури. І коли вони повилазили, мій батько заткнув їхню дірку, в яку вони тікали, і почав тоді ганяти. І я бачив, як щур, загнаний у безвихідь, кинувся на батька, стрибнув на нього... Я це веду до того, що не можна народ доводити до стану безвиході. І Майдан — це вираження прагнення до волі, протесту проти несправедливості, і це крайнє вираження протесту. І звісно, люди хочуть мирно, нормально досягати якоїсь своєї мети, добробуту, національного процвітання тощо. Якщо це в них забирають і немає важелів, щоб цього досягти, то не дивно, що виникає

протест. Зараз існує велика небезпека того, що може зірвати оті гальма, які стримують людей від агресивних протестів. Я маю на увазі, що війна наразі є стримувальним чинником, гальмом, але люди можуть не витримати.

Анатолій БОНДАРЕНКО

Майдан був, Майдан є, і Майдан буде. Майдан — це не тимчасове явище, це певний протест народу проти гноблення і проти тієї системи, яку він не сприймає. Треба пам'ятати про безневинну кров, треба думати керівникам нашим і чиновникам, що робити, як діяти, щоб не було ні третього Майдану, ні четвертого, ні п'ятого.

Валентина КОВАЛЕНКО

Для мене Небесна Сотня — це якраз оте недремне око, яке не дозволяє морально і духовно оступитися чи допустити в собі думку щодо власної наживи, тим паче, коли ти — при владі, яку тобі довірили втомлені жданням кращого життя українці.

Майдан — це бунт крові, бунт української крові, який дає можливість боротьби. От бунтує в тобі кров, і ти розумієш: ти здатний відстояти те найцінніше, що тобі дано Богом, батьками, твоїми предками, які боролися за те, щоб ти був окремішнім у цьому світі, був українцем, лідером, на якого покладено дуже багато, якому дано відчувати у собі й своїх кроках тих, хто здійснює велику місію — місію націєтворчості.

Я хочу побажати всім українцям знайти в собі мужність подолати те, що заважає нам рухатися вперед з усвідомленням, що ми — нація, справді обрана Богом. Це не високі патетичні слова. Нас побачив увесь світ, і ми маємо довести, що потрібні світові як країна не тільки з багатими ресурсами, а й з багатим людським капіталом... Хай світ прихилиється до нас, хай черпає від нас ту духовну енергію, яка робитиме людей у всесвітньому масштабі кращими.

Я бажаю всім українцям бути мужніми, щоб вистояти у російсько-українській війні, і бажаю перемогти нам усім і кожному зокрема, перемогти все те, що вороже нашому духові. Перемогти, щоб бути!

Фото nazarbo.blogspot.com

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Галина АБРАМ'ЮК

1966 року народження, вчитель, член виконкому чернівецького осередку ВО «Майдан», волонтер

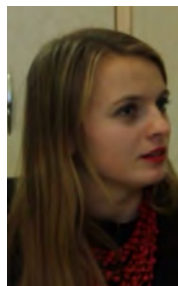
Ігор ГАНГАЛА

1992 року народження, графічний дизайнер, член НСОУ «Пласт», член Громадської координаційної ради чернівецького Майдану

Ольга ГРИШИН-ГРИЩУК

1991 року народження, державний службовець, член Громадської координаційної ради чернівецького Майдану

Юлія ДОЛІБА

1994 року народження, студентка Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Світлана ДУТЧАК

1963 року народження, доцент Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

1967 року народження, журналіст, історик, керівник інформаційного порталу новин «БукІнфо»

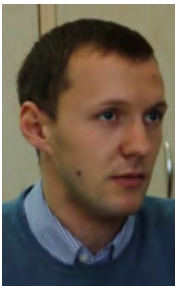
Петро КОБЕВКО

1957 року народження,
редактор газети «Час»

Олексій КОЛОМІЄЦЬ

1956 року народження,
підприємець, очільник
чернівецького Автомайдану

Тарас ПРОКОП

1990 року народження,
аспірант, активіст
громадянської мережі
«Опора», член Громадської
координаційної ради
чернівецького Майдану

Отець Валерій СИРОТЮК

1968 року народження,
настоятель собору Успіння
Пресвятої Богородиці
Української греко-
католицької церкви

Юрій СКОРЕЙКО

1959 року народження,
голова виконкому
Чернівецького обласного
об'єднання «Майдан»

2013

22.11

акція протесту на Центральній площі Чернівців за участю студентів і представників політичних партій проти призупинення підготовки до підписання угоди про асоціацію України з ЄС.

23.11

масова поїздка активістів на Майдан у Київ.

24.11

на чернівецькому Євромайдані розпочато збирання підписів на підтримку євроінтеграції.

25.11

студентська хода містом від корпусу Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича на підтримку євроінтеграції.

26.11

студентська хода до приміщення Чернівецької обласної ради з вимогою скликання позачергових сесій міської та обласної рад для ухвалення звернень до керівництва країни про підписання угоди з ЄС;

позов виконкому Чернівецької міської ради до Чернівецького окружного адміністративного суду з проханням обмежити з 26 листопада до 1 грудня право громадян на проведення мирних зібрань та встановлення наметів на центральних вулицях міста, який було відхилено.

27.11

флешмоб із написанням «побажань» Президенту України В. Януковичу; долучення чернівецьких студентів до загальноукраїнського студентського страйку.

28.11

пікетування студентами сесії Чернівецької міської ради з вимогою вивісити на її будівлі прапор Євросоюзу та прийняти звернення до Президента України про продовження євроінтеграційного курсу України;

звернення Чернівецької міської ради до Президента України із закликом підписати угоду про асоціацію України з ЄС на саміті «Східного партнерства» у Вільнюсі та сприяти якнайшвидшій адаптації українського законодавства до європейських стандартів; на приміщенні Чернівецької міської ради вивішено прапор Євросоюзу;

на чернівецькому Євромайдані започатковано вуличний університет.

29.11

започаткування онлайн-трансляції «Громадського телебачення» на чернівецькому Майдані.

30.11

мітинг на знак протесту проти невідписання Україною угоди про асоціацію з ЄС та силового розгону Євромайдану в Києві.

01.12

віче на знак протесту проти розгону мітингувальників на столичному Майдані у ніч на 30 листопада; звернення учасників із засудженням розгону і вимогою відставки Президента України та уряду;

акція протесту на чернівецькому Майдані оголошена безстроковою; створено штаб національного спротиву; організовано громадську охорону для забезпечення порядку на чернівецькому Євромайдані;

онлайн-трансляція подій зі столичного Майдану; пікетування Чернівецької міської ради з закликом прийняти вимоги віча.

02.12

пікетування протестувальниками Чернівецької ОДА; хода учасників Майдану містом із закликами до страйку; пікетування Чернівецької міської ради з вимогою відставки секретаря ради В. Михайлішина та прийняття звернення до керівництва країни з вимогою виходу у відставку;

звернення Чернівецької міської ради до Президента України та уряду з вимогою їхньої добровільної відставки.

03.12

автопробіг із символікою України та Євросоюзу.

04.12

студентська хода містом; флешмоб «Чемодан — вокзал — Росія» зі збиранням дорожньої валізи та висловленням «побажань на дорогу» В. Януковичу;

заява фракції Партії регіонів у Чернівецькій міській раді про незаконність прийнятого радою 2 грудня 2013 р. звернення до керівництва країни з вимогою відставки.

05.12

започаткування на чернівецькому Майдані спільної молитви матерів за долю дітей України; поетичний вечір із читанням учасниками Майдану віршів, як відомих українських поетів, так і авторських.

06.12

акція протесту журналістів проти застосування беркутівцями у Києві насильства до працівників ЗМІ під час виконання останніми своїх професійних обов'язків 1 грудня.

10.12

долучення чернівецьких студентів до всеукраїнського дня студентської солідарності на підтримку постраждалих від розгону столичного Майдану в ніч на 30 листопада;

розпорядження секретаря Чернівецької міської ради В. Михайлішина про накладення вето на рішення ради від 2 грудня щодо направлення Президенту України та уряду звернення з вимогою їхньої відставки.

11.12

мобілізація чернівецьких майданівців для поїздки до Києва; пікетування студентами будівлі Управління МВС у Чернівецькій області з вимогою повідомити місце перебування чернівецького підрозділу «Беркута».

15.12

резолуція віча чернівецького Майдану із засудженням спроби розгону столичного Майдану в ніч на 11 грудня та закликами: до української влади — виконати вимоги протестувальників, до західних політиків — запровадити санкції проти влади.

16.12

проведення в Українському народному домі Чернівців круглого столу на тему «Євромайдан очима студентів».

17.12

флешмоб «Російська рулетка», під час якого були продемонстровані негативні наслідки можливого вступу України до Митного союзу.

25.12

акція солідарності журналістів із побитою Тетяною Чорновол. Звернення учасників акції до правоохоронних органів Чернівецької області, в якому на них покладалася відповідальність за життя і здоров'я журналістів.

26.12

пікетування студентами Чернівецької міської ради під гаслом «Депутати проти громади», під час якого було засуджено депутатів, що поставили підписи під заявою до прокуратури з приводу подій 2 грудня біля міськради, та висунуто вимогу відкликати свої підписи і вибачитися перед студентами-активістами.

27.12

напад невідомих на намети чернівецького Майдану; «інфобочка» та телеміст «Ми — це Україна», під час якого відбувся онлайн-зв'язок з активістами Києва та Запоріжжя.

29.12

створення чернівецького осередку ВО «Майдан».

2014

12.01

фестиваль майданівської колядки.

19.01

«колядування» активістів чернівецького Майдану, одягнених у тюремні роби, біля бізнес-закладів місцевих депутатів, що перейшли до Партії регіонів.

20.01

форум громадських організацій Чернівецької області, на якому прийнято заяву із засудженням законів 16 січня та закликом до Верховної Ради скасувати їх; мовчазна акція непокори журналістів, блогерів і громадських діячів біля Чернівецької ОДА.

22.01

віче на чернівецькому Майдані до Дня Соборності України; молебень за загиблими у Києві протестувальниками; акція на підтримку заарештованого в Києві оператора Володимира Карагяура.

23.01

інформаційний рейд майданівців містом із закликом підніматися на протест; акція біля Генерального консульства Румунії в Чернівцях зі зверненням про підтримку Румунією України та запровадження санкцій проти В. Януковича; акція протесту журналістів проти законів 16 січня із розміщенням на сторінках газет гасла «Диктатурі — ні!».

24.01

захоплення протестувальниками Чернівецької ОДА; створення Народної ради.

29.01

хода центральною частиною Чернівців зі смолоскипами і стягами на вшанування Героїв Крут.

30.01

працівниками міліції затримано п'ятьох активістів, підозрюваних у захопленні Чернівецької ОДА 24 січня;

поїздка чернівецького Автомайдану до с. Ярівка Хотинського району, де проживає майданівець Михайло Гаврилюк, над яким познущалися беркутівці на вулиці Грушевського в Києві;

долучення чернівчан до всеукраїнської акції «Не бійся — вийде мільйон!» на згадку про розгін столичного Майдану в ніч на 30 листопада. В рамках акції у приміщенні ОДА створена «стіна пам'яті».

01.02

поїздка чернівецького Автомайдану до Тернопільської області, де відбулася зустріч із місцевими активістами.

05.02

пікетування протестувальниками Шевченківського районного суду, де проходило слухання справ активістів, підозрюваних у захопленні Чернівецької ОДА 24 січня.

06.02

Народна рада без обговорення на Майдані прийняла рішення про демонтування барикад під ОДА; у приміщенні облаштовано виставку, присвячену останнім подіям в Україні; звернення Чернівецької обласної ради: до жителів Буковини — з проханням зберігати спокій та виваженість, продовжувати відстоювати свої права та свободи, гарантовані Конституцією України, домагатися оновлення влади як у центрі, так і на місцях; до Президента України В. Януковича — з вимогою вжити всіх заходів для незастосування сили проти мирних зібрань громадян та не допустити запровадження у країні надзвичайного стану; до Верховної Ради — з пропозицією розглянути питання щодо повернення України до парламентсько-президентської форми правління.

08.02

початок формування загонів самооборони та «Правого сектора» чернівецького Майдану.

09.02

на чернівецькому Майдані проведено акцію «Піаніно по всій Україні».

15.02

за участі майданівців у Німецькому народному домі в рамках документального проекту «Театр діалогу» була показана вистава «Діалог для барикад»;

акція бойкотування бізнесу членів Партії регіонів; буковинському Автомайдану, який вирушив до Києва на загальноукраїнську акцію, перешкодили ДАІшники, підлаштувавши прокол скатів.

16.02

благодійний концерт на Центральній площі Чернівців, під час якого збирали кошти для постраждалих у сутичках на вулиці Грушевського в Києві.

18.02

дзвін у чернівецьких церквах як реакція на події у столиці; молитва на чернівецькому Майдані; оголошення мобілізації для поїздки до столиці; інформаційний рейд центром міста із закликами «Буковино, вставай!», «Приєднуйтесь до нас!».

19.02

блокування та захоплення протестувальниками Чернівецької ОДА (під тиском майданівців голова ОДА М. Папів написав заяву про відставку); пікетування обласної прокуратури та Управління СБУ;

рішення Чернівецької обласної ради про перехід усієї повноти влади в області до облради — Народної ради; звернення депутатів Чернівецької обласної ради до депутатів рад України усіх рівнів щодо необхідності збереження територіальної цілісності та унітарності Української держави, до Президента України В. Януковича — з вимогою подати у відставку.

20.02

у Києві на вулиці Інститутській убито Олександра Щербанюка та смертельно поранено Василя Аксенина;

хода містом та пікетування студентами Чернівецької міської ради;

секретар Чернівецької міської ради В. Михайлішин подав у відставку; новим секретарем обрано Я. Кушнірика;

рішення Чернівецької міської ради про підтримку повсталого Майдану в Києві та народу України в його громадянському спротиві злочинній владі;
пікетування протестувальниками чернівецької бази «Беркута», в результаті якого особовий склад спецпідрозділу та його керівник присягнули на вірність Українському народу.

21.02

відкриття у Чернівецькій міській раді центру допомоги Євромайдану для передачі коштів, продуктів та ліків на столичний Майдан;
мітинг протестувальників біля Чернівецької ОДА для контролю за перебуванням чернівецьких правоохоронців на місцях їхньої дислокації; акція пам'яті за загиблими на столичному Майдані;
початок масового виходу із місцевих організацій Партії регіонів.

22.02

напад активістів «Правого сектора» на офіс обласної організації Партії регіонів;
спільне патрулювання міліції та загонів самооборони в місті та на в'їздах до Чернівців; здача крові співробітниками Управління МВС України у Чернівецькій області для допомоги постраждалим у протистоянні на столичному Майдані.

23.02

прощання із застреленим 20 лютого в Києві на вулиці Інститутській Олександром Щербанюком.

25.02

патрулювання загонами самооборони в'їзду в Чернівецьку область на українсько-румунському кордоні.

27.02

під тиском протестувальників голова Чернівецької обласної ради М. Гайничеру написав заяву про звільнення.

02.03

звернення Чернівецької обласної ради до жителів області із засудженням заяв та дій державних органів Російської Федерації щодо України; звернення Чернівецької міської ради до мешканців міст-побратимів Чернівців у Російській Федерації Брянська і Подольська із закликом підтримати територіальну цілісність України, не допустити військового протистояння між українським і російським народами, виступити за розв'язання всіх проблемних питань за столом переговорів;

віче, на якому закликали до мобілізації проти військової інтервенції Російської Федерації в Україну; резолюція віча зі зверненням до прем'єр-міністра України, голови СБУ, міністрів МВС і Міністерства оборони з вимогою вжити негайних заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють антиукраїнські, антидержавницькі, розкольницькі та проросійські дії.

Галина АБРАМ'ЮК

Мабуть, любов до України закладена у мене на генетичному рівні. Вся родина по маминій лінії була репресована. Прадідусь і прабабуся знайшли вічний спокій у Караганді. Дід Степан був учасником Норильського повстання. Йому і бабусі Марії дозволили повернутися в Україну, коли в них уже народилися онуки — моя сестра і я. Слава Богу, що той дух волелюбства і українства зберігся у нашій родині. І хоча репресивна машина комуняцько-совітського режиму розділила мою родину в часі, просторі, але це об'єднало нас у любові до України! Були часи, коли нам не можна було про це відкрито говорити. Але є інша мова — мова емоцій!

Згадую момент, коли в мене вже народився старший син і в нашому сільському будинку культури виступав університетський хор. Тоді хористи приїхали на відкриття пам'ятника Шевченку і заспівали «Червону калину». І якась сила, я її називаю Божою, підняла мене з місця! Я, тримаючи на руках дитину, піднялася. І в мене лилися сльози! Це були сльози щастя — попри той страх, який теж був на генетичному рівні. От ця сила волі, сила любові до України підняла мене. Я пишалася тим, що звучить ця пісня, цей духовний гімн любові до України.

Що кликало мене на Майдан? Однозначно сказати не можу. Що спонукає дитину любити маму і тата? Що спонукає бджілку прилетіти до квітки з нектаром? Ось так і тут, моя душа кликала туди, де є мої однопумці, де я могла бути собою.

Отець Валерій СИРОТЮК

За радянських часів я служив в армії у Прибалтиці, в Ризі. Саме там я почув трохи інші речі, ніж міг чути тут, у нас, в Україні. І там я бачив греко-католицьких священників, і від них уперше дізнався про катакомбну церкву. Це був десь 1987 рік. І так Бог благословив, що після повернення в Україну, в Івано-Франківськ, я відчув той дух, дух спротиву, справжній дух свободи. Дуже швидко я влився в рух, що проводив «Меморіал», який відшукував захоронення загиблих українців. В Івано-Франківську це був Дем'янів Лаз. Сьогодні там великий меморіальний комплекс.

У Дем'яновому Лазі я вперше побачив свого святителя (на той час я ще не знав, що переді мною мій майбутній святитель) владика Павла Василика. Він єпископ підпільної нескореної греко-католицької церкви, який пройшов радянські табори — Джазказган, Мордовію. Був ув'язнений 14 років, за правду, за віру. Це мене, молодого хлопця, надихнуло.

Я тоді був студентом Івано-Франківської семінарії, і ми з хлопцями поїхали в Київ на підтримку Майдану. То була Революція на граніті. Пригадую наші намети, спільну молитву. Це було таке початкове виховання молодого студента. І Господь Бог так, напевно, благословив, що треба було весь час тримати руку на студентському пульсі, на духовному пульсі нашої церкви. Та й сама наша Українська греко-католицька церква завжди тримає руку на пульсі й серці Українського народу.

Світлана ДУТЧАК

Десь усередині 2013-го, влітку, один наш товариш каже мені: «Ти не патріотка». А я тоді відповіла: «Знаєш, я вже нічого не хочу. Просто хочу, щоб мої діти кудись виїхали». От настільки ті януковичі, та вся «компанія» дістали. Виходить «президент» нашої країни Янукович на люди у Європі й городить таку ахінею... Особливо про те, що у нас жінки навесні роздягаються. У мене був такий протест! Я вже говорила своїм дітям: «Хоч куди-небудь... І я за вами». Не було віри, що ми піднімемось після Помаранчевого Майдану. [...]

В мене син народився у 1990-му. І десь ближче до осені я їхала від мами (ми в Чернівці поверталися, а батьки мої в Кельменцях живуть), а на Придністров'я їхала колона бронетранспортерів... Це було дуже страшно... Ми маємо щастя, що тоді в нас не було заворухи. Так, ми тяжко йдемо до нової, успішної України... Багато років пройшло з часу проголошення Незалежності... Але ж якби тоді тут колихнули, могла бути страшна війна. І вже б ніколи ми не вилізли з-під Росії. Все-таки якесь покривало Божа Матір над нами тримає.

Петро КОБЕВКО

Та влада загнала людей у такий кут, звідки назад уже відступати було не можна. Треба було тільки йти вперед, наступати на владу. Там, куди нас уже пхали... півсуспільства зрештою сиділо б по тюрмах, а інша половина служила б тій бандитській владі. Я знав, що мені і в тюрму не хочеться, і служити їм не хочеться. Я мусив... ми мусили йти воювати з ними. І це, напевне, відчували (а хтось і усвідомлював) мільйони людей.

Юлія ДОЛІБА

Увечері 21 листопада у Фейсбуці я прочитала, що підписання угоди про асоціацію зірване. Я дуже емоційна людина, розплакалася. У мене був жахливий стан. Мені так було прикро... Я це сприйняла як особисту образу. Всю ніч я не спала, читала статті в Інтернеті. Зранку вдягнула вишиванку, заплела дві коси, синю й жовту стрічки, і прийшла в університет.

У нас на географічному факультеті того дня була потокова лекція, і викладачка говорить: «Хто у вишиванці, встаньте». Я встала. І я була єдина. Вона питає мене: «Що це таке?» Я їй кажу: «Я обурена і хочу таким чином висловити свій протест». Потім я дізналася, що на площі збираються люди, і пішла туди. Мене обурило не так непідписання, як альтернатива — Митний союз. З Митним союзом я себе найменше в житті асоціювала.

Я прийшла на площу. Більшість тих, хто зібрався, були студенти історичного факультету, а також старші за мене люди. Я нікого не знала, не знала, куди себе подіти. Стояла в кутку в тій вишиванці. Потім, коли ми почали якісь кричалки вигукувати, спілкуватися з журналістами, вже стало трошки легше. Тому що всі зрозуміли, для чого прийшли, і якось стало спокійніше.

Тарас ПРОКОП

Чесно кажучи, я взагалі не готувався до того, що доведеться займатися координацією протестів. Перша думка, яка виникла, — вийти і висловити своє невдоволення рішенням уряду. Я думав, що буде протест, і просто хотів до нього приєднатися. Я на той момент взагалі був в Івано-Франківській області, у горах, але вирішив, що на наступний день треба зразу ж виїхати до Чернівців і в цьому протесті взяти участь.

Приїхав, зробив кілька плакатів, узяв їх із собою і прийшов на Центральну площу. Я побачив, що люди були нескоординовані. Було кілька моїх знайомих, але ніхто з них не знав, що робити. Тоді довелося просто збирати всіх, гуртувати, бо люди стояли групами і між собою не спілкувалися. Довелося їх зібрати, організувати в певну колону, роздати ті плакати... І вишло так, що я вклинився у всі ці події й безпосередньо став їх організовувати.

Потім я навіть не встиг помітити, як хтось приніс намет, встановили його. Люди почали поступово підходити, питати, що ще треба принести. Хтось приніс столики, стільці, хтось чай-

ник, чай. Усе так дуже швидко вирросло. І з того часу ми фактично почали днювати і ночувати на цьому Майдані.

Ольга ГРИШИН-ГРИЩУК

Коли друзі сказали, що збираємося о такій-то годині на площі, я, якщо чесно, сумнівалася, чи варто мені брати участь. Бо я не знала, що саме має відбуватися, і не надто сильно довіряла опозиційним політичним силам, які тоді активно діяли. Тоді в мене взагалі не було довіри до акцій протесту. Тобто я ще не знала, чи будуть вони дієвими. Я просто подумала: «Йти чи не йти?» — і пішла, просто тому, що мої друзі пішли і покликали з собою. Я знала, що у нас спільні цінності й варто з ними вирушати на таку справу.

Ще був дуже важливий момент. Перед тим, як вийти, ми провели в соціальній мережі опитування серед студентів Чернівців. У нас була маленька група у мережі, й ми поставили питання: «Якщо будуть акції протесту, чи візьмете ви участь?». І думали: якщо більше, ніж 150 людей скажуть «Так», то ми виходимо. А проголосувало понад 1500 осіб. Ну, і в нас не було жодного сумніву, що це ідея, яку підтримають молоді люди, і тому ми, власне, вийшли.

Мітинг на Центральній площі Чернівців проти призупинення підготовки до підписання угоди про асоціацію України з ЄС. 22 листопада 2013 р. (фото С. Зарайського)

Отець Валерій СИРОТЮК

Я є настоятелем собору Успіння Пресвятої Богородиці, що на вулиці Руській. Цей храм найближчий до центру міста, і тому коли там щось відбувається, то наші люди завжди реагують. І так було завжди, з 90-х років. Що би то не було, які б заходи не проходили, ми з вірними бігли на Центральну площу.

Ми всі чекали підписання угоди, яку готувала Українська держава. І так було приємно, тому що навіть банери про це були. Я собі дивувався, що ми дійшли до такого, що в нас по місту розвішані банери — про те, що ми йдемо до Європи, за єдність з європейськими державами, за те, щоби повернутися у колиску європейських народів. Хоч українці — то європейський народ, ми були і є в Європі, бо ми в її центрі, і не лише географічному. Достатньо проїхатися по давніх покинутих замках. Це є «Долина Луари», стара Європа.

Отож було приємно, що наша влада, наш український провід дозрів до того, що ми офіційно будемо в єдності вільних християнських народів Європи. Але не так то було. Виявилося, що то був лише політичний проект. Бо Президент України заявив (то певно, що під тиском Кремля), що нічого не підписуватиме. Ну, і це була велика образа — образа для всіх: і для старих, і для студентів, і для дітей. Це був ляпас своєму народу. І тому коли студенти почали спротив, це було нормально, і це було по-християнськи. Церква з благословенням, з великим пієтетом дивилася на українське студентство і молодь.

Юрій СКОРЕЙКО

Я брав участь у протесті з першого дня, 22 листопада. Ми тут, у Чернівцях, зібралися біля пам'ятника Шевченку. Тоді на акцію спротиву, акцію непокори вийшли основні політичні сили. Вдень збиралися студенти, а ми провели мітинг увечері, також за участі студентів.

А 24-го я і мої однопартійці були в Києві, на великому вічі, що проходило на Європейській площі. Саме тоді відбувся мій перший виступ у Києві під час революції. Це був перший виступ від Буковини на сцені столичного Майдану.

Юлія ДОЛІБА

24 листопада я була в Києві на вічі, а наступного дня прийшла в університет. Мене побачив мій декан. Ми були з ним добре знайомі. І він мені говорить: «Чого Ви у стрічках прийшли?» Я і йому, і своїм одногрупникам пояснювала: «Я була в Києві. Давайте підніматися, давайте виходити!» Але якась частина людей до мене дуже скептично поставилися, я б навіть сказала, вороже. В принципі, це було очікувано. Мені було прикро, тому що вони ж були такі, як і я. Я не могла зрозуміти, чому мені болять, а їм ні. У деканаті я тоді сказала (я навчалася на другому курсі, і був майже початок навчального року): «Зараз я в університеті з'являтися не буду. Хочете — виключайте. Мені зараз це не важливо».

Петро КОБЕВКО

Коли почався протест, ми кожного дня були на Майдані. Люди виходили, і так було кожен день. Потім я вже випускав газету «Революція», щоденну. Роздавали її на Майдані. Люди її один одному передавали, і вже революція пішла.

Треба було давати людям інформацію: що відбувається в Києві, що робиться тут, чого люди хочуть і куди йти. Тож ми, що могли, те цим листком зробили.

Ігор ГАНГАЛА

Ми ходили до університетів і намагалися залучити студентів до протесту. Нам здавалося, що тільки так ми зможемо виправити кричущу несправедливість у країні. Хоча треба сказати,

що не всі поділяли наші прагнення і, відповідно, не дуже хотіли йти з пар і протестувати.

З адміністрацією найбільшого університету міста ми посперечалися через різні погляди на участь студентів у протестних акціях. Хоча заради справедливості варто сказати, що утисків студентів за участь у Майдані не було помічено. Думаю, адміністрація нам симпатизувала, але все ж перебувала під тиском ззовні.

Ольга ГРИШИН-ГРИЦУК

Політики не сприймали нас як повноцінних учасників акцій, а радше як дітей. Тому ми не хотіли мати з ними нічого спільного: якщо мої ідеї не сприймають серйозно, а я беру на себе відповідальність — значить, я з цими людьми справи не маю. І щоб довести свою відповідальність, ми кожного дня писали заяву в міську раду про проведення мирного мітингу. І кожного дня у заяві стояло прізвище одного з наших учасників акцій, організаторів. Тобто ми по-іменню брали на себе відповідальність.

Коли ми організували мітинги в університеті, була хода, у ній брало участь десь півтори-дві тисячі осіб. Ми повністю займалися організацією цієї ходи, частково домовлялися зі старостами груп. На нас була відповідальність за студентів, за їхню безпеку, ми стежили за дорогою. Також там була присутня міліція. Оскільки ми писали заяву на проведення мітингу, це давало нам право у цьому випадку обійтися без жодної допомоги політиків.

Попри негоду, збори чернівецького Євромайдану відбувалися щодня (фото rogljad.ua)

Під час брифінгу 25 листопада 2013 р. голова Чернівецької ОДА Михайло Пап'єв, характеризуючи акції Євромайдану, заявив: «...Зараз ми бачимо, що це питання наповнюється політикою, а політики, у свою чергу, намагаються зробити собі на цьому дешеві саморекламу і піар. Я переконаний,

що у таких справах це неприпустимо, там, де політика — там провал та невдача. Політичним емоціям не місце у вирішенні найважливіших питань держави.

Чернівецька область історично завжди була європейською територією, буковинці — істинні європейці, і ми знову є прикладом для всієї держави, оскільки першими з-поміж інших областей України заявили про підтримку європейського курсу, проголошеного та ініційованого Головою держави. І цей курс залишається незмінним. Але він має бути максимально вигідним для кожного українця, для кожного буковинця, певен — саме таким він і буде. Головне — не політизували ці речі, тим самим знівельювавши їх».

(Офіційний сайт Чернівецької ОДА: bukoda.gov.ua/news/mikhailo-papiev-na-pitanni-evrointegratsii-ukraini-ne-mozhna-robiti-politichnogo-chi-partiinogo)

У нас із політиками були постійні протистояння біля сцени, на Центральній площі. Бо сцена — це рупор, це можливість донести свої ідеї до людей, які прийшли на площу. Бувало, що мало не доходило до сутичок. І сутички таки трішки були. Врешті ми вчинили так: Тарас Прокоп вийшов на сцену і запитав у людей, чи хочуть вони, щоб хтось виступав під політичними прапорами. І звісно, люди сказали: «Ні». Тоді ми з політиками дійшли компромісу. Домовилися, що вони забирають символіку і тоді доносять свої ідеї.

Тарас ПРОКОП

Найскладніше було якраз у перші дні, коли була жахлива погода і не дуже багато людей долучалося до цих протестів. Журналісти майже не приходили. Тобто ми стояли і не знали, що з цього буде, чи матиме воно якийсь ефект. Але поступово протести наростали, все більше і більше людей долучалося. І найважливіше те, що люди були готові віддавати все, що вони мали, — аби лиш Майдан продовжувався.

У нас були випадки, коли приходили звичайні бабусі-пенсіонерки — вони віддавали свою пенсію, щоб забезпечити наметове містечко. Пам'ятаю одного дідуся, який на маршрутці приїжджав з Південно-Кільцевої вулиці й привозив термос із гарячою водою. Завдяки таким людям ентузіазм зростає, і це давало поштовх до продовження роботи.

Чесно кажучи, я взагалі не думав, як вибудувати цей рух. Усі наші дії, все, що ми робили в місті, відбувалося фактично спонтанно. Ми не могли спланувати, що робитимемо наступного дня, все вирішувала ситуація.

У ті дні я виходив на Майдан, щоб просто висловити своє невдоволення діями уряду. Я не мав якоїсь такої мети — повалити владу чи якихось людей прибрати з органів влади. Єдине, чого я хотів — щоб уряд підписав угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

В останній день перед самітом я розумів, що угода не буде підписана, і не знав, що робити далі. Коли хтось питав: «А що далі?» — я не міг сказати, чи ми розходимося, чи залишаємося. Але який сенс тоді був залишатися?

Юлія ДОЛІБА

Дуже добре пам'ятаю ту ніч. Я прийшла додому десь близько третьої, приїхала з нашої площі. Не могла заснути, увімкнула «Громадське телебачення», а в них завжди були онлайн-стріми з київського Майдану. Я побачила те побиття, і в мене був такий шок...

Я спочатку подумала, можливо, це трансляція якихось кадрів з іншої країни чи якогось фільму. Тобто будь-що, тільки не онлайн-режим, тільки не те, що відбувається зараз у столиці.

Ми одразу списалися з друзями: завтра треба виходити. Якогось чіткого плану не було, але ми розуміли, що так залишити це не можна.

Тоді я вперше на площі виступила. Я розплакалася, у мене була така... істерика. Я вийшла до натовпу, витерла сльози, і до мене підійшла бабуся. Їй було десь років сімдесят. Вона підійшла і поцілувала мені руки. У мене був певний дисонанс, бо я звикла, що це ми, молоді, до старших людей з повагою ставимося. А вона поцілувала мені руки і каже: «Я вас прошу, будь ласка, не здавайтесь, не покидайте це все. Одна надія тільки на вас». І це був дуже важливий поштовх для мене.

Петро Негрич возив гарячу воду на чернівецький Майдан

Як тільки ми поїхали до Києва, у Чернівцях почалися наймасовіші заворушення. Нашим друзям, які залишилися тут, було нелегко. Саме тоді пікетували міську раду, там було десь 3 тисячі людей. Тобто у Чернівцях відбувалися вже не менш важливі події, ніж у Києві. Таких подій Чернівці вже точно останні декілька років не бачили.

Юрій СКОРЕЙКО

У подіях Майдану важливо відзначити роль студентів, але й не перебільшити її. Студенти — це велика організаційна сила, яка разом із політичними силами вийшла з самого початку протестів і кожен день була присутня на Майдані. Однак потім студенти не захотіли увійти до організаційних структур, які створювалися на Майдані. Після побиття студентів був створений Комітет національного спротиву диктатурі Януковича, і студенти ввійшли до нього лише як спостерігачі.

На початковому етапі студенти навіть категорично відмовляли політикам у спільній боротьбі. Зараз важко сказати, чому так сталося. Перші дії студентів були дещо незрозумілі, можливо, імпульсивні. Можливо, хтось їх дуже вдало скеровував, тому що гасло студентів «Давайте без політиків»... Ну, перепрошую, як можна робити політику без політиків? І до чого це призвело? Зрештою, до побиття. І ось після цього гасла вже змінилися. Бо студенти побачили, що нам мало вийти на протест, мало сказати, що ми проти режиму, що ми за Європейський Союз. Адже той режим був жорстокий і готовий розправлятися зі студентами кийками й іншими засобами примусу.

Можна сказати, що в певний момент українські політики втратили довіру людей, особливо молоді. Річ у тім, що студенти — це така категорія, яка, можливо, чогось не знає, але настрої політиків відчуває серцем. Згадаємо 24 листопада: вийшов мільйон, а то й більше людей, рішучих, які були готові повалити режим Януковича. І, власне, політики — Кличко, Яценюк, Турчинов — розгубилися. Вони очікували, що вийде десь 50–100 тисяч, а коли вийшов мільйон, вони не знали, що з цим робити. І вони були готові вже навіть утихомирювати власних прихильників. Хоча, на мою думку, 24-го числа революцію можна було б і завершити — взявши штурмом Адміністрацію Президента. Люди були готові. А режим Януковича був не готовий до спротиву такій великій масі людей. Однак опозиційні лідери виявились нерішучими. І в цьому, напевно, причина недовіри студентства до політиків.

Тарас ПРОКОП

Коли в Києві на майдані Незалежності побили студентів, акції почали набувати політичного забарвлення. Тоді вже вимоги так само стали політичними. І ми розуміли, що без участі політиків ніяк не обійтися, так чи інакше, ми повинні з ними співпрацювати. Мета в нас була одна, і нам потрібно було шукати союзників, і завдяки цьому вдалося певною мірою консолидувати сили.

Окрім загальноукраїнських вимог, які висував Євромайдан, у нас іще були певні місцеві вимоги. В першу чергу про призначення виборів міського голови. Тому що в період президентства Януковича міський голова, якого обрала більшість чернівчан, просто був прибраний від влади, і містом фактично керував ставленик Партії регіонів Віталій Михайлішин, якого депутатський склад міської ради сам поставив на місце управителя міста. Це була одна з найбільш недемократичних речей, яка відбулася в Чернівцях. Подібні сценарії були й в інших містах України.

І друга основна вимога — усунути від влади очільника ОДА Михайла Папієва. Оскільки це людина, яка «прославилася» численними зловживаннями, використанням адміністратив-

ного ресурсу з метою отримання особистої вигоди. Він привів до політики своїх людей, родичів або просто своїх союзників і цілковито нехтував думкою громадян. Тобто все робив на власний розсуд і так, як йому диктував Янукович.

Ми намагалися максимально співпрацювати з журналістами, бо на той час небагато журналістів були готові активно висвітлювати протестні дії. Тому ми проводили невеликі просвітницькі кампанії й так звані інформаційні рейди. Ми збирали людей і колонами ходили по місту. Коли ми планували якийсь великий протест або пікет обласної адміністрації чи міської ради, намагалися провести кілька таких інформаційних рейдів, тому що в інший спосіб мобілізувати протестувальників було неможливо. І десь уже на третій інформаційний рейд ми збирали критичну масу людей, з якими можна було йти з вимогами до органів влади. Тому що одна справа, коли ти приходиш з невеликою кількістю людей, інша річ, коли за тобою справді стоїть велика маса протестувальників.

Пікетування майданівцями сесії Чернівецької міської ради з вимогою прийняти звернення до керівництва країни з вимогою відставки. 2 грудня 2013 р. (фото roglad.ua)

Юлія ДОЛІБА

2 грудня ми прийшли пікетувати міську раду. І мені здається, що все того дня відбувалося трішки хаотично. Я була в натовпі, й у мене було таке відчуття, що вже ніхто нічого не контролював. З'явилися люди, які хотіли взяти ініціативу в свої руки, але ми їх уперше бачили на Майдані. Також були хлопці спортивної зовнішності, які намагалися їм завадити. Були опозиційні політики, які щось кричали, з одного боку, а з іншого — провладні політики. І не було жодного конструктиву. Це моє таке враження.

Представники влади, як на мене, мали сприйняти те побиття не як політики, а як батьки, тому що в них також є діти. Поза сумнівом, трохи безглуздо було апелювати до людської совісті й моралі, але мені хотілося в них запитати: «Чому ви не реагуєте?» Мені це здавалося дуже дивним. Я не могла це сприйняти просто з такої... людської точки зору.

Мені здається, вони просто нас недооцінювали. Вони, мабуть, думали собі: «Ну, діти, скачуть, танцюють, співають. І що з того буде?» Вони настільки були елементами тієї системи, що думали, що їм усе дозволено і, відповідно, ніякого покарання ніколи не буде. Що Янукович ніколи свій пост добровільно не здасть. Вони так свято вірили в це... у мене таке відчуття було... Що нічого не станеться, і ніхто на нього не зможе вплинути.

Із заяви Чернівецької міської ради від 2 грудня 2013 р.

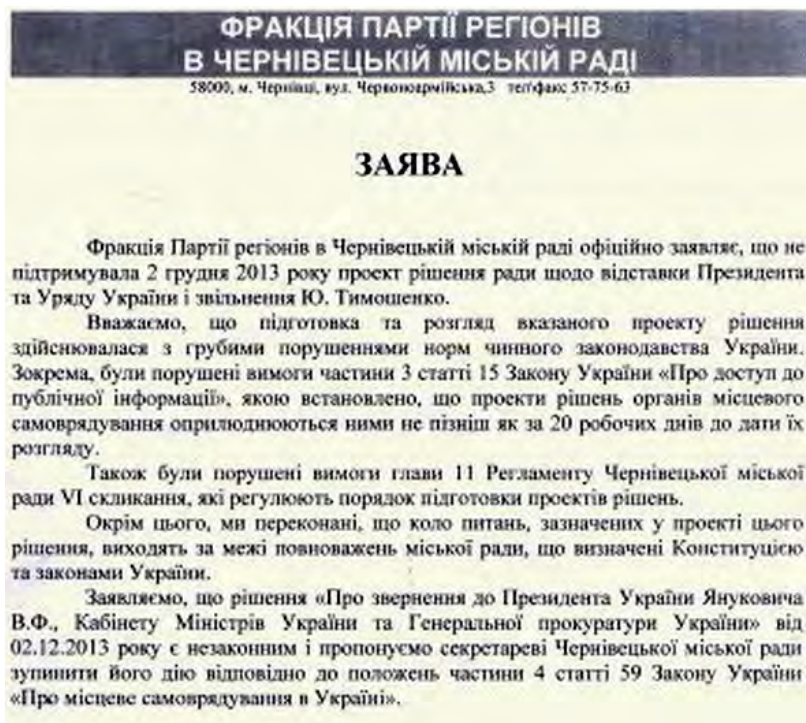
Незважаючи на те, що Чернівецька міська рада 46 голосами підтримала звернення до вищих органів влади країни із закликом подати у відставку у зв'язку з подіями, які відбувалися на майдані Незалежності в Києві у ніч з 29 на 30 листопада, уже близько трьох годин відбувається блокування сесійної зали та всієї будівлі Чернівецької міської ради, в якій досі знаходяться депутати міської ради та посадові особи.

Закликаємо всіх учасників чернівецького Євромайдану дотримуватися задекларованого мирного й аполітичного характеру акції, не піддаватися на будь-які провокації, які призводять до порушення Конституції України і чинного законодавства, припинити блокування сесійної зали та будівлі Чернівецької міської ради. [...] (Офіційний сайт Чернівецької міської ради: chernivtsy.eu/portal/4/chernivets-ka-mis-ka-rada-zaklikaye-aktivistiv-yevromajdanu-do-porozuminnya-44918.html)

Петро КОБЕВКО

Коли 2 грудня студенти зайшли в міську раду і вимагали прийняти звернення до Януковича, Азарова про їхню відставку, депутати цього не хотіли. 23 депутати написали у прокуратуру заяву на цих студентів. Студенти, вимагаючи голосування, не випускали депутатів із сесійної зали. Стало зрозуміло, що ситуація вже патова, коли ні туди, ні сюди. І треба було якось вийти з неї. Я запропонував нашим політикам, які вважали, що керують цим процесом: «Зробіть так, щоб і студенти були задоволені, побачивши, що їхня акція має результати, і депутати щоб зрозуміли, що вони погано вчинили, не прийнявши такі рішення». Кажу: «Я зараз піду, куплю памперси і напишу на кожному прізвище депутата. Наліпимо їх на їхні місця і підемо. Бо вже до півночі сидимо, і ні туди, ні сюди». На жаль, мені сказали, що цього не можна робити, бо це велика політика...

Депутати були разом з тією бандитською владою, були відірвані від людей. Вони не розуміли, що ми живемо в одній державі, є однією нацією, одним народом, і нам — не Януковичу, не бандитам — будувати наше майбутнє. Проте я знаю інше: студент, син одного з депутатів, які написали заяву в прокуратуру, був з іншого від батька боку.

Заява фракції Партії регіонів у Чернівецькій міській раді від 4 грудня 2013 р. (buknews.com.ua/page/chernivetski-rehionalny-vidmovliayutsia-vid-svoho-holosuvannia-za-vidstavku-yanukovycha-azarova-i-pokarannia-zakharchenka.html)

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

1 грудня в Києві були побиті журналісти. «Беркути» їх просто місили, м'ясо робили, кидали на землю, ногами били. Там тоді дуже сильно побили Дмитра Гнапа, Гліба Гаранича. Тобто людей просто калічили. Силовики до преси ставилися як звірі до своїх жертв. Тоді було зрозуміло, що цей ланцюг уже запущений, і в нас у Чернівцях журналісти проводили акцію солідарності. Були роздруковані великі фотографії побитих, і ми їх тримали в руках.

Олексій КОЛОМІЄЦЬ

2 грудня — день, коли була заведена так звана «студентська справа». І вона переросла в те, що й на мене відкрили кримінальну справу. Звинувачували в тому, що я нібито закликав студентів, і не тільки (бо там були й старші люди), захоплювати міську раду, що я — заколотник. А це все, видно, фільмувалося прихованими камерами. Потім ці кадри показали ЗМІ, що належали представникам провладної команди.

Що цікаво, у кримінальному провадженні було написано, що близько 120 осіб увійшли в міську раду, а Коломієць їх закликав. Тобто зі 120 осіб упізнали лише Коломійця. Справа була відкрита за 341-ю статтею — «Захоплення державних будівель...»

Прийшло, до речі, дуже багато журналістів. Але тих, які зараз розказують, що вони великі поборники демократії... їх я чомусь на акції не бачив. Вони вичікували до останнього моменту, не знали, як усе повернеться.

Хоча нам тоді було досить страшно виходити на протест. Але коли ти перебуваєш у гущі подій, коли емоції через край і коли тобою керують якісь вищі мотиви, ніж просто захист себе, коли бачиш, що твій колега — такий самий, як і ти, це надихає. І в цей момент страх відходить на другий план.

Тарас ПРОКОП

Ми проводили просвітницькі кампанії на самому Майдані. І також для нас важлива була якась зовнішня символіка. Тому в першу чергу ми просили протестувальників приносити свої плакати, робити якісь креативні речі, які могли б зацікавити людей, щоб вони прийшли на Майдан.

Одним із найцікавіших заходів був, напевно, вуличний університет. Ми запрошували різних гостей, в основному викладачів вишів чи громадських активістів. І вони не просто давали якісь гасла, заклики, а й пояснювали, для чого саме нам потрібно до Європейського Союзу, і що саме стоїть за акціями. Щоб ці акції справді були насамперед за цінності, і щоб це був справді свідомий вибір людей, які приходять протестувати.

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

Я маю дуже цікавий архів фотографій. За ним я можу, скажімо так, зробити всю ретроспективу Майдану. Я розумів, що це непересічна подія. Не знав, чим вона завершиться, але було очевидно, що це такий злам, дуже серйозний. У мене є досвід у політиці, досвід громадського діяча, журналіста, історика, тому я чітко розумів, що треба все сканувати, фіксувати, записувати. І тому всі великі акції, які відбувалися в Чернівцях, у мене зафотографовані, згруповані по днях: є окремі папки «2 грудня», «3 грудня» — і так до кінця революції.

Думаю, дасть Бог, колись зроблю персональну фотовиставку. В моєму архіві є дуже багато цікавих фотографій, навіть не з історичної точки зору. Там є такі моменти, де можна побачити емоції людей. Я пам'ятаю, практично весь Майдан — листопад, грудень і навіть, здається, січень — приходив дідусь на милицях, старенький такий. Він постійно приходив, і поки міг, стояв, а потім його присажували. І в мене є кілька ракурсів дуже цікавих — коли він уже втомився, а мітинг іде, він присів, на милицю сперся, і в такому захопленні слухає, хоч і стомлений. Це видно, фотографія це передала, і це було дуже зворушливо.

На чернівецькому Майдані були абсолютно різні верстви населення. Найбільше, звісно, було студентів. Була інтелігенція, пенсіонери. Були партійні активісти, що підтягували своїх партійців, однопумців. Вони завжди були, кожен день проводили свої акції, і намети їхні стояли, це все було. Але якщо робити загальний зріз — на Майдані були абсолютно різні люди. Я зараз пригадую ці обличчя... Це просто були небайдужі буковинці, небайдужі чернівчани. От я не можу сказати, що ця людина прийшла тому, що їй хтось сказав: «Прийди і відбудь». Це були люди, у яких реально в душі клекотало. Вони хотіли показати, що ми, стоячи тут, у Чернівцях, на цьому Майдані, біля Тараса Шевченка, висловлюємо свою громадянську позицію і підтримку тим протестувальникам, які в цей час знаходяться в Києві. Тому що багато наших акцій відбувалося паралельно зі столичними. Тобто в Києві, наприклад, проходить віче, і в цей момент у кожному обласному центрі свої міні-майдани. Вони були об'єднаними, і люди це абсолютно чітко усвідомлювали.

Отець Валерій СИРОТЮК

Коли були побиті студенти, це підштовхнуло всю нашу церкву до того, щоб підтримати людську гідність. Людська свобода — це є дар від Бога. І зразу по церквах почалися молитви. А коли збирався наш буковинський Майдан, біля Шевченка, наші матері, і я разом з ними, були першими, які стали молитися там. Ми вже тоді не чекали якогось оголошення чи зборів. Це було таке добровільне бажання показати, особливо місцевій владі, яка підтримувала владу центральну, щоби вони нічого подібного не думали робити. Треба було вийти і показати, що буковинці зі своїм народом, зі своїми студентами.

Я не пригадую, в яку то п'ятницю було... Ми домовилися, що не будемо збиратися в церкві, а одразу підемо молитися на Майдан. І буквально за 10 хвилин ми вже були біля Шевченка. І відтоді в нас щоп'ятниці був такий молитовний рух перед Чудотворною іконою Мати Божої Чернівецької.

Започаткування на чернівецькому Майдані спільної молитви матерів за долю дітей України. 5 грудня 2013 р. (фото rogliaad.ua)

Світлана ДУТЧАК

Коли почалися материнські молитви, стояли я, Галина Абрам'юк (ми з нею колишні колеги по школі), ще була Марія Філіпчук, інші жінки, я навіть їх не знаю. Підійшла одна жінка, і не просто плаче, а ридає, каже: «Я приїхала з Києва. Один мій син стоїть у «Беркуті», а один — проти нього, на Майдані. Тому привезла взутися, і цьому привезла взутися. Тому повезла їсти, бо їх не годують, і цьому повезла. Як я маю двох дітей докупи скласти? Як?» Біля нас стояв чоловік, він роками старший, входить у братство греко-католицької церкви, і каже: «Господи, що ж це твориться?» І почав читати «Отче наш». Ми до нього долучилися, ту жінку всередину поставили, пригорнули. Не знаю, скільки разів ми тоді «Отче наш» читали. Не знали, що говорити, що робити. [...]

Якась жінка написала вірш «Молитва матерів», і його читали жінки в Києві на Майдані. Марія Філіпчук подала ідею, щоб ми і на своєму Майдані також прочитали цей вірш. У мене вдома є принтер, я роздрукувала текст, щоб кожна жінка мала, щоб зручно було читати. І ми разом читали ту молитву. Винесла чергову пачку надрукованого тексту материнської молитви, а поряд із нашим Майданом стоять міліціонери. Я підійшла до одного з них і кажу: «Синку, на й тобі цю молитву, також почитай. І дай своїй мамі, хай за тебе теж помолиться. Бо ж ти чийсь син. І в мене є діти, трохи молодші чи старші. Але ви такі самі діти. І вам усім тут жити далі. Нам усім у цьому місті жити далі». Згодом ми вже трохи заспокоїлися, і я зрозуміла: «Тут, у Чернівцях, не буде нічого поганого».

Галина АБРАМ'ЮК

Майдан був у кожному містечку, селі, в душі кожного, хто був за Україну, щиро і правдиво. Але київський Майдан... це було таке явище... Наче храм під відкритими небесами! Там

хотілося бути! Я використовувала кожну вільну хвилинку для поїздки. Це, як правило, були вихідні чи якісь святкові дні. Спочатку було відчуття свята — свята становлення нації, становлення народу! Панувала якась ейфорія! На Майдані відчувався особливий мікроклімат. Цей мікроклімат, як якась космічна маленька субстанція, давав таку наснагу, що ти жив від поїздки до поїздки.

Під час протистоянь особисто мені не доводилося бути у Києві, але там були мої сини. І коли 11 грудня була спроба розігнати Майдан, я цілу ніч молилася на колінах перед образом і перед увімкненим телевізором. Не завжди вони відповідали на дзвінок, але я просила: «Якщо не можете відповісти, скидайте дзвіночок — я буду знати хоч так, що ви мене чуєте». Ніколи вони мене не лякали — навпаки, казали: «Мамо, тут все нормально. Ми йдемо дивитися футбол». Хоча насправді я знала, що то не так, що вже готувався якийсь самозахист. Вже робилися самопальні жилети з простої тканини — кишеня спереду і ззаду, куди були закладені бляшані пластиночки. До речі, зберігаю один із них — як доказ того, що не розраховували українці боронитися від куль, навіть допустити такого не могли.

Отець Валерій СИРОТЮК

Був такий план — затягнути протест, щоб людям набридло, щоб вони розійшлися у своїх справах. А допоможе в цьому холод, мороз. Люди тихенько розійдуться, і нічого з того не буде.

Я добре пригадую, як подзвонив мені з Києва наш родич і каже: «Якщо у вас є знайомі на Майдані, кажіть їм, нехай розходяться, бо в мене є інформація, що буде тяжке кровопролиття». І вночі почалися бійки. І тоді дзвони вдарили по церквах. Першою почала дзвонити наша церква. Пані Марійка Філіпчук телефонує: «Отче, треба бити у дзвони». Кажу: «Пані Марійко, уже б'ємо, дзвонимо». І це було піднесення, це був сигнал для Кремля і для нашої кремлівської влади в Україні, що нескорений народ і нескорена церква не сплять.

Церква мусила бути зі своїм народом, особливо в такі часи випробування: холодом, голодом. Ми не знали, ми боялися... Мабуть, ви думаєте, що тільки в Києві була небезпека смерті чи чогось такого. Одного дня прийшов отець Володимир Боровий молитися разом з матерями, і нам сказали, що за нами прийдуть, що сьогодні у Чернівцях буде розгін. Але ніхто з місця не рушив, матері молилися. І дякувати Богові, якось стало, напевно, Божого страху місцевій владі, щоби тих матерів, тих людей, які там були, не чіпати.

Юлія ДОЛІБА

Я постійно була в Чернівцях, тому що у Київ не було можливості поїхати. Мої мама, бабуся дуже хвилювалися за мене. Я пам'ятаю, як ми організували акцію бойкоту власників торгових марок, що належали регіоналам. Ми пішли до «Епіцентру», і нас там було, може, п'ятеро. До нас підійшли, сфотографували наші обличчя і сказали мені щось типу: «Будьте обережні, бо вулицями їздять машини... Мало що може трапитися».

Але ми тоді не боялися, тому що якась віра в себе була: говорять, ну й нехай. Власне, якби щось і сталося, я прекрасно розуміла, що ми це все робимо публічно, і був би широкий резонанс.

Звернення Громадської координаційної ради чернівецького Євромайдану від 18 грудня 2013 р.

НАВІТЬ НЕ ДУМАЙ! МИ НЕ ЗЛИВАЄМО ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ЄВРОМАЙДАН!

Дійсно, головні події, які можуть якимось чином впливати на сучасну владу, відбуваються у Києві, на центральному Євромайдані нашої держави. Однак Громадська координаційна рада Євромайдану у Че не полишає напризволяще нашу спільну справу і йде до перемоги, як і декларувала. Звісно, відбулися зміни на нашому Майдані. Зараз тут не так людно й активно, як тиждень тому: студенти почали здавати сесію, головний громадський і студентський актив Євромайдану у Че поїхав до Києва. Незважаючи на це, ми НЕ МАЄМО ПРАВА ЗДАВАТИСЬ і робимо все, що можемо, інколи навіть більше (через що наші активісти платяться здоров'ям та власними інтересами на благо суспільне!).

ЯКЩО ВАМ ЗДАЄТЬСЯ, ЩО У ЧЕ ВСЕ ПРОПАЛО, то ось вам привід для роздумів:

МИ проводимо активну роз'яснювально-інформаційну роботу стосовно останніх подій.

МИ домовилися практично з кожною студентською інституцією наших місцевих ВУЗів про взаємодопомогу та підтримку.

МИ займаємося захистом та юридичною підтримкою активістів, які були побиті чи викликані на допит.

МИ розпочинаємо показ громадського телебачення на нашому рідному ЧеЄвромайдані.

МИ активно готуємо програму для вуличного університету — де ми з вами зможемо у неформальній обстановці отримати європейські знання і знання про Європу, для того, щоб кожен з нас мав аргументи на доказ того, що ЄС — це круто!

МИ збираємо кошти. За допомогою цих грошей ми відправляємо людей до Києва. Скоро число відправлених сягне першої тисячі!!!

МИ координуємось і допомагаємо буковинцям у Києві.

ТОБІ ЩЕ ЗДАЄТЬСЯ, ЩО МИ ЗДАЛИСЯ І ОПУСТИЛИ РУКИ?!

Не дарма по тексту згадувалось тільки «МИ», адже «МИ» — це не тільки 15 осіб, що входять до Громадської координаційної ради, а й усі ті, хто працює поряд з нами. СТАВАЙ І ТИ ПОРЯД З НАМИ.

Запрошуємо ТЕБЕ до співпраці — приєднуйся до багатотисячної євромайданівської родини!

Автор: Макс Волошин, член Громадської координаційної ради чернівецького Євромайдану.

(facebook.com/cvforeu/photos/a.1376974935884373.1073741829.1375413186040548/1391673741081159/?type=3)

Ігор ГАНГАЛА

Наприкінці грудня в Києві придумали ВО «Майдан», а потім продублювали його на місцевому рівні. Але обличчя місцевих політиків, які увійшли до цієї організації, показали, що то фейкова структура. Я був противником того, щоб наша Громадська координаційна рада входила до її складу. Я про це прямо заявляв. У нас були якісь збори в облраді, на другому чи третьому поверсі, і я говорив, що ми готові мати представників у цій організації, але входити туди не будемо. Тобто ми готові з вами співпрацювати, але не будемо з вами єдиною організацією. Ви не робитимете від нашого імені якісь заяви. Потім і справді були якісь заяви, і ми думали: «Добре, що ми туди не увійшли». Хоча ті заяви насправді ні на що не впливали.

«Інфобочка» на чернівецькому Майдані. 27 грудня 2013 р. (фото Т. Прокопа)

Петро КОБЕВКО

Наближалися різдвяні свята, і якимось на мітингу я запропонував: «Дивіться, йдуть свята. Партія регіонів тут не могла б мати ніякої сили, бо тутешні ж її члени не з Донецька сюди приїхали, вони місцеві. Вони керують. Це вони все нарobili. Але вони живуть у наших родинах, у наших селах і містах, ходять разом з нами на весілля, ходять один до одного колядувати. Так скажіть їм, щоб вони цього не робили. Якщо вони не захочуть цього слухати, то не ходіть до них колядувати, не ходіть до них сіяти, не подавайте їм руки, не сідайте з ними за один весільний стіл». Ви знаєте, все-таки не сприйняли цю мою думку. Хоча мені здається, що на той момент це було б правильно. А мені

як важко було не подавати руки... Адже кожен день зустрічаєшся з ними. Слава Богу, що вони тепер повиходили з Партії регіонів, і я маю можливість їм подавати руку. А тоді я справді не подавав.

Тарас ПРОКОП

Мені доводилося бути на Майдані у Харкові — під час форуму євромайданів. І Харків на мене справив велике враження, тому що мужність організаторів цього форуму була надзвичайна. Я відчув різницю: наскільки складніше проводити Майдан у такому місті як Харків, де влада робить усе, щоб люди не могли нормально організувати протести. За нами цілий день ходили по місту тітушки: вони або просто супроводжували нас, ішли збоку, щоб залякати, або, коли починався мітинг, активно діяли — нападали, кидали димові шашки.

І тоді нам довелося проводити мітинг у трьох кільцях. Перше кільце ми самі утворили — щоб захистити людей, які мітингують. Друге і третє кільця склалися з міліціонерів. А за ними стояла величезна група тітушок, багато з яких були саме з бійцівського клубу «Оплот». Цей клуб тоді становив ядро антимайданів і зараз бере участь у бойових діях на сході України.

Фестиваль майданівської колядки. 12 січня 2014 р. (фото pogliad.ua)

Насправді було страшно. Щоб провести зібрання, довелося змінити три локації. Тітушки постійно нападали. Порівняно з Харковом у Чернівцях умови були, можна сказати, тепличні. Але зрозуміло, що влада в нас так само виступала проти майданівців.

Юрій СКОРЕЙКО

Напевно, найбільш світлим явищем на Майдані був фестиваль майданівської колядки. В один із вечорів ми з багатьма активістами обговорювали події в області, у Києві, й прозвучала ініціатива влаштувати щось таке

для душі: «Може, заколядувати?» Ідея розрослася до масштабів фестивалю, а я взявся за її реалізацію. Все вийшло чудово. До речі, це єдиний такий фестиваль в Україні.

Ігор ГАНГАЛА

За час Євромайдану в мені відбулася певна еволюція. Спочатку про якісь страхи навіть не думалося. Це відчуття вже пізніше прийшло. Почали з'являтися страхи з приводу того, що за тобою стежать, прослуховують телефон. Про це ходили чутки, і політики про це говорили. На Майдані постійно крутилася міліція. Ми всіх їх уже знали в обличчя.

СБУ-шники, що були присутні під час наших маршів, інших акцій, ходили з нами і знімали все на камери.

Загалом із силовиками ми були у більш-менш нормальних стосунках. Звісно, у нас були певні побоювання, що можуть викликати на допит, вплинути на адміністрацію вишу чи ще щось зробити... Та у Києві все було набагато жорсткіше.

Юрій СКОРЕЙКО

Наметове містечко чернівецького Майдану охоронялося. В основному охорону забезпечували три партії — «Батьківщина», «Свобода» й УДАР. І неодноразово вночі до наметового містечка підходили люди спортивної статури. Організація містечка з нашого боку була забезпечена на досить доброму рівні, і ми в будь-який момент, будь-яку годину дня чи ночі могли підсилити ту охорону.

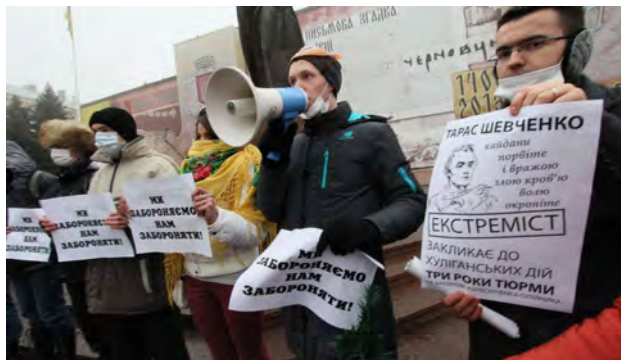
Але й чернівецька міліція щодо Майдану діяла дуже толерантно. У нас із нашими міліціонерами не було якихось непорозумінь. Більше того, в екстрених випадках я телефонував і начальнику служби громадського порядку УМВС Кишляру, і заступнику начальника МВС Козаку — у найкоротший час приїжджав наряд міліції, і все залагоджували.

Світлана ДУТЧАК

Якби тут, у Чернівцях, силовики, не дай Бог, когось зачепили, я думаю, люди просто б їх змели.

Коли в Київ почали звозити «Беркут» з різних міст, то чернівецькі беркутівці подзвонили нашим хлопцям, щоб ті ставали на воротах і не випускали їх, бо вони розуміли, куди їх кидають.

Хтось із майданівців зробив зв'язок, рації було з'єднано в одну мережу, і всі чули один одного. Повідомляли, що десь біля Заставни чи Заліщиків палять автозаправні станції й сюди їдуть автобуси якихось братків. Ми стояли під мерією, дуже довго просили Михайлішина помирному піти, і якраз прийшло це повідомлення. То за 15 хвилин, не знаю, звідки, збіглися пацани, з битами. Я кажу: «Боже, куди ви, хлопці, з битами?» Вони були готові все перевернути, настільки молодь самоорганізувалася.

Акція проти диктаторських законів 16 січня. 20 січня 2014 р. (фото С. Зарайського)

Зараз соціальні мережі, цей сучасний зв'язок — то є велика сила. Комунікації, Інтернет, Фейсбук — це такий інструмент для самоорганізації, який може вирішувати все.

Олексій КОЛОМІЄЦЬ

До протестів треба було залучати більше патріотів. Я виїжджав на Київ і бачив дії Автомайдану, який був створений Кобою, Гриценком. І вирішив створити чернівецький Автомайдан. Мене спонукали до цього закони, прийняті 16 січня. Перший наш виїзд був до міської ради. Ми приїхали п'ятьма автомобілями. На той час у нашому Автомайдані було вже багато машин, але я сказав: «Ми виїжджаємо п'ятьма машинами — аби показати, що ми є». Тоді я заявив, що сьогодні — перший і останній раз, коли Автомайдан не порушує законодавство. Одна з телекомпаній, щоб нас залякати, знімала номери на відеокамеру і показувала потім по телевізору.

В Автомайдані були різні люди, різні за професією, освітою, партійністю. Це були просто українці-патріоти. В перші дні було важко. Я думав, що дехто побоїться їхати зі мною. Але я сказав, що беру всю відповідальність на себе: їду на чолі колони, і якщо будуть затримувати, то затримають мене. І люди повірили. Якби я в той час спасував, то, можливо, Автомайдан розвалився б. У цій справ потрібна була сильна рука.

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

Коли у Києві почалася ескалація, стало зрозуміло, що не політики керують тими процесами. Політики злякалися. [...] І така сама ситуація була у нас на місцях. Місцеві політики були чітким відображенням своїх побратимів із Києва, своїх вождів, вони робили те саме, що й там. Це було очевидно.

На початку Майдану місцеві опозиційні політики виходили на сцену, штовхали якісь свої промови, всі їх слухали. Це було круто, це був піар. А коли пішли людські смерті... Опозиція вже не мала сценаріїв виступів. Мунтян та інші вже не дуже хотіли говорити. Вони привозили колонки, ставили мікрофон, і прості люди виходили і говорили. Знаєте, як відкритий мікрофон. Кожен собі говорив, що хотів.

Юлія ДОЛІБА

Я тоді була у бабусі, ми разом з нею десь до п'ятої ранку дивилися прямий ефір з Києва. Я заснула, а вона мене будить і каже, що вбили Сергія Нігояна. У мене був шок. Я стала перевіряти новини, думала, що бабуся, напевно, не так почула. Можливо, його підстрелили, чи побили, поламали руки-ноги, але точно не вбили. Ну як?.. Це неможливо.

Тоді я прочитала, що все-таки це правда. Я була в ступорі, дві години ні з ким не розмовляла, просто сиділа і дивилася в одну точку.

Потім я почала шукати про нього інформацію в Інтернеті. Знайшла відео, зйомки якогось каналу, де у нього питають: «Чим ви займаєтеся?» І він тоді сказав: «Я не працюю, навчався. Влітку торгував на пляжі шаурмою...» І видно було, що йому трохи соромно. Розумієте, це людина, яка, порівняно з владою, була дуже бідна. І вони її ні за що просто вбили. І це було жахливо, це був такий контраст... Уже після Майдану, коли показали їхні статки, це вилилося, напевно, в злість, агресію. Принаймні з мого боку. Я була дуже агресивно налаштована.

Галина АБРАМ'ЮК

Ми бачили, як солдати стояли живим строєм на Грушевського, аби не впустити протестувальників до урядового кварталу. Вони стояли і примерзали до бруківки. Можливо, були зомбовані, а можливо, й треновані. Мабуть, є якась система вишколу, яка має таких людей виховувати. І коли наближалися протестувальники, мені було дуже страшно: ось якась іскра спалахне, і будуть смерті... Коли обидві сторони розходилися, коли з'являлися священики, ставало трохи легше.

Але коли загинув Нігоян, я зрозуміла: це точка неповернення. І на цю смерть пішла державна влада. Отже, вона буде, як звір, виривати серця з тіл українців, аби упиватися кров'ю, упиватися владою. Вона ніколи не зрозуміє людського болю, сліз. І не зрозуміє, чому люди вийшли на Майдан.

Я усвідомила, що треба боротися. У кожного своя зброя. Мій фронт — це моя школа, моя професія. Мій фронт — це одностайні, які об'єдналися на Майдані. Це люди, які згодом об'єдналися в громадські організації й допомагають боронити Україну.

Якби у влади було бажання просто припинити цей спротив, можна було це зробити, не відбираючи в людей життя. А вони зупиняли пострілами в серце, зупиняли назавжди. Я цього ніколи не забуду. Та й, напевно, не пробачу. Не напевно, а точно. Я не пробачу!

Тарас ПРОКОП

Я завжди стояв на позиціях ненасильницького спротиву, не підтримував жодних насильницьких методів боротьби. Проте в умовах, коли влада не йшла на жодні компроміси... З нами на контакт намагалися вийти представники більш радикальних груп. І вони просили, щоб ми просто не заважали їм діяти радикально. Спершу я все ж таки думав, що варто продовжувати боротися ненасильницькими методами, але потім в якийсь момент вирішив, що, напевно, не варто стримувати людей. Якщо більшість цього вимагають, то треба дати їм волю. Ми тоді просто, так би мовити, відійшли вбік. Дали їм свободу робити те, що вони хочуть. І слава Богу, в Чернівцях усе відбулося без крові, тут не було жертв протестів. І насправді в цьому дуже великий позитив.

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

Ми всі говорили, що влада є антидержавною, що вона переступила межу. Було висунуто низку вимог до цієї влади. На поступки вона не йшла, чітко дала зрозуміти свою позицію: «Ви — бидло, ми з вами не будемо рахуватися». Тому так люди й обурилися. Влада протиставила себе суспільству, і люди вже її не сприймали. Є такий влучний вислів: влада себе делегітимізувала.

З чого почався штурм облради? Коли майданівці висунули вимоги до обласного керівництва: пустити активістів на сесію, ті відповіли: «Ми не можемо вас пустити, бо це буде неконтрольований процес. Вас дуже багато». — «О'кей, нема питань, ми виберемо представників, 10–20 осіб, які зайдуть до зали».

Що зробила влада? Влада бачила картинку з Тернополя, інших міст, і вони просто перед очима протестувальників привели охорону, в повному бойовому екіпіруванні. Заблокували всі входи і виходи і сказали: «Ні, сюди ніхто не увійде».

Петро КОБЕВКО

Я зранку приїхав потягом із Києва і біжу з вокзалу до ОДА. Прибігаю. Біля дверей стоїть народний депутат Максим Бурбак, якісь незнайомі хлопці в балаклавах...

Тоді я мав першу серйозну сутичку з «Беркутом». Я побачив, що таке «Беркут». Непрості вони хлопці, навіть у нас. Вони також були на київському Майдані, і, напевно, в них щось зламалося. А може, вони просто виконували свою роботу.

Коли був штурм, людей було багато, і чомусь я постійно опинявся на міліцейських щитах. Ніби й важко наперед було просунутися, а всі розступалися, і я потрапляв на щити. Яюсь я присів, дивлюся, один беркутівець підняв руку, а у нього балончик з газом. Кажу: «Ти що робиш?» А він відвернувся вбік, а потім мені в рот бризнув газом. І я знепритомнів. Мене вивели, відпоїли молоком. Дивлюся — хлопці далі б'ються. Я знову побіг туди...

Штурм Чернівецької ОДА 24 січня 2014 р. (фото С. Зарайського)

Олексій КОЛОМІЄЦЬ

Я взагалі не збирався бути всередині обласної ради, але коли прийшов під раду, побачив, що запускали тільки з бічного входу. І одного з помічників народного депутата не пустили. Ну, в мене також було посвідчення помічника народного депутата, мене не можна було не пропустити. Там стояло троє міліціонерів, але я ж спортсмен. Вони мене пропустили.

Я бачив ізсередини, як летіли перші камінчики, залітала газова шашка — і верталася назад. Билися двері-вікна... Дихати вже було неможливо. І весь час із внутрішнього двору все-редину заводили міліціонерів, молодих хлопчиків. Вони, бідні, отримували...

Я не думав, що серед протестувальників був мій син. Коли потім дізнався про це, мені трохи моторошно стало. Тому що події були непередбачувані. Не дай Боже, могли бути і жерт-

ви. Я, перебуваючи всередині, старався якось усе залагодити, просив тих самих міліціонерів: «Не бийте, не кидайте! Вони такі самі люди, як і ви». Папієв міг прекрасно вийти із цієї ситуації, не нагнітаючи її, не тікаючи з ганьбою.

Ігор ГАНГАЛА

Сама історія зі штурмом, мені здається, була провокацією. Достатньо було пустити людей досередини, вони посто-яли б там і через деякий час пішли. Але Папієву, напевно, було вигідне те протистояння, він хотів продемонструвати Януковичу свою стійкість. Тому він завів в ОДА міліціонерів, зі щитами, в шолохах, обладунках. Потім до мітингарів підійшов «Правий сектор». А далі відбулося протистояння між людьми ззовні, які хотіли увійти до ОДА, і силовиками зсередини.

Ще цікавий факт. Міліціонери також стояли ззовні, на вулиці, але жодним чином не допомагали силовикам, що були в ОДА. Вони просто мовчки спостерігали, як хтось щось кидає, застосовує спецзасоби, ламає двері...

Те, що Папієв зараз є народним депутатом, не врятує його від політичного фіаско. Я не вірю, що буковинці забудуть про його дії. Принаймні ми, учасники Євромайдану, точно не забудемо і не дамо забути іншим.

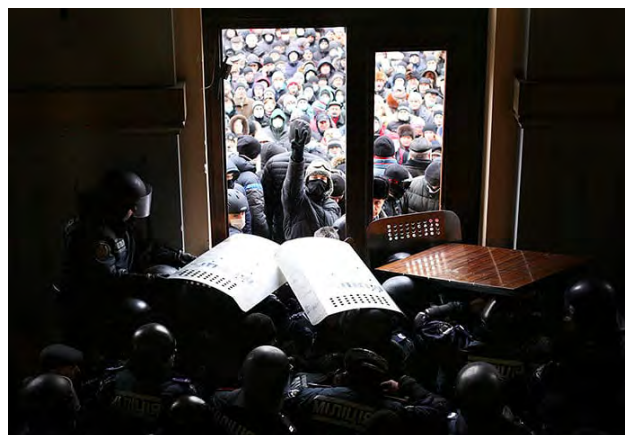

Фото ізсередини Чернівецької ОДА під час штурму 24 січня 2014 р. (фото Reuters)

Ольга ГРИШИН-ГРИЦУК

Я бачила, як один народний депутат стояв на сходах адміністрації й кричав: «Пропусти того, пропусти цього...» Це мене настільки вразило... Ніби він щиро відстоює свою ідею, а насправді абсолютно не вірить у неї. У мене навіть було не розчарування, а просто... Це розбивало мої ідеалістичні уявлення про те, що коли політик щось кричить, то він так і думає.

Зачищення від барикад входу до приміщення Чернівецької ОДА. 6 лютого 2014 р. (фото rogliaid.ua)

Більшість політиків, які прийшли до адміністрації, просто стояли збоку і спостерігали. Отака була їхня позиція — спостереження. Вони не вірили в ідею, тому й не можуть її зараз реалізувати.

Вони взяли участь у цьому, бо знають, що таке влада. Насправді, я вважаю, що Майдан — це боротьба за вплив, за владу. Ті, хто вже мав її у руках, чітко розуміли, за що борються — за те, щоб мати певний вплив і надалі.

Тарас ПРОКОП

Політики взяли на себе повністю організацію і контроль будівлі ОДА. А ми вже тоді

відійшли певною мірою на другий план. Особливо коли була створена Народна рада. Коли вона формувалася, політики вирішили до її складу ввести тільки діючих депутатів обласної ради. Таким чином вони не дали доступу до Народної ради тим, хто брав активну участь у протестах. Це обурило дуже багатьох людей, і нас теж.

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

У нашій області все відбулося більш-менш мирно, без великих наслідків. І тут треба віддати належне тодішньому начальнику обласного управління внутрішніх справ пану Демидову. Він толкова людина. Нам тоді справді пощастило. Хоч багато про нього і чуток ходило, але реально це інтелігент. Як кажуть: «Є менти, а є міліціонери». От він якраз із категорії міліціонерів. Він виявився досить порядною людиною, в нього вистачило клепки зрозуміти, що це не якийсь спонтанний бунт, який можна просто тупо придушити. Він бачив, що це народ, і розумів причини протесту. Мені так здається.

Він був представником силових структур у системі Януковича, але він настільки порядно повівся, що не допустив кровопролиття на Буковині упродовж усього періоду революції. І коли вже Янукович утік, Майдан і громадські активісти просили київське керівництво залишити Демидова на посаді. Коли був пік Майдану в Києві, з Чернівців спокійно виїжджали автобуси, і ніхто їх не чіпав. Як в інших містах було: і колеса пробивали, і водіїв залякували, штрафували... У нас тут такого не було. Хоча він певним чином ризикував, бо я думаю, якби Янукович задавив Майдан, Демидова вважали б зрадником.

На одній із прес-конференцій хтось йому закинув: «От ви — представник злочинної влади...» А він каже: «Ви знаєте, я цього нікому не говорив: мій дід в УПА воював, десь на Франківщині». Розумієте? І в нього, виявилось, родину розкидано: частина з Донбасу, частина з Прикарпаття, а сам він у Києві живе.

Очільник управління МВС України у Чернівецькій області Олександр Демидов 22 лютого 2014 р. здав кров для допомоги постраждалим під час протистояння на столичному Майдані. (фото rogliaid.ua)

Олексій КОЛОМІЄЦЬ

До нас приїжджала Тетяна Чорновол. Ми поспілкувалися і запланували акцію — поїхати до Генерального прокурора України, показати його статки, бо він на той час відкрив багато кримінальних справ проти патріотів. 15 лютого ми виїхали до Києва. Я ж тоді не міг подумати, що за нами так пильно стежать. Бо ми прикривали свої поїздки.

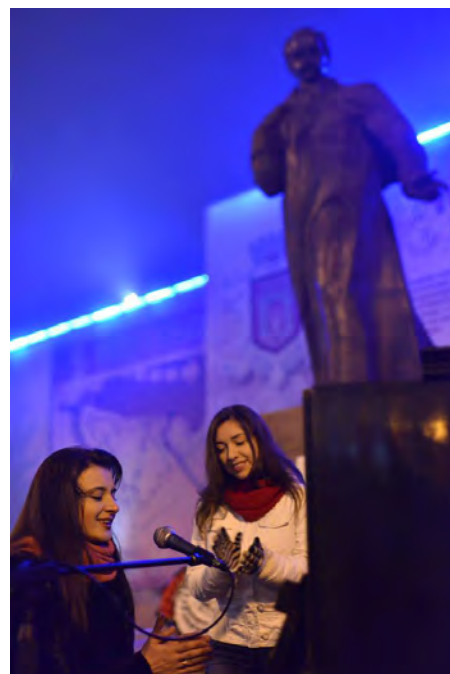
Я все одно про всяк випадок розділив машини на дві колони і виїхав перший у колоні, нічого не підозрюючи. Ми заїхали в Новоселицю, там до нас приєдналися ще люди. Доїхали до хотинської розвилки, де «Чотири корчми», і нас зупинив ДАІшник. Каже, що на мосту дуже велика аварія, перевернулася фура, проїхати неможливо: «Ви їдьте на Новодністровськ, а там виїдете між Хмельницьким і Вінницею». Хоча ми не розказували, куди їдемо. Може, ми в Хотин... Потім уже, аналізуючи ту розмову, ми зрозуміли, що це було сплановане спрямування нас не в той бік.

Перед розвилкою Новодністровськ — Сокиряни також стояв міліціонер. Але він, побачивши нас, чомусь сів у машину. І коли ми заїхали в ліс, задня машина почала блимати фарами. Ми зупинилися. Кажуть: «Пробило скат». Вийшли ремонтувати. Але коли заглушили мотори, почули, що в усіх машинах скати свистять. Було зрозуміло, що то щось недобре.

Я подивився, яка машина ще більш-менш може їхати, кажу: «Ану швидко в Новодністровськ! Ловіть таксі, дізнавайтесь, де можна ремонтувати». Виїхала туди машина. А це була вже перша година ночі. Довелося будити людей. Вони прийшли і взялися до роботи. Мою машину відремонтували, і я поїхав в інше місце на вулканізацію. І тут дзвінок: до СТО під'їхав якийсь мікроавтобус, зупинився і вимкнув світло.

А разом зі мною на власній машині була одна активістка з Новоселиці. Ми з нею виїхали, повертаємося до СТО, і бачу, що наші стоять з увімкненими фарами, мигалками. Я кажу: «Майє, зробимо вигляд, що ми просто проїжджаємо повз». Ми проїхали, і я зазняв на відео: біля автобуса стояли два кремезних хлопаки, а в автобусі скільки їх було, не відомо, бо затемнені вікна. Я передав Роману Ванзуряку по телефону номери мікроавтобуса. І невдовзі, видно, ці хлопці зрозуміли, що ми їх викрили.

Я зателефонував Тані Чорновол, кажу, що така от ситуація. А ми закінчили ремонтувати машини о 7-й ранку, а о 10-й мали вже бути в Києві. То наша поїздка зірвалася. Ми повернулися в Чернівці й дізналися, хто і яких людей наймав, щоб на нас напасти.

Благодійний концерт на чернівецькому Майдані для збору коштів для постраждалих у столиці. 16 лютого 2014 р. (фото із фейсбук-сторінки «Євромайдан Чернівці»)

Ольга ГРИШИН-ГРИЦУК

Коли вже було протистояння, в Україну приїхали джокери. Це такі ніби психотерапевти, які з допомогою техніки театру «проліковують» кризові проблеми. Таких джокерів було п'ять — у Донецьку, Одесі, Львові, Чернівцях і, здається, у Вінниці. Один із них жив у мене. Це така надзвичайна людина.

Ми з активістами Майдану зробили театральну постановку. Я вважаю, що це було важливо, тому що ця техніка допомагає зрозуміти і свою позицію, і позицію того, хто з іншого боку барикад. І в Донецьку, коли цей джокер пробував щось організувати, було три замаху на його життя. Прийшли проросійські мітингувальники, і почалися сутички.

Юрій СКОРЕЙКО

Режим чіплявся за владу. Як можна було уникнути штурму ОДА, якщо всі краєни кажуть: «Владу геть», — а влада не йде? Влада існує паралельно, незалежно від людей.

Я мав розмову з Михайлом Папієвим під час так званого другого штурму. Ми стояли в холі, біля першої приймальні. Складалося враження, що людина взагалі не розуміє, в якій

Блокування протестувальниками голови Чернівецької ОДА М. Папієва. 19 лютого 2014 р. (фото І. Гамалія)

реальності перебуває. І коли я сказав: «Михайле Миколайовичу, вийдіть до людей, скажіть кілька слів і йдіть. Бо народ не розійдеться», — він почав розповідати, що вони якесь там рішення прийняли, будуть щось робити. Я кажу йому: «Ви розумієте, який день сьогодні? Вас просто винесуть звідси». Він мене не зрозумів, і буквально через 5 хвилин його справді винесли з приміщення. Змусили написати заяву про відставку.

3 рішення Чернівецької обласної ради від 19 лютого 2014 р.

18 лютого 2014 р. в Україні антинародний режим почав убивати власний народ. Єдиним джерелом влади в Україні, згідно зі ст. 5 Конституції, є народ. Законною влада вважається до того часу, поки вона не починає вбивати власний народ. Тільки народ визначає, що є легітимним. Втрата легітимності владою не дозволяє їй вважати себе законною. Влада може називати себе законною лише до того часу, поки це право не заперечує народ.

Після втрати легітимності посилення влади на свою законність є брехливим.

З 18 лютого 2014 р. влада Президента, силові органи в Україні, які зі зброєю в руках воюють із власним народом, більше не є легітимними, а тому не можуть вважатися законними, як би вони себе не виправдовували.

З 18 лютого 2014 р. Янукович втратив право вважатися Президентом України і став кривавим диктатором. Місцева влада, яка користується підтримкою місцевих громад, є єдиною легітимною владою в Україні. Саме рішення місцевих органів влади отримують статус законності. В умовах громадянського протесту лише центральні органи протестувальників є легітимними для всієї України. [...]

Виконуючи волю громади Буковини, Чернівецька обласна рада — Народна рада Чернівецької області бере на себе всю повноту відповідальності за долю краю та громадян. Головним завданням Чернівецької обласної ради — Народної ради є підтримання життєзабезпечення та правопорядку на території області, сприяння у відправленні активістів до Києва. [...]

(Офіційний сайт Чернівецької обласної ради: oblrada.cv.ua/document/list/2088/)

Юлія ДОЛІБА

До речі, про пострадянське суспільство. Коли вже вбивали людей, ми ходили колонами по місту, віддавали, так би мовити, шану загиблим. До мене підходить жіночка, дуже така вже літня: «И что вы здесь делаете?» Я не хотіла сваритися, бо тоді такий стан був... Кажу: «Віддаємо шану. Ви не знаєте, що людей стільки загинуло?» На той час було вже сімдесят. Вона мені: «Ой, весь Киев разобрали. Брусчатка нынче такая дорогая...»

Зібрання самооборонців під час наради очільників силових відомств у Чернівецькій ОДА для контролю за перебуванням правоохоронців на місцях їх дислокації. 21 лютого 2014 р. (фото rogliaid.ua)

Отець Валерій СИРОТЮК

Не пригадую, яка то була ніч, коли я сказав дружині: «Знаєш, може, ти з дітьми поїхала б до батьків у гори, щоб я лишився сам». Була в нас така відверта розмова. Але Бог дав певної сили, відваги, і ніхто з родичів, ні діти, ні дружина не рушили з місця. Це тривало один-два дні, якесь таке, знаєте, напруження серйозне.

У ті дні я згадував наших священників, 1946 рік, коли нашу церкву було сплюндровано — через Львівський псевдособор. Згадував 1941-й, священника Венделина Яворку, який у тій хвилині, коли багато наших священників утекли до Румунії, прийшов і тут почав опікуватися людьми. Він був для мене тоді якимось натхненником. Я ще до кінця не знав історії його життя і думав собі: «Невже доведеться і нам тікати звідси?» Бо якщо на Буковині когось і переслідувати, то треба починати з уніатської церкви.

І тому я мусив показувати нашим вірним упевненість, переконання, що правда за нами. Але я думаю, багато не треба було робити, тому що наші парафіяни, які ходять до собору Успіння, всі такі, знаєте, свідомі. Вони не тільки побожні, а й патріоти, люблять свою землю, люблять Україну. Тому не треба було бути для них прикладом. Навпаки, наші парафіяни були прикладом для священників.

Юрій СКОРЕЙКО

Обидві перші жертви з Чернівців були мої знайомі. Першим загинув Саша Щербанюк, член партії «Батьківщина». Я його прекрасно знав. Дуже імпульсивна людина. Ми розуміємо, що це випадок, і на його місці міг бути хтось інший. Але він реально був готовий до цього. Саша справді був дуже сильним, таким ідейним борцем. Неодноразово ми розмовляли з ним на різні теми. Чесна, порядна, нормальна, дуже хороша людина.

Василь Аксенин — мій колишній сусід. Дуже порядна, прекрасна людина. Чиста. Знаєте, він щось фатальне мав в очах. У його діях завжди був якийсь фаталізм. Я пригадую, ми неодноразово зустрічалися на нашому «Гравітоні», де жили. Василь завжди був готовий до якихось крайніх дій, крайніх речей. І безумовно, до якихось крайніх дій за Україну.

Прощання з Героєм Небесної Сотні Олександром Щербанюком 23 лютого 2014 р. (фото С. Зарайського)

ку. Це ж півміста... А з вікон будинків люди услід кричали: «Герої не вмирають!» І по обидва боки вулиці, аж до цвинтаря, стояли люди з прапорами і написами «Герої на вмирають!» Це треба було бачити. То був шок... у всіх...

Сергій ЗАРАЙСЬКИЙ

Я Щербанюка бачив на багатьох мітингах. Він мені запам'ятався як своєрідна людина. У нього був такий цікавий «бобік»... Що в нього в душі було, те й на машині — гасла проти Януковича. Відвертим був. Мені це дуже подобалось, імпонувало.

Олексій КОЛОМІЄЦЬ

Я хочу сказати про ті добрі справи, які ми зробили. Висадили дубки на честь загиблих. Поставили пам'ятний знак напроти 27-ї школи. На ньому написано: «Героям Небесної Сотні від Автомайдану». Виклали плиточку, щоб було приємно туди піти. Постійно тримаємо зв'язок з родинами загиблих.

Якщо зайдете на Центральний цвинтар Чернівців, що біля Годилова, там стоять два великих прапори: один — де поховані Герої Небесної Сотні, по центру, а з лівого боку — бійці. На них написано: «Воїнам світла».

Галина АБРАМ'ЮК

Щоразу, коли я, моя родина приїжджаємо до Києва, найперше йдемо на Інститутську. Ноги самі туди несуть, це навіть не обговорюється. І там ти ніби стаєш пліч-о-пліч з Героями Небесної Сотні, дякуєш, просиш у них вибачення... Вибачення за те, що не вберегли, що в той момент не були поруч. Разом із сумом з'являється сила робити щось далі, аби ці смерті не були марними.

Ці люди є найріднішими, адже тільки найрідніша людина може віддати найдорожче — власне життя. Майдан викликав таку сильну трансформацію в моїх поглядах, діях, характері... Іноді я себе ловлю на думці, що стала дуже категоричною. Але ця категоричність, як на мене, — це твердість у поглядах. Не можна жити напівтонами. Не можна, як то кажуть, люби-

Світлана ДУТЧАК

Коли Сашу Щербанюка ховали, ридала вся площа. Знаєте, стоїть єврей, стоять православний, греко-католик, протестанти... Він один об'єднав представників усіх церков. Над ним молилися всі Чернівці, люди заповнили всю Центральну площу.

Він носив і роздавав Біблії на Майдані. Коли хлопці розказували про його загибель, це просто був жах! Як? Це ж людину просто ні за що вбили! Людину, яка несла слово Боже іншим!

...Колона людей за труною була з Центральної площі до Червоноармійського ринку.

ти і розлюбити. Якщо розлюбив, значить, ніколи і не любив. Якщо ти любиш Україну, то любиш її завжди. Любиш Україну в українцях, у діях, які вчиняєш сама і до яких спонукаєш інших. Любиш Україну у власній правдивості й непохитності.

Отець Валерій СИРОТЮК

Майдан стер межу між російськомовними і україномовними українцями. Велике надбання Майдану в тому, що російськомовні люди відчували, що вони — українці. І самі україномовні українці для себе відкрили... Я говорю особисто про себе — я відкрив для себе, що російськомовні українці є великі патріоти. Може, їм не прищепили особливої любові до рідної мови, не дали розуміння її краси й милозвучності, але на барикадах гинули і одні, й другі. І так було приємно чути, коли людина російською мовою говорила великі, справжні гасла.

Хотіли нас розділити на Схід і Захід, а Майдан нас іще більше згуртував. Сьогодні на Сході України гинуть російськомовні патріоти: офіцери, солдати, волонтери. Велика шана їм. І якщо буде треба, я сам розмовлятиму російською — для того, щоб цих людей підтримати. Бо вони цього гідні.

Просвіта, просвіта і ще раз просвіта. Ми повинні працювати з тими українцями, які є не тільки на Сході, а й тут, на Буковині, у Львові, в інших областях. З тими українцями, які приспані, обдурені, які легко піддалися якійсь ідеологічній обробці й мають неправильне розуміння того, що відбувається в Україні. Наша мета — не викреслювати їх зі свого поля, не ламати. Просвіта, просвіта і ще раз просвіта. Вони дозріють, прийде час.

Найбільша наша перемога буде тоді, коли ми самі у собі, у своїх серцях переможемо своє рабство. Ми ніколи не переможемо російський народ. І ми не повинні ставити це собі за мету. Перемога над росіянами, чи над румунами, чи над поляками, чи над будь-якою нацією — це загибель нашого народу. Ми повинні перемогти самих себе, своє рабське ставлення до України, до своєї родини.

Світлана ДУТЧАК

Чернівці не треба критикувати. Чернівчани — дуже розважливі, толерантні люди. Я настільки люблю спільноту чернівецьких жителів... У нас ніколи нема такого, щоб узяли, вибачте, биту і поперли щось троштити. Люди в нас спокійні, виважені. Прикордонні міста завжди такі.

Я ще задовго до цих подій говорила: «Якби так уся Україна жила, як Чернівці живуть». Десь на початку 2000-х мені довелося проводити екскурсію Чернівцями для директорів кулінарних училищ, які з усієї України приїхали, і одна жінка була з Луганська. Вона здавалася така зашорена... Я кажу їй: «Розслабтеся, дивіться: тут московський патріархат, тут київський, а тут греко-католики, тут католики... Ми всі тут здибаємося, тут усім добре, і ніяких проблем». Йдемо по місту, хтось кричить: «Здрастуйте», тут: «Привет», тут: «Буна сьра»... Вона у шоці була. Я кажу: «Треба жити по-людськи, всім вистачить місця під сонцем. Тільки треба пам'ятати, що твоя свобода закінчується там, де починається свобода іншого».

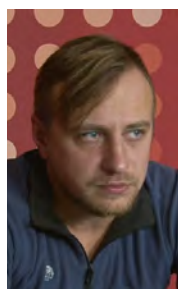
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Світлана АНЦИБОР

1989 року народження, журналістка, шеф-редактор чернігівського міського телеканалу «Дитинець»

Олександр БОНДАР

1986 року народження, старший науковий співробітник Чернігівського обласного історичного музею імені В. В. Тарновського

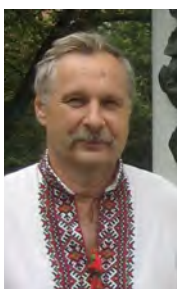
Максим КОНАШЕВИЧ

1982 року народження, очільник «Правого сектора» в Чернігові та області

Віталій НАЗАРЕНКО

1983 року народження, журналіст, громадський активіст

Сергій СОЛОМАХА

1955 року народження, заступник голови Чернігівської обласної організації Народного Руху України

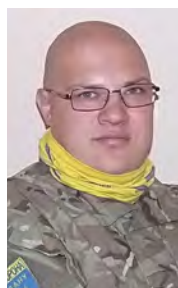
Володимир СТУПАК

1961 року народження, голова Чернігівської обласної організації Української народної партії

Василь ЧЕПУРНИЙ

1964 року народження, журналіст, голова Чернігівського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

Олександр ЯСЕНЧУК

1983 року народження, журналіст, керівник відокремленого підрозділу ГО «Самооборона Майдану» в Чернігівській області

2013

22.11

пікети громадських активістів та представників опозиційних політичних партій біля Чернігівської ОДА з протестом проти рішення уряду призупинити процес підготовки до укладання угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

23.11

оголошення обласним осередком партії «Демократичний альянс» та ГО «Центр прогресивної молоді «Апельсин» безстрокової акції «Чернігів обирає ЄС!»; встановлення намету й апаратури у сквері біля Красної площі;

рішення Чернігівського окружного адміністративного суду про заборону під час проведення мирних масових зібрань встановлювати малі архітектурні форми, використовувати звуко- та кіновідтворювальну апаратуру з 23 листопада 2013 р. до 7 січня 2014 р. на Красній площі Чернігова та прилеглих вулицях.

24.11

віче у сквері біля Красної площі, на якому збиралися підписи під зверненням до Президента з вимогою підписати угоду про асоціацію України з ЄС.

25.11

судовими виконавцями та працівниками комунальних служб знесено і вивезено намет і технічне обладнання чернігівського Євромайдану; громадського активіста Станіслава Тавлуя, який на знак протесту намагався здійснити самоспалення, було затримано й складено акт про здійснення ним адміністративного правопорушення;

прес-конференція потерпілих під час розгону Євромайдану; захоплення учасниками Майдану зали засідань міської ради з вимогою до міського голови О. Соколова надати пояснення щодо підстав знесення Євромайдану (голови на місці не виявилось).

26.11

через звинувачення секретарем міської ради О. Шереметом активістів у захопленні будівлі міської ради та погрози викликати міліцію майданівці залишили приміщення і провели пікетування міської ради; вечірнє зібрання Майдану, якому намагалися перешкодити працівники судової виконавчої служби.

27.11

пікетування Чернігівської обласної ради з вимогою підтримати звернення до Президента, прем'єр-міністра та Голови Верховної Ради України щодо підписання угоди про асоціацію з ЄС; студентський флешмоб «Україна — це Європа»;

звернення обласної ради до жителів та депутатів місцевих рад Чернігівщини щодо європейського вибору України, в якому висловлювалася підтримка дій В. Януковича.

28.11

віче у форматі «чаювання» та написання побажань В. Януковичу.

29.11

віче, на якому було висловлено обурення непідписанням В. Януковичем угоди про асоціацію України з ЄС та невнесенням до порядку денного сесії міської ради звернення до Президента з вимогою підписати угоду про асоціацію; заклик до жителів міста і області вирушати до Києва.

30.11

зібрання активістів на знак протесту проти побиття студентів на майдані Незалежності в Києві.

01.12

мітинг на підтримку Євромайдану в Києві, під час якого лунали заклики долучитися до акцій протесту та вимога відставки чинної влади; вечірнє зібрання, на якому активісти, що брали участь у «Марші мільйонів» у Києві, розповіли про цю протестну акцію.

02.12

звернення голови Чернігівської ОДА В. Хоменка до жителів області з проханням не піддаватися на провокації з боку окремих політичних сил та осіб;

звернення президії Чернігівської обласної ради до Президента, Голови Верховної Ради, прем'єр-міністра України та жителів області, у якому названо недопустимими дії правоохоронних органів з обмеження прав і свобод громадян на проведення мирних зібрань, які привели до силового протистояння у Києві в ніч на 30 листопада, та засуджено дії провокаторів, що намагаються дестабілізувати ситуацію, закликаючи людей до насильницького захвату адмінбудівель та вчинення інших протиправних дій;

відмова прокуратури м. Чернігова у відкритті кримінального провадження за заявою голови правління ГО «Центр прогресивної молоді «Апельсин» Ірини Черенко щодо можливих протиправних дій працівників міліції та викрадення майна цієї організації, яке було демонтовано і вивезено працівниками комунальних служб 25 листопада;

студентський страйк; встановлення у сквері біля Красної площі наметів громадських приймалень народних депутатів.

03.12

створення чернігівського обласного Штабу національного спротиву.

04.12

автопробіг із символікою України та ЄС; розпочато збирання та передачу допомоги столичному Майдану;

звернення розширеної ради міської організації Партії регіонів та фракції Партії регіонів у Чернігівській міській раді до Президента, Голови Верховної Ради, прем'єр-міністра України та жителів м. Чернігова із закликом до об'єктивного розслідування подій, що відбулися у столиці в ніч на 30 листопада, засудженням захоплення мітингувальниками держустанов та закликом дотримуватися громадського порядку, не допускати конфліктів і силових протистоянь.

07.12

на Красній площі м. Чернігова за участі народних депутатів відбулися збори депутатів усіх рівнів Чернігівської області на підтримку вимог протестувальників; проти Леоніда Сенченка, який надав в оренду організаторам цих зборів звукову апаратуру, порушено кримінальне провадження.

10.12

звернення голови ОДА В. Хоменка до жителів Чернігівщини із закликом до мудрості і спокою, збереження правопорядку, недопущення провокування і розвитку конфліктів, а також із запевненням, що правоохоронні органи, підтримуючи конституційний порядок, діятимуть чітко у межах закону.

14.12

на столичному Майдані встановлено намети від «Чернігівського земляцтва» (біля КМДА) та прилуцьких євромайданівців (біля Будинку профспілок); координацію поїздок охочих чернігівців до Києва здійснювала Світлана Жимолостнова.

19.12

відкрите звернення громадських організацій Чернігівщини до голови ОДА, міського голови Чернігова, прокурора області, начальника УМВС із закликом утриматися від політично вмотивованих репресій щодо учасників і активістів чернігівського Євромайдану, а до правоохоронних органів — з вимогою провести об'єктивне розслідування та притягнути до відповідальності посадових осіб, причетних до подій 25 листопада.

25.12

пікетування журналістами УМВС України в Чернігівській області у зв'язку з побиттям журналістки Тетяни Чорновол.

30.12

акція «Не пробачимо 30.11!» на згадку про розгін київського Майдану у ніч на 30 листопада: пікетування ОДА, Чернігівської міської ради, офісу депутата-регіонала В. Атрошенка, міської прокуратури.

2014

10.01

початок роботи щоденного Відкритого університету, координацію якого здійснювала Ірина Черенко.

14.01

установчі збори чернігівського обласного осередку ВО «Майдан».

15.01

пікетування Чернігівської міської ради активістами спільноти «Громадська платформа «Майдан» з вимогою покращити освітлення вулиць міста; хода активістів вулицями міста з ліхтариками.

19.01

хода учасників Майдану центральними вулицями міста під гаслами «Чернігів – вставай!», «Ні диктатурі!»; пікетування міської ради, ОДА, прокуратури на знак протесту проти законів 16 січня.

20.01

відкрите звернення представників чернігівських засобів масової інформації, медіа-профспілок та громадських організацій із засудженням законів 16 січня та закликом до народних депутатів від Чернігівщини відкликати свої підписи під цими законами.

22.01

мітинг, присвячений Дню Соборності України; панахида за загиблими в Києві; хода містом зі свічками до УМВС, пам'ятника «Борцям за волю і незалежність України» із закликами до містян не бути байдужими.

24.01

звернення начальника УМВС О. Михайлика та прокурора Чернігівської області М. Говорухи до жителів Чернігівщини з метою попередити захоплення адміністративних будівель протестувальниками;

зібрання Майдану, хода «Анатомія підлості влади» та пікетування державних установ; провладний мітинг на чолі з депутатом міської ради від Партії регіонів Л. Скоробагатько з гаслами «Екстримізму — ні!», «Миру — так!», «Янукович — наш Президент!».

25.01

віче за участю народних депутатів О. Ляшка, В. Дубіля, С. Аверченка, Р. Марцінків, на якому було створено Народну раду Чернігівської області у складі опозиційних депутатів обласної ради; спроба учасників віча захопити приміщення ОДА; силове протистояння мітингувальників з титушками та міліціантами біля ОДА із застосуванням останніми світлошумових гранат та захопленням заручників; в результаті перемовин встановлено перемир'я і звільнено заручників; зведення протестувальниками барикад та облаштування табору біля приміщення ОДА.

26.01

упорядкування активістами чернігівського Майдану зведених напередодні барикад; укріплення владою приміщення ОДА з метою недопущення його захоплення майданівцями; звернення керівництва УМВС до громадян із закликом не піддаватися на провокації, ігнорувати заклики йти на штурм адмінбудівлі.

27.01

мітинг прихильників влади на чолі з місцевими депутатами-регіоналами Л. Скоробагатько, І. Москаленком, А. Дідуром під гаслом «Ми за мирний Чернігів»; віче, хода учасників Майдану до обласної ради, яка без перешкод була зайнята протестувальниками; висунення майданцівцями вимоги скликати позачергову сесію облради, щоб ухвалити звернення до В. Януковича про припинення кровопролиття, викрадень та катувань громадян; УМВС у Чернігівській області видало представникам ЗМІ, які перебувають на масових заходах, спеціальні розпізнавальні жилети.

28.01

звернення Чернігівської обласної ради до Верховної Ради та Президента України із закликом скасувати закони 16 січня, звільнити активістів та учасників протестних акцій та засудженням дій екстремістів; протестувальники звільнили приміщення обласної ради.

03.02

пікетування громадської приймальні народного депутата В. Атрошенка з вимогою припинити членство у фракції Партії регіонів і негайно зустрітися з виборцями.

05.02

автопробіг вулицями Чернігова, учасники якого передали до ОДА резолюцію з вимогою припинити практику політичних репресій, терору, погроз, морального та фізичного тиску на учасників акцій спротиву.

09.02

віче, учасники якого висловили обурення діями народних депутатів В. Атрошенка та М. Рудьковського — переходом до фракції Партії регіонів та голосуванням за закони 16 січня; «фотосушка» під гаслом «Майдан там, де ти»; флешмоб «Перехрестя» на центральних вулицях Чернігова з метою привернути увагу до ув'язнених протестувальників.

12.02

перше патрулювання центру Чернігова представниками самооборони, яку очолив колишній начальник міської міліції Едуард Альохін.

16.02

автопробіг вулицями Чернігова; віче за участю опозиційних народних депутатів.

19.02

напад невідомих на чернігівський офіс ГО «Український вибір»; молебень учасників Майдану за загиблими у Києві протестувальниками; мітинг, хода до УМВС у Чернігівській області, його пікетування з вимогою зупинити кровопролиття, відкликати чернігівський «Беркут» із Києва.

20.02

віче, на якому було прийнято резолюцію з вимогою скликати позачергову сесію обласної ради, повернути працівників міліції до Чернігова та забезпечити нормальне функціонування фінансових установ області й підприємств; напад радикальних активістів на офіс обласного осередку КПУ.

21.02

Чернігівський міський голова О. Соколов оголосив про вихід з Партії регіонів; демонтаж пам'ятника Леніну у м. Прилуки, дозвіл на яке надала міська рада; повалення пам'ятника Леніну в Чернігові; демонтаж незаконно встановлених наметів УПЦ Московського патріархату біля Катерининської церкви.

22.02

початок повалення або демонтажу пам'ятників Леніну в Чернігівській області;
складення своїх повноважень головою обласної ради А. Мельником; обрання новим головою депутата від ВО «Батьківщина» М. Зверєва;
заява обласної ради про підтримку вимог громадськості щодо негайного відсторонення В. Януковича з посади Президента України та притягнення його до кримінальної відповідальності за організацію масових убивств мирних громадян;
голова ОДА В. Хоменко подав у відставку та оголосив про вихід із Партії регіонів;
прощання на Красній площі Чернігова з Героєм Небесної Сотні Андрієм Мовчаном, який загинув на київському Майдані 20 лютого від кулі снайпера.

02.03

заява Чернігівської обласної ради із засудженням дій керівництва Російської Федерації, звинуваченнями у безпідставному розв'язанні братовбивчої війни, закликом до російського народу не йти зі зброєю в руках проти своїх братів і сусідів, а також зверненням до в. о. Президента України О. Турчинова з вимогою вжити всіх необхідних заходів для мирного врегулювання ситуації в Україні;
віче, учасники якого виступили із засудженням збройної агресії Російської Федерації проти України і закликали усіх українців, незалежно від місця проживання, об'єднатися для захисту територіальної цілісності держави.

Олександр ЯСЕНЧУК

Чернігівський Майдан для мене особисто розпочався ще з вересня 2013 року, коли ми почали збирати підписи за євроінтеграцію. Тоді цим займалася громадська організація «Вільні люди», з якої згодом постали 14-та і 15-та сотні Самооборони. Відвезли ми ті підписи в Київ десь наприкінці листопада, дати не пам'ятаю. Це був перший день Майдану в Києві, коли розгортали намети. Повернулися назад у цей же день, а наступного в Чернігові також вирішили розгортати наметове містечко.

Тоді, пригадую, долучилися до цього процесу Володимир та Ігор Андрійченки, інші хлопці. Це наметове містечко вирішили встановити напроти Красної площі, у сквері імені Попудренка. Проте постала проблема: хто чим займатиметься, хто що буде забезпечувати. Виникла і потреба в легалізації. Я запропонував відправити повідомлення про початок акції поштою. Ми швиденько його підготували, і десь о 19.00 я пішов і відправив це повідомлення рекомендованим листом. Підпис поставив, здається, Ігор Андрійченко.

І цей Майдан почав функціонувати. Він був більше схожий на типову громадянську акцію 2000-х: флешмоби, пікети... Політики було мало, проте влада чомусь почала сприймати це всерйоз.

Володимир СТУПАК

Ми збиралися на головній площі Чернігова — Красній. Вона так називається не через те, що така площа є в Москві, а тому, що вона красива. Так її називали й 100, і більше років тому. В нашому місті були дуже гарні назви, а коли прийшли комуністи, то все було зруйновано: і церкви, і назви. Вулиці назвали: ПОР — «проспект Октябрської Революції», або Урицького, або Войкова.

А зараз відновили історичні назви. Приміром, вулиця П'ятницька починається біля П'ятницької церкви XII століття, Преображенська (де я живу) проходить поруч зі Спасо-Преображенським собором XI століття — пам'яткою архітектури світового значення. Вулиця Мстиславська названа на честь князя Мстислава. Є й багато інших назв, які читаєш і розумієш, що це древнє місто, яке століттями писало свою історію.

Сергій СОЛОМАХА

Восени 2013 року я був заступником голови обласної організації Народного Руху України. А головою — Володимир Ступак. Він 21 листопада був у Києві, повернувся, і ми, рухівці, зібралися. Він повідомив, що в Києві починаються акції, які організовує громадськість, — з вимогою примусити уряд і Президента підписати угоду про асоціацію з ЄС. Також запропонував зробити плакати, стенд, вивісити на ньому інформацію про переваги, які дає асоціація з ЄС. Ми подали заявку в міську раду на п'ятницю про пікетування обласної держадміністрації. Мені тоді було доручено висвітлювати у соціальних мережах акції на підтримку євроінтеграції України.

22 листопада ми зібралися біля адміністрації. Був сильний дощ, дуже важко було використовувати апаратуру. Крім нас, активістів Народного Руху, були представники «Батьківщини», «Свободи», але більшість складала громадські активісти. Під дощем ми висловили свою позицію, оголосили, що починаємо збирати підписи під зверненням до уряду, бо саме прем'єр-міністр заявив, що припиняються будь-які дії з підготовки до підписання угоди.

23 листопада ввечері ми проводили акцію, присвячену 80-й річниці Голодомору. Акція проходила біля П'ятницької церкви, потім ходою рушили до Катерининської церкви. Після

цього я повернувся на Красну площу, а там біля могили воїнів, які загинули під час Другої світової війни, представники Демальянсу встановлюють намети, апаратуру... Там уже було багато міліціантів, які спостерігали за цими діями.

Ми залишилися, підтримали, бо я член «Просвіти» і знав, що у нас із Демальянсом укладена угода про співпрацю, і ми маємо їм допомагати. Хлопці сказали, що в неділю будуть мати зв'язок з іншими українськими містами: починається акція «Україна обирає ЄС!», вона буде проводитись у багатьох містах, між якими влаштовуватимуть «мости»... і так далі. Ми домовилися, що будемо чергувати вночі, щоб охороняти апаратуру. Вже тоді підходили якісь молодики, намагалися заводити з нами якісь розмови. Але в нас були фотоапарати, ми з Сергієм Черняковим фотографували їх, і вони відходили.

Як я дізнався вже потім, того ж вечора, у вихідний день, начальник відділу юстиції Чернігівської міської ради Павло Вовк подав позов до Чернігівського окружного адміністративного суду з вимогою заборонити Демальянсу та іншим організаціям під час проведення мирних масових зібрань встановлювати малі архітектурні форми, використовувати звуко- та кіновідтворювальну апаратуру. Ця заборона стосувалася періоду з 23 листопада аж до 7 січня 2014 року і поширювалася на Красну площу та прилеглі до неї частини вулиць Шевченка, Магістратську, Гетьмана Полуботка та проспекту Миру. До того ж суддя Заяць випустив з постанови суду «...до неї частинах» і тим самим поширив дію заборони на всю протяжність вказаних вулиць. Але ми про це абсолютно нічого не знали і, звісно, поводитись як завжди.

У нас у Чернігові за часів незалежності ніколи не було силових розгонів протестних акцій. Остання така подія сталася у вересні 1990 року і була пов'язана з блокуванням автотраси Київ-Чернігів у Кіптях хору «Гомін» перевдягненими у фуфайки компартійними працівниками. Ми, протестуючи проти цього, перекрили вулиці біля торгового центру «Дружба». І нас розігнали. Я на той час був депутатом міської ради й очолював депутатську групу, яка розслідувала той інцидент. Виявилось, що інформацію навколо тих подій сфальсифікували. Через це голова міської ради подав у відставку. Після цього жодного разу в Чернігові не застосовували силових дій проти пікетувальників, навіть під час Помаранчевої революції, коли міліціонери кинули гранату і самі постраждали, перелякалися. І тому ми якось почувалися спокійно.

Ірина Черенько та Станіслав Тавлуй на зібранні чернігівського Євромайдану 22 листопада 2013 р. (фото телеканалу «Дитинець»)

Василь ЧЕПУРНИЙ

Коли почався Євромайдан, ми туди прийшли з Сергієм Соломахою. Євромайдан у виконанні Ірини Черенько, Станіслава Тавлуя, Ігоря Андрійченка з Демальянсу був, так би мовити, «щоб нікого не образити»... Ми з Соломахою мали за плечима досвід трьох революцій і сприймали це досить скептично. Ну, що таке євроінтеграція для наших людей? За це хіба варто душу рвати?

Поки на Майдані в Києві студенти терлися, виступали... Якби влада була мудра, вона б не звернула на них уваги, і воно б розсмокталося, за тиждень максимум. А вони, як ідіоти, розігнали, ще й побили! І в українців спрацював нормальний козацький ген — як це так, дітей б'ють? Нічого собі!!! І всі піднялися.

Так і в нас у Чернігові приблизно сталося. Слава Богу, побиття такого не було, але розігнали. Я особисто це все фотографував і готовий підтвердити на будь-якому суді, що керував цим розгоном Майдану полковник Едуард Гребенюк. Він був заступником начальника УМВС в Чернігівській області з громадської безпеки.

Сергій СОЛОМАХА

В неділю вийшло багато людей, ми зібрали близько 650 підписів на підтримку євроінтеграції України. Також зібрали кошти. Для мене це була дуже знакова подія, тому що останній раз люди жертвували під час боротьби за незалежність у 1989–1991 роках. Тоді вся діяльність рухівців трималася на пожертвах людей. Ввечері порахували — було зібрано 2336 гривень. Я сказав: «Якщо люди жертвують кошти, значить, є народна підтримка...»

Розподілили чергування. Наступного дня я прийшов о 8-й ранку, бо був безробітним, тому міг прийти і в понеділок. Загалом удень могли приходити або пенсіонери, або люди, які не працювали. От нас четверо зранку опинилося на цьому Майдані. Накрапав дощик, приходили люди, приносили їжу, гроші, велася досить жвава розмова... А о 12.00 нас оточили близько півсотні міліціантів і беркутівців. З'явилися люди, які назвали себе судовими виконавцями і намагалися зачитати судові рішення. Ми наголошували, що офіційним організатором цієї акції є Демократичний альянс, що це безстрокова акція, що ми зараз зателефонуємо організаторам акції, щоб вони приїхали, що вся апаратура належить «Апельсину», що Ірина Черенко з цієї організації зараз підійде, і «ви їм повідомите, бо ми не є організаторами». Але нас ніхто не слухав. Була дана команда, як потім з'ясувалося, Едуардом Гребенюком, полковником міліції, і якісь невідомі люди почали зносити Майдан.

Реквізиція апаратури чернігівського Майдану 25 листопада 2013 р. (фото П. Пуценка)

Міліція нас блокувала. Тих, хто підходив ззовні — депутатів обласної й міської рад, їхніх помічників — не пускали. Дуже швидко все, що знаходилося на Майдані, було знесено, поварварськи закинуте на вантажівку. Було забрано все, до нуля.

Ситуація була настільки напруженою, що один з учасників — Станіслав Тавлуй (він був заступником голови молодіжної організації «Апельсин», це була їхня апаратура) — вхопив каністру з бензином і облив себе. У нього не було сірників, але беркутівці його скрутили, повалили на землю, відтягнули і кудись забрали. Як потім з'ясувалося, йому було інкриміновано хуліганство.

Міліція зняла очеплення, лише коли у нас залишилися тільки прапор ЄС, рухівський плакат «Вимагаємо асоціації України з ЄС», гучномовець та скринька для пожертв. І тоді ми разом з Володимиром Сергеєнком, Світланою Жимолостною, мабуть, з відчаю заспівали Гімн. Його підхопили ще три жінки, які нам співчували.

Євгенія АНЦИБОР

Ми блукали міськрадою в пошуках міського голови Олександра Соколова. Але його не було, був тільки секретар Олег Шеремет, який повідомив, що Євромайдан знесли «через йолку» (це цитата). Тому що треба було встановлювати «йолку», вони заборонили через суд усі акції: поліція нібито не могла забезпечити там громадський порядок, і таким чином виконали рішення суду. Причому одразу ж почали говорити, що в рішенні не було написано, що щось мають знести, постанову мали довести до відома активістів, а вони самі мали все зібрати.

Я потім провела журналістське розслідування: ми їздили по всіх комунальних підприємствах і шукали забрану апаратуру, тому що вона була дорога. Виявилось, що апаратура в «Зеленбуді», і його директор бігав від мене по всьому приміщенню — тікав, бо не знав, як цей факт коментувати. Я теж розуміла, що, в принципі, він — тільки виконавець. Перший заступник міського голови просто нам на камеру зізнався, що він по телефону давав вказівки знести Майдан. І, власне, тоді ми вже розуміли, що довести факт цих вказівок буде дуже важко, тому що телефонні дзвінки — це непрямі доручення. Вони знали, як діяти, аби не можна було встановити, що така вказівка була. У такому разі постраждають виконавці, а не замовники, бо директор «Зеленбуду» дав лише машину, на якій вивезли цю апаратуру, вже побиту, бо її просто закидали в кузов. Це був такий перший шок. Ми не розуміли — що відбувається? З одного боку, є рішення суду, його обґрунтовують за законом, а з іншого — в законні рамки це абсолютно не входить.

Я думаю, що це була така «гра м'язами». Налякати, показати свої біцепси, мовляв, «ми є». І тому так перегнули з кількістю міліціантів: на одного активіста їх припадало більше десяти. Я думаю, що це було способом показати, що «какие-то там мурашки» під вікнами влади бігають... Бо Майдан стояв між двома приміщеннями — облдержадміністрацією і міськрадою. «А тут нам ещё ёлку ставить», — як потім Віхров, керуючий справами виконкому, сказав. Тобто була така позиція, як і в Києві, — розігнали, щоб поставити ялинку.

Але вони не розраховували... За тих чотирьох активістів, яких у Чернігові розігнали, у перший же день прийшло до тисячі. І ця кількість зростала, і зростала в прогресії. Я думаю, що реально вони не розуміли ситуації, не розуміли, що людям є за що боротися. [...] Думаю, що у Януковича те саме думали: «Вот мы сейчас им покажем, где их место, и они будут сидеть». Ні, вони не врахували розвитку громадянських прав, того, що люди не будуть мовчати і складеться та критична маса, яка вийде.

Сергій СОЛОМАХА

Після знесення чернігівського Майдану ми були шоковані. Пішли до «Просвіти», де провели прес-конференцію, розповіли, як це все відбувалося. Для нас це було незрозуміло. Потім ми пішли до міської ради, хотіли запитати у Соколова, хто ж автор ідеї знесення Майдану, хто подавав позов до суду. З нами там повелися дуже нечемно. Павло Вовк, головний юрист міської ради, навіть заявив, що не покаже позову. Ми просили, щоб з нами зустрівся міський голова, він так і не вийшов, але його заступник Сергій Андрос, народний депутат від Партії регіонів, заявив: «Так, це я організував. Це я зібрав комунальників, сказав їм, щоб вони прибрали це майно».

Далі ми вже були вимушені збиратися без апаратури. Ввечері о 18.00 постійно збиралися, ходили до міської ради. Це вже був громадський протест проти розгону нашого Майдану. Ми писали заяви, зверталися в суди, прокуратура то відкривала, то закривала справи. А в судах ця боротьба щодо притягнення винних за знесення чернігівського Євромайдану триває досі.

*Студентський флешмоб «Україна — це Європа»
27 листопада 2013 р. (фото 0462.ua)*

Євгенія АНЦИБОР

Настали події 1 грудня. Те, що відбувалося в Києві на Банковій, думаю, для багатьох українців стало шоком — як узагалі таке могло статися в центрі європейської столиці? Тодішній директор нашого телеканалу Олександр Ломако був того дня у Києві, як і багато інших чернігівців. Вони повернулися звідти, і перше, що ми вирішили: треба показати чернігівцям, оскільки ми місцеве телебачення, що відбувається в Києві, очима людей, які ходять поруч з ними, які так само бачать Чернігів. Ми вбачали своє завдання в тому, щоб показати: на Майдані в Києві люди не лише з Західної України, як це намагалася стверджувати Партія регіонів, а й чернігівці, і їх багато.

Ми записували Олександра Рися, який постраждав під час розгону Євромайдану в Києві. Він — відома в Чернігові людина. Ми показували лінію, що протестує вся Україна. Ми десь підсвідомо відчували її. Це зараз ми аналізуємо події й розуміємо, що так і треба було чинити, а тоді це було інтуїтивно. Я на той час була молодою журналісткою, яка тільки рік працювала на телебаченні. Мої старші колеги не розуміли, що відбувається, як ми це все будемо подавати. І ми відчували величезну відповідальність перед чернігівцями і намагалися зробити абсолютно все в рамках того, що нам дозволяв закон, аби люди могли отримати інформацію. Ми розуміли, що ця боротьба так просто не закінчиться, що зараз роль ЗМІ величезна, бо центральні канали — це одна справа, а наша робота — тут, на місці, показувати й доносити людям, що відбувається, аби їм не треба було десь це шукати, аби вони це бачили.

Віталій НАЗАРЕНКО

У нас є гурток, який збирався виключно для того, щоб наближати революцію. Коли в листопаді розпочався протест, який, на нашу думку, був вигідний як олігархам західного зразка,

що лобіювали асоціацію з Європейським Союзом, так і деяким опозиційним політикам — щоби розіграти політичну карту, ми дуже сумнівалися: чи варто до нього приєднуватися? Але доленосна лекція філософа Ігоря Гаркавенка переконала всіх на ній присутніх, що будь-який бунт має сенс. Коли почалися події у листопаді, ми до них ставилися скептично, але після побиття студентів усі, хто був у Чернігові, зібралися і поїхали діяти радикально.

Те, що Майдан у Києві був спланований, ми зрозуміли з того, що були установки називати людей у масках, хоча вони йшли з червоно-чорними прапорами, провокаторами. Це було 1 грудня, під час першої невдалої спроби повалити пам'ятник Леніну в Києві. Цьому завадили члени політичних партій, які мали певні установки і називали нас провокаторами. Наша група брала участь у захопленні п'ятого поверху «профспілок», який потім став легендарним — там засідав штаб «Правого сектора».

Того ж таки 1 грудня ввечері ми повернулися в Чернігів, на прохання народного депутата Руслана Марцінків, який вважав, що треба захопити штурмом Чернігівську міську раду. Зібралася досить велика кількість людей. Це були в основному радикально налаштовані молоді люди, яких тоді називали провокаторами, зокрема й ведучі чернігівського Євромайдану. Для нас він і був Євромайданом, бо все, що відбувалося на тому Майдані, — це були танці й розповіді про події в Києві. Мене вразило, що люди, які виступали тоді на Євромайдані і знали мене, називали цю молодь провокаторами. Довелося виходити, виступати і розказувати, що це не провокатори, це молодь, яка отримала шанс на революцію, і що треба цей шанс реалізувати зараз, бо вже всі знали, що може бути кровопролиття. Нам тоді завадили. Марцінків, мабуть, дав розпорядження, я вже не пам'ятаю. Але міську раду ми так і не штурмували.

Євгенія АНЦИБОР

2 грудня ми всі, журналісти, редакційна рада, зібралися у нас в офісі й почали говорити: що ми робимо, куди далі рухаємося, підтримуємо — не підтримуємо, як це показуємо. З одного боку, ми — журналісти, а з іншого — ми ще й громадяни, і в нас є своя власна думка.

Я вважаю, тоді відбулося формування нашої команди, бо ми всі однотайно висловилися за те, що це — найважливіша подія, це пере-

Зі звернення голови Чернігівської ОДА Володимира Хоменка від 2 грудня 2013 р.

Шановні жителі Чернігівського краю!

Протягом останніх років усі ми були свідками того, що спільна і конструктивна робота центральних та місцевих органів влади, залучення громадськості

до прийняття рішень щодо соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку Чернігівщини дає набагато кращі результати, ніж політична конфронтація. Крім того, органи виконавчої влади на місцях демонстрували відкритість своєї діяльності, залучаючи об'єднання громадян до вироблення спільних рішень.

Події, що призвели до силового протистояння, внаслідок чого сталося побиття людей на майдані Незалежності, викликають обурення. Президент України В. Янукович засудив дії, що відбулися 30 листопада, та доручив провести об'єктивне розслідування.

Проте продовжують висловлюватися заклики до активізації протестних акцій, що може призвести до дестабілізації ситуації в регіоні та протиправних дій безвідповідальних політиків.

Як голова обласної державної адміністрації звертаюсь до жителів області з проханням не піддаватися на провокації з боку окремих політичних сил та осіб. Адже масові заворушення та громадянське протистояння матимуть тільки один результат — розбалансування економіки, зупинку роботи підприємств, які забезпечують продовольчу, енергетичну та економічну безпеку населених пунктів. [...]

(Офіційний сайт Чернігівської ОДА: cg.gov.ua/index.php?id=76947&tp=0)

лом у житті країни, і ми є важливими учасниками цього перелому, тому робитимемо все, аби те беззаконня, яке відбулося на Банковій, не повторилося.

Тоді ми прийняли рішення запустити марафон «Євромайдан». Олександр Ломако виступив зі зверненням про те, що телеканал «Дитинець» підтримує ті рухи, які відбуваються в країні, і для нас немає новин, важливіших за Євромайдан. Щогодини ми давали свіжі матеріали про те, що відбувається в Києві, в Чернігові, ми показували обличчя. І з того часу й до кінця Євромайдану це були основні наші новини, на які ми звертали свою увагу і увагу своїх глядачів.

Володимир СТУПАК

На чернігівському Майдані мітинги вели Олександр Бондарев або я. Всі наші зібрання починалися і закінчувалися виконанням Державного гімну, наживо. Міг співати я, інколи ми співали з відомими артистами України, зокрема з кобзарем Василем Нечепюю. Тобто ми Гімн співаємо, і з нами співає вся площа. Взагалі, коли людина сама співає, то вона переймається набагато сильнішими і глибшими почуттями, ніж коли просто слухає фонограму.

Приблизно 3 грудня був створений обласний Штаб національного спротиву — така координаційна рада різних політичних сил. Цей Штаб працював у щоденному режимі: ми збиралися, вирішували питання, встановлювали намети, розподіляли чергування. Тобто в грудні це вже був повноцінний Майдан.

Зібрання чернігівського Майдану 3 грудня 2013 р. (фото В. Сенчука)

Василь ЧЕПУРНИЙ

На той час я працював журналістом, але мав і великий досвід громадської роботи, бо очолював обласне товариство «Просвіта» імені Шевченка. Коли з'явилася інформація про те, що створюється Штаб національного спротиву, я, звісно, пішов на це засідання. Воно проходило у приміщенні обласної ради. Користуючись тим, що Олександр Кодола був депутатом облради, фракція мала можливість зайняти кабінет для проведення такої наради. Розмову почали в кабінеті, потім там виявилось затісно, і ми перейшли у велику залу, за круглий стіл.

Зійшлося дуже багато представників різних політичних і громадських організацій, рухів, напрямків і течій. Частина тих людей потім чомусь відпала. Я навіть не знаю, чому. А спочатку їх було дуже багато. Ну, зрештою, в самому Штабі весь час було багато людей, бо це було таке зрушення, така хвиля народна, що... Люди прийшли з різних сфер. І підприємці були дуже активні, і політичні партії, й громадські організації, які є справді громадськими, бо в нас же багато є таких, що лише зветься громадськими. Той час, до речі, показав... Особисто для мене відкриттям стала громадська організація «Апельсин», про яку я чув, що вона десь є, що вони театр роблять, розважаються. А тут вони стали однією з активних сил революції на

Чернігівщині. Станіслав Тавлуй, Ірина Черенко — найяскравіші представники цієї організації. Тобто у Штабі утворився такий от синтез — ніхто його спеціально не вигадував. Я думаю, що це не були якісь партійні схеми чи ще щось.

Олександр БОНДАР

На початку грудня померла моя мати, тому мені було не до Майдану. Але десь із 7-го числа я почав долучатися до протесту. Приблизно 5 грудня я дізнався з новин, що відбувається в країні. Почав відстежувати події, увімкнув Інтернет, спостерігав, як у Києві виростало наметове містечко. У стрічці Фейсбука, у групі Вконтакті поширювалися повідомлення про те, що відбувається в Чернігові...

У сквері Попудренка я побачив Олександра Рися, і він мені розповів про події. Удень у сквері людей було небагато, зазвичай народ сходився о шостій. До восьмої я був там. Проходили мітинги, читалися якісь прокламації, Гімном усе починалося й закінчувалося. Бачив багатьох знайомих — студентів істфаку, викладачів... І ще такі цікаві моменти: неподалік стояли люди з камерами. У сквері могло бути 200, 250, 300 осіб, і ці люди з камерами знімали. Ми на них не звертали уваги, ніхто обличчя не закривав.

Загалом крім новин, які читали в Інтернеті, чекали на людей, які приїжджали з Києва. Пам'ятаю, приїжджав Андрій Кудабеков — активний учасник Майдану, а потім і АТО, щось розповідав. Приїжджали і представники політичних партій, громадські діячі. Демальянс тоді активну позицію займав, його представники приїжджали і постійно розповідали новини. Щось привозили з Києва. Знаєте, був такий «голод» на новини. Ще на початку грудня було незрозуміло, що й до чого.

У середині грудня я зустрівся з уже нині покійним Колею Бруйом — старим членом «Тризуба» імені Степана Бандери і УНСО. Ми були з ним знайомі більше 10 років, і він сказав, що все це надовго і не просто так, але ми переможемо. І, на жаль, я його після того більше ніколи не бачив. Він загинув під Луганським аеропортом.

До кінця грудня людей якось ставало все менше і менше...

Олександр ЯСЕНЧУК

Громадську організацію «Майдан» у Чернігові очолив Олександр Бондарєв. Ми тоді зібралися в готелі «Профспілковому» і створили дев'ять комітетів. Один із комітетів, культурно-мистецький, очолив я. Як це вийшло. Збори, чоловік 70, хтось записався у силовий комітет, хтось іще кудись, а один комітет залишився «сирітським», і Володимир Поліщук питає: «Інтермеццо» — це культурно-мистецький центр?» Я кажу: «Так». — «Значить, ти будеш керувати культурно-мистецьким комітетом». Так я і почав ним керувати, намагався організувати якісь культурно-мистецькі акції. Одна з них: я відвіз у Корюківку, на зустріч із місцевими жителями та активістами, братів Капранових, які прекрасно там виступили, розповіли про Київ, співали політичні куплети і, в принципі, книгами, агітацією піднесли там український дух.

7 грудня 2013 р. голову чернігівського осередку Демальянсу Ігоря Андрійченка було затримано міліцією та складено протокол про адміністративне правопорушення зі звинуваченням у порушенні правил благоустрою міста за розклеювання майданівських листівок

17 грудня з ініціативи обласного штабу зі стабілізації політичної ситуації в Чернігівській області, створеного Партією регіонів, відбулася зустріч за круглим столом на тему «Зберегти країну — зберегти єдність».

У засіданні взяли участь депутати чернігівських обласної та міської рад, представники політичних партій і громадських організацій, ветерани, студенти, представники наукової та творчої інтелігенції. Учасники зустрічі були одностайними у думці, що Україна не повинна звертати з визначеного шляху до Євросоюзу. Але увійти до спільноти європейських держав вона має не «бідним родичем», а самодостатнім повноцінним партнером. (monitor.cn.ua/ua/politics/18335)

Друга була акція: ніжинські митці запропонували, і я їм допоміг, акцію «Звірі проти «Беркута». Тоді беркутівці стояли, охороняли обладміністрацію, і от митці приїхали, одягли костюми різних тварин — вовків, тигрів, левів, інших, — і на них було написано: «Вовк проти «Беркута», «Тигр проти...» і таке інше.

Володимир СТУПАК

Я і багато моїх колег із Чернігова їздили на Майдан у Київ. Ми, до речі, постійно оголошували: хто може поїхати? Домовлялися з перевізниками, водіями маршруток. Київ близько, і тому кожного дня десятки, якщо не сотні маршруток їдуть туди і назад. Я, наприклад, коли їхав, платив за проїзд, а потім ми зупинялися на виїзді з Чернігова, а там завжди стояли люди з синьо-жовтими стрічками, які їхали на Майдан. І мені кілька разів доводилося підходити до водіїв і говорити, що в нас є домовленість, будь ласка, візьміть цих людей безкоштовно. І жодного разу, коли я їздив, водії не відмовляли.

Олександр ЯСЕНЧУК

...З кожним днем усе більше й більше в Київ їздило тітушок — від стадіону Гагаріна. Їх, здається, організовували люди, близькі до власників стадіону. Вони відправляли різних спортсменів, частково хуліганів, і люди їздили. Також це стало методом доїзду майданівців: вони записувалися в тітушки, приїжджали в Київ, можливо, дехто навіть отримував гроші, але йшов на Майдан, і потім таким само робом повертався назад. У них, наскільки я знаю, були проблеми — не вистачало людей, то записували всіх, кого можна було знайти.

Сергій СОЛОМАХА

У Чернігові настрої були дуже полярні. Якщо оцінювати за результатами виборів, то десь до п'яти тисяч виборців мають сепаратистські настрої. Дуже багато вихідців із Чернігова служать у російській армії. Ось мій однокласник Сергій Байнетов — генерал-лейтенант російської армії й зараз керує службою

Акція «Не пробачимо 30.11!» на згадку про розгін київського Майдану в ніч на 30 листопада. Учасники пікету тримали плакати «Нас били — ви мовчали!», «Бути регіоналом соромно!». 30 грудня 2013 р. (фото monitor.cn.ua)

безпеки польотів авіації збройних сил Росії, його інколи навіть показують по телевізору. Розумієте, наскільки у нас тут сильні проросійські настрої? Але серед таких людей активістів дуже мало. Тобто якщо їх не будуть організовувати, штучно спрямовувати, то чернігівці між

Перегляд на чернігівському Майдані фільму про кар'єру Міністра МВС В. Захарченка. 9 січня 2014 р. (фото І. Андрійченка)

собою домовляться — вони хочуть жити мирно. Ви знаєте, ми ходимо по одних вулицях. Чернігів маленький, усі всіх знають, починаєш з кимось говорити, і з'ясовується, що ви разом училися. Але якщо будуть впливи ззовні...

Коли відправляли у Київ тітушок, у цьому були задіяні працівники освіти, зокрема В. Колесник, колишній директор 30-ї школи, якого у 1990-му році позбавили мандата депутата міської ради за фальсифікацію виборів. Вони кожного ранку збиралися на Красній площі для провокацій, коли стояв партійний Майдан, після 1 грудня. Вони возили відкрито, збиралися в автобуси, тобто демонстрували свою силу.

Євгенія АНЦИБОР

Затишшя змінювалося активними фазами, і для мене важливою подією було (і це нас налякало), коли активно вивели тітушок. Площа була просто поділена на дві частини кордоном міліції з собаками. Якщо з боку Євромайдану були в основному прості люди, громадські активісти, то з боку Антимайдану — молодики в масках, і вони були дуже агресивно налаштовані. Вони відмовлялися з нами спілкуватися. А привела їх тодішня депутатка міської ради Людмила Скоробагатько. Вона, власне, відома тим, що «засвітилася» на телеканалі «Дождь», коли на Антимайдані в Києві розказувала, що на Майдані «бандерлоги»...

І в Чернігові вона ту ж саму риторику використовувала, і в міській раді не приховувала своїх поглядів. Вона того дня на площі мало не керувала тими хлопцями. Це було таке активне протистояння. Вона не боялася говорити на камеру, і її риторика з приводу людей з іншого боку була дуже агресивна.

Слава богу, тоді все закінчилося спокійно. У когось, видно, з їхніх керівників... Коли вже була критична маса людей і було очевидно, що, можливо, зараз почнеться протистояння, хтось, мабуть, по дзвінку, забрав-таки тих хлопців з площі, і таким чином вдалося уникнути кровопролиття. Бо зрозуміло, що, зокрема, жінки (а їх там було до півсотні) могли постраждати. Вони підходили до тих хлопців і намагалися їх переконати — у нас є відеозаписи... Вони говорили: «Хлопці, ви ж нам як сини. Що ви робите? Ви подумайте...» І вони б постраждали перші, якби почалося протистояння.

Олександр БОНДАР

У той час, коли вже загинув Нігоян, кілька смертей було на Майдані, кілька людей пропало безвісти, тоді в Чернігові була напружена атмосфера: тут з'явилися люди, яких ми не знали. Чернігів — як велике село: якщо з'являється іноземець або людина з іншого міста, її відразу помічають.

Одного разу ми з колегами, Сашею і Ромою, вийшли в магазин «Екомаркет», у нас на площі (ми довго ввечері сиділи на роботі, і треба було щось купити поїсти). Ми зайшли в магазин, і там стояв боєць у формі «Беркута». Але є такий нюанс: у беркутівців у різних областях форма різна. Точніше, вона відрізняється певними деталями: комірцем, манжетами, відтінками. І один «беркут» стояв на вулиці, а другий — у магазині, і я зміг їх розгледіти. Це була не чернігівська форма.

Я вийшов, провів їх поглядом — вони пішли до ОДА. І тоді я зрозумів, що там уже сидить не чернігівський «Беркут», і їм втрачати нічого. Вони далі магазину не ходили — не знали міста. Просиділи там майже до кінця Майдану, близько місяця. Можливо, вони змінювалися.

З відкритого звернення чернігівських засобів масової інформації і електронних засобів масової комунікації, представників медіа-профспілок і громадських організацій від 20 січня 2014 р.

...звертаємося до Президента України, Голови Верховної Ради, Конституційного суду України, народних депутатів з вимогою визнати антиконституційним і скасувати пакет законів, прийнятий 16.01.2014 Верховною Радою України з порушенням процедури голосування.

Зазначеними законами де-факто в Україні вводиться тоталітаризм та диктатура, запроваджується цензура, а для журналістів електронних засобів масової комунікації впроваджується фактична заборона на професію. Поза законом поставлені інтернет-видання, які за своєю суттю не є інформаційними агенціями, оскільки не збирають інформацію з метою її продажу читачам чи третім особам.

Норма закону, що зобов'язує провайдерів без рішення суду за вказівкою державного органу відключати «екстремістські» сайти та новинні блоги, робить його антиконституційним і таким, що суперечить загальноприйнятим у цивілізованих державах нормам права. [...]

...медіа-спільнота і громадські організації Чернігівщини вимагають від Конституційного суду визнати підписані Президентом України Віктором Януковичем закони антиконституційними.

Якщо цього не станеться, гарант додержання Конституції нестиме персональну відповідальність за репресії проти журналістів, громадських організацій і всього українського суспільства, які будуть здійснюватися на підставі цього антиконституційного закону. [...]

Закликаємо депутатів Верховної Ради від Чернігівщини Владислава Атрошенка, Івана Куровського, Ігоря Рибаківа, Миколу Рудьковського, чий голоси «ЗА» вписані у згадані закони, не ганьбити чернігівської громади, негайно опротестувати процедуру голосування й відкликати свої голоси під згаданими законами. Так ви врятуєте свою честь, а Україну — від мороку феодальної бандитської окупації і наслідків громадського спротиву, який буде жорстким і нещадним у першу чергу до вас.
(monitor.cn.ua/ua/politics/18965)

Максим КОНАШЕВИЧ

Якось я приїхав до Чернігова і побачив скупчення людей на площі. Це була така собі міні-тусовка: хтось приходив, хтось стояв і мітингував. Я вийшов з маршрутної таксі, підійшов, побачив обличчя, скажімо так, старих своїх знайомих і спитав, що взагалі відбувається в місті, як розгортаються події. Вони відказали, що ось, мовляв, ходимо, виражаємо свою громадянську позицію.

Наступного дня ми знали, що має відбутися мітинг на Шевченка, 13, під міським управлінням внутрішніх справ. Його проводили організація «Апельсин» та демальянцівці, Андрійченко — з приводу забраної у них 25 листопада музичної апаратури. На наше запитання: «Що ви плануєте робити далі?» — вони відповідали: «У нас мирна акція, і нічого іншого ми не плануємо».

Оскільки захід відбувався безпосередньо біля міліції, було дуже необачно приходити туди в той час з відкритим обличчям, тому більшість наших хлопців носили марлеві пов'язки. Хоча ми доволі добре зналися з Андрійченком по роботі в Громадській раді, у наш бік кидали звинувачення, що ми тітушки, провокатори і якісь взагалі незрозумілі особи. Але ж натовп хтось контролює, хтось скеровує, тому ми не могли відкрито почати якісь дії.

Потім вони пішли під прокуратуру вимагати повернення «музики». І, власне, це мене бен-тежило. Тому що після того, як я побачив у Києві відірвані руки, прострелені очі, вулиці, залиті кров'ю... І тут ми вимагаємо повернення «музики». Скажімо так, вимагати у влади, яка вже почала вбивати, повернення «музики», було недоречно на той час. Але так сталося.

Під міською прокуратурою було осіб із сімсот. Скажу чесно, ми були задоволені, що стільки людей виявляють свою громадянську позицію, виходять на вулиці. Звісно, ми подивилися на все це дійство і почали розробляти плани заходів щодо подальшого переведення ситуації у більш революційне русло, скажімо так.

Було прийняте рішення звернутися до голови Радикальної партії Олега Ляшка. Оскільки ми до цього були безпосередньо в Києві, брали участь у протестах на Грушевського, ми мали його контакти. Зв'язалися з ним, домовилися і почали планувати операцію. Ми самі не могли виступити, нам був потрібен якийсь буфер, як-от, наприклад, депутат Верховної Ради.

Олександр ЯСЕНЧУК

Я був у лікарні, але іноді виривався повіршувати справи. Приходить до мене в «Інтер-меццо» Максим Конашевич і каже: «Треба всіх збирати. Я нікого не знаю, дай мені контакти». Я дав контакти Назаренка та інших бійців «Правого сектора», і так у них вийшла зв'язка.

Тоді ж на Євромайдан почали приходити хлопці з силових структур — прикордонники, військовослужбовці. Вони приходили у цивільному і брали участь у мітингах.

Акція громадського руху «Чернігівський Майдан» під назвою «Анатомія підлості влади». 24 січня 2014 р. (фото monitor.cn.ua)

Віталій НАЗАРЕНКО

У мене саме був День народження, я хворів, температура під 40, і ми зустрічаємось у підвалі. Ми себе називали «діти підвалів». Вийшов на нас такий собі Максим Конашевич, з яким ми тоді вперше побачилися, і попросив допомоги в штурмі обласної адміністрації. За його словами, наступного дня сюди мав приїхати десант народних депутатів, і ми сподівалися, що зрештою танці й хороводи навколо чернігівської ялинки зупиняться і все-таки почнуться якісь радикальні дії. Тому що ми вже знали, що в Києві відбулося криваве Водохреща, кидали «коктейлі Молотова», а

тут, у Чернігові, тільки слухали новини «5-го каналу». Тобто люди збиралися, приходили, нічого, окрім розчарування, тут не знаходили, і тому змушені були їхати в Київ, туди, де творилася історія. [...]

Радикальною силою у Чернігові тоді були представники молодіжного націоналістичного середовища, футбольні фанати, ультрас. Певний час багато людей крутилися в правому русі, потім відходили, але коли почалися радикальні події, вони раптом стали знаходити старі контакти, бо зрозуміли, що щось таке почалося.

Максим КОНАШЕВИЧ

В міліції знали, що ми щось готуємо, і на підкріплення прислали одеський «Беркут». Розумієте, не можна приховати всіх намірів, бо Чернігів — маленьке місто: хтось щось почув — і вже всі знають. Той одеський «Беркут» приїхав, і вони просто стояли, чекали слушної миті. Вони вичікували, і ми теж готувалися: були плани штурмувати дитячий табір, де розмістився «Беркут», щоб зненацька його захопити. Ми обговорювали це на повному серйозі.

Я кажу, в нас у місті дуже національно спрямований молодіжний рух. Це згуртовані молоді люди, і я лише узагальнював те, що вже сформувалося раніше. Мене обрали відповідальним головою, і я мав представляти їхні інтереси. Але все одно мене мало хто слухав. Про щось ми, може, й домовлялися, але знаходилися різні відмовки і таке інше. Вони об'єдналися навколо футбольного руху. Вони і б'ються, і їздять по країні, відстоюють честь міста. Тобто взагалі це дуже сформована така організація. У цих молодих людей, повірте, є певні ідеали, дякувати Богу.

Олександр БОНДАР

25 січня була субота, вихідний день. Ми з хлопцями сиділи на роботі, в Інституті історії (зазвичай ми в суботу працювали). А на площу почали стягуватися люди — мітинг. Кажуть: приїде Олег Ляшко, інші політики. Хтось запропонував: «А ходімте подивимось, що там відбувається». Справді, приїхав Ляшко, ще кілька депутатів Верховної Ради. Сходилися люди, спочатку 200 осіб, потім 300, 400, 500. Сьогодні, працюючи в музеї, мені довелося робити відеоряд з подіями Майдану, і я приблизно підрахував, що на площі в той день було десь 2,5 тисячі.

Ще з вікна ми помітили, як під'їжджали автобуси з нечернігівськими номерами: харківськими, луганськими... Автобуси заїжджали у двір, за магазин «Янтар», у двори з вулиці Серьожникова. З них вигружалися люди, чоловіки та жінки віком 45–50 років і старші. Молоді майже не було. Друге, що ми помітили: якщо наші майданівці стояли вільно по всій площі, то ці люди шикувалися вздовж колишньої Алеї Героїв. Вони стояли рівними рядочками. Ми до них підходили і питали: «Хто ви?» Вони просто мовчали або відповідали: «Мы против Майдана, мы вышли поддержать свой город». Ніхто з них і кроку вправо-вліво не робив, бо вони не знали міста. Я знаю — такий вигляд мають люди з Луганська, Донецька, з промислових містечок Краматорська, Слов'янська, Миколаївки, Артемівська. Я там часто бував, і тому знаю, які ці люди на вигляд. Я знаю їхні розмови, я знаю, що вони думають. Це специфічний контингент, який важко з кимось сплутати. Просто частина моєї рідні живе саме у Слов'янську. [...] Цих людей привезли з Києва, з Антимайдану. Їх було 6-7 автобусів.

Ми стояли на площі, підійшов ще один колега, В'ячеслав Скороход. На зібрання Майдану приходили з дітьми, дружинами, ніхто нічого радикального не збирався робити. До речі, в

той день жінок на площі було значно більше, ніж чоловіків. Пам'ятаєте, була мода каштрукки на голови одягати? Це все було. Була наша праворадикально налаштована молодь. Причому це були не бійці «Правого сектора» чи «Свободи» — ті вже давно були в Києві. А це прийшла дівтора, вона ніякої шкоди не робила.

Віче 25 січня 2014 р. (фото С. Соломахи)

Олександр БОНДАР

У вихідний день в ОДА, в принципі, нікого не було, але була велика кількість міліції. Під ОДА також стояла міліція, вона перекривала всі входи, причому стояли зі щитами, в шоломах... Там також було двоє священників Української православної церкви Московського патріархату, я їх знаю. То вони ходили й освячували цих міліціантів.

Також там були такі «конкретні» пацанчики — у кепках, курточках, спортивках. Їх було небагато, десятків п'ять-шість. Але, знаєте, для Чернігова навіть така кількість — це багато. У них у руках були держки від лопат. А ми прийшли з порожніми руками, в нас узагалі жодної зброї не було, навіть бит.

Народні депутати намагалися пройти в ОДА через центральний вхід. Почалася заворушка: міліція не пускає, перед міліцією стоять тітушки. (Мені насправді не подобається це слово. Не знаю, як тому Вадиму Тітушку гикається.) Щоб до міліції пройти, треба було спочатку пройти крізь них. Серед них я впізнав кількох колишніх міліціонерів, історію яких я знаю: їх виганяли з міліції, а вони поновлювалися і т. д. І ці молодики спокійно спілкувалися з міліцією, так, як зазвичай з кумом спілкуються...

25 січня. Спроба штурму ОДА (фото С. Соломахи)

Офіційна позиція УМВС щодо подій 25 січня 2014 р. у м. Чернігові

Вдень 25 січня в м. Чернігові відбулася спроба захоплення адмінбудівлі Чернігівської облдержадміністрації учасниками масових заходів, які проходили на Красній площі за участі кількох народних депутатів України.

Міліція вжила всіх необхідних заходів для забезпечення охорони громадського порядку.

Під час спроби захоплення адмінбудівлі агресивно налаштовані мітингувальники пошкодили вхідні двері та розбили шибки у декількох вікнах. Однак проникнення мітингувальників усередину будівлі міліція не допустила. Проти правоохоронців нападниками застосовувались світлошумові гранати, сльозогінний газ та предмети, пристосовані для заподіяння тілесних ушкоджень. При цьому понад 10 працівників міліції отримали тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості, їм було надано необхідну медичну допомогу.

Наразі міліція продовжує несення служби з охорони громадського порядку та безпеки навколо адмінбудівлі.

(monitor.cn.ua/ua/politics/19089)

Люди підійшли до ОДА. Ніхто нічого не штурмував. Ми з колегами стояли в перших рядах. Якщо кордон із міліції й тітушок стояв під самими дверима, то ми стояли десь метрів за шість, тобто на самому передку були. І так вишло, що от ми стоїмо, розмовляємо, там політики чогось добиваються — і тут у нас над головами вибухає шумова граната. «Ну, раз ви так, значить...» Почалася справжня заворушка. Декількох міліціонерів витягнули, тітушок порозкидали... Бійка ще та була. У міліціантів організації — нуль.

Наші хлопці проходили вперед, витягували міліціонера, закидали у натовп і йшли далі. Цих хлопців ніхто не бив, з них просто знімали щити, шоломи і клали біля них. Після всього цього їм усе повіддавали, ми жодного щита, жодного шолома не забрали. Одного міліціанта витягають, а він руки піднімає, знімає шолом: «Хлопці, я свій, я — сисадмін». Розумієте, тоді основні міліцейські кадри були в Києві, а охороняти ОДА поставили секретарів та інших офісних працівників. Потім вони помінялися: міліція стала попереду, а тітушки позаду.

Бійка продовжувалася, було ще кілька вибухів шумових гранат. Хтось сказав, що газ пустили. Ми затулили обличчя. У нас тоді ще не було балаклав, нічого, просто шарфи. Усіх жінок відправили у центр площі, лише кілька залишилося. Одна жінка кричала: «Я звідси нікуди не піду! Я чоловіка свого тут не кину — мало в що він вляпається». І коли її відправляли, з того боку летіла пляшка з-під пива чи горілки і влучила іншій жінці в голову. Дуже серйозна була травма. Її забрали медики, і після цього вже почалася справжня бійка.

Бійка перемістилася під саму ОДА. Нікого не жаліли. У хід ішло все, що тільки було під руками. Я вивчав дані про травмованих того дня: з того боку було поранено осіб 5-6, з боку мітингувальників — 15. Я не медик і не можу судити про те, наскільки ці поранення серйозні, але були розсічені брови, зламані носи, щелепи...

Ми трохи відійшли убік, бачимо: біжать молоді хлопці, вважай діти, в балаклавах, серйозно налаштовані, в камуфляжі. Пробігають повз нас, і в них у руках пакети. Їх хапають... З Антимайдану їх хапають, виривають пакети з рук і кричать: «Ви посмотрите, чем они в нас кидают. Фашисты малолетние...» Витягують... а там молоко. І ми почали сміятися — у дітей молоко забирають...

Максим КОНАШЕВИЧ

Детальний план захоплення не спрацював — оскільки були перекинуті додаткові сили міліціантів. Коли підійшли до дверей, у штовханині сталася така ситуація. Стоїть Сергій Миколайович Аверченко і каже: «Відкривайте двері». А я йому: «Чим? Я не маю чим їх відкрити». Наче й готувалися, а передати інструменти через натовп було неможливо. Тому ми перейшли до іншого входу — з іншого боку адміністрації. Почали ламати двері. Вже зараз дізнався, що то були хлопці з Прилук, які приїхали допомагати. Тоді ми разом зламали ті двері й побачили там дуже багато міліціонерів у формі «Беркута». Це був одеський «Беркут», їх там було близько трьохсот.

Коли ми, власне, зайшли, стало відомо, що немає шістьох хлопців з нашого оточення. Оскільки наш підрозділ у той час був скоординованим (це були молодці хлопці, ультрас), ми відразу помітили, що когось немає.

З їхнього боку вийшли на перемовини: «Якщо ви зараз відходите, ми відпускаємо шістьох осіб», — і назвали по прізвищах. Тоді Олег Ляшко прийняв рішення, що ми припиняємо штурм, а вони відпускають наших хлопців. Ніби такий бартер мав відбутися. Хлопців відпустили, і всі стали розходитися, ніби все закінчилося. Тобто у людей було нерозуміння того, що відбулося. Чекайте, за те, що ми тут зараз робили, ви отримаєте по 15 років — за посягання на владу, за захоплення адміністративних будівель... І тут усі розходяться. Я кажу: «Олеже Валерійовичу, зачекайте. Тут щось не те відбувається. Давайте хоча б якусь барикаду збудуємо. Будемо тримати в облозі цю будівлю, якщо не захопили». — «Так, давайте».

Тоді нам допоміг Віктор Миколайович Нікітюк — з покришками, мішками. Багато людей підходили, приносили якісь каски. Едік та інші хлопці також допомагали, купували за свої гроші, приносили речі. Станіслав Тавлуй сидів під адміністрацією в наметі, приймав це все. Інші пункти збору були у «Просвіті» та в офісі «Свободи». На той час ми не мали власних приміщень і не могли навіть мріяти про щось таке. Тоді, власне, ще й не було «Правого сектора» як такого. А загалом спроба штурмувати ОДА була якимось таким вираженням громадянської непокори.

Олександр БОНДАР

Коли був штурм ОДА, я відійшов убік, і полетіла ще одна граната. Вона бабахнула в мене над вухом. Я сів на п'яту точку, посидів пару хвилин... Несмертельно, але неприємно. Потім підійшов мій друг Тарас, спитав, чи все нормально, я відповів: «Угу». Щоправда, довелося читати по губах, що він каже, бо хвилин 20 я нічого не чув — повна тиша. Тарас та інші повернулися. Я відійшов метрів за 30 і побачив натовп біля кінотеатру Щорса. Це метрів 150. Плюс були люди за драмтеатром — це ще 400 метрів. Я побачив, як хлопців-мітингувальників починають пакувати в автозаки, і всіх, хто намагається прийти їм нам на допомогу, також за-трамбовують.

Машина Ляшка стояла віддалік, і звіди не було видно, як хлопців пакують. Я підійшов до водія Ляшка, попросив його, щоб передали це народному депутату. І через кілька хвилин туди вже бігли люди, і всіх хлопців повитягали.

Голова боліла, і я вирішив піти додому. Побув до вечора, начебто все пройшло. Думаю: «Піду на Майдан». Подзвонив нашим, а вони все ще були на площі, нікуди не розходилися. «Приходь, — кажуть, — барикади будемо насипати».

Приходжу, стоїть мій знайомий (не буду називати ім'я) і примовляє: «Я — кандидат історичних наук, і оце маю насипати барикади проти влади...» Правда, ці барикади були смішними, їх можна було знести, закидати гранатами зверху. Це була суто символічно барикада, такий собі редут, біля якого поставили один чи два намети.

Сергій СОЛОМАХА

Від громадських активістів, що приїжджали на штурм ОДА з Києва, від Олега Ляшка, прозвучала фраза: «Ми починаємо у Чернігові новий Майдан. Комендантом призначаю Василя Амелеченка, мого помічника». Сказав — і поїхав у Київ.

Уже вечоріло, з'явилася бочка, було холодно, мороз. Олександр Ломака підвіз величезні мішки для снігу, і ми з Ігорем Адрійченком у дві лопати стали їх насипати. Він каже: «Давайте вулиці перекривати». А я на те: «Ні, не варто, бо нас розженуть». Уже були прийняті закони 16 січня, так що ми не могли перекрити вулиці, треба було планувати якимось по-іншому.

Молодь була активна, вони почали лопатами сніг у мішки насипати, викладати їх. Підвезли шини. Але мішки швидко закінчилися. Я кажу: «Давайте висипати сніг просто так, а мішками тільки переносити його». Таким чином ми створили такий периметр, і коли стемніло, то в нас уже був Майдан напроти обласної адміністрації. А всередині ОДА сиділи беркутівці, вони так походжали, дивилися... І ми теж. Було таке собі протистояння.

За ніч ми укріпилися. Тоді створилася така не партійна, а громадська структура. Я назвав це «народний Майдан», і туди приходили люди, які не могли поїхати на Київ. Таким чином, вночі 25 січня виріс уже такий чернігівський народний Майдан. Там збиралися віча, туди приїжджали депутати, там постійно відбувалися чергування.

Віталій НАЗАРЕНКО

Під час штурму ми побачили слабкість правоохоронної системи, тому що тоді на охорону ОДА позганяли навіть дільничних. Видали їм якісь пластикові щити, що ламалися...

Чернігів вирізнявся тим, що тут не відбулося серйозних сутичок, кровопролиття тощо. Тітушки, які стояли біля обласної адміністрації, — це не були спортсмени Кужельного чи Ко-

вальова, хоча той самий Ковальов був помічений там, і люди бачили, як він керував частиною з них. Можливо, в них просто не вистачило сил, щоб підтягнути свої охоронні фірми. Але, скоріш за все, була якась домовленість з Михайликом про те, щоб тут усе відбувалося мирно — в тому руслі, як воно і відбувалося. Домовлялися вони, очевидно, і з політиками: ви-от імітуєте свій Майдан, допоміжний до київського... І всіх це влаштувало.

1 лютого 2014 р. на Всеукраїнському зльоті керівників первинних організацій Партії регіонів у Харкові депутат Чернігівської міської ради, член Партії регіонів Людмила Скоробагатко про події біля Чернігівської ОДА сказала так: «Якщо хтось із вас бачив чи чув, що в нашому місті Чернігові бандерлогам вдалося захопити владу, то це неправда. Між цими хлопчиками-міліціонерами, що залишилися в області, стали ми».
(newv.net/politics/ukraine/228249.html)

Максим КОНАШЕВИЧ

Барикади біля адміністрації були поставлені для того, аби хоч якось закріпити успіх Майдану, аби показати, що Чернігів також протестує. Поряд із Харковом, Сумами ми також спробували захопити адміністрацію, тобто підтримали загальноукраїнську акцію. Ми досить непогано тоді все влаштували і, скажімо так, вплинули на розвиток подій у Чернігівській області — з огляду на сепаратизм і подальший розвиток ситуації. Скажу, що це було важливо для формування сприйняття людей. Треба було показати Росії, що тут не ті міста, які будуть спокійно сидіти і чекати на якісь рішення ззовні.

Володимир СТУПАК

Рада чернігівського Майдану прийняла рішення висувати вимогу, щоб зібралася обласна рада і визнала закони 16 січня неконституційними. Обласна рада розташована в іншому, ніж ОДА, приміщенні, і коли до ради прийшли мітингувальники, це було несподіванкою для влади. Сотні людей спокійно зайшли в обласну раду. Але нічого не було пошкоджено чи винесено звідти. Там була чітка охорона самооборони і т. ін.

Врешті-решт, наступного ранку обласна рада збиралася на своє засідання, а її голова Анатолій Мельник виступив перед мітингувальниками і заявив, що він виходить з Партії регіонів, бо йому шкода, що він підтримував цю партію. Це був крок, звісно, правильний з його боку. Може, він один із таких більш порядних людей у тій партії, який також не міг цього терпіти. Згодом він подав у відставку, і було обрано нове керівництво — з людей, які були на Майдані.

Провладний мітинг, на якому лунали заклики проти розколу України та повідомлення про появу екстремістських угруповань з інших регіонів України, які нібито останніми днями з'явилися на вулицях Чернігова. 27 січня 2014 р. (фото monitor.cn.ua)

Із заяви Чернігівської обласної ради щодо суспільно-політичної ситуації в Україні від 28 січня 2014 р.

В умовах жорсткого політичного протистояння пролилася кров у центрі столиці України, вже є загиблі, багато поранених і зниклих наших громадян.

Ряд приміщень обласних державних адміністрацій захоплені, напруга перемістилася у регіони, що може призвести до делегітимізації влади.

В цих умовах ми, депутати Чернігівської обласної ради, закликаємо всі сторони конфлікту до стриманості, пошуку шляхів мирного врегулювання глибокої політичної кризи.

Для її подолання необхідно прийняти ефективні рішення, спрямовані на виконання волі народу. Звертаємося до Президента України, зупинити насилля між протиборствующими сторонами, зобов'язати працівників правоохоронних органів діяти виключно в межах правового поля.

Звертаємося до керівництва військових частин СБУ, МВС, ДПСУ, діяти відповідно до даної народою України присяги.

Звертаємося до Верховної Ради України та Президента України, скасувати закони України, що обмежують конституційні права та свободи громадян, прийняті Верховною Радою України 16 січня 2014 року.

Закликаємо до звільнення активістів та учасників протестних акцій.

Звертаємося до Верховної Ради України, повернутися до Конституції 2004 року, провести судову реформу та впровадити інститут виборності суддів.

Ми засуджуємо дії екстремістів, якими б ідеями вони не прикривалися.

Закликаємо всі політичні сили України, громадських діячів та громадян не порушувати Конституцію, не піддаватися на провокації, які ставлять під загрозу цілісність, суверенітет і незалежність нашої держави. Просимо виявити витримку, зваженість і мудрість в ім'я незалежності України, демократичного шляху її розвитку, дотримання прав і свобод людей.

Єдність нашої держави, гідне життя наших громадян варті того, щоб за це боротися в рамках законності та порядку.

(Офіційний сайт Чернігівської обласної ради: chor.gov.ua/component/k2/item/1839-pro-zaiavu-chernihivskoi-oblasnoi-rady-shchodo-suspilno-politychn)

Василь ЧЕПУРНИЙ

У приміщенні облради було організовано нічне чергування. Я пам'ятаю, як Костянтин Іванов, президент Чернігівської регіональної торгово-промислової палати, на підлозі... ну, підлога там, правда, килимами застелена... але на підлозі, спершись на стіну, з ноутбуком, у такому одязі похідному, там чергував.

Загалом, я не вважаю, що захоплення облради було потрібне. Тобто це було ефектно, особливо для інформаційних новин. Але ключового воно нічого... Можливо, воно справило тиск на тих самих депутатів обласної ради? Тут я згоден. Але щоб воно справило ключовий вплив на розвиток ситуації загалом?..

Олександр ЯСЕНЧУК

Я потрапив у лікарню. Там я був не сам, зі мною були й інші побратими, які переморожувалися на Майдані. Наприклад, Друг Школьник з «Правого сектора», в минулому боєць батальйону «Чернігів», зараз «Азова». Побув я там тижнів півтора, почав трохи очухуватися і продовжив далі свою роботу в культурно-мистецькому комітеті.

Поки я лежав у лікарні, оскільки я був пов'язаний із 14-ю та 15-ю сотнями Самооборони, то моїм завданням був пошук і передача ресурсів у Київ. [...] Найцікавіша і найважливіша була пора, коли мене попросили з Києва придбати каски, бо там уже готувалися до... Це була ціла операція: я пішов, домовився з якимось колишнім прапорщиком, телефон якого мені дали, і десь у гаражах в районі Лютки ми зустрілися, і я придбав у нього 600 касок, плюс інші речі: намети, трошки форми, берців. Кілька днів я все це возив. Ми передавали, а Володимир Поліщук і Сергій Журман у Києві це все приймали. Така була операція.

Перебуваючи в лікарні, вирішив провести єврочитання — читали поезію на підтримку Євромайдану. Я пригадую цей

день... Дати не пам'ятаю... Була неділя, ми проводили їх з Віктором Татариним, є такий поет із села Сядрине Корюківського району. До речі, він разом зі Станіславом Тавлуєм їздив на київський Майдан і 30 листопада потрапив під удари «Беркута».

Проводимо ми це єврочитання, і в обід мені телефонують із Самооборони з Києва: треба створювати підрозділи на місцях, бо буде затяте протистояння — треба для мобілізації й координації зусиль створювати мало не військкомати. «Чи погодишся ти стати керівником самооборони в Чернігівській області?» Я погодився. Принаймні, я вже перед цим контактував з тими людьми, які в Чернігові займалися певною протидією силовикам. [...]

І почали ми розгортати діяльність. Я зустрівся з побратимами з «Правого сектора», зі «Свободи», провели нараду у «Фальвареку» — я, Віталій Назаренко і Дмитро Скрипка. Це було ядро майбутньої чернігівської самооборони. В принципі, намітили подальші шляхи розвитку. До речі, чому саме з цими хлопцями... Чернігівський Майдан — це був такий Майдан, де все намагалися вирішити мирно, шляхом ненасильницького спротиву. Я ж вважав і досі вважаю, що діяти треба було рішучіше, а ці хлопці були більш рішучі. Такий випадок був... Коли одного разу Віталій Назаренко зі своїми хлопцями з «Правого сектора» прийшов на Євромайдан, їх там обізвали провокаторами і попросили залишити площу. Тобто там були непорозуміння, але я вважав, що, в принципі, це нормальні люди, з ними можна і треба працювати. Ввечері вони пішли до себе, в офіс свободівський, а я пішов додому. І в той вечір на мене був напад, мені розтрощили голову.

Хода 16 лютого 2014 р. (фото С. Соломахи)

Василь ЧЕПУРНИЙ

Десь тижнів за два до втечі Януковича мене запросили на розмову високопоставлені працівники СБУ. Ну, запросили — добре. До речі, в кафе запросили. Попили ми кави, і вони стали питати. Вони вже розуміли, що ситуація доведена до того, що щось має переважити — у той чи інший бік, щось має відбутися.

Питають: «Якими будуть подальші кроки Януковича і його команди?» Я розсміявся і кажу: «Ви не до того звернулися — не мене треба викликати!» — «А кого?» — «А у нас, — кажу, — є тюремне СІЗО, там є тюремний психолог. Туди зверніться, там вам розкажуть! Як я вам можу пояснити логіку, якою керується Янукович? Це логіка тюремного «сідельца» — рецидивіста».

Янукович справді вчинив як людина з якоюсь такою тюремною «бацилою». Тому що піти на застосування зброї... Хоча я впевнений, що та зброя була застосована російськими спецслужбами і за їхнім сценарієм, але все одно згоду давав Янукович, і відповідальність має бути на ньому.

Євгенія АНЦИБОР

Була така історія, коли бабусі, які об'єдналися у такий собі районний клуб за інтересами, просто збиралися і плели шкарпетки під новини. Вони перемикали на всі канали новин і сиділи собі, дружно плели шкарпетки, тому що тоді було холодно. Передавали також шарфи, шапки у Київ. Всі, хто міг, працювали. І цей зріз треба було показати по телебаченню: що є не тільки... як тоді казали, активні молодики, у яких руки чешуться, і вони на Грушевського почали кидати бруківку, почали ті сутички, що ні — все суспільство допомагає. І бабусі зі шкарпетками... і ліки передавали, і все збирали.

Я особисто знімала бабусь, які зі своєї невеликої пенсії закуповували ліки і передавали для поранених. З Грушевського в Чернігів таємно привозили побитих, поранених, їх переховували по квартирах, лікували. Я знаю багатьох лікарів (не можу їх називати), які на той час боялися втратити роботу і не афішували те, що вони лікують. Але вони приходили додому до активістів і лікували їхні рани.

Ми показували історію, коли Маріанну Харді, чернігівського фотографа, поранили на Грушевського. (Їй Президент нещодавно вручив орден.) Тоді вона приїхала абсолютно перелякана, її заховав в одному з київських під'їздів Ігор Волосянкін, колега з Ніжина. Вона приїхала, ми її записували... І от для мене були важливі її очі. Теж на адреналіні всі працювали. У неї купа кадрів. Багато чернігівців на київському Євромайдані залишилися в пам'яті тільки завдяки Маріанниним фото. І от вона сидить, у неї перемотана нога, вона ледве до нас дійшла, але каже: «Я полежу три дні й поїду, не можу сидіти вдома. Я б уже зараз поїхала, але лікар заборонив багато ходити. Не можу тут сидіти». Тоді сидіти не міг ніхто, всі щось робили.

Олександр БОНДАР

19 лютого у Чернігові був великий марш. Люди ходили до обласного управління міліції, і я пам'ятаю, як виходив Олександр Михайлик і розводив руками — казав, що не може нічого зробити, щоб нашу міліцію повернути в Чернігів. Всі знали, що чернігівська міліція, чернігівський «Беркут» — у Києві. Сьогодні я розумію, що Михайлик тоді справді нічого не міг зробити. Ну хто він, начальник обласної міліції? Всі рішення приймалися в Києві, і його наказ насправді був нічого не вартий.

Люди збираються на протест зранку 19 лютого (фото monitor.cn.ua)

19 лютого 2014 р. начальник УМВС у Чернігівській області О. Михайлик під час спілкування з пікетувальниками запевнив, що одеського «Беркута» у місті немає — він поїхав на місце дислокації. Чернігівський спецпідрозділ «Грифон» на місці, внутрішні війська не в його підпорядкуванні, тому про них він нічого не знає, а частина чернігівського «Беркута» відправлена у відрядження. Та й то не з його волі, бо у відрядження відправляють «згори».

О. Михайлик неодноразово повторив, що чернігівська міліція оберігає своїх громадян і завжди відкрита для діалогу.

(svoboda.fm/politics/region/228643.html?language=ua)

Ми прийшли, стоять хлопці — міліція, охорона, осіб із 15. Ми їх прекрасно знаємо. Там було двоє студентів істфаку, ми вчилися на паралелях, вони дещо молодші. Підходимо до них, розмовляємо. Я зрозумів, що захищати Михайлика ніхто не буде, бо там стоїть тисяча людей, а тут — 15, і вони просто стоять і розмовляють з мітингувальниками.

Це був великий марш. Я не перший рік живу в Чернігові, не перший раз беру участь у таких заходах, але ще ні разу такого не бачив. Ніякого особливого заклику в цей день не було. Коли в Києві почалися розстріли, у Чернігові з пів на п'яту почали формуватися загони. Це були просто люди, які збиралися — троє, п'ятеро, десять, п'ятнадцять... І о пів на сьому цей хід рушив до обласної міліції. Я став біля McDonald's, там підвищення і можна побачити, скільки людей. Дорога там дуже широка, це одна з центральних вулиць — проспект Перемоги, і вона вся була заповнена людьми. Люди виходили з вулиці Кирпоноса, йшли по тротуарах. Попереду молодь, ті самі футбольні фани, радикальні хлопці, за ними — більш помірковані люди...

Лунали гасла: «Поверніть міліцію додому!», «Досить убивати!», «Януковича у відставку»... Пам'ятаю, стояла одна жінка і кричала: «Де наш «Беркут»?» Хтось із міліції вийшов, не пам'ятаю, хто, і сказав: «Наш «Беркут» у Чернігові». Їм відповіли: «Тоді приведіть його сюди. Вишикуйте роту «Беркута» і покажіть, що вони в Чернігові, а не вбивають там людей».

Я знаю людей із «Беркута», які справді на початку Революції Гідності подали у відставку — були такі з чернігівського загону, вони не брали участі у придушенні Майдану, їх небагато, всього двоє чи троє, але були такі.

Євгенія АНЦИБОР

Активісти нас постійно інформували, що вони їздять, прориваються в Київ і вивозять поранених — бо їх із лікарень тоді забирали. Але ми не могли цього показати з міркувань безпеки, просто ми знали тих людей, знали, на яких квартирах вони переховуються. Ми самі тоді збирали кошти, щоб допомогти якимись ліками і всім необхідним.

Коли від'їжджало багато активістів, вони ніби намагалися попередити, що будуть у Києві, якось натякнути, що вони їдуть, і якщо їм, не дай, Боже, знадобиться медійна підтримка, щоб ми їм допомогли.

Коли вже перекрыли в'їзди в Київ, хлопці все одно проривалися, добиралися об'їзними дорогами і вивозили поранених. Депутат Сергій Воробйов своєю машиною зі Станіславом Тавлуєм вивозили, проривалися. Ми постійно тримали зв'язок з нашими активістами, які були там, вони навіть на карті малювали, де знаходяться. Бо події Євромайдану можна було

і на «1+1» подивитися, а нам важливо було чернігівцям показати, що в Києві є чернігівці, що ми слідуємо за ними.

В якийсь момент подзвонила мама Юніса Аскерова, бо не могла знайти сина, і вона просто плакала. Ми розуміли, що не можемо їй допомогти, бо не знаємо, де Юніс, але люди принаймні знали, що можуть нам подзвонити. У той момент влади як такої не було. Тобто вона сиділа собі у міськраді, Олександр Соколов зі своїми заступниками, але вони мовчали, сховалися. І в якийсь момент ми зрозуміли, що люди звертаються до нас як до влади, просто за якоюсь допомогою, підтримкою, розумінням.

І от мама Юніса просто кричала в істериці: «Я не знаю, кому мені дзвонити!» І ми слухали її, тому що розуміли, що ця людина нас бачить по телебаченню і для неї ми є якимось авторитетом, хай маленьким... Вона з нами поговорить, і їй стане легше.

У той час підключилося багато психологів, які почали працювати з мамами, особливо з тими, які не могли знайти своїх дітей. У Чернігові в цей момент люди збиралися — ті, хто не міг поїхати. Ми показували ці акції, просто на акціях люди одне одному переказували: «Мені дзвонив сусід, він там...» З одного боку, то були не зовсім новини, ми так і говорили, що ми інформуємо зі слів такого-то: «З ними все добре, з цією групою чернігівців усе добре, вони знайшли собі якесь укриття». Тобто таким чином ми працювали.

Олександр БОНДАР

З 18 до 20 лютого з Чернігова майже неможливо було виїхати, все було перекрито. Міліція, внутрішні війська відловлювали людей, і потрапити до Києва справді було важко, хоч електричкою, хоч маршруткою. Транспорт перевіряли, всіх висаджували.

Як на зло, у цей час на Десні не було льоду. Зазвичай лід такий, що можна спокійно переправитись. А цього разу ніде не можна було перейти. І коли поранених доправляли, то не знали, куди з Києва найближче — в Чернігів, Житомир, Полтаву... Лікарі приймали, але не знали, як доставити поранених, бо їх було дуже багато. До півсотні людей точно привезли.

Євгенія АНЦИБОР

У ті дні ми постійно намагалися зв'язатися з мером, Олександром Соколовим. Усі міста робили якісь заяви, озвучувалась якась позиція влади. Якщо в Харкові голова міськради був за Антимайдан, то принаймні не боявся заявити свою точку зору, якою б вона не була. А Олександр Соколов мовчав. І в один момент, коли прийшло повідомлення про розстріли мітингувальників, я дізналася, що в міській раді буде засідання з Олександром Соколовим, і поїхала туди.

Він вийшов зі свого кабінету, йдучи в зал засідань. Я в цей момент просто до нього підхожу з мікрофоном і кажу: «Олександр Володимировичу, скільки можна боятися? Скажіть свою позицію, висловіть її. Що ви думаєте з приводу подій у країні? Ви говорите від імені трьохсоттисячного міста». У нього обличчя було просто кам'яне. Він відвертається від мене, біжить, я за ним. Він пришвидшується, і в якийсь момент я бачу, що на мене зі спini несеться його рука — відштовхнути, і притому несеться з чималою швидкістю. Я не відскакую, не знаю, чому. І коли вона ледь не б'є мене, він повертається і бачить, що я йому от так по зросту. Він бачить мене, стишує трохи ходу і просто відпихає мене, в живіт. Охорона за ним, зачинає двері зали: «Всё, дальше закрытое заседание». Власне, такою була позиція місцевої влади.

Вже потім була його заява: «Если бы я тогда сказал, то, возможно, у нас бы было то, что в Луганске и Донецке». А от через те, що наш мер промовчав, у нас не було того. Це він так думав на той час — нібито через те, що він промовчав, Чернігів залишився українським. Ну, власне, дивна для мене позиція, але факт є факт.

Василь ЧЕПУРНИЙ

У Штабі національного спротиву не завжди все відбувалося гладко. Штаб був фактично таким собі чернігівським парламентом: у ньому були різні течії, різні думки. Може, він був невеликим, але за напруженням, за діями він виконував таку функцію. Так от, коли на засіданні Штабу я підняв питання про пам'ятник Леніну, увесь Штаб, у тому числі й радикали, націоналісти, проголосував проти того, щоб валити Леніна. Мовляв, не зараз, це зіпсує...

Логіка Віктора Лазаря, наприклад, була така, що на наступний день була запланована сесія обласної ради, на якій мали обирати вже нашого голову. А зробити це було важко, бо мало було наших депутатів. Ця логіка зрозуміла. Але, з іншого боку, коли ці депутати... А хто ці депутати? Це, образно кажучи, голови колгоспів, усілякі інші пузаті дядьки, і коли вони їхатимуть на своїх машинах на сесію обласної ради повз місце, де стояв пам'ятник Леніну... Якщо вони не побачать його, то проголосують, вибачте, й за «чорта лисого». Але Штаб проголосував проти.

Увечері зібрався традиційний мітинг, біля обладміністрації. Я дізнався, що у Прилуках збираються валити Леніна. Біжу на мітинг — з «Просвіти». А тоді вже було зрозуміло, що Януковичу «гаплик», було вже чути запах перемоги. А раз чути запах перемоги, то що? Зрозуміло, що у перемоги багато батьків, і вже охочих виступити біля трибуни череда вишикувалася. Так зазвичай нікому було виступати, доводилося то мені, то Ступаку, то Тавлюю на морозі горло дерти, а це вже черга стоїть. Я кажу: «Так, у мене термінове повідомлення». Усіх розсуваю і кажу, що я як голова «Просвіти» беру на себе відповідальність за можливі наслідки і пропоную повалити Леніна.

Після мене виступили ще два члени Штабу, Олег Русін і Тертілов. Вони обидва тоді представляли «Батьківщину», якщо не помиляюся. І вони такі: «Ні, цього не можна робити, це спровокує ситуацію, підірве той стан, який є. Зрештою, це комунальне майно, і т.д.». Але я вже поставив на голосування — мітинг проголосував «за» — і все, «поїзд пішов».

Після повалення пам'ятника Леніну. 22 лютого 2014 р. (фото monitor.sp.ua)

Я ще після того постояв, послухав і пішов у «Просвіту». Там Інтернет, комп'ютер, я якусь інформацію набираю. І через якихось півгодини-годину мені дзвонять і кажуть: «Що ж ти закликав, а самого немає?» — «А що?» — «Так там уже чоловік 200 прийшло!» Я-то закликав, взагалі, повалити пам'ятник Леніну, але не казав, що зараз. Я розумів, що для цього потрібні трос, транспорт — цього всього не було, бо Штаб же проти проголосував. От.

І я біжу туди, дзвоню Івану Осадціву. Він теж прибігає, а там, виявляється, справді чоловік 200. І комуністи вже почули про це — їх осіб 30, може, 50 зібралось. Вони оточили пам'ятник, побралися за руки, як піонери: «Защитим Ленина! Отстоим...» — і все таке. Ми з Іваном Осадцівим з ними щось погиркуємося, як люди старші. А молодь трохи на поважній відстані, з інтересом спостерігає за нашими, м'яко кажучи, перемовинами, але не втручається. Але коли критична маса цієї молоді наросла, то почали щось вирішувати. Хтось привіз машину, трос, і таким чином серед ночі Леніна повалили, бухнули. І комуністи ті десь зникли, пропали... як роса на сонці.

Сергій СОЛОМАХА

Основною проблемою чернігівського Майдану було те, що всі наші місцеві «генерали», «полковники», політичні лідери були на столичному Майдані. І коли ми ввечері збиралися (а я не міг поїхати до Києва за станом здоров'я), мені доводилося разом з Олександром Бондаревим усе тут організувати, треба було до виступаючих передзвонити, попросити: «Під'їдьте, розкажіть, що там у Києві робиться».

Тому в нас вийшов такий величезний розрив. Я завжди казав, навіть коли утворився комітет національного спасіння: «Хлопці, Чернігів треба підсилувати, у Києві вистачає своїх, давайте тут щось робити, організувати людей».

Коли вирішили захопити обласну раду, приїхали народні депутати. Всі ходою рушили до ради, а обласні керманічі вчинили розумно — вони, безумовно, досвідчені, ще в 1990-му році під час «Ковбасної революції» пережили зміну влади. Голова облради Анатолій Мельник розумів, що треба впустити людей, поговорити, щоб обійшлося без вандалізму.

Опісля ми підготували пропозиції щодо перейменування вулиць. Проводили «круглі столи», показували невідповідність російськомовних назв, вимагали повернути українські назви таким вулицям, як Розцвітна, Сіренєвая, які навіть за правописом неправильні. Я з Черняковим готував ці пропозиції до міської ради, але почалася зміна кадрів...

Володимир СТУПАК

Коли тікав Янукович, чернігівська влада також тікала. Швидко зник голова обласної адміністрації. Як вітром здуло начальника обласного УМВС та ще цілу групу співробітників міліції, які працювали на керівних посадах. Всі вони до нас прибули з Донбасу, бо Янукович і Захарченко місцевим не довіряли.

Загалом частина місцевих урядовців повтікали, кудись поїхали, а деякі ще працювали. Потім уже їх було звільнено. Міський голова працював до кінця 2015 року, хоча з моральної точки зору і йому треба було б подати у відставку або вийти на Майдан і заявити, скажімо, про свою підтримку або якусь іншу позицію, а не вичікувати.

Василь ЧЕПУРНИЙ

Штаб національного спротиву, без перебільшення, тоді був єдиною владою в області. Ми погоджували призначення керівників, наприклад, начальника управління юстиції Чернігівської області, першого заступника голови міської ради, хоча нас підставили з тим призначенням, бо не надали повну інформацію, але, тим не менше, Штаб голосував. І практично всі призначення відбувалися через Штаб. Тому недооцінювати впливовість Штабу не можна.

Був тоді такий період, тривалий, більше місяця... Здавалося, що міліціонери просто боялися виходити

Поховання застреленого 20 лютого снайпером на київському Майдані бійця «Беркута» Володимира Зубка у його рідному селищі Куликівка. 22 лютого 2014 р. (фото 0462.ua)

на вулицю на чергування. А міліція має працювати незалежно від того, чи відбувається революція, бо грабіжники, злодії та інші бандити нікуди не діваються. Тому Штаб прийняв рішення дати у супровід міліціонерам своїх громадських активістів.

З одного боку, може, й смішно було, а з іншого, це наповнювало гордістю — коли парками чи вулицями Чернігова прогулювалися двоє міліціонерів (бо вони по одному боялися ходити) і один представник нашого Штабу, у цивільному. Це таким чином нам вдалося не допустити розгулу... Демократія ж не анархія! Демократія — це завжди порядок. Демократія, зрештою, — це звіт, кодекс, структура правил, за якими живе суспільство. І правила ті діють на користь громади, на користь людини, і суспільства загалом, звичайно! Тому ми й намагалися йти цим шляхом, і я думаю, що нашому Штабу це вдалося, бо жодних якихось неконтрольованих ексцесів не відбулося.

Віталій НАЗАРЕНКО

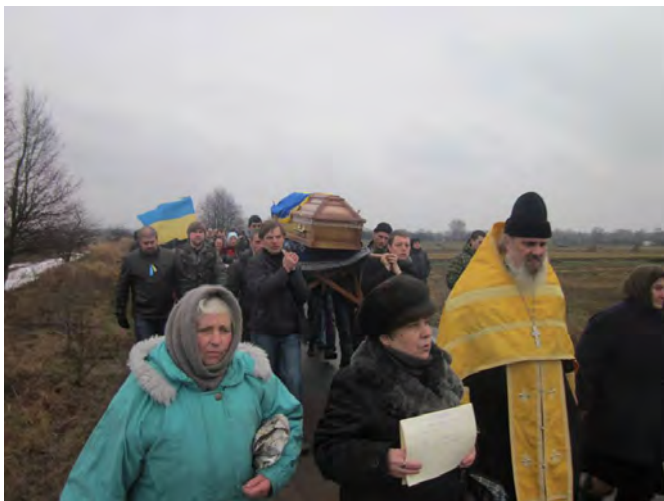
Чернігівський Майдан відкрив потенціал футбольних уболівальників, які, фанатюючи за клубом, культивуючи свою субкультуру, доросли до того, що першими стали на захист Батьківщини. Неповнолітні, хлопці по 16–17 років, правдами й неправдами потрапляли в добровольчі батальйони — щоб захищати державу.

Вони здебільшого асоціюють себе з правими, націоналістами. Вони, можна сказати, вже сформували якусь свою ідеологію. Дехто з них активно розвиває власні соціальні проекти. Тобто вони вчаться. Це не може не тішити, адже вони, вийшовши з субкультурного середовища, підвалів, темних дворів, зуміли підвестися. Зараз багато з них дозріли до того, щоб замінити стару політичну еліту. Вони є тією свіжою кров'ю, яка постала на вогнях Революції Гідності.

Василь ЧЕПУРНИЙ

Тоді ходили чутки — і всі були на нервах, — що Путін ітиме, наступатиме на Київ через Чернігів. Ну, що було логічно, виходячи з географії. І от ми скликаємо мітинг. Я не думаю, що воно сильно до Путіна доходило, але громадськість України, як мінімум, а може, й Росії, все-таки побачила, що Чернігів за Україну. Загалом росіяни вважають Чернігів русифікованим містом, а тут вийшли так масово... заповнили всю Красну площу, з антипутінськими гаслами, плакатами, виступами, з українськими прапорами і т. ін. То я думаю, що деякі «гарячі», чи підлі, голови, як завгодно їх називайте, замислилися.

А тим паче, не забуваймо, що тоді на Сході, Півдні України саме відбувався масовий перехід міліціонерів і взагалі силовиків на бік російського окупанта. І думаю, те, що чернігівці вийшли на вулиці, наших місцевих міліціонерів, силовиків певною мірою зупинило.

Поховання загиблого у Києві 20 лютого майданівця Андрія Мовчана у його рідному селі Великі Осняки. 23 лютого 2014 р. (фото В. Чепурного)

Максим КОНАШЕВИЧ

Ми мали безпосередній зв'язок з прикордонниками, які нам повідомляли про рух збройних сил на тому боці. Ми також виїжджали разом з прикордонниками і брали участь у спостереженні за тим, що відбувалося на кордоні. Це було жахливо, справді. Коли наші прикордонники мали тільки три ПМ і один автомат, а їм протистояли 20–30 танків з відповідним особовим складом, то вони спостерігали в бінокль і, скажімо так, трохи боялися.

А взагалі, тут була нестабільна ситуація, тому що Чернігів теж міг дуже швидко перекинутися на інший бік, оскільки у північних регіонах області навіть зараз не транслюється українське телебачення, на жаль. Розумієте, ми вже кілька років воюємо з Росією, а у нас Семенівка, Городня, Щорс, Ріпки, Корюківка, Новгород-Сіверський... Я не бачу, що це українські міста. Зараз ніби й дали ретранслятор з Латвії — для встановлення на нашій території, але ніхто цим не займається, і знову там продовжує своє мовлення російське телебачення. А ми знаємо наслідки формування думки, що відбувається під впливом російських ЗМІ.

Володимир СТУПАК

Багатьом здавалося, що Чернігів, будучи недалеко від Росії, має сильні проросійські настрої. Насправді це виявилось не так. Після подій лютого проросійські сили, які взагалі-то були в Чернігові, зникли, боялися і на вулицю показуватися. Ніхто нічого не проводив. Найбільші їхні прояви були — якісь провокаційні написи на пам'ятниках українським діячам або десь на парканах.

Син моєї племінниці живе в Києві. Він довгий час був у Росії, там живуть його мама, батько, брат. Але він тут закінчив університет, одружився... І під час Майдану він не міг спілкуватися зі своїми батьками. Через те, що вони обурювалися: «Що там у вас відбувається?!» Він каже: «Мамо, те, що тут відбувається, я підтримую! Слава Україні!» А вона його... Ну, врешті-решт, вони домовилися: або ми не спілкуємося взагалі, або говоримо тільки про здоров'я, онуків і більше ні про що, ні про яку політику. Тим більше, що в Росії дуже багато обмежень, і у них там стежать за всім. Бо коли по скайпу починаєш щось говорити, вони бояться.

Євгенія АНЦИБОР

Коли в Росії оголосили, що можуть вторгнутися на територію України, вся Красна площа була заповнена людьми, які виступали проти. Це були ті ж самі люди, які стояли на Євромайдані, їх було дуже багато. Тоді дуже багато чоловіків, які служили або мали якийсь військовий досвід, пішли в міліцію і разом з ними охороняли склади зброї. Тобто, мені здається, все-таки це пов'язані події: у нас сформувалася така критична маса, яка підтримувала Євромайдан і готова була вийти захищати Україну, і тому в нас не вдався жоден проросійський мітинг, хоча вони готувались. СБУ мала інформацію про це (ми про це знали), і добре спрацювало.

Віче чернігівців із засудженням збройної агресії Російської Федерації проти України. 2 березня 2014 р. (фото телеканалу «Дитинець»)

З кожною наступною хвилиною мобілізації все більше людей переосмислювало ті події, тому що одна справа бути нейтральним, коли війна за сімсот кілометрів, а Євромайдан десь у Києві й по телевізору. І зовсім інша річ, коли твою дитину призвали, вона відвоювала — і ти бачиш усе зсередини. Ти чуєш, що творять сепаратисти, підтримувані Росією... І люди змінюють свою думку і про Майдан. Я, принаймні, знаю кілька таких прикладів, коли нейтральні люди, родичі яких уже побували в АТО, змінили свою точку зору.

Віталій НАЗАРЕНКО

Я вважаю, що це була недореволюція. Бо революція покликана змінювати систему, а ми просто прибрали, народ прибрав, найбільш нахабних представників влади — Януковича і його кліку — але, по суті, залишилася стара система. Після революції має відбуватися зміна еліти, не тільки політичної, а й фінансової. А цього не відбулося.

Але важливий здобуток — це те, що люди, принаймні, отримали практику, і нинішня система опинилася в набагато гіршій ситуації, ніж та, яка була при Януковичі. Зараз, що б там не відбувалося далі, силовики двічі подумують, перш ніж іти проти народу. Загалом правильніше було б говорити, що це була не революція, а просто Майдан.

Олександр БОНДАР

Я пережив дві революції: будучи студентом — у 2004 році Помаранчеву, і в 2013–2014 роках — уже будучи науковим співробітником інституту. У 2004 році істфак проявив себе дуже активно. Тоді це був такий собі розсадник вільнотумства. Зараз випускники тих років воюють або вже загинули, як, наприклад, Коля Бруй (він на рік від мене старший). Багато хлопців брали участь в обороні Луганського, Донецького аеропортів. Саме вони привезли в Чернігів прапор оборони Донецького аеропорту, що зберігається в нашому військово-історичному музеї.

Серед викладачів виокремився такий собі поміркований табір... Але таких, що виступа-

Із заяви Чернігівської обласної ради щодо суспільно-політичної ситуації в області та недопущення її дестабілізації від 2 березня 2014 р.

Дорогі земляки!

Сьогодні в Україні склалася вкрай напружена суспільно-політична ситуація, ускладнена рішенням Ради Федерації Росії надати згоду на використання Збройних Сил Російської Федерації на території незалежної Української держави.

Ми вважаємо такі дії хибними, політично невиваженими і безвідповідальними. Вони призводять до ескалації військового насилля, посягання на державний суверенітет і територіальну цілісність нашої держави, підризу добросусідських, братерських відносин між двома слов'янськими народами, корені родо-воду яких сягають древньої Київської Русі. [...]

Ми категорично засуджуємо дії керівництва Російської Федерації, які безпідставно хочуть розв'язати братовбивчу війну.

Ми закликаємо російський народ: не йдіть на своїх братів і сусідів зі зброєю в руках! Наше спільне коріння та історія, взаємне бажання жити в мирі і дружбі — це те надбання, яке в нас ніхто і ніколи не повинен відібрати.

Ми звертаємося до виконуючого обов'язки Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, які ми вважаємо легітимними найвищими органами державної влади, з вимогою вжити всіх необхідних заходів для мирного врегулювання ситуації в Україні. [...]

Ми звертаємося до всіх жителів нашого Придніпрянського краю у цей складний період з проханням зберігати витримку, спокій і здоровий глузд.

Вважаємо, що тільки шляхом переговорів, завдяки умінню почути один одного можна досягти головної мети Українського народу — жити в мирі, жити в країні, де поважають права і свободи кожної людини, незалежно від її національності, мови і віросповідання.

Сподіваючись на свої сили, ми впевнені, що українці не самі — з нами вся світова спільнота!

(Офіційний сайт Чернігівської обласної ради: chor.gov.ua/normativni-dokumenti/rishennya/item/2268-pro-suspilno-politychnu-sytuatsiiu-v-oblasti-ta-nedopushchennia-i)

ли б конкретно проти, не було. Якщо і були, то вони мовчали. А ось такі відомі діячі, як Тамара Павлівна Демченко, Людмила Василівна Ясновська, Ганна Георгіївна Морозова... зайняли настільки проукраїнську позицію — допомога, волонтерство... що мій уклін цим жінкам. Вони в Інституті історії організували справжній осередок українства, українського духу, навколо них гуртувалися студенти.

Василь ЧЕПУРНИЙ

Розчарувань у мене не було. Тому що все відбувалося не тільки на піднесенні, а й із певним досвідом. У багатьох нині є розчарування, що от, мовляв, не ті прийшли до влади. У мене такого розчарування немає, тому що не було зачарування, і тому, що я розумію механізми зміни влади. Наше суспільство не було настільки структурованим і настільки активним, щоб привести до влади потрібних людей. А ми хіба не знали, що у нас суспільство таке?

Розчарування немає, навпаки, є радість — від того, що ми бачили, як багато людей виходили з українськими прапорами, як учора російськомовні сьогодні говорили українською. Як усі вигукували: «Слава Україні! Героям слава!», як співали Гімн — і це була не показуха для камери чи ще для когось, а щиро співали.

Люди різних поглядів... Може, хтось із кимось вітатися не буде, а тут вони об'єднувалися і всі були разом, і всі разом ламали ту систему — «разом і батька легше бити». Справді, гуртом ламати легше, а будувати гуртом — надзвичайно важко! Має бути архітектор, має бути проєкт, мають бути виконроб, виконавець. А у нас це все ще не розкладено по полицках. Це я говорю про структурування суспільства чи про громадянське суспільство. Тобто так, радість була, від того, що ти став свідком того, як твої земляки, твої люди, сусіди, знайомі — стають нацією. Частиною нації — великої, могутньої, красивої нації.

Відомості про інтерв'ю

Оповідач	Час та місце запису, оригінальна мова* інтерв'ю	Інтерв'юер
Львівська область		
Отець Михайло Димид	27 липня 2015 р., м. Львів	Галина Боднар
Олег Дукас	23 лютого 2016 р., м. Дрогобич	Юрій Дрогобицький
Роман Малець	19 липня 2016 р., м. Львів	Галина Боднар
Маркіян Мацех	20 квітня 2016 р., м. Львів	Галина Боднар
Андрій Породко	2 серпня 2016 р., м. Львів	Галина Боднар
Борис Пошивак	11 липня 2016 р., м. Львів	Галина Боднар
Софія Федина	22 березня 2016 р., м. Львів	Галина Боднар
Любомир Ходань	9 квітня 2016 р., м. Львів	Вікторія Філон
Миколаївська область		
Ірина Бабич	15 грудня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Олег Гілякін	15 грудня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Демид Губський	11 грудня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Олексій Дем'янов	25 вересня 2015 р., м. Миколаїв, російська	Ольга Морозова
Юрій Діденко	15 грудня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Олександр Малицький	15 грудня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Євгенія Матейчук	2 жовтня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Антон Мироненко	15 грудня 2015 р., м. Миколаїв, російська	Ольга Морозова
Крістіна Скляренко	14 грудня 2015 р., м. Миколаїв, російська	Ольга Морозова
Михайло Степнов	25 вересня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Катерина Стоколяс	2 жовтня 2015 р., м. Миколаїв	Ольга Морозова
Одеська область		
Олена Балаба	26 червня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Віра Грузова	23 травня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Оксана Довгополова	22 травня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Зоя Казанжи	15 травня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Денис Кузьмін	29 травня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Олександр Остапенко	7 червня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Михайло Пустовойт	5 червня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Отець Олександр Смерчинський	17 травня 2016 р., м. Одеса	Олександр Доброер
Віталій Устименко	25 червня 2016 р., м. Одеса	Олександр Доброер
Олексій Чорний	14 червня 2016 р., м. Одеса, російська	Олександр Доброер
Андрій Юсов	18 травня 2016 р., м. Одеса	Олександр Доброер

* Оригінальна мова інтерв'ю вказується у випадку, коли вона відрізняється від мови видання.

Полтавська область		
Тетяна Авдєєва	24 березня 2015 р., м. Полтава	Марина Семко
Андрій Баранов	1 лютого 2017 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Петро Ворона	14 листопада 2016 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Станіслав Коряк	14 квітня 2015 р., м. Полтава	Тетяна Татаріна
Віра Маслак	14 грудня 2016 р., м. Полтава	Олександр Бобошко
Юліан Матвійчук	20 грудня 2016 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Олег Пустовгар	22 листопада 2016 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Вікторія Родічева	30 березня 2017 р., м. Полтава	Олександр Бобошко
Віктор Стеблянко	20 грудня 2016 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Архієпископ Полтавський і Кременчуцький Федір	8 грудня 2016 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Роман Чабановський	13 грудня 2016 р., м. Полтава	Сергій Блавацький
Рівненська область		
Аліна Дехтерук	1 червня 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Зураб Кантарія	15 березня 2017 р., м. Рівне	Оксана Пицька
Святослав Клічук	9 березня 2017 р., м. Рівне	Оксана Пицька
Андрій Краснов	8 квітня 2016 р., м. Дубно	Валентина Ілліна
Віталій Примак	1 березня 2017 р., м. Рівне	Оксана Пицька
Анатолій Сидорук	14 липня 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Тетяна Стельмах	30 травня 2017 р. м. Київ	Тетяна Ковтунович
Сергій Штурхецький	12 травня 2017 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Сумська область		
Олександр Бойко	14 квітня 2016 р., м. Суми	Юлія Подрез
Іван Бортник	11 березня 2016 р., м. Суми	Олександр Вовк
Олександр Вовк	10 травня 2017 р., м. Суми	Юлія Подрез
Олександр Кукса	15 квітня 2016 р., м. Суми	Юлія Подрез
Світлана Ревякіна	29 травня 2017 р., м. Суми	Олександр Вовк
Андрій Рибалко	24 травня 2017 р., м. Суми	Олександр Вовк
Іван Стадник	14 квітня 2016 р., м. Суми	Юлія Подрез
Дмитро Тіщенко	21 червня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Тернопільська область		
Микола Бігус	26 березня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Іван Ковалик	4 січня 2017 р., м. Тернопіль	Ярина Лазар, Оксана Куриш
Михайло Самець	24 червня 2016 р., м. Тербовля	Петро Шимків
Володимир Стаюра	5 січня 2017 р., м. Тернопіль	Ярина Лазар
Надія Тлумацька	4 січня 2017 р., м. Тернопіль	Ярина Лазар, Оксана Куриш
Антоніна Хабурська	24 червня 2016 р., м. Тербовля	Петро Шимків
Михайло Хомишак	4 січня 2017 р., м. Тернопіль	Ярина Лазар

Марія Чашка	3 січня 2017 р., м. Тернопіль	Ярина Лазар
Микола Шевчук	24 червня 2016 р., м. Тереховля	Петро Шимків
Любомир Шимків	23 березня 2017 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Харківська область		
Ірина Война	10 серпня 2015 р., м. Харків, російська	Ірина Склокіна
Ольга Дунь	14 серпня 2015 р., м. Харків, російська	Ірина Склокіна
Сергій Жадан	12 травня 2016 р., м. Харків	Вікторія Науменко
Кирило Каштанов	17 травня 2016 р., м. Харків, російська	Вікторія Науменко
Віктор Корохін	4 квітня 2016 р., м. Харків, російська	Вікторія Науменко
Леонід Онищенко	11 серпня 2015 р., м. Харків	Ірина Склокіна
Юрій Павленко	12 серпня 2015 р., м. Харків, російська	Ірина Склокіна
Василь Рябко	10 серпня 2015 р., м. Харків	Ірина Склокіна
Вероніка Савченко	14 жовтня 2015 р., м. Львів	Ірина Склокіна
Віктор Трубочанов	13 серпня 2015 р., м. Харків, російська	Ірина Склокіна
Ярослав Шкабура	27 квітня 2016 р., м. Харків, російська	Вікторія Науменко
Херсонська область		
Павло Гавриш	11 червня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Отець Андрій Калита	11 вересня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Вікторія Карпова	7 липня 2015 р., м. Херсон, російська	Олена Стукалова
Ірина Кльован	25 серпня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Валентина Крицак	7 травня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Айше Маміна	14 вересня 2015 р., м. Херсон, російська	Олена Стукалова
Сергій Обідець	17 червня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Юрій Пекеліс	16 червня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Отець Ігор Петренко	13 травня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Ярослав Терешко	25 серпня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Віталій Урбанський	14 серпня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Іван Фоменко	24 червня 2015 р., м. Херсон	Олена Стукалова
Хмельницька область		
Любов Габрух	18 лютого 2016 р., м. Хмельницький	Григорій Карякін
Олексій Голеншин	25 березня 2017 р., м. Київ, російська	Тетяна Привалко
Володимир Гординський	3 березня 2016 р., м. Хмельницький	Григорій Карякін
Володимир Ковальчук	4 лютого 2016 р., м. Хмельницький	Григорій Карякін
Тетяна Колісніченко	17 березня 2016 р., м. Хмельницький	Григорій Карякін
Інна Корсун	21 січня 2015 р., м. Київ	Тетяна Ковтунович
Сергій Скоробагатий	6 серпня 2015 р., м. Хмельницький	Ірина Чабанова
Олександр Супрунюк	14 грудня 2014 р., м. Київ	Наталія Машталер
Ярослава Яремчук	21 травня 2015 р., м. Хмельницький	Ірина Чабанова
Черкаська область		
Костянтин Баранік	19 січня 2016 р., м. Умань	Надія Баранік

Анатолій Бондаренко	30 липня 2015 р., м. Черкаси	Віталій Масненко
Антон Ведула	12 серпня 2015 р., м. Черкаси	Віталій Масненко
В'ячеслав Зозуля	1 листопада 2015 р., м. Умань	Ольга Скус, Мирослава Савицька
Валентина Коваленко	23 липня 2015 р., м. Черкаси	Віталій Масненко
Ярослав Нищик	14 липня 2015 р., м. Черкаси	Віталій Масненко
Анатолій Терещенко	18 березня 2017 р., м. Черкаси	Віталій Масненко
Владислав Чабанюк	3 листопада 2015 р., м. Умань	Ольга Скус, Вікторія Настенко
Богдан Черномаз	30 жовтня 2015 р., м. Умань	Ольга Скус
Сергій Яремчук	17 лютого 2017 р., м. Умань	Тетяна Ковтунович
Чернівецька область		
Галина Абрам'юк	28 жовтня 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Ігор Гангала	2 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Ольга Гришин-Грищук	26 жовтня 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Юлія Доліба	4 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Світлана Дутчак	27 жовтня 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Сергій Зарайський	3 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Петро Кобевко	14 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Олексій Коломієць	23 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Тарас Прокоп	28 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Отець Валерій Сиротюк	25 жовтня 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Юрій Скорейко	17 листопада 2016 р., м. Чернівці	Ганна Скорейко
Чернігівська область		
Євгенія Анцибор	29 червня 2017 р., м. Чернігів	Сергій Горобець
Олександр Бондар	26 жовтня 2016 р., м. Чернігів	Сергій Горобець
Максим Конашевич	20 жовтня 2016 р., м. Чернігів	Сергій Горобець
Віталій Назаренко	15 листопада 2016 р., м. Чернігів	Сергій Горобець
Сергій Соломаха	25 червня 2016 р., м. Чернігів	Сергій Горобець
Володимир Ступак	29 квітня 2015 р., м. Київ	Тетяна Привалко
Василь Чепурний	5 жовтня 2016 р., м. Чернігів	Сергій Горобець
Олександр Ясенчук	22 вересня 2016 р., м. Чернігів	Сергій Горобець

Перелік учасників проекту

ПІ	Відомості про особу	Форма участі
Євгенія Анцибор	головний редактор телеканалу «Дитинець»	організація технічного забезпечення записів у м. Чернігів
Сергій Блавацький	тележурналіст, редактор полтавських телевізійних новин, інформаційно-аналітичних та краєзнавчих програм	інтерв'ювання оповідачів у м. Полтава
Олександр Бобошко	радіожурналіст, директор ТВО програм радіо філії ПАТ «НСТУ» «Полтавська регіональна дирекція «Лтава»	інтерв'ювання оповідачів у м. Полтава
Галина Боднар	канд. іст. наук, доцент кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського Львівського національного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Львів, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото, документів, укладання хронологічної довідки та розділу по Львівській області
Сергій Бутко	головний спеціаліст з регіональних питань у Чернігівській області Українського інституту національної пам'яті	координація збору усних свідчень у м. Чернігів
Олександр Вовк	канд. іст. наук, доцент кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	інтерв'ювання оповідачів у м. Суми
Юрій Волошин	д-р іст. наук, професор кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка	координація збору усних свідчень у м. Полтава
Сергій Горобець	головний спеціаліст з міжрегіональних питань Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання оповідачів у м. Чернігів
Олександр Доброер	керівник ГО «Європейський інститут соціальних комунікацій», член бюро Південно-Українського відділення Соціологічної асоціації України	інтерв'ювання оповідачів у м. Одеса, відбір інтерв'ю та фрагментів, укладання хронологічної довідки по Одеській області
Юрій Дрогобицький	активіст ГО «Український молодіжний прорив», оператор з видобутку нафти і газу НГВУ «Бориславнафтогаз»	інтерв'ювання оповідачів у м. Дрогобич Львівської області
Таміла Іванова	продюсер ТБ філії ПАТ «НСТУ» «Херсонська регіональна дирекція «Скіфія»	інтерв'ювання оповідачів у м. Херсон, організація технічного забезпечення записів
Валентина Ілліна	журналістка філії ПАТ «НСТУ» «Рівненська регіональна дирекція»	інтерв'ювання оповідачів у м. Дубно Рівненської області
Григорій Карякін	головний редактор ТО «Бюро новин» філії ПАТ «НСТУ» «Хмельницька регіональна дирекція «Поділля-центр»	інтерв'ювання оповідачів у м. Хмельницький
Тетяна Ковтунович	завідувач сектору обліку та збереження усних джерел Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото, документів, укладання хронологічної довідки та розділів по Рівненській та Черкаській областях
Віталій Костишин	відеограф студії «ArtSide production»	технічне забезпечення записів у м. Дрогобич Львівської області
Оксана Куриш	методист Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти	інтерв'ювання оповідачів у м. Тернопіль
Ярина Лазар	співробітник Національної академії державного управління при Президенті України, експерт ГО «Подільська агенція регіонального розвитку»	інтерв'ювання, технічне забезпечення записів у м. Тернопіль

Олена Лукачук	канд. іст. наук, молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України, доцент кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського Львівського національного університету імені Івана Франка	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Львів
Віталій Масненко	д-р. іст. наук, завідувач кафедри історії України, професор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Черкаси, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото, документів, укладання хронологічної довідки по Черкаській області
Наталія Машталер	режисер-документаліст, керівник проекту «Усні історії Майдану» ГО «Фонд збереження історії Майдану»	інтерв'ювання оповідачів з Хмельницької області
Ольга Морозова	канд. іст. наук, доцент кафедри історії Чорноморського національного університету імені Петра Могили, член Української асоціації усної історії	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Миколаїв, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото, укладання розділу по Миколаївській області
Вікторія Науменко	канд. іст. наук, м. Харків	інтерв'ювання оповідачів у м. Харків, відбір інтерв'ю
Оксана Пицька	журналістка	інтерв'ювання оповідачів у м. Рівне
Юлія Подрез	канд. іст. наук, директор навчально-наукового інституту історії та філософії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Суми
Тетяна Привалко	канд. іст. наук, головний спеціаліст сектору обліку та збереження усних джерел Українського інституту національної пам'яті	інтерв'ювання, координація регіональних записів, укладання хронологічних довідок та розділів по Сумській, Тернопільській, Харківській та Хмельницькій областях, переклад російськомовних фрагментів, загальна редакція випуску
Олег Пустовгар	громадсько-політичний діяч, помічник-консультант народного депутата, перший заступник голови Полтавського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка	координація збору усних свідчень у м. Полтава, відбір інтерв'ю, фото, документів, укладання хронологічної довідки по Полтавській області
Ірина Склокіна	канд. іст. наук, дослідниця Центру міської історії Центрально-Східної Європи	інтерв'ювання оповідачів у м. Харків, технічне забезпечення записів, відбір інтерв'ю
Ганна Скорейко	канд. іст. наук, доцент кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, директор Науково-дослідного центру буковинознавства	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Чернівці, відбір інтерв'ю, фото, укладання хронологічної довідки по Чернівецькій області
Ольга Скус	канд. іст. наук, доцент кафедри історії України Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Умань, відбір інтерв'ю, фото, укладання хронологічної довідки по Черкаській області
Сергій Соломаха	член провладу Чернігівської обласної організації Народного Руху України	укладання хронологічної довідки по Чернігівській області
Олена Стукалова	архівіст	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Херсон, відбір інтерв'ю та фрагментів, фото, документів, укладання хронологічної довідки та розділу по Херсонській області
Ірина Чабанова	вчитель історії СЗШ № 18 імені В'ячеслава Чорновола, м. Хмельницький	інтерв'ювання оповідачів у м. Хмельницький

Ігор Чава	історик, директор КП «Туристично-інформаційний центр м. Дрогобич»	інтерв'ювання, координація збору усних свідчень у м. Дрогобич Львівської області
Петро Шимків	краєзнавець, член правління Тернопільського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка	інтерв'ювання оповідачів у м. Тербовлі Тернопільської області
Ірина Яворська	канд. іст. наук, науковий співробітник Науково-дослідного центру буковинознавства	інтерв'ювання оповідачів у м. Чернівці
Григорій Чуб	випускник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького	технічне забезпечення записів у м. Черкаси
Максим Шило	студент Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького	інтерв'ювання, технічне забезпечення записів у м. Черкаси
Студенти і випускники Львівського національного університету імені Івана Франка: Іванна Белей, Ірина Бреславська, Дарія Винницька, Анастасія Вірт, Оксана Гірчак, Ольга Гординська, Марта Дармограй, Христина Замрій, Крістіна Жемчужна, Тетяна Кравченко, Владислав Лагута, Зоряна Микіцька, Вероніка Петрушка, Владислав Сірко, Марина Тищук, Вікторія Філон		інтерв'ювання оповідачів у м. Львів, транскрибування, відбір фото
Студенти і випускники Полтавського національного педагогічного імені В. Г. Короленка: Артур Гобозашвілі, Марія Пелих, Аліна Рябокiнь, Марина Семко, Тетяна Татаріна		інтерв'ювання оповідачів у м. Полтава, транскрибування записів
Студенти і випускники Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини: Надія Баранік, Вікторія Настенко, Мирослава Савіцька		інтерв'ювання оповідачів у м. Умань Черкаської області, транскрибування записів
Студенти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: Вікторія Гнатюк, Яна Бестанчук, Анна Галай, Катерина Пазюк		транскрибування інтерв'ю, записаних у м. Чернівці

Технічне забезпечення записів:

лабораторія навчальної телерадіостудії факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка;

Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька регіональні дирекції НСТУ; телеканал «Дитинець» (м. Чернігів);

Центр болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Публіцистичне видання

МАЙДАН ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Регіональний вимір

Укладачі: *Галина Боднар, Олександр Доброер, Тетяна Ковтунович,
Ольга Морозова, Олена Стукалова та інші.*
Відповідальний редактор: *Тетяна Привалко*
Літературне редагування та коректура: *Тетяна Небесна*
Верстка та макетування: *Петро Клим*
Дизайн: *Ольга Сало*

Український інститут національної пам'яті
01021, м. Київ, вул. Липська, 16
www.memory.gov.ua
uinp@memory.gov.ua

Віддруковано з готового оригінал-макету
Підписано до друку 26.09.2018
Формат 60x90/8. Ум. друк. арк. 54.
Наклад 2000 прим. Зам. № _____

Видавництво «К.І.С.»
04080 Київ-80, а/с 1, тел. (044) 462 5269
www.kis.kiev.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 677 від 19.11.2001 р.